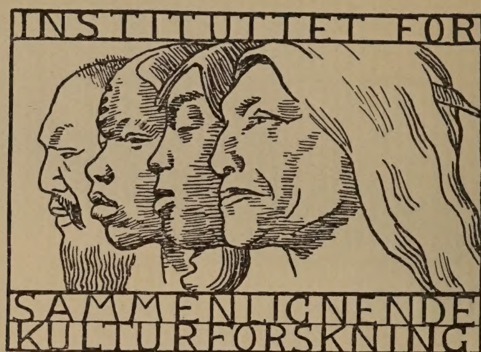
INSTITUTTET FOR SAMMENLIGNENDE KULTURFORSKNING

SERIE B: SKRIFTER

X

J. QVIGSTAD:

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN

OSLO 1928
H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

PARIS
HONORÉ CHAMPION

LONDON
WILLIAMS & NORGATE, LTD.

CAMBRIDGE, MASS.
HARVARD UNIVERSITY PRESS

INSTITUTTET
FOR SAMMENLIGNENDE KULTURFORSKNING

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN

VED

J. QVIGSTAD

II.

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN FRA TROMS OG FINNMARK

OSLO 1928
H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

PARIS
HONORÉ CHAMPION

LONDON
WILLIAMS & NORGATE, LTD.

CAMBRIDGE, MASS.
HARVARD UNIVERSITY PRESS

PRINTED IN NORWAY
DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

FORORD

De lappiske eventyr og sagn som er trykt i dette bind, er for størstedelen optegnet av utgiveren; en del er optegnet av lapper og en del av forh. sogneprest i Karasjok G. Balke. De er innsamlet i Finnmark fylke (undtagen Varanger) og i Troms fylke (undtagen Lyngen). Eventyr og sagn fra Lyngen vil alene fylle næsten et helt bind.

Mine lappiske hjemmelsmenn har vært:

Tana: Erik Mikkelsen, sjølapp, født ca. 1820 på Seida i Tana, senere bosatt på Bergeby i Nesseby (nr. 55. 56. 65. 92,1,2. 96,1,2. 97. 117,2. 118. 127,1. 166,1. 167. 169. 170. 186). Han fortalte i sin tid professor Friis nr. 4 i „Lappiske Sprogprøver“ av J. A. Friis.

Sarak Saraksen (Sarâ Sarrâ), sjølapp, født ca. 1825, bosatt i Leirpollen (nr. 168).

Polmak: Ole Erik Jakobsen Tappio, elvelapp, født 1866, bosatt på Suoppanjarg (nr. 39. 44. 154,1. 160,1. 161,2).

Lebesby: Bigga Inga Olsdatter, sjølapp, født 1846 på Sabbajord i Store Torskefjord (nr. 82. 83. 89,5. 111. 127,2. 129. 185).

Kistrand: Anna Josefsen, sjølapp, bosatt på Kistrandnes (nr. 153,1).

Karasjok: Samuel Norvang, fastboende (nr. 124,1).

Kvalsund: Per Mattisen Lien, sjølapp, født ca. 1834 (nr. 17. 18. 100,5. 103. 114,3,4. 125. 156,3. 177,1).

Talvik: en sjølapp som vil være anonym (nr. 68. 108,1. 114,5. 134,1. 137,1. 138,3. 140. 146. 152,3. 153,2,4. 154,8. 160,3. 193,1).

Kautokeino: Lars Jonsen Gaino, fastboende, født ca. 1828 (nr. 36. 53. 66). Han har optegnet for mig nr. 41. 78. De eventyr og sagn fra Kautokeino som finnes oversatt i „Lappiske eventyr og folkesagn ved J. Qvigstad og G. Sandberg", optegnet jeg i 1878 og 1879 efter Lars Gaino.

Isak Isaksen Eira, nomadelapp, født 1891 (nr. 50. 58. 69,4. 73. 81,1. 88. 95,1,2,7. 120. 121,1. 138,2. 148,1. 150,12. 152,2. 156,4. 191. 192. 193,4,5).

Elen Jonsdatter Uccé, nomadelapp, født 1902 (nr. 30,1. 40. 42. 48. 49. 54. 69,1. 85,2. 86. 89,2-4. 95,3-6. 96,3. 99,1. 110,1. 117,1. 121,2. 123. 124,2,3. 126. 134,5. 138,1. 142,2. 145. 147. 148,2. 150,9-11. 152,4. 153.5. 155,2. 157,4. 182,1. 193,2).

Per Andersen Bær, født 1847 i Kautokeino, senere bosatt i Kvænangen og siden 1884 i Olderfjord i Kistrand (nr. 99,2. 108,2. 110,2. 114,1,2. 130. 134,4. 135,1,2. 136. 137,2. 141,1a,3. 142,1. 144. 150,8. 152,1. 156,1. 174. 184,2).

Henrik Andersen Sara, nomadelapp, født ca. 1847 (nr. 1,2. 26. 32. 64,2).

Nils Persen Eira, nomadelapp, født ca. 1856 (nr. 187).

Johan Johansen Sikko, nomadelapp, født i Kautokeino, senere utvandret til Karesuando i Sverige (nr. 30,2. 177,3).

Anders Eira, nomadelapp (nr. 84,2. 182,2. 193,3).

Mattis Klemetsen, fastboende i Siebe (nr. 87).

Loppa: Berit Pedersdatter Frisk, sjølapp, født ca. 1846 i Langfjord i Talvik, senere bosatt i Nuvsfjord i Loppa (nr. 96,4. 104. 163).

Kvænangen: Salomon Nilsen, folkeskolelærer, født i Burfjord 1859, død 1916 (nr. 150,5), Han har optegnet for mig nr. 72.

Isak Isaksen, sjølapp, født ca. 1856 på Nøklan, bosatt på Nordstraum (nr. 156,6. 162).

Sven Nilsen Ravelsvik, sjølapp, født ca. 1841 (nr. 105,2).

Karlsøy: Magdalena Trane, sjølapp, født i Helgøy sogn

ca. 1832, senere bosatt på Vannøy i Karlsøy sogn og i Tromsø (nr. 2,1. 100,2. 107. 116. 153,7. 154,3).

Jens Andreas Johannesen, sjølapp, f. 1852, bosatt i Lattervik ved Ulsfjorden (nr. 11. 67).

Tromsøysund: Johan Johansen, folkeskolelærer, født 1874 i Oldervik ved Ulsfjorden (nr. 132).

Balsfjord: Anders Nilsen Laksvatn, sjølapp, født ca. 1838 (nr. 1,1. 7. 25. 61. 100,3. 153,8. 154,4. 156,5. 160,7. 189,1).

Anders Nilsen Naustnes, sjølapp, født ca. 1825 (nr. 154,5. 160,5. 189,3).

Peder Martin Steinnes, sjølapp (nr. 10. 100,4. 102. 106. 158,2. 160,6. 178,1. 189,2).

Johan Olsen Steinnes, sjølapp, født ca. 1854 (nr. 60. 74).

Ole Erik Naustnes, født ca. 1830 (nr. 175).

Hans Ole Larsen, sjølapp, født i Lyngen 1862, senere bosatt på Ørnes i Balsfjord (nr. 59. 180).

Josef Tomassen Malangseidet, sjølapp, født 1811 (nr. 101).

Lenvik: Sunna Olsdatter Tømmerelvbakken, sjølapp, (nr. 1,3. 23. 27. 28. 34. 62,1. 64,3. 177,4. 181).

Gunner Gunnersen Kvannås, sjølapp, født 1827 (nr. 153,9. 156,7).

Lars Larsen Tverrås, sjølapp, født ca. 1821 (nr. 80).

Per Johan Pedersen, Græsmyrskogen, sjølapp (62,2. 63. 178,2.)

Salangen: Lars Olai Jonsen, Kistefosshaug, sjølapp, født 1861 (nr. 9. 22. 24. 64,1. 69,2,3. 89,6. 94. 151,2. 153,10. 158,3. 178,4).

Ibestad: Ole Jonsen Krokelv, sjølapp, født ca. 1832, bosatt i Grovfjord (nr. 57. 77. 89,7. 98. 133. 141,4. 143,2,3. 151,1. 153,12. 154,6. 157,3. 159. 160,8. 182,5. 183,2).

Jon Rasmussen Kvernmo, sjølapp, født 1830 i Grovfjord, senere bosatt i Gratangen (nr. 64,4. 153,11. 156,2. 166,2. 179,1. 183,3).

Jon Andersen Saltvatn, sjølapp, født 1851, bosatt i Grovfjord (nr. 166,3. 179,2. 183,1).

Desuten har jeg optegnet nogen fortellinger efter Ole Jørgen Hansen, født 1866 på Nappe i Kvænangen, seminarist. Han

talte fra barndommen av både norsk og lappisk (nr. 96,5. 105,1. 150,6,7).

De lapper som har optegnet eventyr og sagn, er:

S. Samuelsen, folkeskolelærer, født 1840 i Tana (nr. 139. 150,1. 190).

Peder Pedersen Holm, lærer og kirkesanger i Polmak, født 1830 i Karasjok. Hans optegnelser har sogneprest Balke stillet til min rådighet (nr. 43. 52. 91. 93,1,2. 141,2. 150,2).

Matti Aikio, forfatter, født 1872 i Karasjok (nr. 21. 33 optegnet i Tana).

Henrik Samuelsen Balto, født ca. 1854 i Karasjok, siden 1883 bosatt i Indre Billefjord i Kistrand. Han optegnet i 1890 eventyr og sagn i Sørreisa i Troms fylke (nr. 29. 45. 79. 114,6. 149. 157,2. 178,3. 182,4).

Johan Nilsen Kitti, sjølapp, født 1867 i Øksfjord i Loppa prestegjeld (nr. 75. 115. 128. 143,1. 150,3. 154,7. 155,1. 158,1).

Anders Larsen, folkeskolelærer i Alta og Kvalsund, født 1870 i Seglvik i Kvænangen (nr. 20. 31. 37. 46. 100,1. 122. 134,2. 150,4. 153,6. 154,9. 157,1. 160,4. 164. 165. 188. 176,1.2).

O. Thomassen, folkeskolelærer i Kistrand, født på Skibotn i Lyngen 1844 (nr. 119. 153,3).

Nr. 51 har Johan Johnsen Aikio optegnet i Tana og nr. 172,2 Isak Saba optegnet i Ifjord i Laksefjord (se om disse forordet i I).

G. Balke, som var sogneprest i Karasjok 1880—1888, optegnet i Karasjok nr, 2,2. 8. 19. 47. 70. 76. 81,2. 84,1. 89,1. 113. 134,3. 141,1b. 154,2. 160,2. 161,1. 184,1 og efter kirkesanger og lærer i Karasjok Mattis Isaksen (lapp, født i Karasjok 1827) nr. 3—6. 12—16. 71. 112. 173. I Polmak optegnet han nr. 90. 109. 171. 172,1.

Nr. 30,3. 85,1. 131. 153,13 er hentet fra professor J. A. Friis's efterlatte optegnelser i Universitetsbiblioteket i Oslo.

Rettskrivningen er likesom i første bind i alt vesentlig normalisert efter professor K. Nielsens system i hans Lærebok i lappisk I (Oslo 1926), dog uten tegn for lang og kort vokal. Den „dunkle“ a (â) *er anmerket i tekstene fra Tana, Polmak, Karasjok, Kistrand og Karlsøy (undtagen nr. 67) og i nogen tekster fra Lebesby (nr. 82.*

83. 89,5) og Kvænangen (nr. 72. 150,5). Den er anmerket i 1ste stavelse i de fleste tekster fra Kvænangen og i Anders Larsens optegnelser (*undtagen nr. 122*). *Det bemerkes at* ė *betegner en mellemlyd mellem e og i,* ε *en mellemlyd mellem e og æ og at* ȧ *(i tekstene fra Tana og Polmak) er engelsk a i* m a n. *I 2nen stavelse betegner* ǫ *en åpen o.*

J. Qvigstad.

LAPPISKE EVENTYR OG SAGN
FRA TROMS OG FINNMARK

1. RIEBAN, GUOW'ŽA JA BADDJE-OLMAI.

1.

De li ak'ta baddje-olmai vuoddjeme. De li rieban mait vajaldæmi dalle, ja de rieban riemai næl'got, go i gaw'nam biebmo. De jurdašad'daguođi rieban: „Mɛit mo galgam dal dakkak, go læ næl'-gi?“ De huob'mai: „Mo bijam dal ieččam jab'min dāsa gerreslatto nala.“ De vel'ledi dasa. De boatta ak'ta baddje-olmai vuoje gerres-raidoin, ja de gawnai duon jabma riebanan, middja lei juo gal'mum. De valdi da riebana ja de bijai dan manjemuš gerresan nala, ja da gerreses leddje guollegippok. De vulgi vas baddje-olmai vuoddjek. De riemai rieban gas'kek gæssem-lakče gas'kak. De gaski gas'kak, ja de baʒi dat gerres, ja i baddje-olmai obba huobmašamge go baʒi. De valdi rieban ovta guollegippo ja de vulgi dɛina. De boatta ber'na riebanan owdal. De jærra ber'na riebanės: „Gost don læk dɛit gulit uoǯ'ǯum?“ De vas'tida rieban: „Mon læm sæi'bam cog'gam rievtes ol'muit čaccerud'nai, ja de guolek gid'dane dasa.“ De daddja ber'na: „Ikgus don oaǯǯo munnai sæi'bai gid'danek?“ De daddja rieban: Coggǫ donnai sæibak rievtes ol'muit čaccerud'nai!“ Dalle dan aigė lei bierdnan gukkis sæi'bi. De manai ber'na ja de coggai sæibis ol'muit čaccerud'nai ovta čoas'ka ija, ja rieban baldan danne ruottadan. De goč'čo rieban bierdna gul'dalek, vargago sæi'bi losso. De ber'na dad-dja: „De væhaš lossoguođi.“ De rieban ar'vidi: i læ vel riek'ta gidda gal'mum. De divti vela væhaš aigi, das'sago ar'vidi, atte dal læ bierdna sæi'bi riek'ta gidda gal'mum. De riemai čuor'vok: „Rievtes ol'muk, buottek bissuit, saitit guoime! Ber'na bɛi'ka din čaccerud'nai.“ De ber'na gɛikehi, ja de gɛikehi sæibis gas'kak, dɛinago li gal'mum gidda. De vulgi riebana mannjai, ja de rieban vulgi battarussi. De ruottai ovta bæccegud'du vuollai. De ber'na riemai rog'gǫgoattik riebana dobbe

1. REVEN, BJØRNEN OG FJELL-LAPPEN.

1

Det var en fjell-lapp som var ute og kjørte. Reven var da også ute og vandret, og den begynte å hungre, da den ikke fant mat. Da begynte den å tenke: „Hvad skal jeg nu gjøre, da jeg er hungrig?“ Så kom den på den tanke: „Jeg vil nu legge mig som død her i kjøreveien.“ Den la sig der. En fjell-lapp kommer kjørende med en pulkraide og fant den døde reven som alt var frosset stiv. Han tok reven og la den på den bakerste pulken, og i den var der knipper med fisk. Fjell-lappen kjørte igjen avsted. Da begynte reven å bite dragrepet av. Den bet det av, og pulken blev igjen, og fjell-lappen merket slett ikke at den blev igjen. Reven tok et knippe med fisk og gikk med det. Da møter den bjørnen. Bjørnen spør reven: „Hvor har du fått de fiskene?“ Reven svarer: „Jeg har stukket halen min i riktige folks vassnøite, og fiskene bar fast i den.“ Bjørnen sier: „Kan du ikke få dem til å bære fast også i min hale?“ Reven sier: „Stikk også du halen din i riktige folks vassnøite!“ Dengang hadde bjørnen en lang hale. Så gikk bjørnen og stakk halen sin i folks vassnøite en kold natt, og reven sprang der ved siden av den. Reven byder bjørnen kjenne efter, om halen snart blir tung. Bjørnen sier: „Nu begynte den å bli litt tung.“ Reven skjønte at den var enda ikke frosset riktig fast. Den lot enda en kort tid gå hen, til den skjønte at nu var bjørnens hale frosset riktig fast. Da gav den sig til å rope: „Riktige folk, kom med børser og med spyd! Bjørnen skiter i eders vassnøite.“ Da slet bjørnen og slet halen sin av, fordi den var frosset fast. Den satte efter reven, og reven tok flukten. Den løp under en fururot. Bjørnen begynte å grave reven frem derfra og fikk fatt i den og la den på ryggen,

eride ja darvehi gidda ja bijai čielgis nala, ja de vuolgahi guod'dek borramsaddjai. Dego li guod'dimen, de daddja rieban: „Buorep aigek leddje dalle go mon duoit smavva loddit hervuhallėm.“ De daddja ber'na: „Mɛit dajak don, boares rieban?“ De vast daddja rieban: „Buorep aigek leddje dalle, go mon duoit smavva loddit hervuhallėm.“ De daddja ber'na: „Ikgus don satte munnai hervuhallak.“ De daddja rieban: „Ik don gierda dɛit bincuit ja bancuit, mɛit dak smavva loddėk læk gier'dam.“ De daddja ber'na: „O, gal mo gierdam.“ De daddja rieban: „Dasa gal'gek ædnak; dasa gal'ga haw'de rog'guk, ja dasa gal'gek muorak gud'duk, ja dasa gal'gek nabbak cab'muk, ja de gal'gek bessudagak bod'njuk, ja de gal'ga dollǫ cak'kehuvvuk.“ De daddja ber'na: „O, gal mon galgam dɛit gɛitdin bar'gak.“ De riemai ber'na hawdi rog'gak ja guoddaldi da haw'degad'dai muorait, ja de cabmi nabbait birra hawdi, ja de bonjai bessudagait. De valdi rieban ja de goččui bierna vel'ledek haw'degad'dai, ja de čanjai bierdna dɛit bessudagait guoime gidda; sælge bonjǫi haw'dai, ja de cak'kehi dolǫ dɛida muoraiden, makka hawde sis'te leddje. De riemai ieš gas'kek bessudagait gas'kak, mɛit guoime ber'na li gidda čad'njum haw'degad'dai, ja de gaski gas'kak duoit bessudagait, ja de gaččai ber'na don buol'le hawde hisa, ja de buli ber'na dobbil. De go li nokkǫm dollǫ ja jad'dam li gɛitdin, de manai rieban čoag'get doit bierdna buollam davtit čoak'kai, ja de bijai sek'ki ja de vulgi gæssik.

De boatta baddje-olmai owdal buoc'cuit guoime, boaʒǫ-raiduin. De jærra baddje-olmai: „Mɛit dande sækkan anak?“ De daddja rieban: „Mon anam ač'čam ja æd'nam arbė, middja læ sil'ba ja gol'li.“ De daddja baddje-olmai: „Ikgus do sudnje duon sækka bija?“ De daddja rieban: „Gal mon dɛide buoc'cuit guoime lonom.“ De baddje-olmai lonui buoc'cuit doina sækkain. De daddja rieban: „Ik galga sækka rappak, ow'dalgo læk boattam viđa dɛkke guđa varaǯa duokkai. Jus don ow'dal rabak, de šad'da sisadoallo buollam dak'tin.“ De vulgigan goab'bak guw'lui, baddje-olmai riebanan sækkain, rieban baddje-ol'ma buoc'cuit guoime. Dego rieban li boattam ovta dieva duokkai, de oaǯǯui allahės guimit, ja de riemai njuovadešgoattek duoit buoc'cuit. De leddje dast guoi'min naw'de ja buoida ja rub'ma, ja de al'ge vuočče-

og så gav den sig til å bære den til eteplassen. Mens den bar, sier reven: „Bedre tider var det dengang, da jeg pyntet de der små fuglene.“ Bjørnen sier: „Hvad sier du, gamle rev?“ Reven svarer: „Bedre tider var det dengang da jeg pyntet de der små fuglene.“ Bjørnen sier: „Kan du ikke pynte mig også?“ Reven sier: „Du tåler ikke de piner og smerter som de små fuglene har tålt.“ Bjørnen sier: „Å, jeg tåler det nok.“ Reven sier: „Det skal meget til det; til det skal en grav graves, og til det skal ved bæres, og til det skal nagler slåes, og vidjebånd skal vries og ild skal tendes.“ Bjørnen sier: „Å, jeg skal nok gjøre det alt sammen.“ Så tok bjørnen til å grave en grav og bar ved til kanten av graven, og så slo den nabber om graven og vridde vidjebånd. Reven bød da bjørnen legge sig ved kanten av graven og bandt den fast med vidjebåndene. Ryggen dens snudde den til graven, og så tendte den på veden som var i graven. Selv begynte den å bite de vidjebåndene av som bjørnen var bundet fast med til kanten av graven; den bet dem av, og så falt bjørnen ned i den brennende grav og brant op der. Da ilden var hørt op og alt var slukket, sanket reven bjørnens brente ben sammen, la dem i en sekk og begynte å drage.

Da kommer en fjell-lapp imot den med rener, med en renraide. Han spør: „Hvad har du i den sekken?“ Reven sier: „Jeg har min fars- og morsarv, som er sølv og gull.“ Fjell-lappen sier: „Vil du ikke overlate mig den der sekken?“ Reven sier: „Jeg skal nok bytte mot renene.“ Fjell-lappen byttet renene mot sekken. Reven sier: „Du skal ikke åpne sekken, før du er kommet bak fem eller seks småfjell. Hvis du åpner den før, blir innholdet til brente ben.“ Så gikk de til hver sin kant, fjell-lappen med revens sekk, reven med fjell-lappens rener. Da reven var kommet bak en bakke, fikk den sig kamerater og tok så til å flå de der renene. Dens kamerater var ulven og røiskatten og ravnen, og de begynte å skyte. Ulven skjøt i hjerteroten, og der er den dag idag et litet smalt ben, som vi kaller ulvepilen. Røiskatten skjøt i klovroten, hvor der den dag idag finnes et smalt ben som vi kaller røiskattpilen, og så rådde de med å slakte. Den slue reven tenker på hvordan den skal få det

goattek. Naw'de vuǯi vai'mo-ruoc'casėn, ja dast læ ak'ta unna sægga davtaš od'ne dalak, mεit mi goččudep nawde-njuollan. Buoida vuǯi gaʒ'ʒa-mad'dagen, gos'te gaw'nu od'ne dalak ak'ta sægga dak'te, mεit mi goččudep buoi'dag-njuollan, ja de ol'lijeddje dal njuovvak. De gavviles rieban jurdašad'da, gok'te son gal'ga dait gεitdin ok'tọ oaǯ'ǯok. De huob'mai: mo vuolgam guomo-čoawje doi'dėk duokkọ čikkui, ja de riemai bar'gok ja bar'mek, dugo ličče ol'muk riebana gidda uoǯ'ǯum. De bal'laje dak alda guoimek; de ruottasteddje ereden; duššе bære buoida ruottadan dεin birrasin.

De buođi baddje-olmai, giddja li riebanen bættahallam, ja de valdi dollaraddi ja de gurọsti dεina do buoi'dagan, mεit das uoini. De dæivai duššе sæi'begæččai, ja de dεina læge buoi'dagan sæi'begæčče čap'pak od'ne dalak, dεina go baddje-olmai læ dow'le boares aige gurọstam dollaraddin. De vulgi rieban ruot'tat battarussi erede baddje-ol'ma owdan, ja de ruottai ovta jaw'regad'dai, gos'te leddje guolek dan jawrin; de ruottai gærge nala, ja de čuorvui dεit gulit boattet gad'dai sun guod'-dek ras'ta, „almas en mon julgidam njuos'kadam.“ De buođi raw'do, ja dat li un'ne. De daddja rieban: „Do læk buorre galle, mutt don ik nagak mu guod'dek.“ De buođi guw'če, middja li stuorip. De daddja rieban: „Do galle læk buorre; boađe gad'delaǯ'ǯi, vai mon bæsam du čielge nala!“ De buođi guw'če gad'delen, ja de rieban duop'pi guwče ja rot'ti gad'dai ja de gesi bajas rottui. De dagai dolọ ja de riemai don guolė bassėk. De gulla go buottek rođo čađa soatte-ol'muk, ja de ruš'kek muorak dεit julgit owdan. De daddja rieban: „Dat læ dāt mun unna guolaš, middja šnjirra.“ De aicai goit, atte ol'muk buottek, ja de duop'pi do guolė ja stæn'ǯali gærge vuos'ta, ja de širai dot bak'ka guollė, nuvt go biekkek buotte riebanan čalmit vuos'ta, ja de buoldi čalmides ja šaddai čalmehæbmi.

De vulgi vajaldek ja de biw'da čalmit allahės juokke dingan, manna vuos'ta boatta. De buođi vuoč'čen soage vuos'ta; de daddja: „Ikgus don satte sunnje čalmit luoi'kak oanehaš ai'gai? Must læk čalmek do bæl'de dan dieva. Gal don vas oaǯǯok čalmidak, go mon čal-midam raddjai boađam.“ I dat luoi'kam. De buođi subė guow'do. De daddja: „Luoika munnje čalmit oanehaš ai'gai! Don oaǯǯok čal-

sammen alene. Da falt det den inn: „Jeg vil gå og skylle en gorrmave der i skjul,“ og så begynte den å skrike og ynke sig, som om folk hadde fått fatt i den. Da blev dens kamerater redde og løp bort; bare røiskatten sprang der omkring.

Da kom fjell-lappen, som var blitt narret av reven, og han tok en brand og kastet den på røiskatten som han så der. Han traff bare halespissen, og derfor er røiskattens halespiss sort den dag idag, fordi fjell-lappen fordum i gamle dager kastet branden. Reven gav sig til å rømme for fjell-lappen, og den løp til et vatn, hvor der var fisk; den løp op på en sten og ropte at fiskene skulde komme til land og bære den over, „forat jeg ikke skal væte føttene mine“. Røien kom, og den var liten. Reven sier: „Du er nok god; men du orker ikke å bære mig.“ Så kom sjø-ørreten som er større. Reven sier: „Du er nok god; kom nærmere land, så jeg kan komme op på ryggen din!“ Sjø-ørreten kom nærmere land, og reven grep den, rykte den på land og drog den op i krattskogen. Den gjorde op ild og begynte å steke fisken. Da hører den at der kommer krigsfolk gjennem krattskogen, og trærne braker for føttene deres. Reven sier: „Det er denne min lille fisk som det spraker i.“ Da så den allikevel at det var folk som kom, og den grep fisken og klasket den mot en sten. Da sprutet det av den varme fisken, så at stykker kom i øinene på reven, og den forbrente øinene sine og blev blind.

Da gav den sig til å vandre og ber om øine av alt det den møter. Den møtte først bjerken; den sier: „Kan ikke du låne mig øiner for en kort tid? Jeg har øinene mine på hin side av denne bakken. Du skal nok få dem igjen, når jeg kommer til øinene mine.“ Bjerken lånte ikke. Da kom den til aspen. Den sier: „Lån mig øiner for en kort tid! Du skal få øinene dine igjen, når jeg kommer til øinene mine!“ Aspen sier: „Jeg kan nok ikke låne dem bort lenge.“ Så fikk reven øiner av aspen, og aspen fikk av reven brente øiner, og derfor har aspen den dag idag rødaktige, likesom brente flekker, fordi den har fått i bytte av reven de brente øinene. Reven gikk igjen, og da den gikk over et høit fjell, gad jeg ikke mer gå med og se hvordan det gikk den videre. Reven gikk over fjellet, og jeg gikk hjem.

midak ruok'tok, go mon čalmidam raddjai boađam.“ De daddja suppi: „I mo gukki gal satte luoi'kak.“ De oaǯǯui rieban subin čalmit, ja suppi oaǯǯui riebana buollam čalmit, ja dεina lækgen subin od'ne dalak ruk'ses-lagan, dugo buollam delkok, dεinago læ riebanes lodnum dεit buollam čalmit. De rieban vas manai, ja dego rieban vulgi baddjel alla vare, de šat im gil'lem miel'de vaʒ'ʒek ja gæč'čak, gok'te rieban εin mæggidan. De rieban manai baddjel vare, ja mon vaʒ'ʒajėm ruok'tok.
(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

2.

De leiga rieban ja guow'ǯa ovta sajes biw'dimen. Rieban val'da albmulaǯǯaid firmin gulid ja de boatta guowǯa lusa. Jærra: „Gost don dεid gulid læk oǯ'ǯum?“ Lokka: „Albmulaǯǯaid čaccegal'dos son læ oǯ'ǯum.“ Jærra guow'ǯa: Movt don læk oǯ'ǯum?“ „No, son buolaš-ija bijai albmulaǯǯaid čaccegal'dui sæibi ige val'dam ow'dalgo iđedes dan sæibes ere.“ Daddja guow'ǯa: „Oappist sunnai dan čaccegal'do lusa!“ De oappisti rieban; de goččoi biddjat sæibis čaccegal'dui. De jærai rieban guowǯas iđedbællai ija: „Gul'daladda mis, orokgo dar'vanam! Orrukgo soppun guolek?“ Guow'ǯa væha bajeda; de læ lossad, dεina jigŋi læ galbmum sæi'bi. Guow'ǯa doai'vo, atte guolet dat læt; daddja riebanin: „Orruk gal soppun; lossad læ goit.“

De šaddai iđit; de olbmuk moridad'de. De riemai rieban čuor'vot: „Albmulaǯǯak, bottet bissoid, saitidguim! Guow'ǯa goǯ'ǯa, bai'ka din čaccegal'dui“. De guow'ǯa suor'gani, gaikehi sæibis gas'kat; sæi'belak'ki baʒi gal'dui. Guow'ǯa suttai mađohæmit, vulgi riebana doarradallat. Rieban ruottai bæccegud'du vuollai, ow'dal jovsahalai. De riemai guow'ǯa gai'kot ruot'tasid oaǯ'ǯom ditte riebana. Dεlle go guow'ǯa i dæiva rog'gat gud'du, dalle biekko: „Vuoi, vuoi, go bavčagat'talâ guow'ǯa su! Ale, addjaǯam, nu garraset!“ Dalle go ad'dja ieǯas riebana gai'ko, rieban daddja: „Ad'dja gai'ko dušše ruot'tasid.“ De guow'ǯa hæi'ta daggu ja vuol'ga dokku, gost biegoi, ja doaivoi: dobbe læ. De rieban vuodden on biekkogoatta: „Ale, addjaǯam, gaiko!“ ja guow'ǯa riebma bahabut bol'tot daid ruot'tasid. Muttu almake oaǯǯoi guow'ǯa riebana njalbmai ja de vuolgahi guod'det borram-saddjai njalmistes.

2.

Reven og bjørnen fisket på samme sted. Reven tar fisk fra menneskenes garn og kommer så til bjørnen. Denne spør: „Hvor har du fått de fiskene?“ Reven sier: „Jeg har fått dem i menneskenes vassnøite.“ Bjørnen spør: „Hvordan har du fått dem?“ „Nå, en frostnatt stakk han halen i menneskenes vassnøite og tok den ikke op før om morgenen.“ Bjørnen sier: „Vis mig veien til det vassnøitet!“ Så viste reven vei og bød den stikke halen ned i vassnøitet. Mot morgensiden spurte reven bjørnen: „Kjenn efter, om du synes du sitter fast; synes fiskene å være blitt fast?“ Bjørnen letter litt på halen; det er tungt, fordi halen er frosset fast i isen. Bjørnen tror det er fisk, og sier til reven: „Det later til at de er blitt fast; det er ialfall tungt.“

Så blev det morgen; folk våknet. Da begynte reven å rope: „Folk, kom med børser og med spyd! Bjørnen pisser og skiter i eders vassnøite.“ Da blev bjørnen redd og slet halen av; halvten blev igjen i vassnøitet. Bjørnen blev overmåte sint og satte efter reven. Denne løp under en fururot, før den blev innhentet. Bjørnen begynte da å slite i røttene for å få fatt på reven. Når bjørnen ikke treffer til å grave ut roten, da klager reven: „Voi, voi, hvor bjørnen gjør den ondt! Ikke så hårdt, gammelfar!“ Når bjørnen sliter i selve reven, sier denne: „Gammelfar sliter bare i røttene.“ Da hører bjørnen op på det sted og går dit hvor den klaget, og tenker: „Der er den.“ Så begynner reven igjen å klage: „Slit ikke, gammelfar!“ og bjørnen begynner å bryte op røttene enda verre. Men

Daddja rieban att: „Buorebuš aigažat, bæivažat must dalle leggje, go mon duoid bai'ka-loddažid girjo-garjohallem." Ad'dja daddja: „Aigokgo su girjo-garjohallat nuvt?" Daddja: „Aigom mon gal, jos gierdat." Guow'ža daddja: „Mist dat su læ, go jo duot bai'ka-loddažat læk gier'-dam?" De luiti guow'ža riebana; de gawnaiga sabmelažžaid luovė. De sitta dal addja bodnjat gassa bessudagaid ja muoraid čoag'get luove vuollai, ja čadnat iežas gal'ga guow'ža luove nala bessudagaiguim. De čanai guow'ža. De rieban dagai dola. De guow'ža riemai biekkot bakkasen, go buollegođi. Rieban daddja: „Gierdahala, gierdahala, addja-žam!" Guow'ža daddja: „Bakkas be læ." De dat boldi dam guowža.

Dat buli, ja de valdi ieš sækka ja čoggi daid davtid sækka sisa ja bođi muttom baggje-olbma lusa, gutte hær'geraido lei lai'deme. Jærra olmuš: „Mi du sækkas læ?" Daddja: „Ačče ja ædni ar'be-davvir." De daddja: „Vuowde sudnji dam hær'ge-raido dan sækka owdast!" De olmuš vuwdi. Muttu rieban gildi: „Ik galga fal gæč'čat, mi sækka sis'te læ, ow'dalgo viđa guđa varaš duokkai læk bæssam." De rieban vulgi hær'ge-raidoin ja manai mæc'cai ja čoggi buok mæcelitturid alces njuovvam-væk'kin, ja de ribme malistit, ja go malis lei gik'sagoattam, de manai alla dieva nala vaззašet. De čuor'vogođi fak'kistaga: „Albmu-lažžak bottek bissoi, saitiguim. Bar'get hæg'gasæddek!" De vækkek bal'laje visut; muttomat rut'te bađe vuoli, ja giebahuvve bæl'lje-gæžit; njoammėlis, buoi'dagis čappude bæl'lje-gæžit, ja de ieš borai visut dam, maid li ož'žum.

(Henrik Sara 1880, Kautokeino.)

3.

Rebiš dat goččoi addja oag'got, ja čak'čak čoas'kimin, ja de čoas'kimin nu, ja de goččoi sæipis cog'gat addjaga sisa, ja de važži ieš birra gæž ija, das'sa go sæi'bi gal'mui dokko. De jærai addjan: „Lægo lossum sæi'bi?" De dajai: „Guolek njomudam sæi'bai." De čuorvoi ol'muiden: „Sud'dogasak, čap'pis ad'dja læ din rudni sisa sæipis cog'gam." De ad'dja da gulai, de rɛw'gi iežas luvas. Boat'kani sæi'bi dokko.

allikevel fikk bjørnen reven i kjeften og gav sig til å bære den i kjeften til eteplassen. Reven sier: „Litt bedre tider og dager hadde jeg dengang, da jeg gjorde de der små skittfuglene broket.“ Bjørnen sier: „Vil du gjøre mig så broket?“ Reven sier: „Ja, det vil jeg, hvis du tåler det.“ Bjørnen sier: „Hvad er det for mig, når de der små skittfuglene har tålt det?“ Så slapp bjørnen reven, og de fant en lappekrake[1]. Reven vil nu ha bjørnen til å vri tykke vidjer og samle ved under kraken, og bjørnen skal binde sig fast på kraken med vidjer. Bjørnen gjorde så, og reven gjorde op varme. Da tok bjørnen til å klage over at det var varmt, da den begynte å brenne. Reven sier: „Hold ut, hold ut, gammelfar!“ Bjørnen sier: „Det er varmt.“ Så brente den bjørnen op.

Bjørnen brant op, og selv tok reven en sekk og samlet benene i sekken og kom til en fjell-lapp som leide en renraide[2]. Mannen spør: „Hvad har du i sekken?“ Reven sier: „Fars og mors arvegods.“ Den sier: „Selg mig den renraiden for sekken!“ Mannen solgte. Men reven bød: „Du skal ikke se efter hvad som er i sekken, før du er kommet bak fem seks småfjell.“ Så drog reven avsted med renraiden og gikk ut i villmarken og samlet alle villmarkens dyr til slaktehjelp. De begynte å koke, og da maten var begynt å bli kokt, gikk reven op på en høi bakke og spaserte. Da ropte den plutselig: „Mennesker kommer med børser og spyd. Løp på bare livet!“ Da flyktet hans hjelpere allesammen; noen løp under gryten og ørespissene blev sotet; på haren og røiskatten blev ørespissene sorte, og selv åt reven op alt det den hadde fått.

3.

Reven bød bjørnen fiske, og det var om høsten i frostvær, og det var sådan frost; så bød reven den stikke sin hale i en kilde, og selv gikk den omkring hele natten, til bjørnens hale var frosset fast

[1] Et stillas som lappene har i nærheten av teltet eller gammen til å legge kjøtt, fisk o. s. v. op på.

[2] En rekke av rener med lass, bundet efter hverandre.

De bodi giddagæssigis; de valti ad'dja reppeha sæl'gai, ja de bodiga ciʒača bak'te. De daddja rebiš: „Ieǯa bæivek leddje dalle, go so girjohi dɛit loddit.“ De daddja ad'djagis: „Oappat sudnji girjohet loddit“. „Ik don nagat dakkat, mɛit so læ dakkam,“ dajai rebiš. De dajai ad'dja, att son nakka gul. De goččoi rebiš čoag'git goi'ke muorait, ja de ad'dja čoggi goi'ke muorait čoak'kai nu hædna go rebiš dal sidai. De dagai ieš lok'tusi baddjel muorait roavait, gonne ad'dja bæsai væl'-lahit, ja de goččoi rebiš addja dakkat dola muorait sisa. De ad'dja dola dagai muorait sisa. De goččoi vel'ledet, ja ad'dja vel'ledi dokko muoraide nala. De dollagis dat šaddai, ja de šaddai bakkas. De daddja ad'dja: „Huf, huf, dal læ bakkas gal.“ De daddja rebiš: „Gal so ar'vidi, atte do ik daga dam, mɛit so læ dakkam.“ De daddja rebiš vastegin: „Jor'gal nubbe siito nala!“ De jor'gali, ja de bakkas vas šaddai nubbades. De daddja rebiš: „Gal so ar'vidan: ik do daga dam, mɛit so læ dakkam.“ De daddja ad'dja atte: „Gal so dakka sæmma, mɛit do læk dakkam.“ Ja de dolla bodi addja raddjai. De ad'dja dola sisa slamai ja de buli dokko.

Dego li buollam, de rebiš valti sækka, čoggi addja davtit sek'ki ja de vulgi vantardæǯ'ǯe. De li jo vantardam ovta bæivi; de bodi boaʒo-sabmelaš owtal stuora hær'ge-raitoin. De osti da raito, ja de gielisti, att rudak læk sækka dievva. Valti sabmelaš da dak'tesækka ja addi boc'cuides reppehi. De doaivoi sabmelaš, atte son læ oǯ'ǯum hænep, go boc'cuk væra leddje. De gilti rebeš sabmelaǯǯa: i galka sækka čoaw'dit, ow'dalgo gut'ta vari baddjel læ boattam. Sabmelaš dagai nuvt, gok'te rebiš goččoi. De čowti sækka, go li boattam gut'ta vari baddjel; de gawnai davtit dievva sækka.

De rebiš oʒai juokke diwri čoak'kai: njoammelit, rɛwsagit alces væk'kin ja gaitin, juokke loddi alces væk'kin njuovadæǯ'ǯe boc'cuit. De goʒasti bier'gobadi duoltačit ja de dajai: „Buorek gal vækkek, nok'ket eri vuoiŋastæǯ'ǯe, da bodda go so gul bierko vuoš'ša.“ De nok'ke dak. Dego li dal oǯ'ǯum muorait birra dɛit, de rebiš vel'ledi ieš nai nokkačet dɛit bal'di ja de dagai ieǯas moridæd'djin, ja de čuor'vogodi: „Gæ gul ol'muit! Dak læk čuop'pam sin birra garti.“ De huomihe dak nubbek ja de bal'laje; de vul'ge battarussi; njoammil, dat li arkimus;

der. Da spurte den bjørnen: „Er halen blitt tung?“ Den sa: „Fiskene har tatt fast i halen.“ Da ropte reven til folk: „Syndere, svartebjørn har stukket halen sin i eders vasshull.“ Bjørnen hørte det; da slet den sig løs. Halen gikk av den.

Så kom forsommeren; da tok bjørnen reven på ryggen, og de kom forbi en titing. Reven sier: „Andre dager var det dengang, da jeg pyntet de fuglene.“ Bjørnen sier: „Lær mig å pynte fuglene!“ „Du orker ikke å gjøre det som jeg har gjort,“ sa reven. Da sa bjørnen, at den orket det nok. Reven bød den sanke tørrved, og bjørnen sanket tørrved sammen, så meget som reven nu vilde ha. Selv la reven fritt over veden råvedstenger som bjørnen kunde ligge på, og så bød den bjørnen gjøre op ild i veden. Bjørnen gjorde op ild i veden. Reven bød den legge sig, og bjørnen la sig der på veden. Så blev det også et bål, og så blev det varmt. Da sier bjørnen: „Huf, huf, nu er det varmt.“ Reven sier: „Jeg skjønte nok, at du ikke gjør det som jeg har gjort.“ Reven sier igjen: „Snu dig på den andre siden!“ Bjørnen snudde sig, og det blev igjen varmt. Reven sier: „Jeg skjønte nok at du ikke gjør det som jeg har gjort.“ Bjørnen sier: „Jeg gjør nok det samme som du har gjort.“ Og ilden kom like til bjørnen. Da ramlet bjørnen ned i ilden og brant op der.

Da bjørnen var brent op, tok reven en sekk, puttet dens ben i sekken og gav sig til å vandre. Den hadde alt vandret en dag; da møtte den en renlapp med en stor renraide. Den kjøpte raiden og løi at sekken var full av penger. Lappen tok sekken med ben og gav reven renene sine. Lappen mente at han hadde fått mer enn renene var verd. Reven bød lappen: „Du skal ikke åpne sekken, før du er kommet over seks fjell.“ Lappen gjorde som reven bød. Han åpnet sekken, da han var kommet over seks fjell; da fant han sekken full av ben.

Reven lette sammen alle dyr: harer og ryper, til hjelp for sig og alle fugler til hjelp for sig til å slakte renene. Den hengte kjøttgryten op å koke og sa: „Gode hjelpere, legg eder og hvil, mens jeg koker kjøttet!“ Så la de sig til å sove. Da reven nu hadde fått lagt ved omkring dem, la den sig også selv til å sove ved siden av dem, og så lot den som om den våknet og begynte å rope: „Se

dat battari owtemus'ta ja de manne gaitdinak. De baʒi rebiš ak'to ak'tan bier'go-badinis.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

2.

1.

Rebân čok'ka gal'don; boatta mæcce-ad'dja, gâčča: „Mεit do dâgak?" „Oaggom smavvâ gulit." „Mo mâit sėđam oag'got," dâddja mæcce-ad'dja rebânin. Dâddja rebân: „Do gâlgak čok'kat aida (lor'kâ). Go dâl gulak lossomen, gâlgak čok'kat (čok'kahât) aida."

Go iđet šâddai, de čuorvoi rebân: „Akkok, boattet gok'kalidat guoime; de mæcce-ad'dja din gal'dui bâi'ka." De mæcce-ad'dja gâikoi sæibis gâs'kât

(Trane 1886, Karlsøy.)

2.

Rievân læi čagŋâm gud'du vuollai. De bođi guow'ǯâ dâsâ jâ gas'ke-gođi ruot'tâsi erit, vai oaǯ'ǯo rievânâ. Muttu nu gukke go guow'ǯâ gas'ka ruot'tâsi, de rieččo rievân: „Vuoi, âle mu juolgaǯi gaske!" Go guow'ǯâ fâtti rievân juol'gai, de boagostâ rievân: „Dâidanâgâ væddai goarâidât'ta.

(Balke, Karasjok.)

3. RIEVÂN JÂ RIEWSÂK.

Riewsâk læi oađđemen čiep'pâges. De dop'pi rievân dâm soal'vai jâ vulgi guod'dek. Riewsâk jærrâli: „Mi bieggâid dal læ?" Rievân celki: „Dâvvebieg'gâ." De riewsâk gir'deli erit. Rievân baʒi gattâk jâ oaives ruok'kâk: „Varmes im dâddjâlâm bani čâđâ: civve-bieg'gâ, civve-bieg'gâ!"

(Balke, Karasjok.)

folkene! De har hugget et gjerde om eder." Da merket de andre det og blev redde; de tok flukten; haren, den var reddest; den rømte først, og så gikk de alle sammen. Så blev reven alene igjen med kjøttgryten sin.

2. BJØRNEN OG REVEN.

1.

Reven sitter ved et vassnøite; bjørnen kommer og spør: „Hvad gjør du?" „Jeg fisker små fisker." „Jeg vil også fiske," sier bjørnen til reven. Reven sier: „Du skal sitte stille. Når du da kjenner at det blir tungt, skal du sitte stille."

Da det blev morgen, ropte reven: „Kjerringer, kom med håndrokkene deres; bjørnen skiter i vassnøitet deres." Da slet bjørnen halen sin av.

2.

Reven var krøpet under en rotstubb. Da kom bjørnen dit og begynte å bite røttene av for å få fatt i reven. Men så lenge bjørnen biter i røttene, kvinker reven: „Voi, bit ikke føttene mine!" Når bjørnen får fatt i revens fot, ler reven: „Det er bare tægene han sliter i."

3. REVEN OG SKOGRYPEN.

En skogrype sov i et snehull. Da tok reven den i kjeften og bar den bort. Rypen spurte: „Hvadslags vind er det nu?" Reven sa: „Nordenvind." Da fløi rypen bort. Reven blev stående igjen med anger og kløde sig i hodet: „Å, at jeg ikke sa mellem tennene: „tsivve"-vind, „tsivve"-vind!" [1]

[1] Betydningen av „tsivve" kjennes ikke.

4. RIEVÂN JÂ GARÂNÂS.

Rievân oaidna garânâsâ gir'demen šiegâ bittain njalmes. Go garânâs bođi âidu rievân bâjel, de celki rievân: „Buore bæive, hær'ra garânâs! Vuoi, movt don læk dâdde čabbes! Suor'bmâsâk suorbmâin, lađ'đegaf'te âl'de jâ lađ'đegâpper! Muttu vuoi go im oaʒʒo jienâ gullât; âlmâ dât livči sæmma čabbes. Lawlo don munnji ovtâ law'lâg! Mon lawlon dudnji guoft." Garânâs algi: „Kra, kra!" De gâččâi bit'ta âidu rievân njalbmai. „No, vuos'ta læ juo mu," celki rievân.
(Balke, Karasjok.)

5.

Gal'be læi bâi'kemen; de boatta rievân, gutte læi halos galbe borrâk; muttu bâlâi mâidai galbes jâ dattoi iskâdet, mâggar vaibmo galbest læ, jâ jærâi: „Mâi galbe bâttâ dor'rânâd'da?" Gal'be celki: „Rievân bir'gui haliduvva." De suor'gâni rievân jâ ruottâi erit jâ gawnâi njalâ jâ celki: „Hæjo bâi âlbmas čâlmek." Njallâ celki: „Jos čâlmek læk hæjo, gâl vaibmo læ buorre." De bâlâi dâsge jâ gawnâi njoammel jâ celki: „Buore bâi âlbmas čâlmek." Njoammel celki: „Mâi dât vækket, jos čâlmek læ buore, go vaibmo læ hæddjo?" De fâl'li rievân njoammel âlâ jâ borâi dâm.

Dâmditti borra rievân duššе njoammelâ ige njalâ ige galbe.
(Balke, Karasjok.)

6. ČÆW'LAS RIEVÂN.

Olmuš mânâi mæc'cai ruwdi câg'gâk. Go læi câggâdæmen, de boatta rievân jâ jærra: „Mâi don bârgâk?" Olmuš celki: „Ruwdi câggân, jos Ibmel nawde âd'da mu ruwdidi." Rievan celki: „Bâi'kâ du ruowdek jâ bâi'kâ vel du Ibmelge!" Olmuš mânâi ruok'tot, jâ rievân jurdâši dâm gâskâ âtte: „Dal mun gâlgâm nawruhet âlbmâ-olbmu." De vulgi

4. REVEN OG RAVNEN.

Reven ser en ravn flyve med en god bit i munnen. Da ravnen kom like over reven, sa denne: „Goddag, herre ravn! Voi, hvor du dog er vakker! Ringer på fingrene, kledeskofte på og kledeslue! Men voi at jeg ikke får høre din stemme; den vilde jo være like vakker. Syng én sang for mig! Jeg vil synge to for dig.“ Ravnen begynte: „Kra, kra!“ Da falt biten like i munnen på reven. „Nå, osten er alt min,“ sa reven.

5. REVEN OG HAREN.

En kalv holdt på å skite; da kommer reven, som hadde lyst til å ete kalven; men den var også redd for den og vilde utforske hvadslags hjerte (mot) den hadde, og spurte: „Hvorfor trekker kalvens røv sig sammen?“ Kalven sa: „Den har lyst på revens kjøtt.“ Da blev reven redd og løp bort; den traff fjellreven og sa: „Mannen har vel dårlige øine.“ Fjellreven sa: „Om øinene er dårlige, er nok hjertet godt.“ Da var reven redd også for den og traff haren og sa: „Mannen har vel gode øine.“ Haren sa: „Hvad hjelper det, om øinene er gode, når hjertet er dårlig?“ Da tok reven på haren og åt den.

Derfor eter reven bare haren og ikke fjellreven eller kalven.

6. DEN OVERMODIGE REV.

En mann gikk ut i marken for å stille op en glefse. Da han holdt på dermed, kommer en rev og spør: „Hvad er det du arbeider med?“ Mannen sa: „Jeg stiller op en glefse, om Gud gir mig et pelsdyr i den.“ Reven sa: „Skitt i din glefse og skitt også i din gud!“ Mannen gikk hjem, og reven tenkte imens: „Nu skal

dâi ruwdi lusâ jâ riemâi bâi'ket ruwdi âlâ; muttu de bac'ce ruowdek rievân bâtti, jâ dâr'vani dâsâ.

Muttom aige gæʒest boatta olmuš ruwdides oap'pât jâ oaidna: rievân čok'ka ruwdi âl'de. De celki: De læi juo Ibmel âd'dam mu ruwdidi nawde." Rievân šuokkehi: „De juo gus'tu."

(Balke, Karasjok.)

7.

Da li ak'ti dolin ak'ta boares gallis, dalle go gɛit diwrek sat'te sar'-nok. De riemai dot gallis ak'ti niibis šlii'pek. De boatta spii'ni ja jærra: „Mɛit dɛina niibin galgak dakkak?" De vas'tida gallis: „Mo galgam spiini njuovvak." De spii'ni bal'lai ja vulgi ruot'tak. De boatta gat'to spiini owdal; de jærra gat'to: „Gosas dal læk naw gač'čamen?" De vas'tida spii'ni: „Boa̭res gallis aigui njuovvak, ja de mo ver'tejim battarussi vuol'gek." De daddja gat'to: „Valde munnai naw miel'de! Dai'da boares gallis munnai naw njuovvak." De daddja spii'ni: „Boađe!" De šaddaiga guovtis; de ruot'taban. De boatta ber'na owdal duo guovto; de jærra ber'na: „Gosas dal læp'pi ruot'tamen?" De daddjaban: „Boares gallis aigui njuovvak; de moai ver'tin battarussi vuol'gek ruot'tak." De daddja ber'na: „Val'de munnai mel'de! Dai'da munnai njuovvak." De daddjaban: „Boađe!" De šad'de golmo̧s. De rut'tek ollalaga. De boatta vuok'sa owdal; de jærra vuok'sa: „Gosas dal leppek ruot'tamen?" De daddjek: „Boares gallis aigui njuovvak; de mi ver'tin battarussi vuol'gek ruot'tak." De daddja vuok'sa: „Val'dek munnai mel'de! Dai'da munnai njuovvak." De šad'de njælljes. De boatta riewsak balges-bællan. „Ga vawg, gosas dal leppek ruot'tamen?" De daddjek: „Boares gallis aigui njuovvak; de ver'timek battarussi vuol'gek ruot'tak." De daddja riewsak: „Ga vawg, val'dek munnai mel'de!" De šad'de viđas. De buotte jettanasa bai'-kai, ja jettanas li vuol'gam vielljaides viez̆'ʒak hæjaidesas ja de li guođđam čoaw'dagit uvsa ow'di. De manne dok sisa; ber'na manai ol'go-uvsa duokkai, vuok'sa manai sis'ke-uvsa duokkai, spii'ni manai

jeg gjøre narr av mannen.“ Så gikk den hen til glefsen og begynte å skite på den; men så slo glefsen sammen om revens bak, og den blev sittende fast der.

En tid efter kommer mannen for å se til glefsen sin og ser at reven sitter på den. Da sa han: „Nu hadde Gud alt gitt glefsen min et pelsdyr.“ Reven sukket: „Ja, det sees.“

7. DYRENE OG RISENE.

Det var engang i gamle dager en gammel kall, dengang da alle dyr kunde tale. Engang begynte kallen å slipe kniven sin. Da kommer svinet og spør: „Hvad skal du gjøre med den kniven?“ Kallen svarer: „Jeg skal slakte et svin.“ Da blev svinet redd og løp avsted. En katt kommer imot svinet; katten spør: „Hvorhen skynder du dig mjau nu?“ Svinet svarer: „Den gamle kallen vilde slakte, og så måtte jeg rømme.“ Katten sier: „Ta også mig mjau med! Kanskje den gamle kallen vil slakte mjau også mig.“ Svinet sier: „Kom!“ Så blev de to; de løper. Da kommer bjørnen imot dem; den spør: „Hvor løper I nu hen?“ De sier: „Den gamle kallen vilde slakte; så måtte vi legge på sprang og rømme.“ Bjørnen sier: „Ta også mig med! Han vil kanskje slakte mig også.“ De sier: „Kom!“ Så blev de tre. De løper sammen. Da kommer oksen imot dem; den spør: „Hvorhen løper I nu?“ De sier: „Den gamle kallen vilde slakte; så måtte vi legge på sprang og rømme.“ Oksen sier: „Ta også mig med! Han vil kanskje slakte mig også.“ Så blev de fire. Rypen kommer attmed veien. „Ga vaug, hvorhen løper I nu?“ De sier: „Den gamle kallen vilde slakte; så måtte vi legge på sprang og rømme.“ Rypen sier: „Ga vaug, ta også mig med!“ Så blev de fem. De kom til risens gård, og risen var gått for å hente brødrene sine til bryllupet sitt og hadde lagt nøklene igjen foran døren. Da gikk de inn; bjørnen gikk bak ytterdøren, oksen gikk bak innerdøren, svinet gikk i ovnskroken, katten satte sig på bordet, rypen satte sig på hyllen. Så kom risen med brødrene

oaw'na-git'tai, gat'to čok'kedi borde nala, riewsak čok'kedi il'do nala. De buođi jettanas vielljaides guoime; de daddja vielljaidesas ol'gon: „Vuor'dileppek dal di dast, da boddǫ go mo manam sisa čuowga cak'kehek.“ De buođi ol'go-uvsa čađa; de riemai ber'na spæʒ'ʒo-goattik, alt dego nagadi. Na, gal dal dam mæd'del bæsai. De li sis'ko-uvsa čađa boattam. De riemai vuok'sa njuw'degoattek ja doarrok, alt dego nagadi. De buođi jettanas stoppui; de vulgi borde nala firstikkoit val'dik; de riemai gat'to gaʒ'ʒok gieđaiden nu hap'pilek go dat satti. De jettanas vulgi oaw'na-git'tai bæsse val'dik. De riemai spii'ni rieččogoattik, alt dego nagadi. De jettanas viekkali gas'ko guolbi ja jurdašad'da: „Makka ol'mait dal dak læk boattam dasa?“ De riewsak skæikehan dobbe baddjin il'do nal'de ja daddja: „Ga vawg, ga vawg, kast hit, kast hit!“ De jettanas bal'lai ja ruottasti olgus ja daddja vielljaidės guoime: „Vuoi, vielljaʒidam, de viekkalep, imge mon asta mui'talek, ow'dal go mi læp boattam viđa dεkke gudǫ varaš duokkai.“ De ruottasteddje, ja dego ol'lijen viđa ja gudǫ varaš duokkai, de riemai jettanas mui'tališgoattik vielljaidesas, atte ol'go-uvsa duogin lei šlæw'čo-gallis, ja dat cabmi mun šlæwčoines, alt dego nagadi. Sis'ko-uvsa duogin lei nak'ke-dæl'lo, ja dat njuwdi ja nordǫi mun, alt dego nagadi. Borde nal'de lei skumakar, ja dat čuoggui siwlaides guoime mu gieđait, nuvtgo šad'de havit vuollai. Gæč'če dal, æigo læ gieđain havek? Oaw'nagittan lei trumšlagar, ja akt olmai li boaš'šo-gæʒin, ja dat li nu stuorak, atte oai've oli dakke vuollai, ja dat dajai: „Ga vawg, kast hit, kast hit!“ ja jus mo leddjim dokkǫ šad'dam bal'ke-stuvvuk, im licče šat hæggan olgus boattam.“

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

8.

Gawnâdæva sappan jâ gat'to. Gat'to jærra sappanes: „Gosâ sappan-rieppo dal ruot'ta?“ Sappan dâddja: „Mæc'cai ruottâm mun, gat'to-rieppo!“

„Mâi don dobbe bârgâk?

Mun čuoppâm soji.

sine; han sier til dem utenfor: „Vent nu litt her, mens jeg går inn og tender lys!“ Han kom gjennem ytterdøren; da begynte bjørnen å slå alt det den orket. Nå, han slapp nok forbi den. Så var han kommet gjennem innerdøren. Da begynte oksen å klemme og stange alt det den orket. Risen kom inn i stuen; han gikk for å ta fyrstikker på bordet; da begynte katten å klore ham i hendene så fort som den kunde. Risen gikk til ovnskroken for å ta never. Da begynte svinet å skrike alt det det orket. Risen løp midt på gulvet og tenkte: „Hvad er det for menn som nu er kommet hit?“ Da skratter rypen der oppe på hyllen og sier: „Ga vaug, ga vaug, kast hit, kast hit!“ Da blev risen redd og løp ut og sier til brødrene sine: „Voi, kjære brødre, la oss løpe; jeg har ikke tid til å fortelle, før vi er kommet bak fem eller seks småfjell.“ Så løp de avsted, og da de var nådd bak fem seks småfjell, begynte risen å fortelle brødrene sine, at bak ytterdøren var der en kall med slegge, og han slo mig med sleggen sin alt det han orket. Bak innerdøren var der en skinnbereder, og han klemte og støtte mig alt det han orket. På bordet var der en skomaker, og han stakk hendene mine med sylene sine, så de blev såret. Se nu om der ikke er sår på hendene! I ovnskroken var en trommeslager, og en mann var innerst i stuen; han var så stor at hodet hans nådde op i taket, og han sa: „Ga vaug, kast hit, kast hit!“ Hvis jeg var blitt kastet dit, var jeg ikke mer kommet ut med livet.“

8. MUSEN OG KATTEN.

Musen og katten møttes. Katten spør musen: „Hvor løper musen stakkar nu hen?“ Musen sier: „Til skogen løper jeg, stakkars katt!“

„Hvad skal du gjøre der?

Jeg skal hugge bjerk.

Movt dâlle go bâddjelâsâk čuoppâk?
Njui'kėm soakke-ruot'tâs âlâ.
No, mâi don dobbe dâgâk?
Barkoi mun borâm.
Movt dâlle go čoaw'je bottânâ?
Vuoidâdâm vuoi'dâsin.
No, gos don dam vuoi'dâs oažžok?
Boares akkos oažžom.
No, gos boares ak'ko oaž'žo?
Nuorrâ gusâst.
Gos dât nuorrâ gussâ boatta?
Gied'de-suoidne-ruot'tâsest.
Ibmel læ buok dâid siwdnedâm,"
jâ de liwčâsti bieddjo-raige.
(Balke, Karasjok.)

9.

De li ak'ta boad'nje, gutte li mæččin manname; de gawnahalai bin'ni. De bin'na sidai nala val'dit. De dɛddja boad'nje: „Ale hɛin! Soai gal'gaba gal'det goab'bak guoimiska. Son dal dun od'ne gal'de, do vas sun idit." Na, de boad'nje gal'di binna, ja littoiga vissa baiki, gonne galkaiga vas nubbe bæivi gawnadet. De boad'nje manai ruok'tot ja mui'tali ak'kases, maggar loppadusa li dakkan. De dɛddja ak'ka: „Gaba gal'ga dokku mannat." Nub'be bæi'vi saddai; de ak'ka manai lit'tǫbai'kai. De bin'na bodi; de oini: niss-olmus læi. De dɛddja: „Du læk juo gal'den eččasak; mɛn gal so gomot divvǫ; æi dak læk riek'ta dakkan." Mɛn de vuorrastuvvagodi gomok; i adnan gutte vak'ti. Mɛn mæda dɛnne læba, de bodi njoammil haska. De dɛddja bin'na njoammilin: „Vak'te hal do danne dɛ bodda go mo manan lappuit gavvimen." Na, de njoammil galkai dal vak'tet. De bus'ki gerrek obba hallagit. De njoammil bal'lai; doaivoi: juo dat luod'dani vaw'da gow'dat, ja de dat vulki has'kat. De bodi njæi'ga bin'na; de

Enn når du hugger treet over dig?
Jeg hopper op på en bjerkerot.
Nå, hvad gjør du der?
Jeg eter bark.
Enn når buken svulmer op?
Jeg smører den med salve.
Nå, hvor får du salven?
Jeg får den av en gammel kone.
Nå, hvor får den gamle kona den?
Av den unge kua.
Hvorfra kommer den unge kua?
Fra gressroten på engen.
Gud har skapt dem alle,"
og så smatt den i en fart inn i hullet.

9. MANNEN OG BJØRNEN. BJØRNEN VISER LØVEN ET MENNESKE.

Det var en mann som gikk i skogen; da støtte han på en bjørn. Bjørnen vilde ta på ham. Da sier mannen: „Vent litt! De skal gjelde hverandre. Jeg gjelder nu dig idag og du igjen mig imorgen." Nå, mannen gjeldte bjørnen, og de avtalte et bestemt sted, hvor de skulde treffes igjen næste dag. Mannen gikk hjem og fortalte sin kone hvadslags løfte han hadde gitt. Da sier konen: „Kona skal gå dit." Den næste dag kom; da gikk konen til det avtalte sted. Bjørnen kom; han så at det var et kvinnemenneske. Han sier: „Dig har alt andre gjeldet; men han skal allikevel rette på det, de har ikke gjort det riktig." Men allikevel kom han i forlegenhet; han hadde ikke noen til å holde vakt. Men mens de var der, kom haren hoppende. Bjørnen sier til haren: „Hold nu du vakt her, mens jeg går og rusker lav." Nå haren skulde nu holde vakt. Da fjertet kjerringen riktig høit. Haren blev redd; den trodde at nu revnet hun bent i to, og så hoppet den avsted. Da kom bjørnen

jærra bin'na: „Manne do vul'get eri?“ De dɛddja njoammel: „Hæite eri gavvimen; juo dat luod'dani vaw'da gow'dat.“ De dat vulkiga goab'bak gow'lui; bal'lai bin'na ja bal'lai njoammil.

De skippagodi bin'na ja væl'laha mæččin. De boatta jallǫbæw'ri gow'do. De jærra jallǫbæw'ri: „Mannes don nu væl'lahak?“ De dɛddja bin'na: „Sud'dogasak, dak læk mu gal'den.“ De jat'ta jallǫbæw'ri: „Igus sonnai oaǯǯo oai'nit sud'dogasa?“ „Oaǯǯok gal, bære su čuovok,“ dɛddja bin'na. De manaiga ovta balkesbællai; de boatta ak'ta lun'ta viega; de jærra jallǫbæw'ri: „Dego læ duole dat sud'dogas?“ Dɛddja bin'na: „I da læ; da læ sud'dogasa al'go.“ De dat manai oanegaǯǯa; de boatta ak'ta boares soaldat viega. De jærra: „Dego læ duole sud'dogas?“ Bin'na dɛddja: „I da læ; da læ sud'dogasa loap'pa.“ Oanegaǯǯa das vas, de boatta nuorra soaldat rii'de, miek'ke siiton, bis'so oalkin. De jærra jallǫbæw'ri: „Dego læ duole sud'dogas?“ Dɛddja bin'na: „De læ, de læ dāl.“ De jallǫbæw'ri ruottasti; de soaldat vuǯi njal'mai ja čuolasti mikkines bɛddjel čoarhpæle. De jallǫbæw'ri manai vas binna lusa ja sarhnoi: „Dat læ goanstalas. Dat čoska dop'pi ja bosadi dola njal'meraiki, ja suovva bodi battaraiki, ja i son halet daggaran ow'di sat boattit.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

10.

De li dača, ani guok'te smavva čabba bædnagan, ja de rieban siđai nubbi dɛin, ige dača siđa ad'dik. De vulgi dača luok'kai hæstain muorralassa vieǯ'ǯak. De boatta rieban dača lusǫ: „Jusge dal loppidak munnje nubbi bædnagan, de mo var'jalam dal dun hæsta. De dal boatta bir'na, ja mon manam dieva duokkai. Go dal gulǫk mun bargadæmin, de galgak bir'ni daddjak: „Gulǫ skuttaran; de dal baǯahalak.“ De bir'na gulǫi dan. De vɛl'ledi gɛlka gurri. De daddja dača: „Mo valdan dun, fieraldattam gɛlka nala, vai duoi'vǫ skuttar, att straŋ'ga dat læ.“ De valdi dača lakče; de čanjai birra gɛlka nala. De daddja rieban: „Kawrar, lak'kun ak'šo čuolastek straŋ'gagæččai.“ De daddja

imot den. Bjørnen spør: „Hvorfor gikk du bort?“ Haren sier: „Hold op med å ruske lav; hun revnet alt bent i to.“ Så gikk de til hver sin kant; redd blev bjørnen og redd blev haren.

Da blev bjørnen syk og ligger i skogen. Løven kommer til den. Løven spør: „Hvorfor ligger du således?“ Bjørnen sier: „Syndere (mennesker), de har gjeldet mig.“ Løven sier: „Kan ikke jeg også få se en synder?“ „Det kan du nok, bare du følger med mig,“ sier bjørnen. De gikk til siden av en vei; da kommer en gutt løpende; løven spør: „Er der den synderen?“ Bjørnen sier: „Nei, det er begynnelsen til en synder.“ Så gikk han et stykke; da kommer en gammel soldat løpende. Løven spør: „Er der en synder?“ Bjørnen sier: „Nei, det er slutten på en synder.“ Kort derefter kommer en ung soldat ridende med sverd ved siden og børse på skulderen. Da spør løven: „Er der en synder?“ Bjørnen sier: „Ja, der er nu en.“ Da løp løven; soldaten skjøt den i munnen og hugg den med sverdet over låret. Da gikk løven igjen til bjørnen og sa: „Det er kunstig. Han tok en stokk og pustet ild gjennem hullet foran, og røk kom gjennem hullet bak, og jeg har ikke mer lyst til å komme ut for en sådan.“

10. REVEN, MANNEN OG BJØRNEN.

Det var en nordmann; han hadde to små pene hunder, og reven vilde ha den ene av dem; men nordmannen vilde ikke gi den. Så reiste han op i lien med hest for å hente et lass ved. Reven kommer til ham: „Hvis du nu lover mig den ene hunden, skal jeg nu verge hesten din. Nu kommer bjørnen, og jeg går bak en bakke. Når du nu hører mig rope, skal du si til bjørnen: „Hør skytteren; nu blir du skutt.“ Bjørnen hørte det. Den la sig ved siden av sleden. Nordmannen sier: „Jeg tar dig og velter dig på sleden, forat skytteren skal tro at det er en strange.“ Så tok han et rep og bandt det om den på sleden. Reven sier: „Kjører, jeg pleier å hugge

bir'na: „Čuolas!“ De dača čuolasti birna čoarbællai; de bir'na bargadi. De kaw'ri sii'di; de goddi da birna. De boatta rieban sittak nubbe bædnagan. De fir'ti ad'dik.

(Steinnes 1882, Balsfjord.)

11.

Âk'ti gâr'ja jâ nuor'jo nai'taleiga, jâ nuor'jo sugai fawli juokke bæivi, ige dât vuoš'šân goas'sege vuoi'vâsit ieǯa go bære gulit. Dât valdi vuoddja-kruwsâ jâ doalâi mielgâs vuollai jâ sirdi dola lâkka, nuvt go vuoddjâ golgai ere mielgân. De šâddai âk'ti bâhas dal'ki, i šâd'dân faw'lai mânnat, jâ vuoššâi boares boak'ke-juvsoit. De dâjai gar'jai: „Od'ne ækkedes gâlgat suwli skaf'fut boak'ke-juk'sui!“ Gâr'ja lei oai'nan, govt nuor'jo lavi oaǯ'ǯot suwli. Gâr'ja valdi kruwsâ jâ bijai mielgâs vuollai jâ sirdi dola lusa; mâđe ænet dât bâsi, i dât boattan i middjage. Dât sirdi lâgabuidâ dola, ige dât boattan i middjage. De sirdi nu gukki go buli bâjas, jâ baʒi nuor'jo læs'kân.

(Jens Johannesen 1889, Karlsøy.)

12.

Dat læi čâk'čâk, go luossâ læi juo gær'gâm gođđâmes ja læi njieddjâm dædnoraige vulus gukkas. De gawnâi son saide bâjas vuoddjâmen. Luossâ jærâi: „Gosâ don vul'gik?“ „Jokki mun vul'gim,“ celki sai'de. „Don jokki vul'gik? Mâinâ hamin don vul'gik jokki?“ „Gâl mus læ čabbâ habme,“ celki sai'de; „šel'gis sii'do mus læ mâida.“ Luossâ celki: „I dus læk mikkege buidi.“ Sai'de celki: „Mus læ buoi'de vuoi'vâses.“ „Hεi, hεi, doina buidin jokki! Ænebuš buoi'de mus læi cuoppâ sist, dâllego mun vul'gim bâjas; muttu gæččâ, mâggar habme mus dal læ!“ Sai'de jurdâšišgođi: „Gâlle i væje mu vuoivâs-buoi'de ollet jokkâgierrâgi,“ jâ jor'gâli ruok'tot ige vuol'gam goas'sege æmbu.

Dât bai'ke gos soai gawnâdæiga, goč'čujuvvu âin dalge Sai'denjâvve, âidu Sieida bok'te.

(Balke, Karasjok.)

øksen i enden av strangen." Bjørnen sier: „Hugg!" Nordmannen hugg i låret på bjørnen; da skrek bjørnen. Så kjørte han hjem; han drepte bjørnen. Da kommer reven og vil ha den ene hunden. Så måtte han gi den.

11. KRÅKEN OG KOBBEN.

En kråke og en kobbe giftet sig, og kobben rodde hver dag ut på sjøen, og den kokte aldri lever, men bare fisk. Den tok fettkruset og holdt det under brystet og flyttet nær til ilden, så at fett dryppet av brystet. Da blev det engang dårlig vær; den kom ikke til å ro ut på sjøen og kokte gamle boknede (halvtørre) hyser. Da sa den til kråken: „Ikveld skal du skaffe sul til den boknede hysen." Kråken hadde sett, hvordan kobben pleide å få sul. Den tok kruset og holdt det under brystet og flyttet hen til ilden; jo mer den stekte, kom der ikke noget. Den flyttet nærmere til ilden, og der kom ikke noet. Da flyttet den så lenge at den brente op, og kobben blev igjen som enkemann.

12. LAKSEN OG SEIEN.

Det var om høsten, da laksen alt var ferdig med å gyte og var gått langt nedover elven. Da traff den seien som svømte opover. Laksen spurte: „Hvor skal du hen?" „Jeg skal op i elven," sa seien. „Skal du op i elven? Med hvadslags utseende skal du op i elven?" „Jeg har nok et vakkert utseende," sa seien; „jeg har også blank side." Laksen sa: „Du har ikke noe fett." Seien sa: „Jeg har fett i leveren." „Hei; hei; med det fettet op i elven! Litt mere fett hadde jeg i kjøttet, da jeg gikk opover; men se hvordan jeg nu ser ut!" Seien begynte å tenke: „Fettet i leveren min kan nok ikke strekke til til elvens kilde," og den vendte tilbake og gav sig ikke mer ivei.

Det sted hvor de møttes, kalles ennu Seistryket, like ved Seida.[1]

[1] En grend i Tana ved Tanaelven.

13.

Guow'ʒâ rab'mu kiew'râvuođâines. Vuskun celki: „Muttu mus læ oaive sist vuoddjâ æm'bo go rig'ga aites gal'vo.“

Guow'ʒâ rab'mu buidines. Vuskun celki: „Go âlbmâ olbmuk mu borrėk, de val'dėk dâk mu giettâ-goabmeri dego golle; muttu du fierâ-hâd'dėk gaggânin dego bâikâ.“ Guow'ʒâ suttâi jâ dorški vus'kunâ sii'dui.

Âin dalge læ vus'kunes guowʒâ suor'bmâsâjek siidost.

(Balke, Karasjok.)

14. GUOWʒ̄Â IĐEDES LAWLÂ

giđđâk, go lik'ka oađđemes:

„Gukka de ođđim.
jogâʒâk juo šnjoccėk,
miesek ruw'gėk,
boares akkok vaʒʒâšėk
gok'kâliguim gieddest.“

(Balke, Karasjok.)

15.

Oar'rebiw'de gan'da gawnâi oar're, mi ruottâi bæccegæččai jâ dobbe čieroi jâ sik'ko gâdnjâli jâ savva:

„Vâre bar'dnomanucak namodivce,
dusse nieidomanucak basodivce!
(vare bar'dnemanaʒâk jamâdivčė,
dušše niei'dâmanaʒâk baʒašeddje.)

(Balke, Karasjok.)

16.

Gæssek boatta gussâ ruok'tuk jâ balla: „Jabmem, jabmem!“ Vuok'sa jærra: „Goas, goas?“ Gal'be fas'tedâ: „Čâk'čâk, čâk'čâk!“

13. BJØRNEN OG ABBOREN.

Bjørnen roser sig av sin styrke. Abboren sa: „Men jeg har i hodet mer fett enn der er gods i en rikmanns stabbur.“

Bjørnen roser sig av sitt fett. Abboren sa: „Når menneskene spiser mig, tar de mig på hånden som gull; men dig velter de med spett som skitt.“ Bjørnen blev sint og slo til abboren i siden.

Ennu har abboren i siden merker efter bjørnens klør.

14. BJØRNENS MORGENSANG

om våren, når den står op fra søvnen:

„Lenge sov jeg,
bekkene risler alt,
renkalvene grynter,
de gamle koner går
med håndrokk på engen.“

15. EKORNETS ØNSKE.

En gutt som gikk på ekornjakt, traff en ekorn som sprang op i toppen av en furu og der gråt og tørket tårene og ønsket:

„Gid guttebarna døde
og bare pikebarna blev igjen!“

16. KUA.

Om sommeren kommer kua hjem og brøler: „Død, død!“ Oksen spør: „Når, når?“ Kalven svarer: „Om høsten, om høsten!“

17.

Njoammil dajai dolin aigin su čiwgaidasas, go son ani gol'ma jan'dur jeǯas lutt; de dajai: „Vuolge dal, barnaǯam, vajjolet! Dust læ juolgik buori ja gukkes bælljek ja čalmik stuor'ra ja oʒa biemmo alcesad! Gos rotto læ, varot jeǯad dast! Gost ris'se ruoškeha, dast far'ga bæškeha, ja gost gar'di læ, dast læ giella; varot dam!"

(Mattisen 1891, Kvalsund.)

18.

Boares aigest go baldis sarnudi luosain, luossa dajai bal'dai: „Go mon livčim nu stuoris ja gow'dag, de mu i doalaši mikkege biw'donævvoid." Baldis fas'tidi lussi navt: „Ali jiennad, vielljaǯam! gal ruoivis læ nanos, dat gier'da, ja fis'kar, dat læ nuvt viisis: go mon bijam bajjeli, de dat luoi'ta maŋŋai ja doalla čow'ga, atte dat i boat'kanet šadda, atte mon im oaǯǯo goas'sege rieft buori tak, go dat (oarra) i dar'van gidda; ow'dal mon vaibam."

(Mattisen 1891, Kvalsund.)

19.

Njuk'čâ(manno) savva: „Vâre mon livčim nuvtgo guovvâ-viel'ljâ! De gâlmestivčim vuod'dje gerislik'kui, oag'go duk'tui, galbe bassai, čærbmâk čâlme suowdnjai [1]."

(Balke, Karasjok.)

20. BAR'NI JÂ DIK'KI.

Muttom barnis lei ok'ta dik'ki, mâit son i ras'kėm god'dit, jâ riidi, go ærrasat vig'ge dân god'dit. Dik'ki njâmai su vâra jâ šâddai stuorip jâ stuorip. Mânjemus dâjai dik'ki: „Go don it ras'ke mu god'dit, de gâlgam mon ras'kėt du god'dit," jâ dik'ki borai, dâssaǯi go bar'ni njami.

(Anders Larsen 1899, Kvænangen.)

[1] suowdnje = et hull i sneen som renen har sparket for å nå ned til mosen.

17. HARENS RÅD TIL SINE UNGER.

Haren sa i gamle dager til ungene sine, når den hadde hatt dem tre døgn hos sig; da sa den: „Gå nu, sønnen min, på vandring! Du har gode føtter og lange ører og store øine og let efter mat til dig! Hvor der er kratt, der vokt dig! Hvor riset knaker, der smeller det snart, og hvor der er et gjerde, der er en snare; vokt dig for den!“

18. KVEITEN OG LAKSEN.

I gamle dager da kveiten talte med laksen, sa laksen til kveiten: „Hvis jeg var så stor og bred, skulde ikke noet fangstredskap holde mig.“ Kveiten svarte laksen således: „Snakk ikke, bror min! Hampen er nok sterk, den holder, og fiskeren, han er så vis: når jeg setter på, firer han og holder sterkt imot, så det ikke slitner, så jeg får aldri riktig godt tak, da det (snøret) ikke bærer fast; før blir jeg trett.“

19. MARS MÅNED.

Mars måned ønsker: „Gid jeg var som bror februar! Da skulde jeg la kjøreren fryse fast til ryggstøet i kjerrisen,[1] fiskeren til toften, kalven til båsen, renkalvens øie til snehullet i sneen.“

20. GUTTEN OG LUSEN.

En gutt hadde en lus, som han ikke nente å drepe, og han satte sig imot det, når andre vilde drepe den. Lusen suget blodet hans og blev større og større. Tilsist sa lusen: „Da du ikke nenner å drepe mig, skal jeg nenne å drepe dig,“ og lusen bet til gutten døde.

[1] Kjerris er en lappeslede.

21.

Muttomin vulgi âlbmâ-olmuš guowǯâin buol'le ave râs'ta âlbmâ-olbmu nieidâ vieǯ'ǯât jiettânâs lut'te. Guow'ʒâ læi mâŋŋe-skot'tâses ruow'derano vuol'de; guolgâk sninjarâd'dėk guowǯâs. Jiettânâs aves juo fuobmaši âlbmâ-olbmu. Ovtâ guole læi fid'nim. Go vis'tai bođi, de hâvsi âlbmâ-olbmu hajâ; de valdi njunnai jâ dâjâi: „Âlbmâ-olbmu haddjâ læ vistes.“ Âlbmâ-olbmu niei'dâ fas'tedi: „Garânâs girdi skarro-raige jâ gâččâhi olbmu davti.“ Jiettânâs dâddja: „Vai ik val'dam munnji dâm badnesoallomen!“ De nokkâi jiettânâs; âlbmâ-olmuš læi jiettânâs sæŋgâ vuol'de. Iđedes fâs mânâi mærâ âlâ. Âlbmâ-olbmuk dal gâlgâšeddjė hæggâ biw'dek jiettânâsâs. Jiettânâs vaibmo læ gâle skappo sis'te jâ miek'ke skappo bâjabæl'de. Miekke dal gâlgâšeddjė njæi'dek skappo âlâ; il'la sat'tėk likkâhâllâk, dieđos truollâmiekke. De mânâigâ goabbâšâgâk, âlbmâ-olmuš jâ âlbmâ-niei'dâ, dâm miekke likkâhâllâk. Âlmâken sattigâ dâm miekke njæi'dek skappo âlâ; skap'po luod'dâni jâ vaibmo sæmma lakkai. Jiettânâs ave âl'de juo algi buoc-câk jâ vulgi gad'dai; ol'lerajas snukkurmâsti jamâs. De valdi âlbmâ-olmuš nieidâ jâ vulgi ruof'tuk. Niei'dâ jâ guow'ǯâ nokkâigâ ruow'de-rano vuollai. De bottė ok'tânâgâ æloin jâ nieidâin ruof'tuk, jâ âlbmâ-olmuš oaǯǯoi dâm nieidâ âlcesis ak'kan.

(Matti Aikio fra Karasjok, optegnet i Tana 1893.)

22.

De li ak'ta boad'nje gerreginis slad'djeme mæččin ja de anigan njuorak mana gied'kames miel'de ja de leika heŋ'gen soakkai ja eǯak leika slad'djen eri soagin. Dego bodigan, de lɛddje guok'te mana gied-kames ja ovta laddji, æbage dob'dan, goal eǯaska lei ele dat mi boattan lei. De ver'tigan val'dit goabbačit ja bieb'mat bɛjas. Dego bællesad'din saddaigan, de lei'ka ak'ti mæččin. De manna æd'ne ja jærra gied'de-gasgerregės radit, gok'te gal'ga doptedek eǯas mana. De nævvoi dat: „Galkak roai'skat goabbačit, go sii'di boattiban, ja goab'ba mɛnjas gæč-čas, de læ du manna.“ Dego ruok'tot bodigan, de dat roaiskai dɛit, ja

21. RISENS HJERTE.

Engang reiste en mann med en bjørn over et brennende hav for å hente en manns datter fra risen. Bjørnen var i bakskotten under et jernteppe; hårene på bjørnen sviddes. Risen la alt ute på havet merke til mannen. Han hadde fått én fisk. Da han kom inn i huset, kjente han lukten av mannen; han snuste og sa: „Der er lukt av mennesker i huset.“ Mannens datter svarte: „Der fløi en ravn gjennem gammen og slapp et meneskeben.“ Risen sier: „At du ikke tok det til tannstikker for mig!“ Så la risen sig til å sove; mannen lå under risens seng. Om morgenen reiste risen igjen ut på sjøen. De riktige mennesker skulde nu søke å få livet av risen. Risens hjerte var visstnok i en eske, og over esken hang et sverd. Dette skulde de nu støte ned på esken; med nød og neppe kunde de rugge det; det var jo et trollsverd. Så gik de begge, mannen og piken, for å rugge på sverdet. De fikk dog sverdet støtt ned på esken; esken revnet og hjertet likeså. Risen begynte alt ute på havet å bli syk og reiste i land; i flomålet falt han død om. Da tok mannen piken og reiste tilbake. Piken og bjørnen la sig til å sove under jernteppet. Så kom de tilbake med gods og med piken, og mannen fikk henne til kone.

22. DE TO BRØDRE, KONGSDØTRENE OG RIDDER RØD.

Det var en mann som høiet sammen med sin kone i skogen, og de hadde et spebarn med i vuggen og hadde hengt den i en bjerk; selv hadde de høiet borte fra bjerken. Da de kom, var der to barn i vuggen og begge ens, og de skjønte ikke, hvor deres eget barn var eller det som var kommet. De måtte ta begge og opfostre dem. Da de blev halvvoksne, var de engang i skogen. Da går moren og spør en gieddegæsjkone om råd, hvorledes hun skal kjenne sitt eget barn. Hun gav det råd: „Du skal banke begge, når de kommer hjem, og den som ser sig tilbake, er ditt barn.“ Da de kom hjem

de vulkiga vas mæč'čai, ja nub'be gæččasti mɛnnjai. De manaigan mæč'čai ovta gas'ki ja de gawnaigan ovta stuora soage. De vaǯǯi nub'be birra da soage, dɛssǫ gawnai čowta-raiki, ja de bali ruočča, dɛssǫ čow'daga gawnai. De čowti do soagi bɛjas ja de valti guok'te hæsta dobbe olkus, ja de valti guok'te habagan ja guok'te mekki, ja de addi ovta hæsta ja ovta habagan ja ovta mekki viel'ljases, ja de goččoi ruok'tot mannat, ja goččoi hæsta julkit dai'va gæč'čat: „Jus var'dek, de læm mon hædin, ja de galkak čok'kedet hæsta nala, ja hæs'ta manna de dokk gonne mo læn". De dat manai ruok'tot, ja æd'ni læi avoin, go nub'bi boatta.

Nub'be lun'ta manai gidda gonagasa dallui ja vur'ki hæstas ja mekkis ja habages ol'goli gonagasa dalo, ja es manai gonagasa giekkani. De gulla go hollek, att gonagas gal'ga idit boarrasæmus neitaines mærragad'dai, mɛit li lobidan jettanassi, go lei čaǯenedan. Nub'be bæi've saddai. De doalvoi gonagas boarrasebmusan mærragad'dai. De lun'ta mɛnjin manai, ja Ridervæva lei juo ow'dal eǯas sad'dui sisa ballan. De boatta lun'ta neita lusa, jærra: „Mɛit do danne čok'kahak ja læk nuvt morrahes?" Nei'da vas'tedi: Ač'če læ lobidan mu ovta jettanassi, go lei čaǯenedan." De dɛddja lun'ta: „Dik'ke mun oaive!" De nei'da alki čuw'det oaive ja de čanai gol'leriŋkos vuoktaide. Oanegaǯǯa de boatta jettanas čuoika mæra mil'de, ja go lakka gadde bodi, de trivva čuoǯǯoi gidda gas'kaver'vai, ja has'kadi sabegit nal'de eri ja jat'ta: „Gutte da læ mu moar'se baltan?" Lun'ta dɛddja: „O, mo doaivon, att mu da læ." De dɛddja jettanas att: Da gal'ge gæč'čalet." Lun'ta dɛddja: „Na, gæč'čalɛd'no!" De dat alkigan. Lun'ta čur'vi hæstas, mekkis ja habages. Hæs'ta čewčai, mek'ki čuolai, habak gaǯǯoi, dɛssǫ go god'de jettanasa. De fal'li Ridervæva ja dop'pi neita gettabællai. ja doalvoi gonagasa lusa ja sarhnoi, att son gaičadi du neita. Lun'ta manai mɛnjin ja de giekkani. De gulla vastek, att nubbe bæive gal'ga vas gonagas gas'kalæmus neitaines mærragad'dai, mɛit læ vas lobidan, go čaǯenedan læmas.

Nubbe bæive de dat doalvoi gas'kalæmus neitas vastek mærragad'dai, ja Ridervæva lei juo ow'dal mannan ia ballan eǯas sad'duit sisa. Lun'ta mɛit mɛnjin manai. De manna neita lusa ja jærra: „Manne

banket hun dem, og de gikk igjen ut i skogen, og den ene så sig tilbake. De gikk et stykke ut i skogen og fant en stor bjerk. Da gikk den ene omkring bjerken, til han fant et nøkkelhull, og så grov han om roten, til han fant en nøkkel. Han lukket op bjerken og tok to hester ut derfra, og så tok han to falker og to sverd, og han gav bror sin den ene hest og den ene falk og det ene sverd. Så bød han ham gå hjem og ofte se på hestens føtter: „Hvis de blør, er jeg i nød, og du skal sette dig på hesten, og hesten går da dit hvor jeg er." Den ene gutten gikk da hjem, og moren var glad, da han kom.

Den andre gutten gikk til kongsgården og gjemte sin hest og sitt sverd og sin falk utenfor kongsgården; selv gikk han inn i kongens kjøkken. Da hører han at de taler om at kongen næste dag skal til stranden med sin eldste datter som han hadde lovet til risen, da han var i havsnød. Den næste dag kom. Da førte kongen den eldste til stranden. Gutten gikk efter, og Ridder Rød hadde alt før gravet sig ned i sanden. Gutten kommer til piken og spør: „Hvad sitter du her efter og er så bedrøvet?" Piken svarte: „Far har lovet mig til en rise, da han var i havsnød." Gutten sier: „Lysk hodet mitt!" Piken begynte å lyske ham og bandt sin gullring i håret hans. Om en stund kommer risen på ski henover sjøen, og da han kom nær land, stod sjødrevet op til midten av fjæren; han hoppet av skiene og sier: „Hvem er det som er ved siden av min kjæreste?" Gutten sier: „Å, jeg mener at hun er min." Da sier risen: „Det skal vi prøve." Gutten sier: „Nå, la oss prøve!" Så begynte de. Gutten ropte på sin hest, sitt sverd og sin falk. Hesten sparket, sverdet hugg og falken klorte, til de drepte risen. Da for Ridder Rød op og grep piken ved hånden, førte henne til kongen og sa: „Jeg frelste din datter." Gutten gikk efter og inn i kjøkkenet. Da hører han igjen at næste dag skal kongen igjen til stranden med sin mellemste datter, som han hadde lovet da han var i havsnød.

Den næste dag førte kongen igjen sin mellemste datter til stranden og Ridder Rød var alt før gått og hadde gravet sig ned i sanden. Gutten gik også efter. Han går til piken og spør: „Hvorfor er du

do læt nuft moralas?“ Nei'da dɛddja: su gal'ga ak'ta jettanas vieǯ'ǯat, gæse ac'ce læ lobidan, go lei čaǯenedan.“ De dɛddja lun'ta: „Dik'ke mun oaive!“ De dat čuw'degodi. Dego oini oabbas gol'leriŋko vuoktain, de čanai dat nai eǯas gol'leriŋko. Oanegaǯǯi de boatta vas jettanas čuoika mæra mil'de, ja go lakka vierva bodi, de trivva čuoǯǯoi ul'le-raddjai, ja has'kadi sabegit nal'de eri ja dɛddja: „Gutt da læ mu moar'se baltan?“ Dɛddja lun'ta: „Mo doaivon, att mu da læ.“ Dɛddja jettanas: „Da moai gal'ge gæč'čalet.“ No, de dat alkigan. Lun'ta čur'vi hæstas, mekkis ja habages; de dak al'ge: hæs'ta čiek'čat, mek'ki čuollat, habak gaǯ'ǯot, dɛssǫ go god'de jettanasa. De Ridərævva fal'li sad'duit sinne bɛjas ja valti neita gettabællai ja doalvoi gonagasa lusa ja dɛddja att: „So læ nubbe du neita gaičadan.“ Lun'ta mɛit læi čiekkan hæsta, mekke ja habagan ja manai gonagasa giekkani. De gulla vastek, go hollek, att nubbe bæive gal'ga doal'vot nuoramus neitas, mɛit læ vas lobidan, go čaǯenedan læmas.

Nub'be bæi've saddai; de dat doalvoi nuoramus ja mɛnjemus neitas ver'vagad'dai, ja Ridərævva juo lei mannan ja ballan eǯas sad'duit sisa. Lun'ta mɛit njakka mɛnjin ja manna neita lusa ja jærra: „Manne do læt nuvt moralas? Nei'da dɛddja: „Ac'ce su læ loppidan, go læmas čaǯenedan, ovta jettanassi, ja dat gal'ga od'ne boattit su vieǯǯaček.“ Mædan dɛnne læba hoaladæmen, de boatta jettanas čuoika mæra mil'de, att goppi mɛnjen læ mæran, ja go ver'vai bodi, de trivva manai gidda guok'tasa raddjai. De fal'li sabegit nal'de eri ja čur'vi: „Gutte su moar'se baltan læ?“ Lun'ta dɛddja: „Mo doaivon, att mu dat læ.“ Jettanas dɛddja: „Da moai gal'ge gæč'čalet.“ De dɛddja lun'ta vas: „No oǯ'ǯǫ moai gæč'čalet.“ No, de dat alkigan. Lun'ta čuorvoi hæstas, mekkis ja habages, ja de dat al'ge: hæs'ta čiek'čat, mek'ki čuollat, habak gaǯ'ǯot, dɛssǫ go god'de jettanasa. De Ride-rævva fal'li sad'duit sinne ja valti neita gettabællai ja doalvoi gonagasa lusa ja dɛjai att: „Mo læn gaičadan du goalmat neita mɛita.“ De gonagas loppedi: galkai oaǯ'ǯot, gudemuǯa sitta, ja riika mɛnnjel su beivit.

De lun'ta vulki vastek vier'vagad'dai verkides gæččaček. De læ ak'ta boares gerrek dɛit jettanasa davtit čoag'gime. De jærra lun'ta: „Manes, ak'kos, dait davtit čoaggak?“ Gerrek vas'tedi: „Sin riikan læk

så bedrøvet?“ Piken sier: „En rise skal hente henne, som hennes far har lovet henne til, da han var i havsnød.“ Gutten sier: „Lysk hodet mitt!“ Hun begynte å lyske ham. Da hun så sin søsters gullring i håret, bandt også hun sin gullring der. Om en stund kommer en rise igjen på ski henover sjøen, og da han kom nær fjæren, stod sjødrevet op til flomålet; han hoppet av skiene og sier: „Hvem er det som er ved siden av min kjæreste?“ Gutten sier: „Jeg mener at hun er min.“ Risen sier: „Det skal vi prøve.“ Nå, så begynte de. Gutten ropte på sin hest, sitt sverd og sin falk; da begyndte de: hesten å sparke, sverdet å hugge, falken å klore, til de drepte risen. Da for Ridder Rød op av sanden, tok piken ved hånden, førte henne til kongen og sier: „Jeg har frelst den andre datteren din.“ Gutten hadde også gjemt hesten, sverdet og falken og gikk inn i kongens kjøkken. Da hører han igjen at de prater om at næste dag skal kongen føre sin yngste datter, som han har lovet da han var i havsnød.

Den næste dag kom; da førte kongen sin yngste og siste datter til fjæren, og Ridder Rød var alt før gått og hadde gravet sig ned i sanden. Gutten lister sig også efter og går hen til piken og spør: „Hvorfor er du så bedrøvet?“ Piken sier: „Far har, da han var i havsnød, lovet mig til en rise, og han skal idag komme og hente mig.“ Mens de taler sammen der, kommer en rise på ski henover sjøen, så der er en grop efter i sjøen, og da han kom til fjæren, gikk sjødrevet like op til de to. Så hoppet han av skiene og ropte: „Hvem er det som er ved siden av min kjæreste?“ Gutten sier: „Jeg mener at hun er min.“ Risen sier: „Det skal vi prøve.“ Da sier gutten igjen: „Nå, vi får prøve.“ Nå, så begynte de. Gutten ropte på sin hest, sitt sverd og sin falk, og så begynte de: hesten å sparke, sverdet å hugge og falken å klore, til de drepte risen. Da for Ridder Rød op av sanden, tok piken ved hånden, førte henne til kongen og sa: „Jeg har frelst også den tredje datteren din.“ Da lovet kongen at han skulde få hvem han vilde, og riket efter hans dager.

Gutten gikk igjen til fjæren for å se efter sine greier. Så er det

nuvt vanis muorak att so ver'te dait muorran adnit." De dɛddja lun'ta: „Vai sonnai dobbe!" „Gal do dokko bæsak," dɛddja gerrek; „čuovo bære su!" Na, de dat vulkigan mæra mil'de. Gerrek bære goččoi lunta dɛddjat: „Goi'ke owtan ja gastas mɛnjin!" Mɛn i val val'dan hæstas ele mekkis ele habages. De manaiga mɛit manaigan; de bodigan sul'lu nala. De dɛddja gerrek: „De dal galkak riek'tasak oaǯ'ǯot dan owtan, go mu gol'ma barhni læk god'dan," ja de valti, čuolasti luntan čæbedan gas'kat. Nub'be lun'ta siitan, dat ovtiles gæč'čan li hæsta julkit æige da læn var'dan goas'segen. Mutt de var'dagotte, ja de lun'ta manai hæsta čavilt nala, ja hæs'ta ruottai gidda da ver'-vagad'dai, gosa dat jettanasat lɛddje goddeduvvun. Dego dokk bodi, de lei dat boares gerrek vast dɛnne ja davtit čoggi. De jærra lun'ta: „Manne, ak'kos, dait čoaggak?" Gerrek vas'tedi: „Min riikan læk nuvt vanis muorak; mo ver'ten dait muorran ruw'kut." De dɛddja lun'ta: „Vai monnai dobbe!" De dɛddja gerrek: „Gal do dokko bæsak; čuovo bære mu!" Na, de dat vulkigan; mɛn lun'ta val valti hæstas ja habages ja mekkes mil'de. Gerrek goččoi dɛddjat: „Goi'ke owtan ja gastas mɛnjin!" De manaigan mɛit manaigan; de bodigan ovta sul'lu nala. De oai'na vielljas go læ čæbetlak'ki. De suttai; de goččoi hæstas ja habages ja mekkes luvas, ja dat čulle, čik'če ja gaǯ'ǯǫ, dɛssǫ go' god'de gerregan. Mɛn de li boarrasæmus gonagasa nei'da juo ow'dal valtidun, ja da li oap'pan gaitin dɛit goanstait. De dat valti ja vuoitai da barhni čæbedan, ja bosoi dɛssǫ go hægga das oaǯǯoi, ja de vul'ge mæra mil'de mannat. De botte da gad'dai, gonne do nubbe lunta hæs'ta ja eǯa verket lɛddje; men de li Ridæævva vak'-temen ja valti da neita gettabællai ja doalvoi gonagasa lusa ja dɛddja: „De gæčča hal, de læm mon gaičadan du njælljat neita." De galkai dal oaǯ'ǯot, gudemus neita sitta. Mutt æi neitak sittan; de dɛddjek gonagassi att: „Galkak dal dakkat jæs'tebua," ja gonagas dagai. De neitak vaǯ'ǯek stobon ja geč'ček juokke ol'mǫ oai'vai, gæk bortin čok'-kahe ja borre; mutt æi oai'nan ovtange gol'leriŋkoidasak. De dɛddjek vas neitak: „Æi si valte Ridæræva, ow'dalgo vas jæs'tebua dagak bonte-ol'muitguin." Na, de neitak vastek go ol'muk lɛddje bortin borrame, de geč'ček bære oivide; mutt æi vel oai'nan riŋkoidasak.

en gammel kjerring som samler risens ben. Gutten spør: „Hvorfor, gamlemor, samler du de benene?“ Kjerringa svarte: „I vårt rike er der så lite ved at jeg må bruke dem til ved.“ Gutten sier: „Gid jeg også var der!“ „Du kan nok komme dit“, sier kjerringa; „følg bare mig!“ Nå, så reiste de hen over sjøen. Kjerringa bød bare gutten si: „Tørt foran og vått bak!“ Men han tok ikke hesten eller sverdet eller falken sin med. De gikk det de gikk; så kom de til en ø. Da sier kjerringa: „Nu skal du få din rett for det at du har drept mine tre sønner“, og så hugg hun halsen av på gutten. Den andre gutten hjemme, han hadde stadig sett på hestens føtter, og de hadde aldri blødd. Men så begynte de å blø, og gutten steg op på hestens rygg, og den løp like til den fjære, hvor risene var drept. Da han kom dit, var den gamle kjerringa igjen der og samlet ben. Gutten spør: „Hvorfor, gamlemor, samler du dem?“ Kjerringa svarte: „I vårt rike er der så lite ved! jeg må bruke dem til ved.“ Da sier gutten: „Gid jeg også var der!“ Kjerringa sa: „Du kan nok få komme dit; følg bare mig!“ Nå, så reiste de; men gutten tok hesten og falken og sverdet sitt med. Kjerringa bød ham si: „Tørt foran og vått bak!“ De gikk det de gikk; så kom de til en ø. Da ser han bror sin, at halsen er av på ham. Da blev han sint; han bød hesten og falken og sverdet sitt gå løs, og de hugg, sparket og klorte, til de drepte kjerringa. Men den eldste kongsdatter var alt før tatt, og hun hadde lært alle kunstene. Hun tok og smurte guttens hals og blåste til han igjen fikk liv, og så reiste de over sjøen. De kom til den strand hvor den andre guttens hest og andre greier var; men så holdt Ridder Rød vakt og tok piken i hånden, førte henne til kongen og sa: „Se nu! nu har jeg frelst den fjerde datteren din.“ Nu skulde han få hvilken av pikene han vilde. Men pikene vilde ikke; de sier til kongen: „Du skal nu gjøre et gjestebud,“ og kongen gjorde så. Pikene går i stuen og ser på hodet til hver som satt ved bordet og spiste; men de så ikke gullringene sine hos noen. Pikene sier igjen: „Vi tar ikke Ridder Rød, før du igjen gjør et gjestebud for bondefolk.“ Nå, pikene ser igjen, da folk satt ved bordet og spiste, bare på hodene

De dɛddjek vastek gonagasain: „Æi si valte Rideræva, ow'dalgo jæs'-tebua vas doalak gaitdin gefitguin ja gær'jeded'djitguin. Gonagas ver'ti. De gawnai gonagas do guok'te lunta nai giekkanes; de goččoi dɛit nai sisa. De dat manaigan ja čok'kedeika uk'sagæččai. De neitak juo bogustallek gas'kanasak, att hætte Riderevvi boatta. De dat manne lunta-guok'ta lusa ja čur'vo̜ gonagasa: „Gæčča, dale læ gutte sin læ bæs'tan, ja Ridərævva læ bære fantain mannan.“ De gonagas jærra: „Mi dasa duobmon gal'ga?“ Luntagowtis sarhnoiga: „Dat gal'ga guvtidi gɛw'rijuvvut,“ ja de val'de guok'te ol'ma ja manne stuoremus giedde nala ja gɛw'rene, dɛsso̜ saddai nu fiines dego jaf'fo, ja dat guok'te lunta oaǯǯoiga val'ljet, gudemus neita sidaigan, ja oaǯǯoi-gan mɛita riika mɛnnjel gonagasa.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

23

De lei stallo val'dam gol'ma oabbača, ja de boarrasæmus li skræd'dir, ja de ani dat skræd'dir dujit ieǯa ol'muin. De ver'ti val'dit dujidis miel'di, ja de čok'kedi stalo borti nala goručit. De ani skræd'dir gol'ma sækka mieltis. De nubbe bæivi de skræd'dir bijai ovta oabba jo sækka sisa ja de čanjai sæk'ka-njalmi gidda, ja de nævvoi dam, mi sækka sinne li: „Go stallo sækka čoaw'digoatta, de gal'ga daddjat: „Mo oainam.“ De bijai stalo guoddačit sækka da sii'di, gonne neitak leddje. De bodi stallo bal'ga nala. De čoaw'degodi sækka; de dajai dat, mi sækka sinne lei: „so oai'na.“ De doaivoi stallo, atte dat, mi goarrome li siitan, dat oai'na, ige duos'tam šat oai'nit. De guddi da sækka da sii'di, ja de da bodda go stallo li dobbilt, de skræd'dir coggai nubbe oabbas sækka sisa. De bodi stallo vas sii'di; de daddja: „So læ jo nubbe sækka rakkadam.“ De daddja skræd'dir: „Jis čoawtak sækka, de son oai'na.“ De vulki stallo vastek sækkain. De bodi bal'ga nala; de čoaw'digodi; de dajai dat, mi sækka sinne lei: „son oai'na“. I duos'tam čoaw'dit. De guddi dokko da sækka.

De skræd'dir čanjai eš sækka sisa, ow'dal stallo bodi. De nuoladi bik'tasides dat skræd'dir ja de goʒoi muoraide nala borti nala ja rakkadi giedait ja muttim lurpoit vel rakkadi giedaidin, nu atte stallo

deres; men enda så de ikke ringene sine. Da sier de atter til kongen: „Vi tar ikke Ridder Rød, før du igjen holder et gjestebud for alle fattige og tiggere.“ Kongen måtte det. Da traff kongen også hine to gutter i kjøkkenet; han bød også dem inn. De gikk og satte sig i kroken ved døren. Pikene ler alt sig imellem over at Ridder Rød kommer i knipe. De gikk til guttene og ropte på kongen: „Se her er den som har frelst oss; og Ridder Rød har bare faret med fant.“ Da spør kongen: „Hvad dom skal han ha?“ Guttene sa: „Han skal kjøres itu,“ og da tok to menn, og gikk ut på den største eng og kjørte, til han blev så fin som mel. De to gutter fikk velge hvilken av pikene de vilde ha, og de fikk også riket efter kongen.

23. STALLO OG DE TRE SØSTRE.

En stallo hadde tatt tre søstre, og den eldste var skredder og hadde arbeide for andre folk. Hun måtte ta sine arbeider med og satte sig på stallos bord for å sy. Skredderen hadde tre sekker med sig. Den næste dag puttet hun alt den ene søster i en sekk og bandt til åpningen på sekken; hun påminte den som var i sekken: „Når stallo vil til å åpne sekken, skal du si: „Jeg ser.“ Så satte hun stallo til å bære sekken til den gård som piken var fra. Stallo kom på veien. Så vilde han til å åpne sekken; da sa hun som var i sekken: „Jeg ser.“ Stallo trodde at hun som satt hjemme og sydde, så, og han torde ikke se mer. Han bar sekken til gården. Mens stallo var der, puttet skredderen den andre søsteren i en sekk. Stallo kom hjem igjen; hun sier: „Jeg har alt gjort den andre sekken ferdig.“ Skredderen sier: „Hvis du åpner sekken, ser jeg.“ Stallo gikk igjen avsted med sekken. Han kom på veien; da vilde han til å åpne sekken; da sa hun som var i sekken: „Jeg ser.“ Han torde ikke åpne den. Han bar sekken dit.

Så bandt skredderen sig selv inn i en sekk, til stallo kom. Hun klædde sine klær av sig og hengte dem på vedtrær på bordet og laget hender og dessuten noen filler til hendene, så stallo skulde tro at hun

doi'vǫ, atte goarrome læ. De bodi stallo sii'di vas; de doaivoi dat: goarrome dat læ borti nal'de. De valti dannai sækka guod'dit; bodi bal'ga nala; de dajai sækka sinne: „son oai'na." De guddi sækka dokko; de maccai ruok'tot. De bodi goattasis; de galkai dan moar'sis cummastitgis dan owtan, go sækkait guddi. De vierrali guol'bai dat, mi borti nal'de li. De aicai æs'ka.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

24

De li jettanas ak'ti javta big'gemen. De bodi ak'ta lun'ta gow'do viega. De dɛddja jettanas: „O varas bieb'mo njalmin!" De valti stallo (jettanas) oalkis nala ja guddi ruok'tot. De li ækket, go ruok'tot bodi, ige as'tan allases malisen rɛi'det. De ani neita; de addi dasa, vai nubbe ækkedi rɛi'de. De manai idedes vas bar'guses. Nei'da oini, att dat lei čabba lun'ta. Dego ač'če li mannan, de luiti luvas. Dego stallo ækkedes bodi, de jærra: „Lækgo malistan?" De dɛddja nei'da: „O aččačam, mo leddjim čaǯe vieǯ'ǯame, de li bæssan da gaska olkus, ja de li mannan gæinos." „O rol'la, mu biepmo lui'tek. Jos dal doiste vel dagak, galkak čapmahallak."

Nub'be idek saddai, de dat vulki bar'guses vas. Lakka ækkedan de boatta lun'ta vas. Dɛddja stallo: „Ho kjɛltriŋ'ga, gonnes do læk jaw'kan dal? De dal ik galka bæssat," ja de dop'pi vastek ja guddi ruok'tot. Mutt de li vastek mɛnnje-ækket, go ruok'tot bodi, ige as'tan rɛi'det vastek. De addi vas nei'dases ja dɛjai: „Jos dal vel bestak, galkak čapmahallak." Nei'da lobidi, ah i so beste. De idet saddai; de dat manai vas bar'guses. Nei'da oini, att čabba lun'ta dat lei; i ras'ken hævatet; de luiti vas luvas. Ækket saddai, de bodi vas stallo. De jærai: „Jogo læk malistan?" De dɛddja nei'da: „O rakkis aččačes, mo leddjim muorait vieǯ'ǯame, de li da gaska bæssan olkus." De doskustalai neitas, go li luoi'tan da buore biepmo. „Ja jus doiste vel dagat dan, galkak vel hænep čapmahallak."

Idet saddai; de dat manai vas bar'guses. Lakka ækkedan de bodi vas lun'ta. De dɛddja stallo: „O kjɛltriŋ'ga, gonnes do læt dal mannan? De dal ik galka bæssat." Das dop'pi oalkis nala ja manai ruok'tot.

satt og sydde. Så kom han hjem igjen; han trodde at hun satt på bordet og sydde. Han tok også den sekken og bar den; han kom på veien; da sa hun inne i sekken: „Jeg ser." Han bar sekken dit; så vendte han tilbake. Han kom til gammen sin; han skulde kysse kjæresten sin til lønn for at han bar sekkene. Da trillet det som var på bordet, ned på gulvet. Da først så han det.

24. GUTTENS OG RISEDATTERENS FLUKT.

Risen bygget engang en jekt. Da kom en gutt løpende mot ham. Risen sier: „Å, ferskmat i munnen!" Så tok risen (stallo) ham på aksla og bar ham hjem. Det var kveld, da han kom hjem, og han hadde ikke tid til å lage sig kokemat. Han hadde en datter; så gav han henne gutten, forat hun skulde lage ham til til næste kveld. Om morgenen gikk han igjen til sitt arbeide. Piken så at det var en vakker gutt. Da faren var gått, slapp hun ham løs. Da stallo kom om kvelden, spør han: „Har du kokt ham?" Piken sier: „Å kjære far, jeg gikk for å hente vann; så var han imens sloppet ut og var gått sin vei." „Å, ditt troll, du slapp maten min. Hvis du nu gjør det en gang til, skal du få bank."

Den næste morgen kom; han gikk til sitt arbeide igjen. Henimot kvelden kommer gutten igjen. Stallo sier: „Hå, kjeltring! hvor blev det av dig? Nu skal du ikke slippe," og så grep han ham igjen og bar ham hjem. Men det var igjen sent på kvelden, da han kom hjem, og han hadde atter ikke tid til å lage ham til. Han gav ham igjen til sin datter og sa: „Hvis du slipper ham en gang til, skal du få bank." Datteren lovte at hun ikke skulde slippe ham. Det blev morgen; han gikk igjen til sitt arbeide. Piken så at det var en vakker gutt, og nente ikke å ta livet av ham; så slapp hun ham igjen løs. Det blev kveld; stallo kom hjem igjen. Han spurte: „Har du kokt ham?" Datteren sier: „Å kjære far, jeg gikk og hentet ved; så var han imens sloppet ut." Da slo han datteren, fordi hun hadde sloppet den gode maten. „Og hvis du gjør det en gang til, skal du få enda mer bank."

Dego ruok'tot bodi, de li mɛnnje-ækket vas, ige as'tan allases mallasa rɛi'det. Das addi nei'di, vai rɛi'de allases mallasa. Dego stallo li mannan vas nubbe idedan bar'guses, de luiti nei'da vas lunta. Dego stallo vas ækkedes bodi, de vas gai'bet neitanes dan mallasa. Nei'da vas jɛt'ta: „Rakkis aččačam, go mo vas lɛddjim čaǯe vieǯ'ǯame, de li da gaska vas bæssan ja mannan gæinos." De valti ja doskustalai obba mæl'gat neitas, go galkai ovtilis bes'stit. Nubbe ididan de dat vulki vas bar'guses. Lakka ækkeda vas de boatta lun'ta. „O kjɛl-triŋ'ga, gonnes do læt dal mannan? De dal ik galka bæssat. I mus lækge go now'lo vel dakkak." De valti lunta ja čadnali gidda ja vuolasti nowhlo vel, valti lunta ja manai vas ruok'tot ige duos'tan sat nei'dases ad'dit. De valti ja stɛŋ'gi stal'ljai, ja de manai vielljas bow'-deček allases guos'sin. De didi nei'da, att dasa li ovta čow'dagan lap'pan uvsa ow'di. De manai ja oǯai ja bali uvsa owta, dɛs'sogo gawnai. De čowti uvsa ja luiti lunta ja bijaigan stuora nor'dalas vierča stal'ljai. Dego bodiga stallo vielljaines, de gullaba, go daŋ'ka stalljan. De dɛddja: „Gula hal kjɛltriŋka go nor'da, mɛn i bæsa dal; de mait vig'ga olkus." De galkai dal viel'ljases vuosetet, maggar læ. Dego stal'lja-uvsa rabasti, de valti vier'ča dāka idnares ja nor'dadi stalo mil'gi, ja stallo manai galmas. De viel'lja bal'lai, ja dat manai sii'-dases, ja lun'ta ja nei'da battareika.

Dego stallo ælaskasti vas, de suttai ja har'vedi, att nei'da, da li dakkan. De doarradi. Leika ovta gaska mannan nei'da ja bar'ne; de gullaba go daŋ'ka mɛnjin. De savvali nei'da: „Vai al stuora vow'de saddali sin gas'ki, ah i bæsale čada ige birra," ja nuvt dat saddai. Dego stallo bodi vowte raddjai, de dɛddja: „Jus stuor ak'šon vieǯǯam, varka guje čuolastam." De dat viegai ruok'tot vas ja vieǯǯai stuor ak'šos ja čuolasti bal'ga. Dego čada bodi, de bal'kesti ak'šos dasa. De girtas ciʒas dɛnne ja dɛddja: „Mon galkam du ak'šo eri guod'dit." De dɛddja stallo: „Ow'dalgo don galkak mu ak'šo eri guod'dit, ow'dal galkam ruok'tot guod'dit." De dat viegai sii'di ak'-šoines vas.

Ovta gaska vas leika mannan; de gullaba vas go daŋ'ka. De savval nei'da: „Vai al stuora varri saddali min gas'ki, ah i bæsale

Det blev morgen; han gikk igjen til sitt arbeide. Henimot kvelden kom gutten igjen. Stallo sier: „Å din kjeltring, hvor har du nu vært? Nu skal du ikke slippe." Han tok ham igjen på aksla og gikk hjem. Da han kom hjem, var det atter sent på kvelden, og han hadde ikke tid til å lage sig kokemat. Han gav ham igjen til datteren, forat hun skulde lage ham kokemat. Da stallo næste morgen igjen var gått til sitt arbeide, slapp piken igjen gutten. Da stallo kom igjen om kvelden, forlanger han igjen kokematen av datteren. Piken sier igjen: „Kjære far, da jeg igjen gikk og hentet vann, var han imens atter sloppet og var gått sin vei." Da tok han og banket datteren tilgagns, fordi hun idelig skulde slippe ham. Næste morgen gikk han igjen til sitt arbeide. Henimot kvelden kommer gutten igjen. „Å din kjeltring, hvor har du nu vært? Nu skal du ikke slippe. Jeg har bare en nugle enda å gjøre." Så tok han gutten og bandt ham fast, spikket enda en nugle, tok gutten og gikk hjem igjen. Han torde ikke mere gi ham til sin datter. Han tok og stengte ham inne i stallen og gikk så for å by sin bror til gjest. Datteren visste at han hadde mistet en nøkkel der foran døren. Hun gikk og lette og grov foran døren, til hun fant den. Så lukte hun op døren og slapp gutten, og de satte en stor stangvis vær i stallen. Da stallo og hans bror kom, hører de at det dunker i stallen. Stallo sier: „Hør bare kjeltringen, hvor han støter; men nu slipper han ikke; han vil ut:" Så skulde han vise bror sin, hvordan han var. Da han åpnet stalldøren, tok væren tak innenfra og stanget stallo i brystet, og stallo dånte. Broren blev redd og gikk hjem, og gutten og piken rømte.

Da stallo kom til sig selv igjen, blev han sint og skjønte at datteren var den som hadde gjort det. Så satte han efter dem. Piken og gutten hadde gått et stykke; da hører de at det dønner bak dem. Da ønsket piken: „Gid der nu blev en stor skog imellem dem, så han ikke slapp igjennem eller omkring!" Og det blev så. Da stallo kom til skogen, sier han: „Hvis jeg henter den store øksen min, hugger jeg snart vei." Så løp han hjem igjen og hentet den store øksen sin og hugg vei. Da han kom igjennem, kastet han øksen der. Da flyver en liten fugl der og sier: „Jeg skal bære øksa di

baddjel ige birra!“ Nuvt dat saddai. Dego stallo vare duokkai bodi, de dɛddja: „Jus stuor nabaran vieǯǯan, varka mo da čada raikidan.“ De dat manai ja vieǯǯai nabares ja raikidi raiki. Dego raiki oaǯǯoi, de gurasti nabares dasa. De girtas vas cicci das ja dɛddja: „Mo galkam du nabaran eri guod'dit.“ Dɛddja stallo vas: Ow'dal do galkak mu nabara guod'dit, ow'dal galkam ruok'tot guod'dit.“ De viegai ruok'tot nabarinis.

Ovta gaska vas leika mannan; de gullaba go daŋ'ka. De savval vas nei'da: „Vai al saddali stuora jaw're min gas'ki, ah i bæsale birra ige ras'ta!“ Nuvt dat saddai. De dɛddja stallo: „Jus mo vovsan vieǯǯan, varka moai da jawri jukke duomas. De dat vieǯǯai vovsas ja juk'kaiga, dɛs'sǫgo luod'daneika goabbačagak.

I danne lækgen hænep.

(Lars Jonsen 1885, Salangen; „hørt av faren“.)

25.

Dolin boares aige lei ak'ta gonǫgas, middja ani ovta muora, masa šad'de gol'le-lastak juokke ija; mutte dak lastak suoladuvve juokke ija, ja æige dak diettam, middja dɛit suoladi. De li ak'ta boares gallis, middja ani gol'ma bardni, ja nuoramusa namma li Ruob'ba. De loppidi gonǫgas: gutte sat'ta fak'tek don muora, masa šad'dek dak gol'le-lastak, de gal'ga su nieida oaǯ'ǯok ja riikan bæli.“ De manai dot boares gal'la boarrasæmus bar'ni, daddja: „gal so gal'ga fak'tek.“ De daddja gonogas: „Fak'te, ja jus don sattak fak'tek, nuvtgo æi suoladuva dak lastak, de galgak oaǯ'ǯok, mɛit mon læm loppidam. Mu jus ik satte, de galgak hɛŋ'gehallak.“ De vulgi fak'tek. De buotte nakkarak ja nokkǫi ere, ja go baddjani, de leddje lastak jaw'kam. De buođi iđedes gonǫgasa lusǫ. Jærra gonǫgas: „Sat'tekgo fak'tek?“

bort.“ Stallo sier: „Før du skal bære øksa mi bort, skal jeg bære den hjem.“ Så løp han hjem igjen med øksen.

De hadde gått et stykke igjen; da hører de igjen at det dønner. Piken ønsker: „Gid der nu blev et stort fjell mellem oss, så han ikke slapp over eller omkring!“ Det blev så. Da stallo kom til fjellet, sier han: „Hvis jeg henter den store naveren, borer jeg snart hull gjennem det.“ Han gikk og hentet naveren sin og boret hull. Da han fikk hull, kastet han naveren der. Da flyr igjen en liten fugl der og sier: „Jeg skal bære naveren din bort.“ Stallo sier igjen: „Før du skal bære naveren min bort, skal jeg bære den hjem.“ Så løp han hjem med naveren.

De hadde igjen gått en stund; da hører de at det dønner. Piken ønsker igjen: „Gid der nu blev et stort vatn mellem oss, så han ikke slapp omkring eller over!“ Det blev så. Stallo sier: „Hvis jeg henter oksen min, drikker vi snart det vatnet tomt.“ Så hentet han oksen sin, og de begynte å drikke, til de begge sprakk.

Det er ikke mere.

25. ASKELADDEN VOKTER KONGENS TRE OG STJELER RISENS OG DEN ONDES ØIE.

Fordum i gamle dager var der en konge som hadde et tre som der vokste gullblad på hver natt; men bladene blev stjålet hver natt, og man visste ikke hvem som stjal dem. Det var en gammel kall, som hadde tre sønner, og den yngste hette Ruobba. Kongen lovet: „den som vokter treet som gullbladene vokser på, skal få min datter og halve riket.“ Da gikk den gamle kallens eldste søn og sier: „Jeg skal nok holde vakt.“ Kongen sier: „Hold vakt, og hvis du kan holde vakt, så at ikke bladene blir stjålet, skal du få hvad jeg har lovet. Men hvis du ikke kan det, skal du bli hengt.“ Han gikk for å holde vakt. Da blev han søvnig og sovnet av, og da han stod op, var bladene borte. Om morgenen kom han til kongen. Kongen spør: „Kunde du holde vakt?“ Nå, han sier: „De kom

No, de daddja: „Æi dak šad'dam, dak lastak." De bijai gonǫgas bal'valed'djides gæč'čak; mutte leddje lastak læmaš šad'dam ja suoladuvvum ere. De valdi, de hɛŋ'gehalai dat olmai.

De vulgi gas'kalæmus bar'ni; dɛina sæmme laddje manai; i datge sat'tam fak'tek; dat mɛida hɛŋ'gehalai.

De vulgi nuoramus, manna namma li Ruob'ba; de daddja gonǫgasain: „Gal so fak'te." De daddja gonǫgas: „No, fak'te! Gal son ad'da, mɛit son læ loppidam, jus bære fak'tek sattak, ja jus ik satte fak'tek, de hɛŋ'gehalak donnai liika go dak du vielljak." De vulgi Ruob'ba ruok'tok ja vieǯǯai allahes gis'ta ja valdi mel'de ja manai dokkǫ dom muora lusǫ, masa gol'le-lastak šad'dek, ja čok'kedi bal'di. De gulla ik'ko, go boatta dala. De gul'dalan; de buotte guovtis, jettanas ja næw'ri, ja æbagen ane ænup go ovta čalmi ovtas. De vulgi jettanas goar'mok murri. Dego buođi murri, de daddja dɛina guimines: „Gei'ge hāl čalmi!" De næw're gei'gi. De Ruob'ba duop'pi da čalmi ja cog'gali gis'ta sisa. De daddja jettanas: „Gei'ge hāl čalmi!" De daddja næw'ri: „Juo dal juo uoǯ'ǯuk čalmi." De daddja ɛin jettanas: „Gei'ge hāl čalmi!" De daddja næw'ri vast: „Juo dal juo uoǯ'ǯuk čalmi." De doaivui jettanas, att i lækge næw'ri ai'gomėn čalmi ad'dik. De fal'li bod'nai ere muoran ja de doar'raigan čalmi nal'de, dɛinago æba adnam ænup go ovta čalmi, mɛina galgaigan oai'nik. De doaroigan gidda das'sa go jamiga goabbaš, ja dat čal'mi læ gis'ta his'te, ja gol'le-lastak besse šad'dak dievvasek.

De vulgi Ruob'ba iđedes gonǫgasa lusǫ. De jærra gonǫgas: „Sat'tekgo fak'tek?" De daddja Ruob'ba: „Gal so satti." De bijai gonǫgas bal'valed'djides gæč'čak. De li Ruob'ba sat'tam fak'tek, ja de li dɛit suollagit mɛida god'dam, ja de besse dasmannjel dak lastak šad'dak juokke ija, ja Ruob'ba oaǯǯui gonǫgasa neida ja riikan bæli ja šaddai stuora olmai. De ribme hæjait rakkadešgoattik, ja šad'de hæjak. Guok'te vakko hæjak bis'te, ja de ribme hær-skoattaid vuoččegoattek stukkit guoime, ja de riemai ak'ta bilkar mu fil'lek guow'lalek stukke hisa. De mon ɛitǫ jal'la, de guow'lalen, ja de vuǯi. De mo rɛw'gem diek, ja si læk do, ja imge dal dieđe, gok'te læ dɛit guoime mannjel dappahuvvam.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

ikke, de bladene." Da sendte kongen tjenerne sine for å se efter; men bladene var kommet og var stjålet vekk. Da blev mannen hengt.

Så gikk den mellemste sønn avsted; med ham gikk det likedan; heller ikke han kunde holde vakt; han blev også hengt.

Så gikk den yngste som hette Ruobba; han sier til kongen: „Jeg skal nok holde vakt." Kongen sier: „Nå, hold vakt! Jeg skal nok gi hvad jeg har lovet, hvis du bare kan holde vakt, og hvis du ikke kan holde vakt, blir du også hengt likesom brødrene dine." Ruobba gikk hjem og hentet sig en skinnhanske og tok den med, gikk hen til treet som der vokste gullblad på, og satte sig ved det. Da hører han om natten at det kommer så det dønner. Han lyttet; da kom to, risen og den onde, og de hadde ikke mer enn ett øie sammen. Risen gav sig til å klyve op i treet. Da han kom op i treet, sier han til kameraten sin: „Rekk mig nu øiet!" Den onde rakte ham det. Da grep Ruobba øiet og puttet det i hansken. Risen sier: „Rekk mig nu øiet!" Den onde sier: „Du fikk nettop nu øiet." Risen sier igjen: „Rekk mig nu øiet!" Den onde sier igjen: „Du fikk nettop nu øiet." Da trodde risen at den onde ikke vilde gi ham øiet. Han for ned av treet, og de begynte å slåss om øiet, for de hadde ikke mer enn et øie som de skulde se med. De sloss til de begge døde, og øiet var i hansken, og gullbladene fikk vokse sin fulle vekst.

Så gikk Ruobba om morgenen til kongen. Kongen spør: „Kunde du holde vakt?" Ruobba sier: „Ja, det kunde jeg." Da sendte kongen tjenerne sine for å se efter. Da hadde Ruobba kunnet holde vakt, og han hadde også drept tyvene. Derefter fikk bladene vokse hver natt, og Ruobba fikk kongsdatteren og halve riket og blev en stor mann. De begynte å lage til bryllup, og der blev bryllup. To uker varte bryllupet, og de begynte å skyte hærskudd med kanoner, og en skøier narret mig til å kike inn i en kanon. Jeg var rett en tosk; jeg kikte og så skjøt han. Da spratt jeg hit, og de er der, og ikke vet jeg hvordan det siden er gått med dem.

26.

De leggje ovta gæfis olbmast golbma bardni, ja de vulgi boarrasæmus bar'dne gonagas-gawpugi bargo occat. De bođi vuoiŋastam-bai'kai; de riemai borrat. De botte duoggji-bier'gasak lusa: lok'kirak, hævvalak, ak'šo ja buok maid juo duoggje-olbmuk adnek; anohek borrat dam olbmast. Dat dajai: „I sust liigo; un'nan must læ alcimge." De vulgi ɛin; bođi gonagas-gawpugi das'tu. Jærai gonagas: „Gosa don læk vuol'gam?" Dajai: „No, bargo occat dam mađi, atte hæg'ga ælla." Gonagas dajai: „Sust livči ok'ta buorre bar'go, jos doaivok sat'tit bar'gat." Bard'ni jærra: „Mi dat læ?" „Ovta muora fak'tit. Jos iđedest šaddok gaw'dnujek muoras, de loppiduvvu bal'kan gonagas-niei'da; muttu jos muoras šaddok æi gaw'dnu, de læ stuora raŋgaštus." De bar'dni manai bar'gui, go ækked šaddai. Bar'dni bođi dɛs'tu iđedes. Jærai gonagas: „Lækgo šaddok?" Dajai bar'dne: „Æi læk." Dajai: „Don oaǯǯok dam mærriduvvum raŋgaštusa."

De vulgi nuorab bar'dni ja jurdaši: „Su viel'lja læ jo rig'gum, go jaw'ka; alma son dok'ke ræŋ'gan viel'ljasis, jos gawdna." De manai dat maid dam matke, das'sa vuoiŋastišgođi; de riemai borrat. De botte dak sæmma duoggji-bier'gasak anohet borrat; sist læ næl'ge. Dajai: „I sust liigo, un'nan must læ alcem." De dat vulgi ɛin gonagas-gawpugi; bođi dattai dokku gonagasa lusa. Jærai gonagas: „Gosa don læk vuol'gam?" „No, bargo occat dam mađi, atte hæg'ga ælla." Dajai gonagas sæmma laggje: „Sust læ ok'ta bar'go, mast læ buorre dinestus, jos arvak bar'gat." Bar'dni jærai: „Mi dat læ?" Gonagas dajai: „Muora fak'tėt. Jos muoras iđedes šaddok gaw'dnujek, dudnji loppiduvvu gonagas-niei'da bal'kan; muttu jos muoras æi læk šaddok, de don oaǯǯok stuora raŋgaštus." De manai bar'dni bar'gui, ja de nokkai, i nagudam goccit. De bar'dni iđedes bođi; jærai gonagas: „Lækgo muoras šaddok?" Bar'dni dajai: „Æi." Gonagas dajai: „Don šaddak oaǯ'ǯot dam mærriduvvum raŋgaštus."

De vulgi goalmad, muoramus bar'dni; jurdaši, atte dal læk mu viel-ljak juo rig'gum, go jaw'ke; mon bæsam ræŋ'gan vielljaidasam." De riemai vuoiŋastet. De botte duoggje-nævvok, anohe borrat. Bar'dni

26. GUTTEN OG HANS HJELPERE.

En fattig mann hadde tre sønner, og den eldste sønnen gikk til kongens by for å søke arbeide. Han kom til et hvilested og begynte å spise. Da kom verktøi til ham: høvler, øks og alt som håndverkere bruker, og de ber mannen om mat. Han sa: „Jeg har ikke noe tilovers; det er lite nok til mig selv." Så gikk han videre og kom til kongens by. Kongen spurte: „Hvor skal du hen?" Han sa: „Nå, jeg søker arbeide så meget at jeg kan leve." Kongen sa: „Jeg kunde nok ha et godt arbeide, hvis du tror du kan arbeide." Gutten spør: „Hvad er det?" „Å passe et tre. Hvis der om morgenen finnes frukter på treet, er kongsdatteren utlovet til lønn; men hvis der ikke finnes frukter på treet, er der stor straff." Gutten gikk til arbeidet, da det blev kveld. Så kom han om morgenen. Kongen spurte: „Er der frukter?" Gutten sa: „Nei." Kongen sa: „Du får den straff som er fastsatt."

Så gikk den yngre sønnen og tenkte: „Bror min er alt blitt rik, siden han blir borte; jeg er jo god nok til dreng for bror min, om jeg finner ham." Han gikk også den veien, til han begynte å bli trett; da gav han sig til å spise. De samme slags verktøi kom for å be om mat; de var sultne. Han sa: „Jeg har ikke noe tilovers; det er lite nok til mig selv." Så gikk han videre til kongens by; også han kom dit til kongen. Kongen spurte: „Hvor skal du hen?" „Nå, jeg søker arbeide så meget at jeg kan leve." Kongen sa det samme til ham: „Jeg har et arbeide som gir god fortjeneste, hvis du tør arbeide." Gutten spurte: „Hvad er det?" Kongen sa: „Å passe et tre. Hvis der om morgenen finnes frukter på treet, har du løfte på kongsdatteren til lønn; men hvis der ikke er frukter på treet, får du stor straff." Så gikk gutten til arbeidet og la sig til å sove, han orket ikke å våke. Så kom han om morgenen. Kongen spurte: „Er der frukter på treet?" Gutten sa: „Nei!" Kongen sa: „Du får få den straff som er fastsatt."

Så gikk den tredje, den yngste sønnen; han tenkte: „Nu er brødrene mine alt blitt rike, siden de blir borte; jeg får bli dreng hos

addi borrat ja de vulgi ɛin. De bođi gonagas-gawpugi. Jærra gonagas: „Gosa don læk vuol'gam?“ „No, bargo occat dam mađi, atte hæg'ga ælla.“ Gonagas dajai: „Sust livči buorre dinestus, jos arvak bar'gat.“ Bar'dni jærai: „Mi dat læ?“ Gonagas dajai: „Muora fak'tek j. n. v.“

De botte bar'dnai hui losses nakkarak. Bar'dni fer'te jorrat birra muora ja bavčagat'talet ieǯas, vai nakkarat ere raw'get. De raw'ge bardnest nakkarak fak'kistaga. De bođiga næw'ri ja guow'ǯa muora lusa. Daddja næw'ri.: „Bardnehuš čuoǯǯot oađaš.“ De daddja guow'ǯa næw'rai dan: „Du vuorro dal læ murri goar'dnjot šaddoid val'dit.“ Dajai næwri: „I son oaine; i sust læk nub'be čalbmi“. De roggasti guow'ǯa čalmi aldis, ja de li ad'dimen næw'rai. De bar'dni happaratti dam čalmi ja nakkehi lum'mai, dalle go dop'pi. Dajai næw'ri: „Ikgo don addege sudnji čalmi?“ Guow'ǯa dajai: „Juo son læ ad'dam.“ De suttadeiga. De fal'li næw'ri vulus muoras, ja de doar'raiga. De doar'raiga, das'sa go algi guovso; de luod'daneiga.

De šaddai bæi'vi; de vulgi bardnehuš ruok'tot. Jærai gonagas: „Movtes gævai? Lækgo muoras šaddok?“ Bar'dni dajai: „Orruk dak læme. Guovtes bođiga ow'dal guk'su muora lusa, mak leiga guow'ǯa ja næw'ri, ja humaiga nuvt, go bođiga vuoč'čan: Bardnehuš oađđa j. n. v.“ De gonagas rakkadi čoaggalmasa buok alimus hærraidesguim, ja de vulgi gæč'čat, lækgo muoras šaddot; botte muora lusa, oidnet, atte muorast læk nu ollo šaddot, att æi oavset dow'du, ja oidnet dam maida, go duot guovtos læba luod'danam, mak ow'dal læba muora šaddoid borran guovso-gæǯis, go fak'ta nok'ka. Bæive addjaneggje muoras murjid čoag'get ækked raddjai, ow'dal visut oǯ'ǯu. De gonagas šaddai sagga ibmaši; de riemai fallat æra balka; mu i bar'dni duttam; dajai, atte i obba gonagas galga bæt'tit. Dajai gonagas, atte i son adde goihge nieida, ow'dal go su gar'dim-lase ow'di læ boattam daggar skip'pa, maid æi læk sat'tam goas'sege snik'karak dakkat.

Bar'dni vulgi mæc'cai vaʒ'ʒit, manai suokkadæmus vuow'dai, dajai: „Bottet dal čoak'kai, gæid mon læm bieb'mam mæccis!“ De botte duoggji-nævvok buot čoak'kai. Ak'šo riemai maddahet vuoč'čan muoraid, ja de ribme buot duoggje-nævvot bar'gat, mak skip'pa-dakkami ad'nujek, ja ow'dal gask-ija lei skip'pa jo garvis. De bar'dni vulgi mærragadde

dem." Så tok han sig en hvil. Da kom verktøi og bad om mat. Han gav dem mat og gikk så videre. Så kom han til kongens by. Kongen spør: „Hvor skal du hen?" „Nå, jeg søker arbeide så meget at jeg kan leve." Kongen sa: „Du kunde få god fortjeneste, hvis du tør arbeide." Gutten spurte: „Hvad er det?" Kongen sa: „Å passe et tre o. s. v." Der falt svær søvntyngsel på gutten. Han måtte gå rundt treet og pine sig selv, forat søvnen skulde gå av ham. Da gikk søvnen plutselig av ham. Den onde og bjørnen kom til treet. Den onde sier: „Gutten stakkar står der og sover." Bjørnen sier til den onde: „Nu er det din tur å klyve op i treet og ta fruktene." Den onde sa: „Jeg ser ikke; jeg har ikke det andre øiet." Da tok bjørnen ut øiet sitt og vilde gi det til den onde. Gutten snappet øiet og stakk det i lommen, da han fikk tak i det. Den onde sa: „Gir du mig ikke øiet?" Bjørnen sa: „Jeg har alt gitt det." Da blev de sinte. Den onde for ned av treet, og så begynte de å slåss. De sloss til det lysnet; da sprakk de.

Det blev dag, og gutten gikk tilbake igjen. Kongen spurte: „Hvordan gikk det? Er der frukter på treet?" Gutten sa: „Det ser så ut. Der kom to før daggry til treet, det var bjørnen og den onde, og de talte således, da de først kom: „Gutten stakkar sover o. s. v." Da holdt kongen et møte med alle de høieste herrene sine, og så gikk han for å se om der var frukter på treet. De kom til treet og ser at der er så mange frukter på det at grenene ikke sees, og de ser også at de to er sprukket, som før hadde spist treets frukter ved daggry, mens vakten sov. De brukte hele dagen like til kvelden til å sanke bærene av treet, før de fikk alle. Kongen blev da meget forundret og begynte å by en annen lønn; men gutten var ikke tilfreds med det; han sa at kongen slett ikke skulde bedra ham. Kongen sa at han allikevel ikke gav ham sin datter, før der for vinduet på hans gård var kommet et sådant skib som snekkerne aldri hadde kunnet gjøre.

Gutten gikk ut i marken, inn i den tetteste skog og sa: „Kom nu sammen, I som jeg har gitt mat i skogen!" Da kom allslags verktøi sammen. Øksen begynte først å felle trær, og så begynte alt

gonagas-gawpug lusa. De oaidna olbma, gutte vig'ga law'ket; jærra: „Maid don, olbmam, dagat?“ „Juo læm,“ vas'tedi, „akkam vig'gam law'ket, muttu im læk vel sat'tam ovtage lawki law'ket.“ Bar'dni dajai: „Go ik læk ow'dal sat'tam law'ket, de law'ke dāl mu skip'pi!“ De dat law'ki.

De vulgiga ɛin mærragadde borjastet gonagas-gawpug guw'lui. De oaidna bar'dni muttoma gaddis, mi vig'ga sik'tet. De jærai son: „Maid don dagak, olbmam?“ „Juo læm akkam sik'tem, mutt i læk vel bawkeham bis'sum.“ „No, go i læk ow'dal bawkeham, ale šat sik'te; boađe mu skip'pi!“ De dat bođi; de vulgi bar'dni ɛin borjastet. De oaidna gaddis muttom, mi davtid gas'ka; jærra: „Maid don dagak?“ „Juo læm akkam gas'kam davtid; muttu i læk vel næl'gi suor'ganam.“ Dajai: „Ale šat gaske davtid, muttu boađe mu skip'pi!“ ja de vulgi ɛin.

De bođi arrad iđedes gonagas hawdni, ow'dalgo gonagas lei moridam. Gonagas go moridi, de gæččasti son lasse-raigi, oaidna daggar stuora skippa hawnastes, mi i læk vel oi'dnumge. De bođi bar'dni gad'dai; de manai gonagasa lusa. Gonagas jærai: „Lægo skip'pa?“ Dajai bar'dni: „Læm mon goit buk'tam muttomlagaš skippa.“ De vulgi gonagas gæč'čat buok snik'karidesguim; muttu go lei gæč'čam, æi læm vel oaidnam ow'dal daggar skippa, æige sat'tam snik'karat dakkat. De manai gonagas bardni lusa ja dajai: „Balka mon suovam dudnji nu olo go halidæǯǯak, ja bar'gat vel ik darbat ik mai'dege.“ Rid'dja biebmo vel loppida. Muttu bar'dni daddja: „I gonagas viša bæt'tit, maid læ loppidam; alma son ad'da.“ Gonagas dajai: „Goalmad ruossa vel aigom biddjat dudnji boat'te iggji; jus dam sattat, de galgak oaǯ'ǯot buok, mi læ loppiduvvum.“ De dajai: „Jus iđidi mu jukkambæw'dai boatta dam gonagasa gol'le-jukkamlit'te, mi læ golbma duhat miila duokken (erit).“

De bar'dni vulgi skip'pasis ja de manai dam olbma lusa, gutte lei law'ket vig'gam; dajai: „Go ik læk ow'dal sat'tam law'ket, law'ke dal dam gonagasa gam'mari, mi læ golbma duhat miila duokken, ja valde su gol'lelitte bæwdis ja buvte munnji vis'sasi ainas arrad iđidi!“ De law'kijæg'gje law'ki ovta havest dokku, bođi giewkani, gawnai čabba jomfruvvaid, riemai daidi irgastallat ja ajehallat; i obba mui'tange goč'čomes. Bar'dni gukkašišgođi skippas, go iđid bællai lei jo iddja.

verktøi som brukes til å bygge et skib, å arbeide, og før midnatt var skibet alt ferdig. Så reiste gutten langs landet til kongens by. Da ser han en mann som vil skritte ut; han spør: „Hvad gjør du, min gode mann?" „Jeg har," svarte han, „hele min tid villet skritte ut, men har enda ikke kunnet gjøre et eneste skritt." „Gutten sa: „Har du ikke kunnet skritte før, så skritt nu inn i skibet mitt!" Så skrittet han.

De seilte videre langs land mot kongens by. Da ser gutten en på land som vil sikte. Han spurte: „Hvad gjør du, min gode mann?" „Jeg har hele min tid siktet; men enda har ikke børsa mi smelt av." „Nå, har den ikke før smelt av, så sikt ikke mer! Kom inn i skibet mitt!" Så kom han, og gutten seilte videre. Da ser han på land en som biter ben; han spør: „Hvad gjør du?" „Jeg har hele min tid bitt ben, men enda har jeg ikke stillet den første hunger." Gutten sa: „Bit ikke mer ben, men kom inn i skibet mitt!" og så reiste han videre.

Han kom tidlig om morgenen til kongens havn, før kongen var våknet. Da kongen våknet, så han ut gjennem vinduet og ser et sådant stort skib på havnen som enda ikke var sett. Gutten kom i land og gikk til kongen. Kongen spurte: „Er skibet der?" Gutten sa: „Jeg har allikevel bragt etslags skib." Kongen gikk med alle snekkerne sine for å se; men da han hadde sett, hadde de aldri før sett et sådant skib, og ikke kunde snekkerne gjøre et sådant. Kongen gikk da til gutten og sa: „Lønn unner jeg dig så meget du vil ha, og arbeide behøver du ikke mer." Han lovet ham dessuten fri kost. Men gutten sier: „Kongen vil ikke bedra for det han har lovet; han gir det nok." Kongen sa: „Jeg vil enda legge det tredje kors på dig til næste natt; hvis du kan det, skal du få alt som er lovet." Han sa: „Hvis næste morgen den kongens gullbeger som er tre tusen mil herfra, kommer på mitt drikkebord — ."

Gutten begav sig til skibet sitt og gikk til den mannen som hadde villet skritte ut, og sa: „Har du før ikke kunnet skritte ut, så skritt nu til den kongens kammer, som er tre tusen mil herfra, ta hans gullbeger fra bordet og bring mig det sikkert og visst til imorgen

De dajai sik'tijeg'gjin: „Go i læk ow'dal bawkeham du bis'so, de baǯe dal law'kijæg'gje juol'ge-šuš'mai, vai mui'ta ruok'tot vuol'git. De sik'-tijæg'gje baǯi; de dat luođđa manai ovta manos dam gukkis matki ja dæivai su juol'ge-šuš'mai. De mui'tai; de viekkali ja dop'pi gonagasa jukkamlitti ja law'ki ruok'tot ja buvti dam bar'dnai. Muttu go law'-kijæg'gje li ruok'tot boattam, sust golgai varra šušmis, go sik'tijæg'gje lei baččam. Ja de arrad iđedi buvti bar'dni jukkamlitte gonagasa bæwde nala, ja de gonagas i bæssam æmbu mokkahallat. De fer'ti ad'det nieida ja dam, maid li loppidam, ja bar'dni šaddai stuora hær'ran dam gawpugi.

(Henrik Sara 1880, Kautokeino.)

27. AK'TA OANEGIS MUI'TALUS RAWKA BIRRA.

De li lun'ta val'dumen ovtain neitain. De čierro dat nei'da, go nogai dat lun'ta. De li mæccin ak'ti gat'time dat nei'da. De čierro nu sagga; de oai'na, go bodi mæran bajas olmuš, ja de bodi da neita lusa. De oini nei'da att da lun'ta dat li, mi bodi. De čok'kedeika; de daddja dat lun'ta ˛atte so læ nu vaipas; „oǯ'ǯǫ so biddjat oaivis du as'kai.“ De bijai oaivis as'kai. De daddja nei'da: „Do læk dego raw'ga; dus læ oai'vi saddon.“ Dego da gulai, de dat merri vas viegai nu hoappon, att ruodna sok'tan mærra buli manjin.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

28.

De li muttim kaptæi'na, middja galkai val'dut ovtain neitain, ja de vulki fis'kuige, ja de nogai muttim gadde vuollai; mɛn da oǯ'ǯu bajas, ja bodi gir'ko-ædnami. Mɛn dat li maŋ'ga bænagullaman ere dobbil, gonne dat moar'si li. Dat nei'da morašti ja čieroi, gukki rat morašti ja čieroi, ja de li bal'valæmi dat nei'da. De læ ovta bæivi bassam

tidlig!“ Da tok skritteren ett skritt dit, kom inn i kjøkkenet, traff vakre jomfruer og begynte å gjøre kur til dem og heftes; han husket slett ikke sin ordre. Gutten i skibet syntes det varte lenge, da det alt led mot morgenen. Han sa da til sikteren: „Har børsen din ikke smelt av før, så skyt nu skritteren i hælen, så han husker på å komme tilbake!“ Da skjøt sikteren; kulen gikk i et trekk den lange vei og traff ham i hælen. Da husket han på det; han løp avsted og grep kongens beger, tok et skritt hjemover og bragte gutten det. Men da skritteren var kommet tilbake, rant blod av hælen på ham der sikteren hadde skutt. Så bragte gutten tidlig om morgenen begeret på kongens bord, og kongen kunde ikke mer kroke sig unda. Han måtte gi ham datteren og det han hadde lovet, og gutten blev en stor herre i den byen.

27. EN KORT FORTELLING OM EN DRAUG.

En gutt skulde gifte sig med en pike. Piken gråter fordi gutten omkom. Engang var piken i skogen og gjætte. Hun gråter så svært; da ser hun at der kom et menneske op av sjøen, og det kom hen til piken. Da så hun at det var den gutten som kom. De satte sig; gutten sier at han er så trett; „han får legge hodet i hennes fang.“ Så la han hodet i fanget hennes. Da sier piken: „Du er som en draug, du har sand i hodet.“ Da han hørte det, løp han igjen i sjøen så fort at sjøen brant efter ham som grønt skum.

28. DEN DØDE HENTER SIN BRUD.

Der var en kaptein som skulde gifte sig med en pike, og så reiste han på fiske og omkom ved en kyst; men de fikk ham op; han kom på kirkegården. Men det var mange mil fra det sted hvor kjæresten var. Piken sørget og gråt; hun sørget meget lenge og gråt, og hun var i tjeneste. En dag hadde hun vasket klær; så gikk

bik'tasit; de vulki merri doitačit. Dego li ol'lim doi'dit ja skieloidi bik'tasit bijai, de li mannjil gowso-vuoddjoman. De oai'na, go boatta dat ir'gi vil'gis hæsta miel'de. De bodi raddjai; de daddja: „So læ boattam vieǯǯačit, dɛinago i so rafi oaǯǯo dus, ja ver'tek dal su miel'de gal vuol'git“. De nei'da æppedišgodi, att i læk jabmam; gielistam dak læk, ja neita čal'mai dat li dego æl'le olmuš. De daddja dal lun'ta: „Guodde bik'tasit ul'lafriddja!“ ja de vulkiga; vil'gis hæs'ta mɛina mannaban, ja hoalaiga nu hædna dan ækkedan. De oai'na nei'da, go barro læ gowte bæl'de hæsta; mɛn de imaštalai nei'da, mi dal gal'ga, go barro lei gowte bæl'de hæsta. Daddja dot lun'ta: „Æba soai læ vel mæra ras'ta boattam“. Dego bodiga dokko gad'dai, de valti lun'ta gitti ja de lai'degodi gir'kogarti lusa, ja de goččoi lun'ta: „galkai rokkit čow'dalet olkoldus-bik'tasin“. De botte jamehak owtal nu suokkat dego mir'ka, njommu nei'di gidda. De jærra dot lun'tagis: „Adnibettetgo di dasa saji?“ De gulle jamehak dan; de manne balačet rabo dasa; de gal'ge gɛikodišgoattit da neita. De njommu olkoldusbik'tasi gidda, ja de dak da bik'tasa gɛikodin lur'bon. De daddja dat lun'ta: „Bodnjal bappa dalo lusa!“ ja de bæsai; ak'to manai.

De dajai jamehida dat lun'ta: „Allet bale rabo; i dat avte; i dat goit dan aike boade“. Dego bodi bappa dalo lusa, de leddje nokkadæmi jo. De li čacceguod'di ol'gon vel, de čur'vi da čacceguod'dai, čieroi ja dajai: „Ik galka uvsa dɛw'kat gibmila nama ditte!“ De ɛito bæsai, stoppui manai.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

29.

De læi ok'ti ok'tâ boares galles, jâ de læi oag'gomen, jâ de oaidna ovtâ âlbma, mi bođi fâdnâsi jâ dâjâi: „Jos âddak dâm, mâinâ du ak'ka læ vaʒ'ʒemen, gâl don oaǯǯok guli fâdnâs dievvâ.“ Jâ de

hun til sjøen for å skylle dem. Da hun var ferdig med å skylle og la klærne i bøtten, var det alt avdaget. Da ser hun at kjæresten kommer på en hvit hest. Han kom hen til henne og sier: „Jeg er kommet for å hente dig; for jeg får ikke fred for dig, og nu må du reise med mig." Piken begynte å tvile på at han var død; de hadde løiet, og for pikens øine var han som et levende menneske. Gutten sier nu: „Bær klærne ovenfor flomålet!" Og så reiste de; det var en hvit hest de reiste med, og de talte så meget den kvelden. Da ser piken at der er bølger på begge sider av hesten. Men piken undret sig hvad det skulde bety at der var bølger på begge sider av hesten. Gutten sier: „Vi er ennu ikke kommet over sjøen." Da de kom dit i land, tok gutten henne ved hånden og leide henne hen til kirkegården, og han bød at hun skulde løse hektene på ytterklærne. Da kom dauinger imot dem så tett som skodde og de grep fatt i piken. Gutten spør: „Har I plass til henne?" Dauingene hørte det; da gikk de for å grave grav til henne; så skulde de ta til og rive piken i stykker. De tok fatt i ytterklædningen og rev den i filler. Gutten sier: „Vend dig til prestegården!" Og så slapp hun løs; hun gikk alene.

Gutten sa til dauingene: „Grav ikke grav; det nytter ikke; hun kommer allikevel ikke denne gang." Da hun kom til prestegården, lå de alt og sov. Vassbæreren var ennu ute; da ropte hun til ham, gråt og sa: „Du skal for Guds navns skyld ikke lukke døren." Så slapp hun nettop inn og gikk inn i stuen. (Siden kom dauingene foran vinduene. Presten lot sette 3 brennende lys på bordet; men de sluknet på ett nær av susen fra dauingene. Presten mante dem bort, og siden tjente piken hos presten.)

29. GUTTEN SOM VAR LOVET BORT.

Der var engang en gammel kall, og som han lå og fisket, ser han en mann som kom til båten og sa: „Hvis du gir mig det din kone går med, skal du få båten full av fisk." Og han lovte det, og så

loppedi, jâ de mânâi han'dâli jâ osti âlcės juow'lâ-herskui, jâ go dâk riegadi jâ ige diettam lokkât girje, de mânâi dâ bar'dne bappâ lusâ jâ anoti âlceses girje jâ dâm logâi, ja de mânâi ac̄c̄es lusâ. De vuol'gebâ oag'got, jâ dât valdi oabme-fâdnâs jâ de hoi'gâdi faw'lai. De oaidna bar'dne boattemen ovtâ âlbma jâ vig'gâmen gomotet fâdnâs, jâ dât logâi girje, jâ ige sat'tam gomotet fâdnâs, jâ dât riewdâi muttom gad'dai. De gesi fâdnâs bâjas jâ de gomoti jâ nokkâi fâdnâs vuollai. De botte guok'te gaicâ jâ de nok'ke bal'di jâ bib'me dâm olbmu ijâ, jâ go iđed šâddâi, de guorâi dâi luoddâi, jâ de lappi dâi luoddâi. De oini ovtâ c̄uowgâ vare âl'de, jâ de mânâi dâm lusâ, jâ de bođi dâm dallui, jâ de læi nu c̄abbes dât dallo, jâ de mânâi stovo sisâ, jâ de mânâi kam'mari. Dâs leddje borrâmušâk gar'vas bæwde âl'de, jâ sæŋ'gâ læi lac̄'c̄um, jâ de nokkâi. De bođi ok'tâ niei'dâ su bal'di, jâ son jor'gâli sælge dâm nii'di jâ ige halâdâm suinâ. De bâddjani iđedes, jâ de bâsâdi jâ de borâi jâ gađâi, go i gâl'gâm sardnudet dâinâ nieidâin.

Go nub'be iddjâ bođi, de bođi sæmma niei'dâ bal'di, jâ dat nissunolmuš rav'vi, movt son gâlgâi dâkkât, go boares kerek boatta. Jâ son dâgâi nuvt go son læi rav'vijuvvum, jâ dattoi nai'tâlet dâinâ nieidâin. De jærâi, oaǯ'ǯogo son ruok'tot vuol'get, jâ de oaǯǯoi love. De oaǯǯoi skiipâ jâ âlbmai, jâ de vulgi sii'dâses jâ âni bâddjel c̄uođe mieldes, jâ i gâl'gâm aŋ'kurâs'tet, go boatta sii'di, jâ dât bijâi guok'te aŋ'kur, jâ dât suw'de dân bardne gad'dai. De skii'pâ jawkâi, jâ dâm æd'ne jâ ac̄'c̄e jâ manak šâd'de morrâši. De vulgi bâddjel vare vaʒ'ʒet, jâ dât gawnâi doar'roi vare âl'de. „Mân âl'de doai doarrobæt'te?“ „Stevvel âl'de“. Jâ de anoti dâm stevvel âlces jâ de oaǯǯoi, jâ gawnâi fâstân doar'roi, jâ dâk dorru ovtâ soabbe âl'de, jâ dât rawkâi dâm âlceses jâ de oaǯǯoi, jâ de gawnâi doar'roi hattâ âl'de, jâ de bođi dallui fâstân.

(Balto fra Karasjok, optegnet 1890 i Sørreisa.)

gikk han til handelen og kjøpte sig julemat. Da gutten blev født og ikke kunde lese i bok, gikk han til presten og bad om en bok til sig, og i den leste han, og så gikk han til sin far. Så reiste de ut for å fiske, og han tok en gammel båt og skjøv den ut på dypet. Da ser gutten at der kommer en mann og vil velte båten. Han leste i boken, og mannen kunde ikke velte båten, og gutten drev i land etsteds. Han drog båten op og hvelvet den og la sig til å sove under båten. Da kom to gjeter og la sig ved siden av ham og nærte ham om natten, og da det blev morgen, fulgte han sporene, og så tapte han dem. Da så han et lys på fjellet og gikk hen til det; da kom han til den gården, og den var så pen. Han gikk inn i stuen og så inn i kammeret. Der stod mat ferdig på bordet, og der var en opredd seng, og så la han sig. Da kom en pike og la sig ved siden av ham, og han vendte ryggen til henne og talte ikke med henne. Han stod op om morgenen, vasket sig og spiste og angret på at han ikke hadde talt med piken.

Da næste natt kom, kom den samme piken og la sig ved siden av ham, og denne kvinnen bød ham hvorledes han skulde bære sig ad, når den gamle kjerringen kom. Og han gjorde så som hun bød, og vilde gifte sig med piken. Så spurte han om han fikk lov til å reise hjem, og han fikk lov. Han fikk skib og folk og reiste hjem og hadde over hundre med sig; han skulde ikke ankre, når han kom hjem. Han kastet to anker, og de rodde ham i land. Så blev skibet borte, og hans mor og far og barna blev bedrøvet. Han gav sig til å gå over fjellet og fant på fjellet noen som sloss. „Hvad slåss I om?“ „Om en støvel.“ Og så ba han om å få støvlen og fikk den. Han fant atter noen som sloss, og de sloss om en stokk. Han forlangte å få den og fikk den, og så fant han noen som sloss om en hatt, og kom så til gården igjen.

30.

1.

Navešæn-niei'da gawnadi gonagasbardnin, ja gonagasbar'dni lii'kui dasa sagga, go dat lei nu fiinis ja čabbat ja sii'vui oaidnit. Sus lei suoibma-sojot, gavvaris njunni, vil'ges-alit čalmit, ruš'kes, fiina vuovtat. Gonagasbar'dni algi irgastallat Navešæn-nii'di. Aččešæn-niei'da lavi maid gar'vodit nu fii'nat go juo sat'tage, vai makkaš gonagasbar'dni lii'kuši sudnji. Aččešæn-nieidas lei fak'ka-gavvaris njunni, čap'pes-ruk'sis varat, čap'-pes čalmit ja čap'pes vuovtat, ja Aččešæn-niei'da humai nu jottilit ja duokko dei'ka sardnoi (mokkuhalai) ja gielastalai ollo.

Aččešæni niei'da ja Navešæni niei'da laviga ovtas vandardit. Gonagasbar'dni lavi daw'ja gawdnat sod'nu ja sardnudit sod'nuin; muttu i dat lii'kun Aččešæn-nii'di; muttu dat lii'kui Navešæn-nii'di. De lei goit gonagasbar'dni daddjan Navešæn-nii'di, atte gal'gai rakkadit iešas garvisin; soai nai'talæba. De si bowte skippain viež'žat Navešæn-nieida. De siđai gonagas vuol'git murjid čoag'git Navešæn-nieida ja Aččešæn-nieida, ja goab'ba ow'dal dewdi litti, dat galgai oaž'žot gonagasbardni. Soai manaiga čoag'git murjid. Aččešæn-niei'da oažžoi miha ow'dal litti dievva go Navešæn-niei'da ja de gir'dili ruok'tot, muttu Navešæn-niei'da bođi miha mannjil. De manai gonagas nieidaid lusa ja valdi daid Aččešæn-nieida čoag'gin murjid ja gur'gali lit'tai. Das leggje nu ædnat ribat ja ruskat, atte æi baccan æmbu go jur væhaš lit'tevuđđui muorjit. De valdi gonagas Navešæn-nieida čoag'gin murjid gæč'čat; dat leggje raidnasat. De lii'kui gonagas Navešæn-nii'di ja siđai iešas bardni val'dit Navešæn-nieida.

De si manne skippa sisa ja vul'ge vandardit čaži miel'de. Go si leggje mæl'gat mannan, de bođi bak'tinjunni ja skip'pa manai hui lakka dan. Aččešæn-niei'da lei viekkan dokko dan bak'tenjuni ala. De njui'ki skippa sisa; de manai čok'kat Navešæn-nieida ja Navešæn-bardni gas'ki. De si leggje mannan gukkis matki; de iđi gonagas-šloat'ta. De daddja Navešæn-bar'dni oab'basis: „Cog'gal buorebuš

30. PIKEN SOM HOPPET I VANNET OG BLEV TIL EN GULLAND.

1.

Navesjændatteren traff sammen med en kongssønn, og han syntes meget godt om henne, da hun var så fin og vakker og pyntelig å se til. Hun hadde en svakt bøiet, krum nese, lyseblå øine, og brunt fint hår. Kongssønnen begynte å fri til Navesjændatteren. Attsjesjændatteren pleide også å klæ sig så fint som hun bare kunde, forat kongssønnen skulde synes om henne. Hun hadde en bratt, krum nese, mørkerødt ansikt, sorte øine og sort hår, og hun pratet så fort og talte frem og tilbake (var kroket i sin tale) og løi meget.

Attsjesjænes datter og Navesjænes datter pleide å vandre sammen. Kongssønnen pleide ofte å treffe dem og tale med dem; men han likte ikke Attsjesændatteren; men han likte Navesjændatteren. Så hadde han sagt til henne at hun skulde gjøre sig ferdig; de skulde gifte sig. De kom med et skib for å hente Navesjændatteren. Så vilde kongen at Navesjændatteren og Attsjesjændatteren skulde gå og sanke bær, og den som først fikk koppen full, skulde få kongssønnen. Attsjesjændatteren fikk koppen full lenge før Navesjændatteren, og så fløi hun tilbake; men Navesjændatteren kom lenge efter. Kongen gikk da til pikene og tok de bær Attsjesjændatteren hadde sanket, og helte dem i en kopp. Der var så meget rusk og rask at der blev ikke mer bær igjen enn nettop litt på bunnen av koppen. Så tok kongen de bær Navesjændatteren hadde sanket for å se på dem; de var rene. Da likte kongen Navesjændatteren og vilde at hans sønn skulde ta henne.

De gikk ombord på et skib og begynte å reise over sjøen. Da de hadde reist et godt stykke, var der en bergnase og skibet reiste ganske nær den. Attsjesjændatteren hadde løpet dit op på den bergnasen. Hun hoppet ombord i skibet og gikk og satte sig mellem Navesjændatteren og Navesjænsønnen. Da de hadde reist et langt stykke, kom kongens slott tilsyne. Da sier Navesjænsønnen til sin søster: „Ta på dig litt bedre klær, for kongsgården sees.“ Søsteren

bik'tasid ala, go gonagasdal'lo iđi“. Oab'ba i gullan, maid viel'lja dajai. De jærai oab'ba: „Maid viel'ljan cæl'ka?“ Aččešæn-niei'da vas'tidi: „Viel'lja lokka: cog'gal buorebuš bik'tasid ja njui'ke gollin-goal'sin merri!“ De cog'gali Navešæn-niei'da bik'tasid ja njui'ki merri. De daddja viel'lja: „Mi dat nu stučča?“ Aččešæn-nieida daddja: „Baš'ka hal dat læ. Mun dat dušše bal'kestin gæđgažid merri; dat dat stuččet“. De valdi Aččešæn-niei'da ja færai julgin bittaid erit ja bak'ki Navešæn-nieida skuovaid ja suokkoid juol'gai. De gir'da gar'ja gis ja daddja: „Manne gonagasbardni moar'sis var'det juolgit?“ Na, æi dat vas'tidan dan gar'jai.

De si ol'lije gonagas-dallui. De dat lei gonagasbar'dni mui'talan: su moar'si gal'ga læt daggar: go sew'dnjes ladnji dol'vu, de dat čuw'ge lanja.“ De si val'de Aččešæn-nieida ja doi'vu: dat lei Navešæn-niei'da, gonagasbardni moar'si. Si dol'vu sew'dnjes ladnji; i dat čuw'gen mai'-dege. De dol'vu si oađđinladnji ja divvu saji; de sitte vællanit nok'kat. Muttu dat luoimai ja logai nu garasin dan saji. De siđai gonagas-bar'dni viež'žat lidnasæmus oađđadagaid. De viž'že biigat uw'ja-guod-daid ja boalstarid ja divvu saji. De siđai gonagasbar'dni vel'ledit moar'si seŋ'gi. De vællani, muttu fuoikoi hir'bmadit ja logai nu garasin. De jærai gonagasbar'dni: „Maggar saggji dudnji gal'ga?“ De vas'tidi moar'si: „Dat gal'get doares-čoskat ja lai'genođot vuollai.“ De viž'že gonagas-biigat doares-čoskaid ja rakkade saje. De vællani moar'si ja logai nu buori ja lidnasa. Ir'gi galgai bal'di; muttu i sat'tan balljo vel'leditge; dat lei nu garas dat sæŋ'ga, ja nu bačča lei dat moar'si; baini visut obba lanja.

Go iđit šaddai, de mui'tali gonagasbar'dni Navešæn-bar'dnai, atte su moar'si i sat'tan oađđit æmbu go doares-gud'duid al'de ja lai'geno-đoid al'de. De dajai Navešæn-bar'dni: dat i læn su oab'ba. De dajai gonagasbar'dni: movt dal galgai? De vas'tidi Navešæn-bar'dni: soai galgaiga mannat gied'degæš-akko lusa gullat, mi lei rađđin. De soai važ'žaiga dokko. De celki gied'degæš-ak'ko: „Dat læ Aččešæn-niei'da, gæn don doaivot iežad moar'sin. Navešæn-niei'da læ njui'ken merri.“ De soai jæraiga, movt do galgaši oaž'žot dobbe ere. De dajai gied'degæš-ak'ko Navešæn-bar'dnai: „Doai gal'gabæt'ti mannat

hørte ikke hvad broren sa. Hun spurte: „Hvad sier bror min?“ Attsjesjændatteren svarte: „Din bror sier: ta litt bedre klær på og spring i sjøen som en gulland!“ Da tok Navesjændatteren andre klær på og sprang i sjøen. Broren sier: „Hvad er det som plasker så?“ Attsjesjændatteren sier: „Det er bare skitt. Jeg kastet bare småsten i sjøen; det er de som plasker.“ Så tok Attsjesjændatteren og hugg stykker av føttene og tvang Navesjændatterens sko og strømper på foten. En kråke flyr og sier: „Hvorfor blør føttene til kongssønnens kjæreste?“ Nå, de svarte ikke kråken.

Så nådde de frem til kongsgården. De hadde fortalt kongssønnen, at hans kjæreste skulde være sådan at når de førte henne inn i et mørkt rum, lyser hun rummet op. De tok Attsjesjændatteren og trodde det var Navesjændatteren, kongssønnens kjæreste. De førte henne inn i et mørkt rum; hun lyste ikke noe op. Så førte de henne til soverummet og redde op; de bad henne legge sig å sove. Men hun klaget og sa at leiet var altfor hårdt. Da ba kongssønnen dem hente de bløteste sengklær. Pikene hentet dunputer og dunbolster og redde op. Så vilde kongssønnen at hans kjæreste skulde legge sig i sengen. Hun la sig, men ynket sig svært og sa det var så hårdt. Da spurte kongssønnen: „Hvordan skal ditt leie være?“ Hun svarte: „Der skal være tverrkubber og garnnøster under.“ Så hentet kongens tjenstepiker tverrkubber og redde op. Hun la sig og sa det var så godt og bløtt. Kjæresten skulde legge sig hos henne; men han kunde næsten ikke legge sig; sengen var så hård, og kjæresten luktet så stygt; hun fylte hele rummet med stygg lukt.

Da det blev morgen, fortalte kongssønnen Navesjænsønnen at hans kjæreste bare kunde sove på tverrkubber og garnnøster. Da sa Navesjænsønnen at det ikke var hans søster. Kongssønnen spurte hvordan han nu skulde bære sig ad. Da svarte Navesjænsønnen at de skulde gå til gieddegæsj-konen for å høre om råd. De gikk da dit. Gieddegæsj-konen sa: „Det er Attsjesjændatteren, den du tror er din kjæreste. Navesjændatteren har sprunget i sjøen.“ De spurte hvorledes de skulde få henne derfra. Da sa gieddegæsj-konen til Navesjænsønnen: „I skal gå tre kvelder på rad til stranden og gå

golbma ækkeda mannjalaga mærragad'dai ja vaʒ'ʒit ja čuojahit fiddjola." De soai manaiga juokke golbma ækkeda mærragad'dai ja čuojaheiga, nugo lei gied'degæš-ak'ko nev'vun. De abiruv'va bajedi čaʒegierragi Navešæn-nieida ja daddja: „Gulahgo gonagasbardni go čuojaha?" De daddja niei'da: „In gula; čacci læ belljin." De hoi'gadi abiruv'va lagabuida gaddi, lokka: „Jogo gulat?" „In gula; čaʒi šoavva læ belljin." De hoi'gadi abiruv'va gad'dai nieida, ja viel'lja dop'pi nieida gidda. De algi niei'da riewdadit ja šaddai juokkelagaǯin; muttu viel'lja i luoi'tan. Manjemus'ta šaddai snal'don; de doajesti viel'lja gas'kat ja bal'kesti merri nubbi lakki, ja nub'bi lak'ki šaddai Navešæn-niei'dan. Muttu Navešæn-niei'da logai: „i son boađe gonagasdallui, ow'dalgo Aččešæn-niei'da læ bol'dujuvvun visut ja su luod'dasajit bol'dujun visut." De si manne ja dakke stuora dola ja biggje Aččešæn-nieida dola ala. De buollegođi; de čuorvoi: „Allet boalde miel'kečiǯǯaǯidan!" De dakke si stuorit dola vel; muttu Aččešæn-niei'da guǯǯasti dola gosi jaddas. Si gad'dije buollit dola. De bol'de si luod'dasajid nai ja de dol'vu Navešæn-nieida gonagas-gar'dimi ja biggje sew'dnjes ladnji, ja dat čuw'gi nu dego bæi'vi. De dakke si stuora hæjaid, nai'te gonagasbardni Navešæn-nieidain.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

2.

Muttimin leiga guok'te læska; nubbi namma li Njavešæǯ'ǯi (Njavešhædni) ja nubbi namma li Haččešædni, ja dan guovtos li niei'da goabbas nai. De dat nai'taleiga ak'ti, dat læskat. De dat Haččešædni riemai sittat dan Njavešhæni: gusa dat gal'ga njuovvat. I dat datto jægadit dan njuovvat, ige suovvan dat niei'da njuovvat. Muttu dat Haččešædni i adde goit rafi Njavešhædnai. I dat ras'ke njuovvat, go dat niei'da i suova, maid son lei ædnistis ar'ben. De muttim idedis, de bijai mana dokku rakkot vin'tegæččai dego gar'ja. De læ nev'vun dan atte gal'ga dobbe rakkot ja sittat njuovvat dan gusa. De fer'ti jægadet goitge. Haččešædni daddja atte: „Ikgos gula, atte loddit sittet njuovvat dan?" De njuovai dan gusa.

De niei'da go oini, atte su gusa dal njuvve, de manai ædnis hawdi

og spille på fele.“ De gikk alle tre kvelder og spilte, således som gieddegæsj-konen hadde rådet dem. Da løftet havfruen Navesjændatteren op i vannskorpen og sier: „Hører du at kongssønnen spiller?“ Piken sier: „Nei, jeg hører ikke; jeg har vann i ørene.“ Da skjøv havfruen henne nærmere land og sier: „Hører du?“ “Nei, jeg hører ikke; jeg har susen av vann i ørene.“ Da skjøv havfruen piken i land, og broren grep henne fatt. Da begynte piken å forandres og blev til alt mulig; men broren slapp henne ikke. Til slutt blev hun til en håndten; da brøt broren den over og kastet den ene halvdel i sjøen, og den andre halvdel blev til Navesjændatteren. Men hun sa: „Jeg kommer ikke til kongsgården før Attsjesjændatteren er brent helt op og hennes fotspor brent helt op.“ De gikk og gjorde op et stort bål og satte Attsjesjændatteren på bålet. Så begynte hun å brenne; da ropte hun: „Brenn ikke mine melkebryster!“ Da gjorde de et enda større bål; men hun pisset på ilden så den næsten sluknet. De stelte på ilden forat den skulde brenne bedre. Så brente de også fotsporene og førte Navesjændatteren til kongsgården og satte henne i et mørkt rum, og det blev lyst som dagen. Så holdt de et stort bryllup og giftet kongssønnen med Navesjændatteren.

2.

Engang var der to enker; den ene het Njavesj-æddsje (Njavesj-hædne) og den andre Hattsjesj-ædne, og de hadde hver sin datter. Så giftet de sig engang, de enkene. Da begynte Hattsjesj-ædne å be Njavesj-hædne om at hun skulde slakte en ku. Hun vilde ikke lyde henne i det, og ikke tillot datteren henne å slakte. Men Hattsjesj-ædne gav allikevel ikke Njavesj-hædne fred. Denne nenner ikke å slakte kua, som hun hadde arvet efter sin mor, da datteren ikke tillater det. Så sendte H. en morgen et barn hen å skrike på brønnvinden som en kråke. Hun hadde pålagt henne at hun skulde der skrike og ville slakte kua; da måtte hun allikevel adlyde. Hattsjesj-ædne sier: „Hører du ikke at fuglene vil slakte den!“ Så slaktet hun (Njavesj-hædne) kua.

nala čierrot. Dan nieida æd'ni, go čieroi niei'da das, nævvoi atte: „Galgak čoag'git dan gusas juokke davti ja doal'vot bæivebællai dieva ja siwdnidit." Niei'da dagai nu, čoggi juokke davti dan gusas, gidda das'sa go dat nogai, dat gussa. Dego gait davtid lei oǯ'ǯun čoak'kai, de goččoi val'dit las'tarissi ja huškastet dɛina daid davtid ja giš'šalit. Niei'da dagai nu, ja sudnji šaddai ollo æmbu ællo; de šaddai riggis.

De vulgi muttomin gir'kuigis. De læ dat Haččešæni niei'da mannan jo ow'dal dat balgisraigi gir'kui; nub'bi boatta mannjil. De læ gai'ca balgisbællas, mi sitta njaw'kat su čiǯǯid. Niei'da daddja, atte i son gir'kugiedaidisguim riema du bai'kačiǯǯid njaw'kat. Dat manai mæd'del. Boatta nub'be niei'danai. Gai'ca mække ja sitta njaw'kat su čiǯǯid. Niei'da daddja gai'ci: „Višakgo don ad'dit mu bai'ka-gieđaide njaw'-kat čiǯǯid?" De niei'da njawkadi dɛid čiǯǯid. Gai'ca lii'kui sagga ja addi nii'di daggar čuow'gi bik'tasa, mi čuowgai nu dego —, mi i læm oi'dnum i obbanassige ovtage olbmus. Niei'da bijai dam bik'-tasa nala, ja lei hui amas juokke olbmui dat niei'da; i su dow'dam i ak'tage. De mui'taleggje olbmut ja imaštalle: „Mi mat'ta læt, go da nieidast læ daggar bivtas? Čuow'ga obba gir'kos." Ja dat niei'da čok'ka dobbe ak'tu loawkos. De gulai gonagas-bar'dni dam; de valdi ja bik'kadi gir'ku-guolbi. Dego niei'da nubbadis bođi gir'kui, de dar'-vaneggje dan nieidas suokkot dan guol'bai, ja gonagas-bar'dni valdi daid suokkoid ja dajai, atte guđe nii'di dat suokkot šittet juol'gai, son val'da dan alcesis ak'kan.

Gulai Haččešæn niei'da dan; dast leggje mađohis gassagat juolgit. Dat valdi ja færastalai julgidis, vai šiettaše dat suokkot su juol'gai; muttu æi dat šiettan velge. De manai dottai niei'da dokku, gæn dat suokkot leggje. Dasa hei'vije gal suokkot burist juol'gai. De riemai gonagas-bar'dni dɛina nai'talit. De manaiga ruok'tot goabbašagat. De gal'ga vuol'git dat niei'da dokku gonagas-bar'dni lusa nai'talit. De vul'ge vancain sukkat. De lei viel'lja dan nieidas, mi lei nai'talæmi gonagas-bardnin. De botte gonagas-gawpug oidnusi. De daddja dat viel'lja oab'basis atte: „Bija buoremus bik'tasid nala! De gonagas-gawpug iđi." Viel'lja lei dobbe ow'dagæččin sukkame. Daddja dot niei'da: „I son gula, maid don dajat." De daddja duot nub'be niei'da

Da piken nu så at de slaktet hennes ku, gikk hun for å gråte på sin mors grav. Da piken gråt der, rådet hennes mor henne: „Du skal samle hvert ben av kua og bringe dem til sydsiden av en bakke og signe dem.“ Piken gjorde så, samlet hvert ben av kua, til det var slutt med kua. Da hun hadde fått alle benene sammen, bød moren henne å ta et løvris og med det slå benene og si „gisj“. Piken gjorde så, og hun fikk meget mere gods; så blev hun rik.

Engang gikk hun til kirken. Hattsjesj-ædnes datter var alt før gått den veien til kirken; den andre kommer efter. Så er der en gjet ved veien, som vil hun skal klappe dens spener. Piken sier at hun vil ikke med sine kirkehender klappe dens skittspener. Hun gikk forbi. Den andre piken kommer også. Gjeten mekrer og vil at hun skal klappe dens spener. Piken sier til gjeten: „Gider du la mine skitthender klappe dine spener?“ Så klappet piken spenene. Gjeten likte det godt og gav piken en skinnende klædning som skinte likesom —, som slett ikke var sett av noe menneske. Piken tok klædningen på, og hun var ganske ukjent for hvert menneske; ingen kjente henne. Da fortalte folk og undret sig: „Hvordan kan det være at den piken har sådan klædning? Hun lyser i hele kirken.“ Og piken sitter der alene i en krok. Da hørte kongssønnen det; han tok og tjærebrædde kirkegulvet. Da piken annen gang kom i kirken, blev hennes strømper sittende fast i gulvet. Kongssønnen tok dem og sa at den pike til hvis fot de strømpene passet, henne vilde han ta til kone.

Hattsesj-ædnes datter hørte det; hun hadde overmåde tykke føtter. Hun tok og hugg føttene sine til, forat strømpene skulde passe til foten; men enda passet de ikke. Så gikk også hin piken dit, hvis strømper det var. På henne passet strømpene godt på foten. Da vilde kongssønnen gifte sig med henne. Begge pikene gikk hjem. Den ene skal reise til kongssønnen for å gifte sig. De rodde avsted i båt. Den piken som skulde gifte sig med kongssønnen, hadde en bror. Så fikk de kongsbyen i sikte. Da sier broren til sin søster: „Ta de beste klærne på! Kongsbyen kom nu til syne.“ Broren satt i forstavnen og rodde. Piken sier: „Jeg hører ikke hvad du

atte: „Ikgo gula, maid viel'lja daddja? De gonagas-gawpug iđi; čanja buoremus bik'tasid nala ja njui'ke merri gol'le-goal'sin.“ Dot dagai nu. Dan nieidas li manna; manna baʒi van'ci, ja ieš njui'ki merri. Dot sukke en gonagas-gawpugi.

Gonagas bijai vieǯ'ǯat nieida bajas; muttu i gier'dan rækka. De fer'tije val'dit æra ræga ja vieǯ'ǯat dεina. I bar'dni dowda dam ditti moar'sis; dat imaštalla, manne læ nu lossad, ja ige ow'dal læ læmaš nu lossad. Viel'lja valdi da mana ja manai gied'degæš-akko lusa. Dat viel'lja manai dεina manain dobbe mærragaddi. De bođi da mana æd'ni gad'dai mana njamahit. Go li njamahæmis gær'gan, de jawkai fas. Duot bar'dni jærra dan gied'degæš-akkos, mi læ rađđin oaǯ'ǯot dan gad'dai. I dat mui'tal vel. De manai nubbadis dεina manain dokku mærragad'dai. De bođi on æd'ni gad'dai njamahit, ja go li on njamahan ja gær'gan, de jawkai fastain. Dajai dam viel'ljasis, atte ovta havi boatta vel gad'dai, ja dađe æmbu son i boađe šat. Bar'dni manai on akko lusa jærrat rađi, movt dεina galgali, atte i bæsa merri šat. Ak'ko goččoi gidda dol'let daggavidi go son boatta gad'dai; vaiku šaddali manin, i galga luoi'tit.

Bar'dni valdi gidda daggavidi ja doalai. Niei'da šaddai vuoč'čen guollin; i bar'dni luoi'tan velge. De šaddai dego mæra darat; bar'dni riemai jurdašit, jogo son bal'kista erit daid gieđastis. De šaddai manjemus snal'don, ja bar'dni doalai gidda dan. De šaddai olmuʒen fasten. Bar'dni šaddai illui, go oaʒʒoi fast oabbas ruok'tot, ja manai gonagas-bardni lusa ja mui'tali, atte dalle læ su oab'ba boattan fast gad'dai. I gonagas-bar'dni diettan jak'kit dasa, muđoi go goččoi gar'-vodit dan čuow'gi bik'tasa nala. Niei'da bijai dan nala. Gonagas-bar'dni li nai'talan jo daina bahagurenis nieidain. De siđai, atte dat, maina li nai'talan, gal'ga maid biddjat dan čuow'gi bik'tasa nala; muh i sus i obbage længe dat. De jakki bar'dni, atte duotta dat læ; de goččoi su suw'dit gukkas faw'lai ja bal'kistet merri. De æs'ka nai'tali duoina nieidain.

(Johan Sikko 1882, Kautokeino.)

sier." Da sier den andre piken: „Hører du ikke hvad bror din sier? Kongsbyen kom til syne. Ta de beste klær på og spring i sjøen som en gull-and!" Hun gjorde så. Piken hadde et barn; barnet blev igjen i båten, og selv sprang hun i sjøen. De andre rodde videre til kongsbyen.

Kongen sendte folk for å hente piken op; men sleden bar henne ikke. Da måtte de ta en annen slede og hente henne med den. Gutten kjenner derfor ikke sin kjæreste igjen; han undrer sig hvorfor hun er så tung, og før har hun ikke vært så tung. Broren tok barnet og gikk til en gieddegæsj-kone. Han gikk med barnet der langs stranden. Da kom barnets mor i land for å gi barnet die. Da hun var ferdig dermed, forsvant hun igjen. Gutten spør gieddegæsj-konen hvad råd der er til å få henne i land. Hun fortalte det enda ikke. Han gikk for annen gang hen til stranden. Da kom moren atter i land for å gi die, og da hun atter hadde gitt die og var ferdig, forsvant hun igjen. Hun sa til broren at én gang til kommer hun i land, og så kommer hun ikke mer. Gutten gikk atter til den gamle konen for å spørre om råd, hvordan han skulde bære sig ad med henne, så hun ikke mer slapp i sjøen. Den gamle konen bød ham gripe henne fast, straks hun kom i land; hvad hun enn blev til, skulde han ikke slippe henne.

Gutten tok henne straks fast og holdt henne. Piken blev først en fisk; gutten slapp henne enda ikke. Så blev hun som tare i sjøen; gutten begynte å tenke på om han skulde kaste den bort av hånden. Til sist blev hun en håndten, og gutten holdt den fast. Så blev hun igjen et menneske. Gutten blev glad, da han fikk sin søster igjen, og gikk til kongssønnen og fortalte at nu var hans søster kommet i land igjen. Kongssønnen kunde ikke tro det, men bød henne ta på sig den skinnende klædning. Piken tok den på. Kongssønnen var alt gift med den slemme piken. Da vilde han at den han var gift med, også skulde ta den skinnende klædning; men hun hadde den slett ikke. Da trodde kongssønnen at det var sant, og han bød at de skulde ro med henne langt ut på dypet og kaste henne i sjøen. Så først giftet han sig med den andre piken.

3.

De læi boares aigest of'ta boad'nja, gutte læi nai'talam ovtain nuorra nieidain; mutto oanekes aige gæʒest de dappatuvai nuvt, atte su ak'ka jami, ja dam olbmast leddje guof'ta mana, maid son læi oʒ'ʒum daina nuorra nieidain. Mutto oanekes aige dastmaŋŋel de nai'tali dat olmai fastain ovtain gal'goin, man namma læi Haččečædne. Dat Haččečædne læi daggar, atte son borai buok, maid san gawnai. De leddje guof'ta gusa dam olbmast; de algi dat gal'go borrat daidge, ja dak guof'ta mana, go soai oiniga, atte dat algi borrat dam guof'ta gusa, mak sist leddje, de dat managuovtes šaddaiga nuvt morraši, atte soai æva dieđe, movt soai gal'gaba sat'tet dam gaskaldat'tet borramest. De soai vulgiga dokko dam saddjai, gosa sodno æd'ne læi haw'daduvvum, ja soai čieroiga dobbe dam ædneska hawde ald. Das'saʒi soai čieroiga, go soai bovtiga ædneska bajas. De čuoʒ'ʒeli sodno æd'ne bajas ja jærai dam managuovtos: „Manne doai čierrobæt'te dabbe mu hawde al'de; givsedæp'pe mu; mon im oaʒʒo rafest oađđet." Managuovtes daddjaba: „Moai fer'tijed'ne čierrot, danne go monno æd'ne borra buok, maid son gawdna, ja son ai'go vel borrat dam guof'ta gusage, mak mist læ, ja monnost læ daggar goi'ko jâ næl'ge, jus son boraš, vel dam guof'ta gusage." Æd'ne daddja: „Divte dal borrat, go son jo haliduvva; mutto doai gal'gabæt'te čoag'get juokke daf'temoalo ja guod'det bæivebællai luokka." Ja dat managuovtes dagaiga nuvt, movt æd'ne læi sodnoidi rav'vim.

Oanekes aige dastmaŋŋel de šaddai stuorra gar'den dam luok'kai, daggar stuorra gar'den, atte i dam riikast læm daggar gawdnamest; gol'le ja sil'ba læi dievva ja juokkelagaš ællo, maid olbmuk mat'tek adnek, ja dat managuovtes šaddaiga iseden dam gar'den baddjel, (nub'be iseden ja nub'be æmeden), ja dat niei'da šaddai daggar jomfruv'van, atte i dam riikast læm daggar gawdnamest go dat. De soai valdiga alceska bal'valed'dji, ræŋgai ja biigai. De falla Haččečæne niei'da jeʒas bii'gan; mutto dak jomfruv'va i fuola sust, mutto liika falla Haččečæne niei'da jeʒas bii'gan ja vel daddja: „Valde jo alcėd lit'tebas'se-bii'gange!" De valdi dat jomfruv'va.

3.

Der var i gamle dager en mann som var gift med en ung pike; men en kort tid efter hendte det at hans kone døde. Mannen hadde to barn som han hadde fått med den unge piken. Men kort efter giftet han sig igjen med en kone som het Hattsjetsj-ædne. Hun var sådan at hun åt alt hvad hun fant. Nu hadde mannen to kyr; så begynte konen å ete også dem, og da de to barna så at hun begynte å ete de to kyrne de hadde, blev de så bedrøvet at de ikke visste hvordan de skulde kunne hindre henne i å ete. De gikk da hen til det sted hvor deres mor var begravet, og gråt der på morens grav. Så lenge gråt de at de vakte moren op. Deres mor stod da op og spurte barna sine: „Hvorfor gråter I her på min grav; I plager mig; jeg får ikke sove i fred.“ Barna sier: „Vi må gråte, fordi vår mor eter alt hvad hun finner, og hun vil også ete de to kyrne vi har. Vi blir så sultne og tørste, hvis hun skulde ete også de to kyrne.“ Moren sier: „La henne nu ete, siden hun har lyst til det; men I skal samle hver bensmule og bære dem til sydsiden av bakken.“ Og barna gjorde så som moren hadde pålagt dem.

Kort tid efter blev der en stor gård på bakken, en sådan stor gård at der i det riket ikke fantes en sådan; gull og sølv var det fullt av og alslags gods som folk kan bruke. De to barna blev husbondsfolk på den gården (den ene husbond og den andre husmor), og piken blev en sådan jomfru at der i det riket ikke fantes en sådan som hun. De tok sig tjenere, drenger og piker. Så byr Hattsjetsj-ædnes datter sig til pike; men jomfruen brydde sig ikke om henne. Men allikevel byr hun sig til pike og sier enda: „Ta mig til opvaskpike hos dig!“ Så tok jomfruen henne.

I nærheten av deres gård lå kirken, og de pleide å gå i kirke hver søndag; de kom da, når presten gikk på prekestolen, og gikk ut igjen, når presten var ferdig med å preke. Så var det engang at jomfruen mistet skoen sin nedenfor kirketrappen, og kongssønnen fant den igjen, og skoen var sådan at de ikke før hadde sett så vakker en sko. Da sendte kongssønnen bud overalt at hvor der

Sodno baike lakka læi gir'ko, ja soai laveba mannak gir'kost juokke sodnabæive; dalle soai boattebæva, go pap'pa manna sar'dnestullui, ja fastain mannabæva olgus, go pap'pa læ gær'gam sar'dnedæmest. De læi ovta gærde, atte dat jomfruv'va lappi skuovas gir'kotrappa vuollai, ja gonagasbar'dne fastain dam gawnai, ja dat skuovva læi daggar, atte æi si læm ow'dal daggara oaidnam, nuvt čab'ba. De sad'di gonagasbar'dne sane juokke bai'kai, atte gost gawdnuš daggar, gæn juol'gai dat skuovva jotta, de son gal'ga oaǯ'ǯot su, ja juokke baikest botte dam gæč'čalam varas. Mutto i of'tage gawdnum daggar, gæn juol'gai dat šiettai. De maŋemus'ta bođi dat jomfruv'va, gæn skuovva dat læi, ja son dop'pi dam erit gonagasbardne gieđast ja vulgi ruof'tot. Gonagasbar'dne vulgi su maŋest doarredet su, go son oini, atte dam jomfruvva i son læk ow'dal oaidnam; mutto i son juf'sam, ow'dalgo dat jomfruv'va læi boattam gar'demasas.

Gonagasbar'dne manai ruof'tot aččes lusa ja mui'tali sudnji buok dam jomfruvva birra ja mui'tali, atte son ai'go nai'talet daina jomfruvvain, ja gonagas mieđeti dam bardnes ar'valusa ja sad'di stuorra gol'leskiipa, mi galgai vieǯ'ǯat dam jomfruvva. Mutto go skii'pa læi boattemen dam jomfruvva gawpuđi, de algi dat Haččečæne niei'da jeǯas fallat dam jomfruv'vai, atte son galgaši val'det su maida mieldes. Mutto jomfruv'va il'la duostai su val'det mieldes; mutto maŋemus'ta son fer'ti loppedet, go jo algi duojasi vuor'jak. De bođi maida skii'page gad'dai, ja de si vul'gege. Mutto go si leddje borjastæmen ja gonagasgar'den jo bođi oidnusi, de algi Haččečæne niei'da fil'lit dam jomfruvva, atte son gal'ga nakketet buoremus bif'tasid baddjelasas ja njui'kit merri gol'legoal'sen, vai gonagasbar'dne buorebut lii'ku. De njui'ki jomfruv'va merri ja šaddai gol'legoal'sen.

Nuvt dal'lanaga go jomfruv'va læi njui'kim merri, de divvoli Haččečæne niei'da jeǯas dam jomfruvva saddjai, ja go skii'pa bođi gad'dai, de botte gonagas-joaw'ko vuolas gol'lestuoloiguim vieǯ'ǯat dam jomfruvva. Mutto go si leddje čokketam su dam gol'lestuolo ala, de læi Haččečæne niei'da nuvt lossad, atte son čok'kani dam stuolo ras'ta. De dowdastad'dit, atte i daide læk dat sæmma jomfruv'va. Dal si ad'de sudnji væi'ke-stuolo; mutto dat galle gierdai; sojai galle datge, ja

fantes en på hvis fot skoen gikk, skulde hun få ham. De kom fra alle steder for å prøve skoen; men der fantes ingen hvis fot den passet til. Til sist kom den jomfrua hvis sko det var, og hun grep den av kongssønnens hånd og gikk hjem. Kongssønnen satte efter henne, da han så at han ikke før hadde sett den jomfrua; men han nådde henne ikke, før hun var kommet til gården sin.

Kongssønnen gikk hjem til far sin og fortalte ham alt om den jomfrua og at han vilde gifte sig med henne, og kongen samtykte i sønnens beslutning og sendte et stort gullskib, som skulde hente jomfrua. Men da skibet kom til jomfruas by, begynte Hattsjetsj-ædne-datteren å by sig frem til jomfrua, at hun skulde ta henne med sig. Jomfrua torde neppe ta henne med sig, men til sist måtte hun love det, da hun stadig overhengte henne. Så la også skibet til land, og de reiste. Men som de seilte, da kongsgården alt kom til syne, begynte Hattsjetsj-ædne-datteren å narre jomfrua til at hun skulde ta på sig de beste klærne og hoppe i sjøen som en gulland, forat kongssønnen skulde synes bedre om henne. Da hoppet jomfrua i sjøen og blev en gulland.

Såsnart jomfrua var hoppet i sjøen, stilte Hattsjetsj-ædne-datteren sig på hennes plass, og da skibet la til land, kom kongens folk ned med gullstoler for å hente jomfrua. Men da de hadde satt henne på gullstolen, var hun så tung at hun satt stolen itu. Da syntes de å skjønne at det kanskje ikke var den samme jomfrua. Nu gav de henne en kobberstol; den tålte det nok; visstnok bøide den sig, og således bar de henne op og satte henne i et hus for sig selv, da de merket at det ikke var den samme jomfrua. Kongen blev så sint på sønnen sin, fordi han hadde hentet den slurva, at sønnen måtte gå ned til skibsbyggerne. Dit gikk også jomfruens bror til sin tilkommende svoger. Da begynte kongssønnens tilkommende svoger taus å ta verktøi, nemlig sager, høvler, kniver, økser, hamrer og mange flere. Da blev kongssønnen sint på ham, og han blev så sint på gutten at han slo ham. Gutten sier: „Hvis du visste hvad jeg vet, slo du mig nok ikke.“ Kongssønnen sier: „Hvis du forteller det du vet, skal jeg være dig riktig god.“ Og så begynte gutten å fortelle:

nuvt si gud'de su bajas ja biddje sierra vissui, go si fuobmašeddje, atte i læk dak sæmma jomfruv'va. Gonagas suttai bardnes ala nuvt sagga, go galgai dam skurvaha dobbe vieǯ'ǯat, atte bar'dne fer'ti mannak vuolas skii'pa-dak'ke olbmui lusa. Dokko manai maida dam jomfruvva viel'lja makkasasas lusa. De algi dam gonagasbardne makkasassa doap'pot javotaga duoddjebier'gasid, mak læk: savak, hævvalak, niibet, af'sot, væččerak ja ain ædnag æmbo. De gonagas-bar'dne suttai dam makkasasas ala, ja nuvt sagga son suttai dam bardne ala, atte son cabmi su. De bar'dne daddja: „Jus don dieđašik dam, maid son dietta, galle don dalle ik cabmaši su." Gonagasbar'dne daddja: „Jus don mui'talat dam, maid don dieđat, de mon galgam læt dudnji hui buorre." Ja de bar'dne algi mui'talet atte: „Du moar'se læ merri njui'kim gol'legoal'sen; Haččečæne niei'da fil'li su."

De gonagasbar'dne i dieđe, movt son gal'ga dal su fastain oaǯ'ǯot alcis ak'kan. De son fer'ti mannat gied'degaš-gal'go lusa rađe gullam ditti, ja de son manai su lusa, ja rađe son maida oaǯǯoi gullat sust, movt son galgai oaǯ'ǯot su gad'dai, ja su rađe son čuovoi ja dagai nuvt, movt son læ goč'čujuvvum, ja de maŋemus'ta son fatti su moar'-ses gidda, ja Haččečæne niei'da šaddai bol'dujuvvum maŋemus'ta, dainago læi dakkam daggar stuorra skielbmavuođa, ja de dat nogai.

(Friis, antagelig fra Tanadalen.)

31. BIJAT-GUM'PĖ.[1]

De lei ok'ta gonagas, gutte lei biem'man ovta dikki glase sis'te. Dik'ki šâddai hui stuores. Son goddi dân jâ spii'li nakki vieso-sæi'-nai. Son loppedi dâsa, gutte dow'da, mi nakkit dât læ, jieǯas nieida. Ollo ol'mut botte gæč'čat, mutto i ok'tage dow'dan dân. De bori bijat-gum'pė varest jâ dâjai: „Ækket duonge dowda! Dât læ bâi'ka-dikkinak'ki." Son šâddai dâina lagin oaǯ'ǯot gonagas-nieida. Mutto gonagas viggai bæt'tet su. Son garvoti bosgoat-biigas jâ âddi dân gum'pi. Gum'pė valdi dân mieldes jâ doalvoi ovta suk'kis vuowde sisa. De jærra gum'pė nieidas: „Mânen don das doivušit livčė

[1] olmuš, mi gum'pėn lei bij'jun vaǯ'ǯet.

„Din kjæreste har hoppet i sjøen som en gulland! Hattsjetsj-ædnedatteren narret henne."

Kongssønnen vet da ikke hvordan han nu skal få henne igjen til kone. Så måtte han gå til gieddegæsj-konen for å høre råd; han gikk til henne og fikk også av henne høre råd hvordan han skulde få henne i land. Hennes råd fulgte han og gjorde så som det var sagt til ham, og til sist fikk han fatt i sin kjæreste. Hattsjetsj-ædnedatteren blev til sist brent, fordi hun hadde gjort et sådant stort fantestykke, og så var det slutt.

31. DEN FORGJORTE ULV.[1]

Der var en konge som hadde opfødd en lus i et glass. Lusen blev meget stor. Han drepte den og spilte skinnet på husveggen. Han lovte sin datter til den som kjente hvad skinn det var. Mange folk kom for å se, men ingen kjente det. Da kom en forgjort ulv fra fjellet og sa: „Kjenner I ikke det der? Det er et skitt-luseskinn." Den kom på den måten til å få kongsdatteren. Men kongen vilde narre den. Han klædde fjøspiken sin og gav henne til ulven. Ulven tok henne med sig og førte henne inn i en tett skog. Så spør den piken: „Hvad tror du der her vilde være gode emner til?" Piken

[1] d. e. et menneske som var forgjort til å gå som ulv.

buorit aw'nasat?“ Niei'da vas'tedi: „Vuoi, das livčė čabba suoppalduorgat.“ De ar'vedi gum'pė, âtte i dât læ gonagas-niei'da, mutto bosgoat-bii'ga, jâ son doalvoi dân gonagassi ruok'tot.

De valdi gonagas jâ čiŋati giewkan-biigas jâ âddi dân gum'pi. Gum'pė fâst mânai sæmma vuow'dai. De jærra gum'pė gæč'čalan ditti: „Mâit burit aw'nasit son das dowdat læt?“ Dâjja niei'da: „Vuoi, das livče čabba vispelduorgat!“ De ar'vedi gum'pė, âtte dât læ giewkan-bii'ga, jâ doalvoi su gonagassi ruok'tot. De fer'ti gonagas âd'dit su nieidas. Gum'pė fâs doalvoi dânge vuow'dai jâ jærra dobbe susge: „Mâit burit aw'nasit don das oainat?“ I niei'da dowda mâi'dege aw'nasit. De ar'vedi gum'pė, âtte dât læ gonagas-niei'da, jâ doalvoi su su bijjusas. Dat bar'ni lei bij'jum visses aigi vaʒ'ʒet gum'pėn. Biejo sis'te lei son alo olmuš jâ hui čabba olmuš; mutto go olgus vulgi, de šâddai gum'pėn. Dobbe oroi son gonagas-nieidain.

De halėduvvagori gonagas-niei'da aččes guos'sai vuol'get; mutto i bar'ni læt mielas dâsa, dâinago i læt šât bære guk'ki, dâssaǯi go ai'ge dievva. Fer'ti hâl goitge luoi'tit gonagas-nieida mânnat; mutto i fâl suovvan gonagas-nieida mui'talet, âtte son læ olmuš. Gonagas-niei'da loppedi, mutto meddi dâddeke mui'talet, jâ bar'ni šâddai âgi-bæive vaʒ'ʒet gum'pėn.

(Anders Larsen 1902, Refsbotn.)

32

De li ok'ta gonagas, mast leggje logi bardni, ja i læm niei'da i ak'tage, ja de čabba bæivadakkan go bæi'vi goar'da lasse-raigi buris ja lafobieg'ga gollerasid væha sojahalla lase vuol'de, mak læt nu čab'bat, atte gil'dajet, daddja son mielastes dat gonagas dam atte: „Jus munnji šad'da nu fawros niei'da go duot rasit, maid bieg'ga duost likkahalla, de mon suovam næw'rai visut dam logi bardni.“ De væhaš aigi gæǯis de oaǯǯoi su ak'ka nieida, ja dat lei, dat niei'da, aitunassi jura nu čabbat ja faw'ro go dat rasit, mak lase vuold leggje; muttu logi bardni gal jaw'ke daggaviđi.

svarte: „Voi, her vilde det være pene sopelimeris.“ Da skjønte ulven at det ikke var kongsdatteren, men fjøspiken, og den førte henne tilbake til kongen.

Da tok kongen og pyntet kjøkkenpiken sin og gav henne til ulven. Ulven gikk igjen til den samme skogen. Da spør den for å prøve henne: „Hvad for gode emner skjønner du her er?“ Piken sier: „Voi, her vilde der være visperis.“ Da skjønte ulven at det var kjøkkenpiken, og den førte henne tilbake til kongen. Så måtte kongen gi sin datter. Ulven førte igjen henne til skogen og spurte der også henne: „Hvad for gode emner ser du her?“ Piken kjente ikke noen emner. Da skjønte ulven at det var kongsdatteren, og førte henne til sin hule. Gutten var forgjort til en viss tid å gå som ulv. I hulen var han alltid menneske og et meget vakkert menneske, men når han gikk ut, blev han en ulv. Der var han sammen med kongsdatteren.

Så lengtes kongsdatteren efter å besøke sin far; men gutten syntes ikke om det, fordi det var ikke mer så lenge til tiden var omme. Han måtte dog la henne gå, men han tillot henne ikke å fortelle at han var et menneske. Kongsdatteren lovte det, men kom allikevel til å fortelle det, og gutten kom alle sine levedager til å gå som ulv.

32. PIKEN SOM LETTE EFTER SINE BRØDRE.

Der var en konge som hadde ti sønner og ingen datter, og i det vakre solskinn, da solen steker godt gjennem vinduet og en mild vind bøier litt de gule blomster under vinduet, som er så vakre at de skinner, sier kongen ved sig selv: „Hvis jeg får en datter så vakker som de blomster vinden der beveger, unner jeg den onde alle de ti guttene.“ Kort tid efter fikk hans kone en datter, og hun var, den datteren, akkurat så vakker og ven som blomstene under vinduet; men de ti guttene blev straks borte.

De šaddai dat niei'da stuorisin ja vaddjola meccid miel'de ige læk ilulaš. Daggjet olbmut: „Manne don orot dego morrašis?“ Daddja niei'da: „Im mon dieđe.“ De boatta mutton boares akko lusa. Daddja boares ak'kui: „Olbmuk lokkek mu faw'ron; muttu im mon goita satte illodat'tit ieččam faw'rovuottam ditte.“ De daddja boares ak'ko: „Daidat don dɛina nu morrašis: alma aččistad leggjege logi bardni; muttu dat læ ad'dam næw'rai visut, vai don šaddat nu čabbat go don læt.“ Niei'da šaddai stuora morraši; manai mæc'cai. De gawnai dobbe muttom unna visuǯa; de čanjai dan sisa. De oaidna logi basti bæwde nal'de; de riebma gæččadet dɛid bastid; de oaidna: dain læk nugo su vielljaid namak. De valdi son ovta basti ja čiekkadi daina sæŋga vuollai. De botte vielljat, loge olbma, oanehaš aigi gæǯis; de bastid val'de gaʒ'ʒam ditte; de occaleggje ovta baste. De ribme occat dam baste; de gawdne nieida sæŋga vuol'de; de rot'tije dam olgus dobbe sæŋga vuol'de. De dow'de dan nieida; daggjek: „De dat læ, gæn ditte mi læt dei'ke šad'dam.“ De ai'gut su raŋ'got; muttu niei'da riemai mui'talet atte: „Mon læm morrašist bajas šad'dam imge mon læ illodat'tam ieččam, ow'dalgo gullim din birra, ja mon læm vuol'gam, imgo oǯǯuše vielljaidam ruok'tot dam baikis.“ Daddja boarrasæmus viel'lja: „Dudnji i læk buoreb rađđi min bæs'tim ditte ærago al'git jeggin ul'lo-rasid occat ja čoag'git ulloid dɛin rasin ja gođđit logid suokkoid ja logid faccaid, nu atte ik galga jienadet ovtage sani dam gaska go dɛid sattat.“

Niei'da vulgi daggaviđi jæg'gai čoag'git ulloid dɛin rasin. Son lei čoag'gam gukk aigi dɛid ulloid; de gawnahalai muttom rii'dijæg'gje gonagas-bar'dnai, ja dat dowdai: dat læ dat čabba niei'da. Dat valdi dam hæsta nala ok'tan su ul'lo-sækkaines, ja dat dattoi su hubmat; muttu i dat jienadam goas'sege. Son valdi ja siđai bappa ieǯas nai'tit daina nieidain. Bap'pa dam dagai. Eliga oanehaš aigi nai'tusis; de šaddai sod'nuide manna. Muttu jorda-muorat leggje falskalaǯǯat, čikke mana ja varahut'te ædnis njalmi ja manne ja mui'tale gonagas-bar'dnai: „Dust læ æl'li ruobmi ak'ka, mi borai manas; mana vel ieš ai gæč'čat, igo læk varranaga njalbmi.“ Gonagas-bar'dni manai gæč'čat, ja dat dajai: „Im mon goit ærran sus ow'dalgo golma rik'kus gæǯes.“

Piken blev stor og vandrer i skogene og er ikke glad. Folk sier: „Hvorfor ser du sørgmodig ut?“ Piken sier: „Jeg vet ikke.“ Da kommer hun til en gammel kone. Hun sier til henne: „Folk sier jeg er vakker, men jeg kan allikevel ikke glede mig ved min vakkerhet.“ Da sier den gamle konen: „Kanskje det er derfor du er så bedrøvet: din far hadde jo ti sønner; men han har gitt dem alle til den onde, forat du skulde bli så vakker som du er.“ Piken blev meget bedrøvet og gikk ut i skogen. Der fant hun et lite hus og smøg inn i det. Da ser hun ti skjeer på bordet; hun begynner å se på skjeene; da ser hun at på dem står likesom hennes brødres navn. Hun tok én skje og gjemte sig med den under en seng. Da kom brødrene, ti mann, kort efter; de tok skjeene for å spise; da savnet de én skje. De begynte å lete efter den og fant piken under sengen; de drog henne frem under sengen. Da kjente de piken; de sier: „Det er henne, for hvis skyld vi er kommet hit.“ De vil straffe henne; men piken begynte å fortelle: „Jeg har vokset op i sorg og har ikke gledet mig, før jeg hørte om eder, og jeg er gått ut for om jeg ikke skulde få brødrene mine hjem fra dette sted.“ Den eldste broren sier: „Du har ikke bedre utvei til å frelse oss enn å begynne å lete efter myrull og samle ull av det gresset og strikke ti par strømper og ti par votter; men du må ikke mæle et eneste ord, mens du holder på dermed.“

Piken gikk straks til myren for å samle ull av det gresset. Hun hadde samlet ull i lang tid; da traff en kongssønn, som kom ridende, henne, og han skjønte, at det var den vakre piken. Han tok henne op på hesten tillike med ullsekken hennes, og han vilde hun skulde tale; men hun mælte aldri et ord. Han vilde at presten skulde gifte ham med piken, og presten gjorde det. De levde en kort tid som gifte; så fikk de et barn. Men jordmødrene var falske; de gjemte bort barnet og strøk blod om munnen på moren og gikk og fortalte til kongssønnen: „Du har et livaktig troll til kone, som har spist op barnet sitt; gå selv og se, om ikke munnen hennes er blodig.“ Kongssønnen gikk for å se, og han sa: „Jeg skiller mig allikevel ikke fra henne, før hun har forsett sig tre ganger.“

Golai oanehaš ai'gi; niei'da i barga i mai'dege æmbugo gođđa alu halu; muttu i jienad i mai'dege. De šaddai nub'bi manna nii'di; jorda-muorat dakke sæmma dam, čikke mana ja varahut'te ædnis njalmi ja manne ja mui'tale gonagas-bar'dnai: „Du ak'ka borai manas.“ Gonagas-bar'dne šaddai gal sagga morraši; mu i ras'kim goihge ærranet dahje rangaštet akkas. Muttom aigi gæǯis šaddai goalmad mama; de jorda-muorat čikke vuodden on mana ja manne gonagas-bardne lusa ja mui'tale sæmma laggje go ow'dal. De gonagas-bar'dne dub'mi: „De dat gal'ga bol'dujuvvut dolas,“ ja dagai stuora dola guow'do šil-ljo. Guok'te dola jo bulle iccales; daggjet atte: „Manne iccales boal-dak dola ikge vieǯǯa vel ja bal'kist duom ruomi dolli, mi læ jo borram golbma mana aldis?“ Daddja gonagas-bar'dne: „i sust læ nu vanis muorat; lii'god gal buollit.“ De viimag manjemuš dolla lei buollime; de viǯ'ǯe nissuna olgus, gæst lɛddje logit suokkot gieđas ja faccat ovta vai'le logit; muttu gođđime lei vel dam ovta facca nai, mi vai'le li, ja albmug gæč'ča, movt gævva das. Niso leb'bi ieǯas birra, dɛinago i šat læm go dii'bmobælle, go gonagas-bar'dne lei goč'čum bal'kistet dolli akkas. De jawkeheggje fak'kistaga dat logik suokkot ja dat ovta vai'le logit faccat; muttu oanehaš aige gæǯis de botte logi olbma, mɛin leggje dušše suokkot juolgis ja faccat gieđas; muttu ovtas lei loddi-soaggji nubbi gieđas, masa i læm ol'lem facca gođđit dam ansaškættes duomo ditte. De jerret olbmak, mi dast gal'ga dappahuvvat. Mui'-talet, atte das gal'ga gonagas-ak'ka bol'dujuvvut. Daggjek vielljat: „I ei'segenrakkan dat dappahuva.“ De niso riemai hubmat daggaviđi, go dot dam daggje, riemai mui'talet ašši algo rajest gidda lop'pi. De mui'tali atte: „Im mon sat'tam jienadet, ow'dalgo vielljaidam bessem bæs'tit, nu gukka go hæg'ga lei.“ Gonagas-bar'dne suttai mađohæmit, oʒahi visut daid jorda-muoraid, mak leggje ad'num daida fidnoide, ja de šaddai sin ditte dat manjemuš dolla rakkaduvvum. De šad'de bol'dujuvvut buok dam dolas dat væralaš jorda-muorat, ja gonagas-ak'ka riemai hubmat dam rajes.

(Henrik Sara 1880, Kautokeino.)

Der gikk en kort tid. Piken arbeider ikke noe annet, men strikker stadig og mæler ikke et ord. Så fikk hun det andre barnet; jordmødrene gjorde det samme, gjemte bort barnet og strøk blod om munnen på moren og gikk og fortalte til kongssønnen: „Din kone har spist barnet sitt." Kongssønnen blev visstnok meget bedrøvet, men nente allikevel ikke å skille sig fra sin kone eller straffe henne. En tid efter kom det tredje barn; jordmødrene gjemte igjen bort barnet og gikk til kongssønnen og fortalte det samme som før. Da dømte kongssønnen: „Hun skal brennes på bål," og han gjorde et stort bål midt på gårdsplassen. To bål brant alt til unytte; de sier: „Hvorfor lar du bålet brenne til unytte og henter enda ikke og kaster på bålet det der trollet som alt har ett op sine tre barn?" Kongssønnen sier: „Jeg har ikke så lite ved; jeg har nok igjen å brenne." Til sist brant det siste bålet; da hentet de kvinnen ut, og hun hadde ti par strømper og ti par votter på én nær i hånden; men hun strikket enda på den ene votten som manglet, og mengden ser på, hvordan det går. Kvinnen bredte (klær) om sig; for det var ikke mere enn en halv time, til kongssønnen hadde befalt å kaste hans kone på bålet. Da forsvant plutselig de ti par strømper og ti par votter på én nær; men kort efter kom ti menn, som hadde bare strømper på føttene og votter på hendene; men én hadde en fuglevinge på den ene arm; til ham hadde hun ikke rukket å strikke vott på grunn av den ufortjente dom. Mennene spør hvad som her skal gå for sig. De forteller at her skal kongens kone brennes. Brødrene sier: „Det skal ingenlunde skje." Da begynte kvinnen straks å tale, da hine sa det; hun begynte å fortelle hvordan det hang sammen, fra først til sist. Hun fortalte: „Jeg kunde ikke tale, før jeg fikk frelst brødrene mine, så lenge jeg hadde liv." Kongssønnen blev overmåde vred og lot lete op alle jordmødrene som var brukt til de saker, og så blev det siste bål laget til for dem. Så blev alle de falske jordmødrene brent på det bålet, og kongens kone begynte å tale fra den tid av.

33.

Âlbmâ-olmuš, rievân ja gum'pė vul'gė appesul'lui. Afruv'va goč'čo jærrâk jiettânâsâs, mânne son i læk bæssâm čaʒe vuollai čieǯa jâkkai. Âlbmâ-olmuš jærâi jiettânâsâs. Dat fas'tedi: „Go olbmu vârâ i læk bæssam jukkâk.“ De vulgi âlbmâ-olmuš fâs ruof'tut. Afruv'va jærra: „Mui'tėkgo jærrâk?“ Si fas'tededdjė: „Gâl mi mui'tâlėk, go vuos galvo læk guod'dam bâjas.“ Afruv'va vækketi galvo guoddâšek. Go ger'gė, de čur'vėjeddjė: “Dânne don ik bæsâ čaʒe vuollai, go olbmu vârâ ik læk bæssâm jukkâk.“ De njui'ki afruv'va merri; mærrâ gærâsti bâjas; mâsa vel dân galvoge val'da.

(Matti Aikio fra Karasjok, optegnet i Tana 1893.)

34.

De gaw'nasuddaiga čieras-luokkan stalo lun'ta ja nub'be lun'ta. De oai'na lun'ta stalo lunta raddin gol'le-boaloit. De jærra lun'ta: „Hædna gol'ligo di adnibettet?“ De daddja: „Hædna gol'li sis læ gul.“ De goč'čo lun'ta stalo lunta: „Mana sii'di ja daja att: Sittago lodnot? Bæive oǯ'ǯo̜ sus, jis golli oǯ'ǯo̜.“ Stallo gulai dan, vieǯǯai lunta lusas. „Jis do dal bæive skaf'fuk sudnje, de oaǯǯok sus golli.“ „Gal so idit bæivi vieǯ'ǯa; so gal'ga od'ne værktyjaidis rakkadit, nuvtgo boatta bæivi lusa.“

Nubbe bæive stallo bodi vieǯǯadæǯ'ǯe. De lun'ta daddja: „I so od'ne vel asta vieǯ'ǯat bæivi.“ Stallo nubbe bæivi bodi vas; i velge mat'tam skaf'fut bæivi. De daddja lun'ta: „Oaǯǯok sun eǯas, jis bæivi ik oaǯǯo.“ De bodi goalmat bæivi vastek stallo; de lun'ta i adnam eǯa radi, ver'ti gæl'lar sisa has'kadit. Nubbik sar'nu dan, att bæivi lusa dat manai. De bodi njællat bæivi stallo; de daddja lun'ta att: „so li bæivi lut'te juo; dat li nu bakkas; jis so dan din goattai buk'ta, de boal'da din bajas. Ver'ti eš vuol'git du miel'de,“ dajai lun'ta, ja de vulkiga. De doalvoi lun'ta stalo dokko, gonne næwre didi. De goččoi lun'ta: „Guras su duokko!“ De gurasti; næwre

33. HAVFRUENS SPØRSMÅL.

En mann, en rev og en ulv reiste til en ø ute i havet. Havfruen ber dem spørre risen, hvorfor hun i syv år ikke har kunnet komme under vannet. Mannen spurte risen. Denne svarte: „Fordi hun ikke har fått drikke blodet av et menneske.“ Så reiste mannen tilbake igjen. Havfruen spør: „Husket du på å spørre?“ De svarte: „Vi skal nok fortelle det, når du først har båret godset op.“ Havfruen hjalp til å bære godset. Da de var ferdige, ropte de: „Derfor kan du ikke komme under vannet, fordi du ikke har fått drikke blodet av et menneske.“ Da sprang havfruen i sjøen; sjøen skylte opover; den tok næsten endog godset.

34. GUTTEN SOM VAR FYRBØTER HOS DEN ONDE.

Stallos gutt og en annen gutt traffes i rennebakken. Da ser gutten at stallos gutt har gullknapper på brystet. Han spør: „Har I meget gull?“ Den andre sier: „Ja, de har meget gull.“ Da byr gutten stallos gutt: „Gå hjem og si: Vil han bytte? Han skal få solen av mig, hvis jeg får gull.“ Stallo hørte det og hentet gutten til sig. „Hvis du nu skaffer mig solen, skal du få gull av mig.“ „Jeg skal nok imorgen hente solen; jeg skal idag lage mitt verktøi så jeg kommer til solen.“

Den næste dag kom stallo for å hente solen. Gutten sier: „Jeg har idag ennu ikke tid til å hente solen.“ Stallo kom igjen næste dag; enda kunde han ikke skaffe solen. Gutten sier: „Du skal få mig selv, hvis du ikke får solen.“ Den tredje dag kom stallo igjen; gutten hadde ikke annen råd; han måtte hoppe ned i kjelleren. De andre sa at han var gått til solen. Stallo kom den fjerde dag; da sier gutten at han hadde vært hos solen; den var så varm. „Hvis jeg bringer den til eders gamme, brenner den eder op. Jeg må selv gå med dig,“ sa gutten, og så gikk de. Gutten førte stallo dit hvor han visste den onde var. Da bød gutten: „Kast mig dit!“

æŋ'gelak guraste vas bajas ja de daddjė: „Æi si bir'ge dɛina; ane eš!" De goččoi lun'ta gurastet eʒas nubbe rai'gai. De æŋ'gelak guraste vas bajas ja daddje: „Ane eš davvirat! Æi si bir'ge dɛina." De goččoi vas lun'ta stalo: „Guras do rai'gai sun!" De gurasti. De mui'tali næw'rai, gok'te lei suina gævvam. Mæd'dam li loppidet stallui bæivi. „Mattakgo don sudnje mɛi'dege raddin gawnahit?" De mui'tala lun'ta næw'rai dɛit æŋ'gelit birra, atte guraste (gurohe) su bajas nu gal'li so vulus bodi. De čur'vi næw'ri æŋ'gelidis lusas. De manidišgodi æŋ'gelit, „go di nedalaʒʒa eppet læ val'dam vuos'ta; eppet-go di diettam, att nedalaš dat li?" Gosa so eš i ole," daddja næw'ri, „de šad'da bære boas'tot. Jis di eppet barobuk šadda, de so ver'te ere din goččohit olinis; dɛina so i daga dingun i mɛi'dege. Mannet vas rai'gasædek; dɛina i dis læ gaw'ne i masage." Dego leddje æŋ'gelak mannam vas, de daddja næw'ri luntain: „Jis do sun bal'valak ovta jagi, gal so gal'ga frɛl'set dun." De lun'ta lobidi bal'valet. De næw'ri olkus manai stalo lusa. De bijai næw'ri lunta hami allasis ja de dajai: „Mana goadat lusa; gal so boatta."

De nubbe bæivi de næv'vo næw'ri lunta: „Galkak mannat dokko stalo lusa." De daddja lun'ta: „Mana do sun owtan! I so læ nu gavvil go don." Daddja lun'ta: „Jis manak, de gal'ga du bal'valet oskulaʒʒat." De næw'ri dokko manai; de goččoi lunta da bodda giepmi vuollai dolǫ dassat, mɛn i galka val lokki ere nal'de val'dit. Lun'ta, middja li gavvil, dat sidai dæw'dit miela; i val'dam lok'ki ere. De næw'ri manai lunta hamin stalo lusa; de luoikati big'gem-værkty-jait stalon: hævvelit ja ak'šoit ja —, ja de daddja att: „So læ gukkas mæc'cai rat; sus læ dobbe stoppo-matrialla." De daddja stallo vas newrin: „Big'ge sudnjenai stobo!" „Gal so soai'ta big'get," daddja næw'ri; „dɛina velkulaš so læ golli dudnje. Mɛn stuora sto-bogo do sidak?" „Gal so sitta rat stuora stobo." De daddja næw'ri: „Gal so dudnje daggar stobo big'ge, middja læ gol'ma log allana gukko ja vit'ta log allana gopto; mɛn gollin dat stobo biddja olkol ja siskil." De stallo vallali golli. De daddja næw'ri: „Jis addak golli, de oaʒʒok čabbip stobo." Stallo, dat addi gaitin golli, mɛit ani. De lobedi næw'ri: „Gal so manna dobbil gas'kan aigit

Han kastet ham; den ondes engler kastet ham igjen op og sa: „Vi berges ikke med ham; behold ham sjøl!“ Så bød gutten stallo å kaste ham i et annet hull. Englene kastet ham atter op og sa: „Behold sjøl skatten din! Vi berges ikke med den.“ Da bød gutten atter stallo: „Kast mig i hint hul!“ Han kastet ham. Da fortalte gutten den onde, hvordan det var gått ham. Han var kommet i skade for å love stallo solen. „Kan du finne noe råd for mig?“ Gutten forteller den onde om englene at de kastet ham op så ofte han kom ned. Da ropte den onde englene sine til sig. Han irettesatte dem, fordi de ikke hadde tatt imot en nødlidende; „visste I ikke at han var nødlidende? Hvor jeg selv ikke når til,“ sier den onde, „blir det bare galt. Hvis I ikke blir bedre, må jeg sende eder bort fra mig; for jeg gjør ikke noe med eder. Gå igjen i eders hull; for der er ikke gagn i eder til noe.“ Så gikk de igjen. Da de var gått, sier den onde til gutten: „Hvis du vil tjene mig ett år, skal jeg frelse dig.“ Gutten lovte å tjene ham. Da gikk den onde ut til stallo. Han tok guttens skikkelse på sig og sa: „Gå til din gamme, jeg skal nok komme.“

Den næste dag råder den onde gutten: „Du skal gå hen til stallo.“ Gutten sier: „Gå du i mitt sted! Jeg er ikke så slu som du.“ Han sier: „Hvis du går, skal jeg tjene dig trofast.“ Så gikk den onde dit; han bød gutten imens stelle på varmen under kjelen; men han skulde ikke ta lokket av. Gutten som var slu, vilde gjøre ham tillags; han tok ikke lokket av. Den onde gikk i guttens skikkelse til stallo; han lånte av stallo byggeverktøi: høvler og økser og —, og han sier: han har lang vei til skogen; der har han materialer til en stue. Da sier stallo igjen til den onde: „Bygg mig også en stue!“ „Jeg får nok bygge,“ sier den onde; „for jeg skylder dig gull. Men hvor stor stue vil du ha?“ „Jeg vil nok ha en meget stor stue.“ Den onde sier: „Jeg skal nok bygge dig en stue som er tredve alen lang og femti alen bred; men jeg skal gjøre stuen av gull både utvendig og innvendig.“ Stallo bød ham gull. Den onde sier: „Hvis du gir gull, får du en penere stue.“ Stallo gav alt det gullet han hadde. Den onde lovte: „han kommer her av og til og henter hvad han

vieʒ'ʒame, mɛit so darpaha." De manai næw'ri dan aiki vas ruok'tot ja ver'ti værktyjait val'dit mieltes. De bodi lunta lusa vas næw'ri; de jærra lun'ta: „Gok'tes dobbil gævva?" Næw'ri daddja: „Gævva bære buoragit." I læm lokki val'dam ere giepmi nal'de. De dajai: „Do læk dök'tegis ræŋ'ga." De coggai næw'ri stalo hævvelit giepmis vuollai dollamuorran.

De daddja lun'ta næw'rai vas: „Oʒ'ʒǫgo lobi siitanis mannat?" „Oaʒʒok lobi mannat siitan; mɛn idit galkak vas boattit abajaga." De bodi; de næv'vo næw'ri vas lun'ta, vai manna stalo lusa, ja næv'vo mɛit hoallat gal'ga. „I so mana, ow'dalgo giepmi vuollai dola dassa." De næw'ri daddja: „Jis sun owtan dolastak, gal so manna," ja manai. De næw'ri daddja staloin vas: „I nu stuora stoppo boade valmas ow'dalgo bælnub čuotti jagin; mɛn so darpaha rudait da mok'kai," ja de oaʒʒoi rudait. De vulki vas næw'ri; de daddja atte: „Gas'kan aikit son manna dābbe vieʒ'ʒame, mɛit hɛin darpahan," ja de manai dobbil gas'kan aikit ja gielisti foršellegis diŋkait stobo birra, ja de nuvt dagai nu gukke go stalon didi rudait. Dego manjemus'ta li dobbil, de sardnoi att: „I boade šat du čalmit ow'di, ow'dalgo bælnub čuotte jakki læ vassam." Dego li vuol'gime, de stallo daddja: „De sitta nastit stoppui ja mano ja —." Daddja næw'ri: „Biddja so gaitin, mɛit sidak." De dajai stallo: „Bæivi so mɛit sitta." „Gal so biddja; bæivi so læ jur'dagis eʒas stoppui biddjat; mɛn ver'tek do oaʒ'ʒot." De manai vas. De daddja næw'ri luntain: „De dal oaʒʒok rafin lækkit; de læ so da rai'dam; so læ vissis dan ala." Mui'tali dal lun'ti visu visut, mɛit li hoallam. Lun'ta boagosti ja ani suottasin. De daddja næw'ri: „Dassašgo bælnub čuotte jakki læ vassam, de læ stallo gudnan jo dalle," ja de šar'gali rudait lun'ti, mɛit li vil'lin stalon. De jærra lun'ta: „Mɛit don anak sudnje bar'gon?" „Dolla la bas'sut ovtilis."

De li lun'ta gaw'nam næwri lur'bo-bowsait ja de li balašam juokke lanja, mak leddje rudain nu dievva. De lun'ta biw'degodi dɛit bowsait alces jages bal'kan. De daddja næw'ri: „I so diede; jis læk dök'tegis ræŋ'ga, gal vel oaʒʒok dɛit bowsait." De gudi vastek dollagad'dai ræŋkas bas'sučit dola. De daddja vel næw'ri: „Ik galka

behøver.“ Så gikk den onde den gang hjem igjen og måtte ta verktøiet med sig. Han kom igjen til gutten; denne spør: „Hvordan går det der?“ Den onde sier: „Det går bare godt.“ Gutten hadde ikke tatt lokket av kjelen. Den onde sa: „Du er en dyktig dreng.“ Den onde puttet stallos høvler under kjelen sin til brenneved.

Gutten sier igjen til den onde: „Får jeg lov til å gå hjem?“ „Du får lov til å gå hjem; men du skal endelig komme igjen imorgen.“ Han kom; den onde råder igjen gutten til å gå til stallo og råder ham til hvad han skal si. „Jeg går ikke, før jeg har stelt på varmen under kjelen.“ Den onde sier: „Hvis du passer varmen istedenfor mig, skal jeg gå,“ og han gikk. Den onde sier igjen til stallo: „En så stor stue blir ikke ferdig før om halvannet hundre år; men jeg behøver penger til det arbeidet,“ og så fikk han penger. Så gikk den onde igjen; han sier: „Jeg kommer her av og til og henter hvad jeg behøver,“ og så gikk han der av og til og løi forskjellig om stuen, og det gjorde han så lenge han visste at stallo hadde penger. Da han sist var der, sa han: „Jeg kommer ikke mer for dine øine, før halvannet hundre år er gått.“ Da han skulde til å gå, sier stallo: „Jeg vil ha stjerner i stuen og månen og —.“ Den onde sier: „Jeg skal sette der alt det du vil ha.“ Stallo sa: „Jeg vil også ha solen.“ „Jeg skal nok sette den der; solen har jeg tenkt å sette i min egen stue, men du må få den.“ Så gikk den onde igjen. Han sier til gutten: „Nu får du være i fred; jeg har laget det så; det er jeg viss på.“ Han fortalte gutten alt hvad han hadde sagt. Gutten lo og syntes det var morsomt. Den onde sier: „Før halvannet hundre år er gått, er stallo alt aske, og så rystet han de pengene han hadde narret fra stallo, ut til gutten. Gutten spør: „Hvad har du til arbeide for mig?“ „Varmen må stadig passes.“

Gutten hadde funnet den ondes fillete bukser og hadde ransaket alle rum som var så fulle av penger. Han bad om å få buksene som sin årslønn. Den onde sier: „Jeg vet ikke; hvis du er en dyktig dreng, skal du nok få de buksene.“ Han lot atter drengen være igjen ved varmen for å passe den. Den onde sier videre: „Du skal

basadet ik goas'sek ikge gaʒʒaidat čuoppadet ere.“ De jærra ræŋ'ga: „Oʒ̆'ʒ̆ǫgo so lobi lokkat muttimin?“ De šaddai mismodi hal'va næw'ri, mɛn de lobedi: „Oʒ̆'ʒ̆ǫ lokkat muttimin, mɛn i galka Ibmila nama nammadit.“ De jærra lun'ta: „Gohas do læk dal?“ De daddja: „So læ sugadæʒ̆'ʒ̆e sieloit manjin.“ De val'da lun'ta lokke ere gepmi nal'de; de oai'na ol'muit dobbil, ja de læk muttimak oappis ol'muk, mɛit dob'da. De bodi næw'ri vas; de daddja luntain: „Gal do leddjik buorre dolastæd'dje; mɛn ovta saje don ik dakkam riek'ta; leddjik lokke val'dam eriden.“ De mui'tala ræŋ'ga: „So oini dobbil oappis ol'muit.“ De daddja næw'ri: „Gutte li goč'čum boattit dekke? Čallagit adne čalmit owtan.“

De bal'vali jagi danne lun'ta; mɛn gaʒʒak šad'de nu stuorrak val, ja šaddai nu čap'pat dego geppa, diedon middja dolasti. De daddja næw'ri att: „Gal do læk buorre dolastæd'dje, ja do valtak lokki eri nal'de.“ De addi row'de-gaf'fela lun'ti. „Do galkak diettit, go giedak bottek gieb'me-raptait nala, daina gaf'felina vulus vastek biddjat. Jis do da dagak, de oaʒ̆ʒ̆ok lokki ere val'dit.“ De vulki vastek sugačit nubbades; de boatta ækkedes vas næw'ri; de jærra lun'ta: „Galle sielo do læk od'ne oʒ̆'ʒ̆um?“ „Da læk gol'ma söldattara; dietta vis'sa, atte dak læk sun.“

Dego li jagi dal ol'lim bal'valit, de sitta lun'ta dɛit lur'bo-bowsait. Daddja næw'ri: „Daidak ver'tet oaʒ̆'ʒ̆ot, dɛina do læk læmaš nu oskulaš.“ De valti næw'ri lur'bo-bowsaidis, gurasti lunta as'kai, att sil'barudain ak'ta skuolla li. Dego næwri giiti, de ad'da lun'ta oal'gis gieda; de sitta næw'ri gurot gieda, ja de nævvoi, gosa galkai mannat. De manai muttim sii'di dokko gosa næw'ri goččoi, gonne leddje guok'te neita. De goččoi: galkai alces gærregin biw'dit nubbe neita. De biw'degodi alkon dan boarrasæbbo; de dajai dan: „Næw're dal dugis huolla.“ Gaʒʒak leddje nu stuorrak ja eš nu čap'pat. De riemai biw'dit dan nuorabu. Dat li jallap ja gæp'pat jak'kit, de val'dui dɛina. De valti dat gærrek ja bæs'kedi gaʒʒait ja basai čalmit, ja de šaddai nu har'mis viel'gat ja čabbak. De oini dat nub'bi, gænna alkon sidai, att čabbak dat læ. De šaddai gattamušši, go i læm val'dam. De valti nu lossadet; de manai ja har'ci eʒ̆as. De

aldri vaske dig eller klippe neglene dine.“ Drengen spør: „Får jeg lov til å lese undertiden?“ Da blev den onde næsten mismodig, men lovte: „Du får lese undertiden; men du skal ikke nevne Guds navn.“ Gutten spør: „Hvor skal du nu hen?“ Den onde sier: „Jeg skal ro efter sjeler.“ Gutten tar lokket av kjelen; da ser han mennesker der, og noen er kjente folk som han kjenner. Den onde kom igjen; han sier til gutten: „Du var nok en god fyrbøter; men i én ting gjorde du ikke rett; du hadde tatt lokket av.“ Drengen fortalte at han så der kjente folk. Den onde sier: „Hvem hadde bedt dem komme hit? De hadde skriftene for øie.“

Så tjente gutten et år der; men neglene blev så store, og han blev så svart som sot, som en kan vite, da han var fyrbøter. Den onde sier: „Du er nok en god fyrbøter, og du tar lokket av.“ Da gav han gutten en jerngaffel. „Du skal vite, når hendene kommer op på kanten av kjelen, å skyve dem ned igjen med denne gaffelen. Hvis du gjør det, kan du få ta lokket av.“ Den onde rodde igjen på ny ut; om kvelden kommer han igjen. Gutten spør: „Hvor mange sjeler har du fått idag?“ „Det er tre soldater; han vet visst at de er hans.“

Da gutten nu var ferdig med å tjene et år, vil han ha de fillete buksene. Den onde sier: „Du må kanskje få dem, da du har vært så tro.“ Så tok han de fillete buksene sine og kastet dem i fanget til gutten så det var en eneste klang av sølvpenger. Da gutten takket den onde, gav han den høire hånden; den onde vilde ha den venstre hånden, og så rådet han ham hvor han skulde gå hen. Han gikk til en gård, dit hvor den onde bød ham, og der var to piker. Den onde bød at han skulde be om å få den ene piken til kone. Han fridde først til den eldste; hun sa: „Pokker bryr sig om dig.“ Neglene hans var så store, og selv var han så svart. Så gav han sig til å fri til den yngste. Hun var mere tåpelig og lettroende; så blev han gift med henne. Kona tok og klipte neglene hans og vasket ansiktet hans, og da blev han så svært hvit og pen. Den andre som han først vilde ha, så at han var pen. Da angret hun på at hun ikke hadde tatt ham. Hun tok det så tungt, og så

bodi næw'ri, go dal li har'cim eǯas. De lei'ki rudait nu hædna da ræŋ'gasis dan owtan, go so oaǯǯoi nubbe neita.

Mɛn de li svakkis hæl'so da gærregis; eli gallak jagi dat gærrek; de jami. De næw'ri bodi vastek, go dal didi læs'kan baccam, ja de goččoi mannat boallo-læi'ko lusa; dɛina didi: das lei nu hædna gol'li. De næv'vo da ræŋkas næw'ri: „Galkak lɛi'kehit gol'lefrakka ja gol'le-bowsait!" ja dan dagai ɛito. De sar'no næw'ri, gosa gal'ga mannat: „Mana gonagasa lusa; dat adna čabba nuorra neita." De daddja ræŋ'ga vas: „I so balljo boattaduva ak'to mannat." De næw'ri vulki eš miel'de; de dat bijai alces daggar hami; de šaddai čabbip go gonagas, ja de mui'talan, att so læ gæisir. Mɛn de gɛl'da næw'ri ræŋkas: „I galka jiednadallat i sanigin; i so ešge jiednadala." De vaʒʒašeika dɛis ovta gaska ja de manaiga mæc'cai vas, oroiga dobbil. De bodiga nubbe bæivi vas ja vaʒ'ʒiban hɛin dɛis. De næw'ri manna gonagasa lut'te ja daddja: „So læ gæisir," ja manaiga vastek mæc'-cai. De hollek da baike ol'muk gas'kanasak att: „Mi ibmaha diŋ-kait dɛin læ mok'kin, go dais mannek?" De daddja gonagasa riw'go ja nei'da gis: „Jis dak æi ličču sin halip ol'muk?" De boattiba vastek goalmat bæivi. De næw'ri biddja da ræŋkas gonagasa lusa; de daddja gonagasain: „Gæisir sitta dun hoalaidasas." De gonagas manai dokko. De daddja gæisir gonagasain: „Sus læ ak'ta mok'ki dudnje. Dat olmuš læ læs'ka; dat læ adnam su neita gærregin. Jis dal gonagas eǯas neita ad'da appon?" De vas'tida gonagas: „Simpal su nei'da læ bal'valit duoggar stuora ol'mu." Daddja næw'ri: „I dat læ simpal; gal dat gævva, vaiko so læ gæisir." Daddja gonagas: „Dat læ botnehis boan'ta, guos'to boan'ta; so læ vissis dan ala: giddja gol'lefrakkain vaʒ'ʒa, i da læ gæfi." De daddja næw'ri vastek att: „Samma da læ gæi'sara neita adnam gærregin." De gonagas gaǯadiš-godi næwrin: „Mi du neita namma li?" De dajai: „Beadriks." Ver'ti gonagas jak'kit, go gulai nama mɛita. De daddja gæisir vas gonagassi: „I dat sida bære bii'gan; dat sitta val'dut juo dɛina." De daddja gonagas: „Simpal su nei'da læ dudnje; i dat dæwde gæi'sara neita saje." De daddja gonagasa riw'go nei'dasis: „Jis dal ipmirdak, de dal ik likkot laite; de dal galkak val'dit da čabba ol'mu." De

gikk hun hen og hengte sig. Da kom den onde, da hun nu hadde hengt sig. Han helte så mange penger ut til drengen sin for det at han fikk den ene piken.

Men så hadde den kona svak helse; hun levde noen år og så døde hun. Den onde kom igjen, da han nu visste at han satt igjen som enkemann, og bød ham gå til en knappestøper; for han visste at han hadde så meget gull. Den onde råder drengen sin: „Du skal la støpe en gullfrakk og gullbukser,“ og det gjorde han også. Den onde sier ham hvor han skal gå hen: „Gå til kongen; han har en vakker ung datter.“ Drengen svarer: „Jeg kommer mig næsten ikke til å gå alene.“ Da gikk den onde selv med; han påtok sig en sådan skikkelse at han blev penere enn kongen, og fortalte at han var keiser. Men den onde bød drengen: „Du skal ikke mæle et ord; jeg selv taler heller ikke.“ Så spaserte de der en stund og gikk igjen til skogs og blev der. Den næste dag kom de igjen og gikk atter der. Den onde går til kongen og sier: „Jeg er keiser,“ og de gikk atter til skogs. Folkene på det sted prater sig imellem: „Hvad i all verden har de for et ærend, siden de går her?“ Kongens kone og datter sier: „Kanskje de er fornemmere folk enn vi?“ De to kommer igjen den tredje dag. Den onde sender drengen sin til kongen; han sier til kongen: „Keiseren vil tale med dig.“ Da gikk kongen dit. Keiseren sier til kongen: „Jeg har et ærend til dig. Denne mann er enkemann; han har hatt min datter til kone. Om nu kongen gir ham sin datter til hjelp?“ Da svarte kongen: „Min datter er for simpel til å tjene en sådan stor mann.“ Den onde sier: „Hun er ikke for simpel; det går nok, skjønt jeg er keiser.“ Kongen sier: „Han er bunnløs rik, ser jeg; jeg er viss på at den som går med gullfrak, han er ikke fattig.“ Den onde svarer: „Den samme har hatt keiserens datter til kone.“ Kongen spurte den onde: „Hvad hette din datter?“ Han sa: „Beadriks.“ Kongen måtte tro det, da han hørte datterens navn. Keiseren sier igjen til kongen: „Han vil ikke ha henne bare til pike; han vil gifte sig med henne.“ Da sier kongen: „Min datter er for simpel for dig; hun fyller ikke keiserens datters plass.“ Da sier kongens kone til sin

daddja nei'da: „I so roakkat val'dit nu halla ol'mu." De dak val'duiga. De oaǯǯoi lun'ta da baiki visu visut.
(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

35.

De li ak'ti ak'ta gæfis olmuš ja ani ovta nieida. De vulgi gonagassi bal'valit, ja lei dronnek nu buorre dasa. De šad'de ieǯa bal'valæd'djek dasa sut'tas ja de gielestiddje dronnigen, atte dat mat'ta bodnek ul'losækkan gođđagit. De addi dronnek ullo-sækka ja de bijai ovta gam'maren bodnik, ja de čirrọ ja rokkadalla. De buođi ak'ta boares ak'ka ja nu stuor'rak čɛlmek dego tallærkak, ja daddja: „Jus don aigok mun goččudet siessan bru'da-bæivat, de aigon bodnek lai'gin." De buođi dronnek iđ(ed)es gæččat, ja leddje nu fii'nak dak gođđagak, ja dajai dronnek: „Im mo læ oai'nam nu fiina gođđagit go dat læk".

De bijai gođđik vævvan ja bijai ovta gam'maren. Dat niei'da čirrọ ja rokkadalla. De buođi ak'ta boares ak'ka, mi dajai: „Aigokgo mun goččudek siessan bru'dabæivat?" ja loppedi. Dat algi gođđek, ja buođi iđedes dronnek gæč'čat ja dajai: „Im mon læ oai'nam nu čabba væva go dat læ."

De bijai goarrok ja bijai ovta gam'maren, ja niei'da čirrọ ja rokkadalla. De buođi ak'ta boares ak'ka, mast lei njunne nu stuorak, ja dajai: „Aigokgo don goččudek siessan ieǯat bru'dabæive?" ja dat loppidi. De dat goarui. De buođi dronnek iđedes gæč'čat ja dajai: „Im mon læ oai'nam nu čabba sawnjit go dat læk."

De oaǯǯui gonagas-bardni ja gonagas-riikan bæli, ja duolle hæjait. De buođi dat boares ak'ka stoppui, middja li bodnam. De čuoǯǯahi bru'da ja buorastatti: „Buris, siessa!" Ja dajai brud-gomma: „Datgo dust læ nu vastes siessa?" Dajai bru'da: „Læ." De buođi nub'be boaris ak'ka, mast li batta nu stuorak. De jærra bar'ne: Mannes dust læ batta nu stuorat?" „Danne go mon læm gođđan dassa." De

datter: „Hvis du nu har forstand, laster du ikke din lykke; nu skal du ta den vakre mannen.“ Piken sier: “Jeg drister mig ikke til å ta en så fornem mann.“ De blev da gifte. Gutten fikk den gården hel og holden.

(Kongen gav ham også sitt embede.)

35. DE TRE FASTRER.

Der var engang en fattig mann, og han hadde en datter. Så gikk hun til kongen for å tjene, og dronningen var så god mot henne. Da blev de andre tjenere sinte på henne og løi for dronningen at hun kunde spinne islett av en sekk ull. Da gav dronningen henne en sekk ull og satte henne i et kammer for å spinne, og hun gråter og ber. Da kom en gammel kone (hun hadde øine så store som tallerkener) og sier: „Hvis du vil kalle mig faster på din bryllupsdag, vil jeg spinne det til ulltråd.“ Så kom dronningen om morgenen for å se, og isletten var så fin, og dronningen sa: „Jeg har ikke så fin islett som denne.“

Så satte hun henne til å veve og satte henne i et kammer. Piken gråter og ber. Da kom en gammel kone som sa: „Vil du kalle mig faster på din bryllupsdag?“ Og hun lovte det. Konen begynte å veve, og om morgenen kom dronningen for å se og sa: „Jeg har ikke sett så pen vev som denne.“

Så satte hun henne til å sy og satte henne i et kammer, og piken gråter og ber. Da kom en gammel kone som hadde en nese så stor, og sa: „Vil du kalle mig faster på din bryllupsdag?“ og hun lovte det. Konen sydde. Om morgenen kom dronningen for å se og sa: „Jeg har ikke sett så vakker søm som denne.“

Så fikk hun kongssønnen og halvten av kongeriket, og de holdt bryllup. Da kom den gamle kona som hadde spunnet, inn i stuen. Da stod bruden op og hilste: „Goddag, faster!“ Og brudgommen sa: „Har du så stygg en faster?“ Bruden sa: „Ja.“ Så kom den andre gamle kona, som hadde så stor en bak. Gutten spør:

čuoǯǯahi bru'da ja buorastatti: „Buris, siessa!“ De buođi goalmat, middja li guorrum, ja dast li njunne nu stuorak. De dajai brud-gomma: „Mannes dust læ njunne nu stuorak?“ De dajai: „Dεinago mon læm guorrum.“ De čuoǯǯahi bru'da ja dajai: „Buris, siessa!“ Ja dajai brud-gomma: „Im mon aigo du biddjak goarrot, mas ik nu vas'ti šad'dat.“
(Balsfjord 1880.)

36. MIELDČUOV'VO.

Muttom aige lei ok'ta gæfis bar'dne (An'dreas), gutte oroi su boares ædnes lutt ja ani fuola ja morraša su ædnes owdast nuvt buoremusat, go dat su dakkamest lei. Muttu maid bai vækket, go vai'lu ruđak ja buok æra dar'bašak? Su ucca daluš lei šad'dam stuora vælgi vuollai, nuvtgo dat lei ar'vedæmist. De šaddai dat dalle bid'djujuvvut biggigi ja erit vuw'dujuvvut. Son mavsi su vælges, maid son nagadi, ja guđi væha ruđaid ieǯas lusa, maid son bijai rad'delæp'pasis. De guđi son su boares ædnes ja ieš vulgi vaddjolet mailme mield occam ditti bæivalaš laibe ja buok æra burid. De manai son gukkis matke ja bođi muttom amas gawpugi; son i dow'dam dobbe ovtage olbmu ige oaidnam ovtage us'teba. Son manai maida dam riika viero miel'de dam gawpuga gir'kui; muttu go son bodi gir'ko-uvsa ow'di, de oini son stuora jiednja-čoma olgubæl'de gir'ko-uvsa. Gir'ko-uvsa owdast lei fak'ta, gutte galgai bærrai gæč'čat, čol'gadėkgo buokak dam jiednja-čoma ala. Bar'dne jærai: „Maid mak'sa dat, atte buokak gal'gek dasa čol'gadet?“ Fak'ta mui'tali bar'dnai: „Dasa læ haw'daduvvum ok'ta væralaš vii'dne-vuow'de, ja su birra cel'kujuvvu, atte son læ nu ollo verid dakkam vii'dnegawpes bok'te, atte son i læk haw'daduvvum nuvtgo æra olb-muk, ja su hæp'pašut'tem ditti læ dat goč'čom, atte buokak gal'gek čol'gadet su rubmaša ala, guđek mannek gir'ko sisa dahje gir'kost olgus.“ De jærai dat bar'dne favtast: „Mi aboid dast læ, atte olbmuk čol'gadek jabmam rubmaša ala; dastgo jabmam olbmu væl'gi i šadda daina mak'sujuvvut, jos buokak su baggjeli čol'gadivči.“ „Nu dat

„Hvorfor er baken din så stor?" „Fordi jeg har vevet inntil denne tid." Da stod bruden op og hilste: „Goddag, faster!" Så kom den tredje som hadde sydd, og hun hadde så stor en nese. Da sa brudgommen: „Hvorfor er nesen din så stor?" Hun sa: „Fordi jag har sydd." Da stod bruden op og sa: „Goddag, faster!" Og brudgommen sa: „Jeg vil ikke sette dig til å sy, forat du ikke skal bli så stygg."

36. FØLGESVENNEN.

Der var engang en fattig gutt (Andreas), som bodde hos sin gamle mor og sørget for henne så godt som han kunde. Men hvad hjelper det vel, når penger og alt annet som trenges, manglet. Hans lille gård var kommet i stor gjeld, som en kunde forstå. Den blev da satt til auksjon og solgt fra ham. Han betalte sin gjeld, hvilket han formådde, og beholdt selv litt penger som han stakk i brystlommen sin. Så forlot han sin gamle mor, og selv gav han sig på vandring ut i verden for å søke daglig brød og alt annet godt. Han gikk et langt stykke og kom til en fremmed by; han kjente ikke noe menneske der og så ingen venn. Han gikk også efter det rikes skikk i byens kirke; men da han kom foran kirkedøren, så han en stor isklump utenfor døren. Foran døren stod en vakt som skulde se efter om alle spyttet på isklumpen. Gutten spurte: „Hvad betyr det at alle skal spytte der?" Vakten fortalte gutten: „Her er begravet en uredelig brennevinshandler, og om ham sies det at han har gjort så meget urett ved sin vinhandel at han ikke er blitt begravet som andre folk, og for å vanære ham er den befaling gitt at alle som går inn i kirken eller ut av kirken, skal spytte på hans lik." Da spurte gutten vakten: „Hvad gagn er der i at folk spytter på et lik; for den døde manns gjeld blir ikke betalt ved det, om alle spyttet på ham." „Det er nok så," svarte vakten; „men hvad kan jeg gjøre ved det? En sådan befaling er gitt av våre prester; for der er ingen som betaler hans gjeld til sognets fattige, som ved hans

galle læ," vas'tedi fak'ta; „muttu maid bai mon dasa dieđam? Daggar goč'čom læ ad'dujuvvum min bappain; dastgo i ok'tage læk, gutte mak'sa su vælgi dam suokkan vaivašida, gæk su væralaš vii'dnevuow'dem bok'te læk šad'dam gefudaga vuollai." Jærai bar'dne: „Ollo væl'gigo læ sust læmaš, mi baʒi su jabmem mannjel suokkan olbmuidi?" Fak'ta vas'tedi: „Golbma čuođe speisiga." Bar'dne vas'tedi: „Im aigo čol'gadet jabmam rubmaša ala; muttu almake gir'ko sisa mannat aigom." Fak'ta vas'tedi: „Juobba don fer'tik dakkat, čol'gadet su ala dahje mak'set su vælgi." Bar'dne cæl'ka: „Ow'dal mavsam su vælgi, ow'dalgo jabmam rubmaš bil'kidam." „Adde girje munnji dam ala, atte don loppedak mak'set su vælgi mannjel gir'ko!" Bar'dne čali girje ja addi fak'ti ja manai gir'kui. Nuvt maida fak'ta su manjest bođi gir'ko sisa ja doalvoi dam girje bap'pi sar'dnestuolo ala. Go bap'pa gærgai sar'dnedæmest, de logai son dam girje, maid bar'dne fak'ti ad'dam lei. De dieđihi bap'pa buok sær'vegod'dai, atte ok'ta amas guos'se læ boattam, gutte mak'sit lei loppedam dam væralaš vii'dnevuow'de vælgi ow'dal go su rubmaš bil'kidit. „Damditti dam rajest i ok'tage galga šat æmbu čol'gadet su ala nuvtgo ow'dal, ja jos guttege dam dakka, de raŋgaštuvvu son, jos dat albma boatta." Gir'komænok nokke, ja buokak vul'ge vulus. Fak'ta doaimahi bardne bappa lusa. Bap'pa siđai dal mak'sit dam vælgi buok, man ala son lei ad'dam girje. Bar'dne mavsi buore mielast golbma čuođi speisiga ja bajas valditi su rubmaša ja haw'dadatti su nuvtgo æra nai gudnalaš rubmaša. Nuvt guđi son su ja ain manai gukkibuida.

Su manadeddines bođi ok'ta nuorra olmai su lusa ja valdi su gitti ja buorastatti su us'tiblaʒʒat. Muttu bar'dne ani væha balo su dow'damæt'tom us'tibvuođas ditti; muttu dat nuorra olmai celki: „Ale bala! Im aigo dakkat dudnji mai'dege bahaid. Muttu jos dattok suovvat mu ieʒad mield vaddjolam-guoibmin, de aigom læt dudnji vækkalaš ja oskaldas sikke ællem ja jabmem sis'te." Bar'dne jærai sust: „Mi du namma læ?" Nuorra olmai celki: „Must i læk mikkege namaid; muttu don galgak goč'čot mu Mieldčuov'von." De vulgiga soai ain gukkibuida ja bođiga ovta alla varregurri, mast lei bak'teluok'ka. Soai manaiga dam bavti lusa. Mieldčuov'vo speʒ'ʒi su gieđaines bak'-

uredelige brennevinshandel er kommet i fattigdom." Gutten spurte: „Hvor stor gjeld har han hatt, som efter hans død stod igjen til sognets folk?" Vakten svarte: „Tre hundre daler." Gutten svarte: „Jeg vil ikke spytte på liket; men jeg vil allikevel gå inn i kirken." Vakten svarte: „Ett av to må du gjøre, spytte på ham eller betale hans gjeld." Gutten sa: „Jeg vil før betale hans gjeld, før jeg håner et lik." „Giv mig brev på at du lover å betale hans gjeld efter kirketjenesten!" Gutten skrev et brev, gav vakten det og gikk inn i kirken. Vakten kom også efter ham inn i kirken og bragte brevet til presten op på prekestolen. Da presten var ferdig med å preke, leste han det brev som gutten hadde gitt vakten. Da kunngjorde presten for hele menigheten at der var kommet en fremmed, som hadde lovet å betale den uredelige brennevinshandlers gjeld heller enn å forhåne hans lik. „Derfor skal herefter ingen mer spytte på ham som før, og hvis noen gjør det, blir han straffet, hvis det kommer op." Kirketjenesten sluttet og alle gikk ned. Vakten førte gutten til presten. Presten vilde nu at han skulde betale hele gjelden, hvad han hadde gitt brev på. Gutten betalte villig tre hundre daler og lot liket ta op og begrave som et annet hederlig lik. Så forlot han det og gikk videre.

Som han gikk, kom en ung mann til ham, tok ham i hånden og hilste ham vennlig. Men gutten var litt redd for hans ukjente vennskap; men den unge mann sa: „Vær ikke redd! Jeg vil ikke gjøre dig noe ondt. Men hvis du vil tillate mig å være din reisekamerat, vil jeg være hjelpsom og trofast mot dig både i liv og død." Gutten spurte ham: „Hvad heter du?" Den unge mann sa: „Jeg har ikke noe navn; men du skal kalle mig Følgesvenn." Så gikk de videre og kom til et høit fjell med en bergvegg. De gikk hen til berget. Følgesvennen slo med hånden på bergveggen; da åpnet en dør sig inn i berget, og der var et stort rum. De gikk inn; da kom en vakkert klædd kvinne hen til dem og bød dem en stol og bad dem sette sig. Følgesvennen var en meget kyndig mann; han kjente alle hemmelige kunster. Han satte sig ikke og tillot heller ikke sin kamerat å sette sig på de stoler som blev budt dem. Kvinnen bad:

tesæidnai; de rappasi uk'sa bavte sisa, ja dobbe lei ok'ta stuora viesso. Soai manaiga sisa; de bođi sod'nu lusa čab'bat garvotuvvum niso ja falai sod'nui(di) stuolo ja siđai sod'nu čok'kidet. Mieldčuov'vo lei sagga diđulaš olmai; son diđi buok čiegosvuođa goanstaid. I čok'kidam son ige suovvam su sεlskappis čok'kidit daid fal'lujuvvum stuoloid ala. Niso rokkadalai: „Dak'ke nu burist ja čok'kanæk'ke; dastgo doai dai'dibæt'te læt vai'bam.“ Mieldčuov'vo celki: „Æm moai læk vai'bam æmge darbaš čok'kidet. Giitos ædnag dam owdast! Muttu čok'kid ieš, jos dattok!“ Niso fer'ti čok'kidet ja de dar'vani stullui gidda; dastgo stuoloin lei dat iešvuođa lakke: gi daid ala čok'kida, de i bæsa šat ieš aldis erit. Mieldčuov'vo vaʒʒi birra vieso ja maida gawdna uvsa gam'mari; de manai son gam'mar sisa. Bar'dne (An'dreas) čuorvoi olbmasis Mieldčuv'vui: „Ale mana olbmuid vieso sisa mai'dege varalašvuođaid dakkat, amame moai bartaskit.“ Mieldčuov'vo vas'tedi hilljit: „Ale bala, us'tebam! Mon læm gieđainam vur'dnum, atte oskaldas aigom læt sikke ællem ja jabmem sis'te.“ An'dreas balai ain suollemasat ja ige duos'tam jiednadet mai'dege. Mieldčuov'vo gawnai ovta hatta gammar-hil'do nald ja valdi dam mieldes, bođi su olbmas lusa ja dam dar'vanam nissuna lusa. De niso celki: „Buorre guossaǯam, ale valde mu hatta; dastgo i dat læk duššе mu ieččam.“ Mieldčuov'vo jærai: „Gæn vela ærrasa, go i læk duššе du?“ Niso mui'tali: „Mi læp golbma oabbaǯa, ja dat læ min ar'be-obmudak, ja i vela læk ar'valuvvum, gæn dat gal'ga læt.“ Mieldčuov'vo celki: „Maid val'dim, de val'dim, ja dam im guođe. Baʒe dær'van!“ De manaiga soai fast olgus ja vaddjoleiga miha matke.

De oaidniba fast ovta bak'tas baike. An'dreas cæl'ka Mieldčuv'vui: „Dai'dek dobbenai læt olbmuk. Ikgo halid mannat sin maid sardnuhallat?“ „Læk dobbe galle olbmuk,“ vas'tedi Mieldčuov'vo. An'dreas celki su olbmasis: „Mon im duosta galle čuovvot du; dastgo don daidak doal'vot vel munai sor'bmai.“ „Ale bala,“ celki Mieldčuov'vo. „Mon læm loppidam dudnji oskaldas læt.“ De manaiga soai dam bavte lusa, mi ow'dalist lei. Mieldčuov'vo speǯ'ǯi su giedaines bak'tesæidnai ja čur'vi: „Luoite sisa!“ Uk'sa rabastuvvui, ja čab'bat

„Vær så god og sett eder; for I kan være trette.“ Følgesvennen sa: „Vi er ikke trette og trenger ikke å sette oss. Mange takk for det! Men sett dig selv om du vil!“ Kvinnen måtte sette sig og blev sittende fast i stolen; for stolene hadde den egenskap, at den som satte sig på dem, slapp ikke mere av sig selv derfra. Følgesvennen gikk omkring i værelset og fant også døren til et kammer; han gikk da inn i kammeret. Gutten (Andreas) ropte til sin kamerat, følgesvennen: „Gå ikke inn i folks rum for å gjøre noe farlig, forat vi ikke skal komme i uleilighet!“ Følgesvennen svarte langsomt: „Vær ikke redd, min venn! Jeg har med min hånd svoret at jeg vil være trofast både i liv og død.“ Andreas var fremdeles i all hemmelighet redd og torde ikke mæle noe. Følgesvennen fant en hatt på en hylle i kammeret, tok den med sig og kom til sin kamerat og til kvinnen som satt fast. Kvinnen sa: „Min gode gjest, ta ikke hatten min; for det er ikke bare min egen.“ Følgesvennen spurte: „Hvem annen tilhører den, når den ikke bare er din?“ Kvinnen fortalte: „Vi er tre søstre, og det er vårt arvegods, og det er ennu ikke bestemt, hvem som skal ha den.“ Følgesvennen sa: „Hvad jeg tok, det tok jeg og det slipper jeg ikke fra mig. Farvel!“ Så gikk de ut igjen og vandret et langt stykke.

Da ser de igjen et bergfullt sted. Andreas sier til følgesvennen: „Kanskje det også der er folk. Har du ikke lyst til å gå og tale også med dem?“ „Det er nok folk der,“ svarte følgesvennen. Andreas sa til sin kamerat: “Jeg tør nok ikke følge med dig; for du fører kanskje også mig i ulykke.“ „Vær ikke redd,“ sa følgesvennen. „Jeg har lovet å være trofast mot dig.“ Så gikk de hen til det berg som lå foran dem. Følgesvennen slo med hånden på bergveggen og ropte: „Slipp inn!“ Døren blev åpnet, og en vakkert klædd kvinne kom hen til dem, viste dem stoler og bad dem sette sig. Følgesvennen nektet det: “Jeg vil ikke sette mig og tillater ikke min kamerat å sette sig, men sett dig selv om du vil!“ Kvinnen satte sig på stolen og blev sittende fast på samme måte som den forrige. Følgesvennen fant døren til kammeret og gikk for å se efter hvad som var der. Han tok på en hylle et sverd og kom til Andreas og kvinnen som

garvotuvvum niso bođi sod'nu lusa ja čajeti sod'nui stuoloid ja goččoi čok'kidet. Mieldčuov'vo biet'tali: „Im aigo čok'kidet imge suova olbmamge čok'kidet; muttu čok'kid ieš, jos dattok!“ Niso čok'kidi stuolo ala ja dar'vani sæmma laggje, go dat owdeb nai lei dakkam. Mieldčuov'vo gawnai gammar-uvsa ja manai gæč'čat, mi dobbe læ, valdi hil'do nal'de ovta miekke ja bođi An'dreasa lusa ja dam čok'kajæg'gje nissuna lusa. Niso oini, atte guos'se læ val'dam su miekke; de rokkadalai son: „Buorre guos'se, ale valde mu miekke! Dastgo i dat læk duššе mu.“ „Gæn dalle ærrasa,“ jærai Mieldčuov'vo, „go i duššе du?“ Niso mui'tali: „Mi læp golbma oabbaǯa, ja dat miek'ke læ min ar'be-obmudak, ja i læk ar'valuvvum, gæsa dat gulla.“ Mieldčuov'vo celki: „De val'dim, maid val'dim. Baʒe dær'van!“ ja soai vulgiga fast erit ja manaiga ain vii'dasæbbut.

Fastain bođiga goalmad bai'kai, gost fast lei bak'te-ænam. An'dreas cæl'ka su olbmasis Mieldčuv'vui: „Dai'dek duom ucca bavtaǯest maida læt olbmuk.“ „Læk dak galle,“ celki Mieldčuov'vo. „Halidakgo oaidnet?“ „Halidam mon galle.“ De manaiga soai dokku, ja go bođiga dam ucca bavtaǯa lusa, de speǯ'ǯi Mieldčuov'vo su gieđaines bak'tesæidnai ja čur'vi: „Luoite sisa!“ Uk'sa rabastuvvui, ja hui čabba jomfrua bođi sod'nu lusa ja falai sod'nui stuolo ja goččoi čok'kidet. Muttu æba soai huollam; dastgo Mieldčuov'vo điđi burist: bettulaš stuolok dak læk. Son goččoi: „Čok'kid ieš, čabba niso dahje niei'da!“ De son fer'ti čok'kidet ieš ja dar'vani dasa gidda. Mieldčuov'vo manai gam'mar sisa ja gawnai gol'le-kruwna hil'do nal'de ja valdi dam mieldes ja bođi fast An'dreasa ja dam čok'kajæg'gje nissuna lusa. Nissun čierrogođi ja rokkadalai: „Buorre guos'se, ale valde mu gol'lekruwna; dastgo dat i læk duššе mu.“ „Gæn dalle vel ærrasa, go i læk duššе du?“ jærai Mieldčuov'vo. Niso mui'tali sæmma laggje, go dak owdibuk læk mui'talam. Mieldčuov'vo celki: „Maid val'dim, de val'dim. Baʒe dal dær'van!“

De vulgiga soai fast ja manaiga muttom gæfis dallui ja biwdiga alcesæska iddjasaje. Soai oaǯǯoiga dam ja bisaneiga dasa ija birra. De rav'vi Mieldčuov'vo su olbmasis An'dreasi: „Maid niegadæǯǯak odn-ija, de bija mui'tui ja mui'tal munnji, go iđed šad'da!“ De nok-

satt der. Hun så at den fremmede hadde tatt hennes sverd; da bad hun: „Gode gjest, ta ikke sverdet mitt! For det er ikke bare mitt." „Hvem annen tilhører det da," spurte følgesvennen, „da det ikke bare er ditt?" Kvinnen fortalte: „Vi er tre søstre, og sverdet er vårt arvegods, og det er ikke bestemt, hvem det skal tilhøre." Følgesvennen sa: „Jeg tok det jeg tok. Farvel!" De gikk da sin vei og drog videre.

De kom igjen til et tredje sted, hvor der igjen var berglende. Andreas sier til sin kamerat følgesvennen: "Kanskje der er folk også i det der lille berget." „Ja, det er der," sa følgesvennen. „Har du lyst å se?" „Ja, det har jeg." De gikk da dit, og da de kom til det lille berget, slo følgesvennen med hånden på bergveggen og ropte: „Slipp inn!" Døren blev åpnet, og en meget vakker jomfru kom hen til dem, bød dem en stol og bad dem sette sig. Men de brydde sig ikke om det; for følgesvennen visste godt at det var svikefulle stoler. Han bød: "Sett dig selv, vakre kvinne eller pike!" Så måtte hun selv sette sig og blev fast der. Følgesvennen gikk inn i kammeret og fant en gullkrone på en hylle, tok den med sig og kom igjen til Andreas og kvinnen som satt der. Hun begynte å gråte og bad: „Gode gjest, ta ikke min gullkrone; for det er ikke bare min." „Hvem annen tilhører den da, da den ikke bare er din?" spurte følgesvennen. Kvinnen fortalte det samme som de forrige hadde fortalt. Følgesvennen sa: „Hvad jeg tok, det tok jeg. Farvel nu!"

Så gikk de igjen og gikk til en fattig gård og bad om natteherberge. De fikk det og blev der natten over. Da påla følgesvennen sin kamerat Andreas: „Det du drømmer inatt, skal du legge dig på minne og fortelle mig det, når det blir morgen!" Så la de sig til å sove, og da det blev morgen, spurte følgesvennen Andreas: „Drømte du noe?" Andreas svarte: „Ja." „Hvad?" spurte følgesvennen. „Jeg så en stor by, hvor der bodde en konge, og han hadde en datter som jeg i drømme likte svært godt. Hun var overmåte vakker og ven i alle måter." Følgesvennen spurte: „Tenker du ikke nu: Gid hun var min kone!" Andreas svarte: „Hå, hå, du har nok høie

kaiga soai, ja go iđed šaddai, de jærai Mieldčuov'vo An'dreasist: „Niegadikgo mai'dege?“ An'dreas vas'tedi: „Niegadim galle.“ „Maid?“ jærai Mieldčuov'vo. „Mon oidnim ovta stuora gawpug, mast asai gonagas, ja sust lei ok'ta niei'da, gæsa mon hui sagga lii'kujim niegost. Son lei ærinoamaš faw'ro ja čabbat juokke laggje.“ Jærai Mieldčuov'vo: „Ikgo don jurdaš dal: vare dat livči dudnji ak'kan!“ An'dreas vas'teda: „Ho, ho, allagak be dust læk ar'valusak. Galgašimgo mon daggar hærvas doai'vagid adnet ieččam birra?“ Mieldčuov'vo vas'tida: „I læk væggjemæt'tom. Muite: mon læm cæl'kam: oskaldas aigom læt du vuos'tai. Velago æmbu oidnik mai'dege niego sist?“ „Oidnim mon galle. Jettanas lei dam gonagas-nieida ir'ge ja galgai suina farga nai'talet ja livči juo ik'te nai'talam; muttu su oarbmebælek leggje mas'sam gollekruwna, mi galgai gonagas-nieida oaivest læt, dallego son nai'tala jettanasain, ja jettanas læ biddjam buok su riikas noidid occat dam jaw'kam gol'lekruwna. Go dat læ gaw'dnum, de gal'gaba soai nai'talet.“ Mieldčuov'vo celki: „Gal dam gier'da occat; dastgo dat læ mu mat'kesækka sis'te, nugo don ieš dam dieđak.“ De vulgiga soai fast, mannjelgo leiga čil'gim vuorrasi iddjasajeska owdast.

De manaiga soai dam stuora gawpug lusa, man birra An'dreas lei niegadam, ja valdiga alceska orromsaje væha gaska gawpugist erit. Mieldčuov'vo rav'vi An'dreasi: „Dal galgak læt gululaš mu vuos'tai ja mui'tui biddjat, maid mon dudnji rav'vem.“ „No jo,“ celki An'dreas, „nu buoremusat go mon sattam. Maid aigok don dalle munji ravvėt?“ „Od'ne ækked galgak don vuol'get gawpugi ja mannat gonagas-šlot'ti ja sittat sar'dnot gonagasain, ja go læk oǯ'ǯum su oaidnet, de anot sust oaidnet su nieida. Go dam bæsak oaidnet, de gobmird su ow'di ja siđa suina sar'dnot, ja ale bala, muttu læge roak'kad! Jakke munnji; gal don bæsak su lusa.“ An'dreas dagai nuvt go Mieldčuo'vo goč'čum lei, ja nuvt bæsai son gonagas-nieidain sar'dnot. Gonagas-niei'da oaǯǯoi sudnji hui stuora rakkisvuođa ja lii'kui sudnji hui burist; de rokkadalai gonagas-niei'da su aččistes, atte son valdaši dam guosse guos'sines. Gonagas mieđihi dam ja bow'di su sisa. Si borre ja jukke ja sar'dnu gas'kanæsek dego buok dow'dusæmus us'tebaǯǯak. Go ækked šaddai, de vulgi bar'dne fast iddjasaddjasis su olbmas lusa,

tanker. Skulde jeg ha sådanne herlige forhåpninger om mig selv?“ Følgesvennen svarer: „Det er ikke umulig. Husk at jeg har sagt: Jeg vil være trofast mot dig. Så du i drømme enda mer?“ „Ja, det gjorde jeg. En rise var kongsdatterens kjæreste og skulde snart gifte sig med henne, og han vilde alt igår ha giftet sig, men hans søskenbarn hadde mistet en gullkrone som kongsdatteren skulde ha på hodet, når hun giftet sig med risen, og risen har satt alle noaidene i sitt rike til å lete efter den bortkomne gullkronen. Når den er funnet, skal de gifte sig.“ Følgesvennen sa: „Den kan de nok lete efter; for den er i reisesekken min, som du selv vet.“ Så gikk de igjen, efterat de hadde klarert gamlingen for natteherberget.

De gikk da til den store byen som Andreas hadde drømt om, og tok sig herberge et lite stykke borte fra byen. Følgesvennen påla Andreas: „Du skal nu være lydig mot mig og legge på minne hvad jeg pålegger dig.“ „Ja vel,“ sa Andreas, „så godt som jeg kan. Hvad vil du da pålegge mig?“ „I kveld skal du gå til byen og gå til kongsslottet og be om få tale med kongen, og når du har fått se ham, så be ham om å få se hans datter. Når du får se henne, så bukk for henne og be om å få tale med henne og vær ikke redd, men vær frimodig! Tro mig; du får nok komme til henne.“ Andreas gjorde som følgesvennen hadde sagt, og således fikk han tale med kongsdatteren. Hun fattet meget stor kjærlighet til ham og likte ham meget godt; hun bad da sin far at han skulde innby den fremmede. Kongen samtykte i dette og bød ham inn. De spiste og drakk og talte sig imellem som de allerbeste venner. Da det blev kveld, gikk gutten igjen til sitt natteherberge til sin kamerat, og da han nu kom til ham, spurte følgesvennen ham, hvordan det gikk. „Bare godt.“ Så la de sig til å sove, og da det blev morgen, gav følgesvennen ham igjen et nytt pålegg og bød ham igjen gå til byen efter middag og gå til kongsslottet på den side hvor vinduene til kongsdatterens bolig var.

Andreas gjorde så og gikk til det sted som følgesvennen hadde sagt. Kongsdatteren fikk straks øie på ham, da han var kommet dit. Hun sendte straks sin tjener for å hente Andreas til henne.

ja go bođi dal su olbmas lusa, de jærai Mieldčuov'vo sust, movt gævai. „Aibas burist.“ De nokkaiga soai, ja go iđed šaddai, de addi son sudnji fast ođđa ravvaga ja goččoi su vuol'get fast gawpugi mannjel gas'kabæive ja mannat gonagas-šloatta bal'di dam bællai, gost gonagas-nieida orromvieso lasek læk.

De dagai An'dreas nuvt ja manai dam bai'kai, gosa Mieldčuov'vo goč'čum lei. Gonagas-niei'da aicai dal'lanaga, go son dokku joaw'dam lei. Gonagas-niei'da bijai daggaviđi su bal'valæg'gjes viez̄'z̄at An'dreasa lusas. Son bođi su lusa ja valdi su gitti ja buorastatti su dego oabbas. Maida gonagas ieš bođi su lusa ja goččoi su bæw'dasis. Si borre ja jukke ja sar'dnu us'teblaz̄z̄at gas'kanæsek. De oaz̄'z̄ogođi An'dreas ođđa doai'vaga ja maida roak'kadvuođa, jærai nieidast njul'gistaga: „Oaz̄z̄omgo lobe sar'dnot nai'talæme birra?“ Si cel'ke buokak, sikke gonagas, dronnig ja su niei'da: „Oaz̄z̄ok galle, buorre guos'se, sar'dnot, jos ieš halidak.“ De šaddai son arvuk. Go ækked šaddai, de aigoi An'dreas fast vuol'git ruok'tot su us'tibis lusa; muttu gonagas-niei'da celki: „Ale vuost, irgaz̄am! Ik læk vel gær'gam.“ „No, mi vela læ?“ jærai An'dreas. „Don galgak val'det must fur'ket ovtaid skar'rid; muttu valde vutti, maid dudnji cælkam, atte jos don daid skar'rid lappak, de du oai've dalle lap'pum dust læ. Mon siđam, atte don galgak dar'kelet bærrai gæč'čat, amad mas'sit; dastgo jos daid massak, de massak hæggad ja mu. Daid galgak don fast dii'bmo guok'te mannjel gas'kabæive buk'tit mu lusa it'tin. Loppidakgo dam?“ „No jo,“ celki An'dreas, ja dam loppadusa ala gei'gi son gieđas ja celki sudnji farvæla dam ækkedi ja vulgi su olbmas lusa orromsaddjasis. Dal'lanaga go son dokku boattam lei, bođi dat oskaldas Mieldčuov'vo su lusa ja jærai sust buok, movt lei gævvam od'na ækked gonagas-šloattast. An'dreas mui'tali oanehaz̄z̄at: „Buokrak aibas burist.“ „Velago mai'dege æmbu dieđak cæl'kit?“ jærai Mieldčuov'vo. „Dieđam galle. Gonagas-niei'da addi munnji skar'rid fur'kit ja goččoi mu bærrai gæč'čat, amam mas'sit.“ Mieldčuov'vo jærai sust: „Jogo don læk dalle mas'sam?“ „Im doaivo,“ vas'tedi An'dreas. „Goal, čajet munnji,“ celki Mieldčuov'vo. De skoabihi son lum'masis, gost son diđi skar'rik gal'ge læt; muttu i gawdnam mai'dege. De suor'gani son ja šowkudi

Han kom til henne, tok henne i hånden og hilste henne som om hun var hans søster. Også kongen selv kom til ham og innbød ham til sitt bord. De spiste og drakk og talte vennlig med hverandre. Da begynte Andreas å få nytt håp og også frimodighet; han spurte piken bent frem: „Får jeg lov til å tale om giftermål?“ De sa alle, både kongen, dronningen og datteren: „Det får du, gode gjest, hvis du selv vil.“ Da blev han munter. Da det blev kveld, vilde han gå hjem igjen til sin venn, men kongsdatteren sa: „Vent litt, kjæresten min! Du er enda ikke ferdig.“ „Nå, hvad er det enda?“ spurte Andreas. „Du skal ta og gjemme for mig en saks, men legg merke til hvad jeg sier dig, at hvis du mister saksen, da er ditt hode fortapt. Jeg vil at du skal se nøie til at du ikke mister den; for hvis du mister den, mister du livet og mig. Du skal bringe den til mig igjen imorgen kl. 2 eftermiddag. Lover du det?“ „Ja vel,“ sa Andreas, og på det løfte rakte han henne hånden og sa farvel for den kveld og gikk hjem til sin kamerat. Straks han var kommet dit, kom den trofaste følgesvenn til ham og spurte ham om alt, hvordan det var gått om kvelden i kongsslottet. Andreas fortalte kortelig: „Alt bare godt.“ „Har du enda noe mere å si?“ spurte følgesvennen. „Ja det har jeg. Kongsdatteren gav mig en saks å gjemme og bad mig se til at jeg ikke mistet den.“ Følgesvennen spurte ham: „Har du da mistet den?“ „Det tror jeg ikke,“ svarte Andreas. „Få se, vis mig den,“ sa følgesvennen. Da grep han i lommen sin, hvor han visste saksen skulde være; men han fant ikke noe. Da blev han redd og blek som det hvite lin; for han mintes kongsdatterens alvorlige ord og blev redd for å miste sitt liv og sin kjæreste. Følgesvennen trøstet ham og sa: „Vær ikke redd! Jeg vil være trofast mot dig både i liv og død. Sov i fred til imorgen; saksen finnes nok til det blir bruk for den.“

Så la Andreas sig, og da han var sovnet, begav følgesvennen sig selv til byen, gikk til kongens stall og traff der to bukker med store horn. Han tok sitt sverd og slo den ene i siden. Bukken gav ikke noen lyd. Da slo han annen gang; da ropte bukken: „Hvad vil du?“ „Jeg vil vite når kongsdatteren reiser til sin kjæreste i rise-

nuvtgo vil'gis lii'dne, dastgo son mui'tai gonagas-nieida duođalaš sanid ja ballagođi hæggaines ja su rakkis moar'sis mas'simest. Mieldčuov'vo jeđ'đi su ja celki: „Ale bala! Oskaldas aigom læt du vuos'tai sikke ællem ja jabmem sis'te. Nokka rafai iđed raddjai; gal skar'rek gaw'dnujek, das'sago dar'bo šad'da."

De son nokkai, ja go An'dreas nok'kam lei, de vulgi Mieldčuov'vo ieš gawpugi ja manai gonagas hæsta-stal'lji ja gawnai dobbe guok'te stuora čoar'vebokka, valdi su miekkes ja časki ertegi. Bok'ka i jienadam mai'dege. De časki son nubbe gærdi; de čur'vi bok'ka: „Maid siđak?" „Siđam diettet, goas gonagas-niei'da vuol'ga irgis lusa jettanas-rii'ki." Bok'ka celki: „Dii'bmo guok'te nubbe lokkai, de son vuol'ga." „Gæina vuol'ga son?" jærai Mieldčuov'vo bokkast. „Daina nubbin bokkain, mi dast čuoǯ'ǯo mu baldast." Mieldčuov'vo fak'ti stal'lja-uvsa owdast, das'sa gonagas-niei'da bođi ja valdi bokka ja čok'kidi su ala ja čur'vi sudnji: „Mat'kai, mat'kai, hoappostrak, baggjel varid ja baggjel duod'darid jettanas nana lad'nai! Dii'bmo ok'ta galgam dobbe læt." Mieldčuov'vo bijai su hattas, maid vuostas gam'marest lei val'dam, oai'vasis ja šaddai oaidnemæt'tosin, čok'kani bokka ala gonagas-nieida manjabællai. De bođi gonagas-niei'da su irgis jettanasa lusa ja Mieldčuov'vo maid sæmma vissui. De jærai jettanas gonagas-nieidast: „Manne nu gukka jaw'kek, mu rak'kasaǯ'ǯam, od'na ækked?" „Lei væha aggje šad'dam; im gær'gam ow'dal." „Mi dat lei?" jærai jettanas. „Lei boattam ok'ta amas olmai, gutte ajehi mu." „Movt ajehi son?" Niei'da vas'tedi: „Son irgastalai munnji, ja mon loppedim su val'det daina awgoartain, atte jos son sat'ta vur'kit mu skar'rid ja buk'tet mu lusa fast, de valdam mon su. Muttu jos i satte vur'kit skar'rid ja buk'tit fast munnji, de gal'ga son mas'sit sikke hæggas ja mu." „Sattigo son dalle dam dakkat?" jærai jettanas. „Guk'ken erit. Skar'ridam viǯ'ǯim su lummast erit, ow'dalgo vul'gim du lusa, ja don galgak dal val'det ja vur'kit daid nannus duokkai, amas ok'tage daid suoladet." De valdi jettanas skar'rid ja dowdai: dak læk su giettaskar'rek, maid son lei ad'dam su moar'sasis. De bijai son daid ruow'deskaba sisa; muttu Mieldčuov'vo, gutte dast čuoǯǯoi oaidnemæt'tom lakkai sod'nuidi, gulai sod'nu sagaid ja oini buok, mi dak'kujuvvui,

riket." Bukken sa: „Klokken 12, da reiser hun." „Med hvem reiser hun?" spurte følgesvennen bukken. „Med den andre bukken som står her ved siden av mig." Følgesvennen holdt vakt foran stalldøren, til kongsdatteren kom og tok bukken og satte sig på den og ropte til den: „Avsted, avsted, fort og snart, over fjell og finne til risens faste borg! Klokken 1 skal jeg være der." Følgesvennen satte hatten sin som han hadde tatt i det første kammeret, på hodet og blev usynlig og satte sig på bukken bak kongsdatteren. Så kom hun til sin kjæreste risen og følgesvennen også til samme rum. Risen spurte kongsdatteren: „Hvorfor blev det i kveld så lenge før du kom, min kjære!" „Der var blitt litt hefte; jeg blev ikke ferdig før." „Hvad var det?" spurte risen. „Der var kommet en fremmed mann som heftet mig." „Hvorledes heftet han dig?" Piken svarte: „Han fridde til mig, og jeg lovte å ta ham på den betingelse at hvis han kan gjemme min saks og bringe mig den igjen, skal jeg ta ham. Men hvis han ikke kan gjemme saksen og bringe mig den igjen, skal han miste både livet og mig." „Kunde han da gjøre det?" spurte risen. „Langt fra. Saksen min hentet jeg av lommen hans, før jeg reiste til dig, og du skal nu ta og gjemme den sikkert, forat ingen skal stjele den." Da tok risen saksen og kjente den igjen, at det var hans håndsaks som han hadde gitt kjæresten sin. Han la den da i et jernskap; men følgesvennen som stod der usynlig for dem, hørte deres tale og så alt som blev gjort, og la sig det på minne. Da nu risen slapp saksen av sin hånd i jernskapet, grep følgesvennen den straks, før risen hadde lukket døren, og la den i sin lomme. Da sa kongsdatteren: „Nu må jeg reise hjem igjen for å nå til min gård, før min far står op." Følgesvennen hørte det; han la sig det på minne og sa ved sig selv: „Reis når du vil! Jeg er nok også ferdig." Da sa kongsdatteren farvel til risen for den gang og begav sig avsted; hun gikk hen til bukken og satte sig på dens rygg og sa: „Fort, fort hjem over fjell og finne! Kongsslottet skal jeg nå frem til i sekstiden." Følgesvennen satte sig bak kongsdatterens rygg på bukken, og således kom han også til byen på samme tid som hun. Han gikk til Andreas, før han var våknet,

ja bijai mui'tusis. Go dal jettanas luiti skarrid gieđastes ruow'de-skaba sisa, de dop'pi Mieldčuov'vo dal'lanaga daid skarrid, ow'dalgo jettanas lei uvsa biddjam gidda, ja bijai lum'masis. De celki gonagas-niei'da atte: „Dal fer'tim mon fast vuol'get ruok'tot, vai ol'lem dallusam, ow'dalgo ač'čam lik'ka bajas.“ Mieldčuov'vo gulai dam; son bijai mielas vuollai ja celki jur'dagistes: „Vuolge, goas dattok! Garves mon nai læǯǯam.“ De celki gonagas-niei'da farvæla jettanassi dam havvai ja de vulgi, manai bokka lusa ja čok'kani su čielgi ala ja celki: „Hoappost, hoappost ruok'tot baggjel varid ja duod'darid. Gonagas-šlot'ti ol'let galgam dii'bmo guđa aige.“ Mieldčuov'vo čok'kidi gonagas-nieida sælge duokkai bokka ala, ja nuvt bođi son maida gawpug lusa sæmma have go gonagas-niei'danai. Son manai An'dreas lusa, ow'dalgo son lei moridam oađđemest, ja vel'ledi An'dreas bal'di. De likkai An'dreas bajas ja oini: Mieldčuov'vo maid lei dast. Son jur'deli: i son daide læmaš gos'tege dam ija. De maida likkai Mieldčuov'vo, ja An'dreas jærai sust, movt son gal'ga dal mænnodet daid lap'pum skar'rid harrai. Mieldčuov'vo celki: „Ale læge morrašest! Mon læm gawdnam du skar'rid, maid don leggjik lap'pam gawpuga ja dam gas'ki bal'ga ala.“ Son roggasti skar'rid lummastes bajas ja gei'gi An'dreasi. An'dreas dowdai, atte dak læk dak sæmma skar'rek. De šaddai son illui doaivodeddines, atte dal goit æi galga šat lap'put, ow'dalgo son daid læ sat'tam æmida gitti. Muttu Mieldčuov'vo celki sudnji vela: „Go don dal doalvok daid ruok'tot ja addak æmeda gitti, de galgak buorebut varast adnet, jos de maid son dudnji addiš vur'kit. Gal mon dieđam juo dal dudnji cæl'ket, atte don ik læk frid'dja dušše daina væha bartin; gal son ad'da dudnji ain æmbu gæč'čalusaid.“

Šaddai mannjel gas'kabæive; de vulgi An'dreas on gonagas-niei'da lusa. De jærai gonagas-niei'da dal'lanaga bardnest: „No, movt dal, us'tebam, lækgo skar'rek aimoin?“ Dastgo gonagas-niei'da lei su iežas jur'dagest riek'ta nanos dam ala, atte skar'rek æi læk su lutt, dainago son diđi ieš, gosa son lei dol'vum skar'rid, ja oini ieš calmidesguim, man nannus duokkai jettanas daid bijai ruow'de-skappi ja nana lasa duokkai. Muttu bar'dne i beruštam su jur'dagid, jurdašus son maid dat'to, muttu roggasti arvuhet skar'rid su lummastes bajas

og la sig ved siden av ham. Så stod Andreas op og så at følgesvennen også var der. Han tenkte: han har vel ikke vært noensteds inatt. Så stod også følgesvennen op, og Andreas spurte ham, hvordan han nu skulde bære sig ad med den tapte saks. Følgesvennen sa: „Vær ikke bekymret! Jeg har funnet saksen din, som du hadde mistet på veien mellem byen og her.“ Han tok saksen op av lommen og rakte Andreas den. Andreas kjente den, at det var den samme saks. Da blev han glad og håpet at nu skulde den nok ikke mer komme bort, før han hadde bragt den i eierens hånd. Men følgesvennen sa videre til ham: „Når du nu bringer den tilbake og gir den i eierens hånd, skal du passe bedre på, hvad hun måtte gi dig å gjemme. Jeg kan alt nu si dig at du ikke er fri bare med denne lille uleilighet. Hun gir dig nok enda flere prøver.“

Eftermiddagen kom; da gikk Andreas atter til kongsdatteren. Hun spurte ham straks: „Nå, hvordan er det nu, min venn? Er saksen i behold?“ For hun var i sin egen tanke riktig sikker på at han ikke hadde saksen, da hun selv visste hvorhen hun hadde bragt den, og med sine egne øine så hvor sikkert risen gjemte den i jernskapet bak et trygt lås. Men gutten spurte ikke efter hennes tanker, hun tenke hvad hun vil, men tok munter saksen op av lommen, la den på bordet og sa: „Her er saksen din som du gav mig å gjemme og vilde jeg skulde bringe tilbake igjen som troskapsbevis.“ Kongsdatteren tok saksen i hånden og kjente den: „det er virkelig den samme saksen som jeg gav dig.“ Men da hun hadde sett nøiere på den, blev hun blek som det hvite lin. For hun skjønte godt at den mannen nok ikke nettop var å spøke med, og hun var meget redd; men hun vilde ikke åpenbare sin frykt for Andreas, men lot som hun var en meget god og trofast kjæreste, således som de var blitt enige kveldene før. Da kom også kongen selv til dem og bød både sin datter og Andreas inn i sitt herlige hus og behandlet dem begge som sine barn; for hos kongen var det sannhet at han elsket Andreas for hans forstandige tale og vakre utseende, så han for alvor hadde lovet gutten sin datter. Men datteren hadde falske og hykkelske tanker mot gutten og tenkte å drepe ham, som hun hadde

ja luiti bæwde ala ja celki: „Da læk du skar'rek, maid don ad'dik munnji vur'kit ja oskaldasvuođa duođaštussan sittik fast buk'tet ruok'tot.“ Gonagas-niei'da valdi skar'rid giettasis ja dowdai: dak læk duođai dak sæmma skar'rek, maid mon ad'dim dudnji. Muttu go son daid lei visubut gæččadam, de vilgudi son šoaw'kadvuođast dego vil'gis lii'dne. Dastgo son ar'vedi burist, atte dat olmai i daide læt jur læik-olmai, ja son balai saggarak, muttu i dat'tum almostat'tet An'dreasi su balos, muttu dakkaluddai ieǯas hui buorren ja oskaldas moar'sen, nugo soai leiga ar'valam daid owdeb ækkedid. De bođi maida gonagas ieš sod'nu lusa ja bow'di su hærvas vissusis sikke nieidas ja An'dreasa ja ani sod'nu goabbašid dego manaides; dastgo gonagasast lei duottavuotta, atte son rakkisti An'dreasa su jierbmalaš sagaides ditti ja su hames čabbatvuođa ditti, nu atte son duođai lei loppedam nieidas dam bar'dnai. Muttu nieidast leggje bettulašvuođa ja guok'telašvuođa jur'dagak bardne vuos'tai ja ani jur'daga sor'bmet dam bardne, nuvtgo maŋ'ga æra vigehemid son lei dakkam, dušše dam ditti go son rakkisti dam varre-fastaha æmbu go albma-olbmuid. Muttu dal lei gonagas-niei'da hæppadvuođast suollemasat An'dreasa čalmid owdast, go son dowdai ieǯas gawnahallam væhaš fal'skavuođa sist. Muttu gonagas-niei'da almake garradi su vaimos ja jurdaši: „Ja, ja, An'dreas, jos don læǯǯak olmai bælestad, de gal mon gaddam læt aldam væha nubbelagaš addja.“ Muttu æba soai dam birra dal mai'dege sar'dnum. Šaddai ækked dam sæmma bæive, ja bar'dne aigoi fast vuol'get ruok'tot su orromsaddjasis ja Mieldčuov'vo lusa; muttu gonagas-niei'da celki bar'dnai: „Vuor'del, us'tebam; ik don læk vel jur gær'gam.“ Jærra An'dreas fast gonagas-nieidast: „No, mibai vel vai'lo, atte mon im læk gær'gam?“ „Mon aigom dudnji ad'det ođđasist ieǯa skar'rid, maid don galgak vur'kit it'taǯi rakkisvuođa mui'ton ja oskaldasvuođa nanostussan. Muttu jos don daid massak, de læk massam hæggad ja du moar'sad.“ „Ale bala,“ celki An'dreas; „im mon lave mas'set, maid mon valdam vur'kit, ja dađe ucceb vela daid, maid mon valdam mu rakkis us'tebestam.“ De son valdi skar'rid ja bijai lum'masis ja vulgi ruok'tot.

Nu farga go son bodi su us'tebes Mieldčuov'vo lusa, de jærai son

gjort med mange andre uskyldige, bare fordi hun elsket den bergstyggingen mer enn riktige folk. Men nu var kongsdatteren i hemmelighet skamfull for Andreas, da hun skjønte hun var grepet i litt falskhet. Allikevel gjorde hun sitt hjerte hårdt og tenkte: „Ja, ja, Andreas, hvis du er en mann på din side, tror jeg nok jeg har en litt annenslags gubbe." Men derom talte de nu ikke noe. Det blev kveld den samme dag, og gutten vilde gå hjem igjen til sin bolig og til følgesvennen; men kongsdatteren sa til ham: „Vent litt, min venn; du er enda ikke riktig ferdig." Andreas spør henne igjen: „Hvad mangler der vel enda, siden jeg ikke er ferdig?" „Jeg vil på nytt gi dig en annen saks som du skal gjemme til imorgen som et kjærlighetsminne og trofasthetspant. Men hvis du mister den har du mistet ditt liv og din kjæreste." „Vær ikke redd," sa Andreas „jeg pleier ikke å miste hvad jeg tar for å gjemme, og ennu mindre det jeg mottar av min kjære venn." Så tok han saksen og la den i lommen og gikk hjemover.

Så snart han kom til sin venn følgesvennen, spurte denne kort: „Hvordan er det gått hos kongen med ditt og pikens mellemværende?" „Alt bare godt," svarte Andreas. Da spurte følgesvennen: „Gav kongsdatteren dig nu noe å gjemme?" „Ja, det gjorde hun." Hvad gav hun?" spurte følgesvennen. „En saks, men ikke den samme som jeg alt hadde hatt." „Nå, vis mig da hvordan den saksen er som jeg ikke før har sett!" Gutten grep i lommen sin; men der fantes ikke mer noe. Da blev Andreas redd så han blev blek og næsten dånte. Følgesvennen begynte igjen å trøste ham og sa: „Vær ikke redd! Jeg vil være trofast, som jeg har lovet, både i liv og død." Da fikk Andreas igjen mot og begynte å tale om det: „Jeg visste at saksen var under min hånd i lommen just litt før du spurte mig om den, og jeg skjønner ikke hvor det skulde bli av den." Følgesvennen sa: „Du tar dog ikke meget vare på dine ting, når du alltid mister dem, før du når frem til mig." Men Andreas stakkar undskyldte sig og sa: „Jeg prøvde nok å holde på den så godt som jeg kunde; men da den allikevel kom bort like mellem hendene mine, skjønt der ikke har vært noe menneske her som

oanehaǯǯat: „Movt læ gævvam gonagasa lut'te du ja nieida gas'ka-vuođa harrai?“ „Buok aive burist,“ vas'tedi An'dreas. De jærai Mieldčuov'vo: „Addigos dal gonagas-niei'da dudnji mai'dege vurkit?“ „Addi galle.“ „Maid addi?“ jærai Mieldčuov'vo. „Skar'rid, muttu i sæmma, mak juo leiga mu lut'te læmaš.“ „No, čajet mis munnji, maggarak dakgis læk, maid mon im læk oaidnam ow'dal!“ Bar'dne skoabehi lum'masis; muttu i gaw'dnum mikke dobbe šat.“ De suor'-gani An'dreas nu atte šowkudi ja gosi mænahuvva. Mieldčuov'vo riemai fastain jeđ'đit su cælkideddines: „Ale bala! Oskaldas aigom læt, nuvtgo loppedam læm, sikke ællem ja jabmem sist.“ De oaǯǯoi fastain An'dreas roak'kadvuođa ja sar'dnogođi dam birra atte: „Mon dittim: skar'rek leggje mu gieđa vuol'de lummast jur æs'ka væha ow'dalaš, go don daid jerrik must, imge ar'ved, gosa gal'ge šad'dat.“ Mieldčuov'vo celki: „Ik don læk dadde adneme ollo logo du bier'-gasinad, go don daid massak alo, ow'dalgo mu raddjaige læk ol'lim.“ Muttu An'dreas-rieppo belušti ieǯas ja celki: „Mon gæč'čalim galle adnet daid nu buoremus lakkai aimoin, go dat mu dakkamest lei; muttu go si almake jaw'kek must jur gieđaid gaskast, vaiku i ok'tage olmuš dast læk læmaš, gi daid livči val'dam (i nu goit go mon oid-nim), ieš dieđak, læǯǯakgo donge oaidnam ovtage ærrasa dast go mon'nu.“ „Guk'ken erit,“ vas'tedi Mieldčuov'vo; „im mon læk galle oaidnam, imge dieđe obbanassige du skar'ridad birra, læǯ'ǯago obba duottage vai i.“ De suor'gani An'dreas dam sane ditti ja čierrogođi; đastgo son jur'deli, atte Mieldčuov'vo oroi sudnji læme moarest, go nu garra sanid sardnoi suina, ja vela jurdaši An'dreas: „Jos Mield-čuov'vo šad'da su vuos'ta baha milli, gi gal'ga dalle su bæle soattat buok daid vaddoid vuos'ta, mak sudnji dam gawpugest dappahuvaǯik?“ Muttu Mieldčuov'vo fer'ti fastain mannat us'tebes lusa ja jeđ'đit su cælkededdines: „Ale bala, An'dreas! Gal skar'rek gaw'dnujek, das'sa go dar'bo šad'da.“

Go dal ækked šaddai, de goččoi son Andreasa nok'kat ja dakka-luddai, dego sust livči juoga doaimahæmušin mannjel go An'dreas nok'ka. Go son oini, atte An'dreas lei oađ'đam, de vulgi son gaw-pugi ja manai gonagas hæsta-stallja lusa ja gawnai stuora bokka dobbe,

kunde ha tatt den (ialfall ikke eftersom jeg så), så vet du selv, om du har sett noen annen her enn oss to.“ „Langtfra,“ svarte følgesvennen; „jeg har nok ikke sett noen, og jeg vet slet ikke om saksen din, om det i det hele er sant eller ikke.“ Da blev Andreas forferdet over det ord og begynte å gråte; for han tenkte at følgesvennen syntes å være vred på ham, siden han talte så hårde ord til ham, og han tenkte videre: „Hvis følgesvennen blir uvillig stemt mot ham, hvem skal da stride for ham mot alle de farer som kan møte ham i denne by?“ Men følgesvennen måtte igjen gå til sin venn og trøste ham og sa: „Vær ikke redd, Andreas! Saksen finnes nok til det blir bruk for den.“

Da det blev kveld, bød han Andreas legge sig og lot som om han hadde noe å utrette, efterat Andreas hadde lagt sig. Da han så at Andreas var sovnet, begav han sig til byen og gikk til kongens stall, fant den store bukken der, tok det sverdet han pleide å ha med sig, og smurte til bukkens side, så stallveggene gav gjenlyd. Bukken skrek. Han smurte til for annen gang; da spurte bukken: „Hvad vil du?“ Følgesvennen svarte: „Jeg vil vite, når kongsdatteren reiser til sin kjæreste.“ Bukken svarte: „Klokken 1½ efter midnatt, da reiser hun.“ Følgesvennen holdt vakt der, til kongsdatteren kom og tok bukken og satte sig på dens rygg. Følgesvennen hadde på hodet den hatten, som han pleide å være usynlig med. Han satte sig også på ryggen av den samme bukken. Da ropte kongsdatteren til bukken: „Avsted, avsted over fjell og finne til risens slott! Om en halv time skal jeg være der.“ Så reiste de, og da de kom dit, banket kongsdatteren på bergveggen. Risen åpnet døren og tok med glede mot sin kjæreste. Følgesvennen gikk også inn på samme måte som forrige gang. Da begynte risen å spørre kongsdatteren om nytt og spurte videre: „Hvorfor blev det nu så lenge før du kom? Jeg er nesten blitt trett av å vente og begynte å bli redd for at det ikke stod rett til.“ Da fortalte kongsdatteren: „Jeg heftedes med den gutten som jeg alt igår fortalte om; for han bragte saksen tilbake, hvad jeg ikke vilde ha trodd før jeg selv så det.“ Risen svarte: „Det var da ikke mulig at han bragte nettop den. Du gav mig den

valdi dam miekke, mi su miel'de lavi læt, ja vuoi'dali bokka erteg vuos'ta, nu atte stal'lja-sæinek čuggje. Bok'ka bargadi. Son vuoi'dali nubbadest; de jærai bok'ka: „Maid siđak?“ Mieldčuov'vo vas'tedi: „Siđam diettet, goas vuol'ga gonagas-niei'da irges lusa.“ Bok'ka vas'tedi: „Dii'bmo bæl nub'be mannjel gas'ka-ija, de son vuol'ga.“ Mieldčuov'vo fak'ti dast, das'sago gonagas-niei'da bođi ja valdi bokka ja čok'kidi su čielgi nala. Mieldčuov'vost lei hat'ta oaivest, maina son lavi orrot oaidnemæt'tosen. Son maida čok'kidi dam sæmma bokka čielgi ala. De čur'vi gonagas-niei'da bok'kai: „Mat'kai, mat'kai baggjel varid ja duod'darid jettanas šlot'ti! Dii'bmobæle gæʒest galgam læt dobbe.“ De si vul'ge, ja go dokku botte, de čoal'kali bak'tesæidnai gonagas-niei'da. Jettanas rabai uvsa ja valdi moar'ses iloin vuos'ta. Mieldčuov'vo maid manai sisa sæmma laggje, go owdeb havenai lei dakkam. De algi jæradet jettanas gonagas-nieidast sagaid ja vela jærai: „Manne dal jaw'kik nu gukka? Mon gosi vaibam vuor'det ja ballagottim, atte dat i daide læt riek'ta.“ De mui'tali gonagas-niei'da: „Mon addjanim daina bardnin, man birra mon juo ik'tė mui'talim; dastgo son buvti skar'rid ruok'tot, maid mon im livči jak'kam, ow'dalgo jur ieš oidnim.“ Jettanas vastedi: „I alma læm vejulaš, atte son jur daid buvti. Alma don daid ad'dik munnji vur'kit.“ „Ad'dim galle,“ celki niei'da; „muttu bardne lut'te leggje almake jur dak sæmmak.“ „I alma dat læk duotta,“ celki jettanas, „ja mon fer'tim jur gæč'čat, æigo si læk skabast, gosa mon daid biggjim.“ Son valdi čoaw'daga giettasis ja rabai skaba ja skoabehi vuđđui; muttu i gaw'dnum mikke. De suor'gani jettanas, nu atte doargesti, ja celki: „De dat læ imaš-færan, go son galgai skar'rid dabbe oaʒ'ʒot erit; dat dai'da læt ok'ta dain buok bahamusain mu vuos'ta, orrum dow'dame gamostam.“ Gonagas-niei'da maida læ šoaw'kadlagaš balo ditti dam bardne imaš-dago birra. Jettanas jeđ'đi sikke ieʒas ja su moar'ses cælkededdines: „Æm moai darbaš ballat jur daggar olbmain, go dat læ, gæn birra don mui'talak.“ De sardnoiga soai oanehaš us'teblaʒ'ʒat gas'kanæska, ja Mieldčuov'vo čuoʒʒoi sod'nu baldast ja gul'dali sod'nu sagaid ja oini buok mi dak'kujuvvu. De jærai jettanas: „Ad'dikgo dal sudnji mai'dege?“ „Ad'dim galle daid nubbid skar'rid, maid don leggjik munnji ad'dam,

jo å gjemme.“ „Ja det gjorde jeg nok,“ sa piken; „men allikevel hadde gutten nettop den samme.“ „Det er da ikke sant,“ sa risen „og jeg må se efter om den ikke er i skapet hvor jeg la den.“ Han tok nøklen i hånden, åpnet skapet og grep til bunns; men der fantes ikke noe. Da blev risen så redd at han skalv, og sa: „Det er da en underlig hendelse at han skulde få saksen herfra; det er kanskje en av de allerverste mot mig, syntes jeg å kjenne på mig i forveien.“ Kongsdatteren var også blek av frykt på grunn av guttens underlige gjerning. Risen trøstet både sig selv og kjæresten sin, idet han sa: „Vi behøver ikke å være redde just for sådanne menn som den du forteller om.“ De talte en stund vennlig sammen, og følgesvennen satt ved siden av dem og hørte på deres tale og så alt det som gikk for sig. Da spurte risen: „Gav du ham nu noe?“ „Ja, jeg gav ham den andre saksen som du hadde gitt mig, og sa: „Hvis du mister den, mister du ditt liv og din kjæreste.““ „Voi, du er klok, at du gjorde så; for det er jeg viss på at den bringer han nok ikke tilbake.“ (Risen gjemte saksen i ovnen.) Kongsdatteren begynte å tale om å reise hjem igjen, før hennes far stod op. „Ja, ja, da du vil reise, så farvel, og du skal ikke bli narret av den mannen.“ Kongsdatteren gikk og lovte å komme igjen næste natt. Hun gikk hen til bukken, og følgesvennen fulgte med; de satte sig på bukkens rygg og reiste således avsted og kom til byen. Følgesvennen hoppet av litt før og gikk til sin kamerat. Han hadde allikevel skaffet Andreas saksen, så kongsdatteren fikk den i hånden og tok mot den med stor forferdelse.

Da det nu atter blev natt, måtte kongsdatteren reise til risen og følgesvennen med henne. Da de atter kom til risen, spurte han: „Hvorfor blev det så lenge idag før du kom?“ Kongsdatteren fortalte risen: „Den samme gutten som før har heftet mig, han heftet mig også nu; derfor kom jeg så sent.“ Risen spurte: „Hvordan er det gått?“ Hun fortalte i korthet alt og la enda til: „Gutten gjorde enda det under at han bragte den saksen jeg hadde gitt ham.“ „Det er ikke mulig,“ sa risen. Piken tok og viste ham den, og da risen så den, kjente han den meget godt; for hans eget navn stod på den.

ja cel'kim: „Jos daid massak, de massak hæggad ja moar'sad." „Vuoi, don læk jier'bmai, go don nu dakkik; dastgo dam baggjeli læm jur visses, atte daid son i galle buvte ruok'tot." Gonagas-niei'da fastain ar'vališgođi vuol'get ruok'tot, „ow'dalgo ač'čam lik'ka bajas." „Ja, ja, go vuolgak, de mana dær'van, ja ikge galga bættahallat dam olbmai." De gonagas-niei'da vulgi ja fast loppedi boattet boat'te ija. De son manai bokka lusa ja Mieldčuov'vo maid ja čok'kaneiga bokka čielgi ala ja nuvt vulgiga ja bođiga gawpugi. Mieldčuov'vo čel'li væha ow'dalaš erit ja manai su olbmas lusa. Muttu Mieldčuov'vo lei almake skar'rid doaimaham An'dreasa lusa, nu atte gonagas-niei'da šaddai oaǯ'ǯot giettasis ja stuora suor'ganemin vuos'taval'det.

De dal vuodden on go iddja šaddai, fer'ti vuol'get gonagas-niei'da jettanas lusa ja Mieldčuov'vo su mielde. Go dal soai on bođiga jettanas lusa, de jærai jettanas: „Manne nuvt gukka addjanik od'ne, ow'dalgo bottik?" Gonagas-nieida mui'tala jettanassi: „Dat sæmma bar'dne, gi mu læ ow'dal ajeham, de son maida dal ajehi mu; damditti addjanim nu mannjedi." Jettanas jærai: „Movt læ gævvam?" Gonagas-niei'da mui'tali oanehaǯǯat buok ja vela lasehi atte: „Dat bar'dne dagai vel dam ibmaša, atte buvti daid skar'rid, maid leggjim sudnji ad'dam." „Dat i læk vejulaš," celki jettanas. Niei'da valdi ja čajehi, ja go jettanas oini daid, dowdai buristrak; dastgo su ieǯas namma dai al'de lei. Muttu go dam oaidnam lei, de suor'gani ja čuoǯ'ǯeli bajas ja vulgi rei'kedet; rei'kedi lat'te miel'de, nu atte varre al'lanaddai. De celki jettanas: „Dat dai'da læt ok'ta varalaš olmai. Vare mon maid bæsašim su oaidnet; dastgo mon im læk goas'sege mu viđa čuođe jagidam rađ'đijume aigest im gullam imge oaidnam daggar olbma, mi val'da buok, maid mon vur'kim dust." „Maid jo læǯǯak dakkam dahje ik," celki gonagas-niei'da, „de nu dat goit læ, movt mon dudnji mui'talam. Gal don oaǯǯok ieǯad varohet dam olbmast; dastgo mon jakkam burist dam, atte dat læ dat sæmma olmai, gutte læ vieǯ'ǯam dam gollekruwna, maid oarbmebælek leggje rakkadam mon'nu naitus-bæi'vai. Moai šad'de dal vela na ollo vaive čađa bir'git, ja gutte dietta, vaiku šaddaš vel dunai stuoremus hægga vašalaš, ow'dalgo moai dast led'ne gær'gam?" Muttu jettanas vas'tedi

Men da han hadde sett den, blev han redd og stod op og begynte å drive; han drev frem og tilbake på gulvet, så fjellet rugget. Da sa risen: „Det er kanskje en farlig mann. Gid jeg også fikk se ham; for jeg har aldri i min fem hundre års regjeringstid hørt eller sett en mann som tar alt det jeg gjemmer for dig.“ „Hvad du så har gjort eller ikke,“ sa kongsdatteren, „er det allikevel så som jeg har fortalt dig. Du får nok passe dig for den mannen, for jeg tror godt at det er den samme mannen som har hentet den gullkronen dine søskenbarn hadde laget til vår bryllupsdag. Vi kommer nu enda til å berge oss således under megen møie, og hvem vet, om han ikke blir også din største dødsfiende, før vi er ferdige med ham?“ Men risen svarte kongsdatteren: „Vær ikke redd! Det er ikke lett å ta livet mitt; for jeg har en sådan salve at når jeg smører mig med den, biter ikke noe drepende våben på mig; men når en på en løpende bukk når til å hugge mig i nakken med et sverd, før bukken har stanset, da biter nok sverdet på mig, men aldri ellers.“ Følgesvennen som nu hørte all denne tale, la sig det på minne og tenkte: „Nå, nå, er det så, skal jeg nok engang gi dig en varm hilsning, når jeg ser den beleilige tid.“ Da husket både risen og kongsdatteren på at de nu snart skulde være ferdige til å reise til kongen. De gjorde sig ferdige og gikk hen til bukkestallen. Risen ropte til sine tjenere at de skulde gjøre de to beste bukkene ferdige til reisen. De gjorde så, og risen og kongsdatteren steg op på hver sin bukk og følgesvennen bak kongsdatterens rygg. Så red de avsted, og da de fikk kongsbyen i sikte, red risen og kongsdatteren side om side, og således lurte nu følgesvennen på å ta risens liv. Han tok sverdet av skjeden og hugg risen i nakken. Risen falt, og følgesvennen tok hans hode med sig og gikk sin vei. Kongsdatteren red til sin fars gård og visste ikke hvor det var blitt av risen.

Da det nu blev dag og følgesvennen hadde talt med Andreas, fortalte han: „Jeg har nu sett megen møie for din skyld, men vær ved godt mot! Jeg håper at jeg fremdeles skal klare mig godt.“ Da nu også den dag led mot kvelden, bød følgesvennen Andreas gå til

gonagas-nii'di: „Ale bala! I læk al'ki mu hægga val'det; dastgo must læ daggar vuoidas; go mon daina ieččam vuoi'dalam, de i baste mikkege sor'bmijæg'gje færjoid munnji; muttu gutte ruot'ti bokka al'de bæssa mu mikkin čuolastet nis'kai, ow'dalgo bok'ka bissanam læ, de dalle galle miek'ke munnji bas'ta, muttu i goas'sege æra aige." Mieldčuov'vo, gi dal gul'dali buok daid sagaid, bijai mielas vuollai ja jur'deli: „No, no, go dat nuvt læ, gal mon dudnji galgam bak'ka dærvuođaid ad'det soames have, goas vuogas aige oainam." De mui'tai sikke jettanas ja gonagas-niei'da, atte soai dal farga gal'gaba læt gar'vasak vuol'get gonagas lusa. De rak'kaneiga soai ja vulgiga ja manaiga bokkastallja lusa. Jettanas čur'vi bal'valeg'gjides rakkadet guok'te buoremus bokka mat'kai. Si rakkadeggje, ja jettanas ja gonagas-niei'da manaiga goab'bag bokka ala ja Mieldčuov'vo gonagas-nieida sælge duokkai. De si vul'ge rii'dit, ja go botte gonagas gawpug oidnusi, de jettanas ja gonagas-niei'da rii'deba buottalaga, ja nuvt læ dal Mieldčuov'vo fak'teme jettanas hægga. Son valdi miekke doppast erit ja čuolasti jettanas nis'kai. Jettanas gaččai, ja Mieldčuov'vo valdi su oaive mieldes ja manai geidnuses. Gonagas-niei'da ruottahi aččes dallui ja i diettam, gosa jettanas læǯǯai šad'dam.

Go dal bæi've šaddai ja Mieldčuov'vo lei sar'dnum An'dreasin, de mui'tali Mieldčuov'vo: „Mon læm ollo vaive dal oaidnam du ditti; muttu læge arvuk! Burist ain doaivom bir'git." Go dal ækked bællai šaddai vel dattai bæi've, de goččoi Mieldčuov'vo An'dreasa mannat gonagas-nieida lusa. Son bođi dokku, buorastatti us'tebvuođain gonagas-niei'da ja sardnoi suina oanehaǯǯat. Gonagas-niei'da vas'tedi sudnji buok dego buoremus ja oskaldasamus us'teb, vaiku ain oroi bettulašvuotta su vaimost; dastgo son i diettam, atte dat varrefastat lei juo hæggas mas'sam. Muttu go ækked šaddai, de addi gonagas-niei'da An'dreasi ovta ærinoamaš ravvaga, maid son galgai ollašubmai buk'tet it'ta gas'kabæi'vai: „Jur juste go dii'bmo čas'ka guok'te nubbe lokkai, de galgak don buk'tet jettanas oaive bæw'dai, ja jos don dam dagak, de moai besse dal'lanaga nai'talet." De jur'deli An'dreas, vaiku i dam birra mai'dege diehiham: „Movt mat'ta dat dappahuvvat? Dastgo im dieđe obba dam jettanasa birra mai'dege, gost dat læǯ'ǯa." Muttu almake son

kongsdatteren. Han kom dit, hilste henne vennlig og talte en stund med henne. Hun svarte ham på alt som den beste og mest trofaste venn, skjønt svik fremdeles bodde i hennes hjerte; for hun visste ikke at den bergstyggingen alt hadde mistet livet. Men da det blev kveld, gav hun Andreas et særlig pålegg som han skulde utføre til middag næste dag: „Akkurat når klokken slår tolv, skal du bringe risens hode på bordet, og hvis du gjør det, kan vi straks gifte oss.“ Da tenkte Andreas, skjønt han ikke ytret noe om det: „Hvorledes kan det gå for sig? For jeg vet slett ikke noe om risen, hvor han kan være.“ Men allikevel lovte han det og sa freidig: „Det skal jeg nok gjøre,“ og kongsdatteren tenkte: „Det kan du ikke gjøre, selv om du bragte saksen, som bare var jernstykker; men risens liv er noe ganske annet.“

Da nu den bestemte dag kom, akkurat på timen, var det lett for Andreas å bringe risens hode, for følgesvennen hadde alt dagen før tatt det til sig dengang da den avdøde rise red den siste reise sammen med sin kjæreste. Så kommer Andreas kry til kongsgården, og da klokken slår tolv, dasker han risens hode på bordet så alt som står på bordet, faller om. Kongsdatteren så det og blev overmåte forferdet; hun begynte å rope og sa: „Risens hode, risens hode! for din skyld har jeg latt mange uskyldige drepe, men nu er du selv drept.“ Kongen hørte den larm som blev der, gikk for å se efter og så at datteren var hvit som et lik, og at et forferdelig stort dødninghode lå på bordet. Også kongen blev forferdet og spurte i hast: „Hvad er dette?“ For et så stort hode hadde han enda aldri sett. Kongsdatteren fortalte i korthet om alt det som kongen aldri hadde kunnet tro eller tenke, at der skulde finnes sådan falskhet hos hans prinsesse. Men da kongen hørte at hun hadde hatt risen til kjæreste og derved hadde latt mange riktige mennesker drepe uskyldig, da sa han: „Du er dødsens barn.“ Men Andreas bad kongen: „La din datter leve og la henne ikke drepe! For jeg har seiret over riserikets konge; så kan jeg være dig til nytte sammen med din datter.“ Kongen samtykte i hans bønn, og de giftet sig den næste dag.

loppedi ja celki roak'kadet: „Gal mon dam dagam," ja gonagas-niei'da jurdaši: „I dat læk du dakkamest, vaiku don skar'rid buk'tik, mak leggje dušše ruow'de-bittak; muttu jettanas hæg'ga læ aibas ieʒa."

Go dal mærriduvvum bæi've šaddai, jur diimog ala, de lei al'ke An'dreasi jettanas oaive buk'tet; dastgo Mieldčuov'vo lei juo bæive ow'dal dam lusas val'dam, dal'lego jettanas-vaidne lei rii'deme dam manjemuš sεlskap'pe-ræiso su mor'sines. De boatta An'dreas vuowna-laʒʒat gonagas-gar'demi, ja go dii'bmo čas'ka 12, de čoal'kala An'dreas jettanas oaive bæwde ala, nu atte buok vællot gač'ček, mak bæwdest læk. Gonagas-niei'da oini dam ja suor'gani hui sagga, riemai čuor'-vot ja celki: „Jettanas oai've, jettanas oai've! du ditti ollo vigehemid goddiham læm; muttu dal don ieš god'dum læk." Gonagas gulai dam šlama, mi šaddai dokku, vulgi gæč'čat ja oini: niei'da vielgad lei dego lii'ka, ja hirbmos stuora jameha oai've bæwde al'de. Suor'-gani maida gonagas ja jærai hoappost: „Mi dat læ?" Dastgo nu stuora oaive i læm son vel goas'sege oaidnam. Gonagas-niei'da mui'-tali oanehaʒʒat buok dam birra, maid gonagas i goas'sege livči mat'-tam jak'ket dahje jurdašet, atte daggar bettulašvuotta galgai su prin-sæssast læt. Muttu go gonagas dam gulai, atte son læ adnam jettanas ir'gen ja daggu bok'te goddeham ollo albma-olbmuid vigehisvuođa ditti, de celki son: „Don læk jabmem manna." Muttu An'dreas rokkadalai gonagasast: „Divte du nieidad ællet ja ale goddet su! Dastgo mon læm vuoi'tam jettanas-riika gonagasa; de sattam læt du nieidainad dudnji aw'ken." Gonagas mieđehi su adnoma, ja soai nai'taleiga nubbe bæive.

An'dreas manai Mieldčuov'vo lusa ja mui'tali sudnji buok. De celki Mieldčuov'vo: „Dal dust i læk šat mikkege ballamuššan; dastgo mon læm oskaldasat bar'gam du owdast, ja mon læm dat olmai, gæn don læk oas'tam 300 speisig owdast dam jiednjačomast erit, maid gir'ko-albmug čol'gamin mu ala biddjam leggje. Go dal hæjaid dagak, de valde dam golłekruwna ja bija moar'sad oai'vai! De galgak oaidnet, atte son šad'da dudnji nu rakkis ja nu čabbat, atte i ok'tage olmuš vaʒʒe nu čabbahin obba dam ruonas ædnam al'de, go son læ." Ja son valdi su giiti ja giiti us'teblaʒʒat buok daid burid owdast, ja nuvt šaddai son sudnji fast oaidnemæt'tosen.

Andreas gikk til følgesvennen og fortalte ham alt. Da sa følgesvennen: „Nu har du ikke mer noe å frykte, for jeg har arbeidet trofast for dig, og jeg er den mann som du for 300 daler har kjøpt løs fra den isklumpen, som kirkealmuen hadde lagt på mig med sin spytting. Når du nu holder bryllup, da ta gullkronen og sett den på din kjærestes hode! Da skal du se at hun blir dig så kjær og så vakker at der ikke går noe menneske så vakkert på hele denne grønne jord som hun." Og han tok ham i hånden og takket ham vennlig for alt godt, og så blev han igjen usynlig for ham.

Andreas begav sig til byen og gikk til prinsessen; han hadde gullkronen med og satte den på hennes hode, og hun blev som en ny skapning, så han umulig hadde kjent henne igjen, hvis han ikke så sikkert hadde visst at hun var nettop den samme. Kongen og dronningen så nu sin datter i sådan skjønnhet som de aldri hadde ventet, og så blev der bryllup og drikkelag. De spiste og gledet sig og holdt fremdeles gilde, da jeg gikk derfra; men jeg har hørt noen ord av fremmede reisende at de ennu lever like godt.

An'dreas vulgi gawpugi ja manai prinsæssa lusa ja doalvoi đam gol'lekruwna ja bijai su oai'vai, ja son šaddai dego ođđa siwdnadus, nu atte son i livči i hæđestge dow'dam su, jos son i livči jur nu vis'sasi diettam, atte son lei jur dat sæmma. Gonagas ja dronnig oiniga dal nieidaska daggar čabbesvuođast, mast æba livči goas'sege doi'vum, ja nuvt šad'de hæjak ja jugalmasak. Si borre ja illode ja bacce dam ilo doallat, go mon vul'gim dobbe erit; muttu læm gullam jur soames sani amas matkalaǯǯain, atte sæmma burist si ain dalai ellek.

(Lars Gaino 1878, Kautokeino; „hørt av en gammel pike fra Karesuando i renbyen for over 30 år siden".)

37. BIETTAR BOCCOMAN'NI.

De lejje muttomin hal'det val'dan gonagas-nieida. Gonagas šâddai hættai. Son loppedi sunnji, gutte gaw'na gonagas-nieida, âtte son gâl'ga oaǯ'ǯot dân âlcis ak'kan. Biettar Boccoman'ni mâit dan gulai. Son lei ovtha vaʒ'ʒemen jâ aicai ovta ol'ma, gutte gir'kogardest roggai mutton boares akka bâjas. Biettar Boccoman'ni jærra ol'mast: „Mânne don it âdde rafe dâm boares ak'kai vuoiŋadet hawdest? Mânne don muosehuttat dan hawdest?" Olmai vas'tedi: „Dat boares ak'ka læ hui'tura munnji væl'gogas; dânne mon roggan dân bâjas." Biettar Boccoman'ni dâjja: „Âle gul rogga dân bâjas! Gâl mon mavsan dunnji hui'tura dân boares akka owdas." Go olmai dân gulai, heiti son rog'gama, jâ Biettar Boccoman'ni mavsi sunnji hui'tura jâ jori gukkibuidi.

Ovta bæivi oini son hal'di-vierca ol'gon guottomen. Son viegahi dân gidda; mutto vier'ca ruottai bavti sisa ok'tan Biettar Boccomannin. Dobbe bavte sis'te lei sæw'njat. Juokke ija fâl gulla Biettar Boccoman'ni, âtte ok'ta olmuš boatta, vel'leda su bællai jâ iredes mânna erit; mutto alo læ son nu vaibas, âtte i væje doallat gidda. Biettar Boccoman'ni ar'vidi, âtte dât olmuš læ gâl jura gonagas-niei'da. De ovta ija goitge veji doallat dân gidda, jâ dât lei gonagas-niei'da. De dâjja gonagas-niei'da: „Dal dâkkit don sikke mu jâ jieǯat ow'di, go

37. PETER BÅTSMANN.

Engang hadde de underjordiske tatt kongsdatteren. Kongen kom i knipe. Han lovte den som fant henne at han skulde få henne til kone. Peter Båtsmann hørte også dette. Engang som han gikk, fikk han se en mann som på kirkegården grov op en gammel kone. Han spør mannen: „Hvorfor gir du ikke den gamle kona fred til å hvile i graven? Hvorfor uror du henne i graven?“ Mannen svarte: Den gamle kona skylder mig en toskilling; derfor graver jeg henne op.“ Peter Båtsmann sier: „Grav henne ikke op! Jeg skal nok betale dig en toskilling for den gamle kona.“ Da mannen hørte det, hørte han op med å grave, og Peter Båtsmann betalte ham toskillingen og vandret videre.

En dag så han en halde-vær som beitet ute. Han løp den op, men væren løp med ham inn i berget. Der i berget var det mørkt. Bare hver natt hører han at der kommer et menneske og legger sig ved siden av ham, og om morgenen går det bort, men alltid er han så trett at han ikke orker å holde det fast. Han skjønte at det menneske var nok nettop kongsdatteren. En natt formådde han dog å holde det fast, og det var kongsdatteren. Da sier hun: „Nu bragte du både mig og dig selv i fare, da du således holdt mig fast.“ Gutten sier: „Det har ingen nød.“ Da rullet berget sig op og ned, men

mu dollit gidda.“ Bar'ne lokka: „I læt hætti.“ De fieradi bak'ti gommot gavvot; mutto bar'ni lokka: „I dât læt jieǯa go mana-læikat.“ De dievai čacci bavti sisa; mutto bar'ni lokka: „Æi dat læt jieǯa go mana-læikat.“ De buol'lai buot bavte sis'te; mutto bar'ni lokka: „Æi dat læt jieǯa go mana-læikat.“ Go dat gol'ma faro lejje bâjjel mânnam, dâjja gonagas-niei'da: „I dal šâdda šât bâhat.“

Oanehaš aige gæǯest râppasi bak'te-uk'sa, jâ soai bæsaiga olgus. Muttom skippa miel'de čuovoiga soai oai'vegawpugi gonagasa lusa. Mutto skippa kaftæi'na lii'kugori mâida gonagas-nii'di jâ i un'nun dân Biettar Boccoman'nai. Kaftæi'na miella lei gær'gadet Biettar Boccomanni, vâi son jieš oaǯ'ǯo gonagas-nieida. Go soai leiga skippast, doajja gonagas-niei'da jieǯas gol'lesuor'masa guovte sâjjai jâ âddi nubbe bæli Biettar Boccoman'nai, goččoi vur'kėt dân. De šâddai gârra dal'ki; skibbatti, mi lei skippa mânjest, dew'dui, jâ i ok'tage duos'tan vuol'get dân guoros rog'gat. Biettar Boccoman'ni mânai; mutto go son lei ol'lėn skibbari sisa, de čuoppai kaftæi'na fas'te gas'-kat, jâ Biettar Boccoman'ni baǯi dokko gol'gat airoit jâ bor'jastaga. Son golgai gukkis aigit. De oai'na son guk'ken mæra miel'de boattemen mutton vânnasa. Dât lei boares ak'ka, mukkgarri vânasin jâ suoppal ai'ron. Son dâjja Biettar Boccoman'nai: „Âdde munnji badde; gâl mon gâlgan vækketet du. Mon muitan, âtte don mak'sėt hui'tura mu owdast, vâi mon rafest hawdes bæsan vuoiŋadet. Don vækketit dâlle mu; mon dal fâs vækketan du. Gâl mon doalvon du gonagas-gawpugi, ow'dalgo skip'pa ol'le.“ Biettar Boccoman'ni âddi sunnji fas'tė, jâ boares ak'ko festi su nu jottelet, âtte Biettar Boccomanni ol'li gawpugi gol'ma bæive ow'dalgo skip'pa. Boares ak'ko nævvoi su: „Go don boarat gonagas-gawpugi, de gâlgat jieǯat fallat borramuš-vuoš'šin gonagassi. Dânen don bæsat, jâ go kaftæi'na riemma hæjait doallat, de gâlgat bijjat dân gol'lesuormas-bæli gonagas-nieida garrai. Gâl gonagas-niei'da dow'da dân.“

Biettar Boccoman'ni dâgai, nuvtgo ak'ko lei goč'čun, jâ bæsai borramuš-vuoš'šen gonagas-gar'demi. Kaftæi'na ol'li gol'ma bæive mânnjel jâ mui'tali, âtte son dât lei gaw'nan gonagas-nieida. Gonagas-niei'da lei hurvas jâ morrašes; mutto i dât vækketan. Hæjat dol'lujuvvujejje.

gutten sier: „Det er ikke annet enn barnelek." Så blev det fullt av vann i berget, men gutten sier: „Det er ikke annet enn barnelek." Da begynte alt å brenne inne i berget, men gutten sier: „Det er ikke annet enn barnelek." Da de tre rier var over, sier kongsdatteren: „Nu blir det ikke verre."

En kort tid efter åpnet en dør i berget sig, og de slapp ut. De fulgte med et skib til hovedstaden til kongen. Men kapteinen på skibet begynte også å synes om kongsdatteren og unte ikke Peter Båtsmann henne. Hans tanke var å rydde Peter Båtsmann av veien så han selv kunde få henne. Da de var ombord, brøt kongsdatteren sin gullring i to stykker og gav den ene halvpart til Peter Båtsmann og bad ham gjemme den. Så blev det uvær; skibsbåten som var efter skibet, fyltes, og ingen torde gå ned og øse den tom. Peter Båtsmann gikk, men da han var nådd ned i skibsbåten, skar kapteinen fanglinen over, og Peter Båtsmann blev igjen der å drive uten årer og seil. Han drev lenge. Da ser han langt borte en båt som kom hen over sjøen. Det var en gammel kone med et møkktrau til båt og en sopelime til åre. Hun sier til Peter Båtsmann: „Gi mig et taug; jeg skal nok hjelpe dig. Jeg husker at du betalte en toskilling for mig, forat jeg skulde få hvile i fred i graven. Du hjalp mig dengang; jeg hjelper nu dig igjen. Jeg skal nok føre dig til kongsbyen, før skibet når frem." Peter Båtsmann gav henne fanglinen, og den gamle konen bukserte ham så fort at han nådde til byen tre dager før skibet. Den gamle kona rådet ham: „Når du kommer til kongsbyen, skal du by dig til kokk hos kongen. Det blir du, og når kapteinen begynner å holde bryllup, skal du legge den halve gullringen i kongsdatterens fat. Hun kjenner den nok igjen."

Peter Båtsmann gjorde som den gamle kona hadde sagt, og blev kokk i kongsgården. Kapteinen nådde frem tre dager efter og fortalte at det var ham som hadde funnet kongsdatteren. Hun var mismodig og bedrøvet, men det hjalp ikke. Bryllupet blev holdt. Da fikk Peter Båtsmann vite av opvarteren ved bordet hvor kongsdatterens matfat var. Han la den halve gullringen i maten og bød

De oaǯǯoi Biettar Boccoman'ni borramuš-guod'dest diettet, goal gonagas-nieida borramuš-lit'te læ. Son bijai dân gol'lesuormas-bæle borramušait sær'vai jâ goč'čoi dân guod'det njuol'ga gonagas-nii'di. Gonagas-niei'da borai jâ gawnai gol'lesuormas-bæli. Son dæd'deli dân dân nubbe lâkkai, mi sust lei, jâ hei'vi jura juste. De ar'vedi gonagas-niei'da, movt dât lei, goččoi vieǯ'ǯat borramuš-vuoš'še sisa. Son bori, jâ gonagas-niei'da dowdai su. De jærra gonagas-niei'da boradeddin: „Mi dâsa læ duommon, gutte nubbe moar'se rieveda?“ Kaftæi'na doaivoi, âtte Biettar Boccoman'ni dât vig'ga rievedet sus gonagas-nieida. Son bak'kuda: „Son gâl'ga bij'jut far'pala sisa, mâsa olgubæl'de læt spikkarat cam'mun sisa, ja bij'jujuvvut fierrat ai'basa bâjjel.“ Gonagas-niei'da dâjja: „Don læt âlcad dâkkan duomo; dâst'go don læt vig'gan rievedet Biettar Boccomanni moar'se.“ Kaftæi'na bij'jujuvvui far'pal sisa jâ bal'kestuvvui bâjjel ai'basa. Son njami, jâ Biettar Boccoman'ni doalai dal hæjait jâ oaǯǯoi gonagas-nieida ak'kan.

(Anders Larsen 1902, Kvænangen.)

38.

Aččišædne ani bieb'mo-nieida ja goččudi muk'ko-šlur'van. De vuol'ga Aččišædni gir'kui ja val'da ieǯas nieida miel'de ige valde gal dan muk'ko-šlurva; ad'da ovta goar'tila gordnit, ja niei'da ad'da dait gordnit ieǯas loddiden, mak gir'kui duol'vuk, ja niei'da adna nas'te-bik'tasit nal'de. Dego Aččišædne sii'di boatta, de hardat nieida: „i so valde dun da čab'ba oai'nek, mɛit mon oainam.“ De nubbades vulgi gir'kui; de li niei'da ow'dal gir'kon go Aččišædni, ja de ani manno-bik'tasit, ja niei'da čok'ka dobbe boaš'šo-stuolon. Aččišædni sitta dokkọ gæč'čak, mi dat læ, go nu šæl'gat læ. Dego buotte sii'di nubbadis, de vast hardat nieida: „æi valde si du gæč'čak dan čab'ba, mɛit si uoi'nek.“ Goalmades fast vul'ge gir'kui; loddek duol'vu niei'da gir'kui, ja de ani jur čabba bæi've-šel'gis bik'tasit. Go niei'da gir'kon olgus vulgi, gonagas-bar'ni sikkasti darvi girk-lassai. Skuovva gid'dani dasa. Gonagas-bar'ni valdi dan skuova, coggai ieǯas lum'mi. Ai'ge golai mannjelen. De buođi Aččišæni sii'di; de goččoi nieidait čoakkai

dem bære den bent til kongsdatteren. Hun spiste og fant den halve gullringen. Hun trykte den mot den andre halvparten som hun hadde, og den passet akkurat. Da skjønte hun hvordan det var, og lot kokken hente inn. Han kom, og kongsdatteren kjente ham igjen. Da spør hun, mens de spiste: „Hvad dom skal den ha, som røver en annens kjæreste?“ Kapteinen trodde at Peter Båtsmann vilde røve kongsdatteren fra ham. Han sier: „Han skal settes i en tønne, som der utvendig er slått spiker i, og trilles utover et flog.“ Kongsdatteren sier: „Du har avsagt dommen over dig selv; for du har villet røve Peter Båtsmanns kjæreste.“ Kapteinen blev satt i en tønne og kastet utover et flog. Han døde, og Peter Båtsmann holdt nu bryllup og fikk kongsdatteren til kone.

38. ASKEPOTT.

Attsjisjædne hadde en fosterdatter og kalte henne Møkkslurva. Så går Attsjisjædne til kirken og tar sin egen datter med, men hun tar ikke Møkkslurva med. Hun gir henne et kvartel korn, og piken gir fuglene sine kornet, og de fører henne til kirken. Piken har stjerneklær på. Da Attsjisjædne kommer hjem, erter hun piken: „Jeg tar dig ikke med å se det vakre som jeg ser.“ Hun gikk for annen gang til kirken. Da var piken i kirken før Attsjisjædne og hadde måneklær, og hun sitter der i den øverste stol. Attsjisjædne vil se dit, hvad det er, da det er så skinnende. Da de kom hjem annen gang, erter hun igjen piken: „De tar ikke dig med å se det vakre som de ser.“ For tredje gang gikk de igjen til kirken; fuglene førte piken til kirken, og hun hadde riktig vakre klær som skinte som solen. Da hun gikk ut av kirken, hadde kongssønnen smurt tjære på dørterskelen. En sko blev sittende fast der. Kongssønnen tok den og stakk den i lommen sin. Der gikk en tid hen efterpå.

boattek. Aččišæni niei'da daddja: „I da baikin iega niei'da go son ak'ta læ.“ De valdi dat niei'da skuova, ige dok'ken da juol'gai, manai olgus ja valdi ak'šo ja čuolasti iegas juolgi uccibun. De daddja cigaš att „blo fullja sko,“ ige skuovva dok'ken dasa. De jærra gonagas-bar'ni: „Igo læk heituhes niei'da da baiken?“ De si daddjek, atte læ da muk'ko-šlur'va. Daddja gonagas-bar'ne: „Goč'čut dan sisa!“ ige as'tan boattek. Goččui nubbades, ige vel as'tam. Goččui goalmades; de niei'da celki: „Son dal farga boatta, go son basadan ja son buorebuš bik'tasit nala coggan;“ ige adnam niei'da ænep go ovta skuova, ja son vaʒʒi dɛina ovtain skuovain gonagas-bardne lusa. De ani gonagas-bar'ne dobbe su skuova; de cog'gali juol'gasis da skuova. Daddja Aččišædni: „Jus si livče diettam, si livče dan nieida ai'ga god'dam.“

De vulgigan. De ruottaha dat stalo-niei'da manjen ja čuor'vo: „Val'de sunnai allasɛidek lit'ti-njoal'lon,“ æbage dak fuollan. De buođiga gonagas-sii'di, ja de buotte sil'ba-rægain vieǯ'ǯak ieǯasen bardne ja sun moar'se. Son hoi'gadi eri dan al'ma-nieida, geidi ieǯas dan habmai, ja dego buotte gonagas-vækka vieǯ'ǯak, de son čok'kedi cuowkas dan ræga. De buotte ruow'de-rægain, ja dat mait sojadi vuol'de. Dego gonagas-niei'da laǯi sæŋga, de bardi har'po-nođoit ja ieǯa garra diŋgait seŋ'gi dan bællai, gosa dat niei'da galgai nok'kak. Go iđedes baddjani, jærra gonagas-niei'da: „Leigo linis?“ De daddja: „Linis lei.“ De ar'vidi gonagas-bar'ne: i læ dat al'ma-niei'da. De son šaddai morrahida. De son vulgi vajaldek, buođi boares akka goađi lusa. De gonagas-bar'ne jærra boares akkan, diettago rađi att gaw'nak sun moar'si fast. Boares ak'ka daddja: „Nokka hāl, gonagas-bar'ne, mun sælge duokkai!“ De dat nokkai. Go gonagas-bar'ne baddjani, boares ak'ka jærra: „Oainakgo mɛi'degen?“ De mui'tali: son uoini dugo lai'gesnal'do. De daddja boares ak'ka: „Galgak duop'pek dan snal'do gidda, go don oainak.“ De gonagas-bar'ne dagai nuhgo boares ak'ka goččui, ja de son fast oaǯǯui moar'sis ruok'tok.

(Balsfjord, 1880.)

Da kom han til Attsjisjædnes gård og bød døtrene å komme sammen. Attsjisjædnes datter sier: „På dette sted er der ingen annen pike enn hun alene.“ Hun tok da skoen; men den passet ikke til foten. Hun gikk ut, tok en øks og hugg foten sin mindre. Da sier en spurv: „Sko full av blod,“ og skoen passet henne ikke. Da spør kongssønnen: „Er der ikke en ussel pike her?“ De sier at Møkkslurva er der. Kongssønnen sier: „Kall henne inn!“ Men hun hadde ikke tid å komme. Han bød for annen gang, og hun hadde enda ikke tid. Han bød tredje gang; da sa piken: „Hun kommer nu snart, når hun har vasket sig og tatt litt bedre klær på.“ Piken hadde ikke mer enn én sko, og med den ene skoen gikk hun til kongssønnen. Han hadde der hennes sko; så tok hun den på foten. Attsjisjædne sier: „Hvis de hadde visst det, skulde de for lenge siden ha drept piken.“

Så reiste de to. Stallodatteren løper efter og roper: „Ta også mig til koppslikker hos eder!“ Men de brydde sig ikke om henne. De kom til kongsgården, og de kom med en sølvslede for å hente sønnen sin og hans kjæreste. Hun (stallodatteren) skjøv den rette piken tilside og skapte sig om til hennes skikkelse, og da kongens folk kom for å hente henne, satte hun sig på sleden, så den gikk i stykker. Da kom de med en jernslede, og den bøide sig også under henne. Da kongsdatteren redde seng, la hun trådnøster og andre hårde ting i sengen på den side hvor piken skulde ligge. Da hun stod op om morgenen, spør kongsdatteren: „Var det bløtt?“ Hun sier: „Ja, det var bløtt.“ Da skjønte kongssønnen: „Det er ikke en riktig pike.“ Han blev da bedrøvet. Han gav sig på vandring og kom til en gammel kones gamme. Han spør den gamle kona om hun vet råd til å finne hans kjæreste igjen. Hun sier: „Legg dig, kongssønn, nu til å sove bak min rygg!“ Så la han sig til å sove. Da han stod op, spør den gamle kona: „Ser du noe?“ Han fortalte at han så likesom en håndten med ulltråd. Da sier hun: „Du skal ta fast den håndtenen, når du ser den.“ Kongssønnen gjorde som den gamle kona bød, og så fikk han kjæresten sin tilbake igjen.

39.

Ok'ti leddje gol'mâ vielljâšâ, jâ sist jåmi åč'če; de boattå boarråsâmus bårni lusâ niego sis'te jâ goč'čo su boattit gâs'kâ-ijâ åigi jieǯås håwdi lusâ jâ lokkå læt jieǯås čuoǯ'ǯomen håw'deguoråst olgubæl'de. Boarråsâmus bår'ni likkåi iđedist bâjås jâ mui'tâli niegos vielljåidâssås jâ dâddjå: „Hei, fâstis jåmiš, go ålgi aibås gobmåtâllåt muinâ; goččoi boattit jieǯås håwdė lusâ ik'ko jâ loppidi âd'dit munnji dâggår vuos'so, mâinâ mon oaǯǯom bossolet âlcim, mâid håliduvåm.“ I boarråsâmus bår'ni jægâdâmge su åččis. Nubbe ijâ bođi son nubbi bårni nikkui jâ mui'tâli sudnji sæmmå jâ goččoi su dâkkåt sæmmå lakkåi; muttu i dâtgen jægâdâm åččis. Goalmåd ijâ bođi son nuorâmus bårdnåsis nikkui jâ mui'tâli sudnji sæmmå go domge guok'tåi (guk'tui), jâ nuorâmus bårdni jægâdi jâ mânåi ik'ko jâ fid'ni dâm, mâid åč'če læi ai'gum âd'dit sudnji.

I gollåm gukkis åi'gi, ow'dâlgo gonâgâs divti rakkâduvvut âlcesis ovtâ âllâ dievå nuvtgo våri bære glasåst. Dât gonâgâs læi riggis nok'kâ jâ suiti burist rakkâdet, mâid jieš dattoi. Son bijai su nieidås dâm glassâ-dievâ âlâ čok'kåt; dâstgo dobbe læi ok'tâ vis'ti dâm âl'de, mân sis'te niei'dâ måtti assåt muttom vissis mærriduvvum åigi gonâgâsåst. Gonâgâs âddi dieđo birrâ su vål'degoddis, âtte gæst læ dâggårâš hævoš, mâinâ mat'tå bæssåt vuoddjet bâjås dâm dievå âlâ nieidâ lusâ jâ niei'dâ biddjå mærkâ su gal'lui, son gâl'gå oaǯ'ǯot dâm nieidâ ak'kånis. Dât læ diettâlâs, âtte ædnâgâk gæč'čâleddje sin hæståidæsik coak'cilvuođa; muttu i lik'kusuvvåm ovtåstgin bæssåt dokko bâjås. De jurdâšišgođi dât bårdni, gæsâ åč'či læi âd'dåm dâm buore vuos'so: „Gæč'čâlâm mon dâl âi'tusâš, dok'kego dât mâsâgin.“ Son jur'dili âlcesis dâggårâs hæstâ, mi mat'tå coak'cot dokko dâm glassâ-våre âlâ, jâ dâggårâš čabbâ bik'tâsid, mâi sis'te mongen olmušin orušim oaidnit. Jo, dât šâddåi sæmmå lakkåi, go son dâm vuos'so čâđâ bossoli jurdâšeddinis navt. Son vulgi dâs'to gæč'čâlit dâm hæstås. Hæs'tâ coavcoi burist dokko mânnåt jâ veji rægås mâŋistis gæssit. Niei'dâ âddi su gal'lui mærkâ; dât læi dâggårâš lii'ni, mâinâ niei'dâ su gal'lui spaikåsti, jâ dâsâ šâddåi nieidâ nâmmâ. Bårdni maccåi ruok'tot ilost dâm šiegâ

39. PRINSESSEN PÅ GLASSBERGET.

Der var engang tre brødre, og deres far døde; da kommer han i drømme til den eldste sønn og byr ham komme til hans grav ved midnatstid og sier at han selv skal stå utenfor ved graven. Den eldste sønn stod op om morgenen og fortalte sine brødre drømmen og sa: „Hei, den stygge dauingen, at han begynte å gå igjen for mig; han bød mig komme til graven sin om natten og lovte å gi mig en blåsebelg, hvormed jeg kunde blåse til mig hvad jeg hadde lyst på.“ Den eldste sønn adlød ikke sin far. Den næste natt kom han til den andre sønnen i drømme og fortalte ham det samme og bød ham gjøre likeså; men heller ikke han adlød sin far. Den tredje natt kom han til sin yngste sønn i drømme og fortalte ham det samme som hine to, og den yngste sønn var lydig og gikk om natten og fikk det som faren hadde tenkt å gi ham.

Der gikk ikke lang tid, før kongen lot gjøre sig en høi bakke som et berg av bare glass. Kongen var rik nok og hadde god råd til å lage til hvad han selv vilde. Han satte datteren sin op på glassbakken; for der var et hus oppe på den, som datteren kunde bo i en viss, av kongen bestemt tid. Kongen lot kunngjøre rundt om i sitt rike at den som hadde en sådan hest at han kunde kjøre op på bakken til hans datter og datteren satte et merke i pannen hans, han skulde få datteren til kone. Det kan en vite at mange prøvde hvor godt fotfeste hestene deres hadde; men ingen lyktes det for å komme dit op. Da begynte den gutten, hvem faren hadde gitt den gode blåsebelgen, å tenke: „Jeg vil nu riktig prøve om den duger til noe.“ Han tenkte sig en sådan hest at den kunde få fotfeste der på glassberget, og sådanne pene klær at også han i dem kunde se ut som folk. Ja, det blev så, da han blåste gjennem blåsebelgen og tenkte således. Han gikk derefter for å prøve hesten sin. Hesten fikk godt fotfeste der og orket å dra sleden efter sig. Piken gav ham et merke i pannen; det var et tørklæ som piken slo ham i pannen med, og der blev pikens navn stående. Gutten vendte tilbake glad over den gilde og gode ting som faren hadde gitt ham,

jâ buori diŋgâ ditti, mâid àc'ci læi sudnji âd'dàm, čânài liini birrâ oaivis jâ mui'tâli vielljàidâssàs: „Mon nor'dâdim oai'vàm hæstâstalljàst, jâ de bavčàstišgođi, nu âtte fer'tim liini âdnit birrâ oaivi. Jâllujim dâi vàdne-ruttâ-bittàidâmguim oas'tit âlcim boares suoppàtâs-hæs'tâgap'pàlâgâ, mi i dok'ke ærà go njuovvàt, jâ ânitæšgo obbâ dât nàk'kėgin sust mâninge?" Dâmditti fer'ti son nu hallàt, âmàs vielljâguovtos àr'vidit, mo son læ feriguš'šàm.

Go dat ài'ge læi gollàm, mâid gonâgâs læi mærridâm, mân sisâ buokàk gâl'ge gæč'čâlet, de âddi son fâstâin dieđo birrâ riikâ, âtte buokàk gâl'ge čoak'kài boattit jâ čàjetet galloidæsik, lægo âito nieidâ nâmmâ gæs'tegin. Son àlgi vustâin occàt dâm hærrài jâ rig'gài lut'te, muttu i gaw'nàm ovtàstgin, ow'dâlgo dât gan'dâ bođi su galloinis, vàldi liini eret jâ čàjeti nâmâ. Dâm i væddjàm jàk'kit ok'tâgin; muttu gàd'de buokàk, âtte gan'dâ læi noidin oǯ'ǯum vækki. Gonâgâs mærridi, âtte gan'dâ gâlgài su oainededdin dâm dâkkàt, jâ gan'dâ dâgài dâm, jâ gonâgâs fer'ti loppàdusàs dæw'dit.

(Ole Tappio 1883, Polmak.)

40.

Dat lei ok'ta boares gæfes ak'ko; sus lei bardnehuš, gæn namma læi Malagian. De lei bardnehuš vaʒ'ʒime mæccis; de bođi muttin vieso lusa; de aicai vieso guoras raigi ja manai guow'lat dan rai'gai. De vaʒ'ʒa muttin olmai guora ja oaidna dan bardnehuoǯǯa, go guow'la dan rai'gai. De hoi'gadi, ja bardnehuš gaččai dokku. Dobbe lei nu sæwdnjad. Bar'dni raboi juokke guowlos. De darvehi gæđgaǯa gitti, nakkehi lum'mi, raboi ja darvehi nubbi gæđgaǯa gitti, bijai dan maid lum'mi. De raboi ɛin, darvehi goalmad gæđgaǯa gitti; de ɛin raboi; de darvehi rieg'ga gitti, bijai sur'bmi dan. De ɛin raboi, darvehi livta gitti. De šaddai čuow'ga; bowte addjat, jærrale, maid bar'dni sitta. Na, son siđaši ieǯas bajas bæssat dan raigis, gosa lei gač'čan. De dop'pi livta gitti, manai bajas; de manai ruok'tot, doalvoi livta vissui.

bandt tørklæet om hodet på sig og fortalte sine brødre: „Jeg støtte hodet mitt i hestestallen, og så begynte det å gjøre ondt, så jeg må ha tørklæet om hodet. Jeg var så dum at jeg for de få skillingene mine kjøpte mig en gammel skarvehest, som ikke duger til annet enn å bli flådd, og det spørs om skinnet på den kan brukes til noe." Han måtte tale således, forat brødrene ikke skulde forstå hvordan han hadde båret sig at.

Da den tid var gått som kongen hadde bestemt, i hvilken alle skulde prøve, lot han igjen kunngjøre rundt om i riket at alle skulde komme sammen og vise frem sine panner, om noen hadde datterens navn. Han begynte først å lete efter det hos storkarer og rikfolk, men fant det ikke hos noen, før gutten kom med pannen sin, tok tørklæet av og viste frem navnet. Det kunde ingen tro, men alle mente at gutten hadde fått hjelp av noaider. Kongen bestemte at gutten skulde gjøre det i hans påsyn, og gutten gjorde det, og kongen måtte opfylle sitt løfte.

40. GUTTEN OG LYKTEN (ALADDIN).

Det var en gammel fattig kone; hun hadde en stakkars gutt som het Malagian. Så gikk gutten ute i skogen; da kom han til et hus; ved siden av huset fikk han se et hull, og han gikk for å kike ned i hullet. Da går en mann forbi og ser at gutten kiker ned i hullet. Han skjøv til ham, og gutten falt ned der. Der var det så mørkt. Gutten krafset rundt om. Da fikk han i hånden en liten sten; han stakk den i lommen; han krafset og fikk i hånden en liten sten til og stakk også den i lommen. Han krafset fremdeles og fikk i hånden en tredje sten; han krafset fremdeles og fikk i hånden en ring og satte den på fingeren. Så krafset han videre og fikk i hånden en lykt. Så blev det lys; der kom noen kaller og spurte hvad gutten vilde. Nå, han skulde ønske han slapp op av det hullet han var falt ned i. Han tok lykten i hånden og gikk op; så gikk han hjem og bragte lykten dit.

De vulgi stoakkat ieʒa manaiguin. De valđi ovta dain geđgin gitti, balkastalai daid. De bođi muttin hær'ra su lusa, valdi gæđgaʒa ja gæččai. De jærai, gæn dat lei. Bar'dni vas'tidi: su dat lei. De algi hær'ra oas'talit dan gæđgi. Bar'dni aigoi vuow'dit. De jærai hær'ra, ollogo siđai dan gæđgis. De lei gullan bardnehuš: čuotte kruna lei stuora rutta. De siđai čuođi kruna dan gæđgis. Dat oaʒʒoi dan čuođi kruna. De viegai vissui ja addi æd'nasis ja valdi nubbi gæđgaʒa. De dajai æd'ni: „Jus dal boatta, de galgat sittat guok'te čuođi kruna." De manai bardnehuš fas olgus balkastallat dεid gæđgaʒid. De bođi fasten dat hær'ra, jærai, ollogo sitta dan gæđgis. Bar'dni vas'tidi: „Guok'te čuođi kruna." De addi hær'ra guok'te čuođi kruna. De viegai bar'dni sisa, addi æd'nasis ruđaid ja valdi dan goalmad gæđgi, viegai fas olgus stoakkat. De lei lokkan æd'ni: „Jus dal vel boatta, de galgat sittat golbma čuođi kruna." De bođi fas dat hær'ra, jærai bardnis: „Ollogo dat gæđ'gi mak'sa?" Bar'dni vas'tidi: „Golbma čuođi kruna." De viegai sisa, addi æd'-nasis, ja æd'ni vur'ki.

De lei muttin ai'gi gollan; bar'dni manai gæččadit dan boares ruos'talivta, maid son lei gawdnam. De guoskehi gietta dan lik'tai, ja de bowte addjat ja jerre, maid bar'dni siđai. Bar'dni siđai gol'le-gar'dima, mi lei guovte gær'dai stuorit go gonagasgar'din. De šaddai iđid; bardnis lei gol'legar'din, mi lei guovtegær'dan stuorit go gonagas-gar'din. De gonagas lei ol'gon vaʒ'ʒime, oaidna: „mi duotgis læ stuora gol'legar'dimid, mi læ ittan su gar'dima gurri?" Manai dokku, jærai bardnis, gæn dat lei. Bar'dni vas'tidi: dat lei su gar'din. De gonagas imaštalai, algi has'tit bardni loddid baččalit, ja go manaiga mæc'cai, de logai gonagas: bar'dni galgai su nieida oaʒ'ʒot.

Muttu dan bodda go dobbe leiga, de bođi muttin hær'ra, go lei gullan dan livta, maid bar'dni lei gawdnan. Dan hærras lei ođđa lik'ta miel'de, ja dat jærai dan bardni ædnis, igo das livče boares lik'ta sudnji lonohit. De dajai bardni æd'ni: „Jus dan dalos gawnat boares livta, oaʒʒot gal val'dit." De dajai bii'ga: „Lovtas lave boares lik'ta." De vieʒʒai bii'ga vuolas dan livta ja addi dan hær'rai. De guoskaldatti hær'ra dan lik'tai, ja addjat bowte ja jerre, maid dat

Han gikk for å leke med andre barn. Så tok han en av stenene i hånden og kastet med dem. Da kom en storkar til ham, tok den lille stenen og så på den. Han spurte hvis det var. Gutten svarte at det var hans. Da begynte storkaren å ville kjøpe stenen. Gutten vilde selge den. Da spurte storkaren, hvor meget han vilde ha for stenen. Nu hadde gutten hørt at hundre kroner var mange penger. Så forlangte han hundre kroner for stenen. Han fikk de hundre kroner. Han løp hjem og gav sin mor dem og tok den andre lille stenen. Moren sa: „Hvis han nu kommer, skal du forlange to hundre kroner." Gutten gikk igjen ut for å kaste med de små stenene. Da kom storkaren igjen og spurte, hvor meget han vilde ha for stenen. Gutten svarte: „To hundre kroner." Da gav storkaren ham to hundre kroner. Gutten løp inn, gav sin mor pengene og tok den tredje stenen og løp igjen for å leke. Nu hadde moren sagt: „Hvis han kommer enda en gang, skal du forlange tre hundre kroner." Da kom storkaren igjen og spurte gutten: „Hvor meget koster den stenen?" Gutten svarte: „Tre hundre kroner." Så løp han inn, gav sin mor (pengene), og moren gjemte dem.

Der var gått en tid; gutten gikk for å se på den gamle rustne lykten, som han hadde funnet. Da rørte hans hånd ved lykten, og så kom noen kaller og spurte hvad han vilde. Han vilde ha en gullgård som var to ganger større enn kongsgården. Det blev morgen. Kongen var ute og spaserte; da sier han: „Hvad er det for en stor gullgård som er kommet til syne ved siden av hans gård?" Han gikk dit og spurte gutten, hvis gård det var. Gutten svarte at det var hans gård. Da undret kongen sig og begynte å opfordre gutten til å skyte fugl, og da de gikk ut i skogen, sa kongen at gutten skulde få hans datter.

Men mens de var der, kom en storkar som hadde hørt om den lykten gutten hadde funnet. Han hadde en ny lykt med, og han spurte guttens mor om hun ikke hadde en gammel lykt å bytte med ham. Da sa guttens mor: „Hvis du her på gården finner en gammel lykt, kan du ta den." Da sa tjenestepiken: „På loftet pleier

hær'ra siđai. De dat dajai: son siđaši dan gar'dima jettanas val'de-god'dai. De dat gar'din jawkehi, ja go bar'dni ja gonagas bođiga, de i læn šat bardni gar'din das. Gonagas suttai bar'dnai ja logai bardni nu gielisin ja beitulaǯ'ǯan ja dajai bar'dnai: „jus dat gar'din i læt fas it'tin sæmma sajis go læ læmaš, de son god'da bardni," ja valdi gidda bardni. Muttu bar'dni logai: gal dat oaǯ'ǯo su luoi'tit luovos; gal son boatta fas.

De vulgi bar'dni vaʒ'ʒit muttin stuora mærragaddi ja luiti ieǯas gač'čat bavtis bod'nai, jur'dili vel: jabmit hal son læ goihge gal'game; ovta hal sudnji dakka, go son luoi'ta duon bavtis ieǯas gač'čat bod'nai. Go bar'dni gaččai, de bissani bak'testæl'lai, ja dat rieggis, mi læi gieđas, guoskai gæđ'gai. De bowte addjat ja jærrale, maid son siđai. De vas'tidi bar'dni: son siđai dan ieǯas gar'dima fasten sæmma saddjai go lei, ja ieǯas dokku, gos dat gar'din dal lei. De lei bar'dni ovtat manos dobbe gar'dimis lut'te, manai sisa, gawnai livta, guoskahi lik'tai. Bowte addjat ja jerre, maid son siđai. Son vas'tidi: son siđai jettanasa hægga ieǯas čor'bmi. De bođi monni bardni čorbma sisa. Bar'dni čarvoi dan; jettanas huiki: „sæste su hægga! oaǯǯot buot su davvirid," ja olbmut al'ge buk'tit juokke guow-los hæstaiguin ja juokke laggje fiewridit galvoid bardni vissui. De cik'ci bar'dni moni cuowkas, ja jettanas jami.

De lei bardni gol'legar'din fas gonagasa gar'dima guoras. Gonagas aicai iđedis ja manai dokku ja addi nieidas bar'dnai, maid lei loppi-dan, ja soai nai'taleiga ja šaddaiga rig'gasæbbut go gonagas.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

41. GUOLLENJOZO BIRRA.

De lei muttomin vuol'gam ok'ta sami-bar'dni jogast gulid njoccot. De boatta su owdald ok'ta hui boares ad'dja ja jærra sust: „Gosa don dal læk vuol'gam, ad'djam?" Bar'dni vas'tidi movtegit: „Gulid njoccot." „Aigokgus don munnji ad'dit dam vuostas guoli, maid don

der å være en gammel lykt." Hun hentet lykten ned og gav storkaren den. Da rørte han ved lykten, og kallene kom og spurte hvad han vilde. Han sa at han vilde gjerne ha gården til riseriket. Da forsvant gården, og da gutten og kongen kom, var guttens gård der ikke mer. Kongen blev sint på gutten og kalte ham en løgner og bedrager og sa til ham: „Hvis gården ikke imorgen igjen er på samme sted hvor den har vært, dreper jeg dig," og han satte gutten fast. Men gutten sa at han kunde nok slippe ham løs; han kom nok igjen.

Så gikk gutten langs en stor strand og lot sig falle ned fra et berg; han tenkte: han skal så allikevel dø; det kommer for ham ut på ett, om han lar sig falle ned fra det berget der. Da han falt, stanset han på en hylle i berget, og ringen som han hadde på hånden, rørte ved en sten. Da kom noen kaller og spurte hvad han vilde. Han svarte at han vilde ha gården sin igjen på det samme sted hvor den hadde vært, og selv ønsket han sig dit hvor den nu var. Da var gutten med én gang der ved gården sin; han gikk inn, fant lykten og rørte ved den. Kallene kom og spurte hvad han vilde. Han svarte at han vilde ha risens liv i sin neve. Da kom et egg i neven hans. Han klemte det; risen ropte: „Spar livet mitt; du skal få alle mine skatter," og folk begynte å bringe med hester fra alle kanter og føre på alle måter gods til guttens hus. Da knep gutten egget itu, og risen døde.

Så var guttens gullgård igjen ved siden av kongens gård. Kongen fikk se den om morgenen og gikk dit og gav gutten sin datter, som han hadde lovet, og de giftet sig og blev rikere enn kongen.

41. RENNESNAREN.

En lappegutt var engang gått ut for å fange fisk i elven med rennesnare. Da møter han en meget gammel gubbe, som spør ham: „Hvor skal du hen, gammelfar?" Gutten svarte freidig: „Jeg skal fange fisk med rennesnare." „Vil du gi mig den første fisken du

njoʒastak?“ De celki bar'dni: „Boađe mieldam jokkagad'dai!“ De njoʒasti bar'dni hui stuora, čabba guoli; de riemai jurdašit bar'dni atte: „mon im ras'ke ad'dit daggar buori guoli duom amas fastahi; gal son as'ta vuor'dit, das'sa go mon oaʒʒom ærrasa.“ De celki ad'dja: „Adde dal munnji dam loppeduvvum guoli!“ De celki bar'dni: „Vuor'dil, das'sa go mon oaʒʒom nubbi!“ „Im asta,“ vas'tidi vuoras; „mu joaw'ko nel'guk; muttu jos don addak dam, de burist dudnji gævva; ja go don oaʒʒok nubbi guoli, de don galgat čol'lit dam, ja don gawnak dam sist golbma ucca gæđgaʒa. Valde daid ja vuolge dom gawpugi; de boatta du lusa, gutte oas'ta daid.“ De jur'dili bar'dni: „Gal mon dam oaʒʒom gæč'čalit.“ De addi son almake dam vuostas guoli dam boares ad'djai, ja de dat vulgi ruok'tot joawkos lusa.

De njoʒasti bar'dni fast guoli, ja de son iskai dal'lanaga čoali dam guolist, vai son bæssa oaidnet, lægo nuvt, go ad'dja lei sudnji dad-djam. Dal'lanaga gawnai son dobbe golbma ucca gæđgaʒa. De valdi son ja de vulgi gawpugi, ja go lei boattam dokku, de čajehi son muttom olbmai daid geđgid, jos dak læk masage dok'kalaʒʒak. Dat olmai lei juw'dalaš. Son riemai oas'talit daid geđgid. Juw'dalaš addi dain hui buori haddi dam bar'dnai. Muttu go bar'dni lei oʒ'ʒum ruđaid, de vulgi son ain vii'dasæbbut gawpuga miel'de ja riemai oas'tit buok dar'bašid, ja de manai fast ruok'tot ædnis lusa, ja de son æs'ka mui'tali buok obba dam dappatussa ja movt son lei oʒ'ʒum nu olo ruđaid. De lii'kui dat su boares æd'ni hui sagga ja vela rav'vi, atte buok, maid olmuš loppida ieš guttige, dam gal'ga son doallat; de gævva alo burist.

De vulgi fasten bar'dni dam sæmma jokki njoccot gulid. De vuodden on boatta dat sæmma boares ad'dja su lusa ja anoha sust dam vuostas guoli. Son loppedi dasa dam ad'dit; muttu go son oaʒʒoi dam vuostas guoli, de dat lei nu har'bmad stuoris ja buoi'di, atte bar'dni i balljo ras'ke dam ad'dit. Muttu dat boares almake sitta dam čabba guoli. Bar'dni on riemai dast bæssadallat ja sitta vuor'dit, vai son oaʒ'ʒo ærrasa. Ad'dja celki: „Jos don dal addak munnji dam, de mon addam fast ovta boc'ci, mi læ daggar: go don dasa

fanger?“ Gutten sa: „Kom med mig til elven!“ Da fanget gutten en meget stor vakker fisk; han begynte å tenke: „Jeg kan ikke bekvemme mig til å gi den der fremmede styggingen en sådan god fisk; han har nok tid til å vente, til jeg får en annen.“ Da sa gubben: „Gi mig nu den fisken du har lovet!“ Gutten sa: „Vent litt til jeg får den næste!“ „Jeg har ikke tid,“ svarte gamlingen; „mine folk sulter; men hvis du gir mig den, går det dig godt, og når du får den næste fisken, skal du sløie den, og i den finner du tre små stener. Ta dem og gå til hin by; da kommer en til dig som kjøper dem.“ Gutten tenkte: „Jeg får nok prøve det.“ Så gav han allikevel den gamle gubben den første fisken, og gubben gikk hjem til sine folk.

Så fanget gutten igjen en fisk, og han undersøkte straks tarmen i fisken for å se om det var så, som gubben hadde sagt ham. Straks fant han der tre små stener. Han tok dem og gikk til byen, og da han var kommet dit, viste han stenene til en mann, om de dudde til noe. Den mannen var en jøde. Han vilde kjøpe stenene. Han gav gutten meget god betaling for dem. Men da gutten hadde fått pengene, gikk han videre om i byen og begynte å kjøpe alt han trengte. Så gikk han hjem igjen til sin mor, og da først fortalte han hele den hendelse og hvorledes han hadde fått så mange penger. Hans gamle mor likte det svært godt og påminte ham dessuten at alt det en lover noen, det skal en holde, da går det alltid godt.

Så gikk gutten igjen til den samme elven for å fange fisk med rennesnare. Atter kommer den samme gamle gubben til ham og ber om den første fisken. Gutten lovte å gi ham den; men da han fikk den første fisken, var den så forferdelig stor og fet, at gutten næsten ikke kunde bekvemme sig til å gi den. Men gamlingen vil allikevel ha den pene fisken. Gutten begynte igjen å undskylde sig og vil at han skal vente, så han kan få en annen. Gubben sa: „Hvis du nu gir mig den, gir jeg dig igjen et rør som er sådan at når du blåser i det, kommer alle ville dyr til dig og er dig lydige.“ Da tenkte gutten: „Det kan nok være en god ting.“ Så gav han ham fisken, og gubben gav ham røret, og de gikk hver til sin kant.

bosok, de bottek buok mæcci fuođđok du lusa ja læk dudnji gululaǯǯak." De jur'dili son: „Gal dat dai'da læt buorre diŋ'ga." De addi son dam guoli, ja ad'dja addi dam boc'ci, ja de soai vulgiga goab'bag guw'lusæska.

Go bar'dni bođi muttom vari ala, de gæč'čali son val'dit dam boc'ci ja bosoi dasa, ja buok-šlai fuođđok botte ow'dan ja jerre sust: „Maid don siđak?" Son dal suor'gani ja goč'čoi jettanas soattevæga lusas boattit, ja son aigoi singuim soattat. Dak botte ja val'de su faŋ'gan, ja son læ dobbe dal dam rajist.

(Lars Gaino 1880, Kautokeino.)

42.

Dat lei muttin ad'dja ja ak'ko; sud'nus lei ok'ta bar'dni ja ok'ta niei'da ja god'desarvis ja al'do. Si orru dar'fegoađis guk'kin eret olbmuin. De laviga soai mui'talad'dat manaidasaska olbmuid birra, ja sud'nuide lei imaš gullat. De leiga soai šad'dan stuor'rat; de jabme sud'nu vanhemat. De soai njuovaiga dam god'desar'va ja god'dealdo, ja de vuoššaiga soai biergoid ja bijaiga law'ki. De vulgiga soai; de leiga mannan gukkis matki; de šaddai oab'bai goi'ko. De viekkali viel'lja occat čaʒi, muttu i gawdnan. De bođi fasten oabba lusa; de fer'ti oab'ba njammat suolni rasin goi'kui, ja de vulgiga soai en. De algi oab'ba vuot goi'kat; de viekkali viel'lja, var'da, igo oi'dnu čacci De oini guk'kin jawri, jorgihi oabbas lusa ja logai suina: „Mon oidnen guk'kin jawri, go væjašit vaʒ'ʒit dan raddjai." De soai vulgiga; de ol'liga jaw'rigad'dai; viel'lja valdi skuova juolgis, manai ja almasti čaʒi ja fuob'mai, go son lei almastan guoli dan skuova sisa. De lii'kui bures; de doalvoi oab'bai čaʒi. De algi hubmat dat guolli; guolli logai: „Jus luoitat luvvos su, de son næv'vo, movt don galgat." Bar'dni loppidi luovos luoi'tit. Guolli mui'tali bar'dnai: „dan jawris lei ok'ta miek'ki, maid leggje golbma čuođi olbmu biw'dan; muttu i ok'tage læn oǯ'ǯun. Muttu don galgat mannat ja struv'vestit golma gærdi ja njamistit juokke gærdi go struv'vestat, de dat gæppo du gitti

Da gutten kom op på et fjell, prøvde han å ta røret og blåste i det, og alleslags ville dyr kom frem og spurte ham: „Hvad vil du?“ Han blev nu redd og bød risens hær komme til ham; han vilde stride med dem. De kom og tok ham til fange, og han er fra den tid der.

42. BROREN OG DEN TROLØSE SØSTER.

Det var en gammel mann og en gammel kone; de hadde en sønn og en datter og en villrenokse og en simle. De bodde i en torvgamme langt borte fra folk. De pleide å fortelle sine barn om menneskene, og det var for dem underlig å høre det. Da de var blitt store, døde deres foreldre. De slaktet villrenoksen og villrensimlen, kokte kjøttet og la det i en skreppe. Så gikk de avsted. De hadde gått et langt stykke; da blev søsteren tørst. Broren løp avsted for å lete efter vann, men fant ikke noe. Han kom til søsteren igjen; da måtte hun suge duggen av gresset for sin tørst, og de gikk videre. Søsteren begynte igjen å tørste; broren løp avsted og speidet efter om der ikke såes vann. Da så han et vatn langt borte, vendte om til sin søster og sa til henne: „Jeg så et vatn langt borte; kanskje du kunde orke å gå så langt.“ Så gikk de avsted og nådde frem til vatnet; broren tok en sko av foten og gikk og øste vann. Han merket at han hadde øst en fisk op i skoen. Han likte det godt og bragte søsteren vann. Da begynte fisken å tale; den sa: „Hvis du slipper mig løs, gir jeg dig råd, hvordan du skal bære dig ad.“ Gutten lovte å slippe den løs. Fisken fortalte gutten: „I vatnet er der et sverd som tre hundre menn har søkt å få, men ingen har fått det. Men du skal gå og skrue tre ganger og suge hver gang du skruer; da blir

dego subi las'ta." Bar'dni-dagai nu govt guolli nævvoi su. De oaǯǯoi son miekki bajas, ja de vulgiga soai.

De leiga vaʒ'ʒan nu gukka, atte leiga vai'ban, ja šaddai sæwdnjad ja ar'vi. De soai manaiga guosa vuollai, ja niei'da logai bardnin: „Mi son dat læ muoraid?" Bar'dni logai nieidain: „Dat læ vis'sa guossa, maid ac̄'c̄i lavi mui'talit." De šaddai iđid; soai vulgiga vaʒ'ʒit; vaʒʒiga gukka. De bođiga bal'ga ala; de aicaiga gas'kasgubaid ja hal'gogubaid. De lokka niei'da viel'ljasis: „Mat diet læt?" Viel'lja vas'tidi: „Dat læt olbmuid boal'den-muorat." De cuoi'go niei'da daid suovaid: „Mat diet læt?" De lokka viel'lja: „Dat læt olbmuid dalot." De manaiga soai gukka; de bođiga suk'kes vuowdi sisa; dobbe lei unna visuš, ja soai manaiga sisa. Dobbe lei boares ak'ko; soai jæraiga iddjasaje. Ak'ko lokka: „i son duosta dud'nu val'dit dāsa; dat læ rievvarid viesso." Bar'dni i ballan; soai nokkaiga. De bowte dat rievvarat; si al'ge borrat, bok'te gussidnai borrat. De soai boraiga sær'vala rievvariguin. De heiti bar'dni borramis; de lokket dat rievvarat: „Bora æmbu! Manjemuš gærde don læhge borrame." De vas'tida bar'dni: „i son læt šat nu manna; gal son daddjada (ibmirda) borrat." De si hei'te borramis; de lokket dat rievvarat: „si ai'gut god'dit bardni." Bar'dni valdi miekkis gitti ja struv'vesti miekki ja njamisti moad'de goaikanasa njalbmai (miekki sis'te lei daggar goaikanas: go dan njamai, de šaddai giew'ra) ja doppi dan miekki ja ovtat manos c̄uolasti guđa ruoššas oaivi eret ja gesi daid gæl'lari ja deddi gællirlokki (bijai dæddo gællirlokke ala). De vaʒʒiga oab'ba ja viel'lja lovtain ja juokke baikis ja oiniga: das lei ollo obmudat.

De gawnai bar'dni bissoid; de vulgi loddid bac̄c̄alit. Niei'da baʒi borramušaid rakkadit. De gulla niei'da, go luoibma gæl'laris; de manai ja rabasti gællirlokki. De oaidna ovta rievvara, go læ c̄ibbid al'de. Niei'da mog'gjesti; de c̄uorvoi dat rievvar ieǯas lusa boattit nieida. Niei'da manai dokku; de jærai rievvar, gos nieida viel'lja læ. Niei'da mui'tali: dat lei loddid bac̄c̄alæme. De algi rievvar irgastallat nii'di ja siđai nieida ieǯas luoi'tit bajas. Niei'da logai: „i son duosta; su viel'lja god'da, go boatta." De rievvar logai nieidain, atte soai gal'gaba god'dit dan du viellja ja ieǯa nai'talit. Niei'da logai: „i daina

det lett i din hånd som et aspeløv." Gutten gjorde så som fisken rådet ham. Han fikk sverdet op og så gikk de avsted.

De hadde gått så langt at de var trette, og det blev mørkt og regn. Da gikk de under en gran, og piken sa til gutten: „Hvad er vel det for et tre?" Gutten sa til henne: „Det er sikkert en gran, som far pleide å fortelle om." Så blev det morgen; de gikk videre og gikk lenge. De kom på en vei; da så de dynger av ener og vedskier. Piken sier til sin bror: „Hvad er det der?" Broren svarte: „Det er folks brenneved." Da peker piken på røken: „Hvad er det der?" Broren sier: „Det er folks gårder." Så gikk de lenge og kom inn i en tykk skog; der var et lite hus, og de gikk inn. Der var en gammel kone; de spurte om natteherberge. Konen sier: „Jeg tør ikke ta imot eder her; dette er et røverhus." Gutten var ikke redd; de la sig til å sove. Da kom røverne; de begynte å spise og vekket også de fremmede, forat de skulde spise. De spiste da i lag med røverne. Da hørte gutten op å spise; røverne sier: „Spis mere! Du har spist for siste gang." Gutten svarer: „Jeg er ikke mere et sådant barn; jeg forstår nok å spise." Så hørte de op å spise; da sier røverne at de vil drepe gutten. Gutten tok sverdet sitt i hånden, skrudde på det og suget noen dråper i munnen (i sverdet var en sådan dråpe at når en suget den, blev en sterk.) Han grep sverdet og hugg med én gang hodet av seks russer, drog dem ned i kjelleren og la noe tungt på kjellerluken. Så gikk søsteren og broren op på loftene og overalt, og så at der var meget gods.

Gutten fant børser og gikk ut for å skyte fugl. Piken blev igjen for å lage mat. Da hører hun, at en ynker sig i kjelleren; hun gikk og åpnet kjellerluken. Da ser hun en røver som ligger på kne. Piken smilte litt; da ropte røveren at hun skulde komme til ham. Hun gikk dit. Røveren spurte hvor hennes bror var. Hun fortalte at han var gått for å skyte fugl. Da begynte røveren å gjøre kur til piken og ba henne slippe ham op. Piken sa at hun torde ikke; hennes bror drepte henne når han kom. Da sa røveren til piken: „Vi skal drepe den broren din og gifte oss." Piken sa: „Der er intet som står sig mot ham." Da sa røveren: „Du skal skape dig

biđe mikkige.“ De logai rievvar: „Galgat dakkat iežad buoc'cin, ja go viel'lja jærra, maina don buorranivčet, de galgat mui'talit: don læt niegadan niego; das læ bænatgullan duokkin guowža-bieddjo, ja go guowža-mielki ožžušit, de dærvašnuvašit.“

Go viel'lja bođi ruok'tot, de lei oab'ba buoc'ci ja luoimai. Viel'lja jærai: „Mi dus vai'lo, oabbažan?“ „Mun læn buoc'ci, ja mun læn niegadan niego: das læ guowža-bieddjo bænatgullan duokkin, ja go mun ožžušin guowža-mielki, de mun dærvašnuvašin.“ Viel'lja dop'pi bisso ja litti ja viekkali ja manai guowža-biejo lusa. Guow'ža lei čok'kame bieddjonjalmis. Bar'dni sik'tegođi; de daddja guow'ža: „Ale baže mu! Don oažžot boččit njinnjelas guowža ja doal'vot dan mielki oab'basad; muttu du oab'ba læ du bæt'ti.“ Bar'dni božisti guowža ja manai ruok'tot, addi oab'bai dan mielki, ja go oab'ba lei dan ož'žun, de dærvašnuvai son.

De šaddai nub'be bæi'vi; de viel'lja vulgi loddid baččalit: Niei'da manai dan bodda rievvara lut'te ja rievvari doalvoi borramuša. De logai rievvar: „Dal galgat vuot dakkat iežad buoc'cin, go viel'lja boatta, ja go jærra, maina buorranivčit, de galgat mui'talit: das læ guovti bænatgullan duokkin jallobæwri-bieddjo, ja go dan mielki oažžot, de dærvašnuvat.“ Go viel'lja bođi, de lei oab'ba buoc'ci. Viel'lja viegai oabba lusa, jærai: „Mi dus læ, oabbažan?“ „Son lei buoc'ci,“ vas'tidi oab'ba, ja son læ niegadan: go son ožžuši jallobæwri-mielki, de son dærvašnuvaši. Das lei guovti bænatgullan duokkin jallobæwri-bieddjo.“ De dop'pi viel'lja bisso ja viekkali dokku, bođi jallobæwri biejo lusa. Jallobæw'ri čok'kai bieddjonjalmis ja oini go bar'dni sik'tegođi; de čuorvoi: „Ale baže, bar'dni! Don oažžot boččit mielki ja doal'vot oab'basad; muttu du oab'ba læ du bæt'ti!“ De boži bar'dni ja manai ruok'tot oabba lusa. De oažžoi oabba mielki ja dærvašnuvai.

De šaddai goalmad bæi'vi; viel'lja valdi bisso ja vulgi loddid baččit. De manai niei'da rievvara lusa gæl'lari ja doalvoi sudnji borramušaid. De lokka rievvar: „Æigo jallobæwrit god'dan su? Muttu dal don galgat vuot dakkat iežad buoc'cin, ja go viel'lja jærra, mi dasa livči rađđin, de galgat daddjat: don læt niegadan: das læ newrid rai'gi

syk, og når din bror spør hvad du kunde bli bra av, skal du fortelle at du har hatt en drøm: en mil herfra er et bjørnehi, og hvis du fikk bjørnemelk, vilde du bli frisk."

Da broren kom tilbake, var søsteren syk og ynket sig. Broren spurte: „Hvad feiler dig, kjære søster?" „Jeg er syk, og jeg har hatt en drøm: der er et bjørnehi en mil herfra, og hvis jeg fikk bjørnemelk, da vilde jeg bli frisk." Broren tok børsen og en kopp og løp avsted til bjørnehiet. Bjørnen satt i åpningen til hiet. Gutten begynte å sikte; da sier bjørnen: „Skyt mig ikke! Du skal få melke binnen og bringe melken til din søster; men din søster sviker dig." Gutten melket binnen, gikk hjem og gav søsteren melken, og da hun hadde fått den, blev hun frisk.

Så kom den næste dag broren gikk ut for å skyte fugl. Piken gikk imens til røveren og bragte ham mat. Da sa røveren: „Nu skal du igjen skape dig syk, når din bror kommer, og når han spør hvad du kunde bli bra av, skal du fortelle: to mil herfra er en løvehule, og når du får den melken, blir du frisk." Da broren kom, var søsteren syk. Broren løp til søsteren og spurte: Hvad feiler dig, kjære søster?" „Hun var syk," svarte søsteren, „og hun hadde drømt: hvis hun fikk løvemelk, vilde hun bli frisk. To mil derfra var en løvehule." Da tok gutten børsen og løp dit og kom til løvens hule. Løven satt i åpningen til hulen og så at gutten begynte å sikte; da ropte den: „Skyt ikke, gutt! Du skal få melke melk og bringe den til din søster; men din søster sviker dig." Da melket gutten og gikk hjem til søsteren. Hun fikk melken og blev frisk.

Så kom den tredje dag; gutten tok børsen og gikk for å skyte fugl. Da gikk piken til røveren i kjelleren og bragte ham mat. Røveren sier: „Drepte ikke løvene ham? Men nu skal du igjen skape dig syk, og når din bror spør hvad råd der kunde være for det, skal du sie: du har drømt at der er en djevelhule her i nærheten, og der er kongsdøtre. Hvis du får et hårstrå av djevelen, da blir du frisk." Gutten kommer om kvelden; han hører søsteren ynke sig; han kom inn og løp hen til henne og spurte hvad der feilte henne. Hun svarte at hun var så syk. Broren sa: „Hvad råd kunde der

lakka, ja dobbe læt gonagas-nieidat. Go son oaǯ'ǯo næwris vuok'tačalmi, de son dærvašnuvva.“ De bar'dni boatta ækkedes, gulla oabba luoibmame, bođi sisa, viegai oabbas lusa, jærai, mi sus lei. Oab'ba vas'tidi: son lei nu buoc'ci. De logai viel'lja: „Mi dasa livči rađđi?“ De vas'tidi oab'ba: son lei niegadan: das lei newrid rai'gi golma bænatgullan duokkin, ja go son oǯǯuši næwri vuok'tačalmi, de buorranivči son.“ De valdi viel'lja miekki ja vulgi dokku; bođi vuostaš ladnji; dobbe leggje unnimus næwrit. Dat baččale dollaruosanasa; muttu son manai sisa. De bođi muttin ladnji; dobbe čok'kai gonagasniei'da ja čuw'di næwri oaivi. Go son aicai bardni gi bođi, de sevi gonagasniei'da: i galga sisa boattit, vai i goddahala. Muttu bar'dni sevi: niei'da gal'ga čibbides gæssit eret næwri oaivi vuol'de, ja niei'da dagai dan. De čuolasti bar'dni næwri oaivi eret ja valdi vuovta næwris ja dan gonagasnieida mieldis. Soai leiga mannan oanehaš; de ærranaddagođiga soai. De valdi gonagasniei'da ieǯas suor'bmas suor'bmasa ja doji gas'kat ja čanai bardni vuovtaide dan nubbi bæli. De soai ærranaddaiga.

Bar'dni bođi ruok'tot, addi oab'bai næwri vuovta, ja go oab'ba oaǯǯoi dan, de son dærvašnuvai. De šaddai njælljad bæi'vi. De vulgi viel'lja loddid baččalit; de manai oab'ba rievvara lusa, doalvoi borramuša dasa ja mui'tali: „æi dat næwrit bittan daina su vielljain.“ De hutkai rievvar: niei'da galgai val'dit vii'dnebot'tala ja jugahit bardni garremida ja jærahit, gos das leggje dat famot. Niei'da valdi viini, ja go viel'lja bođi ruok'tot, de jugahi oab'ba vielljas garremida ja jærahi vielljas, gos das leggje dat famot. Viel'lja lokka: „Daidat don, oabbaǯan, læt mu bæt'ti.“ Oab'ba vas'tida: „In, vielljaǯan, bætte mun du.“ De jugahi en æmbu. De jal'lui viel'lja nu atte dat mui'tali: „sus lei miek'ki daggar, mas leggje nu ædnat famot.“ De jærahi oab'ba, movt daina galgai. Viel'lja mui'tali: „dat galgai struv'vestit golma gærdi ja njamistit dan čaʒi, mi lei struvas; de gæppoi dat miek'ki dego subi las'ta.“ De gaččai viel'lja ja oađ'đai. De manai oab'ba vulus gæl'lari ja mui'tali rievvari buot; de bođi rievvar bajas ja manai ja struvvesti miekki golma gærdi, ja dat gæppoi su gitti dego subi las'ta. De bovtiga soai bardni bajas, ja rievvar valdi su

være for det?“ Søsteren svarte: „Hun hadde drømt at der var en djevelhule tre mil derfra, og når hun fikk et hårstrå av djevelen, så vilde hun bli god igjen.“ Da tok broren sverdet og gikk dit; han kom til det første rum; der var de minste djevler. De skjøt ut en sprut av ildgnister, men han gikk inn. Så kom han til et rum; der satt en kongsdatter og lysket den ondes hode. Da hun fikk øie på gutten som kom, vinket hun at han ikke skulde komme inn for ikke å bli drept. Men gutten vinket at hun skulde dra knærne sine unda den ondes hode, og hun gjorde det. Da hugg han hodet av den onde, tok et hår av ham og tok kongsdatteren med sig. Da de hadde gått et stykke, skulde de skilles. Hun tok ringen av sin finger, brøt den itu og bandt den ene halvdel i guttens hår. Så skiltes de.

Gutten kom tilbake og gav søsteren den ondes hår, og da hun fikk det, blev hun frisk. Så kom den fjerde dag. Broren gikk for å skyte fugl. Da gikk søsteren til røveren, bragte ham mat og fortalte at djevlene stod sig ikke mot hennes bror. Da fant røveren på at hun skulde ta en flaske brennevin og skjenke broren full og spørre hvor han hadde sin styrke. Piken tok brennevin, og da broren kom tilbake, skjenket hun ham full og spurte ham hvor han hadde sin styrke. Broren sier: „Du vil, kjære søster, kanskje svike mig.“ Hun svarer: „Nei, kjære bror! jeg sviker dig ikke.“ Så skjenket hun ham enda mere. Da blev broren så tåpelig at han fortalte at han hadde et sverd som der var så megen styrke i. Søstren spurte hvordan en skulde bruke det. Broren fortalte: „En skulde skrue på det tre ganger, og suge det vann som var i skruen; da blev sverdet lett som et aspeblad.“ Så falt broren ned og sovnet. Da gikk søsteren ned i kjelleren og fortalte røveren alt; røveren kom op, gikk hen og skrudde på sverdet tre ganger, og det blev så lett i hans hånd som et aspeblad. Så vekket de gutten, og røveren tok ham fast og sa: „Skal jeg kappe hodet av dig, som du gjorde med mine fem brødre, eller hvad?“ Da sa søsteren: „Kapp ikke hode av ham, men stikk øinene ut på ham og la ham gå ut i skogen!“ Så stakk røveren øinene ut på gutten og lot ham gå ut i skogen.

Da kom småfuglene og fløi om ham og sa: „Tåpelig var du, gutt,

gidda ja logai: „Galgango mun dus bot'ket oaivi eret, nugo don dakkit mu viđain vielljain, vai maid?“ De dajai oab'ba: „Ale bot'ke oaivi, muttu čuoggo čalmid sus ja bija mannat mæc'cai!“ De čuoggoi rievvar čalmid bardnis ja bijai mannat mæc'cai.

De bowte cizažat ja girdaše su birra ja lokke: „Jal'la leggjit, bardni, go jukket viini.“ Cizažat oappiste su guowža biddjui. Guow'ža logai bardnin: „Ingo mun daddjan dudnji: du oab'ba læ du bæt'ti?“ „Daggjet gal; muttu in mun jakkan dasa.“ De valdi guow'ža bardni iežas čielgi ala ja logai: „Ængo moai vuolge jallobæwri, ranna lusa?“ De ruottasti guow'ža, ruottai moad'de bænatgullan; de soai bođiga jallobæwri biejo lusa. Jallobæw'ri logai: „Ingo mun daddjan dudnji: du oab'ba læ du bæt'ti?“ „Daggjet gal; muttu in mun jakkan.“ De biwdi bar'dni jallobæwri vuol'git iežas doal'vot gonagasgawpugi. De valdi jallobæw'ri bardni iežas čielgi ala ja de ruottasti ja ruottai hui gukkas ja bođi muttin ædnogad'dai. De roggai roggi ædnan sisa ja bijai bardni dokku ja ieš algi hui'kit nu atte davisti maïlbmi vii'dat. Son čuorvoi: „Jus læt olbmut lakkusin, gal'get boattit gad'dai.“ De bođi muttin fanas; de valdi jallobæw'ri bardni bajas dan roggis ja siđai dan olbmu doal'vot bardni ras'ta ja dokku gonagasgar'din gurri. De valdi dat olmuš ja doalvoi bardni dokku gonagasgar'din gurri. Bar'dni čok'kai olgubæl'de ja lawludi.

De bođi gonagasniei'da olgus, vazzaši bardni birra, aicai bardni vuovtain dan gol'leriŋgo; de dowdai son bardni, algi jærahit bardnis, movt dat lei čalmehæbmin šad'dan. Bar'dni mui'tali nii'di. Niei'da valdi bardni ja lai'di sisa ja addi borrat ja mui'tali gonagassi: dat lei su ir'gi. Gonagas manai gæč'čat bardni, ja go oini: dat lei sowken, de i lii'kun dasa. Juokke bæivi lavi gonagasniei'da lai'det bardni olgus. De bar'dni lei daggar: dat ibmirdi cizažid giela. Soai čok'kaiga ol'gon; de law'lu cizažat, atte bar'dni galgai mannat mæc'cai eret ladni sis'te, dɛinago gonagas aigoi baččêt dan boares ladni dušše bardni ditti, vai dat dušša, vai su niei'da i šadda nai'talit sowkenin. Bar'dni manai mæc'cai; gonagasniei'da lai'di su. De law'lu cizažat: bar'dni galgai val'dit suoldnečalmid juokke iđid ja vuoi'dat iežas čalmid daiguin. Bar'dni valdi ja vuoidai, ja go son lei ok'te vuoi'dan, de

da du drakk brennevin." Småfuglene viste ham vei til bjørnens hi. Bjørnen sa til gutten: „Sa jeg dig ikke at din søster sviker dig?" „Du sa det nok, men jeg trodde det ikke." Da tok bjørnen gutten på ryggen og sa: „Skal vi ikke gå til løven, vår granne?" Bjørnen løp avsted og løp noen mil; så kom de til løvens hule. Løven sa: „Sa jeg dig ikke at din søster sviker dig?" „Du sa det nok, men jeg trodde det ikke." Da bad gutten løven om å føre ham til kongsbyen. Løven tok gutten på ryggen og løp avsted; den løp meget langt og kom til en stor elv. Den grov en grop i jorden og la gutten der, og selv begynte den å rope så det ljomet vidt ut i verden. Den ropte: „Hvis der er folk i nærheten, skal de komme til land." Da kom en båt; løven tok gutten op av gropen og bad mannen om å sette gutten over og føre ham til kongsgården. Da tok mannen og førte gutten til kongsgården. Gutten satt utenfor og sang.

Da kom kongsdatteren ut; hun spaserte omkring gutten og fikk se gullringen i håret hans; da kjente hun ham igjen og begynte å spørre ham ut, hvordan han var blitt blind. Han fortalte henne det. Hun tok gutten og leide ham inn, gav ham mat og fortalte til kongen at det var hennes kjæreste. Kongen gikk for å se på gutten, og da han så at han var blind, syntes han ikke om ham. Hver dag pleide kongsdatteren å leie gutten ut. Han var sådan at han forstod småfuglenes sprog. De to satt ute; da sang småfuglene at gutten skulde gå ut i skogen bort fra borgen; for kongen vilde skyte på den gamle borgen bare for guttens skyld, forat han skulde omkomme, forat hans datter ikke skulde gifte sig med en blind. Gutten gikk ut i skogen; kongsdatteren leide ham. Da sang småfuglene at gutten skulde hver morgen ta duggdråper og smøre øinene sine med dem. Han tok og smurte øinene, og da han hadde gjort det en gang, merket han at de alt var klarnet. Så gikk de næste morgen ut i skogen, og gutten smurte igjen øinene med duggdråper. Den tredje morgen gikk de igjen ut i skogen, og gutten så alt meget; hans øine var alt riktig gode. Han tok atter duggdråper og smurte øinene sine med dem, og da blev hans øine meget klarere enn før. Kongens gamle borg var nu skutt i stumper. De to kom og giftet sig.

dowdai, atte čuwgudan leggje juo čalmit. De manaiga soai nubbi iđid mæc'cai, ja bar'dni vuoidai vuot suoldnečalmiguin. Goalmad iđid de soai vulgiga fasten mæc'cai, ja bar'dni oini juo ollo; sus leggje čalmit obba buorit juo. De valdi son vuot suoldnečalmid ja vuoidai daiguin iežas čalmid, ja de šad'de su čalmit miha čuow'gadæbbut go ow'dal. Dat gonagas boares lad'ni lei dal bač'čun moallon. Soai bođiga ja nai'taleiga.

De lei muttin ai'gi gollan; bar'dni vulgi guowža lusa. Son bođi dokku ja siđai guowža vuol'git iežas guos'sai ja mui'tali: son lei nai'talan. Guow'ža vulgi; soai manaiga jallobæwri lusa. Bar'dni siđai jallobæwri vuol'git iežas guos'sai ja mui'tali dasa maid: son lei nai'talan. De si vul'ge, manne rievvar-dallui, bowte sisa ik'ko. Bar'dni manai iežas miekki lusa, struv'vesti golma gærdi ja njamisti daid goaikanasaid, ja miek'ki gæppoi su gitti dego subi las'ta. De manai ja bovti rievvara ja oabbas bajas. Oab'ba dajai: „Gos don læt, vielljažan, ož'žun čalmid?" Viel'lja lei sut'tan oab'bai; son čuoggoi čalmid goabbašagain ja bijai mannat mæc'cai ja dajai: „Ož'žo dal doajai čalmid dego mun!"

De si vul'ge; si leggje mannan oanehis matki; si bowte mutton addjat gad'dai. De daddja jallobæw'ri: „Čuolas mus oaivi eret ja bal'kis duon addjagi!" Guow'ža maid daddja: „Čuolas mus oaivi eret ja bal'kis addjagi!" Bar'dni daddja: „In, buoražidan, daga dan. Doai læp'pi mu vækkehan nu bures; mun in satte dakkat dan." De lokka jallobæw'ri: „Jos don it daga dan, de moai bot'kije dus oaivi eret." De fer'ti bar'dni čuolastit guowžas ja jallobæwris oaivi eret ja bal'kistit addjagi. Oanehaš aigi gæžis de oaidna bar'dni, go addjagis gor'bmu guok'te gonagasprinsa bajas, ja soai bođiga bardni lusa ja mui'taleiga bar'dnai, atte soai leiga læmaš gonagasbardnit; muttu bahas olmuš lei jur'dilan sud'nu spirehabmai; atte soai leiga sæmma gonagas bardnit go du ak'ka.

De si vul'ge ja manne gonagasdallui. De oini bar'dni: gonagas lei nu morrašis. De jærai bar'dni gonagasas, manne dat lei morrašis. Gonagas mui'tali: son lei ož'žun bræva, mas čuožžoi, atte dal galgai stuora soatti šad'dat, ja gonagas balai, go son lei nu boaris, atte son

Der var gått en tid; gutten gikk til bjørnen. Han kom dit og bad bjørnen komme i besøk til ham og fortalte at han var gift. Bjørnen gav sig ivei, og de gikk til løven. Gutten bad løven komme i besøk til ham og fortalte også den at han var gift. Så drog de avsted og gikk til røvergården; de kom inn om natten. Gutten gikk til sverdet sitt, skrudde tre ganger og suget dråpene, og sverdet blev lett i hans hånd som et aspeblad. Så gikk han og vekket røveren og sin søster. Søsteren sa: „Hvor har du, kjære bror, fått øine?“ Broren var sint på søsteren; han stakk øinene ut på dem begge og lot dem gå ut i skogen og sa: „Få nu øine I også likesom jeg!“

Så drog de avsted, og da de hadde gått et kort stykke, kom de til en kilde. Da sier løven: „Hugg hodet av mig og kast det i kilden!“ Bjørnen sier også: „Hugg hodet av mig og kast det i kilden.“ Gutten sier: „Nei, vennene mine, det gjør jeg ikke. I har hjulpet mig så godt; jeg kan ikke gjøre det.“ Da sier løven: „Hvis du ikke gjør det, river vi hodet av dig.“ Da måtte gutten hugge hodet av bjørnen og løven og kaste dem i kilden. Kort efter ser gutten at der steg to prinser op av kilden; de kom hen til gutten og fortalte ham at de hadde vært kongssønner; men et ondt menneske hadde kastet dyreham på dem; de var sønner til den samme kongen som hans kone.

Så drog de avsted til konsgården. Da så gutten at kongen var så sorgfull. Han spurte kongen hvorfor han var sorgfull. Kongen fortalte at han hadde fått et brev, og i det stod at nu skulde der bli en stor krig, og kongen var redd for at han kanskje tapte, da han var så gammel. Men gutten sa: „Du behøver ikke å gå i krigen,“ og han tok hæren og reiste. De kom til en dal; da gikk gutten alene imot den andre hæren og vinket med sverdet, så hele hæren med én gang blev liggende. Så vendte han om og gikk til sin egen hær, og de reiste tilbake. Da kongen hørte at gutten hadde seiret, gav han ham hele riket sitt.

daidi vuoitahallat. Muttu bar'dni logai: „It don darbaš vuol'git soattai,“ ja bar'dni valdi soattevæga ja vulgi. Si bowte muttin vag'gai; de manai bar'dni ak'tu dan nubbi soattevæga owdal ja sævvili mikkinis ovtat manos visut vællot dan soattevæga. De jorgihi bar'dni ja manai iežas soattevæga lusa, ja si vul'ge ja manne ruok'tot. Go gonagas gulai: bar'dni lei vuoi'tan, de addi gonagas visut iežas riika bar'dnai.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

43.

De læi muttomin ok'tâ læs'kâ, jâ sust læi ok'tâ aidnu bår'dni, jâ sodnust læi ok'tâ gussâ. De læi bår'dni muttomin bæivi gæččâmen dâm gusâ mæccist. Go son læi dobbi, de oaidna son, âtte ok'tâ âlmåi boattå su lusâ dâggår ruitoin, mi jieš vaʒ'ʒå, jâ rui'to læi farpålgæs'si rui'to. De ålgi dât âlmåi lonotâllåt dâm bårnist dâm gusâ dâinâ ruitoin; mutto bår'dne celki: „Im mun lonot; mu æd'ni i suovâ lonotet.“ Mutto dal âlmåi lonotâlåi, giddâ dâssåši go bår'dne mâŋimus'tå fer'ti lonotet. De vulgi bår'dne dâinâ ruitoin ruok'tut ædnis lusâ, jâ go son bođi ædnis lusâ, de suttåi æd'ni hir'bmuset su âlâ, go son lonoti su gusâ dâinâ næl'gė-ruitoin. Mutto âlmåi læi goč'čum dam bårni bâssåt ruito juokke ækket, ow'dâl go son nok'kå. De celki bår'dne æd'nåsis: „Æd'ni, dat rui'to læ buorre rui'to.“ De bâsåi son dâm ruito, ow'dâlgo soai nokkâgođigâ, jâ bijåi dâm ruito us'kičikki goattåi jâ lokki velå âlâ, jâ de soai nokkåigâ. Iđedist go soai bâddjånæigå, de læi rui'to juo jaw'kâm, jâ de ålgi æd'ni hir'bmuset cuw'ʒât su âlâ, go son læi dâkkåm sodnu gusâtâgâ. De mânåi gan'dâ goađe âlâ jâ njuikudi dobbi; de cuoi'gogođi bår'dni: „Æd'ni, monnu rui'to juo boattå,“ jâ de bođi rui'to goattåi. Bårdne râvåsti ruito jâ oini, âtte dâm sis'te leddje vâråș gusâ- jâ sawʒâ-biergok dievvâ. De celki bår'dne: „Æd'ni, igo læk dat buorip go gussâ?“ Æd'ni i jiednâdâm mâi'dige.

Go ækket šâddåi, de bâsåi bårdne ruito jâ bijåi dâm us'kigæččåi (uk'sâčikki), jâ de nokkåigâ fåstâin. Iđedist go soai likkåigâ, de læi

43. DEN TYVAKTIGE GRYTE.

Det var engang en enke, og hun hadde en eneste sønn, og de to hadde én ku. Så var gutten en dag ute i marken og gjætte kua. Da han var der, så han at en mann kom til ham med en gryte som gikk av sig selv, og gryta tok en tønne. Da begynte mannen å ville at gutten skulde bytte bort kua mot gryta; men gutten sa: „Jeg vil ikke bytte; min mor tillater det ikke.“ Men mannen vilde nu ha ham til å bytte, til han til slutt måtte bytte. Gutten gikk da hjem til sin mor med gryta, og da han kom hjem, blev hans mor forferdelig sint på ham, fordi han hadde byttet kua hennes med den sultne gryta. Men mannen hadde sagt til gutten at han skulde vaske gryta hver kveld, før han la sig. Da sa gutten til mor si: „Mor, denne gryta er en god gryte.“ Han vasket gryta før de la sig, og satte den i dørkroken i gammen med lokket på, og så la de sig. Om morgenen da de stod op, var gryta alt vekke, og moren begynte riktig å småskjenne på ham, fordi han hadde gjort dem ku-løse. Da gikk gutten op på gammen og hoppet der; da ropte han: „Mor, gryta våres kommer alt“, og så kom gryta inn i gammen. Gutten tok lokket av gryta og så at den var full av ferskt ku- og sauekjøtt. Da sa han: „Mor, er ikke den bedre enn kua?“ Moren mælte ikke noe.

Da det blev kveld, vasket gutten gryta og satte den i dørkroken, og så la de sig igjen. Om morgenen da de stod op, var gryta igjen

rui'to jaw'kâm juo vuot on. Bårdne mânài fâstâin goađe âlâ, jâ go son læi dobbi, de cuoi'gogođi son fâstâin: „Æd'ni, de boattå monnu rui'to!“ Jâ mâid? Go dât bođi, de læi rui'to dievvâ sil'bâruđàin. De våldigâ dâid ruđàid erit ruitost, jâ go ækket šaddài, de basài bår'dni das ruito jâ bijài dâm uk'sâčikki, jâ de jieǯâ nokkàigâ op'pėti.

Go fâst iđit bođi, de læi vuot on rui'to jaw'kâm. Das mânài gan'dâ goađi âlâ, jâ go son læi dobbe, de das cuoi'gogođi gan'dâ: „Æd'ni, monnu rui'to juo boattå, jâ olmuš velå čok'kå sis'te.“ De bođi rui'to dâinâ olbmuin goattài. Bår'dne bâhàdâllâgođi hir'bmuset dâm âlbmå âlâ, go son læ ai'gum bâi'kit su ruito sisâ; mutto dât âlmài rokkâdâlài su jâ falài ollo ruđàid sudnji, jos son guođâši sudnji hæggâ, jâ de son âddi sudnji ollo ruđàid, go son bæsài heg'gi, jâ bår'dni riggoi hir'bmuset.

Vuostâmuš gærdi læi rui'to mânnåm hånis gonâgâsâ bal'vâlæd'dji lusâ, guđek leddje omid gæč'čâmen mæccist. Go bal'valæd'djek oidne dâm ruito boattimin, de ar'vâleddje si njuovvåt šivetid jâ vuoš'šât vâlljest, vai si bessek ok'tige borråt gal'lås. De njuvve si jâ čup'pe ruito dievvâ jâ mânne jieǯâ muoràid vieǯ'ǯât; mutto rui'to våʒ'ʒeli dâm boddâ ruok'tut. De bácce si dâsâ.

Nubbe gærdi læi rui'to mânnåm dam hånis gonâgâsâ går'demi, jâ go dât hånis gonâgâs oini dâggår âmås ruito, mi jieš vaʒ'ʒå, de våldi son dâm ruito jâ bijài maŋgâ lokkâ duokkài jâ dewdi ruđàiguim; mutto dat rui'to, go iddjâ læi šâd'dâm, mânài ruok'tut.

Goalmåt gærdi læi rui'to mânnåm fâstâin dâm hånis gonâgâsâ lusâ. Go dal gonâgâs oini dâm ruito, de celki son: „Du sisâ mon gâlle dal velå bâikåm,“ jâ de aigoi bâi'kit. Mutto de čar'vi rui'to bâđâ giddâ jâ våʒ'ʒeli gonâgâsàin bårni lusâ bai'kài.

(Holm, Polmak.)

STII'KÅ-PIERÂ.

Ok'ti vulgi ok'tâ boaris ad'djå mærâ âlâ gulid oag'got. Go son læi og'gum vâdnâsis mæs'tâ lås'ti, de jurdâši son gad'dài vuol'git; jur'dili dâddekin fâstɛin: „Hei, månne son mon im velå oaggost âlcim

vekke. Gutten gikk igjen op på gammen, og da han var der, ropte han igjen: „Mor, nu kommer gryta våres!“ Og hvad? Da den kom, var den full av sølvpenger. De tok da pengene op av gryta, og da det blev kveld, vasket gutten igjen gryta og satte den i dørkroken, og selv la de sig igjen.

Da morgenen igjen kom, var gryta igjen vekke. Atter gikk gutten op på gammen, og da han var der, ropte han igjen: „Mor, gryta våres kommer alt, og der sitter enda et menneske i den.“ Gryta kom da med et menneske til gammen. Gutten gav svært ondt fra sig til mannen, fordi han hadde villet skite i gryta hans; men mannen bad ham og bød ham mange penger, hvis han vilde la ham beholde livet. Så gav mannen ham mange penger, fordi han slapp med livet, og gutten blev svært rik.

Den første gangen var gryta gått til en gjerrig konges tjenere, som gjætte kreaturene ute i marken. Da de så gryta komme, talte de om å slakte kreaturer og koke rikelig, så de en gang kunde få spise sig mett. Så slaktet de og skar op så gryta blev full, og gikk selv for å hente ved; men gryta gikk imens hjem. Så blev de igjen der.

Den andre gangen var gryta gått til den gjerrige kongens gård, og da han så en sådan fremmed gryte, som gikk av sig selv, tok han og satte den bak mange lås og fylte den med penger; men da det var blitt natt, gikk gryta hjem.

Den tredje gangen var gryta igjen gått til den gjerrige kongen. Da han nu så gryta, sa han: „I dig skal jeg nok nu også skite,“ og så skulde han til. Men gryta knep til om baken hans og gikk med kongen hjem til gutten.

44. STIKA-PER.

Engang reiste en gammel kall ut på sjøen for å fiske. Da han hadde fått båten sin næsten lastet, tenkte han på å reise i land; dog falt det ham inn: „Hei, hvorfor skal jeg ikke enda fiske mig en

vuoš'šâm-guoli? Bæsâm liebmâdet, go boađâm gad'dâi." Son luiti su vađos bod'nâi, dowdâi, âtte dâsâ dâr'vâni stuorrâlagân guolli giddâ, gesi dâm bâjâs, gæččâsti: „Hei, gabbos, josgo mâid, âmâ alås mannå vuog'gâ-njunist giddâ." Doabmâli hoappost luoi'tet dâm fâstâin merri. Dât mannå hallâgođi: „Âle luoiti mu šâtɛin merri! Ik don šâddâ gattât, jos mu lækge bâjâs gæssâm bodnist; dâstgo doantâk leddje mu dokko dæd'dâm, jâ de viimâ bessim âlbmâ dolâidi." Ad'djâ sukkâli gad'dâi, mâŋŋil go læi čok'ketâm gandâ mâŋŋiskot'ti. Go son sukkå oanekâssi jâ vilpåstâ gandâ guw'lui, de gan'dâ læ sturrum mæl'gât jâ ollo dâm råjist go son mâŋimus'tå vilpåsti sudnji, jâ go gad'dâi læigå joaw'dâm, de læi gan'dâ stuoråb go davålâš âlmâi.

Dat âlmâi, Stii'kå-Pierâ læi su nâmmâ, nugo son ješ ad'djâi su nâmås čil'gi. Soai ar'vâlæigå dâlle addjâin guoli vuoššâstit, jâ ad'djå dâddjå Stii'kå-Piri: „Mânne don, gutte læk nuoråp olmuš, ik mânâ gulin bâjâs jâ vuoššâ monnuidi vârås guoli?" Stii'kå-Pierâ dâgâi nu, våldi addjå gar'bå ok'tânâgâ guliguim jâ guddi stovo lusâ jâ vuoššâi buok dâid gulid liemås-ruitoin. De čur'vi ad'djâi: „Boađe donge vârås guoli noawkåstet!" Go ad'djå bođi jâ oini dâid mænoid, de hirmâstuvâi jo jâ jur'dili: „Vâi de gessim dam bâhåkâsâ bâjâs!" Àlgigâ borråt jâ ad'djårieppo i gær'gâm go guok'te čas'kå borråt; de Stii'kå-Pierâ læi njekkum buok dâid gulid, mâid læi vuoš'šâm. Ad'djå ålgi ar'vâlet Stii'kå-Pierâin: „Muđoi don gâle livčik hagås skippår; mutto go im suiti dudnji næl'gådâgâ doallât; dast æi læm gus'tu dudnji guolik obbâ gâl'låsge." Stii'kå-Pierâ dâddjå ad'djâi: „Gâl moai od'ne væi'gin fâstâin og'gu moad'de dâm mâđi gulid; muttu dust læ vânås nu mendu uc'ci. Jos dust livče fiellok, de mon dâm vuow-ʒâšim, dâhje jos don dieđak dåbbe lâkkâsin stuorrâ fɛmberegâ, mâid mattåšik âlcet luoi'kâtit, vâi livče våive vær'tâ mærâ âl'de sugâdit." Stii'kå-Pierâ hɛŋ'ki moad'de logi vuoggåid ok'tân haŋ'kân. Ad'djå lokkå: „Gost moai sævti gâl'gi âlcesæmi fid'net?" Stii'kå-Pierâ vås'tedi: „Gâl hân mærâst læk guolek nu ædnåk, âtte soamis roak-kâsâ dam håŋ'ki giddâ, vai oǯ'ǯu âlcesæmi sævti."

Nu soai vulgigâ faw'låi. Go soai bođigâ oag'gom-mâttâi, de ålgi Stii'kå-Pierâ oag'got sævtetis vuoggåiguim. Addjå goččoi son duššefâl

kokefisk. Så får jeg koke sodd når jeg kommer i land.“ Han lot snøret gå til bunns og merket at en storvoren fisk blev hengende fast i det; han drog det op og så: „Hei, det var nifst; se, et nakent barn er jo fast i spissen på kroken.“ Han skyndte sig for å slippe det ut i sjøen igjen. Barnet begynte å tale: „Slipp mig ikke ut i sjøen igjen! Du kommer ikke til å angre på at du har dradd mig op fra bunnen; for smådjevlene hadde senket mig dit ned, og så slapp jeg til sist op til folk.“ Kallen rodde i land, efterat han hadde satt gutten i bakskotten. Da han hadde rodd et kort stykke og så hen på gutten, var denne blitt temmelig stor og meget større enn da han sist så på ham, og da de var nådd i land, var gutten større enn en almindelig mann.

Mannen het Stika-Per, eftersom han selv opga sitt navn for kallen. De talte da om å koke fisk, og kallen sier til Stika-Per: „Hvorfor går du, som er den yngre, ikke op med fisken og koker oss ferskfisk?“ Stika-Per gjorde så, tok kallens færing med fiskene, bar den op til stuen og kokte alle fiskene i løipinggryten. Så ropte han til kallen: „Kom du også og plukk i dig litt ferskfisk!“ Da kallen kom og så den adferd, blev han forferdet og tenkte: „Å at jeg trakk denne djevelen op!“ De begynte å spise, og kallen, stakkar, hadde bare fått spist to stykker, da Stika-Per hadde slukt i sig alle de fiskene han hadde kokt. Kallen begynte å tale med Stika-Per: „Du vilde nok ellers være en hag kamerat, men jeg kan ikke holde dig med mellemmat; her var, ser jeg, ikke fisk nok til å mette dig.“ Stika-Per sier til kallen: „Vi skal nok idag i skumringen igjen få mange ganger så mange fisk; men båten din er så altfor liten. Hvis du hadde bord, skulde jeg gjøre den større, eller kanskje du vet av en stor fembøring her i nærheten, som du kunde få lånt, så det kunde være umaken verdt å ro ut på sjøen.“ Stika-Per festet en 20—30 fiskekroker på en hank. Kallen sier: „Hvor skal vi skaffe oss agn?“ Stika-Per svarte: „Der er nok så mange fisk i sjøen, at noen blir hengende fast i denne hanken, så vi får oss agn.“

Så rodde de ut på sjøen. Da de kom til fiskemedet, begynte Stika-Per å fiske med kroker uten agn. Kallen ba han bare se på,

gæč'čât, mo nuorrâ olmuš oag'got lâve. Son âlgi gæssit vir'kujit gulid bâjâs, logi mâđo (mâđi) dâhje nubbe lokkâi âin ok'tânâgâ, jâ dâm boddâ go son vađos luoi'tâ bod'nâi vuoddjot, de orro addjâ mielâst, âtte dâk guolek, mâk vâdnâsist læk, lâssânik æni ænibun. Ævâ soai addjânâm gukkâ, ow'dâlgo dievvâgođi vânâs, ja go gad'dâi sukkâlæigâ, de šâddâi vânâs âin buorebut lâs'ti. Stii'kâ-Pierâ dâddjâ, go gad'dâi bođigâ: „Gâl bâ datge vânâs læ suwditæbmi; im de gær'gâm velâ obbâ bivâstuvvâtge. Vuoggâk, dâk læk nu čâđâčâlmâgâk must, âtte go guolli dâid ai'câ, de guk'kin jo girditâ dâi lusâ.

Nu dâgâigâ soai moadde hâvi, jâ addjâst leddje fâr'gâ guolik dâm mâđi, go mâtti oaǯ'ǯot âlcesis lonotet dâiguim jâgi ælâtusâ. Stii'kâ-Pierâ fid'ni âlcesis vâdnâsâ; son læi nâmâlâssi addjâ bok'te ski'kki-dâm âlcis fielloid, jâ dāinâ juoigâi son âlcesis vâdnâsâ. Son gawnâi, go læi vâʒ'ʒimin muttimin mærrâgâddi miel'de, boaris dræg'gâlæggâ, mâst i læm go ok'tâ bâdni; dâst juoigâi son âlcesis stuorrâ bâs'telis miekke. Son vulgi dâinâ vâdnâsin sukkât gâd'deguorâ miettâ, bođi ovtâ bai'kâi, goggu leddje ollo soarvek; oaidnâ muttim âlbmâ, gutte gâikudâ soar've-ovsid gieđâiguim; čur'vi dobbe vâdnâsistis: „Hei, hei, dom olbmu, go læge jo kiew'râ.“ „Stii'kâ-Pierâ læ vel kiewrâp go mon,“ fâs'tedi dat âlmâi. „Boađe mu vâdnâsi!“ čur'vi velâ Stii'kâ-Pierâ. Na šâddâigâ guovtis. Soai vulgigâ âin sukkât vii'dâsâb'but, oai'dnivâ ovtâ âlbmâ bâvte gieđâiguim gâikudæmin. „Hei, hei, dom olbmu, go læge jo kiew'râ.“ „Stii'kâ-Pierâ læ vel kiewrâp go mon,“ fâs'tedi dât âlmâi. „Ikgo mu vâdnâsi boađe munnji skippârėn?“ celki Stii'kâ-Pierâ. Jâ de si šâd'de golmâs. Si vul'ge âin sukkât; de oidnek si, go muttim âlmâi ruv'vi stâli su gieđâides gâskâst nu dego dibmâ dâigi. „Hei, hei, dom olbmu, go læge kiew'râ, go stâlli mattâ læt du gaʒʒâi gâskâst dego dâi'gi.“ „Stii'kâ-Pierâ læ vel kiewrâp go mon,“ fâs'tedi dât âlmâi. „Ikgo mu vâdnâsi boađe donge?“ jærrâli Stii'kâ-Pierâ. Dam lakkâi šâd'de si njælljis.

Si vul'ge âin sukkât mærrâgâddi miel'de. De bođi vuodnâ sin ow'di; dam vudni golgâi ok'tâ stuorrâ dædno vuolâs. Si vul'ge dam dæno miel'de bâjâs, njæl'lje navcâtis duonâ. „I læk dietto, goas'tâpgo mi obbâ ollinge dam dæno miel'de bâjâs. Lægo dist mâggârâšgi

hvordan en ung mann pleier å fiske. Han begynte å dra fisk op kvikt, en 10 eller op til 20 i gangen, og mens han lot snøret sitt gå til bunns, tyktes det kallen at fiskene i båten blev flere og flere. De brukte ikke lang tid før båten begynte å bli full, og da de rodde mot land, blev båten enda mer lastet. Stika-Per sier, da de kom i land: „Denne båten tar nok ikke noe; jeg fikk ikke engang tid til å bli svett. Krokene mine har sådant tekke at når en fisk ser dem, flyr den alt langt borte fra hen til dem.“

De gjorde så flere ganger, og kallen hadde snart så meget fisk at han for den kunde bytte til sig matvarer for året. Stika-Per skaffet sig en båt; han hadde nemlig ved kallen fått sig bord, og av disse joiget[1] han sig en båt. Han fant, da han engang gikk langs stranden, en gammel dregglegg med bare én klo; av den joiget han sig et stort, kvast sverd. Han gav sig til å ro langs landet med båten og kom til et sted, hvor der var mange tørrfuruer. Der ser han en mann som river furugrenene av med hendene; han ropte fra båten: „Hei, hei, hvor sterk den mannen er!“ „Stika-Per er enda sterkere enn jeg,“ svarte mannen. „Kom inn i båten min!“ ropte Stika-Per. Så blev de to. — De rodde videre; da ser de en mann som river et berg istykker med hendene. „Hei, hei, hvor sterk den mannen er!“ „Stika-Per er enda sterkere enn jeg,“ svarte mannen. „Vil du ikke komme i båten min og slå lag med mig?“ sa Stika-Per. Og så blev de tre. — De rodde videre; da ser de at en mann gnir stål mellem hendene, som om det var en bløt deig. „Hei, hei, hvor sterk den mannen er, da stål mellem fingrene dine er som bløt deig.“ „Stika-Per er enda sterkere enn jeg,“ svarte mannen. „Vil ikke også du komme i båten min?“ spurte Stika-Per. Således blev de fire.

De rodde videre langs stranden. Da kom de til en fjord; ut i den fjorden rant en stor elv. De reiste opover elven, fire dårlige stakkarer. „Det er ikke godt å vite, om vi i det hele kommer frem opover denne elven. Har I noenslags verge, så om en Guds gave her skulde sees i vannet, en da kunde få den op?“ sa Stika-Per. Da de hadde reist et kort stykke, blev båten stående fast. „Finner

[1] Her om tryllesang.

værjo-lagânâk, jos mâkkâš dâbbe Ibmil lâhji oi'dnuši čâʒest, mâinâ mattâši olmuš bâjâs dâm oaʒ'ʒot?" celki Stii'kâ-Pierâ. Go si leddje oanekâssi matkâšâm, de roakkâsi vânâs giddâ. „Ekketgo di dâddjât dædnorâigi bâjâs jottit?" celki Stii'kâ-Pierâ. „Hoigâdekkit vâdnâsâ luovos, vai âin goas'tâp!" Dok âlbmâk hoigâdek gâle; muttu vânâs i likkâ. „Jos de læš gæđ'ge bâs'tâm giellâsi giddâ, go i mâtte lik'kât i ei'sigin šâtɛin," cel'ke dâk âlbmâk. „Guowlâstekket bâddjel vânâs-râwdâ, mâsâ dât vânâs nu sâggâ dâr'vâni," celki Stii'kâ-Pierâ. Si gæč'čâgotte, josgo mâid, stuorrâ haw'gâ læmâš gargo-goadnelist bæivâ-dâkkân oađđimin, ja si gor'gŋu hawgâ niski âlâ vâdnâsâ giddâ. „Âmâ de sâd'di middjidi vuš'šusâ," celki Stii'kâ-Pierâ. „Nâgâdâgo dist ok'-tâgen dâm sor'bmėt?" celki Stii'kâ-Pierâ. Si gæč'čâleddje buokâk, muttu i ok'tâgin nâgâdâm sist dâm dâkkât ærep go Stii'kâ-Pierâ. Son goddi dâm jâ gesi gad'dâi. „Vuoš'šop mi âlcesæmek gâs'kâbæi-mal-lâsâ!" celki Stii'kâ-Pierâ. Guttemuš dâm gâlgâš čol'lit, ar'vâlâd'dek si buokâk. „Fid'nijæd'dje gieđâk læk čab'bâsâmmusâk," celki sist muttom. Stii'kâ-Pierâ čuoppâi dâm hawgâ rui'tui, mâid son læi đræg'gâbânest juoi'gâm. Si borre buokâk jâ gâllâneddje.

Go si vuol'gegotte vâdnâsi, aicâi Stii'kâ-Pierâ dâm hawgâ oaivi gar'gust, fâtti ollulidâ giddâ jâ de halâdâ dâst: „Mi son dainâge boađâše, go dal mâkkâš livče čæppes olbmu gitti, fuommašæd'dje ow'di jâ mattulâʒʒâ gâʒ'ʒi? Gâl hân dāi sis'ti orro šiegâgin awnâs; muttu læ velâ olgus vâldekæt'tâi." „I guoli dâvtin boađi mikkigen," vâs'tededdje si. „Âle vust ɛin! mon gæččâstâm væhâš dâr'kilâb'bušit, šâd'dâgo âitusâš mikkigin dâinâ," celki Stii'kâ-Pierâ, jorâtâlâi jâ gæč-čâdi. „O ho, manâk! dāst læ šiegâ čuojânâs; muttu ekket di dowdâ dâm," celki Stii'kâ-Pierâ, âlgi juoigâstâllât, jâ go læi oanekâssi juoi'-gâm, de bulljiti hawgâ njâl'me-râigist olgus čabbâ jâ ođđâ fiolinâ. „Gæččâ duo, igo læm awnâs dâm oaivi sis'te?" celki Stii'kâ-Pierâ. Go si âl'ge gæččâdet dâm oaivi, de leddje ollulâk jaw'kâm eret. „Gæč'čâlekket, âlbmâk, sât'tebettetgo di čuojâtet rivtis awdnâsin?" celki Stii'kâ-Pierâ. Si gæč'čâlâd'dek buokâk; muttu jiednâ gul'lu nu kroavvâset jâ fâstit dego bâhâs râk'ke vuovsâst, jâ mâŋâšâssi i obbâ šâtɛin jienâtgin. Stii'kâ-Pierâ čok'kâni gæđgi âlâ jâ gæččâdišgođi su

I ikke frem opover elven?« sa Stika-Per. „Skyv båten av, så vi kan komme videre frem!“ Mennene skjøv nok, men båten rørte sig ikke. „Kanskje en sten er gått inn i kjølen, siden båten slett ikke kan røre sig mere,“ sa mennene. „Kik over båtkanten og se hvad båten har satt sig fast i,“ sa Stika-Per. De begynte å se, og se! en stor gjedde lå i solskinnet og sov i en kulp ved en ør, og de hadde staket båten fast på gjeddens nakke. „Der sendte han oss jo koking,“ sa Stika-Per. „Kan noen av eder drepe den?« sa han. De prøvde alle, men ingen av dem orket det undtagen Stika-Per. Han drepte den og trakk den på land. „La oss koke oss middagsmat,“ sa han. De rådslo alle om hvem som skulde sløie den. „Fangerens hender er de vakreste,“ sa en av dem. Stika-Per skar gjedden i stykker og la den i gryta, som han hadde joiget frem av dreggkloen. De spiste alle og blev mette.

Da de skulde gå i båten, så Stika-Per gjeddens hode på øren, tok fatt i kjevene og så sier han der: „Hvad kunde der vel bli ut av disse, når de nu kom i en dyktig manns hånd, til en opfinnsom mann og i en kyndig manns klør? I disse er der jo et godt emne, men det er enda ikke tatt ut.“ „Av fiskens ben kommer der ikke noe,“ svarte de. „Vent litt! jeg vil se litt nøiere, om der egentlig blir noe ut av dem,“ sa Stika-Per, dreide dem rundt og så på dem. „Å hå, barn! her er en god fele; men I forstår det ikke,“ sa han og begynte å joige, og da han hadde joiget en stund, kom der ut av gjeddens munn en ny og pen fele. „Se der, om der ikke var emne i hodet?“ sa Stika-Per. Da de begynte å se på hodet, var kjevene borte. „Prøv, folk, om I kan spille på det rette emne,“ sa Stika-Per. De prøvde alle, men lyden hørtes så grov og fæl som av en sint gra-okse, og til slutt gav den ikke mere lyd. Stika-Per satte sig på en sten, så på fingrene sine og begynte å bøie dem, forat de skulde mykne. Da han merket at de var myknet så meget som de skulde, utbrøt han som satt der: „Kom nu og hør, enhver som ikke før har hørt felens vakre lyd, salmens yndige toner, sangens vakre nynning.“ Han tok felen i hånden, lutet sig mot kneet, bøide halsen og holdt øret mot strengene, forat det skulde motta tonen.

suormàidis jâ àlgi dâid sojâtâllàt, vai dâk lašmudivče. Go son dowdài, âtte dâk leddjė jo lašmudâm dâm mâđe go gâl'gek, de bak'kudâsti čok'kàdeddinis: „Bottus dal gullàt juokkehâš, gutte i læš ow'dâl velà gullàm čuojânâsàst čabbâ jienâ, salmàst lieggosis nuottâ, law'lâgist čabbâ hulânâsâ.“ Vàldi čuojânâsâ giettâsis, njâkkâli moal'kot čibbis guw'lui jâ biddjâli čæppàtis mac'cot jâ divoi bælljis stræŋgài guw'lui, vai bæl'ljė nuottâ vuttival'dà. I son darbâšâm gukkà čuojâtet, ow'dâlgo àl'ge mæcci-nàwdik čoak'kài boattit. Juokkelagàn nàwdik botte: rievàn fer'ti mokkidis guođđit, gum'pi i âs'tâm sallâšis šâtɛin doarridit, guow'ǯâ guđi luomijæggis, botte mâidài aimo loddik nuvtgo suk'kis muottâ-oak'ti. Gul'lui bâ dât velà guoli assàmbàikidigin; guolli vulgi loaidostis eret, likkâtâlài vir'kujet su bæccekis, vai joawdâši dokko, gost čabbâ čuojânâs gul'lu.

Stii'kà-Pierâ čuojâti ige sæs'tàm nuottâ; gâl dâst hawgâ oalol čuojài, skilàideddje hawgâ bànek, bak'kudâlài guoli bæccek, šnjiràideddje čiel'ge-dàvtek. I læm oi'dnum ige læm gul'lum dâm čuw'gis aimo sis'ti ok'tâgen olmuš dâggàr, gutte čabbàsâb'but čuojâti, màtti čiel'gâsâb'but law'lot, sàtti buorebut sànid âd'dit. I læm gukkà, ow'dâlgo Stii'kà-Pierâst àl'ge gâdnjâlâk gol'gât, go son lawlodeddinis mui'tài dâm varnotes dilis čâǯi vuol'de, ow'dâlgo ad'djà su bâjàs gesi. Heiti fâr'gâ čuojâtæmist jâ bak'kudi daid sànid: „De aigom vuol'git balkà màk'sit, âd'dit fâstâin loanâ ruok'tot, suovvàt sudnji sæmmà buori, gi mu sàtti varnotesvutti jâ mu bijài guli gâs'ki.“ Guđi dâm čuojâtâmgæđgi jâ guđi buok dâid čoag'gânâm spirid, gæk leddje boattàm gullàm ditti hàw'skes jienâ. Stii'kà-Pierâ gæččâstâlài bâjàs âlmi guw'lui, gæččâstâlài birrâ vàridi. Ar'vâlâd'de: „Igo bieg'gâ læ̀k dal guđigin guowlost?“ Àlgi juoi'gât âlcesis borjâdâgâ; i darbâšâm gukkà juoi'gât, ow'dâlgo bieg'gâgođi dobbe, gost vuogàs bieg'gâ læi, mi màtti su fiewridit sugâkæt'tài dokko, gosâ son jieš dattoi. Go dâs'to læi boattàm bieg'gâ nu ollo, go son âlcesis savài, vulgi son borjàstėt mieđàs jâ jawkài dokko, nu âtte i šâtɛin goas'segin æm'bo oi'dnum.

(Ole Tappio 1893, Polmak.)

Han behøvde ikke å spille lenge, før villdyrene begynte å samles. All slags villdyr kom: reven måtte forlate sine krokveier, ulven hadde ikke mere tid til å forfølge sitt bytte, bjørnen forlot sin moltemyr; også fuglene i luften kom som en tett sne-eling. Det hørtes endog til fiskens boliger; fisken gikk fra sitt hvilested og rørte kvikt sin spord for å nå dit, hvor den vakre fela hørtes.

Stika-Per spilte og sparte ikke på tonen; der tonte gjeddens kjeve, klang gjeddens tenner, fiskens spord gav lyd, ryggbenene freste. Ikke var noe menneske før sett eller hørt i den lyse luft, som spilte vakrere, som kunde synge klarere, som bedre kunde legge ord til. Det var ikke lenge før tårene begynte å trille på Stika-Per, da han, mens han sang, mintes sin elendige tilstand under vannet, før kallen drog ham op. Han hørte snart op å spille og utbrøt i disse ord: „Nu vil jeg dra for å betale lønn, gi lånet tilbake, unne ham det samme gode, som førte mig i elendighet og satte mig blandt fiskene.“ Han forlot stenen som han satt på da han spilte, forlot alle de forsamlede dyr, som var kommet for å høre den behagelige lyd. Stika-Per så op mot himmelen og så rundt på fjellene. De talte sig imellem: „Er der nu ikke vind fra noen kant?“ Han begynte å joige sig bør; han behøvde ikke å joige lenge, før det begynte å blåse der hvor der var høvelig vind som kunde føre ham uten roning dit hvorhen han selv vilde. Da der så var kommet så meget vind som han ønsket sig, seilte han avsted med vinden og blev borte der, så han aldri mere blev sett.

45.

De leddje golbmâ akka čuop'pâme bældo, jâ de vuostâs dâjâi, âtte son gawnâi ovtâ mâne, jâ de dâjâi nub'be: „Vaiko mun gawdnim mâne[1]!“ Jâ de dâjâi goalmad: „Vaiko munge gawdnim mâne!“ Dât vuostâs dâjâi: „Mun lalam golbmâ vâkko,“ ja de dâddje ærak: „Don dušše væl'la, jâ mi dudnji biebmo bâr'gâk.“ De dâjâi: „Vel'led don!“ De dâddje ærrasâk: „Don dušše væl'la, jâ mi dudnji biebmo bâr'gâk.“ Jâ mâne sis'te čuorvoi: „Mun dattom suokkâdâ,“ jâ de rai'ge. De bođi olgus, jâ de šâddâi stuoresen, jâ æige nâgâdâm bieb'mât, jâ mânâi bârgo anotet gied'de-olbmu lut'te, jâ de oažžoi bârgo geđgi čok'kit, dâssaži go males duoldâi. Jâ ige borrâmuš-ai'ge boattam, jâ de suttâi jâ geđgi gur'gâli mietta šilljo, jâ de mânâi gonâgâsâ lusâ jâ anoti bârgo. De âddi gonâgâs bârgo: muorâi fær'kot, jâ de âddi gonâgâs bârgo: hirsâi čuop'pâk. Jâ de goččoi ræŋgâ hirsâi gæsehek bai'kai. De valdi jâ čuoppâi hæstâin oivi ere jâ bal'kesti gor'žai. De gesi ieš hæstâgielkai bai'kai, jâ jærâi gonâgâs: „Aigokgo don soattai?“ jâ de dattoi ovtâ vuovsa njuovvât nies'ten, jâ de dattoi stuorrâ væččer, mi deddi guok'te loje viego, jâ de dâddja: „Dâ læ ilâ gæppâs,“ jâ de dattoi stuorab, jâ de bođi soattesâddjai, jâ al'ge baččet dâm âlâ. De valdi stuorrâ væččer jâ algi cab'met bavte âlâ jâ goddi dâi olbmui.

(Balto 1890, optegnet i Sørreisa.)

46.

De lei ok'ta gæfes Lasarus bar'ni guorohæmen guok'te gaica gonagas-gawput olgubæl'de. Na, de oas'tala gonagas-niei'da dân gaica âlcis. I dât aigo vuow'det, dat gæfes barnehuš. De bâjeda gonagas-niei'da hamehit bâjas jâ dâjja dân barnehuž'ži: „Gæčča mu bâtti!“ De dâjja barnehuš: „Hal'benbe don ânat jiežat; gâl don mana oaž-žot.“ De oanehaš aige, de oažžoi mana gonagas-niei'da. Jâ de gonagas čok'ki buot hærras dažait jâ jærahi: „Gi læ mana ač'či?“

[1] No bâi jos mun gawnâšim mâne!

45. DEN STERKE GUTT.

Tre koner holdt på å skjære en aker; da sa den første at hun fant et egg. Da sa den andre: „Enn om jeg fant et egg!“ Og den tredje sa: „Enn om jeg også fant et egg!“ Den første sa: „Jeg vil ruge i tre uker,“ og de andre sa: „Ligg du bare; vi skal arbeide for mat til dig.“ Hun sa: „Ligg du!“ Da sa de andre: „Ligg du bare, og vi skal arbeide for mat til dig.“ Det ropte inne i egget: „Jeg vil ha grøt,“ og så gjorde de hull på det. Så kom en ut, og han blev stor, og de orket ikke å fø ham. Han gikk for å be om arbeide hos en jordmann, og han fikk til arbeide å sanke sten, til maten blev kokt. Mattiden kom ikke; da blev han sint og helte sten ut over gårdsplassen. Så gikk han til kongen og bad om arbeide. Kongen gav ham arbeide: å hugge ved, og så gav kongen ham til arbeide å hugge tømmer. Og så bød kongen drengen å kjøre tømmeret til gården. Han tok og hugg hodet av hestene og kastet dem i fossen. Så drog han selv hestesledene til gården. Kongen spurte: „Vil du gå i krigen?“ Da vilde han slakte en okse til niste, og han vilde ha en stor hammer som veide tyve våg. Han sa: „Den er alt for lett,“ og vilde ha en større. Da han kom til slagmarken, begynte de å skyte på ham. Han tok den store hammeren og begynte å slå på berget og drepte de folkene.

46. GUTTEN MED ØNSKEGAVE OG PRINSESSEN.

Det var en fattig Lasarus av en gutt som gjætte to gjeter utenfor kongsbyen. Nå, så vil kongsdatteren kjøpe sig den gjeten. Den fattige gutten vil ikke selge. Da løfter kongsdatteren op skjørtene og sier til gutten: „Se mig i baken!“ Da sier gutten: „Ringe holder du dig; du skal nok få et barn.“ Der gikk en kort tid; så fikk kongsdatteren et barn. Da samlet kongen alle storkarer av nordmenn og spurte: „Hvem er far til barnet?“ Piken visste ikke av noen som hadde gjort det. Til slutt blev kongen oprådd, da datteren

Niei'da i dieđe ovtage rakkadan. Jâ de mâŋaƺassi šâddai gonagas hættai, go niei'da i dieđe, gi læ mana ač'či. De čok'ki gonagas gut'ta nub lokkai gar'den sisa, jâ de gæsa manna mod'dje, de dât læ mana ač'če; mutto manna i mod'djên ok'tige dâin daƺain. Mutto de oini manna dân gæfes barnehuƺƺa čâra lase, jâ de mod'dji dâsa. Jâ de gonagas dum'mi: „Die læ ač'če," jâ jærai nieidastes: „Lægo dât rakkadan?" Mutto i dât lokkan. Mui'tali niei'da, âtte son bâjidi hamehit, jâ de logai bar'ni âtte: „mana gâlgat oaƺ'ƺot." De suttai gonagas, jâ de dâgai dâggar far'pala jâ de gol'ma bâđa dâsa, jâ de bijai buot gol'masa, nieida jâ dâm mana jâ dâm barnehuƺƺa, dân sisa, jâ de hoai'gadi merri riew'dat, jâ dal riw'de mæras. Jâ de niei'da imaštalla, mânne skillet gummat dân gæƺes, gos dât bar'ni lei, jâ de dâjja niei'da dâina barnin: „Mânne gummat skillet? Borramušatgo dus læt?" „Læt." Dâjja niei'da: „Âdde sunnji!" Dâjja bar'ni: „Jos muina aigot nai'talet." Dâjja niei'da: „Jo fal; mutto movt don oaƺƺok dam bâđa erit, mi gâskas læ?" Dâjja bar'ni: „I hætti; gâl son oaƺ'ƺo." De bar'ni jærra fâst nieidas, ai'gogo su val'det boan'njan. Niei'da dâjja: ai'go son gâl. Na, de dajja bar'ni: „Âma mon læn heitut dunnji, gonagas-nii'di." Niei'da dâjja: „It don læt heitut. Satte borramuša sattat noai'dot (jur'dilet) aiges ai'gai." Jâ de bar'ni jur'dili bâđa erit, jâ de bæsaiga ok'ti.

Jâ de riewdaiga jâ riewdaiga hir'madet, jâ de boriga mutton it'tuhallan gawpugi. I olmuš ok'tage oai'net, mutto gawput fâl, borramuš jâ juokke diŋ'ga. De mânaiga gar'demi, gosa botte duot mærahal'det gâs'kabeivit borrat. Jâ de valdi bar'ne fiervas gol'ma unna gærgaƺa jâ mânai lok'ti jâ raigai raige, nuvt âtte boatta gær'ge guow'do bæwdi, go mærahal'det botte borrat. Jâ de luiti ovta gærge bæwdi âla, jâ de viekkalejje mærahal'det merri, jâ bar'ni viegahi ovta gidda jâ aigoi god'det, jos i âdde sunnji dân gawpuga. Jâ de fer'ti âd'det mærahal'di. Bar'ni oaƺƺoi dân gawpuga, jâ de šâddai giefman'nin ja šâddai gonagassan dân gil'di. Jâ de čali girje vuop'pases, dân boares gonagassi, âtte son læ ællimen jâ du niei'da læ ællimen jâ son læ gonagassan. Mutto i vuop'pa jakke. Bar'ni čalla fâst, âtte son læ ællimen, „vâiko don merri mu bijjet duš'šat, mu jâ nieidat, jâ dal gâlgat guos'sai

ikke visste hvem som var far til barnet. Da samlet kongen i gården seksten menn, og den som barnet smilte til, han var barnets far; men barnet smilte ikke til noen av de nordmennene. Men da så barnet gjennem vinduet den fattige gutten, og så smilte det til ham. Og kongen dømte: „Der er faren," og spurte sin datter: „Har han gjort det?" Men hun sa nei. Hun fortalte at hun hadde løftet op skjørtene, og da sa gutten: „Du skal få et barn." Da blev kongen sint og gjorde en tønne og tre bunner i den, og så satte han alle tre, datteren og barnet og gutten, i tønnen og skjøv den ut i sjøen å reke, og nu rekte de på sjøen. Piken undrer sig: „hvorfor klirrer kummer i den enden hvor gutten er," og så sier hun til gutten: „Hvorfor klirrer kummer? Har du mat?" „Ja." Piken sier: „Gi mig!" Gutten sier: „Ja, hvis du vil gifte dig med mig." Piken sier: „Ja vel; men hvordan får du vekk bunnen som er imellem oss?" Gutten sier: „Det har ingen nød; det skal jeg nok klare." Han spør atter piken om hun vil ta ham til mann. Piken sier: „Ja, hun vil." Nå, så sier gutten: „Jeg er jo en stakkar for dig som er kongsdatter." Piken sier: „Du er ikke en stakkar. Bare du kan trolle frem mat fra tid til annen." Og gutten tenkte bunnen vekk, og så kom de sammen.

De rekte og rekte svært lenge, og så kom de til en by hvor det spøkte. Der var ikke et menneske å se, men bare byen, mat og alle ting. De gikk inn i en gård, hvor sjøvettene kom for å spise om middagen. Gutten tok tre små stener, gikk op på loftet og gjorde et hull så at en sten vilde komme midt på bordet, når sjøvettene kom for å spise. Så slapp han en sten på bordet, og da løp sjøvettene avsted til sjøen. Gutten løp en op og vilde drepe ham, hvis han ikke gav ham byen. Og sjøvetten måtte gi ham byen. Gutten fikk byen og blev kjøbmann og blev konge i det gjeld. Han skrev et brev til sin svigerfar, den gamle kongen, at han var i live og hans datter var i live og han var konge. Men svigerfaren tror det ikke. Gutten skriver igjen at han er i live, „skjønt du satte mig på sjøen forat jeg skulde omkomme, jeg og din datter, og nu skal du komme i besøk." Den gamle kongen skriver et brev at

boattet.“ Boares gonagas čalla girje, âtte i son jakke. De čali nuorra gonagas: „Boare guos'sai; im mon vâšot, vâiko don bijjet merri.“

Jâ de valdi vuop'pagonagas soattevæga mieldis, ja de hâl vulgi gâl. Go son oi'nusi bori viva gawpugi, de gesi ar'molæwga. No, duot gesi fâst læwga, vivvagonagas: „Boattet gâlgat; rafe læ.“ No, de bori, jâ de riemaiga jugadet jâ borrat. De læ noai'de dât vivvagonagas, satta bâhas dâkkat, dušše jur'dilet. Jâ de jawkai boares gonagas jukkamlasse bæwde âl'de fak'kistaga. Jâ de boares gonagas ransaki buot ol'muit dân gawpuges jâ dâgai duomo nuvt: „Gæn lut'te dât gaw'nujuvvu, gâl'ga god'dujuvvut.“ De dâjja dât vivvagonagas: „Oaǯǯok gæč'čat mu lut'te mâit.“ No, de gæččai. I dât gaw'nan. De dâjja vivvagonagas: „Oaǯǯongo du lummain gæč'čat?“ Jâ de gaw'nui dobbe. De bâllagori vuop'pagonagas: „de dal goddahalla; ješ læ duomo dâkkan.“ Mutto vivvagonagas lei nu ar'mogas, âtte i god'dan.

(Anders Larsen 1900, optegnet efter en fjell-lapp fra Karasjok.)

47.

De læi bakken-gonâgâs. Go skii'pâ boatta dâm gawpugi, de i luoi'tam vuol'gek, muđoigo golbmâ gâǯâldâgâ læi rađđadâllâm hærraidesguin, jâ golbmâ gâǯâldâgâ gâlgâi juokke skiipâkaptæin fas'tedek, jâ go i fas'tedâm, de i luoi'tam.

De bođi kaptæin gad'dai ovtâ boares gal'go goattai, mi læi gawpuk râwdas; de dât mui'tâli, boares gal'go: „Di lekket dal čaddjadâd'dâm âmâs olbmuk; ekket di bæsâ æmbo dast.“ De dâddja kaptæin: „Mânne æp bæsâ? Mi læ vad'don dâhje suddjâ?“ De mui'tâli boares gal'go: „Gonâgâs læ dâggar, mi i luoite vuol'gek, jâ dât gâčča golbmâ gâǯâldâgâ kaptæinas, go skii'pâ boatta, jâ go dâi i dieđe fas'tedek, de i luoite vuol'gek.“ De jærra kaptæin boares gal'gos rađe: „Ikgo don dieđe rađe, mo gâl bæsâm ruok'tuk? „Mæs'tâ son dietta;“ boares gal'go jærâi: „Lægo koffâr dus, dâggar mân sisâ ieš čagâk?“ „No,

han ikke tror det. Da skrev den unge kongen: „Kom i besøk; jeg nærer ikke hat, skjønt du satte mig på sjøen.“

Da tok svigerfar-kongen en hær med sig, og så reiste han. Da han fikk svigersønnens by i syne, heiste han nådeflagg. Nå, svigersønn-kongen heiste også nådeflagg: „Du skal komme; der er fred.“ Nå, han kom, og så begynte de å drikke og spise. Han var noaide, den svigersønn-kongen; han kunde gjøre ondt bare ved å tenke. Så blev plutselig den gamle kongens drikkeglass borte fra bordet. Og han ransakte alle folk i byen og avsa sådan dom: „Den hos hvem det finnes, skal drepes.“ Da sier svigersønn-kongen: „Du får se efter også hos mig.“ Da så han efter. Han fant det ikke. Da sier svigersønn-kongen: „Får jeg se i dine lommer?“ Og så fantes det der. Da blev svigerfar-kongen redd: „nu blir han drept; selv har han avsagt dommen.“ Men svigersønn-kongen var så nådig at han ikke drepte ham.

47. SKIBSKAPTEINEN OG DEN HEDENSKE KONGE.

Der var en hedensk konge. Når et skib kom til byen, lot han det ikke reise, uten at han hadde rådført sig med sine stormenn om tre spørsmål, og de tre spørsmål skulde enhver skibskaptein svare på. Når han ikke svarte, lot kongen ham ikke reise.

Så kom en kaptein i land til en gammel kones gamme, som lå i utkanten av byen; da fortalte hun, den gamle kona: „I er nu villfarne fremmede folk; I slipper ikke mere herfra.“ Kapteinen sier: „Hvorfor slipper vi ikke herfra? Hvad fare er der eller hvad grunn er der dertil?“ Da fortalte den gamle kona: „Kongen er sådan at han ikke lar noen reise; han gjør kapteinen tre spørsmål, når der kommer et skib, og hvis han ikke kan svare på dem, lar han ham ikke reise.“ Da spør kapteinen den gamle kona om råd: „Vet ikke du råd hvordan jeg skal slippe hjem?“ „Jeg vet det

læ gâlle.“ De goččoi boares gal'go: „Vieʒʒâ jottelet gad'dai dam koffâr!“ De lokkâdi kaptæin dâm koffâr sisâ ja de ieš viekkâli gonâgâs lusâ jâ falâi gonâgâsâ vis'tai dâm koffârâ jâ luoikâti guok'te ræŋgâ âlcis guod'dek dokko gonâgâs lusâ jâ falâi dâm rađđekam'mari, gos rađđadâd'da gonâgâs. De ar'vedi boares gal'go: de dal læ juo rađđadâd'dâm jâ gær'ga. De fâs vieʒʒâti ieʒâs goattai dâm koffâr jâ de čowdi dobbe æskâ dâm koffâr jâ suwdeti skii'pi, go ar'vedi, âtte dal fâr'gâ vieʒʒât dâm kaptæin gonâgâs bæssâk gâččâk dâm golbma gâʒâldâgâ.

I læm gukkebuš ai'ge; de vieʒʒâti gonâgâs dâm kaptæin. De gâʒâdi vuos ovtâ gâʒâldâgâ gonâgâs. De smiettâi, mui'tai gâlle; muttu i dat'tum hoappos mui'tâlek. De fas'tedi dâm vuostâs gâʒâldâgâ. De gâččâli nubbe gonâgâs; de dâm fârgâbut fas'tedi; gâččâli goalmad, jâ dâm mæs'tâ dâl'lanâgâ fas'tedi. De hirbmastuvâi gonâgâs jâ dâjâi: dal i læm sus fabmo æmbo doallâk. Muttu sardnoti buris jâ loppedi sudnji ollo ælo mâida, go dâs oruš.

De ar'vâlišgođi gonâgâs, go gærbmâš læi šâd'dâm bar'dnai har'doi miel'de giddâ njalbmečikki, jâ go borra, de mânna nub'be bit'ta dâm gær'bmâš njalbmai, jâ de læi biw'dam noidi erik val'dek, go læi bakkengonâgâs. Muttu de dât ar'vâlisgođi dâinâ kaptæinâin: „Ikgo don dieđaše rađe dâsâ âtte erit oaʒ'ʒok dâm?“ Dât dâddja, âtte i son dieđe. „Læ su skiipâs ok'tâ nissungovvâ-liidne; jos dâinâ i oʒuše eri?“ De vieʒʒâti skiipâs dâm liine, jâ de dollė njællje čikki dâm gonâgâs-bardne oaive âlâ; de gâččâi gærbmâš, jâ goččoi bâstâstet dât kaptæin jâ biddjât dolli gær'bmâšâ. De hirbmastuvâi gonâgâs dâm kaptæinâs jâ aigoi baikestes bæle âd'dek, jos dâs orro. Jâ de goddi dâi noidi, gæiguim ow'dâl læi râssâm, jâ dâgâi birrâbodnjâlus gonâgâs.

Dat nissungovvâ-liidne dâm kaptæin duokken, dât læi niei'dâ Marja govvâliidne, mâinâ son læi bivâstâgâi sik'kum mannasæŋgâst.

(Balke, Karasjok.)

næsten." Hun spurte: „Har du en sådan koffert at du selv får rum i den?" „Ja, det har jeg." Da bød den gamle kona: „Hent fort kofferten i land!" Hun låste kapteinen inn i kofferten, løp selv til kongen og bad om å få sette kofferten i kongens hus; hun leide sig to drenger til å bære den hen til kongen og bad om å få sette den i kongens rådskammer, hvor han holdt råd. Så skjønte den gamle kona: „Nu har han alt holdt råd og er ferdig." Da lot hun kofferten igjen hente til gammen sin, låste den først der op og lot den føre ombord; for hun skjønte at nu lar kongen snart kapteinen hente, så han kan gjøre de tre spørsmål.

Det gikk ikke lang tid; så lot kongen kapteinen hente. Da gjorde kongen ham først ett spørsmål. Han tenkte efter og husket det nok; men han vilde ikke si det i en fart. Så svarte han på det første spørsmål. Kongen gjorde det andre spørsmålet; det svarte han raskere på; kongen gjorde det tredje spørsmålet, og det svarte han næsten straks på. Da blev kongen forferdet og sa at nu hadde han ikke mer makt til å holde ham tilbake. Men han talte godt med ham og lovte ham også meget gods, hvis han vilde bli der.

Så begynte kongen å rådslå med ham. Der var vokset en orm mellem skuldrene på hans sønn like hen til munnviken, og når sønnen spiste, gikk hver annen bit i ormens munn. Han hadde villet ha noaider til å ta den vekk, da han var en hedensk konge. Men nu talte han med kapteinen: „Skulde ikke du vite råd til å få den vekk?" Kapteinen sier at han visste ikke. „Ombord i hans skib var der et tørklæ med billedet av en kvinne; kanskje han kunde få den vekk med det." Da lot han tørklædet hente fra skibet, og de holdt det i de fire snipper på kongssønnens hode. Da falt ormen ned, og kapteinen bød å ta den i en klipe og legge den i ilden. Da blev kongen forferdet for kapteinen og vilde gi ham halvdelen av sitt bosted, hvis han blev der. Og så drepte han de noaider som han før hadde holdt lag med, og omvendte sig.

Det tørklædet med billedet av en kvinne som kapteinen hadde, det var et tørklæ med billedet av jomfru Maria, som hun hadde tørret svetten med, da hun lå på barnseng.

48.

De leggje čieʒa nieida, mat stokke alo juokke arga, ja de mui'taje lavvurdat-ækkedis, atte iđes lei bassi, ja al'ge bik'tasid goarrot ja gorru iđidi ja de nok'ke. Ja ođđet nu gukka go maïlbmi čuoʒ'ʒo. Sis læ roaw'go al'de, ja dat roaw'go jotta alo. Go dat roaw'go manna eret sin al'de, de læ maïlmė loap'pa; de si gul'lajit ja besset bajas.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

49.

De lei muttin olmai Ameriikas mæccis bargos. De bođi su lusa daggar olmuš, mas leggje bik'tasat ja oai'vi ja gabmagat visut jægilin šad'dan olgubæle ja law'ka mies'kan sæl'gai. De lokka dat olmai: „Gos don boađat?“ „Na, son læ mannan alo ja gal'ga mannat en.“ „Ikgo don vaiba?“ „Na, daid stuora bownahagaid dat læ vaivimus ras'ta mannat.“ De čajehi dat abi, ja abi baroid dat goččudi bownahakkan. De jærra dat olmai, gæn lusa bođi: „Gukkasgo don manat?“ „Na, son manna alohalo; son læ vuol'gan dalle vandardit, go Jesus rus'si naw'lijuvvui, ja son gal'ga vandardit, dassaʒi go Jesus boatta dub'met. Son læ dat Jerusalin suwdar; son lei njæl'lje logi jagi boaris dalle go Jesus rus'si naw'lijuvvui.“

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

50.

De leggje ovta addjas golbma bardni; ok'ta lei væha jal'la. De li gonagas-niei'da; son lei nu gavvil ja nu šluogas sar'dnot, atte æi suina bir'gen ok'tage saniguin; son lei nu mok'kai sar'dnot, ja dam gæč'čalad'de ollo vii'sat ja guđet doi'vu ieʒaset gavvilin; muttu i gaw'dnum ok'tage, mi bir'gi daina gonagas-nieidain. Gonagas lei loppidan dan nieida ak'kan sudnje, gutte čadna saniguin gidda su nieida. De vul'ge dok golbma vielljaʒa; boarrasæmus manai algos; i son

48. DE SYV SOVERE.

Der var syv piker som alltid lekte hver virkedag. Så husket de en lørdagskveld på at det dagen efter var helg, og de begynte å sy klær og sydde til morgenen; så la de sig til å sove. Og de sover så lenge som verden står. De har en feld over sig, og den felden er alltid i bevegelse. Når felden går av dem, da er det verdens ende; da hører de og slipper op.

49. DEN EVIGE JØDE.

Der var en mann i Amerika som arbeidet ute i marken. Da kom der til ham et menneske, hvis klær og hode og komager utvendig var ganske mosegrodd og skreppen på ryggen var morknet. Da sier mannen: „Hvor kommer du fra?“ „Nå, han har alltid vandret og skal fremdeles vandre.“ „Blir du ikke trett?“ „Nå, de store tuene er det mest møisomt å gå over.“ Han pekte på havet, og havets bølger kalte han tuer. Da spør den mannen som han kom til: „Hvor langt skal du?“ „Nå, han vandrer alltid; han tok til å vandre, da Jesus blev korsfestet, og han skal vandre til Jesus kommer til dom. Han er Jerusalems skomaker; han var firti år gammel dengang da Jesus blev korsfestet.“

50. GUTTEN SOM MÅLBANDT KONGSDATTEREN.

En gammel mann hadde tre sønner; den ene var litt tåpelig. Der var en kongsdatter; hun var så listig og så slu i sin tale at ingen klarte sig mot henne i ord; hun var så vrien i sin tale, og mange vise og folk som holdt sig selv for listige, prøvde det, men der fantes ingen som klarte sig mot kongsdatteren. Kongen hadde lovet at den som bandt hans datter i ord, skulde få henne til kone. Så gikk de tre brødre; den eldste gikk først; han utrettet ikke noe.

sat'tan mai'dege. De manai dat gas'kalæmus; i songe sat'tan. De gulai dat jallamus viel'lja; de songe vulgi, ja olbmut jerret juokke baikis, go botte su owdald, atte: „Na, gosa dongis læt, raw'ke, vuolgan?“ De son mui'tali: „Mun læn vuol'gan gonagas-nieida buođđot saniguin.“ De olbmuk boagosteggje sudnje. Muttu i son beruštam dain; son manai mæd'del. De son gawnai luodda nal'de owta gak'-kura, mi li jabman. De son valdi dan ja bijai lum'mi. De son vaʒʒi oanehaš; de son gawnai dallær'ka-bæli; de son bijai lum'mi. De son gawnai boares bessudat-binna, ja de son vaʒʒi oanehaš; de son gawnai bukka-čoarvi ja bijai lum'mi. De son vaʒʒi oanehaš; de son gawnai nubbi bukka-čoarvi; de son bijai dannai lum'mi. De son gawnai boares gaikudan skuova, ja son bijai dange lum'mi, ja son dajai alohi algo rajes gidda loappa raddjai ɛin dalle go gawnai daid bal'ga nal'de, atte: „Mun gal daid bijan lum'mi buotten maid gawnan bal'ga nal'de; nago mun dɛid darbašan.“

De son manai ja bođi gonagas-nieida vissui. Gonagas-nieidas lei hui buorre dolla ommanis, ja lei hui bakkas dat viesso. De bođi bar'dni sisa ja dajai: „Ho, ho, galle bat læ akkos bakkas viesso.“ De dajai gonagas-niei'da: „Mu bađas læ vel bak'kasæb'bo.“ De jærai bar'dni: „Lægo nu bakkas, atte mun sattan bassit loddi?“ De siđai gonagas-niei'da čajehit dan loddi, ja son čajehi. De dajai gonagas-niei'da atte: „Das gol'ga vuoddja eret, go riemat bassit.“ Bar'dni dajai: „Mus læ dallær'ka, masa duoston dan vuoja, mi gol'ga loddis.“ De dajai gonagas-niei'da: „Na, dat bieđ'gana, dat lod'di, go læt bassime.“ Bar'dni dajai: „Mus læ bessudat; mun čanan daina čoak'kai, vai i bieđ'gan.“ De siđai gonagas-niei'da čajehit; de son čajehi. De dajai gonagas-niei'da: „Galle bon (ↄ: be don) humat olgus-vaʒ'-ʒilan-sagaid.“ Muttu bar'dni rot'ti dam boares gaikudan skuova lum-mas ja dajai gonagas-nieidain atte: „I mun læk vaʒ'ʒilan; muttu dat olmai gal læ vaʒ'ʒilan.“ De dajai gonagas-niei'da: „Galle bon læt moalkas sagaidasad.“ De rot'ti bar'dni dan nubbi bukkačoarvi lum-mas ja dajai gonagas-nieidain: „Mun dat in læt moalkas; muttu da læ olmai, mi læ moalkas,“ ja rot'ti dan nubbi bukkačoarvi ja dajai: „Da læ vel nub'be daggar.“ De son oaǯǯoi dam gonagas-nieida ak'kan,

Så gikk den mellemste; heller ikke han utrettet noe. Da hørte den yngste bror det; han gikk også avsted, og folk spurte overalt når de møtte ham: „Nå, hvor skal også du, stakkar, hen?“ Da fortalte han: „Jeg skal hen å målbinde kongsdatteren.“ Da lo folk av ham. Men han brydde sig ikke om dem; han gikk forbi. Så fant han på veien en lom som var død. Den tok han og stakk i lommen. Han gikk et stykke; så fant han en halv tallerken; den stakk han i lommen. Så fant han et stykke av et gammelt vidjeband, og så gikk han et stykke; da fant han et bukkehorn og stakk det i lommen. Han gikk et stykke; da fant han et bukkehorn til og stakk også det i lommen. Så fant han en gammel sundgått sko, og han stakk også den i lommen. Han sa alltid fra først til sist hver gang han fant de tingene på veien: „Jeg stikker i lommen alt det jeg finner på veien; enn om jeg får bruk for det.“

Så gikk han og kom til kongsdatterens rum. Hun hadde riktig god varme i ovnen, og rummet var meget varmt. Gutten kom inn og sa: „Hå, hå, gamlas rum er nok varmt.“ Da sa kongsdatteren: „I min bak er det enda varmere.“ Da spurte gutten: „Er det så varmt at jeg kan steke en fugl?“ Kongsdatteren vilde han skulde vise frem fuglen, og han gjorde det. Da sa kongsdatteren: „Det renner fett av den, når du begynner å steke.“ Gutten sa: „Jeg har en tallerken som jeg tar det fettet i som renner av fuglen.“ Da sa kongsdatteren: „Nå, den revner den fuglen, mens du steker den.“ Gutten sa: „Jeg har et vidjeband; med det binder jeg den sammen så den ikke revner.“ Kongsdatteren vilde han skulde vise det frem, og han gjorde det. Da sa hun: „Du prater nok utgangsprat[1].“ Men gutten rev den gamle sundgåtte sko op av lommen og sa til kongsdatteren: „Jeg er ikke utgått, men denne mannen er nok utgått.“ Da sa hun: „Du er nok kroket i dine ord.“ Da rev gutten det ene bukkehornet op av lommen og sa til kongsdatteren: „Jeg er ikke kroket; men her er en mann som er kroket,“ og han rev det andre bukkehornet frem og sa: „Her er enda en sådan.“ Så fikk han kongsdatteren til kone, da han var så listig at han hadde samlet de

[1] Misforståelse av det norske: „jeg mener du er utgått for å målbinde mig.“

go lei nu gavvil, atte lei čoag'gan daid ja vur'ken lum'mi. Ja son fer'ti val'dit boa'dnjen dam jallaslagan bardni, ja soai bir'giga buris, go nai'taleiga, ja olbmut doi'vu, atte son læ buok vii'samus olbmuin, go buođoi gonagas-nieida saniguin.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

51. ÂLMAI, GUTTE NAI'TÂLI JÂ SMIETTÂI, MOVT SU AK'KA GÂL'GA MANATÆMMEN LÆT.

Muttom âlmai jurdâši nai'tâlet, muttu halidi nai'tâlet dâggar nieidâin, gutte manaid i gâlgâ oaǯ'ǯot. Son smiettâi nissunest mannaoaǯ'ǯom-âge jâ nai'tâli dâinâ, gi læi lâk'kâ vit'ta loge jâge boares; muttu i son duos'tâm akkas bællai oađ'đat ow'dâlgo čiešâ jâge gæšest; muttu go son oađđegođi su akkas lut, de šâddâi dât famotæmmen jâ riegâdâtti čiešâ mana; muttu manak leddjė nu unnek dego sappanâk, jâ dâk leddjė buok ælleme. Âlmai goččoi dâid manaid jokki guod'det jâ vuornoti biigas, âtte i son gâlgâ dâm of'tige mui'tâlet, jâ dâddja: „Jos don dâm mui'tâlâk of'tige, de buorre gal dunnjė i særvâ.“ Bii'ga vulgi dâid manaid jokki guod'det. Mânâdæiden bođi of'ta âlmai su owdâld jâ jærâi: „Mâid don guoddak du âskestâd?“ „I dât læk mui'tâlâm værâ,“ fas'tedi bii'ga. „Âdde munnjė gæč'čât,“ dâddja fâstâin âlmai. „Im mon âdde,“ fas'tedi dât bii'ga. „Jos don ik âdde munnjė dâid gæč'čât, de mon goddam. Dâstgo mon oǯǯušim gâlle gæč'čât, jos mon riv'vėšim dâihė rievėld valdašim; muttu don gâlgâk âd'det buore mielâst gæč'čât,“ dâddja âlmai. Bii'ga šâddâi morrâši; dâstgo son jurdâši: gâl'gago son čajetet vâi i? Mutt âlmai bisoi âin gai'bedæmest; de viimâg dâddja bii'ga: „Jos don ik aigo of'tige dâm mui'tâlėt, dâllė gâllė čajetâm.“ „Im mon aigo dâm mui'tâlėt,“ fas'tedi âlmai. De râvâsti bii'ga âskes, jâ go âlmai guow'lâli jâ oini dâid manaid, de jærrâli son imâštâllâmin: „Na, mâk dâk læ?“ „Dâk læ dâk manak, mâk mu æmedi læ on'ne šâd'dâm,“ fas'tedi bii'ga. „Gosâ don dâiguim vul'gik?“ jærâi âlmai. „Mu ised goččoi dâid jokki lei'kit.“ „Âle ei'sėge dâid hævât; âdde munnjė dâid, vâi mon bæsâm dâid bâjasgæsset,“ dâddja âlmai. „Oaǯǯok gâlle, jos

tingene og gjemt dem i lommen. Og hun måtte ta den tåpelige gutten til mann, og de klarte sig godt, da de var blitt gift, og folk mente at han var det allerviseste menneske, siden han målbandt kongsdatteren.

51. MANNEN SOM GIFTET SIG OG TENKTE UT HVORLEDES HANS KONE SKULDE VÆRE BARNLØS.

En mann tenkte på å gifte sig, men vilde gifte sig med en pike som ikke skulde få barn. Han fant ut kvinnens alder til å få barn og giftet sig med en som var nær femti år gammel; men han torde ikke legge sig hos sin kone før syv år efter. Men da han begynte å ligge hos sin kone, blev hun med barn og fødte syv barn; men barna var så små som mus, og de var alle levende. Mannen bød å bære barna i elven, og han innprentet sin tjenestepike at hun ikke skulde fortelle det til noen, og sa: „Hvis du forteller det til noen, går det dig ikke godt.“ Piken gikk for å bære barna til elven. Underveis kom en mann imot henne og spurte: „Hvad bærer du i fanget?“ „Det er ikke verdt å fortelle,“ svarte piken. „La mig se,“ sa mannen igjen. „Nei,“ svarte piken. „Lar du mig ikke se det, dreper jeg dig. For jeg kunde nok få se det, hvis jeg røvet det eller tok det med makt, men du skal godvillig la mig se,“ sa mannen. Piken blev bedrøvet; for hun tenkte: „Skal jeg vise ham det eller ikke?“ Men mannen blev ved å kreve; da sier piken tilsist: „Hvis du ikke vil fortelle det til noen, skal jeg vise dig det.“ „Jeg vil ikke fortelle det,“ svarte mannen. Da åpnet piken fanget sitt, og da mannen kiket efter og så barn, spurte han forundret: „Nå, hvad er det?“ „Det er de barn som min husmor har fått idag,“ svarte piken. „Hvor skal du hen med dem?“ spurte mannen. „Min husbond bød mig kaste dem i elven.“ „Du må slett ikke ta dem av dage; giv mig dem, så jeg kan opdra dem,“ sier mannen. „Du skal få dem, hvis du vil tie,“ sier piken. „Ja, det vil jeg,“ svarte mannen og tok barna.

don aigok orrot javotâgâ," dâddja bii'ga. „Aigom gâllė," fas'tedi âlmai jâ valdi dâid manaid.

Son gesi dâid bâjas, gid'dâ dâssaši go dâk manak šâddė ollės olmušėn. De rakkâdi son stuorrâ jugâlmâ jâ bow'di dâi manai vanhemid guos'sai. Go si leddjė borrâmėn jâ jukkâmėn, de jærâi son dâi manai vanhemin: „Dow'dâbæt'tego doai daid ol'muid?" „Æm," fas'tedæiga soai. „Dat'tobæt'tego doai dâm diettet, mâk dâk læ ol'muid?" „Dat'tu gâlle," fas'tedæiga soai. „Dâk læ dun'nu čiešâ mana, gæid doai aigoide sor'mit." Go soai dâm gulâigâ, de gâččâi ač'če jamâs, jâ æn'ne šâddâi miellâ-vaddjegi jâ jami moadde bæive gæšes.

(Aikio, optegnet 1893 i Øvre Tana.)

52.

Muttom gawpugėst leddje guok'te riggis giehmånnė, jâ nubbi âlbmåst læi hui šiegâ ak'kå jâ oallė sii'vo nissun. De vættâlæigå dâk giehmånni-guovtis gâs'kânæskå; dât âlmåi, gæst læi šiegâ jâ sii'vo ak'kå, veđi dâinâ nubbin giehmånnin dâm, âtte son i gâl'gâm oaʒ'ʒot dâhje såt'tit fil'lit su akkå fuorråvuođâ sud'dui, jâ nub'bi fâstâin veđi dâm, âtte son gâlgåi oaʒ'ʒot fillit su. Dât giehmån'nė, gutte diđi, âtte su ak'kå læi ok'tâ sii'vo jâ råkkislâš ak'kå sudnji, jâ soai eligâ råkkisvuođâ sis'te goab'bâk guoimeskâ vuos'tå, son læi âd'dåm âk'kåsis ovtâ gol'leruossâ, mi oroi su čævåt birrâ, jâ dât læi råkkisvuođâ mær'kâ sodnu gâskåst. Dât nub'be âlmåi veđi fâstâin, âtte son gâlgåi gâle oaʒ'ʒot fil'lit su akkå sud'dui. De celki dât nub'bi: „Im mon dâm jåkki, ow'dâl go don oʒʒušâk dâm gol'leruossâ su čævåtist duokkåsât; mutto jos don ik oaʒʒo dâm duokkåsât, de don ik læk oʒ'ʒum su sud'dui fil'lit. Muttu jos oaʒʒok, de vålde dâm golleruossâ duođâštussån dâm âlâ, âtte don læk sat'tåm su fil'lit. Mutto jos don ik såtte dâm dâkkåt, de gâlgåk don šâd'dât gol'gulâʒ'ʒân; mutto jos sattåk, de gâlgåm mon šâd'dât gol'gulâʒ'ʒân.

De vulgi dât gåw'pe-âlmåi gaw'påi gal'vo-skippåinės, jâ son jawkåi

Han opdrog dem, til de blev fullvoksne. Da holdt han et stort gjestebud og innbød barnas foreldre. Mens de satt og spiste og drakk, spurte han dem: „Kjenner I disse folk?“ „Nei,“ svarte de. „Vil I vite, hvad det er for folk?“ „Ja visst,“ svarte de. „Det er eders syv barn, som I vilde myrde.“ Da de hørte det, falt faren død ned, og moren blev sinnssvak og døde noen dager efter.

52. VEDDEMÅL OM HUSTRUENS TROSKAP.

Der var i en by to rike kjøbmenn, og den ene hadde en meget bra kone, riktig en fin kvinne. Så gjorde de et veddemål; den som hadde den bra og fine konen, veddet med den andre kjøbmannen at han ikke skulde kunne forføre hans kone til utukts synd, og den andre veddet at han skulde få forført henne. Kjøbmannen som visste at hans kone var en fin og kjærlig kone for ham, og de levde i kjærlighet til hinannen, han hadde gitt hende et gullkors som hun bar om halsen, og det var mellem dem et kjærlighetstegn. Den andre mannen veddet at han skulde nok få forført hans kone til synd Da sa den første: „Jeg tror det ikke, før du får tak i gullkorset fra hennes hals; hvis du ikke får tak i det, har du ikke kunnet forføre henne til synd. Men hvis du får tak i gullkorset, så ta det til vidnesbyrd om at du har kunnet forføre henne. Hvis du ikke kan gjøre det, skal du bli en omstreifer; men hvis du kan det, skal jeg bli en omstreifer.“

Så reiste han med sitt lasteskib for å handle og blev svært lenge borte. Da han nu var seilet bort fra havnen, begynte den andre mann å ville forføre den bra konen til synd og strevde med henne

dobbe hirmos gukkå. Go dal dât âlmåi læi bor'jånâm erit habmânest, de ålgi dât nub'be âlmåi oǯǯudet dâm šiegâ akkå sud'dui jâ râsåi suinâ juokke lakkåi, movt son læšge mat'tåm; mutto i son oǯ'ǯum su fil'lit, vâiko movt livči râssåm, jâ de lâkkânišgođi dât åi'gi, go su boad'njå galgåi boattit ruok'tut. Jâ de mâŋemus'tå šâddåi dât giehmån'nė hirmos morrâši, go son dal điđi, âtte son fer'ti guođđit ælos jâ mânnåt jieš gol'gulâǯ'ǯân erit.

De vulgi son våʒ'ʒit mærrâgåddi miel'de, jâ go læi dobbe våʒ'ʒėmin, de boattå ok'tâ boaris gal'go su owdåld jâ jærrå sust, mânne son læ nuvt morrâšist. De son fås'tėdi: „Mon læm vættâlâm ovtåin âlbmåin dâm âlâ, âtte mon gâlgåm oaǯ'ǯot fil'lit su akkå sud'dui; mutto mon læm gæč'čâlâm maŋgâ lakkåi su oǯǯudet, mutto im læk oǯ'ǯum, jâ moai ledne vættâlâm nuvt, âttė goab'bå jo vuoitåtâlåš, de gâl'gå son šâd'dât gol'gulâǯ'ǯân." „I læk hætte," celki boaris gal'go; „gâle mon âddåm dudnji dâm gol'leruossâ, mi læ su čævåt birrâ." De celki dât âlmåi: „Dât livči gâle hirmos buorrė, jos don dâm oǯǯušik." De soai fâstâin ærrånâddåigâ.

De mânåi dât boaris gal'go dâm šiegâ akkå lusâ jâ dattoi su oaivi god'dit; de âddi son sudnji oaivis god'dit; mutto go son læi god'dimin, de nokkåi dat nissun su âs'kåi. De njagâti dât boaris gal'go suolgåi dâm gol'leruossâ su čævåtist erit jâ ige âd'dåm dâm æm'bo sudnji, mutto mânåi jâ âddi dâm dâm âlbmåi, gutte læi morrâšist, jâ de šâddåi dât âlmåi fâstâin illui.

Mutto gukkis åigi gæǯest de bođi dâm šiegâ nissun boad'njå fâstâin ruok'tut, jâ son borjåsti habmâni jâ luiti aŋ'kurâ. De våʒʒi dât giehmån'nė, gutte læi gawpugist, su owdåld bruggâ miel'de jâ čåjeti sudnji dâm gol'leruossâ, mâid dât boaris gal'go læi âd'dåm sudnji, jâ go dal dât âlmåi, gutte læi âin skippåst, oini dâm gol'leruossâ, de dowdåi dâm dâl'lån, âtte dât læi su akkå gol'leruos'sâ. De gočči son skippâ matrosåid mânnåt gad'dåi jâ vål'dit su akkå giddâ jâ rog'gât æl'linâgâ sust vaimo olgus jâ buk'tit dâm sudnji, vai son bæsså čuggudit dâm suoggisin, dåinâgo son læ læmåš nuvt oskåldâsmæt'tom. Mutto matrosåk æi mânnåm su akkå lusâ, mutto mânne jâ rog'ge spiinist vaimo jâ buk'te dam sudnji skippi. De våldi son dâm vaimo jâ čuggudi dâm

på alle mulige måter; men han kunde ikke forføre henne, hvordan han enn strevde, og den tiden nærmet sig, da hennes mann skulde komme hjem. Og da blev tilsist kjøbmannen svært bedrøvet, da han nu visste at han måtte forlate sitt gods og selv dra bort som omstreifer.

Da gav han sig til å gå langs stranden, og som han gikk der, kommer en gammel kjerring imot ham og spør ham hvorfor han er så bedrøvet. Da svarte han: „Jeg har veddet med en mann om at jeg skal få forført hans kone til synd; jeg har prøvet på mange måter å få henne til det, men har ikke fått henne til, og vi har veddet at den som taper, skal bli en omstreifer.“ „Det har ingen nød,“ sa den gamle kjerringa; „jeg skal nok gi dig det gullkorset, som hun har om halsen.“ Da sa mannen: „Det vilde være svært godt, om du fikk det.“ Så skiltes de igjen.

Da gikk den gamle kjerringa til den bra konen og vilde lyske henne i hodet; konen lot henne gjøre det. Men mens kjerringa lysket henne, sovnet hun i hennes fang. Da lurte den gamle kjerringa hemmelig gullkorset fra hennes hals og gav henne det ikke igjen, men gikk og gav det til den mannen som var bedrøvet, og han blev da glad.

Men da lang tid var lidd, kom den bra konas mann hjem igjen, og han seilte inn på havnen og lot falle anker. Da gikk den kjøbmannen som var i byen, imot ham på bryggen og viste ham gullkorset, som den gamle kjerringa hadde gitt ham, og da mannen som enda var ombord, så gullkorset, kjente han det straks, at det var hans kones gullkors. Da bød han matrosene gå i land og ta hans kone fast og skjære hjertet ut paa henne i levende live og bringe ham det, så han kunde stikke gjennem det hull i hull, fordi hun hadde vært så utro. Men matrosene gikk ikke til hans kone, men gikk og skar hjertet ut på et svin og bragte ham det ombord i skibet. Da tok han hjertet og stakk gjennem det hull i hull, og straks seilte han ut på havet og reiste til utlandet. Der gjorde han ende på alt sitt gods, og da han hadde ødt bort alt, kom han i en dårlig stilling.

suoggisin, jâ dâllánâgâ son fâstâin bor'jáni faw'lái jâ mânái ol'gu-rii'ki, jâ son loappâti dobbe su ælos buokrâkkán, jâ go son læi buok stâjedâm ælos, de šâddái son hæjos dillái.

Su ak'ká, gæn son dal doaivoi jabmám, gar'vudi dâllánâgâ âlmáibik'tâsid bâddjelâssás, jâ i ok'tâge dow'dâm su æm'bo, dâinâgo si gulle, âtte boad'njá læi goč'čum matrosáides rog'gât sust vaimo olgus. Si gád'de buokák, âtte son læi dal juo jabmám. Mutto dât nissun álgi gawpâšet, jâ gáw'pe likkustuvái burist. De muttom áigi gæǯest oaǯǯoi son gullát, gost su boad'njá læi, jâ mâggár dilli sust læi. De čáli son sudnji girje, vai son boađáši su lusâ bal'vâlæd'djen, jâ go dât âlmái-rieppo læi oǯ'ǯum dam girji, de bođi son su lusâ ræŋ'gân, jâ son oroi dâst muttom áige. De rakkâdi su æmét stuorrâ jugálmâsâ, jâ son bow'di dâsâ ollo gussid, jâ go guossik leddje čoag'gânâm dam stuorámus lâdnji — jâ dâm lânjâ baldást læi mâidá uccâ kam'márâš, gosâ æmit bijái ræŋgás orrot. Jâ go dal guossek leddje oai'váduvvám, de si ál'ge mai'nâsid mainâstâllát. De álgi mâida dât âlmái mainâstet dâm birrâ, movt son jâ muttom âlmái læigá ok'ti vættâlâm, jâ son mui'tâli dâm, movt dât mâŋimus'tá gævái. Son mui'tâli, âtte ok'tâ âlmái veđi dâm væđo: „Don ik oaǯǯo mu akká fil'lit fuorrávuođâ sud'dui;“ mutto mon vettim fâstâin væđo, âtte mon oaǯǯom su dâsâ. Jâ son celki: „Goab'bá monnust jo vuoitátâláš, de son gâl'gá vuol'git erit báikistis gol'gulâǯ'ǯân. Jâ dâm âlbmá akkást læi ok'tâ gol'leruos'sâ su čævát birrâ, jâ mon gâl'gim dâm oaǯ'ǯot duokkásâm duođâštussán dâm âlâ, âtte mon læm oǯ'ǯum su dâm sud'dui. Mutto mon im oǯ'ǯum su, vâiko mon âin dal livčim bâr'gâmen dâm âlâ.“ Jâ de mui'tâli son obbâ dâm dappátusâ giddâ lop'pi. Go son dal læi gær'gâm mui'tâlæmist, de râvásti æmet kam'már-uvsâ jâ rawkái boadnjás olgus kam'márest jâ celki: „Dal don læk jieš gullám, læmášgo dat mu suddjâ, go monnu rákkisvuottâ læi nokkám, jâ go don læk, rákkis boadnjáǯâm, boattám daggár hæjos dillái.“ De suor'gâni dât âlmáirieppo hir'bmusit, gutte læi moi'vim sodnu rákkisvuođâ jâ sodnu buorisoavâlâš ællimâ. De gar'vudi ak'ká fâstâin nissun-bik'tâsid bâddjelâssás, jâ soai eligâ rakkisvuođást obbâ ællem-áigiskâ miettá.

(Holm, Polmak.)

Hans kone som han nu trodde var død, tok straks mannsklær på sig, og ingen kjente henne mere, fordi de hørte at hennes mann hadde befalt sine matroser å skjære hjertet ut på henne. De trodde alle at hun nu alt var død. Men hun begynte å drive handel, og handelen lyktes godt. Da noen tid var gått, fikk hun høre hvor hennes mann var og hvordan hans stilling var. Da skrev hun et brev til ham, at han skulde komme til henne som tjener, og da den stakkars mann hadde fått brevet, kom han til henne som dreng og var der noen tid. Da laget hans husmor til et stort gjestebud, og hun innbød dertil mange gjester. Da gjestene var forsamlet i det største rum (ved siden av det rummet var der også et lite kammer, hvor husmoren lot drengene sine være) — da nu gjestene hadde fått noe i hodet, begynte de å fortelle historier. Da begynte også den mannen å fortelle om hvordan han og en mann engang hadde veddet, og han fortalte, hvordan det tilsist var gått. Han fortalte at en mann inngikk det veddemålet: „Du kan ikke forføre min kone til utukts synd"; men jeg veddet på at jeg skulde få henne til det. Og han sa: „Den av oss som taper, han skal reise bort fra sitt hjem som omstreifer." Den mannens kone hadde et gullkors om halsen, og jeg skulde få tak i det til vidnesbyrd om at jeg hadde fått henne til den synd. Men jeg fikk henne ikke til det, selv om jeg ennu strevet med det." Og så fortalte han hele historien like til slutten. Da han nu var ferdig med å fortelle, åpnet husmoren døren til kammeret, kalte sin mann ut derfra og sa: „Nu har du selv hørt, om det var min skyld at vår kjærlighet hørte op og at du, min kjære mann, er kommet i sådan dårlig stilling." Da blev den stakkars mann som hadde gjort ende på deres kjærlighet og forlikelige samliv, svært redd. Konen tok igjen kvinneklær på sig, og de levde i kjærlighet hele sin levetid.

53. DANSKA PRINSA JA EN'GELAS PRINSÆSSA BIRRA.

De mui'taluvvu boares aigist ovta danska gonagas-barne birra, gutte čali girji dam čæw'las eŋ'gelas gonagas-nii'di daina sistdoaloin, atte son aigoi sudnji irgastallat, jos dušše niei'da loppedivči sudnji dam. De oaʒʒoi son vas'tadusa buok čæw'lamus lakkai, ja vela čuggje muttom sanek bil'kedam laggje su, ærinoamaʒet dam dafost go eŋ'gelas gonagas-niei'da čali sudnji, atte su aččе riikast læk ollo daggar soaldahak, go danska gonagas-bar'dni lei. Dak sanek manne su vaibmui, ja son jurdaši, atte eŋ'gelas gonagas-niei'da i adnam su buoreb væran go ovta siei'va soaldaha eŋ'gelas riikast. De jur'deli son: „Son i galga læt gonagas-bar'dne dušše ditte; muttu son ai'go gæč'-čalet, igo son oʒʒuše su čæw'laivuođa veha vuollanet dastmanjas.“ De jurdaši son, movt son gal'ga buoremusat soappat dam dakkat. De mui'tali son ač'časis dam færana. De addi ač'če sudnji rađe, rajai sudnji ruđaid ja gorčoi mannat juwdalaš dii'bmodak'ke lusa dii'bmo-dakkam-op'pi; dastgo dat bæggohuvvui dalaš aige buok buoremus ja čæppemus dii'bmodak'ken, mi maïlmest juo læge gawdnamest. De manai bar'dne dokku ja oroi su lut'te ovta jagi ja osti sust buok čab'bamus lum'ma-diimoid, mak juo leggje gawdnamist, ja jurdaši: „Dain mon galgam adnet buore awke aigi vuollai.“ De vulgi son fast ruok'tot ja bođi aččis lusa. De jærai ač'či sust, jogo son læ oap'pam dii'bmoduoje. Son vas'tedi: „Læm galle,“ ja čajehi ač'časis mæs'targirje. Ač'či lii'kui burist; dastgo son maida lei sæmma jur'-dagist go bar'dninai, atte dat čæw'las niei'da galgai gæč'čaluvvut oaʒ'-ʒot vuollanet, jos vejulaš livči.

De rajai su ač'či ovta skippa ok'tan lastaines ja olbmaiguin, maina son galgai vuol'git eŋ'gelas gonagas-gawpug hawdni. Go son dokku bođi, de aŋ'kuras'te si skippasek nannuset, ja son celki su skippas olbmaide: „Goʒihekket skippa burist, atte i dasa mikkege vahagid šadda, das'sa go mon gærgam! Jos bar'go læ dam gawpugist munnji oaʒ'ʒomest, de mi addjanep dast vaiku jagi; muttu dam birra oaʒ'ʒo-bettet di buoreb dieđo mannjel.“ De manai son bajas ja dieđehi ieʒas dii'bmodak'kin. Buok hærrak lii'kuje dasa burist; dastgo dam

53. DEN DANSKE PRINS OG DEN ENGELSKE PRINSESSE.

Der fortelles i gamle dager om en dansk kongssønn som skrev et brev til den hovmodige engelske kongsdatter av det innhold at han vilde beile til henne, hvis bare hun vilde love ham det. Da fikk han et svar av aller hovmodigste art, og enda lød noen ord som spott, især at den engelske kongsdatter skrev til ham at i hennes fars rike var der mange sådanne soldater som den danske kongssønn. Disse ord gikk ham til hjerte, og han tenkte at den engelske kongsdatter ikke holdt ham mere verd enn en almindelig soldat i det engelske rike. Han tenkte: han skal ikke være kongssønn for ingenting; men han vil prøve om han ikke skulde få hennes hovmod litt ydmyket herefter. Han tenkte på hvorledes han best skulde få høve til å gjøre det. Han fortalte da sin far denne tildragelse. Faren gav ham råd, utrustet ham med penger og bød ham gå i urmakerlære hos en jødisk urmaker; for denne hadde på den tid ord for å være den aller beste og flinkeste urmaker som var å finne i verden. Kongssønnen gikk dit og var hos ham ét år og kjøpte av ham de aller vakreste lommeur som var å finne, og tenkte: „Av dem skal jeg ha god nytte med tiden.“ Så reiste han hjem igjen og kom til sin far. Faren spurte ham om han hadde lært urmakerkunsten. Han svarte „ja“ og viste sin far mesterbrevet. Faren syntes godt om det, for han hadde samme tanke som sønnen, at den hovmodige pike skulde de prøve å få ydmyket, hvis det var mulig.

Hans far utrustet da et skib med ladning og mannskap, som han skulde reise til havnen i den engelske kongsby med. Da han kom dit, forankret de skibet sikkert, og han sa til sine skibsfolk: „Pass godt på skibet at det ikke får noen skade, til jeg blir ferdig! Hvis der er arbeide for mig å få i byen, stanser vi her om så et år; men om det skal I siden få bedre beskjed.“ Så gikk han op og bekjentgjorde at han var urmaker. Alle storkarene likte det godt, for der var da ingen urmaker i byen. Da fikk også kongen høre at der var en god urmaker i byen; han lot ham hente for å tale med ham. Han gikk da for å tale med den engelske konge; men han lot

gawpugist i læm dalle ok'tage dii'bmočæp'pe. De oaǯǯoi maida gonagas gullat, atte buorre dii'bmočæp'pe læ gawpugist; de vieǯǯahi son su sagaidasas. De son manai dam eŋ'gelas gonagas sagaide; muttu son i diedeham ok'tige, mi olbmaid son læ. De gonagas falai sudnji bargo, ja son loppedi dam dakkat ja čajehi sudnji duođaštusa, atte son lei dii'bmoduojar. Gonagas rakkadi sudnji vieso, gost son galgai bar'gat ja orrot.

Go son dal lei al'gam dud'djut, de hæŋgasti son naw'lai dam golbma diimo, maid son lei juwdalaǯǯast oas'tam, ja daggarak æi gaw'dnum eŋ'gelas riikast ok'tage. Vuostaš iđid go hof'fegoakkak buk'te iđedist gafe dii'bmočæp'pai, de aicai dat, gutte guddi gaf'fe-brisantera, daid ærinoamaš diimoid nawlist. Il'la astai son luoi'tet bæwde ala, maid lei guod'dime, ow'dalgo jærai: „Dugo dak læk čabba diimok?“ „Læk galle,“ vas'tedi dii'bmočæp'pe. De oaǯǯoi son hui stuora halidusa oas'tit dain ovta ja jærai: „Vuowdakgo munnji ovta duoin?“ Dii'bmočæp'pe vas'tedi: „Æi dak læk gaw'pin; muttu mon dušše addam, gæsa dattom.“ De jur'deli dat niso vuorradusast, movt son dalle gal'ga oaǯ'ǯot, go dat i aigo vuow'det, ja æppadalai fast dam, atte i son daide læt dat, gæsa son ai'go ad'det. De rokkadalai son: „Rakkis, vuowde munnji ovta dain! dastgo dat læ munnji hui haw'ske, go mon oaǯǯom vuoč'čan daggar diimo, mi i læk obba eŋ'gelas riikast. Don oaǯǯok mærrat, maid don dattok.“ Fastain celki dii'bmočæp'pe vel garraseb jienain: „Jakke maid cel'kim! Æi dak læk vuow'det ruđaid owdast; muttu jos dattok, de gal mon dudnji mui'talam rađi.“ „Daga nu burist,“ vas'tedi hof'femadam. De mui'tališgođi dii'bmodak'ke dan rađe, maid son diđi: „Jos dattok dii'bmo logi ækkedist boattit mu lusa ja oađđit mu baldast, de oaǯǯok ovta dain.“ Dat niso dagai ieǯas sut'tin ja hæp'paši su daggar hæbotis ar'valusa ditte. Dii'bmodak'ke celki roak'kadet ja us'tebvuođain: „Don læk ieǯad olmuš, ja diimok gullek munnji. Daga maid dattok!“ De vuol'gegođi niso olgus, ja go gietta guoskai uk'saliŋ'ki, de vela gæččasti son diimoid ja oaǯǯoi vel stuorib halidusa, jorgedi fastain ruok'tot ja jærai dii'bmodakkist vel ok'te, igo son vuowde ruđaid owdast. Son vas'tedi duođalaǯǯat: „Ale mu narrid; dastgo im mon narrid du; muttu

ikke noen vite hvad for mann han var. Kongen tilbød ham arbeide og han lovet å utføre det og viste ham vidnesbyrd for at han var urmaker. Kongen gjorde et hus istand for ham, hvor han skulde arbeide og bo.

Da han nu hadde begynt å arbeide, hengte han de tre ur som han hadde kjøpt av jøden, på en spiker, og sådanne ur fantes der ingen av i det engelske rike. Den første morgen da hoffkokkene bragte kaffe om morgenen til urmakeren, så den som bar kaffebrettet, de framifrå ur på spikeren. Hun hadde knapt tid til å sette det hun bar, på bordet, før hun spurte: „Er det dine, de vakre urene?“ „Ja visst,“ svarte urmakeren. Da fikk hun meget stor lyst til å kjøpe ett av dem og spurte: „Vil du selge mig et av dem?“ Urmakeren svarte: „De er ikke til salgs; men jeg gir dem bare til den jeg vil.“ Da tenkte kvinnen i sin forlegenhet på hvorledes hun da skulde få uret, da han ikke vilde selge det, og hun tvilte på at hun var den han vilde gi det til. Hun bad da: „Kjære, selg mig et av dem! for det er mig meget kjært, om jeg først får et sådant ur som ikke finnes i hele det engelske rike. Du kan sette den pris du vil.“ Urmakeren sa med ennu strengere røst: „Tro det jeg sa! De er ikke til salgs for penger; men hvis du vil, skal jeg si dig et råd.“ „Vær så snild,“ svarte hoffmadamen. Da sa urmakeren det råd han visste: „Hvis du vil kl. 10 ikveld komme til mig og sove hos mig, skal du få et av dem.“ Kvinnen gjorde sig sint og skammet ham ut for hans skamløse forslag. Urmakeren sa frimodig og vennlig: „Du er din egen, og urene tilhører mig. Gjør hvad du vil!“ Kvinnen vilde gå ut, og da hun hadde hånden på dørklinken, kastet hun ennu et blikk på urene og fikk ennu større lyst, vendte om igjen og spurte urmakeren ennu en gang, om han ikke solgte for penger. Han svarte alvorlig: „Hold mig ikke for narr; for jeg holder ikke dig for narr; men hvad jeg sa er sant.“ Da begynte den fornemme kvinne undselig å forhandle: „Jeg skulde nok gjøre det du bestemte; men i dette rike er der en lov som straffer på livet, om den merker at noen høiættet kvinne fører et ulovlig levnet.“ Han svarte: Det skiller ikke mig; pass du selv på det!“ Da sa kvinnen: „Jeg får nok prøve å komme til dig heller enn å være uten ur.“

maid cel'kim, dat læ duotta." De ar'vališgođi dat alla niso huddjovuođain atte: „Mon galle dam dagašim, maid don mærridik; muttu dam riikast læ daggar lakka, mi raŋgašta hægga nala, jos huomaša guđege alla-nalag nissuna lobihis ællima adnime." De vas'tedi: „Dat i guoska munnji; goʒe don ieš dam owdast!" De celki niso: „Gal mon oaǯǯom gæč'čalet du lusa boattit ow'dalgo diimohaga orrot."

Go dii'bmo loge šaddai ækkėdist, de bođi son dii'bmodak'ke lusa ja nuoladi su bal'di. Dii'bmodak'ke jor'gali sudnji sælge ja ođi jas'ka nu iđedassi. De šaddai lik'kam-ai'gė; niso fer'ti lik'kat bajas ja gar'vudi ja lei dievva hæppadvuođast; dastgo son jurdaši: son i læk an'sašam diimo oaǯ'ǯot. De vuol'gigođi son. Dii'bmodak'ke čur'vi: „Valde ovta diimoin, nugo mon læm loppidam!" De orosti niso oanehaš ja lei dego vuorradusast ja celki: „Im mon læk an'sašam diimo." Dii'bmodak'ke vas'tedi: „Don læk dakkam, maid mon læm sittam, ja dii'bmo læ du." De valdi son diimo ja giiti ja de manai ruok'tot.

Dal'lanaga go son bođi hof'fi, de čajehi son, maggar diimo son læ oas'tam, ja dat lei alebnalag go son, gæsa son čajehi. Son imaštalai daggaviđi. „Gost daggar diimok læk oaǯ'ǯomist?" jærai. De mui'tali son: „Dam dii'bmodak'kest, gutte gonagassi læ bar'game." „Lækgo sust vel æmbu daggarak?" jærai ain. „Bacce vel guok'te," vas'tedi nub'be. De celki dat aleb niso: „Mon dal dattom doal'vot sudnji iđedist gafe, vai bæsam oaidnit diimoid ja oas'tit mon nai ovta; dastgo munnji læ hæppad, go dust gal'ga læt nu sagga čab'bab ja buoreb dii'bmo go mist buokain." De vuolgahi son gafe, ja go bođi dokku, dal'lanaga jærai son: „Aigokgo vuow'dit munnji diimo?" Dii'bmodak'ke vas'tedi jur sæmma saniguim go owdeb nissuni ja mui'tali, maina lagin dii'bmo læ oaǯ'ǯomėst. De dagai son maid ieǯas sut'tin; muttu dii'bmočæp'pe i adnam dast logo, muttu vas'tedi roak'kadit: „Don læk du ieǯad, ja dii'bmo læ mu. Daga maid dattok!" De mui'tali dattai niso laga garasvuođa dam riikast daggar ællem harrai. Dii'bmočæp'pe vas'tedi: „Dat i guoska munnji." De fer'ti dattai loppidet boattit dii'bmo logi, ja go mærri-ai'ge dievai, de son bođi ja nuoladi su bal'di, ja de soai nokkaiga. Muttu dii'bmodak'ke jor'gali

Da klokken blev 10 om kvelden, kom hun til urmakeren og klædde av sig og la sig hos ham. Han vendte henne ryggen og sov således rolig til om morgenen. Da blev det tiden til å stå op; kvinnen måtte stå op og klædde på sig og var skamfull; for hun tenkte at hun ikke hadde fortjent å få uret. Hun vilde til å gå. Urmakeren ropte: „Ta et av urene, således som jeg har lovt!“ Da stanset kvinnen litt og var likesom forlegen og sa: „Jeg har ikke fortjent uret.“ Urmakeren svarte: „Du har gjort det jeg vilde, og uret er ditt.“ Saa tok hun uret og takket og gikk tilbake.

Straks da hun kom til hoffet, viste hun frem hvadslags ur hun hadde kjøpt, og den hun viste det til, var av høiere ætt enn hun. Hun blev straks forundret. „Hvor er sådanne ur å få?“ spurte hun. Da fortalte den første: „Hos den urmakeren som arbeider for kongen.“ „Har han enda flere sådanne?“ spurte hun videre. „Han hadde enda to igjen,“ svarte den andre. Da sa den fornemmere kvinne: „Jeg vil nu bringe ham kaffe om morgenen så jeg kan få se urene og også kjøpe et; for det er en skam for mig at du skal ha så meget vakrere og bedre ur enn alle vi andre.“ Så kom hun med kaffe, og da hun kom dit, spurte hun straks: „Vil du selge mig et ur?“ Urmakeren svarte henne akkurat med de samme ord som den forrige kvinne og fortalte hvorledes uret var å få. Da gjorde også hun sig sint; men urmakeren brydde sig ikke om det, men svarte frimodig: „Du er din egen, og uret er mitt. Gjør hvad du vil!“ Da fortalte også denne kvinne om lovens strenghet i det rike med hensyn til sådant levnet. Urmakeren svarte: „Det skiller ikke mig.“ Så måtte også hun love å komme klokken ti. Da den fastsatte tid var inne, kom hun, klædde av sig og la sig hos ham, og de skulde sove. Men urmakeren vendte henne ryggen og talte ikke ett ord med henne. Kvinnen lå lenge stille; tilsist begynte hun å kjæle for urmakeren. Men han talte hårdt til henne og sa: „Ligg i ro, venn, likesom jeg!“ Du kan tro: det var ikke liten skam for henne som fikk den tiltale, og alt håp om å få uret forgikk henne; men hun måtte allikevel bli der til om morgenen. Da stod hun op, klædde på sig og vilde til å ga. Ur-

sudnji sælge ja i jiednadam suina ovtage sani. Dat niso væl'lai gukka lot'kadit; manjemus'ta riemai son buorranad'dat dii'bmodak'kai. Muttu dii'bmodak'ke šig'gi su ja celki: „Væl'la rafest, us'tebam, nuvtgo mon!" Don galgak jak'kit: dat i læm sudnji uc'can hæppad, gutte šigguhalai, ja buok doai'vo manai nissunist erit diimo oaǯ'ǯom harrai; muttu fer'ti almake orrot dast iđedassi. De likkai son bajas ja gar'-vudi ja vuol'gegođi erit. Dii'bmodakke čur'vi: „Valde diimo, maid loppidam læm!" Niso celki hæppanad'damin: „Im mon læk an'sa-šam diimo." Dii'bmodak'ke celki: „Valde, valde!" De son valdi ja giiti ja manai ruok'tot.

De bođi sonnai hof'fi ja doalvoi gonagasnii'di iđidist gafe; diimo læi hæŋgastam, nu atte dat čæw'las gonagas-niei'da galgai oaidnit, dal'lanaga go son boatta sisa. Dat lei diet'telas: go dat čæw'las gonagas-niei'da dam oini, de jærrali son dal'lanaga: „Gost don læk oǯ'ǯum daggar diimo?" Niso vas'tedi: „Dii'bmodak'kest, gutte gona-gassi bar'game læ." Vela jærai son: „Lækgo sust æmbu daggarak?" „Læ vel ok'ta," celki niso. „Vuow'dago son dam maid?" jærai gonagas-niei'da. Niei'da vas'tedi: „Im doaivo vuow'det." Gonagas-niei'da celki: „Mon dattom sudnji doal'vot frukoasta, vai bæsam oai-dnit diimo ja oas'tit alcesam; dastgo dat læ munnji bære hæppad, go dust læ daggar dii'bmo ja must i galga læt sæmmalagaš." De vuolgahi son dii'bmodak'kai borramuša. De ar'vedi dii'bmodak'ke, atte dat læ dat čæw'las gonagas-niei'da. De jærai gonagas-niei'da: „Ollogo mak'sa dat dii'bmo?" Dii'bmočæp'pe vas'tedi: „Dat i vuw'dujuvvu i ollo ige un'nana owdast; muttu mon addam gæsa dattom." Gonagas-niei'da ain gærdoi daid sanid, maid ow'dal lei cæl'kam, atte son galgai vuow'det sudnji, vaiku mavsaši bæli obba eŋ'gelas gonagas-riikast. De celki dii'bmodak'ke: „Jos boađak mu lusa dii'bmo loge ækkedist ja oađak mu baldast iđedassi, de oaǯǯok dam diimo mi vel læ." Gonagas-niei'da dagai sut'tin ja aiti su hæggalaš raŋgaštusain aččes miekke bok'te, go dat oaǯǯoi gullat, maggar hæbohis ar'valusaid don anak. Dii'bmodak'ke i adnam logo dast æneb go celki: „Dii'bmo læ mu, ja don læk du ieǯad. Daga nuvtgo dattok!" De fer'ti gona-gas-niei'da maid loppidit boattit su lusa guovte gawdnai (gevvus movt

makeren ropte: „Ta uret, som jeg har lovt!“ Kvinnen sa skamfull: „Jeg har ikke fortjent uret.“ Han sa: „Ta, det, ta det!“ Da tok hun det og takket og gikk tilbake.

Da kom også hun til hoffet og bragte kongsdatteren kaffe om morgenen; uret hadde hun hengt således at den hovmodige kongsdatteren skulde se det straks hun kom inn. Det kan en vite: da den hovmodige kongsdatteren så det, spurte hun straks: „Hvor har du fått et sådant ur?“ Kvinnen svarte: „Hos urmakeren som arbeider for kongen.“ Hun spurte videre: „Har han flere sådanne?“ „Han har ett til,“ sa kvinnen. „Selger han det også?“ spurte kongsdatteren. Piken svarte: „Jeg tror ikke han selger det.“ Kongsdatteren sa: „Jeg vil bringe ham frokost, så jeg kan få se uret og kjøpe mig det; for det er bare en skam for mig at du har et sådant ur og at jeg ikke skal ha et av samme slags.“ Så bragte hun urmakeren mat. Han skjønte at det var den hovmodige kongsdatter. Da spurte hun: „Hvor meget koster det uret?“ Han svarte: „Det selges hverken for meget eller lite, men jeg gir det til den jeg vil.“ Kongsdatteren gjentok de ord hun før hadde talt, at han skulde selge det til henne, om det så kostet halvten av hele det engelske kongerike. Da sa urmakeren: „Hvis du kommer til mig klokken ti i kveld og sover hos mig til imorgen, skal du få det uret som er igjen.“ Kongsdatteren gjorde sig sint og truet ham med livsstraff med hennes fars sverd, når han fikk høre hvadslags skamløst forslag han kom med. Urmakeren brydde sig ikke mere om det enn at han sa: „Uret er mitt, og du er din egen. Gjør som du vil!“ Da måtte kongsdatteren også love å komme til ham; det fikk våge sig. Men hun minte ham også om den engelske lovs strenghet, hvis høiættede kvinner forspilte sin ære. Urmakeren svarte: „Det skiller ikke mig. Pass selv på det, om du vil!“ Da nu tiden var inne, kom kongsdatteren og kledde av sig og la sig hos ham og sov hos ham om natten; men urmakeren tok mot henne og vendte ikke ryggen til henne. Da det blev morgen, gikk kongsdatteren, og urmakeren bad henne vennlig ta uret. Hun tenkte: hun har nok vel fortjent det; for hun har satt sit liv i fare for

gævva). Muttu vela muitohi niei'da eŋ'gelas laga garasvuođa, jos allanalagak rik'kuk gud'nesek. Dii'bmodak'ke vas'tedi: „I dat guoska munnji. Varot don ieš dam, jos dattok!“ Go dal ai'gi dievai, de bođi gonagas-niei'da ja nuoladi su bal'di ja ođi su baldast ija; muttu dii'bmodak'ke galle su vuos'tavaldi ja i jor'galam sudnji sælgi. Go iđed šaddai, de vulgi gonagas-niei'da, ja dii'bmodak'ke goččoi su us'tiblaǯǯat val'det diimo. Gonagas-niei'da jur'deli: gal son dam læge burist an'sašam; dastgo son læ biddjam ieǯas hægga-vad'dui ovta diimo ditte, ja gutte dietta, mi dam færanist ain čuvuǯa. Dii'bmodak'ke bar'gai ain oskaldasat su bargos. Go guok'te mano gollam leggje, de boatta dat čæw'las gonagas-niei'da fast dii'bmodak'ke lusa gas'kabæivi aigi, dievva suollemas morrašist ja huddjovuođast. De jærra dii'bmodak'ke: „Mi dust læ sivvan, go don læk nu riew'dam?“ Gonagas-niei'da mui'tali: „Don ja dii'bmo læp'pe dasa sivalaǯǯak, ja mon læm famotæbmen, ja dat læ vissis: nu farga go ač'čam oaǯ'ǯo dam diettit, de mon šaddam ges'sujuvvut stol'pui; dastgo daggar læ lakka dabbe.“ „Dat i guoska munnji,“ vas'tedi dii'bmočæp'pe; „muttu jos aigok dam væha rađi miel'de dakkat, maid mon addam, de bæstam mon galle du hægga dam vaddost erit.“ „Daga dam,“ celki niei'da; „buoreb læ mu mannat gæfes bal'valæg'gjen amas maïlbmai go harcastuvvut ač'čam duomo miel'de.“ De celki dii'bmodak'ke: „Must læ skip'pa garvis. Jos mu miel'de vuol'get aigok, nu atte i ok'tage olmuš dam dieđe, de galgak rakkadit ieǯad garvisin vakko gæǯist.“ De loppidi niei'da, ja dii'bmodak'ki manai skip'pasis ja goččoi olbmaides buok dam galvo haddalaǯǯaide vuow'det ja gefide ad'det; „dastgo skip'pa gal'ga læt garvis vuol'get vakko gæǯist, ja di gal'gabettet læt gar'vasak, læǯ'ǯa iddja dahje bæi've, go mon boađam.“ Olbmak dakke oskaldasat buok, mi siddjide rav'vijuvvui, ja go dat mærreduvvum ai'ge dievai, de læi rakkadam gonagas-niei'da ieǯas garvisin, ja go buokak nok'kam leggje æreb dii'bmodak'ke, de bođi son dii'bmodak'ke lusa ja mui'tali, atte buok læ rakkaduvvum. Dii'bmodak'ke valdi su gur'pasid mieldes ja guddi skip'pi ja valdi su us'tibis, man owdast son lei loppidam morraša adnet nu buoremusat go son sat'ta, ja dagga ija gesse si aŋ'kurid ja vul'ge borjastet. Go iđed šaddai, de

et urs skyld, og hvem vet hvad der kan bli følgen av denne begivenhet.

Urmakeren gjorde fremdeles trolig sitt arbeide. Da to måneder var gått, kommer den hovmodige kongsdatter igjen til urmakeren ved middagstid, full av hemmelig sorg og undseelse. Da spør urmakeren: „Hvad feiler dig, da du er så forandret?“ Kongsdatteren fortalte: „Du og uret er skyld i det, og jeg er med barn, og det er visst: så snart min far får vite det, kommer jeg til å bli hengt; for sådan er loven her.“ „Det skiller ikke mig,“ svarte urmakeren; „men hvis du vil gjøre efter det vesle rådet som jeg gir, skal jeg nok frelse livet ditt fra den faren.“ „Gjør det,“ sa piken; „det er bedre å gå som en fattig tjener ut i den fremmede verden enn å bli hengt efter min fars dom.“ Da sa urmakeren: „Jeg har et skib ferdig. Hvis du vil reise med mig, så intet menneske vet det, skal du gjøre dig ferdig om en uke.“ Piken lovte det, og urmakeren gikk til sitt skib og bød sine menn selge alle varene til dem som kunde betale, og gi dem til fattige; „for skibet skal være ferdig til å reise om en uke, og I skal være ferdige, enten det er natt eller dag, når jeg kommer.“ Mennene gjorde trolig alt som blev dem befalt, og da den bestemte tid var inne, hadde kongsdatteren gjort sig ferdig. Da alle hadde lagt sig undtagen urmakeren, kom hun til ham og fortalte at alt var ferdig. Han tok sine tøler og bar dem til skibet og tok sin venn som han hadde lovet å dra omsorg for så godt han kunde, og samme natt lettet de anker og seilte avsted. Da det blev morgen, merket kongen at hans datter var borte og urmakeren var borte og skibet som hadde vært der noen måneder, var borte. Men ingen visste hvor skibet var fra og hvor det reiste hen.

Så seilte de til Danmark og landet i kongshavnen. Urmakeren skaffet den engelske kongsdatter bolig på en fattig gård, og hun skulde bo der fremmed og ukjent blandt folk og spise den dårlige kost som fattige bønder har. Tiden for hennes nedkomst nærmet sig, og urmakeren lot som om han var blitt aldeles fattig, så han med nød og neppe formådde å få sig en bite mat og betale kost og husleie for den fruktsommelige piken. Så fikk hun en sønn som var

huomaši gonagas, atte niei'da lei jaw'kam ja dii'bmodak'ke lei jaw'kam ja skip'pa lei jaw'kam, mi dast juo lei orrum moad'de mano. Muttu i ok'tage diettam, gost dat skip'pa lei læmaš erit ja gosa son manai. De borjaste si Dannemarko vuollai ja lad'dije dam gonagas-hawdni. De rakkadi dat dii'bmodak'ki dam eŋ'gelas gonagas-nieida muttim gæfis dallui, ja gonagas-niei'da galgai orrot dast amas ja dow'damæt'-tom olbmui gaskast ja borrat dam hæjos biebmo, mi gæfis bondin læ. Su riegadat'tim-ai'gi lakkanišgođi, ja dii'bmodak'ke dagai ieʒas, dego son livči gefum bærehaga, nu atte il'la nagadi oaʒ'ʒot borramuš-bitta alcis ja mak'sit dam famohis niei'da owdast borramuša ja viesso-laigo. De šaddai dam nii'di bar'dni, gutte læi čabbat oaidnit, ja dal fer'ti dat čæw'las gonagas-niei'da dik'šot luovos mana gæfis olbmu viesost stuorimus vardnohisvuođa čađa. Go dal guok'te mano leggje gollam nu, de ar'vališgođi dii'bmodak'ke daina su mor'sines, atte soai gal'gaba dam mana biddjat biebmohassan muttim ærrasa lusa, „vai donnai dađe buorebut astak bar'gat ja dinit soames skillega ow'di væk'ken alcesad ja munnji, maiguim moai mat'te mak'set daid stuora olgus-dakkamušaid, mak mon'nust læk.“ De mieđehi niei'da dasa ja dajai vaʒ'ʒasit: „Daga, rak'kasaʒ'ʒam, nuvtgo dattok; mu rađđe i ole dasa.“ De valdi dii'bmodak'ke dam unna bardnaʒa ja doalvoi su aččes dallui, ja dam birra i diettam dat niei'da mai'dege ja dađe ucceb vel dam, atte su ir'gi læ gonagas-bar'dne, gæsa son ow'dal lei daggar čæw'las girji čallam, man owdast dal fer'te ollo gadnjalid golgahit. De boatta fastain dii'bmodak'ke ækkedist su moar'sis lusa, ja læk guok'te vuoddjalai'be-vajahasa lummast. De rog'ga son daid bajas ja ad'da nubbe su moar'sasis ækkidis borosin ja nubbe ieš borra. Dal fer'te majestætta niei'da borrat ovta roaf'fadis lai'be-vaja-hasa ige mikkege læk lavtadassan. Gal mai bottek mui'tui ačče dalo burist rakkaduvvum rættak, mak ođđasist ar'pijek su vaimo; muttu i vækket; fer'te nu gævvat, go sanelas'ko cæl'ka: mannjed gattat har've mai'dege aboha.

De eliga soai dam gefudaga sis'te ain muttim mano. Dii'bmodak'ke manna juokke bæive arrad iđed dinesa ja bargo occat. De muttim ækked bođi son on ruok'tot su moar'ses lusa, ja dal læ obba arvut.

vakker å se til, og nu måtte den hovmodige kongsdatter stelle et lausbarn i en fattigmanns hus i den største elendighet. Da nu to måneder var gått således, begynte urmakeren å tale med kjæresten sin om at de skulde sette barnet bort som fosterbarn til en annen. „Du får da også dess bedre tid til å arbeide og tjene noen skillinger til hjelp for dig selv og mig, så vi med dem kan betale de store utgifter vi har.“ Piken var enig i dette og sa vennlig: „Gjør, kjære, som du vil; jeg rår ikke for det.“ Da tok urmakeren den lille gutten og bragte ham til sin fars gård, og om det visste piken intet og ennu mindre at hennes kjæreste var den kongssønn hun før hadde skrevet et sådant hovmodig brev til, hvorfor hun nu måtte felle mange tårer. Da kommer urmakeren igjen om kvelden til sin kjæreste og har to smørbrødskiver i lommen. Han tar dem op og gir sin kjæreste den ene til kveldsmat, og den andre spiser han selv. Nu må majestetens datter spise en grovbrødskive og har ikke noe å bløte den med. Hun minnes nok sin fars gårds vel tillagede retter, og de sårer på nytt hennes hjerte; men det hjelper ikke; det må gå så som ordsproget sier: sildig anger hjelper sjelden noe.

Så levde de i fattigdom fremdeles noen måneder. Urmakeren går hver dag tidlig om morgenen for å søke fortjeneste og arbeide. En kveld kom han atter hjem til sin kjæreste og er nu riktig munter. Han forteller: „Jeg har idag talt med en pottemaker, og han har lovet mig noen hestelass lerkar på borg; jeg tror det er høvelig arbeide for dig. Når vi får dem på fortauet, kan du selge dem, så jeg får gjøre annet arbeide.“ Kongsdatteren syntes meget godt om at hun fikk arbeide med å handle, og da det nu blev dag, blev lerkarene bragt på fortauet og stillet pent på rad. Men kongssønnen hadde gitt soldatene den befaling at de skulde med forsett kjøre så at hjulene knuste alle karene, før piken fikk solgt et eneste av dem. De gjorde som de var befalt. Urmakeren kom om kvelden igjen til sin kjæreste og spurte: „Nå, min kjære, hvordan er det nu gått idag med arbeide?“ Pikens hjerte var nær ved å briste av frykt og skam, så hun ikke kunde svare et eneste ord; men urmakeren viste sig meget vennlig mot henne og spurte henne atter: „Har du fått

De mui'tala dii'bmodak'ke: „Mon læm od'ne sar'dnum ovtain lai'relit'te-dak'kin, ja son læ loppidam moad'de hæstaguorbme lai'relittid vælgas, ja mon doaivom, atte dat læ dudnji vuogas bar'go. Go moai daid oʒ'ʒu gatta gurri, de don oaʒʒok daid vuow'det, vai mon bæsam ieʒa bargo bar'gat.“ De lii'kui gonagas-niei'da hui burist, go son oaʒʒoi gawpašæmi bar'gon, ja go dal bæi'vi šaddai, de buk'tujuvvuje lai'relittek gatta gurri ja bid'djujuvvuje siivot mannjalaga. Mutto gonagas-bar'dne lei ad'dam dam ravvaga soaldahida, atte si gal'ge mielævtost vuoddjet hæstaiguim, nu atte juwlak gal'gek cuw'kit jur buok daid littid, ow'dalgo niei'da læ bæssam vuow'dit ovtage dain. De si dakke nu, movt siggjide lei rav'vijuvvum. Dii'bmodak'ki bođi fast ækkedist moar'ses lusa ja jærai: „No, moar'saʒam, movt dal læ gævvam od'na bæive bargoin?“ Nieida vaibmo balost ja hæppanæmest lei jur luod'danæme, nu atte i sat'tam vas'tidit ovtage sani; muttu dii'bmodak'ki čajehi ieʒas sudnji hui us'tiblaʒ'ʒan ja fast jærai sust: „Lækgo sat'tam burist vuow'dit daid littid?“ De golgide gadnjalak niei'da riebo čalmin ja celki vela: „Rak'kasaʒ'ʒam, ale jæra ovtage sani; dastgo dam gawpug soaldahak leggje nu garra-vaimugak, atte si vuggje cuowkas jur buok mon'nu littid, ja im sat'tam vuow'dit im ovtage.“ „Vai nu,“ celki dii'bmodak'ke šuokkehemin ja oroi obba gaska javohaga dego dat gæst stuora vuorradas læ ballamist. De ar'vali son das'tu: „De mon im bir'ge duina; mon fer'tim du hæi'tit; dastgo don šaddak munnji bære stuora noađđin ja sattak munnji vælgi vælgi baggjeli.“ Niei'da čieroi ja rokkadalai ad'det an'dagassi ja aigoi buorebut bærrai gæč'čat dast duokku, jos læʒ'ʒa mikkege fidnon. De loppidi dii'bmodak'ke gæč'čalet vela oanehaš gaska adnit su owdast morraša.

De šaddai fast iđed; dii'bmodak'ki manai fast gawpugi dego occam varas dinesa ja bargo. Go ækked šaddai, de bođi son fast ja buvti on guok'te lai'be-vajahasa lummastes, maid soai boraiga ækkidist, ja dast lei buok obba sod'nu obmudak. De mui'tali dii'bmodak'ke su moar'sasis: son læ sar'dnum ovtain lai'bedak'kin, ja „son læ loppidam velguhit mon'nuide moad'de guorbme laibid ja muttom far'pala vuollaga. Don galgak gæč'čalit daid vuow'det it'tin; dastgo mon die-

solgt karene godt?“ Da rant tårene fra den stakkars pikens øine, og hun sa: „Kjære, spør ikke et ord! for soldatene i denne byen var så hårdhjertede at de kjørte alle våre kar i knas, og jeg fikk ikke solgt et eneste.“ „Ja så,“ sa urmakeren sukkende og blev en hel stund taus som den der har å frykte for en stor forlegenhet. Siden sa han: „Jeg berges ikke med dig; jeg må forstøte dig; for du blir mig en alt for stor byrde og bringer mig i gjeld på gjeld.“ Piken gråt og bad om tilgivelse og vilde derefter se bedre efter, om der var noe å utrette. Da lovet urmakeren at han skulde prøve enda en kort tid å sørge for henne.

Det blev morgen igjen; urmakeren gikk igjen til byen som for å søke fortjeneste og arbeide. Da det blev kveld, kom han igjen og hadde atter to brødskiver i lommen, som de spiste om kvelden, og det var hele deres eiendom. Da fortalte urmakeren sin kjæreste, at han hadde talt med en baker, „og han har lovet å borge oss noen lass brød og noen tønner øl. Du skal prøve å selge dem imorgen; for jeg vet at det i denne by er meget lettsolgte varer. Men nu skal du se bedre efter enn igår.“ Piken lovte det og takket urmakeren for den kjærlige omsorg. Da det blev dag, blev varene kjørt med hester til torvet, og bunnen blev tatt av øltønnene, forat det skulde være lett å øse, eftersom noen trengte til, og brødkassene blev åpnet. Da sa urmakeren til sin kjæreste: „Her er nu varer som du skal selge, og jeg selv må igjen gå til arbeide.“ Men han hadde befalt soldatene å ta alle brødene og drikke øl så meget som de orket, og de skulde ikke gi en eneste skilling. De gjorde det hele dagen, til alt var fortæret. Da blev det kveld, og den stakkars piken gikk bare gråtende hjem og ventet redd på sin kjærestes komme. Da nu urmakeren kom om kvelden, klappet han sin kjæreste som den der ventet at hun hadde gjort en god handel. Men piken sa: „Sådanne folk som krigsfolkene i denne byen har jeg aldri sett.“ „Hvordan det?“ sa urmakeren. „De spiste og drakk jo alt det jeg hadde, og betalte ikke en skilling engang.“ „Hvad?“ spurte urmakeren; „er det sant at de ikke betalte?“ „Ja, ja,“ sa piken gråtende. Urmakeren spurte: „Krevde du dem?“ „Ja, det gjorde jeg,“ svarte piken; „men de lo

đam, atte dak læk hui jođanis galvok dam gawpugist. Muttu dal galgak buorebut bærrai gæč'čat go ik'te.“ De loppedi niei'da ja gii'-tali dii'bmodak'ki dam rakkislaš owdastmoraštæme owdast. Go bæi'vi šaddai, de gæsehuvvuje dak galvok hæstaiguim mar'kansaddjai, ja vuola-far'palin val'dujuvvuje bađak, vai al'ki læ guvsin goi'stit, dađe miel'de go guttege darbaša, ja lai'begassak rap'pujuvvuje. De celki dii'bmodak'ke su moar'sasis: „Dast læk dal galvok, maid galgak vuow'det, ja mon ieš fer'tim mannat fast bar'gui.“ Muttu son lei goč'čum soaldahid val'dit buok daid laibid ja jukkat vuollaga nu ollo go si nagadek, ja æige galga mak'sit æi ovtage skillega. Si dakke dam gæǯos bæive, das'sa go buok leggje nokkam. De šaddai ækked, ja niei'darieppo manai ovta čiero su orromsaddjasis ja balost vurdi su irges boattema. Go dal bođi dii'bmodak'ke ækkedest, de lak'kudi son su moar'ses dego dat gutte doaivoi su dakkam buore vuoi'to-gawpe. Muttu niei'da celki: „Daggar olbmuid im læk mon goas'sege oaidnam go dam gawpug soatte-olbmak læk.“ „Manne nu?“ celki dii'bmodak'ke. „Alma si borre ja jukke buok mi must lei, æige mak'sam æi skillegage.“ „Maid?“ jærai dii'bmodak'ke; „lægo dat duotta, atte si æi mak'sam?“ „Æi, æi,“ celki niei'da čierromin. Dii'bmodak'ke jærai: „Gai'bedikgo don?“ „Gai'bedim galle,“ vas'tedi niei'da; „muttu si vela boagoste mu ja æi ad'dam mai'de.“ „De dam im livče dust vuor'dam,“ celki dii'bmodak'ke, „atte mon du bok'te gal'gim fast šad'dat stuorib vælgi vuollai go lit'tegawpin.“ Niei'da i duos'tam ovtage sani šat jiednadit. Gukka oroiga soai javohaga ja gæččadeiga dušše gieđaidæska; goabbašagain gol'ge gadnjalak nieraid miel'de; niei'da lei diettemæt'tom buok buoreb dile harrai, maid son i šat doi'vum læt vuor'dimist, ja bar'dni fast njuorranaddai su nuvt garraset gæč'čalæmest. Muttu almake garradi son vaimos ja vela gæč'čali doaivodeddinis, atte son daggo bok'te gal'ga visut rak oaǯ'ǯot su moar'ses vaimost erit dam ow'dalaš čæw'laivuođa. De aigoi son fast su hæi'tit ja dagai ieǯas garasen su vuos'ta.

Go fast iđed šaddai, de manai son fast gawpugi ja jawkai bæive. Ækkidist bođi son fast su moar'ses lusa ja buvti vuoddjalaibe ja væha spiinebuoide. De boraiga soai dam ækkedest. De mui'tala

attpå ad mig og gav ikke noe.“ „Det hadde jeg ikke ventet av dig,“ sa han, „at jeg ved dig igjen skulde komme i større gjeld enn ved handelen med karene.“ Piken torde ikke mæle et eneste ord mere. Lenge satt de tause og så bare på hendene sine; på begge rant tårene ned over kinnene. Piken var uvidende om alle bedre kår, som hun ikke mer trodde å kunne vente, og kongssønnen kvidde sig ved å prøve henne så hårdt. Men han gjorde dog sitt hjerte hårdt og satte henne enda på prøve, da han håpet han derved skulde få det forrige hovmod ganske bort av sin kjærestes hjerte. Så vilde han igjen forstøte henne og gjorde sig hård mot henne.

Da det atter blev morgen, gikk han igjen til byen og blev borte om dagen. Om kvelden kom han igjen til sin kjæreste og hadde med smørbrød og dessuten flesk. Så spiste de det om kvelden. Da forteller han: „Jeg har nu truffet avtale om en tjeneste for dig hvor du skal berges bedre enn her.“ „Hvad arbeide skal jeg der ha?“ spurte piken. „Å spinne stry.“ Da blev piken en stund taus og sa tilsist: „Det arbeide har jeg i min levetid ikke sett; men jeg vil gjerne prøve.“ Så spurte hun: „Hvor er det stedet?“ Urmakeren svarte: „I kongens borgstue.“ Da det blev morgen, tok han piken med sig med hennes tøler og gikk selv foran med hullete bukser på benet. De kom til det hus hvor hun skulde begynne å spinne, og der blev laget arbeide til henne. Piken spant der i tre uker og blev riktig flink. Urmakeren kom til henne hver kveld og syntes godt om henne, da hun begynte å lære å arbeide. Så forteller han: „Jeg har nu talt om et enda bedre arbeide for dig; du får tjeneste som kongens kjøkkenpike.“ Det likte hun enda bedre, og da hun nu kom i kjøkkenet, så hun at alle de andre pikene var meget snilde mot henne og holdt henne i akt og ære. Da begynte hennes dager å gå hurtigere; men tilsist blev hun redd for at de kanskje visste at hun var av fornem ætt og derfor var så snilde mot henne. Da spurte hun sin kjæreste, urmakeren, en kveld: „Vet byens folk av hvilken ætt jeg er?“ „Langt fra,“ svarte han.

Da nu atter tre uker var gått og hun godt og flittig i kjøkkenet hadde utført det arbeide som blev pålagt henne, kom en vakker

son, atte „son læ dāl ar'valam dudnji bal'valus-saje, gost don galgak buorebut bir'git go dāst.“ „Maid galgam mon dobbe bar'gat?“ jærai niei'da. „Nuvvid bodnet.“ De orosti niei'da javohaga ja manjemus'ta celki: „Dam bargo im læk agistam oaidnam; muttu mielastam aigom gæč'čalit.“ De jærai niei'da: „Gost dat bai'ke læ?“ Dii'bmodak'ke vas'tedi: „Gonagas borstobost.“ Go iđed šaddai, de valdi son nieida mieldis ak'tan su gur'pasidisguim ja ieš vaʒ'ʒa owdast ja rai'gebuvsak juolgest. De bođiga dam vissui, gost son gal'ga riebmat bodnet, ja rakkaduvvui sudnji bar'go. Niei'da boni dast golbma vakko ja oappai obba buorren. Dii'bmodak'ke boatta su lusa juokke ækked ja lii'ku sudnji burist, go oap'pagođi bar'gat. De mui'tala son: „Mon læm dal sar'dnum dudnji vel buoreb bargo; don oaǯǯok bal'valusa gonagas giewkanbii'gan.“ De lii'kui son ain buorebut, ja go son dal bođi giewkani, de oini son, atte buokak dak æra biigak leggje sudnji hui buorek ja adne su hui arvost. De ribme su bæivek jottelæbbut gollat; muttu manjemus'ta ballagođi son, atte dai'dek diettet, atte son læ alla nalist, ja damditti læt sudnji nu buorek. De jærai son irgestes, dii'bmodak'kest, muttim ækked: „Dittekgo dam gawpug olbmuk, guđe sogast son læ riegadam?“ „Guk'kin erit,“ vas'tedi dii'bmodak'ke.

Go dal golbma vakko leggje on gollam ja son lei giewkanist burist ja viššalet doaimaham sudnji mærreduvvum fidnos, de bođi goč'čom muttom čabba gas'kabæive gar'vudet gonagaslaš garvoid baggjelasas jo boattit gonagas sali; dastgo gonagas dat'to suina sar'dnot. De suor'gani son, nu atte varra jami sust miha gas'ki; dastgo son jur'deli, atte dietto læ boattam, atte son læ gar'gulaš ja vanhemidis laga miel'de hæggas rik'kusa dakkam. Muttu i vækkeham; son fer'ti mannat, vaiku juolgek doargiste, nu atte il'la bæsai baggjel lasa. Biigak rappe sudnji uvsa, ja son law'ki baggjel lasa sali. Gonagas ja droneg čok'kaba bæw'de-guorast ja gonagas(a) askest unna bardnaš, gutte juo gæč'ča ja boagosta, ja dii'bmodak'ke sod'nu ol'giš gieđa bæl'de doalla gol'lelitte gieđastes, man sis'te læ njal'ga ja arvosmat'te jukkamuš. De čuoǯǯoi niei'da dal ja gæččai sin ala baloin ja hæppanad'damin ja i diet'tam, maid galgai dakkat. Muttu almake jovsai son fast daidoides

middag bud at hun skulde iføre sig kongelige klær og komme i kongens sal; for kongen vilde tale med henne. Da blev hun redd, så blodet stanset på henne en hel stund; for hun tenkte at der var kommet efterretning om at hun var en rømling og efter sine foreldres lov hadde forbrutt sitt liv. Men det hjalp ikke; hun måtte gå, skjønt føttene skalv så hun med nød og neppe kom over dørteskelen. Pikene åpnet døren for henne, og hun trådte over dørterskelen inn i salen. Kongen og dronningen sitter ved bordet og på kongens fang en liten gutt som alt ser og ler, og urmakeren ved deres høire side holder i hånden et gullbeger med en søt og vederkvegende drikk. Piken stod nu og så på dem med frykt og skam og visste ikke hvad hun skulde gjøre. Men hun kom dog så meget til sig selv igjen, at hun gjorde et ydmykhets tegn og bukket tre ganger, og tilsist falt hun på kne på gulvet. Da kom kongen selv hen til henne og tok henne i hånden og sa: „Vær ikke redd, kjære datter; for du har nådd denne uventede dag. Men jeg spør bare: Hvem er den danske krigsmann, som ikke er sådan som den dårligste soldat i det engelske rike?“ Hun kom igjen til sans og samling og følte sig fælt truffet og sa: „Mitt hovmod gjorde at jeg engang i mine gode dager i min fars herlige gård sa det om den danske kongssønn, dengang han skrev til mig et kjært brev, og det har jeg nu ikke bare én gang angret.“ Kongen trøstet henne og spurte: „Kjenner du urmakeren?“ Hun pekte med fingeren: „Der sitter han.“ Da sa kongen: „Gå nu med glede til ham!“ Da gikk hun; men glede fylte hennes hjerte så hennes føtter blev avmektige, og hun falt til gulvet før hun nådde ditt, og blev hvit som lin. Kongssønnen som da hadde kronprinsklær på, gikk hen til henne, tok henne om halsen og løftet henne op på sitt fang, og da først begynte den rette varige glede og kjærlighet mellem dem og hun fikk også sin sønn pent pyntet på fanget. Således endte de den dag, og kjøkkenet og alt hennes arbeide var det slutt med.

Den næste dag stelte de til bryllup, og de blev gift og hun levde med sin kjære urmaker i saktmodighet og kjærlighet og glemte aldri fattigdommen og fattige folks trang; for hun hadde selv gått igjennem en hård skole i det, og fra den tid skal de ha levet lykkelig.

dam mađi, atte son dagai vuollegaŝvuođa mærka ja gobmerdi golma gærdi ja manjemus'ta luoi'tadi čibbides ala lat'tai. De bođi gonagas su lusa ieŝ ja valdi su gitti ja celki: „Ale bala, nieidaǯam; dastgo don læk jok'sam dam vuordekættis bæivi. Muttu mon jæram duŝŝe: Gi læ dat danskalaŝ soatte-olmai, gutte i læk daggar go eŋ'gelas riika hæjomus soaldat?“ Son manai fast su dow'dusis ja dowdai ieǯas gafadet dæivahallam ja celki: „Mu čæw'laivuottam dam dagai, atte mon ok'te cel'kim buri beividam sis'te mu ač'čam hærvas dalost danska gonagas-bardni birra, dalle go son munji rakkis girje čali, maid dal im duŝŝe ok'te læk gattam.“ Gonagas jeđ'đi su ja jærai: „Dowdakgo don dii'bmodak'ke?“ Son čajehi suorbmain: „Do son čok'ka.“ De celki gonagas: „Vaʒʒe dal su lusa iloin!“ De vulgi son; muttu illo su vaimo dewdi, nu atte juolgek njurre, nu atte son gaččai lat'tai, ow'dalgo ol'li dokku, ja ŝaddai viel'gad dego lii'dni. Gonagas bar'dne, gutte dal lei kruw'naprinsa-garvoiguim, vulgi su lusa ja valdi su birra čæbeha, ja son bajedi su as'kasis, ja de æs'ka algi dat rivtes bissovaŝ illo ja rakkisvuotta sin gas'ki, ja de oaǯǯoi son su bardnes maid fast sallasis čab'bat čiŋatuvvum. Nu lok'te si dam bæive, ja giewkan baʒi dokku ja buok su bargok.

Nubbe bæive rakkadiŝgotte si hæjaid, ja soai nai'taleiga, ja son eli su rakkis dii'bmodak'kines lojesvuođast ja rakkisvuođast ja i goas'sege vajaldat'tam gefudaga ja gæfis olbmuid dar'baŝa; dastgo son lei ieŝ čađamannam garra skuwla dam birra, ja dam rajest beggiga soai likkulaǯǯat ællam.

(Lars Gaino 1878, Kautokeino.)

54.

De lei muttom bæivi, go gonagas ani vuogasin vuol'git vaʒʒaŝit; de valdi muttin olbma selskap'pin; de soai vulgiga. De bođiga muttin unna visuǯa sisa. De dobbe li mana oǯ'ǯum muttin niso; dat lei gæfes olmuŝ. De daddja dat olmai, mi lei selskap'pin gonagasas: „Duon manas ŝad'da gonagas.“ De ŝaddai gonagassi gađaŝvuotta; jurdaŝi: son dat gal duon galgaŝi bæssat duŝ'ŝadit. De algi oas'talit

54. ANDERS BUHARA.

Det var en dag at en konge fant for godt å gå ut og spasere; han tok en mann til ledsager, og så gikk de. De kom inn i et lite hus. Der hadde en kvinne fått et barn; det var en fattig kvinne. Da sier den mann som var kongens ledsager: „Av det barnet der blir det en konge.“ Da blev kongen misunnelig; han tenkte at han skulde da se til å få drept barnet. Han begynte da å ville kjøpe barnet.

dan mana. Duot gæfes niso jurdaši: son dat gal vuow'da dan bardnaʒa; bæssa goit buori biebmo borrat gonagasa lut'te. De osti gonagas bardnaʒa ja de vulgi ja bođi suk'kes vuow'dai. De bijai mana muorrasuor'čai ja jurdaši: gale hal duot jabma duos. De lei muttin riw'go gusaid doal'vome mæc'cai, ja go jorgihi ruok'tot, de gulla mana go bar'go, manai ja valdi muorrasuorčis mana ja doalvoi ruok'tot ja gesi mana bajas.

De lei manna šad'dan stuora bar'dnin. De boatta gonagas dan vissui, jærra, mi dan bardni namma læ. Æmid mui'tali: sus i læn ieʒa namma go An'di Buhara. De jærai gonagas, manne sus lei dat namma. „Dainago son lei gawdnan muorrasuorčis." De algi gonagas jurdašit: dat lei sæmma manna, maid son lei dokku biddjan. Gonagas jærai, gukkis ai'gigo dassaʒi lei. Æmid mui'tali; de bođi gonagas diettit: dat lei dat sæmma bar'dni, maid son lei muorrasuor'čai biddjan. De čali gonagas ræive ja algi biw'dit bardni doal'vot ieʒas dallui. Bar'dni vulgi. Gonagas lei čallan ræive sisa: „Go dat bar'dni boatta, de galgat god'dit ja biddjat su gammer-lase ow'di muorrasuor'čai."

De vulgi bar'dni ja vaʒʒi, dassaʒi go lap'pui. De dæivai muttin vissui, mi lei hui suk'kes vuowdis. Son manai sisa; viesos i læn æmbu go ok'ta ak'ko. Bar'dni mui'tali: son læ lap'pun ja vai'ban, ja biwdi lobi nok'kat. Ak'ko logai: i son duosta dasa val'dit; dat læ rievvarid viesso, ja dat god'det, go bowtet. Bar'dni i ballan; son nokkai ja bijai ræive bæwdi ala. De bowte rievvarat, gai'ku dan breva ja lokke. Go oidne: dan brevas čuoʒʒoi, atte dat bar'dni galgai god'dut, de æi si god'dan su, muttu čalle ieʒa bappir ala, atte go dat bar'dni ol'le gonagas-dallui, de gal'ga gonagas-ak'ka nai'tit dan bardni boarrasæmus nieidain ja god'dit dan stuora bædnaga ja biddjat su gammerlase ow'di. Ok'ta dain rievvarin matti čallit jur sæmma laggje go gonagas. Go bar'dni likkai, de vulgi son ja bođi gonagas-dallui. De addi gonagas-ak'kai breva. Dat logai, ja gonagas rađđe-ad'dit lokke breva, ja dat lokke, atte dat lei jur gonagasa čala. De naiti gonagas-ak'ka boarrasæmus nieidain dan bardni ja goddihi dan stuora bædnaga, ja heŋ'gije muorrasuor'čai gonagas oađđinlase ow'di.

Den fattige kvinnen tenkte: „Jeg får nok selge den vesle gutten; han får da spise god mat hos kongen.“ Så kjøpte kongen den vesle gutten og drog avsted og kom til en tykk skog. Han la barnet i en trekløft og tenkte: han dør nok der. Så var det en bumannskone som førte kyrne ut i marken, og da hun vendte tilbake, hørte hun at barnet skrek; hun gikk og tok det fra trekløften og bragte det hjem og opdrog det.

Barnet var blitt en stor gutt. Da kommer kongen til det huset og spør hvad gutten heter. Husmoren fortalte at han hadde ikke annet navn enn Anders Buhara (Tregren). Da spurte kongen hvorfor han het så. „Fordi hun hadde funnet ham i en trekløft.“ Da begynte kongen å tenke at det var det samme barnet som han hadde lagt dit. Han spurte hvor lenge det var siden. Husmoren fortalte det; da fikk kongen vite at det var den samme gutten som han hadde lagt i trekløften. Han skrev da et brev og ba gutten bringe det til hans gård. Gutten drog avsted. Kongen hadde skrevet i brevet: „Når denne gutten kommer, skal du drepe ham og legge ham i trekløften foran kammervinduet.“ Gutten drog da avsted og gikk til han fôr vill. Da traff han på et hus i en meget tykk skog. Han gikk inn; i huset var ikke andre enn en gammel kone. Gutten fortalte at han var faret vill og var trett, og bad om lov til å legge sig. Konen sa at hun torde ikke ta mot ham der; „det er et røverhus, og de dreper dig, når de kommer.“ Gutten var ikke redd; han la sig til å sove og la brevet på bordet. Røverne kom; de rev op brevet og leste det. Da de så at det i brevet stod at gutten skulde drepes, drepte de ham ikke, men skrev på et annet papir: „Når gutten når frem til kongsgården, skal kongens kone gifte ham med den eldste datteren og drepe den store hunden og legge den foran kammervinduet.“ En av røverne kunde skrive akkurat likedan som kongen. Da gutten stod op, drog han avsted og kom til kongsgården. Han gav kongens kone brevet. Hun leste det, og kongens rådgivere leste det, og de så at det var nettop kongens skrift. Da giftet kongens kone gutten med den eldste datteren og lot den store hunden drepe, og de hengte den i trekløften foran vinduet til kongens sovekammer.

De boatta gonagas, oaidna ai'ga, go stuora bæna læ hæŋgastuvvun muorrasuor'čai. Go son bođi sisa, de jærai, manne si leggje god'dan stuora bædnaga. Gonagas-ak'ka ja su rađđe-ad'dit lokke: „Alma don leggjit čallan: dan bardni, mi buk'ta dan ræive, gal'gabet nai'tit boarrasæmus nieidain ja stuora bædnaga god'dit.“ Gonagas i nagadan nag'get oallogid vuos'ta. De logai gonagas daina bardnin: „Dal galgat vuol'git vieʒ'ʒat næwris golbma gol'le-vuok'tačalmi.“ Gonagas jurdaši: gale hal dobbe goit goddahalla. De vulgi bar'dni; son vaʒʒi ja bođi muttin æno duokkai. Das lei muttin olmai, gutte sugai birra jor'badassi guow'do æno. De čuorvoi bar'dni ieʒas suw'dit ras'ta, ja dat olmai suwdi ras'ta. De jærai dat suk'kihuš bardnis, gosa bar'dni lei matkis. Bar'dni mui'tali: son læ vuol'gan hel'vehi. De logai suk'kihuš: „Galgat jærrat, movt son bæssa gad'dai, gi læ sukkan golbma logi jagi.“ Bar'dni loppidi jærrat. De bođi son muttin dallui. Dobbe jerre sus, gosa son lei vuol'gan. Son mui'tali: son lei vuol'gan hel'vehi. De lokke dan dalo olbmut: „Galgat jærrat, gosa læ šad'dan dat gonagas-niei'da, mi læ lap'pun.“ Bar'dni loppidi jærrat. De vulgi bar'dni vandardit, bođi muttin bappa dallui. Das jerre, gosa bar'dni lei matkis. Bar'dni mui'tali: son lei vuol'gan hel'vehi. De logai bap'pa: „Galgat jærrat, gosa dat golbma logi gir'kočoaw'daga læt šad'dan, mat læt lap'pun.“ Bar'dni loppidi.

De vulgi bar'dni, bođi muttin ruonas gied'dai. Das lei rai'gi ædnan sisa; bar'dni guowlai dokku ja de njalkasti vulus. Dobbe lei gonagas-niei'da. Bar'dni logai: son lei vuol'gan hel'vehi. Niei'da vas'tidi: „Dal don læt hel'vehis, ja næw'ri god'da dal du.“ Bar'dni logai: „Igo læt vejulaš čiekkat su?“ De niei'da loppidi čiekkat bardni. Bar'dni logai nieidain: „Galgat gai'kot næwris golbma gol'le-vuok'tačalmi ja jærrat, gosa dat golbma logi gir'kočoaw'daga læt šad'dan, mat læt lap'pun, ja gosa dat gonagas-niei'da læ šad'dan, mi læ lap'pun, ja movt dat suk'kihuš bæssa gad'dai, mi læ golbma logi jagi sukkan ovtahat sajis.“ Niei'da loppidi jærrat. De čiegai niei'da bardni. De bođi næw'ri, lokka: „Manne læ nu olmuš-haddja?“ Niei'da vas'tidi: »Ok'ta goas'kin girdaši das, ja sus lei olbmu čoarbælli njalmis.“ De algi niei'da goddašit dikkid næwri oaivis ja gaikoi golbma gol'le-vuok'ta-

Kongen kommer og ser alt på avstand at den store hunden er hengt i trekløften. Da han kom inn, spurte han hvorfor de hadde drept den store hunden. Kongens kone og hans rådgivere sa: „Du hadde jo skrevet: den gutten som bringer brevet, skal I gifte med den eldste datteren og drepe den store hunden.“ Kongen kunde ikke gjøre mange innvendinger. Da sa han til gutten: „Nu skal du reise og hente tre gullhår av den onde.“ Kongen tenkte: der blir han dog nok drept. Gutten reiste; han gikk og kom til en stor elv. Der var en mann som rodde rundt i ring midt på elven. Den stakkars roeren spurte gutten hvor han skulde hen. Gutten fortalte at han skulde til helvede. Da sa roeren: „Du skal spørre hvordan jeg slipper i land, jeg som har rodd i tredve år.“ Gutten lovte å spørre. Så kom han til en gård. Der spurte de ham hvor han skulde hen. Han fortalte at han skulde til helvede. Da sa folkene på gården: „Du skal spørre hvor det er blitt av den kongsdatteren som er blitt borte.“ Gutten lovte å spørre. Så vandret han videre og kom til en prestegård. Der spurte de hvor han skulde hen. Han fortalte at han skulde til helvede. Da sa presten: „Du skal spørre hvor det er blitt av de tredve kirkenøkler som er kommet vekk.“ Gutten lovte det.

Så gikk gutten avsted og kom til en grøn eng. Der gikk et hull ned i jorden; gutten kikte i hullet og gled ned. Der var en kongsdatter. Gutten sa at han skulde til helvede. Piken svarte: „Nu er du i helvede, og den onde dreper dig nu.“ Gutten sa: „Er det ikke mulig å skjule mig?“ Piken lovte å skjule ham. Han sa til piken: „Du skal rykke tre gullhår av den onde og spørre hvor det er blitt av de tredve kirkenøkler som er kommet vekk, og hvor det er blitt av den kongsdatteren som er blitt borte, og hvordan den stakkars roeren slipper i land, som har rodd i tredve år på samme sted.“ Piken lovte å spørre. Så skjulte hun gutten. Den onde kom og sier: „Hvorfor er det sådan menneskelukt?“ Piken svarte: „En ørn fløi her, og den hadde et menneskes lår i nebbet.“ Da begynte piken å lyske den onde i hodet og rykket ut tre gullhår. Så spurte hun: „Hvor er det blitt av de tredve kirkenøklene?“ Den onde svarte:

čalmi. De jærai niei'da: „Gosa dat golbma logi gir'ko čoaw'daga læt šad'dan?“ Næw'ri vas'tidi: „Dat læt gir'korappa vuol'de.“ „Na, gosa dat gonagas-niei'da læ šad'dan, mi læ lap'pun?“ Næw'ri vas'tidi: „Dat læt don.“ „Na, movt dat suk'kihuš gal'ga bæssat gad'dai, mi læ golbma logi jagi sukkan?“ Næw'ri vas'tidi: „Dat gal'ga, go suw'da olbmu ras'ta, njui'ket gad'dai ja hoi'gadit fadnasa mannat.“ De jærai niei'da: „Movt dabbe gal'ga bajas bæssat?“ Næw'ri mui'-tali nii'di. De vulgi næw'ri, ja niei'da valdi bardni, ja soai vulgiga.

De bođiga gonagasdallui. Gonagas addi ollo skæŋkaid bard'nai, go buvti su nieida. De vulgi bar'dni, bođi bappa dallui. Bap'pa jærai daid gir'kočoaw'dagid birra. Bar'dni mui'tali: dat læ gir'ko-rappa vuol'de. De addi bap'pa ollo davvirid bar'dnai. Bar'dni vulgi, bođi suk'kihuoǯǯa lusa. Suk'kihuš jærai, movt son galgai gad'dai bæssat. Bar'dni logai: „Suw'dil ras'ta; gal son de mui'tala.“ Suk'ki-huš suwdi bardni ras'ta, ja mui'tali: vuostaš olmai gi dal boatta ja sitta ras'ta suw'dit du, de galgat njui'ket ieš ow'dal gad'dai ja hoi'gadit fadnasa mannat ja daddjat: „Sugad dal dongis nu gukka go mun læn sugadan!“ De vulgi bar'dni, bođi gonagasdallui, addi gonagassi daid næwri gol'levuovtaid. Gonagas oini: bardnis leggje nu ollo diwras davvirat; jærai bardnis, gos dat lei oǯ'ǯun daid. Bar'dni vas'tidi: son lei oǯ'ǯun hel'vehis. De jurdaši gonagas: son dat gal maid vuol'ga dokku, ja de vulgi gonagas.

Lei vaʒ'ʒan mæl'gad; de oaidna olbmu go sukka. De čuorvoi suw'dit ieǯas gad'dai. De bođi olmai, valdi gonagasa fadnasi ja sugai nubbe bællai, njui'ki ieš gad'dai, hoi'gadi fadnasa mannat ja dajai: „Sugad dal dongis nu gukka go mun læn sugadan!“ De manai suk'ki-huš, ja gonagas šaddai sukkat agis dan jogas, ja An'ti Buhara šaddai gonagassan, nugo dot olmai lei einostan læikas.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

55.

Ok'tâ gan'dâ vuoš'šȧ, boal'dȧ dolâ, jâ rui'to duol'dȧ. De boattȧ gonâgâs, jærrȧ: „Mâid vuoššȧk?“ „Guoimis mâŋistčuov'vo.“ I ȧr've-dâm gonâgâs dâm. Jærrȧ gonâgâs: „Gost ač'čȧt læ?“ „Ȧč'čis læ

„De ligger under kirketrappen." „Nå, hvor er det blitt av den kongsdatteren som er blitt borte?" Den onde svarte: „Det er dig." „Nå, hvordan skal den stakkars roeren slippe i land, som har rodd i tredve år?" Den onde svarte: „Han skal, når han setter et menneske over, hoppe i land og skyve båten utpå." Da spurte piken: „Hvordan skal en slippe op herfra?" Den onde fortalte piken det. Så gikk den onde, og piken tok gutten, og de drog avsted.

De kom til kongsgården. Kongen gav gutten mange gaver, fordi han bragte hans datter. Så reiste gutten og kom til prestegården. Presten spurte efter kirkenøklene. Gutten fortalte: de ligger under kirketrappen. Presten gav ham meget gods. Gutten drog avsted og kom til den stakkars roeren. Denne spurte hvordan han skulde slippe i land. Gutten sa: „Sett mig over; så skal jeg nok fortelle det." Han satte gutten over, og denne fortalte: „Den første mann som nu kommer og ber dig sette over — du skal selv hoppe i land før ham og skyve båten utpå og si: „Ro nu du så lenge som jeg har rodd!" Så gikk gutten og kom til kongsgården og gav kongen den ondes gullhår. Kongen så at gutten hadde så meget kostbart gods; han spurte ham hvor han hadde fått det. Gutten svarte at han hadde fått det i helvede. Da tenkte kongen at han nok også skulde reise dit, og så reiste han.

Han hadde gått et temmelig langt stykke; da ser han en mann som ror. Han ropte at han skulde sette ham over. Mannen kom og rodde til den andre siden, hoppet selv i land, skjøv båten utpå og sa: „Ro nu du så lenge som jeg har rodd!" Så gikk den stakkars roeren, og kongen kom til å ro på elven sin levetid, og Anders Buhara blev konge, således som hin mann hadde spådd for spøk.

55. KONGEN OG DEN KLOKE GUTT.

En gutt koker, har ild, og gryten koker. Da kommer kongen og spør: „Hvad koker du?" „Kameratens efterfølger." Kongen skjønte det ikke. Han spør: „Hvor er din far?" „Min far går på jakt efter

loddid biw'dimen mæccist, jâ mâid god'då, dâid guođđå dokko, jâ mâid godde i, dâid buk'tå mieldis.“ I år'vidâm gonâgâs dâmge. Jærrå dâs'to gonâgâs: „Gost æd'nåt læ?“ „Æd'nis læ muotå owdåst čierromen, âtte muottå i darbåš ješ čierrot.“ I dâmge år'vidâm gonâgâs. De jærrå: „Gost oab'båt læ?“ „Oab'bås læ čierromen, go dii'bmå sâggâ boagosti.“ I dâmge år'vidâm gonâgâs. De dâddjå dâinâ gandåin: „Gâlgåk boattit it'tin mu bai'kåi; mutto ik gâlgâ boattit bik'tåsiguim ikge alås, jå ikge gâlgâ boattit ædnåm mield ikge gæino mield, jâ go boađåk mu bai'kåi, ik gâlgâ čuoǯǯåstet olgus ikge sisâ.“

De rak'kâniŝgođi gan'dâ vuol'git, våldi oabme nuot'te-gap'pålâgâ jâ giesåi ješǯås dâm sisâ. De vulgi; de vaǯ'ǯå gæi'no-rogge mield; i læk ædnåm âld ige gæino âld. De bođi gonâgâs-bai'kåi, fâl'li lâså âlâ, bijåi nubbe juolge siskubællåi jâ nubbe olgubællåi; ŝâddåi nu âtte i læk ol'gon ige siskubæld. De goččoi gonâgâs sisâ âlbmås jâ goččoi nuolâtuvvut eriti dam nuot'te-gap'pålâgâ jâ âddi dâsâ bik'tåsid, jâ go læi gær'gâm ǥar'vudæmist, de čok'kåni stowlâ âlâ. De jærrå gonâgâs: „Čil'ge dal munnje dâm, âtte guoibme guoimis mâŋist čuovvo, go vuoŝŝåk.“ „Go rui'to duol'då, de čåcce jottå čuog'gåi mield guoibme guoimes mâŋist.“ De æskâ år'vidi gonâgâs dâm, âtte čåcce-čuobbânâsâk dâk læk, mâk čuvvuk guoibme guoimis mâŋest. De jærrå gonâgâs: „Čil'ge dâmgis munnje, mi læ dât, go ač'čåt loddid biw'då; mâid god'då, dâid guođđå dokko, jâ mâid godde i, dâid buk'tå mieldis.“ „Dât læ ol'gon båikistes dikkid god'dimin, jâ mâid god'då, dâid suop'po eriti, jâ mâid fåtte i, dâk båccek bai'dåi.“ De æskâ år'vidi gonâgâs dâmgis. De jærrå gonâgâs dåmgis: „Čil'ge dâmgis, go æd'nåt læ muotå owdåst čierromin, âtte muottå ješ i darbåš čierrot.“ „Muottås læ haw'dåi bid'djujuvvumen dal, jâ æd'nis læ čierromen dâmditti oabbås.“ De dâmgis jærrå gonâgâs: „Čil'ge munnji dâmgis, go oab'båt dii'bmå boagosti jâ dal fâstâin čierro.“ „Oab'bås dii'bmå manå čiegåi jâ dal fâst læ raŋgâŝtuvvumin.“ De bæsåi gan'dâ gonâgâssi jierme oappâtæd'djen.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

fugler i skogen, og dem han dreper, lar han igjen der, og dem han ikke dreper, bringer han med sig.“ Kongen skjønte heller ikke det. Han spurte derpå: „Hvor er din mor?“ „Min mor gråter for moster over at moster selv ikke behøver å gråte.“ Heller ikke det skjønte kongen. Så spør han: „Hvor er din søster?“ „Min søster gråter, fordi hun ifjor lo meget.“ Heller ikke det skjønte kongen. Så sier han til gutten: „Du skal imorgen komme til min gård; men du skal ikke komme klædd og ikke naken, og du skal ikke komme langs marken og heller ikke langs veien, og når du kommer til min gård, skal du ikke stanse ute eller inne.

Så laget gutten sig til å reise; han tok et stykke av en gammel not og svøpte sig inn i det. Så gikk han; han går i veigrøften; ikke er han på marken og ikke på veien. Han kom til kongsgården; han fór op på dørterskelen og satte den ene fot innenfor og den andre utenfor; det blev så at han ikke var ute og heller ikke inne. Da bød kongen ham inn, lot notstykket ta av ham og gav ham klær, og da han var ferdig med å klæ sig på, satte han sig på en stol. Kongen spør: „Forklar mig nu at den ene følger efter den andre, når du koker.“ „Når gryten koker, beveger vannet sig som blærer, den ene efter den andre.“ Da først skjønte kongen at det var vannblærer som fulgte efter hverandre. Så spør kongen: „Forklar mig også hvad det er at din far går på jakt efter fugler; dem han dreper, lar han være igjen der, og dem han ikke dreper, bringer han med sig.“ „Han holder på å drepe lus utenfor gården sin, og dem han dreper, kaster han vekk, og dem han ikke får fatt i, de blir igjen i skjorten.“ Da først skjønte kongen også det. Så spør han: „Forklar også det at din mor gråter for moster over at moster selv ikke behøver å gråte.“ „Moster blir nu lagt i graven, og mor gråter derfor over sin søster.“ Så spør kongen: „Forklar mig også det at din søster lo ifjor og nu gråter.“ „Søster mi skjulte ifjor barnet og nu blir hun straffet.“ Så blev gutten den som lærte kongen vett.

56. BÆSSÀM SOALDÀT JÂ LIC'CUM GIEHMÂN BIRRÂ.

De vuol'gà soaldàt battârussi, go gâràs læ bal'vâlus. Mutto i duos'-tâm mânnàt gonâgâs-gæino mield âmàs gawnâtâd'dât; mânài mæcce mield. De lap'pui dokko; de fàtti ovtâ hævoš-vieǯ'ǯe dobbe dâm mæccist; jærrà dâm hævoš-âlbmàst: „Mi læk don olbmuid?“ „Mon læm lic'cum giehmân.“ De jærrà hævoš-vuod'djegis: „Mi bâi don læk âlbmàid?“ „Mon læm bæssàm soaldàt.“ Dâddjà hævoš-vuod'dje: „Ikgo aigo boattit heppuš âlâ guoibmin vuoddjit?“ „Boađàm mon gâle, jos don valdàk.“ „Valdàm mon gâle.“ De vuol'gip vuoddjit; mutto ævà dieđe, gosâ gâl'gâp mânnàt; guk'tuk lævà lap'pum. Vuod-djip, dâssàši go sewnjut; de oaidnip čâđâ vuowdi: dollâ čuow'gà; mânnàp lâgâbuidâ; de dow'dâp âtte dâk læk gin'tâlâk buollimin ædnàm rajà. Gæč'čâp dâl dâm, mi dât gâl'gà læt. De dow'dâp, âtte dât læ vis'te, rakkâduvvum ædnàm sisâ giddâ klasài raddjài. Dâddjà soaldàt giehmànnin: „Oro don heppuš lut'te! Mon vuolgàm gæč'čât, mâggàrâš olbmuk dobbe gâl'gik læt.“ De mânài gæč'čât, gæččài suoli lassâràigi jâ oini gut'tâ âlbmà jâ guok'te nissun, jâ dowdài, âtte dâk læ spæddjàrâk. Bođi dobbe ruok'tot giehmân lusâ, dâddjà: „Mon aigom vuol'git sisâ dâi olbmài lusâ; aigokgo don vuol'git?“ „Fer'tim gâle monge vuol'git gæč'câm ditti, mi dobbe gâl'gà læt.“ Dâddjà soaldàt: „Go don aigok vuol'git mâidà, de moai gâl'ge mol'sot bik'tâsidàme. Don gâlgàk čagŋàt mu bik'tâsid bâddjelâssàd jâ mon fâstâin du bik'tâsid.“ De molsoigâ jâ vulgigâ dok(ko).

De bođi soaldàt owdàst stoppui, rawkài „buorre ækkit“ jâ dærvâti buokàid ilulâǯǯàt jâ biwdi iddjâsâji; oaǯǯoi gâle buore mielàst iddjâsâji. Giehmân čuoǯ'ǯogođi uk'sâgurri, i likkâ gosâgen. Jerrek visti âlbmàk: „Mi âlbmàid læ dust dot?“ „Dât læ mu ræŋg.“ De dattoi borrâ-mušàid; de oaǯǯoi. De borài jâ âddi mâidà ræŋ'gâsisge borràt. De jærrà: „Lægo dist mikkigen dâggàrâš, mi gâl'gà dok'kit àige-gollon, vâi ækkit nokkà fârgàp?“ „Æi mist læk ærà go spælàk.“ „Dâk læk buorek bier'gâsâk.“ De àl'ge spællàt; læ spællâmen; de vuoitit; i æm'bo go dušše lummàst roggàst ruđàid jâ bàl'kist borde âlâ. Dok

56. SOLDATEN SOM FORLOT TJENESTEN OG DEN FALLERTE KJØBMANN.

Det var en soldat som rømte, fordi tjenesten var streng. Men han torde ikke gå kongsveien for ikke å bli truffet; han gikk gjennem skogen. Da fór han vill der; da traff han der i skogen på en som hadde hentet en hest; han spør hestemannen: „Hvad er du for en mann?“ „Jeg er en fallert kjøbmann.“ Så spør rytteren: „Hvad er du for en mann?“ „Jeg er en soldat som har sluppet av tjenesten.“ Rytteren sier: „Vil du ikke sette dig op på hesten og ri med mig?“ „Ja det vil jeg, hvis du vil ta mig med.“ „Ja, det vil jeg.“ Så red de avsted; men de visste ikke hvor de skulde ri hen; begge hadde de forvillet sig. De rir til det blir mørkt; da ser de gjennem skogen, at ild lyser; de kommer nærmere; da merker de at lys brenner nede ved jorden. De ser nu efter hvad det kan være. De skjønner da at det er et hus, son er bygget ned i jorden like til vinduene. Soldaten sier til kjøbmannen: „Bli du hos hesten! Jeg går for å se hvadslags folk det kan være der.“ Så gikk han for å se efter, så hemmelig gjennem vinduet og så seks menn og to kvinner, og han skjønte at det var røvere. Han kom tilbake til kjøbmannen og sa: „Jeg vil gå inn til de mennene; vil du gå?“ „Jeg må nok også gå for å se hvad som kan være der.“ Soldaten sier: „Når du også vil gå, skal vi bytte klær. Du skal ta mine klær på dig og jeg dine.“ Så byttet de og gikk dit.

Soldaten gikk foran inn i stuen, bød godkveld, hilste muntert på alle og bad om natteherberge; det fikk han villig. Kjøbmannen blev stående ved døren og rørte sig ikke. Mennene i huset spurte: „Hvad for en mann er det du har der?“ „Det er min dreng.“ Så bad han om mat og fikk det. Han spiste og gav også drengen sin å spise. Da spurte han: „Har I noe som kan være til tidsfordriv, så kvelden går fortere?“ „Vi har ikke annet enn kort.“ „Det er gode saker.“ Så begynte de å spille; han spiller og taper; han tar bare penger op av lommen og kaster på bordet. De ser at han har så flust med penger, og de blir i godt humør. Drengen stod stille

oidnek, âtte dâst læ ruttâ nu vâlljist; dâidâ šâd'då buorre miellâ. Ræŋ'gâ nađoi uk'sâgurri jâ læ bâlost. De dâddjå soaldât: „Æp mi na! Mi gâl'gâp rakkâdet uc'cånâš jugålmâsâ.“ De ål'ge jukkåt jâ spællåt. De ar'vâl soaldât: „I na læk vela ai'gå boatto. Mi gâl'gâp rakkâdet punsâ. Mutto mon læm nu kiew'râ punsâ jukkåt, âtte mon jugåm ok'to aŋkårbæli. Biigåk gâl'gek stuorrâ gieđme čåʒe dievvâ biddjåt bak'kânet, giddâ dâssåši go duol'dâgoattå.“ De biigåk biddje stuorrâ gieđme čåʒe. Ješ spællå jâ læ nu vir'kui. De jærâi spælâdeddin: „Lægo dist stuorrâ ruow'deguk'se, mi gæsåši guok'te gadno.“ „I læk nu stuoris, mutto gadnusâš gâle læ.“ „Vieǯ'ǯât dâmgi dɛi'ke, dâm mi âdnip mâidå, jâ vieǯ'ǯât middjidi sok'kârid jâ robmâ-boattâlid! Bæssåp mi rakkâdit šiegâ punsâ.“ De bođi sådne biigåin: „Čåcce læ jo duol'dâmin;“ viekkâli kiewkâni jâ goččoi ovtâ âlbmå âlcis guoibmin, guddigâ dâm duol'de čåccegieđme guow'do stoppo-låt'te, dop'pi dâm ruow'deguvse, goai'voli dam duol'de čåʒe dâi âlbmâi čâlmi njæi'gâ, nu ædnåk go håp'peti, jâ dop'pi miekke sæinist, čuollâli buokåin čæppåtid râs'tå jâ goddi buok gut'tâ âlbmå.

Giehmân jurdâšišgođi: „Jos Ibmil vækkit mu dåbbe duom âlbmå bok'te, de mon fer'tim nåi'tit ovtâ aidno niei'dâm; dâstgo mon oainåm: dât læ buorre soatte-âlmâi.“ Kew'ri bigåid: „Låt'te gâl'gâbettit bâssât buttisin,“ jâ dop'pi guk'tuid bigåid giddâ jâ våldi nubbe gitti miekki jâ vuordnotišgođi: „Velågo læ æm'bo olbmuk dam båikist? Jâ jos æk'ke sardno riek'tâ, de mon goddåm dudnugi.“ Bigåk suor'gânæigå jâ sardnoigâ: „Læ velå nub'be gut'tâ âlbmå mæccest jâ bottik mâŋŋil gâskijâ.“ De dâddjå soaldât: „Bâssât dal låt'te buttisin jâ raddjât buok daid bier'gâsid eriti jâ biddjât dâm dokko, gutte gost læš ow'dâl læmåš!“ Son vuordnoti biigåid, âtte gâl'gik sar'dnot, âtte dâk læ mæc'cåi mânnåm. De mânåi, čokkåšgođi jâ oroi, dâssåši go botte dât nub'be gut'tâ âlbmå, fâl'li čuoǯǯât jâ anoi an'dâgâssi, go son læ boattåm lobitâgâ din vis'tåi. Dâddjek âlbmåk: „I læk hætti; âle bâlâ; oaǯǯok gâle råfist orrot.“ De jærrå: „Lægo dist borrâmuš? Mon læm nel'gum.“ „Læ mist gâle borrâmuš, jâ don gâlgåk oaǯ'ǯot borråt.“ De borâi jâ âddi mâidå ræŋ'gâsisgi borråt. Ræŋ'gâ čok'kâni gâle borråm ditti, mutto i son buk'tåm borråt, go âin læ bâllâmin.

ved døren og er redd. Så sier soldaten: „Ikke så! Vi skal lage til et lite drikkelag.“ De begynte å drikke og spille. Da sier soldaten: „Det er enda ikke som det skal være. Vi skal lage punsj. Men jeg er så svær til å drikke punsj at jeg alene drikker et halvt anker. Pikene skal sette en stor kjel full av vann over varmen, til det begynner å koke.“ Pikene satte da en stor kjel med vann på. Selv spiller han og er så kvikk. Da spurte han, mens de spilte: „Har I en stor jernøse som kan ta to kanner?“ „Så stor har vi ikke, men en som tar én kanne har vi nok.“ „Hent også den hit! Den skal vi også bruke, og hent oss sukker og flasker med rom! Så kan vi lage god punsj.“ Da kom der bud fra pikene: „Vannet koker alt.“ Han løp ut i kjøkkenet og bad en mann følge med; de bar kjelen med kokende vann midt inn på stuegulvet, og han grep jernøsen, øste det kokende vann like i øinene på mennene, så meget som han i farten nådde til, grep et sverd på veggen og hugg halsen over på dem alle og drepte alle seks menn.

Kjøbmannen tenkte: „Hvis Gud hjelper mig herfra ved den der mannen, må jeg gi ham min eneste datter til ekte; for jeg ser at han er en god krigsmann.“ Soldaten drev på pikene: „Gulvet skal I vaske rent,“ og han tok begge pikene fast, tok sverdet i den andre hånd og truet dem til å bekjenne: „Er der enda flere folk her på gården? Hvis I ikke taler sandt, dreper jeg også eder.“ Pikene blev redde og fortalte: „Der er enda seks menn til i skogen, og de kommer efter midnatt.“ Da sier soldaten: „Vask nu gulvet rent og rydd vekk alle ting og sett dem dit hvor hver ting før har vært!“ Han tok pikene i ed på at de skulde si at de andre var gått ut i skogen. Så gikk han og satte sig og satt der til de andre seks menn kom; han fór op og bad om forlatelse for at han uten lov var kommet inn i deres hus. Mennene sa: „Det har ingen nød; vær ikke redd; du skal nok få være i fred.“ Så spør han: „Har I mat? Jeg har sultet.“ „Vi har nok mat, og du skal få spise.“ Så spiste han og gav også drengen sin å spise. Drengen satte sig nok til å spise, men kunde ikke, da han fremdeles var redd. Så spør soldaten: „Har I noe til tidsfordriv, så natten kunde gå snarere?“ „Vi har ikke annet enn

De jærrå: „Lægo son dist mikkegin åige-gollon, vâi dat iddjâ fårgåp nogâŝi?" „I mist læk ærå go spælåk." „Dâk læ buorek." De ålgi op'peti spællåt jâ vuoitit; i æm'bo go lubmåst rog'gâl ruđåid jâ bål'kist bordi âlâ. Dok ŝâd'dek buore milli, go oidnek ollo ruđåid. Dâddjå soaldåt: „Æp mi na! Mi gâlgâŝæimek rakkâdit uc'cånâŝ jugålmâsâ, vâi buorebut gollå åi'ge." „Gâl mi rakkâdep," dâddjek dâk âlbmåk. De jærrå: „Lægo dist stuorrâ gieđ'me, mâinâ mi bæsâŝæimek pun'sâčåʒe vuoŝ'ŝât?" — „Vuol'gebæt'te doaigi sudnu miel'de!" Go nok'kâgođi, de våldi nubbe biigå lusås, jâ nubbe biigå âddi ræŋ'gâsis, jâ go læi biigåin oađđimin, de âni biigå oađededdin. De jæråi ræŋgåstis: „Jogo don læk âdnåm biigå?" „Im mon læk gâle velå, imge mon obbâ aigogi."

De ŝâddåi iđit. De rakkâniŝgotte vuol'git; de čoggigâ ruđåid guok'te lii'ne-sækkâ dievvâ jâ bijåigâ dâm guok'te lii'ne-sækkâ heppuŝ âlâ, jâ soaldåt mâidåi mânåi heppuŝ âlâ, ja de vul'ge jottit. De botte jâ de gawdne gonâgâs-bal'gå. De dâddjå giehmân âtte: „Mol'so moai dal bik'tâsidåme! Besse moai âin vuol'git gawpuk vuos'tå; dal mon gâle dieđåm, gost læ gawpuk." De molsoigâ bik'tâsidiskâ. Dâddjå gonâgâs: „Mongis aigom mânnåt heppuŝ âlâ, jâ don oaǯǯok våʒ'ʒit dâinâ guvtin biigåin." Mutto soaldåt dâddjå: „Ik gâlgâ guođđit mu; moai gâl'ge ovtâ farost boattit gawpuk bor'ti." Dâm loppidi giehmân; mutto go giehmân vulgi, dât vulgi jottilit. Soaldåt viegâtiŝgođi, mutto i væddjåm viekkåt; de båʒi heppuŝist, ige diettåm, guđe bor'târåigi mânåi giehmân gawpuk sisâ. De boattå vuostås bor'ti, jærrå bor'tâ-favtåst, oinigo ovtâgi mânnâmin dāggo dâggårâŝ lic'cum giehmân lagåŝ, gæst leddje guok'te ruttâ-sækkâ heppuŝ âlđ. Dâddjå fak'tâ: „Im mon læk oaidnåm ovtâgin giehmân dāggo mânnâmin ærip go min armulâŝ gonâgâs." Soaldåt dâddjå: „Dât hæg'gâ læ dāl dust jærrâmin gonâgâsâ birrâ; mutto lic'cum giehmân birrâ mon dattom diettit, mi mânåi mu ruttâsækkåiguim, mâid mon fid'nijim stuorrâ bârgoin vuowdest." Dâddjå fak'tâ: „Mânâ, âlmåi, råfist sisâ, âle bâlâ!"

De mânåi jâ de dæivåi boattit âidu gonâgâs-går'din vuollåi. Gonâgâs bođi owdåld, jâ gonâgâslâŝ bik'tâsâk leddje bâddjelist. Soaldåt dowdåi, âtte dât læ vis'såsit gonâgâs. Jærrå gonâgâs soaldåtist: „Mi dât

kort." „Det er bra." Så begynte han igjen å spille og taper; han tar bare penger op av lommen og kaster på bordet. De blir i godt humør, da de ser de mange penger. Soldaten sier: „Ikke så! Vi skulde lage til et lite drikkelag, så tiden bedre kunde gå." „Det skal vi nok," sier mennene. Så spør han: „Har I en stor kjel som vi kunde koke punsjvann i?„ [Det gikk med disse som med de første seks. Soldaten sa til pikene:] „I skal gå med oss!" Da han la sig, tok han den ene piken til sig og den andre gav han til drengen sin. Da han lå med piken, brukte han henne, mens de lå. Han spurte drengen sin: „Har du brukt piken?" „Jeg har ikke gjort det enda og vil ikke gjøre det."

Så blev det morgen. De gjorde sig ferdige til å reise. De samlet to lerretsekker fulle av penger og la dem på hesten, og soldaten satte sig også op på hesten, og så drog de avsted. De fant kongsveien. Da sier kjøbmannen: „La oss nu bytte klær! Vi kan gå videre i retning av byen; nu vet jeg nok hvor byen er." Så byttet de klær. Kongen sier: „Jeg vil ogå sette mig op på hesten, og du kan gå med de to pikene." Men soldaten sier: „Du skal ikke late mig igjen; vi skal komme sammen til byporten." Kjøbmannen lovte det; men da han drog i vei, fór han fort avsted. Soldaten begynte å løpe efter, men orket ikke å løpe; han blev igjen efter hesten, og ikke visste han gjennem hvilken port kjøbmannen drog inn i byen. Han kommer til den første port og spør portvakten, om han hadde sett noen, som så ut som en fallert kjøbmann, med to pengesekker på hesten som var kommet der. Vakten sier: „Jeg har ikke sett noen kjøbmann komme her, andre enn vår nådige konge." Soldaten sier: „Pokker spør dig nu om kongen; men det er om en fallert kjøbmann jeg vil vite, som reiste med pengesekkene mine, som jeg skaffet mig med stort strev ute i skogen." Vakten sier: „Gå inn i fred, mann! Vær ikke redd!"

Så gikk han og traff til å komme like foran kongsgården. Kongen kom imot ham og hadde kongelige klær på. Soldaten skjønte at det visst var kongen. Kongen spurte soldaten: „Hvad er du for en mann?" „Jeg er en soldat, som er sluppet av tjenesten." „Hvor

don âlbmáid?“ „Mon læm bæssám soaldát.“ „Gost don boađák?“ „Mon boađám mæccist. Mon leddjim lap'pum, jâ mon gáwdnim dobbe ovtâ hævoš-vuod'dje, gutte sardnoi jieʒás lic'cum giehmán'nin.“ Dâddjá gonâgâs: „Gaddášikgo dow'dât jieʒád dâm giehmánne?“ „Gaddám mon gâle; mon dowdám gâle su.“ „Mânditti oʒák don dâm giehmánne?“ „Mon fid'nijim vuowdist rievvári čáđâ guok'te ruttâsækkâ, jâ dât lic'cum giehmán'ne mânái mu ruttâsækkáiguim.“ Dâddjá gonâgâs: „Boađe sisâ! Don daidák læt vai'bâm. Mon gaddám: don læk bâr'gâm mendu ollo.“ De mânái sisâ, jâ âd'dė borrâmušáid, jâ borái. De lágededdje sierrâ kabmári oađđit, jâ gonâgâs goččoi nieidás mânnát lusâ, ja gâl'gá oađđit dâm âlbmá lut'te. Jieš mânái gonâgâs uvsâ duokkái gul'dâlit, mo dal râssá mu nieidáin. Mutto nokkái lossâdit. Gonâgâs čur've uk'sâráige: „Jogo læk gær'gâm âdnemist?“ De morráni jâ njawkásti nissun su baldástes; fâl'li čok'kot: „Vuoi, vuoi, vuoi, gonâgâs læ biddjám mu fuorái vis'tái,“ váldi jâ vuojeti eriti. Niei'dâ fer'ti mânnát eriti.

De šâd'dá iđit. De buk'te âlbmái káfe jâ guok'te šiegâ klasâ viini; de jugái jâ gar'vudi jâ mânái gonâgâs lusâ jærrát: „Igo gonâgâs mattáši vækketit mu gawdnát dâm lic'cum giehmánne, vâi mon oʒʒušim ruđáidâm? Gâle mon mavsášim gonâgâssi balká.“ Dâddjá gonâgâs: „Jo, mon aigom čok'kit buok giehmánnid čoak'kái, jos don dowdák dâm giehmánne, gi læi du skippár, dɛlle go don fid'nijik dâid ruttâsækkáid.“ Gonâgâs goččoi buok giehmánnid čoak'kái jâ goččoi mâidá ærá stuorrâ hærráid čoak'kái, jos dowdâši ovtâgin. I dowdâ ovtâgin jâ šâddái dâi ollo hærrái gâskást dego jâl'lâ. De fer'ti gonâgâs mânnát suoli olgus jâ čagŋát dâid bik'tâsid bâddjelâssás, mâiguim læi vuowdist. De bođi sisâ. De gæččásti soaldát; de dowdái, dop'pi oal'gečâlbmái jâ šluw'geli jâ dâjái: „Vuoi hæppát! vai aigok mu ruttâsækkáid čiekkát jâ givsidâk velá gonâgâsâ jâ ærá stuorrâ hærráid,“ jâ bâjedi gieđás jâ aigoi čor'bmâdet bæl'lje-mad'dâgi. Mutto de dop'pi muttom ærá hær'râ gitti jâ celki: „Âle čor'bmât min armulâš gonâgâsâ!“ Dâddjá soaldát: „Mâi bâi dât læ gonâgâs? Âlmâ dat læ lic'cum giehmán'ne.“ Gonâgâs gal'gâli râddis râvás jâ čájeti nástid râddistis. Soaldát gâččái čibbi âlâ jâ adnogođi arbmo. Gonâgâs âddi

kommer du fra?“ „Jeg kommer fra skogen. Jeg fór vill, og jeg fant der en rytter, som sa han var en fallert kjøbmann.“ Kongen sier: „Tror du du vilde kjenne kjøbmannen igjen?“ „Det tror jeg nok; jeg kjenner ham nok.“ „Hvorfor leter du efter den kjøbmannen?“ „Jeg skaffet mig i skogen ved røvere to pengesekker, og den fallerte kjøbmannen reiste med dem.“ Kongen sier: „Kom inn! Du er kanskje trett. Jeg tror du har strevet altfor meget.“ Så gikk han inn, og de gav ham mat, og han spiste. Da lot de ham sove i et kammer for sig selv, og kongen bød sin datter å gå inn til ham, og hun skulde sove hos ham. Selv gikk kongen til døren for å høre efter hvordan han nu fór frem med hans datter. Men han sov tungt. Kongen roper gjennem døren: „Er du ferdig med å bruke henne?“ Da våknet han og strøk med hånden over en kvinne ved sin side; han fór op og blev sittende: „Voi, voi, voi, kongen har satt mig i et horehus,“ og han jagde henne ut. Piken måtte gå.

Så blev det morgen. De bragte mannen kaffe og to gode glass brennevin; han drakk og klædde sig på og gikk til kongen for å spørre: „Kunde ikke kongen hjelpe mig til å finne den fallerte kjøbmannen, så jeg kunde få pengene mine? Jeg skulde nok gi kongen betaling.“ Kongen sier: „Jo, jeg vil samle alle kjøbmennene for om du kjenner igjen den kjøbmannen som var din kamerat, dengang du skaffet dig de pengesekkene.“ Kongen kalte alle kjøbmenn sammen og også andre storkarer, om han skulde kjenne igjen en av dem. Han kjente ingen og blev blandt de mange storkarer som en tåpe. Da måtte kongen hemmelig gå ut og ta på sig de klær han hadde på i skogen. Så kom han inn. Da så soldaten på ham; han kjente ham igjen, grep ham i akslen, rystet ham og sa: „Voi for en skam! så du vil gjemme vekk pengesekkene mine og plager atpå kongen og andre storkarer,“ og han løftet hånden og vilde slå ham på øret. Men da grep en annen storkar ham i armen og sa: „Slå ikke til vår nådige konge!“ Soldaten sier: „Å, er det ham som er kongen? Det er jo en fallert kjøbmann.“ Kongen åpnet for sitt bryst og viste stjernene på brystet. Soldaten falt på kne og bad om nåde. Kongen tilgav ham og sa: „Det var mig som var din kamerat i skogen, og jeg har opriktig lovet:

an'dâgâssi jâ sardnoi âtte: „Mon dât leddjim dust guoibmin vuowdist, jâ mon læm loppidâm vaimostâm: go mu sattåk heg'gi, de mon aigom ovta aidno niei'dâm âd'det dudnji æmidin, jâ oaǯǯok dâinâ râssåt, mo jieš dattok. Mon dowdåm, âtte don læk buorre soatte-âlmåi." De nai'tâli gonâgâs-nieidåin jâ bæsåi hærråi sær'våi. De ar'vâlišgođi gonâgâsåin: „Igo son mattåši bæssåt ællit boaris bal'vâlus-sâjistis? Mutto mon dattom æmidâm mâidå miel'de jâ oalle burid heppušid jâ ærå hærråid mâidå mieldåm." De vul'ge, jâ våldi dâid boares soaldåtbik'tâsidis mieldis.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

57. MUTTIM BÆLLJEHES JA ČALMEHES BOATNJE BIRRA.

Son læi ak'ta baddje-olmai ja læi val'dum ovtain vænska neitain, ja son læi sagga boanta. De boatta son jode mærrarii'ki jowkoines ja obmudagaidesgum. Son ani gol'ma barhne, ja sun gol'ma barhne val'duje ja oǯ'ǯu ovta ol'mu gol'ma neita. De dappaduvai, go es bællje-huvai ja čalmehuvai, de manai sun ællo dal'vegow'dil muttim jal'ges vare nala, ja dan varen læi guob'la mi goccahi baddjel, ja sun ællo manai dan varre-dar'di hui dan guobla nala, ja guob'la dod'djui, go ællo li nala boattam, ja ællo verai dan rappes vare vulus ja doššai visut. De gefui son, ja de saddai son manjides dor'vai. Manjek adne ovta goade ja leddje orromen ovtas ovta goadėn, ja son, dat bælljehæbme ja čalmehæbme, læi juo boaris, ja manjek gal'ge bieb'-mat sun gudek vuoro (vakko). Son læi nuvt boaris juo; i væddjam sat gawnit sinne eriden mannat. De leddje rɛi'dem sudnji æb'bara oai-vuole bal'di, manna sisa manjek biddje sudnje biepmo. Go son nel'gọ, de anjadan son dan æb'bari ja njawkasta biepmo dan sinne.

De læi boarrasæmus mannje, gutte bijai vuostačin biepmo æb'baran sisa ja doalai ovta vakko. De bor'da mannje dai'va dan æb'bara sisa biepmo ige divte ollukge gurustuvvat. De ol'li son doallat dan vakko; de doalla dat nub'be mannje; de biddja son nai biepmo æb'bari, muttọ i nuvt hollo, ja ige nuvt dai'va dæwte æb'baran biepmoin;

hvis du berger mitt liv, vil jeg gi dig min eneste datter til kone, og du kan fare frem med henne som du vil. Jeg skjønner at du er en god krigsmann.“ Så giftet han sig med kongsdatteren og kom i storkarenes lag. Han begynte da å foreslå for kongen: „Kunde jeg ikke få bo på min gamle tjenesteplass? Men jeg vil også ha min kone med og mange gode hester og også andre storkarer.“ Så reiste de, og han tok de gamle soldatklærne sine med.

57. EN DØV OG BLIND MANN.

Han var fjell-lapp og var gift med datteren til en kvæn, og han var meget rik. Så kommer han flyttende til havriket (Norge) med sin familie og sitt gods. Han hadde tre sønner, og de giftet sig og fikk tre døtre til samme mann. Så hendte det da han selv blev døv og blind, at hans hjord midtvinters gikk op på et slett fjell; på fjellet var en hengeskavl og hans hjord gikk på fjellkanten langt ut på skavlen. Denne brast, da hjorden var kommet ut på den, og hjorden rapte ned over det bratte fjell og alle omkom. Da blev han fattig, og hans sønnekoner skulde sørge for ham. Disse hadde samme gamme og bodde sammen i den, og han, den døve og blinde, var alt gammel, og de skulde fø ham hver sin uke. Han var alt så gammel, at han ikke mer kunde gå ut av sengen. De hadde gjort istand en dall til ham ved hodeputen; i den la sønnekonene mat til ham. Når han var sulten, strakte han sig efter dallen og famlet efter mat i den.

Det var den eldste sønnekone som først la mat i dallen og holdt ham med kost en uke. Hun la ofte mat i dallen og lot den slett ikke bli tom. Så blev hun ferdig med å holde ham den uken; så holder den andre sønnekonen ham med kost; hun legger også mat i dallen, men ikke så meget, og hun fyller ikke dallen så ofte med mat; men den var dog ikke derfor aldeles tom. Når den blinde

muttǫ i læ val dan ditti olluk guoros. Go dat boares čalmetæbme giedas cog'ga æb'bari ja njaw'ka biepmo, de gulla son giedaidesgum muttin æbbervuodo. De ol'li dat nub'be nai doallat vuoros; de sad'da dat goalmat nai mannje doalačet vuoppas; de biddja son nai biepmo dan simme æb'baran sisa. De borra dat boares čalmetæbme ja de lokti; de næl'gogoatta; de anjadan giedas æb'bari, nuvtgo son læi har'janam doit owtep manjit doallamusan; muttǫ i gawna mɛi'degen. De rappogodi son æbbervuodo, dɛinago nel'gǫ nuvt garraset. Na, de leddje doallam gaitin gol'ma manjek vuoppasak.

De sad'da nub'be ai'ge, go son jurtašad'da manjides birra ja vas manjides gierragit bærrai. De goččoi son boattit vuostas manjes lusas; de daddja son sudnje: „Ik don dik'tam æb'baran ollukge gurustuvvat, ige mun gietta gaw'nam olluk danne botne. Nuvt gal'gek dun gierragak borrat laipesak nuvt gukkas gidda duhat buolva raddjai ilma hædegæt'te," ja nuvt læk dan vuostas manje sokkagodde boantak.

De goččoi boattit dan nubbe manjes lusas; de daddja son sudnje: „Ik læm don nuvt an'dǫ go dun galojædne, dɛina att mun gietta gulai soames aike æb'bares vuodo; nuvt gal'gek dun mannjeboat'tek nok'kut muttim gaskait biepmon ja vas oaǯ'ǯot," ja nuvt læk dal dan nubbe manje gierragak, æige læ gæfek æige boantak, mutt næt'ta ellek.

De bodi dat goalmat mannje, gutte læi manjemusa doallam. De daddja vuop'pa mannjases: „Vuoi, man ollo gærte mon læm occam biepmo æb'baren ja rappam æbbervuodo nelkidamgun ja imge gaw'nam mɛi'dege. Nuvt gal'gek dun mannjelboat'tek occat biepmo dalo dalon ja vaʒ'ʒit mærragaddit ja occat juokke lowko ja liika næl'got," ja nuvt læk sad'dam dan goalmat manje sokkagodde gæfek dan bæive bæi'vai.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

58.

De lei ok'ta niei'da ja bar'dni; soai leiga læmašan juo dow'dusaǯǯat ja ovtas šad'dan mannavuođa rajes ja leiga lii'kun ja ges'sun goab'bag guoibmasæska, ja soai rakkisteiga goab'bag guoimiska ja littudeiga

gamlingen stikker hånden i dallen og famler efter mat, kjenner han undertiden med hendene bunnen. Så blev også den andre ferdig med å holde ham sin tur; da skal også den tredje sønnekonen holde sin svigerfar med kost; også hun legger mat i den samme dallen. Den blinde gamlingen spiser, og så spiste han det op; han begynner å bli sulten; han strekker hånden ned i dallen, som han var vant da de andre sønnekoner holdt ham med mat; men han finner ikke noe. Han begynner å skrape bunnen, fordi han er så svært sulten. Nå, så hadde de tre sønnekonene alle holdt sin svigerfar med kost.

Så kommer der en annen tid da han tenker efter om sine sønnekoner og deres efterkommere. Da bød han sin første sønnekone komme til ham; han sier til henne: „Du lot dallen slett ikke bli tom og min hånd fant slett ikke bunn i den. Således skal dine efterkommere ete sitt brød så langt som til tusen ledd uten nød," og således er den første sønnekones ætt rik.

Så bød han sin annen sønnekone komme til ham; han sier til henne; „Du var ikke så gavmild som din svigerinne; for min hånd kjente nogen ganger bunnen i dallen; således skal dine efterkommere undertiden mangle mat og atter få," og således er nu den annen sønnekones ætt; de er ikke fattige og ikke rike, men klarer sig nettop.

Så kom den tredje sønnekone som sist hadde holdt ham med kost. Svigerfaren sier til henne: „Voi, hvor mange ganger jeg har lett efter mat i dallen og skrapet bunnen i min hunger og ikke funnet noe! Således skal dine efterkommere lete efter mat fra gård til gård og gå langs landet og lete i hver krok og allikevel sulte," og således er den tredje sønnekones ætt blitt fattig til den dag idag.

58. BJERKENE PÅ DE TO ELSKENDES GRAVER.

Der var en pike og en gutt; de hadde alt fra barndommen av vært kjente og var vokset op sammen, og de hadde syntes om hinannen og følt dragelse til hinannen, og de elsket hinannen og av-

nai'talit. Muttu dan guovtos leggje vanhimat ællime goabbašagain, ja dan bardnis lei ač'či, mi li hui vuos'ta, go soai riemaiga nai'talit. Si æi suovvan nai'talit dan bardni daina nieidain; muttu bar'dni i halidan ærranit nieidas ige niei'da bardnis. Soai hutkaiga, atte go æi suova nai'talit, de soai fer'teba mannat sor'bmai goabbašagat ok'-tanis, ja soai dagaiga daggar litto. De soai manaiga muttim bæivi mæc'cai ovta jaw'regad'dai ja gaikoiga hui ollo soakke-veddid ja manaiga dan jaw'regad'dai ja čanaiga iežaska ok'ti gidda daiguin veddiguin hui nannusit ja njui'kiga ok'tanis jaw'rai. Olbmut al'ge gukkahit, go soai jawkaiga. De si vul'ge occat ja vaʒ'ʒe birra dan jawre, ja si gawdne dan bardni ja dan nieida čad'nujuvvun giddalagaid ovta spar'rui soakkeveddiguin, ja soai leiga jabman birra čæppalaga jaw're-gaddai. Si val'de sud'nu bajas ja čup'pe daid veddid gas'kat, ja si dol'vu sud'nu dallui ja dagaheggji gistoid goab'bainai, ja ar'vali dan nieida ač'či daina bardni aččin: „Haw'daded'nego moai dam guovto ovta haw'dai?“ Muttu bardni ač'či dajai: „Æm moai haw'dad.“ Nieida ač'či fasten dajai: „Gal moai ož'žu biddjat ovta haw'dai, deinago gal mun oainan, atte soai læba rakkistan goab'bag guoimiska, go læba čadnan iežaska veddiguin giddalaga.“ Muttu bardni ač'či suttai ja logai: „Don galgat haw'dadit nieidad nubbe bællai gir'ko, ja mun haw'dadan bar'dnan ijabællai gir'ko.“ De soai fer'tiga nu haw'dadit.

De li gollan jagi ai'gi; de šad'de guok'te soagi; nub'be soakki šaddai bardni hawdė nal'de ja manai nubbe bællai baggjel gir'koharji, ja nieida hawdi nal'de šaddai soakki, mi manai maidai nubbe bællai gir'koharji baggjel, ja dat soakkegierragat šad'de ok'ti, dego livči čad'nujuvvum hui nannusit, ja dat oliga baggjel gir'ko. De dam bardni ač'či suttai ja manai dallusis ja viežžai stuora ak'šo ja manai dan niei'da hawdi nala ja čuoppai dan soagi gas'kat, ja go li dan čuop'pan gas'kat, de manai bardnis hawdi nala ja čuoppai dan soagi, ja go jur čuolasti buok manjemus have, jur ow'dalaš go soakki manai gas'kat, de son čuolasti nu atte ak'šo galkai iežas juol'gai vuollil čibbi, ja juol'gi manai gas'kat, ja son i ællan æmbu go moad'de bæivi. De son jami, ja bap'pa haw'dadi su dam haw'dai, gost lei dat bar'dni.

Go lei jakki gollan, de šad'de fastain soagit sæmma laddje baggjel

talte å gifte sig. Men de hadde begge foreldre i live og gutten hadde en far som hadde meget imot det, da de vilde gifte sig. De tillot ikke gutten å gifte sig med piken; men gutten vilde ikke skilles fra piken og heller ikke piken fra gutten. De fant på at da de ikke tillot dem å gifte sig, måtte de begge sammen gå i døden, og de gjorde en sådan avtale. Så gikk de en dag ut i skogen til et vatn, rykket op riktig mange bjerketæger, gikk til vatnet og bandt sig fast sammen med tægene og hoppet sammen ut i vatnet. Folk begynte å synes at de blev lenge borte. De gikk da for å lete og gikk omkring vatnet, og de fant gutten og piken sammenbundne med bjerketæger; de var døde ved bredden med armene om halsen på hinannen. De tok dem op og skar tægene over, og de førte dem til gården og lot gjøre likkister til hver av dem. Pikens far foreslo for guttens far: „Skal vi begrave de to i samme grav?“ Men guttens far sa: „Nei, det skal vi ikke.“ Pikens far sa igjen: „Vi får nok legge dem i samme grav; for jeg ser at de har elsket hinannen, da de har bundet sig sammen med tæger.“ Men guttens far blev sint og sa: „Du skal begrave din datter på den ene side av kirken, og jeg begraver min sønn på nordsiden av kirken.“ Så måtte de begrave dem således.

Det var gått et års tid; da vokste der op to bjerketrær; den ene bjerk vokste på guttens grav og gikk til den andre siden over kirkemønet, og på pikens grav vokste en bjerk som også gikk til den andre siden over kirkemønet, og bjerketoppene vokste sammen som om de var bundet riktig fast, og de nådde over kirken. Da blev guttens far sint og gikk til sin gård og hentet en stor øks; han gikk op på pikens grav og hugg bjerken over, og da han hadde hugget den over, gikk han op på sønnens grav og hugg den bjerken, og nettop som han hugg aller siste gang, just litt før bjerken gikk av, hugg han så at øksen gled i foten hans nedenfor kneet, og foten gikk av, og han levde bare noen dager. Så døde han, og presten begrov ham i den grav hvor sønnen lå.

Da et år var gått, vokste bjerkene igjen på samme vis over kirken, og toppene var viklet så fast sammen, som om de var bundet,

gir'ko, main leggje gierragat ok'ti giessasan nu nannusit, dego livču čad'nujuvvun, ja olbmut dik'te daid sogid orrot, nu go leggje šad'dan baggjel gir'koharji. Dat soagit leggje dan nieida ja bardni rakkisvuotta, mat manaiga ok'ti daina lagin. Dat soagit leggje mær'kan dasa, atte soai læba rakkistan nu sagga goab'bag guoimiska.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

59.

De li guok'te goađi, mah leiga ovta vuowde sis'te, ja de adniba buoc'cuit dak guok'te nissuna (Ašešædni ja Luđešædni). De boatta Ašešæni buoc'cuk jærrak Luđešæni buoc'cuin: „Lækgo dak nu hil'badak go sin akko buoc'cuk? De mi ai'got ruottastėk god'din mæc'cai. Dat læ hil'bak siddjesida." De daddjet Luđešæni buoc'cuk, att dat læ buorri siddjesida.

De ani Ludešædni ovta bardni ja nieida, mat leddje nut viel'gadak. De rievoi Ašešædni Luđešænin ere da bar'ne-mana, ja dat šaddai stuorak, ja dat riemai skut'taruššak. Dat šaddaiga gæfik, Luđešædni ja niei'da. De oažžui ovta gaica ja de bočča dan ja čirrǫ. Jærra gai'ca: Mɛit don čierok?" „Son čirrǫ, dɛina læ gæfi. Læ uc'can miel'ki." De læ ovta ækkeda vuoš'šame jukca; de jærra nieidanis: „Lækgo vel jafok dam mađi go si jukca firrut?" De daddja æd'ni: „Sun viellja adna Ašešædni; dak borraba buoides buoc'cu-biergo. Dat læ rivvun sun viellja." De son orrǫ dakke nal'de; de gulla go sar'nǫ sun æd'ni. De son imaštalla, go dat læt nu viel'gadak ja son læ mɛit viel'gak. Ja dat čirrǫ, sun æd'nė, go so galgai bardnis mas'sik. De gulla bar'ni; de luoi'ta buoi'de-bekkit battai, ja de gæččasti sun oabba bađi hisa. De son uoini buoi'de-bekkit bađin; de son daddja mam'mahis: „Gæčča son'nǫ bađin buoi'de-bekkit!" De daddja: „Ale hoaw'rit! Gos gal'gek dak boattik?" De gulla das'tǫ bar'ni; de manna goattai ja de doalvui da buoc'cu-skrotta dokkǫ. De šaddai Ašešædni hil'bak; de galgai viež'žak bardni ruok'tok. De bar'ni cabmi sun bieb'mo-ædnis ja dajai: „Don læk rivvun sun." De niei'da šaddai nu klada; su vielljas oažžui ruok'tok.

(Hans Larsen 1889, Balsfjord.)

og folk lot bjerkene være sådan som de var vokset op over kirke-mønet. De bjerkene som gikk sammen på det vis, var guttens og pikens kjærlighet. Bjerkene var tegn på at de hadde elsket hinannen så høit.

59. ASJESJ-ÆDNE OG LUDESJ-ÆDNE.

Der var to gammer i en skog, og de to kvinner (Asjesj-ædne og Ludesj-ædne) hadde rener. Da kommer Asjesj-ædnes rener og spør Ludesj-ædnes rener: „Er I så viltre som vår gamlemors rener? Vi vil løpe ut i villmarken som villren. Hun er slem mot oss.“ Ludesj-ædnes rener sier at hun er snild mot dem.

Ludesj-ædne hadde en sønn og en datter som var så hvite. Asjesj-ædne røvet guttebarnet fra Ludesj-ædne, og han blev stor og begynte å gå på jakt. Ludesj-ædne og datteren blev fattige. Så fikk hun en gjet, og hun melker den og gråter. Gjeten spør: „Hvad gråter du for?“ „Jeg gråter, fordi jeg er fattig. Der er lite melk.“ En kveld koker hun suppe; hun spør sin datter: Er der enda såpass mel at vi rører ut suppen?“ Moren sier: „Asjesj-ædne har din bror; de spiser fett renkjøtt. Hun har røvet din bror.“ Da er han oppe på taket; han hører at hans mor taler. Han undrer sig over at de er så hvite og han er også hvit. Og hun gråter, hans mor, fordi hun skulde miste sønnen sin. Sønnen hører det; da slipper han fettstykker i gryta. Hans søster så i gryta. Da så hun fettstykkene i gryta; hun sier til mor si: „Se fettstykker i gryta vår!“ Moren sier: „Tøv ikke! Hvor skal de komme fra?“ Sønnen hører det; han går inn i gammen og bragte en renskrott dit. Da blev Asjesj-ædne sint; hun vilde hente gutten tilbake. Gutten banket sin fostermor og sa: „Du har røvet mig.“ Piken blev så glad; hun fikk bror sin tilbake.

60.

De li ak'ti ak'ta olmai, mi ani gol'ma bardni, ja dat lei gæƒes olmai. De vulgi boarrasæmus bal'valek, ja de buođi ovta sii'di. De awkoarta dagaigan, atte i gal'gam ieǯa bal'ka, go æba gal'gam goab'-bagen, isik dɛike ræŋ'ga, lækkik misfǫrnøida. Vuostaš bæivi ræŋ'ga buođi bai'kai; de šaddai gas'kabæi'vi; ieǯa ræŋgak goččuhalle biebmoiden, dat manjemus ræŋ'ga i. Ræŋ'ga gæččai, go olmai i goččuhallam biebmoiden. Ræŋ'ga valdi, dewdi gordnit sek'ki, vulgi gawpugen, vuwdi gordnit bieb'mon ja oaǯǯui baddjel go dan aige borai. Nubbi bæive de sæmme dagai isik, i goč'čum dan biebmoiden ieǯa ræŋgait olin. Sæmme laddje dagai ræŋ'ga nubbe bæivi nai. Jærai isik ræŋganės: „Mannes don nuvt dagak?“ Jærra ræŋ'ga: „Lækgo misfǫrnøida?“ Isik daddja: „I so læ.“

De vulgi ak'ti isik ja æmik gir'kui. De bijahalai vuoš'šak gas'-kabæi'vai, das'sago soai boattiban, ja li bædnagės ja njalga ruddain ak'ta namma. Lun'ta njuovai bædnagan, bijai juk'ci. Isik ja æmik buođigan; mallasak liddjė gær'gasak. Ol'len leiga borrak; de guddi æmik olgus davtit, čur'vi bædnagan boattėk lusas davtit borrak. Daddja ræŋ'ga: „Ieǯa læp'pi dal juo borram bædnaga.“ Jærra ræŋ'ga: „Lækgo misfǫrnøida?“ isides. Daddja isik: „I son læ.“ Ja de goččui ræŋgas dakkak sæmme laddje gok'te ieǯa ræŋgak dakke. Ieǯa ræŋgak gal'ge gɛi'kok ovta lađo. Datde lun'ta gɛikui stobo bod'nai. Go ieǯa ræŋgak truđit val'de bod'nai, dat mɛit valdi stobon sæmme laddje ja gɛikui stobo jur bod'nai da bodda go isidak leddje ėre. Dego isik buođi sii'di, daddja: „Manne don nuvt dakkek?“ Daddja ræŋ'ga: „Ieš don goč'čuk dakkak mun dugo ieǯa ræŋgait.“ Jærra ræŋ'ga: „Lækgo misfǫrnøida?“ Daddja isik: „I so læ.“

Ja li ak'ta dibma jæg'gė, galgai rakkadek ovta ijan jæggi nuvt: ovta lawke dibma, ovta lawke garrasan, ja de ræŋ'ga god'dali ik'ko gɛitin sawʒait navehes ja de bijai dan jæg'gai. Muttom sawʒain jor'-gali čielge bajas, muttomin čoawje. Iđedes buotte navehen, æige læm ak'tagen saw'ʒa. Jærai isik: „Gos sawʒak?“ dan ræŋganes.

60. TJENESTEGUTTENS OG HUSBONDENS AKKORD.

Der var engang en mann, som hadde tre sønner, og det var en fattig mann. Så reiste den eldste for å tjene, og han kom til en gård. De to (han og husbonden) gjorde den akkord at der ikke skulde være annen lønn enn at ingen av dem skulde være misfornøid. Den første dag kom drengen til plassen; det blev middag; de andre drengene blev kalt inn for å spise, den siste dreng ikke. Han så om han ikke blev kalt inn for å spise. Han tok og fylte korn i en sekk, gikk til byen, solgte kornet for mat og fikk mer enn han spiste den gang. Den næste dag gjorde husbonden det samme; han kalte ham ikke inn for å spise i lag med de andre drengene. Drengen gjorde også den dag likedan. Husbonden spurte drengen: „Hvorfor gjør du så?“ Drengen spør: „Er du misfornøid?“ Husbonden sier: „Nei“.

Så gikk husbonden og husmoren engang i kirke. Han blev satt til å koke til middags, til de kom, og hunden og godt krydder hadde samme navn. Gutten slaktet hunden og la den i suppen. Husbonden og husmoren kom; maten var ferdig. De var ferdige med å spise; da bar husmoren benene ut og ropte på hunden at den skulde komme til henne og ete benene Drengen sier: „I har nu alt selv ett hunden.“ Drengen spør husbonden: „Er du misfornøid?“ Han sier: „Nei“. Og så bød han drengen sin gjøre likedan som de andre drengene gjorde. De andre drengene skulde rive ned en låve. Gutten rev stuen ned. Da de andre drengene tok taksperrene ned, tok han dem også av stuen på samme måte og rev stuen helt ned, mens husbondsfolket var borte. Da husbonden kom hjem, sier han: „Hvorfor gjorde du så?“ Drengen sier: „Du bød mig selv gjøre som de andre drengene.“ Drengen spør: „Er du misfornøid?“ Husbonden sier: „Nei“.

Det var en bløtmyr; han skulde på én natt gjøre myren sådan: et skritt bløt, et skritt hård. Drengen drepte om natten alle sau ene i fjøset og la dem i myren. På noen sauer vendte han ryggen op. på andre maven. Om morgenen kom de i fjøset, og der var ikke

Dajai: „Olmai bijai jæg'gai.“ Jærai isides: „Lækgo misfǫrnøida?“ „I olmai læ.“

De dagaigan awkoarta: galgai orrok das'sago giekka guk'kaguođi. De li ovta iđidan isik biddjam akkas muorragæččai guk'kak dugo giekka. Ræŋ'ga si'đai gæč'čak dan imalaš giega. Lun'ta ruottai muora ris'tek, ja æmik gaččai bod'nai ėre muoran, duoji juolgis. Daddja isik luntain: „Mannes don dakkek dan? Ol'ma akka juolge doajehėk.“ Jærra lun'ta: „Lækgo misfǫrnøida?“ Daddja isik: „Læ gal olmai dal, go ol'ma akka goddehėk.“ De lun'ta duop'pi niibė, časki ėre juni isidės.

Vuostaš vielljaguovtin šad'de junek ėre čup'pum ja ieʒa sad'dejuvvum sii'di. De manjemuš viel'lja oaʒʒui goabbačit junit lusas ja doalvui ruok'tok vielljaidesas.

(Johan Steinnes 1888, Balsfjord.)

61.

Dolėn boares aigin lei ak'ta boares ak'ka, ja dat ani ovta bardni. De bijai dam bardnis æloit gat'tek, ja de li dalle vuosta dakkamen ieš, ja de valdi čuw'ko-biekke ja addi bar'nahis borrǫk, ja dan čuw'ko-biekki his'te li mis'so ɛin. De bar'ni vulgi æloit guw'lui, ja dan čuw'ko-biekki gieđan adna. De boatta jettanas bardni owdal, ja dat bar'ni čarvuda dan čuw'ko-biekki čorbma his'te. De doaivui jettanas, att dat læ vil'ges gær'gebek'ki, ja de doaivui, at'te bar'ne læ nu giew'ra, atte gærgen čaʒe bočča. De sittaguođi bardnė allasis ræŋ'gan, ja bar'ni manai ræŋ'gan. De manaigan ovtas jettanasa sii'di. De buođigan jettanasa sii'di. De daddja jettanas ræŋgainės: „Vuol'go dal, ræŋgaʒam, biw'dėk!“ De vulgigan, ja dat li ollis jak'ta van'can. De daddja jettanas: „Riema hal, ræŋgaʒam, sukkǫk!“ De gæč'ča bar'ni dɛida airoiden. De jærra jettanas: „Mɛis do gæččak, go ik riema sukkǫk?“ De daddja bar'ni: „Mo gæččam daida airoiden. Go mon riemam dɛit guoime sukkǫk, de dak mannek gas'kak.“ De daddja jettanas: „Ale juo, ræŋgaʒam, riema dɛit guoime sukkǫk, almase

en eneste sau. Husbonden spurte drengen sin: „Hvor er sauene?“ Han sa: „Jeg la dem i myren.“ Han spurte husbonden: „Er du misfornøid?“ „Nei, det er jeg ikke.“

Så gjorde de en akkord: han skulde bli der til gjøken begynte å gale. En morgen hadde husbonden satt kona si op i toppen av et tre for å gale som en gjøk. Drengen vilde se på den underlige gjøken. Han løp og rystet treet, og husmoren falt ned av treet og brakk benet. Husbonden sier til gutten: „Hvorfor gjorde du det? Du brakk benet på kona mi.“ Gutten spør: „Er du misfornøid?“ Husbonden sier: “Ja, det er jeg nu, da du drepte kona mi.“ Da grep gutten en kniv og skar nesen av husbonden sin.

På de første to brødrene blev nesene skåret av, og selv blev de sendt hjem. Den siste broren fikk begge nesene deres til sig og bragte dem hjem til brødrene sine.

61. GUTTEN I TJENESTE HOS RISEN.

Fordum i gamle dager var der en gammel kone, og hun hadde en sønn. Hun sendte ham for å gjæte kreaturene; hun holdt da selv på å yste og tok et stykke kjuke og gav ham å spise, og i det kjukestykke var der enda myse. Gutten gikk til kreaturene, og kjukestykket hadde han i hånden. Da kommer en rise imot ham, og gutten klemmer kjukestykket i neven. Risen trodde at det var et stykke hvit sten, og trodde at gutten var så sterk at han presset vann ut av stenen. Da vilde han ha gutten til dreng hos sig, og gutten gikk med på det. Så gikk de sammen til risens gård. De kom til risens gård. Risen sier til drengen sin: „La oss nu, drengen min, reise ut å fiske!“ De reiste, og en hel jekt var båt. Risen sier: „Ta nu til å ro, drengen min.“ Gutten ser på årene. Risen spør: „Hvad er det du ser på, siden du ikke tar til å ro?“ Gutten sier: „Jeg ser på disse årene. Når jeg begynner å ro med dem, går de av.“ Risen sier: „Begynn ikke å ro med dem, drengen min, forat du ikke skal bryte dem av; for jeg har så få årer. Jeg skal nok selv ro.“ Så

doajak, dɛina go must læk nu un'nan airok. Gal mon ieš am sugam." De sugǫi. De buođi ovta gas'ki faw'lai. De daddja jettanas: „De dāle læ mun juk'so-mađđė. Riema hal, ræŋgaǯam, oag'gok!" De bar'ne riemai gæč'čak alda fađđui. De jærai jettanas: „Mɛit don gæččak, go ik riema oag'gok?" De daddja bar'ne: „Mo gæččam: go mon riemam dait guoime oag'gok, de mannek gɛit gas'kak." De daddja jettanas: „Ale juo, ræŋgaǯam, riema oag'gok! Gal mon ieš am oaggom." De riemai jettanas ieš oag'gok, ja de gesi guok'te bos'so, ja de suk'kaiga gad'dai. De valdi dɛit bos'soit ja heŋ'gi jel'lai dugo ieǯak guollesparro.

De vulgiga bajas sii'di, ja de dajai jettanas: „Riebmo dal, ræŋgaǯam, malistek!" De daddja jettanas: „Riema dakkak dolǫ!" De daddja bar'ni: „Go mo dagam, de dat buolla ila sagga." De daddja jettanas: „Gal mon ieš am dagam, almas mun huonaš buolla." De riemai jettanas ieš dakkak. De riemai jettanas bossok dolǫ; de bar'ni girdašan dugo skabas dobbil dakke vuoli dušše bære biegga owdan. De jettanas gæč'ča bar'nai, go dobbil girdašan. De jærra: „Mɛis do dobbil læk dakkamen?" De daddja bar'ni: „Mo læm bessit roggadæme (gur'memen) dollasæimek." De jettanas doaivui, atte bar'ni mat'ta gir'det mɛit. De malisteiga ja de borǫigan.

De riemai jettanas jurdašad'dak: jus son dande adna gukke ræŋ'gan, de dat vuorrastut'ta sun, dɛinago dat læ nu giew'ra atte gærgin čaʒe bočča, mɛit ieǯa ol'muk æi daga, ja de vela mat'ta gir'dėt mɛit, mɛit ieǯa ol'muk æi matte. De daddja jettanas: „Nok'ko dal ere, ræŋgaǯam!" De bijai ræŋgas sierra huodnahen nok'kak seŋ'gi, ja jettanasan lei jurda atte god'dėk do bardni. De nokkaigan, ja go gɛitdin rafui, de baddjani bar'ni bajas eride dam sæŋgan ja de guddi muttom muorra-šlubboit sæŋga sisa ja bijai roawgo vuollai ja manai ieš guow'lak rai'geraige. De gas'kij-aige, de boatta jettanas; de čur've hilljin: „Ræŋgaǯam!" Go gulai: i vas'tidam, de doaivui, atte læ nu lossadek oađđimen, atte dat i gulǫ. De valdi stuora væččeran, mɛit sælge duogėn doalai, ja de časki dɛina væččerina roawgo nala maŋ'gi rat, ja de jal'keguotte dok muorra-šlubbok, makka roawgo vuol'de leddje. De doaivui jettanas: de mannegen davtek cuowkas. De

rodde han. Så kom han et stykke ut på dypet. Da sier risen: „Her er mitt hysemed. Begynn nu å fiske, drengen min!“ Gutten begynte å se på fiskesnøret sitt. Risen spurte: „Hvad er det du ser på, siden du ikke tar til å fiske?“ Gutten sier: „Jeg ser at når jeg begynner å fiske med det, går det alt sammen av.“ Risen sier: „Begynn ikke å fiske, drengen min! Jeg skal nok selv fiske.“ Så begynte risen selv å fiske og drog to hvaler, og så rodde de i land. Risen tok hvalene og hengte dem på hjellen som andre en sperre fisk.

Så gikk de op til gården, og risen sa: „La oss nu, drengen min, begynne å koke!“ Risen sier: „Ta til å gjøre op varme!“ Gutten sier: „Hvis jeg gjør det, brenner det altfor sterkt.“ Risen sier: „Jeg skal nok selv gjøre det, forat huset mitt ikke skal brenne op.“ Da tok risen selv og gjorde det. Risen begynte å blåse på ilden; da fløi gutten som falaske der hen under taket bare for blåsten. Risen ser på gutten at han fløi der. Han spør: „Hvad gjør du der?“ Gutten sier: „Jeg plukker never til ilden vår.“ Da trodde risen at gutten også kunde flyve. De kokte og spiste.

Da begynte risen å tenke at hvis han har ham lenge som dreng, blir han brydd med ham, fordi han er så sterk at han presserr vann ut av sten, hvad andre folk ikke gjør, og dessuten også kan flyve, hvad andre folk ikke kan. Risen sier: „La oss nu legge oss, drengen min!“ Han la drengen å sove i en seng i et særskilt hus, og han tenkte på å drepe gutten. De la sig, og da alt blev rolig, stod gutten op av sengen og bar noen treklubber i den, la dem under felden og gikk selv for å kike gjennem et hull. Ved midnattstid kommer risen; han roper sakte: „Drengen min!“ Da han hørte at han ikke svarte, trodde han at han sov så tungt at han ikke hørte. Han tok en stor hammer som han holdt bak ryggen, og slo ned på fellen riktig mange ganger, og da skranglet de treklubbene som var under fellen. Da trodde risen at nu gikk benene i knas. Han mente at nu hadde han drept ham. Gutten gikk inn i huset, efterat risen var gått der fra, tok treklubbene ut av sengen og la sig selv i sengen til å sove. Om morgenen går risen for å se, om han enda er i live eller om han er levnet op. Han roper da høit: „Drengen min,

doaivui: de dal so goddi juo. De manai bar'ni dokk sisa huodnahen, mannjel go jettanas lei ere mannam, ja de valdi doit muorra-šlubboit ere sæŋgan, ja de manai ieš sæŋga his nok'kak. De iđedes, de vuol'ga jettanas gæč'čak, velago læ hæg'ga dεike lægo ælaskam. De čur've dalle čuoddjalek: „Ræŋgaǯam, ikgo niegak mεi'degen?“ De daddja bar'ni: „Im mon niegak ieǯa ak'ti orui mu mielan dugo lawkės gaskestæmi roawgon.“

De manai vas jettanas erede(n) ja de jurdašad'daguođi: i so læ nagadam da værdi da mielan čas'kėk, ænuk go lawkes gaskesti; voi, dat læ juo giew'ra.“ De jettanas jurdašad'daguođi: gal son nubbades gal'ga buorup rakkadek.“ De nubbe ækkedan, de vas nokkaigan. Bar'ni manai sæŋga his(sis) ja jettanas sæŋ'gasis. De gas'kij-aige, de boatta jettanas sisa; de čur've hilljėn: „Ræŋgaǯam!“ No, go i gullam vas'tedæmi, de doaivui, att dat læ nu lossadek oađđimen. De valdi ja dagai dolǫ sæŋga vuollai dεina jur'dagina, atte galgai dam bardni boal'dik. Ja de li bar'ni dālai dakkam dugo ow'dal, atte li mannam ere sæŋgan, ja go dolla buol'lai buorahik ja riemai sæŋ'ga buollegottik, de vulgi jettanas eride, ja de doaivui: gal dal juo buolla. Dego jettanas li ere mannam, de bar'ni manai sisa ja jad'dadi dan dolǫ; mutte almuken goihge buli bælle sæŋgan ja bælle roawgon ja bælle duolljėn, ja de manai bar'ni dam sæŋ'gabæle sisa ja roaw'gobælė vuollai ja duol'ljebæli nala nok'kak. De iđedes, de boatta jettanas sisa, ja de čur've čuoddjalek: „Ræŋgaǯam!“ De vas'tėda bar'ni: „No, middjas læ?“ dugo nakkara čađa. De jærra jettanas: „Ikgo niegak mεi'degen?“ De daddja bar'ni: „Im mon niegak mεi'dege ieǯago ak'ti orui mu mielan dugo bieg'ga šuvėhæmi; mutt im mon adnam danne mεi'degen.“ De doaivui jettanas, ah i dan boalde dollǫgen.

De riemai has'tėk vuol'gik mæc'cai gurǫhallak, gæč'čalek goab'ba læ giewrap. De vulgigan. De adna jettanas ovta væččiran, mεit miel'de guod'da, middja deddi vit'ta viego. De buođigan mæc'cai. De daddja jettanas ræŋgainės: „Gæč'čal dal gurǫstik dan væččiran al'mai, oai'nek gukkasgo manna!“ De daddja bar'ni: „Gurǫs dal ieš vuoč'čen!“ De gurǫsti jettanas nu gukkas al'mai, atte il'la uoi'nui

drømmer du ikke noe?“ Gutten sier: „Jeg drømmer ikke annet enn at en gang syntes det mig som en loppe bet mig i felden.“

Risen gikk igjen bort og tenkte: „Jeg har efter hans skjønn ikke orket å slå så meget, ikke mer enn en loppe bet; voi, han er riktig sterk.“ Risen tenkte: „Jeg skal nok næste gang gjøre det bedre.“ Næste kveld la de sig igjen. Gutten gikk til sin seng og risen til sin. Ved midnattstid kommer risen inn; han roper sakte: „Drengen min!“ Nå, da han ikke hørte at han svarte, trodde han at han sov så tungt. Han gjorde op ild under sengen i den tanke at han skulde brenne op gutten. Og gutten hadde nu også gjort som før; han var gått ut av sengen, og da ilden begynte å brenne godt og da sengen begynte å brenne, gikk risen bort og trodde: nu brenner han nok op. Da risen var gått bort, gikk gutten inn og slukket ilden; men allikevel brant halve sengen og halve felden og halve skinnet op. Så la gutten sig i den halve sengen og under den halve felden og på det halve skinnet til å sove. Om morgenen kommer risen inn og roper høit: „Drengen min!“ Gutten svarer: „Nå, hvad er det?“ som i søvne. Risen spør: „Drømmer du ikke noe?“ Gutten sier: „Jeg drømmer ikke noe annet enn at en gang syntes det mig som om vinden suste; men jeg brydde mig ikke noe om det.“ Risen trodde at ikke engang ild brente ham.

Da begynte risen å opfordre ham til å gå ut i skogen og kaste for å prøve hvem som var sterkest. De gikk. Risen har en hammer som han bærer med sig og som veide fem våg. De kom til skogen. Risen sier til drengen sin: „Prøv nu å kaste hammeren op til himmelen for å se hvor langt den går!“ Gutten sier: „Kast du først sjøl!“ Risen kastet den så langt op til himmelen at den neppe såes på himmelen. Da hammeren kom ned, byr risen: „Kast nu du også!“ Gutten gikk hen til hammeren og tok i skaftet, og han var så pass at han nettop klarte å reise skaftet op. Gutten begynte å se på himmelen. Da spør risen: „Hvad er det du ser efter der, da du ikke kaster?“ Gutten sier: „Jeg ser efter hvilket skylag jeg skal kaste den i, det drivende skylag eller hint som står stille.“ Risen sier: „Kast ikke, drengen min, hammeren dit! Jeg har

almin. Go væččir bod'nai buođi, de goč'čọ jettanas: „Gurọs dal do gės!“ De vulgi bar'ni væččira lusa ja valdi nađđi, ja de lei da vær'di, atte biđi jura ceg'gek nađa bajas. De riemai bar'ni gæč'čak al'mai. De jærra jettanas: „Mɛis do dobbe gæččak, go juo ik gurọs?“ De daddja barni: „Mo gæččam, goabba bal'valadnji mo galgam gurọstėk, do jot'te bal'valadnji vai don or'ro bal'valadnji.“ De daddja jettanas: „Ale juo, ræŋgaǯam, gurọs mu væččira dokkọ! Mon læm aččinam dan væččiran uoǯ'ǯum, ja imge mo siđale dam mas'sėk.“

De riemai jettanas has'tėk ræŋgas bargadek, goab'ba li jiednap. De daddja bar'ni: „Bargat dal don vuoč'čin!“ De jettanas bargadi nuvt go smavva bavtėk fieraden. De goč'čọ jettanas bardnėgis bargadek. De bar'ni valdi niibe ja čuoppai gir'dusan ja riemai gierdo fuollak. De jærra jettanas: „Mɛis do dɛina galgak dakkak?“ De daddja bar'ni: „Mon galgam dun oaivė gir'dudek, ow'dalgo mon bargadam, vai dun oai've gier'da.“ De daddja jettanas: „Ale juo, ræŋgaǯam, bargak! Must læ oai've nu heituk, atte dat jur luod'dana, go do bargadak.“ Dat doaivui, atte dat læ jiednap vela go bajan. De daddja jettanas ræŋgaines: „Vuol'go dal sii'di!“ De vulgigan, ja dego sii'di buođigan, de daddja jettanas: „Im mon siđa dal šatan dun adnik; mo siđam dudnje balka mak'sik dan owdan, mɛit do læk orrum.“ De daddja bar'ni: „Go ik šat fuola, de ver'tem vuol'gik, go munnje mavsak dan owdan, mɛit mo læm orrum.“ De jettanas valdi ja riemai mak'sik balka. De valdi goai'vo ja de galgai ruttaguban guoi'vek bardni sek'ki ja goč'čọ doallak sæk'kanjalme rabas, ja de jurdašaddai jettanas: so gal'ga goai'vok sisa, das'sa go gel'da. Go gel'da, i lækge šat nagadæmi ænup guod'dėk; de vulgi. De oaǯǯui jur da værdi, atte dāl de jur nagadi væha mađke guod'dik, ow'dalgo ver'ti gæppidėk. De vulgi jettanas šok'čak, nagadago guod'dik. De uoini, atte dat lei gæppidam. De ar'vedi, att dat i lækge nu giew'ra, go dat doaivui. De vulgi mannjai; de huomehi bar'ni, atte jettanas læ doarredæmi. De vulgi battarek. De buođi ovta bavte duokkai. De savvali: „Voi ličči jettanasa ow'di stuorep bak'ti go dāt!“ De šaddai stuora bak'ti bardni ja jettanasa gas'ki. De buođi jettanas don bavti duokkai. De daddja: „Vai ličči mun stuora nabar danne! De mo bonjalem raigi

fått den hammeren av far min og hadde ikke lyst til å miste den."

Så begynte risen å opfordre drengen sin til å skrike (for å prøve) hvem som hadde sterkest røst. Gutten sier: „Skrik nu du først!" Risen skrek så at små berg rullet ned. Så byr risen også gutten å skrike. Gutten tok en kniv og skar en bandstake og begynte å telje et bånd. Risen spør: „Hvad skal du gjøre med det?" Da sier gutten: „Jeg skal sette bånd om hodet ditt, før jeg skriker, forat hodet ditt skal tåle det." Risen sier: „Skrik ikke, drengen min! Hodet mitt er så svakt at det revner når du skriker." Han trodde at gutten hadde enda sterkere røst enn torden. Risen sier da til drengen sin: „La oss nu gå hjem!" De gikk, og da de kom hjem, sier risen: „Jeg vil nu ikke mer ha dig; jeg vil betale dig lønn for den tid du har vært." Gutten sier: „Da du ikke mer bryr dig om mig, må jeg reise, når du betaler mig for den tid jeg har vært." Så begynte risen å betale lønnen. Han tok en spade og skulde kaste av pengedungen i guttens sekk; han byr ham holde sekkemulen åpen; han tenkte han skulde øse i sekken, til gutten sa stopp. Da han sa stopp,orket han ikke å bære mer; så gikk han. Han fikk nettop så meget at han akkurat orket å bære det et lite stykke, før han måtte lette sekken. Risen gikk for å speide om han orket å bære. Da så han at han hadde lettet sekken. Han skjønte at gutten ikke var så sterk som han trodde. Han satte efter ham; gutten merket at risen forfulgte ham. Han tok flukten. Han kom til et berg. Da ønsket han: „Gid der foran risen blev et større berg enn dette!" Da blev det et stort berg mellem gutten og risen. Risen kom til berget. Han sier: „Gid den store naveren min var her! Da skulde jeg bore hull i berget som ingenting." Han vendte hjem igjen og hentet den store naveren, kom igjen til berget og boret hull i det. Så skulde han legge naveren der til side, til han vendte tilbake. Da sa en liten fugl: „Hvis du legger den der, skal jeg ta den og bære den bort." Risen sier: „Å du skittfugl! jeg skal bære naveren min hjem, forat du ikke skal få bære den bort." Så bar han naveren sin tilbake og satte igjen efter gutten.

da bak'tai dugo duš'še.“ De maccai ruok'tok ja vieʒʒai stuora nabaran ja buođi vas do bavti raddjai ja bonjai raigė bak'tai. De galgai nabara biddjak dasa bal'di, das'sa go mac'ca ruok'tok. De ak'ta unna loddaš dajai: „Go don dasa bijak, de so gal'ga val'dik ja ėre guod'dik.“ De jettanas daddja: „O do bɛi'ka-lod'di, mo guoddam nabaram ruok'tok, almase don bæsak ere guod'dik.“ De guddi nabares ruok'tok ja vulgi vas bardni doarrėdek.

Da gaskan go nabara vieʒʒai ja raigė bonjai bak'tai ja guddi vas nabaran ruok'tok, de bar'ni da gaskan bæsai gukkas mannak, gidda das'sago jettanas vastan jok'saguođi. De bar'ni savvalan: „Vai liččí daggaraš muorra-vuow'di mu ja jettanasa gas'ki, att jettanas i bæsalek čađa!“ ja dat šaddai, nuvtgo bar'ni savvali. De buođi jettanas don vuowdi duokkai. De daddja jettanas: „Vai liččí mun ak'šo danne! De mo čuolalem dan vuow'dai raigė dugo duš'še.“ De maccai jettanas ruok'tok ja de vieʒʒai ak'šo ja buođi don vuowdi raddjai ja čuolai raige dan vuow'dai. De galgai ak'šo biddjak doares bællai, das'sa go ruok'tok mac'ca. De daddja ciʒaš: „Vuorde, vuorde! Go don dasa bijak ak'šo, de mon guoddam ireden, das'sa go don boađak.“ De daddja jettanas: „O, don bɛi'kalod'dė, o gal mon ak'šum guoddam ruok'tok,“ ja de guddi ak'šos ruok'tok, almasen ciʒaš ėre guod'da.

Da gaskan bar'ni gukkas manai, da bodda go jettanas ak'šo vieʒʒai ja raigė čuolai ja vas ruok'tok guddi ak'šo. De vas vulgi bardni mannjai ɛin. De jok'saguođi; de bar'ni savvali: „Vai liččí daggaraš jaw'ri gas'ki, atte jettanas i bæsalek ras'ta!“ ja dat jaw'ri šaddai. De buođi jettanas jawri duokkai; de daddja jettanas: „Vai liččí ol'ma guk'si danne! De son guoi'stėli dan jawri dugo duš'šė!“ Ja dego i ol'leham goai'vok, de vieʒʒai akkas væk'ken, middja galgai jukkǫk, middja vel bacca, ja de dat alt ak'ka valdi nieidas miel'de dɛina jur'dagina: „Jus son i nagak jukkǫk, de datgis vækkehan vela.“ De riemai jukkǫk jettanasa ak'ka, ja de baʒi vela væha, mɛit i nagadam jukkǫk. De daddja nieidaines: „Duol'le hal mun mannje-čoale, vai mon bæsam riek'ta jukkǫk!“ De rieban-čiwgak ribme duob'beles haskadek ja gilbostallek ja nuvt navt lat'tijek, vai jettanas-niei'da buokkusičči. De jettanas-niei'da bisti buokkusit ja bisti dom mannje-

Mens han hentet naveren og boret hull i berget og bar naveren tilbake igjen, nådde gutten langt før risen igjen begynte å nå inn på ham. Da ønsket gutten: „Gid der blev en sådan skog mellem mig og risen, at han ikke slapp igjennem!“ og det blev som gutten ønsket. Risen kom til skogen. Da sier han: „Gid øksa mi var her! Da skulde jeg hugge åpning i skogen som ingenting.“ Han vendte hjem igjen og hentet øksen, kom til skogen og hugg åpning i den. Så skulde han legge øksen til side, til han vendte tilbake. En titing sier: „Vent, vent! Hvis du legger øksa der, bærer jeg den bort innen du kommer.“ Risen sier: „Å du skittfugl! jeg skal nok bære øksa mi hjem,“ og så bar han øksa hjem, forat titingen ikke skulde bære den bort.

Imens gikk gutten langt, mens risen hentet øksen og hugg åpning og bar øksen tilbake igjen. Så satte han igjen efter gutten. Han begynte å nå inn på ham; da ønsket gutten: „Gid der var et sådant vatn mellem oss at risen ikke slapp over!“ og det blev et vatn. Risen kom til vatnet; han sier: „Gid øsa mi var her! Da skulde jeg øse vatnet tomt som ingenting.“ Og da han ikke vant å øse mer, hentet han kona si til hjelp; hun skulde drikke det som enda var igjen, og kona hans tok sin datter med i den tanke: „Hvis jeg ikke orker å drikke, så hjelper hun til.“ Så begynte risens kone å drikke, og der blev enda litt igjen, som hun ikke orket å drikke Da sier hun til sin datter: „Hold nu i endetarmen min, så jeg riktig får drikke!“ Revunger begynte der å hoppe og leke og spelte sig på mange måter forat risedatteren skulde le. Da satte hun i å le og slapp også endetarmen, og vannet rant ut igjen, og der blev et enda større vatn enn før, og både risen og hans kone og hans datter omkom i vatnet. Så måtte jeg også rømme for livet for ikke å omkomme, og jeg så ikke mer hvordan det blev med dem.

čoale mɛit, ja de golgehi čacce vastan olgus, ja šaddai stuorep jaw'rė vela go ow'dal, ja hævvani boađe jettanas ja jettanas-ak'ka ja jettanas-nei'da do jaw'rai, ja de ver'tijem mon mɛit eride hæggainam battarek, almasen mon hævvanam, ja de šat im oai'nam, gok'te de šaddai dɛit guoime.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

62.

1.

De stallo ani ræŋka, mɛit li rivvum eš, ja de li stalon gerrek mɛita. De li lobidam stallo reŋ'gi gol'ma dutno dievva sil'barudait, ja de ræŋ'ga danne oroi gukki rat, ja de li nu har'mis gɛw'ra dat ræŋ'ga. Gaitin mɛit stallo goččoi, de dajai ræŋ'ga: „Æi du diŋkak su gierta." De goččoi ak'ti čaʒi vieǯǯačit, ja dat li Njannja, mi goččoi. De dajai ræŋ'ga: „Buvte sudnji skieloit!" De buvti; de lɛddje nu stuorrak dak skielok, mɛit ræŋ'ga i nagadam likkahallat. De daddja ræŋ'ga: „Æi dak littek su gierta; gal so joga vieǯ'ǯa goattai." De daddja Njannja: „Do haw'kadak sin, go joga vieǯǯak." De manai Njannja eš.

De goččoi stallo ræŋka muorait vær'kot. De dajai ræŋ'ga: „Adde sudnji ak'šo!" De buvti daggaran, mɛit ræŋ'ga i nagadam likkahallat. De dajai ræŋ'ga: „I dat ak'šo su gierta; moallon so da biddja." De stallo gulai dan; i duos'tam ad'dit ak'šos reŋ'gi. De værkoi muorait eš, ja gaitin barkoit, mɛit goččoi ɛin dakkat, de dajai ræŋ'ga: „Æi dak diŋkak su gierta."

De goččoi stallo ræŋkas lovvui trös'kečit. De anoi sloagoit ræŋ'ga. De buvti stallo daggarit, mɛit ræŋ'ga i nakkam likkahallat. De daddja ræŋ'ga vastek: „Gal so oǯ'ǯo̜ mannat lovvui; guok'te rus'taha so owtas dævčasta." De stallo gulai dan ja gilti mannamis dokko.

De stallo goččohan da ræŋkas vuol'git eri, go nu gɛw'ra læk; illastak su diŋkait. De ræŋ'ga daddja: „I so vuolke vel danne eri, ow'dalgo oǯ'ǯo̜ dutno dievva sil'barudait."

62. STALLO OG HANS TJENESTEGUTT.

1.

Stallo hadde en dreng som han selv hadde røvet, og stallo hadde også en kone. Stallo hadde lovet drengen tre tønner fulle av sølvpenger, og drengen var der meget lenge; han var så svært sterk, den drengen. Til alt hvad stallo befalte, sa drengen: „Dine ting er for svake for mig.“ Engang skulde han hente vann, og det var Njannja som befalte det. Da sa drengen: „Bring mig bøtter!“ Hun gjorde det; da var bøttene så store at drengen ikke orket å rikke dem. Han sier: „De bøttene er for svake for mig; jeg skal hente elven inn i gammen.“ Da sier Njannja: „Du drukner oss, når du henter elven.“ Så gikk Njannja selv.

Så bød stallo drengen hugge ved. Drengen sa: „Gi mig øks!“ Han kom med en sådan som drengen ikke orket å rikke. Da sa drengen: „Den øksa er for svak for mig; jeg hugger den i filler.“ Da stallo hørte det, torde han ikke gi drengen øksen sin. Han hugg ved selv, og til alle de arbeider som han bød ham gjøre, sa drengen: „De tingene er for svake for mig.“

Da bød stallo drengen sin gå til låven og treske. Drengen bad om sloger. Stallo kom med sådanne som drengen ikke orket å rikke. Drengen sier igjen: „Jeg får nok gå til låven; jeg klemmer sammen to røst.“ Da stallo hørte det, forbød han ham å gå dit.

Så bød stallo drengen sin gå bort, da han var så sterk; „du ødelegger tingene mine.“ Drengen sier: „Jeg går ennu ikke herfra, før jeg får en tønne full av sølvpenger.“

De stallo muttemin mɛi'ne god'dit da ræŋkas. De gačča ræŋkan stallo: „Goas'se læ losimus nagir?“ De daddja ræŋ'ga: „So læ dalle losimusat oaddimen, go oainak hilait su njalmin boattimen olkus; mɛn go ik oaine hilait su njunin, de so læ goccimen dalle.“ De ræŋ'ga nokkai; i dat bala mas'tege. Stallo mɛit vel'ledan eri; de gæč'ča ræŋkas čalmiden, oai'nago hilait boattime njunin; de stallo gal'ga god'dit, jis oai'na hilait njunin boattime, ja i oai'nam altar hilait ige duos'tam god'dit.

De goččohišgodi vas ræŋkas vuol'git eri. De daddja ræŋ'ga vas: „I so vuolke danne eri, ow'dalgo ǯ'ǯọ dutno dievva sil'barudait.“ De goččoi stallo ræŋkas: „Valte dutno!“ De ræŋ'ga valti dutno ja de bali ædnam sisa raiki (gæl'lara); de valti vuodo eri dutnon, ceg'gi dutno gæl'lara nala. De stallo goi'vọ rudait dutno sisa, ige dat diev-vam, dat dud'no, goas'sege. De goaivoi nu hædna da saddjai go ovta dutno galkai goai'vot. De goaivoi gæl'lara dievva; dego lei goi'vum stallo visut, mɛit ani, de daddja ræŋ'ga: „Gal sudnji dok'ki, jis iddjak oǯ'ǯum dutno dievva.“

Čaccejoga lusa manai ræŋ'ga ja de bali væita goatte-boš'šui. De li vajaldut'tam Njanjan gaǯadæmis, gonne adna rudaidis. De Njannja mui'tali, gonne adna, ja de vil'li stalo mɛita goattai; mui'tali stallui, atte muttim ol'muk læk boattimen, mak læk nu har'mis gɛwrak; „battar goattai!“ ja de eš olkušbæl'de goadi bududan uvsa. De manai vastek boš'šui ræŋ'ga; de raigedi goattesulla vuole; de bæsai jokka goattai. De ballagodiga stallo ja Njannja; de daddja ræŋ'ga: „Al'le bala! So læ ballimen uk'si raiki, nugo čacci olkus bæssa.“ De šaddai čacci nu hædna goattai ja aʒi hæne hænep. De stallo čur'vọ: „Raba varka uk'saraiki, vai čacci olkus bæssa.“ De daddja ræŋ'ga: „Rap-pame so læ; al'le bala!“ Ja ræŋ'ga læ bududæme uvsa gidda, das-sašgo čacci dievva goađi bodi. De nogaiga, ja dego nogaiga, de æs'ka luiti čaʒi vas olkus.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

Engang tenker stallo på å drepe drengen sin. Han spør ham: „Når sover du tyngst?“ Drengen sier: „Jeg sover tyngst da, når du ser glør komme ut av munnen min; men når du ikke ser glør i nesen min, da er jeg våken.“ Drengen la sig til å sove; han var ikke redd for noe. Stallo la sig også; han ser på drengens ansikt, om han skulde se glør komme ut av nesen. Han skulde drepe ham, hvis han så glør komme ut av nesen; men aldri så han glør, og han torde ikke drepe ham.

Så bød han igjen drengen sin gå bort. Drengen sier igjen: „Jeg går ikke herfra, før jeg får en tønne full av sølvpenger.“ Da bød stallo drengen sin: „Ta en tønne!“ Han tok en tønne og grov et hull (en kjelder) i jorden; så tok han bunnen av tønnen og satte den over hullet. Stallo øser penger i tønnen, og den blev aldri full, den tønnen. Han øste så meget istedetfor at han skulde øse én tønne full. Han øste hullet fullt. Da stallo hadde øst alt det han hadde, sier drengen: „Det er nok for mig, om jeg ikke fikk tønnen full.“

Drengen gikk til elven og grov en veit til baksiden av gammen. Han hadde glemt å spørre Njannja, hvor hun hadde pengene sine. Njannja fortalte, hvor hun hadde dem, og så narret han også stallo inn i gammen; han fortalte ham at der kommer noen folk som er så svært sterke; „røm inn i gammen!“ og selv tettet han døren på yttersiden. Så gikk han igjen til baksiden av gammen og gjorde et hull under svillen og slapp elven inn i gammen. Stallo og Njannja blev redde; drengen sier: „Vær ikke redde! Jeg holder på å grave et hull i døren, så vannet slipper ut.“ Da blev der så meget vann i gammen, og det steg mer og mer. Stallo roper: „Skynd dig å åpne hullet i døren, så vannet slipper ut!“ Drengen sier: „Jeg holder på å åpne det; vær ikke redde!“ Og han tettet døren, inntil gammen blev full av vann. Så gikk de for det, og da de var gått for det, da først slapp han vannet ut igjen.

2.

De li ak'ti ak'ta lun'ta vuol'gam guolastæǯ'ǯe ja li oǯ'ǯum vuos'ta-čuwko ætnines miel'de nis'tin. De bodi stallo jawri nala, go lun'ta li guolastæme, ja dajai: „Do læk mu jawri nal'de fis'keme.“ De lun'ta dajai: „Su dat læ jaw're.“ De daddja lun'ta: „So læ har'mes gɛw'ra.“ De valti vuos'ta-čuwko ja boǯesti misso olkus, ja de mis'so manai stalo čalmide; dajai: „Gæ hal gul, man gɛw'ra mon læm! Go gærki boǯistem, de rišade bekkek du čalmide.“ De stallo biw'degodi da lunta alces ræŋ'gan. Dajai lun'ta: „Gal so vuol'ga.“ Go ækkedes bodiga ruok'tot stalo sii'di, de malistešgodiga gappa-ravca. De goaivoi stalo ludak ravca fattait nala. De borragotte ækkedes. Daddja lun'ta: „I so gul læ olmai bak'ka ravca gaʒ'ʒat; ver'te čoas'kot alkon.“ De dik'te čoas'kot alkon; de gaʒ'ʒaje, go čoaskoi. De lun'ta goaivoi ravca sække sisa borti vuollai. Dego ol'lije gaʒ'ʒat, de nokkadešgotte. De lun'ta sidai bæŋka nala nok'kat. Go gask-iddja šaddai, de stallo hubmagodi ludaginis atte: „da læ nu har'mes gɛw'ra dat olmai ja de borra nu har'mes hædna.“ Daddja stalo ludak: „Valte stawra čas'-kit golma gærti sii'dui!“ So doi'vǫ: i dat læ šat nu gɛw'ra. De lun'ta njagahi rak'casækka bæŋka nala, manai eš borti vuollai. Go ovta gaska leika væl'laham, valti stallo stuora stawra, časki da rak'ca-sækka golma gærti. De vas manai nokkačet; de lun'ta vas njagai eš bæŋka nala ja bijai rak'casækka vas borti vuollai.

Go baddjanad'de, de gačča stallo: „Ikgos do gullam mɛitge ik'ko?“ De dajai: „So gulai gul: ak'ta laffes gaskesti su golma gærti sii'dui.“ Go lun'ta olkus manai, riemai vas stallo hubmat ludaginis: „Gæčča hal, man gɛw'ra læ! So golma gærti stawrain časki sii'dui; i vel gullam eǯa, dego laffis gaskesti golma gærti.“ De lun'ta bodi sisa. Daddja stallo att: „Jus su lut'te dal eret sidak vuol'git, gal'ga so gul dudnje ad'dit nu hædna silpa ja golli, go do nagadak guod'dit.“ Daddja lun'ta att: „I nu hædna silpait ja golle i obba anege do.“ De gæč'čaleika guod'dit noadi, goab'ba læ gɛwrap. De lun'ta rakkadi stallui daggar noadi, att mæs'ta sprɛg'gi eǯas. De bodi stallo vas ruok'tot; de nok'kai. De valti lun'ta gɛit gollit ja silpait, mɛit stallo

2.

Engang var en gutt gått for å fiske og hadde av sin mor fått ostekjuke med til niste. Da kom stallo ut på vatnet hvor gutten fisket, og sa: „Du fisker på mitt vatn.“ Gutten sa: „Vatnet er mitt.“ Han sier: „Jeg er svært sterk.“ Han tok ostekjuken og klemte myse ut, og mysen skvatt i øinene på stallo. Gutten sa: „Se nu hvor sterk jeg er! Da jeg klemte stenen, sprutet stykker i øinene på dig.“ Stallo vilde ha gutten til dreng hos sig. Gutten sa: „Jeg skal nok gå.“ Da de om kvelden kom hjem til stallos gård, begynte de å koke rømmegrøt. Stallos kone øste grøt på fat. Så begynte de å spise om kvelden. Gutten sier: „Han er ikke kar for å spise varm grøt; den må først kjølne.“ De lot den da først kjølne; så begynte de å spise, da den kjølnet. Gutten øste grøt i en sekk under bordet. Da de var ferdige med å spise, skulde de legge sig til å sove. Gutten vilde legge sig på benken. Da det blev midnatt, begynte stallo å tale med kona si: „Han er så svært sterk den karen, og så eter han så svært meget.“ Stallos kone sier: „Ta en staur og slå ham tre ganger i siden!“ Hun mener at han er ikke mer så sterk. Da lurte gutten grøtsekken op på benken og gikk selv under bordet. Da de hadde ligget en stund, tok stallo en stor staur og slo tre ganger til grøtsekken. Så gikk han igjen for å sove; gutten lurte sig igjen op på benken og la grøtsekken igjen under bordet.

Da de stod op, spør stallo: „Kjente du ikke noe inatt?“ Gutten sa: „Han kjente at en loppe bet ham tre ganger i siden.“ Da gutten gikk ut, begynte stallo igjen å prate med kona si: „Se nu hvor sterk han er! Jeg slo ham tre ganger med en staur i siden; han kjente det allikevel bare som om en loppe hadde bitt ham tre ganger.“ Gutten kom inn. Stallo sier: „Hvis du nu vil reise fra mig, skal jeg gi dig så meget sølv og gull som du orker å bære.“ Gutten sier: „Så meget sølv og gull har du slett ikke.“ Så prøvde de å bære en bør for å se hvem som var sterkest. Gutten laget til stallo en sådan bør at han næsten sprengte sig. Stallo kom hjem igjen og la sig til å sove. Da tok gutten det gull og sølv som stallo hadde, la det

ani, ja bijai stalo skippa sisa ja suwti ruok'tot. De boantoi dat lun'ta, go valti stalo silpait, ige stallo šat bæssam gosage, go lun'ta li val'dam skippa. De vulki vuoddjat manjin; halas nuoladi, ow'dalgo vulki vuoddjat. Dagai čoas'kima; de gal'mui stallo; de dat jami. De lun'ta manai dobbil; da ludaga goddi ja valti stalo hæsta ja bisso ja miekki, mεit stallo ani.

(Per Pedersen 1883, Lenvik.)

63.

De li ak'ti ak'ta skumakar, mi li nu gæfi; vulki mæc'cai, valti doagi miel'de, galkai har'cet eǯas; gæččai soakke-geǯide. Botte smavva biruk lusa, gaǯade: „Mεit do galkak dakkat?“ „So gal'ga smavva biruit har'cet.“ De manai dat biru gadohussi nubbe biru væk'kin alces vieǯǯačet. De gal'ge hæsta gæč'čalet guod'dit, goab'ba læ gεwrap. De biru valti hæsta niski nala ja guddi golma gærti vowti birra; nuvt rat bivastuvai. De skumakar dajai: „So gal'ga guod'dit hæsta julkit gaskan ige galka bivastuvvat ige vuoinastet.“ De manai dat biru nubbe biru alces væk'kin gæččačet, man gεw'ra læ dat skumakar. De bodi dat nub'bige. De galkai gæč'čalet soage doaddjit, guttemuš læ gεwramus. De doddje smavva biruk alkon, doddje ak'tan ruoccaigǫ. De skumakar valti ak'šo ja čuolai gas'kat; de soakke vulus laggai; de bieg'ga bosadi lastait eret. „Gæ, man gεw'ra mon leddjem! mo bosadem lastait eret.“ De bal'laje biruk; de vul'ge vas gadohussi.

De gal'ge gæč'čalet doarrot. De valti skumakar mies'ka slubboga ja časki bier'gaha oai'vai; de čalmek olkus riššе. De vulki vas gadohussi ige as'tam gæč'čat, gosa nubbik biruk šad'de. De bodi ruttasækkain eǯa bierkaš, goččoi dalkodet vasge da, mas li čalmit olgus čas'kam. Valti skumakar ja capmi da bier'gaha ja oaǯǯoi eš ruttasækka, šaddai har'mes boanta. De osti alces stuora stobo ja oaǯǯoi gærrega ja manait ja jami eš, go boarastuvai. Elle manak gukki ja elle buoragit ja bon'du hæno hænop.

(Per Pedersen 1883, Lenvik.)

i stallos skib og rodde hjem med det. Gutten blev rik, da han tok stallos sølv, og stallo slapp ikke mer noensteds hen, da gutten hadde tatt skibet. Så gav han sig til å svømme efter ham; han klædde sig naken, før han tok til å svømme. Det blev frost; da frøs stallo fordervet og døde. Gutten gikk dit; kona til stallo drepte han og tok stallos hest og børse og det sverdet han hadde.

63. SKOMAKEREN OG SMÅDJEVLENE.

Det var engang en skomaker som var så fattig; han gikk ut i skogen, tok et taug med og skulde henge sig; han så på bjerketoppene. Smådjevler kom til ham og spurte: „Hvad skal du gjøre?“ „Jeg skal henge smådjevler.“ Da gikk den djevlen til helvede for å hente sig en annen djevel til hjelp. Så skulde de prøve å bære en hest for å se hvem som var sterkest. Djevlen tok hesten på nakken og bar den tre ganger omkring skogen; han blev således riktig svett. Skomakeren sa: „Jeg skal bære hesten mellem benene og hverken bli svett eller hvile.“ Så gikk djevlen for å hente sig en annen djevel til hjelp for å se, hvor sterk skomakeren var. Også den andre kom. Han skulde prøve å brekke av en bjerk for å se hvem som var sterkest. Smådjevlene brakk først; de brakk (bjerken) tillike med røttene. Skomakeren tok en øks og hugg (bjerken) av; da falt den ned; vinden blåste løvet bort. „Se, hvor sterk jeg var! Jeg blåste løvet bort.“ Da blev djevlene redde; de gikk til helvede igjen.

Så skulde de prøve å slåss. Skomakeren tok en råtten klubbe og slo en djevel i hodet: da skvatt øinene ut. Han gikk til helvede igjen og hadde ikke tid til å se, hvor det blev av de andre djevlene. Da kom en annen djevel med en pengesekk og bad ham helbrede igjen den som han hadde slått øinene ut på. Skomakeren tok og slo den djevlen og fikk selv pengesekken og blev svært rik. Han kjøpte sig en stor stue og fikk kone og barn og døde selv, da han blev gammel. Barna hans levde lenge og levde godt og blev rikere og rikere.

64.

1.

De lei ovta ol'mo̜ namma Hærgi-buočča, ja dɛnne lei ak'ka, gutte lei gassak. De bodi jettanas ja goddi Hærgibuoǯa. Dego gerrek mana oaǯǯoi, de jærai jettanas: „Maggar manna læ, nei'da-manna dat læ vai bar'ne-manna?“ De æi duos'tan sar'not, att dat lei bar'ne-manna. De sar'nu, att nei'da-manna dat lei. Mutt bar'ne-manna dat lei gomuk. Dat sar'nu da ditti, balle jettanasa god'dime go gulla, att bar'ne-manna dat læ. De jatti jettanas, go gulai, att dat lei nei'da-manna: „Gal aimučak da ditti ellek.“

Dego lun'ta saddai stuorak, de manai jettanasa lusâ ja valai eǯas ræŋ'gan. Stallo valti allases ræŋ'gan. De sidai stallo gæč'čalet lunta vamoit. De manaiga ja galkaiga sode bal'kistet. De stallo bal'kesti, att næt'ta lun'ta oini almin. De galkai lun'ta bal'kestet nai. De gæč'ča vuoro goab'bak bællai al'mai. De jærra stallo: „Mɛit, barhnačis, gæččak?“ Dɛddja lun'ta: „Mon gæččam, gudemus bal'vi gal'ga sotte vɛw'dat.“ De dɛddja stallo: „Ale, ræŋkačam, bal'kes mu sode dokko!“ De manaiga ruok'tot, ja i vel oai'nam, ma gɛw'ra lun'ta lei.

De dɛddja stallo: „De dal gal'ge idit viekkat gussi oivin, goab'ba nakka mer'ket guosa.“ Mɛis dagai lun'ta? Lun'ta manai ijan ja vedkasti raiki gussi ja bijai barko bɛddjel raiki. Idit saddai; de galkaiga viekkat gussi oivinaska. De dɛddja lun'ta: „So gal'ga viekkat do gussi ja do viekkat nubbi gussi!“ De viegai stallo ja njalėsti nakkė gallon, ja lun'ta viegai har'do raddjai guosa sisa. De stallo bal'lai ja manaiga ruok'tot.

De li lun'ta sar'nun eǯas nama *es*. De lun'ta gæččai nu bas'tėlėt stallui. De jærra stallo: „Manne dus læk nuvt buosek čalmek?“ De dɛddja lun'ta: „So læ danin lɛi'ken.“ „No, ikgo do mu čalmit nai lɛi'ke?“ De dɛddja lun'ta: „Ik don gierta dɛit bismoit basmoit mɛit mon.“ De dɛddja stallo: „Go do bɛi'ka læk gier'dan, de giertan mon nai.“ De manai lun'ta ja sud'dadi dani ja lɛi'ki stalo nubbe čal'mai. De luojadi stallo: „O hui čavčačiddam!“ De dɛddja lun'ta: „Gal mo har'vėdin, ik do gierta dɛit, mɛit mo læn gier'dan.“ De

64. GUTTEN OG STALLO.

1.

Det var en mann som het Oksepeis, og han hadde en kone som var med barn. Så kom risen og drepte Oksepeis. Da konen fikk barnet, spurte risen: „Hvad slags barn er det? Er det et pikebarn eller et guttebarn?“ De torde ikke si at det var et guttebarn. Hun sier at det var et pikebarn. Men det var allikevel et guttebarn. Hun sier det, fordi de var redde for at risen vilde drepe barnet, når han hørte at det var et guttebarn. Da sier risen, da han hørte at det var et pikebarn: „Alle lever nok for den saks skyld.“

Da gutten blev stor, gikk han til risen og bød sig som dreng. Stallo tok ham til dreng. Så vilde han prøve guttens krefter. De gikk og skulde kaste pil. Stallo kastet så gutten nettop så den i luften. Da skulde gutten også kaste. Han ser skiftevis til begge sider av himmelen. Stallo spør: „Hvad ser du efter, gutten min?“ Gutten sier: „Jeg ser efter i hvilken sky pilen skal bli fast.“ Da sier stallo: „Kast ikke, drengen min, pilen min dit!“ Da gikk de hjem, og stallo så enda ikke, hvor sterk gutten var.

Så sier stallo: „Nu skal vi i morgen løpe med hodet mot en gran og se hvem som kan sette merke i granen.“ Hvad gjorde gutten? Han gikk om natten og hugg hull i en gran og la bark over hullet. Det blev morgen; da skulde de løpe med hodene mot en gran. Gutten sier: „Jeg skal løpe mot hin granen og du mot den andre granen.“ Så løp stallo og flekte huden av pannen, og gutten løp inn i granen like til herdene. Da blev stallo redd, og de gikk hjem.

Gutten hadde sagt at han het „Sjøl“. Han så så skarpt på stallo. Stallo spør: „Hvorfor er dine øine så skarpe?“ Gutten sier at han har støpt dem av tinn. „Nå, vil du ikke også støpe øine til mig?“ Gutten sier: „Du tåler ikke de smerter som jeg.“ Stallo sier: „Når du, din skitt, har tålt det, tåler også jeg det.“ Da gikk gutten og smeltet tinn og helte det i stallos ene øie. Stallo ynket sig: „Å mine øine!“ Gutten sier: „Jeg skjønte nok at du ikke tåler det som jeg har tålt.“ Stallo sier igjen: „Når du har tålt det, må også jeg

dɛddja vas stallo: „Go do læk gier'dan, de ver'ten mon nai gier'dat.“ De lɛi'ki nubbe čal'mai nai, ja de čalmetuvai. De rav'vi vielljas, go oini, att lun'ta juo læ bæt'tan. De bodi viel'lja; de jærra viellja: „Gutte du čalmit læ boal'dan?“ De dɛddja stallo: „*Es*, dat bolti.“ De jat'ta viel'lja: „Go dal læk *es* boal'dan, de ver'tet dal nuvt adnit.“ Dɛddja vas stallo: „*Es*, *es* bolti.“ Dɛddja vas viel'lja: „No, go dal læk *es* boal'dan, im mo daga dasa ovtak.“ Dɛddja vas: „*Es*, *es* bolti.“ De suttai viel'lja: „Go dal læk boal'dan, oro sit'te čalmetækka!“ De viel'lja manai ruok'tot.

De dɛddja lun'ta: „Soai gal'gaban sawčaid vevsin olkus luoi'tit.“ Na juo, stallo lei avoin dasa. De manai lun'ta viek'sai, ja stallo valdi viedkas ja manai vevse uvsa ow'di. De lun'ta luoi'tali sawčaid olkus ja njuovai ovta vierča. Stallo ræč'čahi uvsa owtan, go mɛnjemus sawčak olkus manne. De lun'ta bijai vierčaraffi bɛddjelasas ja suonjai stalo ræč'čegaska. Dego dal li olkus mannan, de čur'vǫ stallo lunta: „Boade olkus donnai!“ Lun'ta juo læ ol'golis ja dɛddja: „Mo læn juo ol'golės.“ De dɛddja stallo: „Goas'se don mannek olkus?“ „Ikgo do gullan, go mon mannen olkus?“ De dɛddja stallo: „I so gullan.“ „Mo mannen dan mɛnjemus vierča mɛnjen. Do vel sælke gul'dalad'det da vierčan.“

De dak manaiga vas goattai. De dɛddja lun'ta: „Ængus moai marfe daga?“ De dɛddja stallo: „No, daga!“ No mɛis, lun'ta juo lei ow'dal njuovvan vierča. De dat dagai marfe; stalo mar'fai bijai gunait ja allases dagai riek'ta buoites marfe. De borragodigan. De lunta njal'me snjawke-snjaw'ka, ja stalo njal'me stowke-stow'ka. De jærra stallo, mannes dat læ nuvt. De dɛddja lun'ta: „Sus læge spai'nasa mar'fe.“ De anoi stallo: „Adde, so mai'sta.“ De čuoppasti dagga stalo mar'fegæʒin ja addi stallui. De dɛddja stallo: „De læ spai'nasa mar'fe.“ De saddai ækket. De jærra stallo luntan: „Goas'ses do losemusa oadak?“ Lun'ta dɛddja: „Gas'ka-ija aikė.“ De jærra lun'ta stalon: „Goas'ses don oadak losimusa?“ Dɛddja stallo: „Idedes ja ækkedes væiki.“ De dak oad'daigan. Dego stallo li oad'dan, de bijai lun'ta stalo muodda sėsa gunait ja bijai gærke oai-vuollases ja muodda rowkos vuollai, ja es manai ræppena nala. Dego

tåle det.“ Så helte gutten tinn også i det andre øiet, og så blev stallo blind. Da kalte han på sin bror, da han så at gutten hadde narret ham. Broren kom; han spør: „Hvem har brent øinene dine?“ Stallo sier: „Sjøl, han brente dem.“ Da sier broren: „Da du nu sjøl har brent dem, må du nu ha dem så.“ Stallo sier igjen: „Sjøl, Sjøl brente dem.“ Broren sier igjen: „Nå, da du nu sjøl har brent dem, gjør jeg ikke noe ved det.“ Stallo sier igjen: „Sjøl, Sjøl brente dem.“ Da blev broren sint: „Da du nu har brent dem, så vær da uten øine!“ Så gikk broren hjem.

Gutten sier: „Vi skal slippe sauene ut av fjøset.“ Nå, stallo var glad ved det. Gutten gikk inn i fjøset, og stallo tok dikselen sin og gikk foran døren til fjøset. Gutten slapp sauene ut og slaktet en vær. Stallo stod og skrevet foran døren, da de siste sauene gikk ut. Gutten la skinnet av væren over sig og smøg mellem skrevet på stallo. Da gutten var gått ut, roper stallo på ham: „Kom ut, du også!“ Gutten er alt utenfor og sier: „Jeg er alt ute.“ Stallo sier: „Når gikk du ut?“ „Hørte du ikke, da jeg gikk ut?“ Stallo sier: „Jeg hørte det ikke.“ „Jeg gikk efter den siste væren. Du kjente enda på ryggen til væren.“

Så gikk de igjen inn i gammen. Gutten sier: „Skal vi ikke lage pølse?“ Stallo sier: „Nå gjør det!“ Nå, gutten hadde alt før slaktet en vær. Han laget pølse; i stallos pølse la han aske, og til sig selv laget han riktig fet pølse. Så begynte de å spise. Guttens munn sier smask-smask, og stallos munn sier stouk-stouk. Da spør stallo, hvorfor det er så. Gutten sier: „Jeg har drengepølse.“ Da bad stallo: „La mig smake!“ Han skar en snabb av stallos egen pølse og gav ham. Da sier stallo: „Ja det er drengepølse.“ Det blev kveld. Stallo spør gutten: „Når sover du tyngst?“ Gutten sier: „Ved midnattstid.“ Gutten spør stallo: „Når sover du tyngst?“ Stallo sier: „På kveldsiden og morgensiden.“ Så la de sig til å sove. Da stallo var sovnet, la gutten aske i stallos pels og la en sten på hodeputen og pelsen under felden, og selv gikk han op på taket til ljoren. Da det blev midnatt, stod stallo op, tok dikselen sin i kroken og begynte å hugge til guttens hodepute, så at ild gnistret av dikselen. Så be-

gask-iddja saddai, de stallo bɛddjani bɛjas ja valti viedkas lowkon ja alki čuollat lunta oai-vuole, nu att dolak os'ke viedkan. De alki muodda čuollat, gunak ak'ta borkǫs. De bokkus lun'ta ræppen nal'de; de dɛddja stallo: „Ho, luntačis! mɛit do boagostak?“ „O, njāreneitak mun čagardallek.“ De dɛddja stallo: „Vai mon nai dobbe!“ Dɛddja lun'ta: „Ho, gal dēke boadak. Boade bære ræppen vuollai; gal so rot'te bɛjas.“ Stallo manai ræppen vuollai, ja lun'ta rot'ti gas'karaddjai, de hoi'gadi vulus. De stalon manai juol'ge gas'kat. Dɛddja lun'ta: „Ho, addjačam, dai'dek bavčagam.“ „O, i hætte, alhme hol'ga læ ailis.“ De lun'ta vas gæs'sai, gesi lakka nala; de hoi'gadi vulus. De manai gietta gas'kat. Das dɛddja lun'ta: „Dai'dek bavčagam.“ „O, i hætte, alhme hol'ga læ ailes.“ De vas gæssegodi lun'ta ja gesi hal'va nala; de hoi'gadi vulus. De manai čavil gas'kat. De stallo rieččogodi. De manai lun'ta vulus, go oini, att nagad stalo. De dɛddja: „De galkak mak'susan oaǯ'ǯot dan owtan, go mun ačče læk god'dan.“ Dɛddja stallo: „Vai so dittus, att daggar do læk, livči ad'djan du jo vieǯ'ǯan ai'gai.“ De lun'ta goddi dasa stalo. De i læk hænep.

(Lars Jonsen 1885, Salangen; „hørt av faren“.)

2.

Stalos li ræŋ'ga, ja de alohalo mojuhalla; mod'dja go borraba, ja sog'gai gæč'ča. De jærra stallo: „Maid don oainak?“ Daddja: „Čabba nieidat, dat hir'dnut.“ Daddja: „Mi du čalmin læ, go læk nu čuow'gadat? I son oaine, i mai'dege,“ biekko stallo. De daddja bar'dne: „son læ dani lei'ken čalmidasas.“ Daddja stallo: „Lei'ke jo, ræŋgaǯam, mu čalmide, vai mon nai oainam čabba nieidaid!“ Daddja ræŋ'ga: „Ik don gierda.“ Daddja stallo: „O, gal mon gierdam, go jo don læt gier'dam.“ De ræŋ'ga lieggadi dani ja de lei'ki stalo čalmide dam lieg'ga bak'ka dane. De stallo šaddai sowkenen.

De suttai ræŋ'gasis mađohæmet; de riemai hægga biw'det ere ræŋgastes. De muttomin njuovvaba fierca ja dakkaba marfid. Ræŋ'ga dakka ja de biddja stalo mar'fai dušše gunaid ja čaʒi ja duotkaid;

gynte han å hugge til pelsen; asken stod i ett fokk. Gutten oppe ved ljoren begynner å le; stallo sier: „Hå, gutt! hvad ler du av?“ „Å, piker kiler mig.“ Stallo sier: „Gid jeg også var der!“ Gutten sier: „Hå, du kan nok komme hit. Kom bare under ljoren; jeg skal nok dra dig op.“ Stallo gikk under ljoren, og gutten drog ham halvveis; da slapp han ham ned. På stallo gikk en fot av. Gutten sier: „Hå, gammelfar, kanskje det gjorde ondt.“ „Å, det har ingen nød, alt mens ryggen er hel.“ Gutten begynte igjen å dra; han drog ham næsten op; da slapp han ham ned. Da gikk en hånd av. Igjen sier gutten: „Kanskje det gjorde ondt.“ „Å, det har ingen nød, alt mens ryggen er hel.“ Så begynte gutten igjen å dra og drog ham næsten op; så slapp han ham ned. Da gikk ryggen av. Stallo begynte å skrike. Gutten gikk ned, da han så at han rådde med stallo. Han sier: „Nu skal du få betaling for det at du har drept far min.“ Stallo sier: „Å at jeg hadde visst at du er sådan; da skulde pokker alt for lenge siden ha hentet dig.“ Så drepte gutten stallo der.

Så er det ikke mer.

2.

Stallo hadde en dreng, og alltid smiler han; han smiler da de spiser, og ser mot veggen. Stallo spør: „Hvad er det du ser?“ Han sier: „Vakre piker, de gjør sig til.“ Stallo sier: „Hvad er det med øinene dine, at de er så klare? Jeg ser ikke noe,“ klager han. Da sier gutten: han har helt tinn i øinene sine. Stallo sier: „Hell, drengen min, i mine øine, forat også jeg kan se vakre piker.“ Drengen sier: „Du tåler det ikke.“ Stallo sier: „Å, jeg tåler det nok, når du har tålt det.“ Så varmet drengen tinn og helte det varme tinn i øinene på stallo. Så blev stallo blind.

Da blev han overmåde sint på drengen sin og begynte å søke å få livet av ham. Engang slakter de en vær og lager pølser. Drengen lager dem og legger i stallos pølse bare aske og vann og gor; men

mutto alces dakka ræŋ'ga buoides ja varas, nugo virulašvuotta læge. De daddja stallo: „Manne mu njalbme læ stoawka stoawka ja du njalbmi njawka njawka? Časkis mis munnji nai, ræŋgažam, marfistad, vai mon maistam!" Ræŋ'ga čas'ka stalo gudna-marfis ja fierro vel ɛin goi'ke gunaid sis'te ja de ad'da stallui. Stallo daddja: „O, buorebuš dɛdde læ!" I siđa marfi go ræŋga marfi, dɛinago i stallo oaine, mi nu sowken læ, atte gunaid sis'te dat vel fierro, ow'dalgo ad'da, ige adde iežas ræŋ'ga i mai'stitge, mi læ dakkujuvvum buoidis ja varas.

Stallo biwdaši ræŋgastes ɛin hægga ere, jos ožžuši. De muttomin manai stalo ræŋ'ga saw'žagoattai. De oažžoi dalle stallo dego gar'žasi (baskadassi); de goččoi luoi'tit sawžaid olgus ovtai ovtaid iežas har'čegaska, vai bæssa njawkastet, ja vai dietta, goas nokkek dat sawžat, vai bæssa dam ræŋga god'dit, go nokkek. De riemai ræŋ'ga njuovvat naddjavierca dobbe goađis, vai bæssa baggjelasas biddjat, go olgus suodnjala, nakkė. De jæraha stallo: „Goas naddjavierca luoitak olgus?" Daddja ræŋ'ga: „Dat læ nu nannuset gidda; im mon balljǫ oažžo," vaiku læ njuovvame dam naddjavierca habman alces. Dego gærgai njuovvames, de daddja isidasas: „Čak'ke dal stuora saje! De boatta naddjavier'ca." De bijai iežas sælge nala nakki ja de suodnjali. Stallo njawkasti vela dam ræŋgas, man al'de lei naddjavierca nak'ki, ja dajai: „O ho! stuoris be lei naddjavier'ca." Dajai: „Ikgo vel, ræŋgažan, boađe olgus?" Ræŋ'ga ol'gon jienadi, dajai: „Dabbe mon læm." Jærai stallo: „Goggos don, ræŋgažam, læk dei'ki bæssam?" Daddja ræŋ'ga: „Naddjavierca mannjalaga."

De stallo i bir'gim daina ræŋgain velage; de jærra: „Goas don lavet, ræŋgažam, losimusat nok'kat?" Ræŋ'ga daddja: „Dallego mon arrangad'dai bottanam dego gudnasæk'ka." De stallo bijai miela vuollai: „Gal son gal'ga dobbe ož'žot." De ræŋ'ga doalvoi gudnasækka goattai arrangad'dai. De stallo giettasesid njagai dokku ja de gul'daladdai dam gudnasækka ja de čug'gi gas'ko bak'ka ruwdin ja dajai: „Hi, hi, manai han dalge jur goit vaibmui." De ræŋ'ga ræppen nal'de bokkusi hui sagga. De stallo jærrali: „Goggos don læk, ræŋgažam, dokku bæssam?" Ræŋ'ga dajai: „No, ræppen-raige

til sig selv lager han pølse av fett og blod, som skikken er. Da sier stallo: „Hvorfor sier min munn stoavka, stoavka og din munn njavka, njavka[1]? Skjær også til mig, drengen min, et stykke av din pølse, så jeg får smake!“ Drengen skjærer et stykke av stallos askepølse og ruller det attpå i tørr aske og gir stallo det. Stallo sier: „Å, den er dog litt bedre.“ Han vil ikke ha annen pølse enn drengens, for han som er så blind, ser ikke at drengen ruller den attpå i asken, før han gir ham den, og drengen lar ham ikke engang smake på sin egen pølse som er laget av fett og blod.

Stallo søkte fremdeles å få livet av drengen sin, om han skulde kunne det. Engang gikk stallos dreng inn i saufjøset. Da fikk stallo ham i klemme; han bød ham slippe sauene ut én for én mellem benene hans, så han kunde få klappe dem og vite, når det var slutt med sauene, så han da kunde få drepe drengen. Da tok drengen til å slakte der i fjøset gjeldværen, forat han kunde ta skinnet på sig, når han krøp ut. Stallo spør: „Når slipper du gjeldværen ut?“ Drengen sier: „Den er bundet så fast; jeg får den næsten ikke løs,“ skjønt han holdt på å flå gjeldværen til ham for sig. Da han var ferdig med å flå, sier han til husbonden sin: „Gi nu stort rum! Nu kommer gjeldværen.“ Så tok han skinnet på sin egen rygg og krøp ut. Stallo klappet drengen sin, som hadde skinnet av gjeldværen på, og sa: „Å hå, gjeldværen var stor.“ Han sa: „Kommer du, drengen min, enda ikke ut?“ Drengen gav lyd utenfor og sa: „Her er jeg.“ Stallo spurte: „Hvor er du, drengen min, sluppet hit?“ Drengen sier: „Like efter gjeldværen.“

Da berget stallo sig ikke lenger med drengen; han spør: „Når pleier du, drengen min, å sove tyngst?“ Drengen sier: „Da når jeg blir opblåst ved åren som en askesekk.“ Stallo la sig det på minne: „Der skal han nok få tak i ham.“ Drengen bar da en askesekk inn i gammen hen til åren. Stallo krøp dit, idet han følte sig frem med hendene, og følte på askesekken, stakk midt i den med et varmt jern og sa: „Hi, hi, nu gikk det jo like i hjertet.“ Drengen oppe på ljoren begynte å le meget. Stallo spurte: „Hvor er du,

[1] min munn mauler og din munn smatter.

læm gor'bmum.“ Dajai stallo: „Gæse munai, ræŋgaʒam, olgus!“ Ræŋ'ga goččoi: „Čana badde ieʒad gas'ko; mon bæsam gæssit.“ Ræŋ'ga algi gæssit, gæssa farga ræppen nala, ja de luoi'ta ɛin rattat vulus ræppenis ja daddja: i son nagad. Stallo goččoi: „Gæse ɛin nu gukka go hol'ga læ dærvaš!“ De dajai manjemus: „Vuoi, vuoi, dod'djui vel hol'ga nai,“ ja de duš'šadi isides dat ræŋ'ga.

(Henrik Sara 1880, Kautokeino.)

3.

Stallo ja lun'ta gaw'nasuddaiga mæccin, ja de leddje luntan alekruona čalmek. De daddja stallo: „Vuoi, vuoi, ræŋ'ga, dus dɛit čabba čalmit.“ De daddja ræŋ'ga vas: „So læ lei'kum dani čalmidasas; dɛina dak læk nu čab'bak.“ De daddja stallo: „Lei'ke sunnai čalmiden!“ Lun'ta daddja: „I so diede, gil'lego su læi'kot du čalmiden.“ De daddja stallo: „Rakkis ræŋ'ga, lei'ke sunnai čalmiden!“ De daddja lun'ta vastek: „I so dieđe, adnago so nu hædna, at'te lei'ke du čalmiden. Mɛn so læ oas'tam ieš, mi læ nu diwras.“ Stallo vallali ruda ow'dan lun'ti ja addi lun'ti ruda, ja lun'ta valti ja sud'dadi dani, lei'ki su čalmiden; de šaddai čalmetække. De čok'ki nubbit luntait lusas ja de vil'lije jienja nala stalo. De daddje luntak: „Si gal'gek stalostallat.“ De bægašek jienja nal'de luntak ja stallo olin. Dak læk čuollam jaw'rai raiki; de illode jiena nal'de. De daddja dat lun'ta staloin att: „Galkak borrat, gænna lakka boadak.“ De stallo vowkehi ja dajai: „Vuoi, vuoi, ræŋ'ga, mɛit do dajak? I so læ daggar.“ De dokkǫ jienja vuollai stalo oʒ'ʒu manjočussi. De leddje vela vil'lim stalo mui'talit, gonne rudaidis adna, ja de viʒ'ʒe dɛit rudait ja gaw'ne.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

4.

Ak'ta stallo valdi ovta barhne, man namma li Gudna-virus; de dat guddi dan sii'dasis sækka sinne. Sii'dases bodi; de sad'dadi bar'nines, ja bar'ni de saddai dam made stuorak; de goč'čǫ stallo barhnis rei'det biepmo (mar'fot), ja de goččoi littaran njuovvat, mas'te mar'fo. De bar'ni valti ja njuovai bædnagan ja dagai marfi bædnaga varain

drengen min, kommet dit op?" Drengen sa: „Nå, jeg har kløvet op gjennem ljoren." Stallo sa: „Dra også mig, drengen min, ut!" Drengen bød: „Bind et taug om livet på dig; så får jeg dra." Drengen begynte å dra og drar ham næsten op på ljoren; så lar han ham ramle ned fra ljoren og sier: „Jeg orker ikke." Stallo bød; „Dra fremdeles så lenge ryggen er frisk!" Til sist sa han: „Voi, voi, også ryggen gikk av," og så tok drengen husbonden sin av dage.

3.

Stallo og en gutt traffes i skogen, og gutten hadde blågrønne øine. Stallo sier: „Voi, voi, dreng, for vakre øine du har!" Drengen sier igjen: „Jeg har helt tinn i øinene mine; derfor er de så vakre." Stallo sier: „Hell tinn også i mine øine!" Gutten sier: „Jeg vet ikke, om jeg gider helle tinn i dine øine." Stallo sier: „Kjære dreng, hell også i mine øine!" Gutten sier igjen: „Jeg vet ikke, om jeg har så meget at jeg kan helle i dine øine. Men jeg har selv kjøpt det, og det er så dyrt." Stallo bød penger frem til gutten og gav ham penger, og gutten tok dem. Han smeltet tinn og helte det i øinene hans; da blev han blind. Så samlet han andre gutter til sig, og de narret stallo ut på isen. Guttene sa: de skal leke blindebukk (stallo). Guttene kryper på isen og stallo i lag med dem. De har hugget hull (i isen) på vatnet; så lekte de på isen. Gutten sier til stallo: „Du skal ete den du kommer nær." Da ropte stallo: „Voi, voi, dreng! Hvad sier du? Jeg er ikke sådan." Så fikk de til sist stallo under isen. De hadde også narret stallo til å fortelle hvor han hadde pengene sine, og så hentet de pengene og fant dem.

4.

En stallo tok en gutt som het Askeladden; han bar ham hjem i en sekk. Han kom hjem og opfostret ham som sin sønn, og gutten blev så pass stor; da byr stallo sin sønn lage mat (pølse) og bød ham slakte et kreatur og lage pølse av det. Gutten tok og slaktet hunden og laget pølse til stallo av hundens blod og av aske, og til

ja gunais stallui, ja allasis dagai vierca varain ja jaƒoin. Dego dal al'ga borrat, de daddja stallo: „Mannes, bar'ni, dun njal'mi snjawke-snjaw'ka ja muges njal'mi stowke-stow'ka?“ De val'da bar'ni ja čas'ka bædnaga gæp'pa ja vir'restalla gunait sinne ja ad'da stallui. De stallo daddja: „De læ ræŋgaguǯǯa mar'fe.“ Mɛis dat vel dagai? Stallo gačča: „Goas don, bar'ni, læk losimusat oaddimen?“ De daddja bar'ni: „Idedis ijas.“ Gačča bar'ne vas: „Goas don læk, ad'dja, losimusat nok'kâm?“ De daddja: „So læ ækkedis ijan losimusat nok'kâm.“ De val'da bar'ni, go stallo læ nok'kâm, ja dæw'da gudnasækka ja de biddja gærke oai'vin ja čæbeten. Dego gallis læ nok'kâm, de dait bar'ga. Dego gallis huob'ma: „de læ bar'ni oaddime,“ de vieǯ'ǯa viedka, mɛina gal'ga čæbeta čuop'pat. De daddja bar'ni: „Mɛis don, ad'dja, barkak?“ De læ stallo juo čuolastam ja daddja: „Garas be dat læ.“ De bar'ni bokkus ræppena nal'di. Daddja stallo: „Mi dun dobbe čagardalla?“ Daddja bar'ni vastek: „Naje-neitak čagardallek.“ De daddja: „Gok'tes do læk boattam dokkǫ ræppena nala?“ De daddja bar'ni: „Naje-neitak sun gesse dokkǫ.“ De daddja stallo: „Na, gæse hal sunnai!“ Dego gæssegodi, de gesi lakka suovvamuora; de luiti vulus; de manai gietta gas'kat. De luojat stallo ja daddja: „Hui bavčas lei;“ mutte daddja vastek stallo: „Gæse hɛin nubbades!“ De gesi vastek sæmme mud'dui; de luiti vulus, ja de gæččai vulus, ja de manai juol'ge gas'kat. De stallo luddjǫ danne oanegaǯǯa; de goč'čǫ stallo: „Gæse sun hɛin nu gukki go hol'ga læ dærvas!“ De gæssa lun'ta sæmme raddjai. De luiti vulus; de manai čavel gas'kat. De daddja: „Mannes do, bar'ni, su luoitak?“ „Naje-neitak mun čagardallek.“ De daddja: „O ho ad'djas, de li skadda dudnje.“ De val'da gaitin obmudaga, mɛit stallo ani, littarit ja eǯa obmudaga, ja manai sii'dasis ætnis lusa.

(Jon Rasmussen 1883, Ibestad.)

65. STALLO JÂ PIERÂ-ČOLLÅŠ.

Pierâ-čollåš sodnâbæi-iđid čierâstâllå sâvekbelin. Stallo mânnå sækkåin biw'dit, vâi čierâst su sækkâ sisâ. De čierâsti stalo sækkâ sisâ. Stallo vulgi guod'det ruok'tot, bæssâ vuoš'šât. Stalo gal'go læi

sig selv laget han (pølse) av en værs blod og mel. Da stallo nu begynner å spise, sier han: „Hvorfor, min sønn, sier din munn snjavk snjavk og min munn stovk, stovk?“ Gutten tar og skjærer løs hundens lunge, ruller den i asken og gir stallo den. Da sier stallo: „Det er drengens pølse.“ Hvad gjorde han videre? Stallo spør: „Når, min sønn, sover du tyngst?“ Gutten sier: „På morgensiden.“ Så spør gutten: „Når sover du, bestefar, tyngst?“ Han sier: „Jeg sover tyngst på kveldsiden.“ Så tar gutten, da stallo er sovnet, en askesekk og legger en sten som hode og hals. Dette gjør han, da gamlingen var sovnet. Da gamlingen merker: nu sover gutten, da henter han en diksel som han vil hugge halsen hans over med. Gutten sier: „Hvad er det du gjør, bestefar?“ Da hadde stallo alt hugget og sier: „Det er hårdt.“ Gutten begynner å le oppe ved ljoren. Stallo sier: „Hvad er det som kiler dig der?“ Gutten svarer: „Piker kiler mig.“ Stallo sier: „Hvordan er du kommet dit op ved ljoren?“ Gutten sier: „Pikene drog mig dit.“ Stallo sier: „Nå, dra nu mig også!“ Da gutten begynte å dra, drog han ham nær røikbaren; så slapp han ham ned; da gikk armen av. Stallo jamrer sig og sier: „Det var meget ondt;“ men han sier igjen: „Dra atter for annen gang!“ Da drog gutten ham like langt og slapp ham så ned; han falt ned og foten gikk av. Stallo jamrer sig der en stund; så byr han: „Dra mig atter så lenge som ryggstangen er hel!“ Da drar gutten ham like langt. Så slapp han ham ned; da gikk ryggen av. Stallo sier: „Hvorfor slipper du mig, sønn?“ „Pikene kiler mig.“ Så sier han: „Å hå, bestefar, det var skade for dig.“ Så tar han alt det gods stallo hadde, kreaturer og annet gods, og gikk hjem til sin mor.

65. STALLO OG LILLE-PER.

Lille-Per renner en søndagsmorgen på én ski. Stallo går med en sekk for å fange ham, forat han skulde renne inn i sekken. Så rente han inn i stallos sekk. Stallo gav sig til å bære ham hjem,

råv'vim boad'njåsis: „Jos aššudâd'dâm-hætte šâd'då, de gâlgåk mânnåt viđâ guđâ våre duokkåi aššudâd'dât.“ Pierâ-čolláš boattå sækkâ sist olgus, biddjå geđgid sækkâ sisâ jâ ješ mânnå fâstâin čierástâllåt. Stallo go bođi, våldi sækkås jâ vulgi goađi lusâ, mânåi ræppen âlâ, dâddjå gal'gusis: „Hæŋgást ruito jâ coggâ dolâ! Son oaž'žo lei'kit Pierâ-čolláš ruito sisâ.“ Go lei'ki, de dåbbe gâč'če gæđgek jâ cuw'-kije ruito. De cuow'kâni stalo rui'to.

Šâd'då nub'be sodnâbæi've, vuol'gå op'peti stallo biw'dit Pierâ-čoluššâ. Pierâ-čolláš čierástâllå sâvekbelin. Stallo câg'gå sækkås jâ čuor'vo: „Pierâčolláš, čierást mu sækkâ sisâ!“ De muttom åigist de čierásti stalo sækkâ sisâ. De stallo vulgi guod'dit ruok'tot, vai bæssâ vuoš'šât; bođi bai'kåsis. Gal'go læi råv'vim âtte: „Go aššudâd'dâm-hætte šâd'då, de gâlgåk luoi'tet busåi sisâ.“ Bođi bai'kåi; Pierâ-čolláš læ gâl'bmun sækkâ sisâ; biddjå lieg'gânet hil'do âlâ ja nuollå busåidis eriti. Gal'go vuol'gå bossâlit dâi busåid; stallo vuol'gå ješ muoråid viež'žât, vâi bæssâ vuoš'šât. Pierâ-čolláš fâl'li bâjås, cog'gâl dolâ, čuop'pâl stalo uccâ gandåš jâ biddjå ruito sisâ jâ vuoš'šå, val'då stalo gal'go ruow'de-boc'cid, biddjå dolli; vuoššåi jâ gærgåi, goaivoi dâid bâjås ruito sist jâ bijåi ok'tân gårin hil'do âlâ. Ješ mânåi ræppen âlâ.

De boattå stallo, dâddjå: „O ho, Pieráš læ jiežås vuoš'šâm jâ goi'vum mâidå.“ De boattå stalo gal'gogis, ål'gibâ borråt. Stalo gal'go fåtti suormåid, borâdišgoattå dâid; gæččåd. „Vai! dât læ dego mu gandâ suormåk.“ Pierâ-čolláš dobbe čur'vi ræppen âld: „Læ gâl, ak'ko, duottâ; du gandâ suormåk læk gâle.“ Stalo gal'go rog-gåsti boc'ce soggist, bæssâ jugistit Pierâ-čoluššâ. Pierâ-čolláš čur'vi: „Ak'ko, du boc'ce læ doläst.“ Stalo gal'go dop'pi dâm boc'cåsis giddâ jâ jugisti dâm dollâ-arrån; de luod'dâni stalo gal'go. De bâžigâ stallo jâ Pierâ-čolláš guovta. De ar'vâl Pierâ-čolláš staloin: „Mo moai gâl'ge bir'git, go i læk monnust æmid?“ Dâddjå stallo: „Im mon dieđe.“ Jærrå Pierâ-čolláš: „Ikgo, ad'djås, aiguši nai'tâlit?“ „Aigu-šim mon gâle, mutto go must læk čâlmik hæjok.“ Dâddjå Pierâ-čolláš: „Moai rakkâded'ne ođđâ čâlmid, vai bæsåk monnudi ođđâ æmit viež'žât.“ Stallo lokkå: „Dât læ buorri.“ De val'då Pierâ-čolláš

så han kunde få koke ham. Stallos kone hadde påmint sin mann: „Hvis du kjenner trang, skal du gå bak fem, seks fjell og gjøre din forretning.“ Lille-Per kommer ut av sekken, legger stener i den og selv går han igjen og renner på ski. Da stallo kom, tok han sekken sin og gikk til gammen, steg op til ljoren og sier til kona si: „Heng gryta på og legg på varmen! Jeg får hele Lille-Per ned i gryta.“ Da han helte, falt stenene ut og knuste gryta. Så knustes stallos gryte.

Den næste søndag kom, og stallo gikk igjen for å fange Lille-Per. Lille-Per renner på én ski. Stallo spiler ut sekken sin og roper: „Lille-Per, renn inn i sekken min!“ Så rente han engang inn i stallos sekk. Så gav stallo sig til å bære ham hjem, så han kunde få koke ham; han kom hjem. Kona hadde påmint ham: „Hvis du kjenner trang, skal du la det gå i buksene.“ Han kom hjem; Lille-Per var frosset stiv i sekken; han legger ham på hyllen for å tø op og tar buksene av sig. Kona går for å vaske buksene; stallo selv går for å hente ved, så han kan få koke. Lille-Per farer op, legger på varmen, skjærer stallos lille gutt op i stykker, legger ham i gryten og koker ham, tar stallo kones jernrør og legger det i varmen. Han kokte og blev ferdig, øste det op av gryten og satte det og fatet på hyllen. Selv gikk han op på gammen til ljoren.

Så kommer stallo og sier: „Å hå, Lille-Per har kokt sig selv og øst op også.“ Så kommer også stallos kone, og de begynner å spise. Stallos kone får fatt i fingrene og begynner å spise på dem; hun ser efter. „Å nei, det er likesom fingrene til gutten min!“ Lille-Per der oppe ved ljoren ropte: „Det er nok sant, gamlemor; det er nok fingrene til gutten din.“ Stallos kone grov efter sugerøret ved veggen, så hun kunde få suge livet av Lille-Per. Han ropte: „Gamlemor, sugerøret ditt ligger i varmen.“ Hun grep i sugerøret og suget i sig av åren; da sprakk stallos kone. Stallo og Lille-Per blev alene igjen. Da sier Lille-Per til stallo: „Hvordan skal vi greie oss, da vi ikke har husmor?“ Stallo sier: „Jeg vet ikke.“ Lille-Per spør: „Skulde du ikke ville gifte dig, gamlefar?“ „Jeg vilde nok; men øinene mine er så dårlige.“ Lille-Per sier: „Vi

jâ sud'dâd dâni staǯǯo dievvâ jâ de goč'čo stalo vællånet gavvot. Stallo vællåni. Pierâ-čollåš våldi dâm bak'kâ dâdnestaǯǯo jâ lei'ki stalo čalmidi. De šâddåi stallo čâlmitâgâ. De šâddåi Pierâ-čollåš stallui ræŋ'gân, go stallo æm'bo ješ i oaine mâi'digin.

De šâddåi čok'čâ; de gâl'gėk sawʒåk jâ lab'båk njuovâduvvut. De Pierâ-čollåš njuovvå. De goč'čo stallo: „Gâlgåk dal, ad'djås, monnudi mårfid rakkâdet jâ gâlgåk âlcid rakkâdet gunåst jâ gillumin, jâ munnje gâlgåk rakkâdet fâstâin buoidist jâ vâråst." De borrâgoattib; Pierâ-čollåš val'då jâ goai'vo dâid gudnâmårfid stalo ow'di jâ jieǯås ow'di fâstâin buoi'de-jâ vârrâ-mårfid. De borråb; dâddjå stallo: „Mânne gul, ad'djås, du njålbme låt'te nawsk, nawsk, jâ mu njålbme låt'te daške, daške?" Dâddjå Pierâ-čollåš: „Mânne i, ad'djås, låt'te du njålbme daške, daške, go don boråk buoi'demårfe, jâ mon boråm fâstâin gudnâmårfe." Dâddjå stallo: „Âddist munnje gæč'čâlėt gudnâmårfe!" Pierâčollåš čuop'på dâmmânâgâ stalo gudnâmårfe jâ nâkkitâ stalo gitti. Stallo gæč'čâli: „Hei, hei, njal'gåsâp læ dât go buoi'de-mår'fe." De gærgåigâ borrâmistgis.

De stallo biwdåši Pierâ-čollåšâ god'dit, mutto i fåtte giddâ, go oaine i. De goč'čo čodnåt sawʒåid jâ viercåid goattåi. Iđid šâddåi fâst; de dâddjå stallo: „Vuol'go dal, ad'djå, olgus luoi'tet sawʒåid!" De mânnåb. Stallo mânnå fæs'kåri fåk'tit; Pierâ-čollåš mânnå dokko nåveti, luoi'tå dâi sawʒåid olgus. Stallo råv've Pierâ-čollåši âtte: „Naddja-viercâ gâlgåk mâŋimus'tå luoi'tit; bæsåm mon njawkâdit." Pierâ-čollåš gulåi dâm, våldi jâ goddi dåm naddja-viercâ nåvetėst. Dâinâ gâskåin go æråid luoi'tå olgus, njuovvål âin nåkki jâ nu râsåi, dâssåši go såtti nåkki gårvisen. De våldi jâ giessâli jieǯås birrâ nåkki jâ vulgi njællje goantåi olgus bækkit, jâ čur've: „Ad'djås, de boattå naddja-vier'câ." Go bođi, stallo njawkâdi: „Vuoi naddja-viercâšâm, vuoi naddja-viercâšâm!" jâ nu luiti mânnåt. De čuor'vo: „Boađi dal, ad'djå, dongis olgus!" Pierâ-čollåš čuor'vo ol'gon: „Mon læm jo ol'gon." „Goas mânnik don olgus?" „Ok'tân naddja-viercain mon mânnim olgus."

Nu fer'ti stallo hæi'tit eriti biw'dimist Pierâ-čollåšâ jâ goččoi: „De oaǯǯok mânnåt ruok'tot." „Im mon vuolge balkåtâgâ; mon dattom

skal lage nye øine, så du kan hente oss en ny husmor.“ Stallo sier: „Det er godt.“ Da tar Lille-Per og smelter tinn, en støpeskje full, og ber stallo legge sig på rygg. Stallo la sig. Lille-Per tok støpeskjeen med det varme tinnet og helte det i øinene på stallo. Da blev stallo blind. Lille-Per blev da dreng hos stallo, siden stallo selv ikke mere så noe.

Så blev det høst, og sauer og lam skal slaktes. Lille-Per slakter. Da befaler stallo: „Du skal nu, gamlefar, lage oss pølser, og til dig selv skal du lage dem av aske og blodklumper og til mig av fett og blod.“ Så begynner de å spise; Lille-Per tar og øser askepølsene op til stallo og til sig selv pølsene av fett og blod. De spiser da; stallo sier: „Hvorfor sier din munn navsk, navsk og min munn sier dasjke, dasjke?“ Lille-Per sier: „Hvorfor skulde ikke din munn, gamlefar, si dasjke, dasjke, da du spiser fettpølse og jeg spiser askepølse? Stallo sier: „Giv mig litt askepølse å smake!“ Lille-Per skjærer av den samme askepølsen til stallo og stikker det i hånden på ham. Stallo smakte: „Hei, hei, det smaker bedre end fettpølse.“ Så blev de ferdige med å spise.

Da søkte stallo å drepe Lille-Per, men fikk ikke fatt i ham, da han ikke så. Så ber han ham binde sauene og værene inne i fjøsgammen. Det blev morgen igjen; da sier stallo: „La oss nu, gamlefar, gå og slippe sauene ut!“ Så går de. Stallo går inn i forgangen for å passe på; Lille-Per går inn i fjøset og slipper sauene ut. Stallo pålegger Lille-Per: „Storværen skal du slippe ut sist; jeg vil klappe den.“ Lille-Per hørte det; han tok og drepte væren inne i fjøset. Mens han slapp de andre ut, flådde han skinnet av og strevde således, til han fikk det ferdig. Da tok han og svøpte skinnet om sig og begynte å krype ut på alle fire. Han roper: „Gamlefar, nu kommer storværen.“ Da den kom, klappet stallo den: „Voi storværen min, voi storværen min!“ og så lot han den gå. Så roper han: „Kom nu, gamlefar, også du ut!“ Lille-Per roper utenfor: „Jeg er alt ute.“ „Når gikk du ut?“ „Jeg gikk ut sammen med væren.“

Så måtte stallo høre op med å ville drepe Lille-Per og bød ham: „Du kan få gå hjem.“ „Jeg går ikke uten lønn; jeg vil ha lønn for

bal'kâm dâm owdâst, go mon læm du bal'vâlâm.“ De fer'ti stallo velâ âd'dit Pierâ-čollâši ruđâid dâm mâđe go Pierâ-čollâš veji guod'dit. De mânâi ruok'tot. De gærgâigâ eriti.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

66. OVTA BUOKDIET'TE DOAK'TARA BIRRA.

De lei ovta gærde ok'ta gæfes bonde-olmai, gi ad'nujuvvui olbmuid gaskast mæsta bogustakkan su ovtagær'danvuođas ja oap'pamæt'tomvuođas ditti. De boatta son muttomin ovta jierbmalaš dalkastæg'gje vissui ja oaidna dast nu ollo čab'baid ja hærvas littid, nuvtgo hærraid viesoin lavijek læt. De jærra son, dat gæfes olmai: „Movt matta olmuš šad'dat nu riggesen, atte son oaǯ'ǯo buok daggar čab'baid? Dastgo dak læk diwras diŋgak.“ De bokkusi dalkastæg'gje sudnji su gaǯaldaga ditti ja celki sudnji: „Gal don maid mattak šad'dat nu rigges, atte oaǯǯok daid buok, jos don jægadak mu ravvaga.“ De jærai gæfe: „Maid galgam mon dalle dak'kat?“ Dalkastæg'gje mui'tali, i dam ditti atte son doaivoi, atte nuvt dat šad'da, muttu dam jur'dagest, atte son narridi duššе su. Son addi daggar ravvaga dam gæfes olbmai: „Don galgak rakkadet ovta stuora bustavaiguim čal'lujuvvum baggjelčallaga ja biddjat dam du vieso uvsa bajeld olgubællai, nu atte buok olbmuk oǯ'ǯuk oaidnet, guđek daggu mæd'del mannek.“ De jærai gæfe: „Mak sanid dak gal'gek læt, maid mon galgam čalihet?“ De celki dalkastæg'gje: „Don galgak čalihet daina lagin: dam viesost orro dat buokdiet'te doavter.“

Gæfe manai gawpugi ja dagai, nugo doavter goč'čum lei, i damditti atte son iešge diđi, mi aboid dast læ, muttu damditti go doavter lei su narridam nu, ja go son dam buvti dallusis, de bijai son dam uvsa bajeld, ja buokak, guđek mæd'del manne, lokke dam čallaga; dastgo dat oi'dnui gukkas, go bustavak leggje nuvt stuorrak. Gæfe vuor'da, goas son dal al'ga rig'got; dastgo son jak'ka nu nannuset doak'tara sanidi, maid son lei sust gullam, ja jurdaša: Dat olmai i gielist galle mu. Golai muttom ai'ge; de suoladuvvui ovta rigges boal'varėst rutta, guok'tė čuođe rikse baikid. De huomaši boal'vir,

at jeg har tjent dig.“ Så måtte stallo enda gi Lille-Per penger så meget som han kunde bære. Så gikk han hjem. Så skiltes de.

66. EN ALLVIDENDE DOKTOR.

Det var engang en fattig bondemann som blandt folk næsten holdtes for narr på grunn av sin enfoldighet og uvidenhet. Da kommer han engang til en forstandig læges hus og ser der så mange vakre ting og herlige kopper, således som det pleier å være i storfolks hus. Da spør han, den fattige mann: „Hvorledes kan en bli så rik at en får alle sådanne vakre ting? For det er kostbare ting.“ Da begynte lægen å le ad ham for hans spørsmål og sa til ham: „Du kan nok også bli så rik at du får alle de ting, hvis du adlyder mitt råd.“ Da spurte den fattige: „Hvad skal jeg da gjøre?“ Lægen fortalte det, ikke fordi han trodde det vilde gå så, men bare i den tanke å narre ham. Han gav den fattige mann sådant råd: „Du skal gjøre en overskrift med store bokstaver og sette den utvendig over døren til ditt hus, så alle folk som går der forbi, kan se den.“ Den fattige spurte: „Hvad for ord skal det være som jeg skal la skrive?“ Lægen sa: „Du skal la skrive således: i dette hus bor den allvidende doktor.“

Den fattige gikk til byen og gjorde som doktoren hadde sagt, ikke fordi han selv visste hvad gagn det var deri, men fordi doktoren hadde narret ham til det. Da han bragte den (overskriften) til sin gård, satte han den over døren, og alle som gikk forbi, leste skriften; for den såes langt bort, da bokstavene var så store. Den fattige venter på når han nu skal begynne å bli rik; for han tror så fast på doktorens ord som han hadde hørt av ham, og tenker: „Den mannen lyver nok ikke for mig.“ Det gikk en tid; da blev der stjålet penger fra en rik kjøbmann, to hundre riksdaler omtrent. Da kom kjøbmannen på at han hadde hørt at der ensteds skulde være en allvidende doktor. Han sender skyss for å hente ham; for han kan vel vite hvor pengene

atte son læ gullam, atte mui'taluvvu muttom baikest læt buokdiet'te doavtir. Son biddja satto su vieʒ'ʒat; dastgo gal son alma matta diettet, gost ruđak læk, ja gi daid læ val'dam. De vieʒʒahi son dam gæfe lusas hæstain. Go dal gæfes olmai bođi dam rigges boal'vara dallui, de mui'tali boal'ver, mi læ dappatuvvam, atte ruđak læk jaw'-kam, „imge dieđe, gi daid læ val'dam. Jos oaʒʒok daid ruok'tot, de mon addam dudnji hui buore balka.“ De celki gæfes olmai: „Rakkad munnji sierra vieso ja čuowga dasa! Das'sa go ækked šad'da, gal mon gæč'čalam gæč'čat, gi ruđaid læ val'dam.“ Boal'ver rakkadi sudnji vieso sierra saddjai ja goččoi biigaid čuowga maid dokku doai-mahet, ow'dal go gæfe dokku boatta. Biigak gulle dam ar'valusa; de ballagotte si; dastgo si leggje dak, guđek leggje suoladam daid ruđaid isidistisek erit. Dat bii'ga, gi val'dam lei ruđaid, i duos'tam orrot dam viesost; muttu dat nub'be bii'ga, gutte lei læmaš dušše væk'ken daid ruđaid vur'kit, son čiekkadi suollemasat uwna duokkai viesso-čikki gullam ditti ja oaidnem ditti, movt al'ga dat buokdiet'te doavtir mænnodet daid ruđaid birra. De bođi dal dat gæfes olmai, gi goč'ču-juvvui buokdiet'te doavtiren, ja valdi abbesa lummastes ja bijai bæwde ala; muttu i dow'dam ovtage bustava, muttu lei gullam, atte læ mut-tim bustava namma *a*. De riemai occat dam *a*, muttu i gawna, dainago i dowda, gutte dat læ, gutte goč'čujuvvu danen. Niei'da oaidna: dat vuoras lāđe, muttu i gawna. De riemai sar'dnot allaget dat vuoras ja celki: „Čiekkadala nu gukka go dattok; muttu gaw'dnut don fer'tik.“ De suor'gani niei'da, gutte lei čiekkadam uwna duokkai; dastgo son doaivoi, atte dat buokdiet'te doavter oini su, atte son læ čiekkadam, vaiku son sardnoi dušše su girjines. De viekkali dat niei'da čierromen dobbe erit ja manai su sær'veguoimes lusa ja celki: „Ad'do ruđaid ruok'tot! Dat vuoras oaidna buokrak; oini mu maid, go leggjim čiekkadam, daggaviđi go gir'jasis gæččasti, ja čur'vi: „Čiekkadala nu gukka go dattok; gaw'dnut galgak.“ De valdiga soai buok daid ruđaid ja bijaiga ok'ti ja doalvoiga iseda gitti, ja go soai dokku leiga daid sat'tam, de anoheiga an'dagassi, ja son loppedi sod'-nuidi an'dagassi. Mutto boal'ver viekkali buokdiet'te lusa, ja son i læm vel dallege gawdnam dam *a*, maid læ occame; muttu i boal'ver

er og hvem som har tatt dem. Han lot da den fattige hente til sig med hest. Da den fattige mann nu kom til den rike kjøbmanns gård, fortalte denne hvad som var hendt, at pengene var borte, „og ikke vet jeg hvem som har tatt dem. Hvis du får dem tilbake, gir jeg dig meget god lønn.“ Da sa den fattige mann: „Gjør istand til mig et særskilt værelse med lys! Til det blir kveld, skal jeg prøve å se efter hvem som har tatt pengene.“ Kjøbmannen gjorde istand til ham et særskilt værelse og bød pikene også bringe lys dit før han kom dit. Pikene hørte denne beslutning; de blev redde; for det var dem som hadde stjålet pengene fra sin husbond. Den pike som hadde tatt pengene, torde ikke bli i værelset; men den andre piken som bare hadde hjulpet til å gjemme pengene, hun skjulte sig hemmelig bak ovnen i kroken for å høre og se hvordan den allvidende doktor begynner å gå frem med hensyn til pengene. Så kom nu den fattige mann som kaltes den allvidende doktor, og tok abc'en op av lommen sin og la den på bordet; men han kjente ikke en eneste bokstav, men hadde hørt at det var en bokstav som het *a*. Han begynte da å lete efter den *a*, men fant den ikke, fordi han ikke visste hvilken bokstav det var som het så. Piken ser at gamlingen blar, men ikke finner. Da begynte han å tale høit og sa: „Gjem dig så lenge du vil, men finnes må du.“ Da blev piken, som hadde gjemt sig bak ovnen, redd; for hun trodde at den allvidende doktor så at hun hadde gjemt sig, skjønt han bare talte med boken sin. Hun løp da gråtende derfra og gikk til sin medskyldige og sa: „La oss gi pengene tilbake! Gamlingen ser altsammen; han så også mig, da jeg hadde gjemt mig, straks han så i boken sin, og ropte: „Gjem dig så lenge du vil; finnes skal du.““ Da tok de alle pengene og la dem sammen og bragte dem til sin husbond, og da de hadde bragt dem dit, bad de om tilgivelse, og han lovte å tilgi dem. Men kjøbmannen løp til den allvidende, og han hadde da enda ikke funnet den *a* som han lette efter. Kjøbmannen visste ikke hvad han lette efter i abc'en, men sa til ham: „La oss nu gå inn i min sal! For pengene er alt kommet igjen. Du er en god gjest.“ Så gikk de inn i den herlige sal, og kjøbmannen gav ham meget god lønn og sendte ham

diettam, maid son oʒai dam abbesest, muttu celki buokdiet'tai: „Vuol'go dal sisa mu sali! Dastgo ruđak læk juo ruok'tok boattam. Don læk buorre guos'se.“ De soai vulgiga ja manaiga dam hærvas sali, ja boal'ver addi sudnji hui buore balka ja sad'di su ruok'tot hæs'tasattoin. De bođi dal buokdiet'te akkas lusa dallusis ja celki: „Duotta læ, maid doavter munnji læ cæl'kam.“

Oanehaš gaska dastmannjel de ok'ta olmai suoladutti mar'kansajest hæsta ok'tanaga diwras gurbmines. De šaddai son gi massi, morraši; muttu de mui'tai: son læ gullam, atte gal'ga læt ok'ta buokdiet'te doavter, bijai su vieǯ'ǯat, ja son bođi dokku fargarak. Go dal buokdiet'te oaǯǯoi oaidnet dam olbma, gi mas'sam lei hæsta gurbmines, de jærai son: „Mattakgo don čallet?“ Dat olmai celki: „Mattam gal.“ De goččoi buokdiet'te: „Valde bappira ja bænna ja de čale, maid mon cælkam!“ De dagai dat olmai nu ja čali golbma njæl'lje sane; muttu æba soai goab'bage diettam, maid dak sanek sistesek dolle. De celki buokdiet'te: „Doalvo dal dam bappir abutek'ki, ja jos ad'da dudnji mai'dege, de valde, ja don galgak biddjat čaccai ja jukkat.“ De son dagai nuvt, manai abutek'ki ja oaǯǯoi væhaš pul'-varid. Vaiku i son diettam, mak dak leggje, de jugai almake čaʒin ja šaddai hui čoalledaw'di ja de fer'ti viekkat hui daw'ja viesoid duokkai, ja de daina lagin soiti gawdnat su hæstas ak'tan gurbmines muttim vieso duokken. De šaddai son illui ja manai jottelet buokdiet'te lusa ja celki: „Don læk rivtes olmai, gutte sattak nu ollo doaimahet,“ ja addi sudnji buore balka ja sad'di su ruok'tot. Go buokdiet'te bođi dallusis, de celki ak'kasis: „Gæčča dal! Igo læk duotta, maid doavter munnji dalle celki? Mon vuolgam dal su sagaidi.“

De vulgi son ja manai dam rigges doak'tar vissui; muttu doavter i dow'dam su šat; dastgo dal lei sust ieǯa habme go dalle go son boagosti su. Muttu buokdiet'te giiti dam doak'tara dam buore rađe owdast, maid son lei dalle sudnji mui'talam. „Maid?“ jærai doavter. „Dam go goč'čuk biddjat uvsa bajeld daid sanid: dast orro buokdiet'te doavter.“ De jærai dat doavter: „Dongo dat olmai læk?“ ja bokkusi ja imaštallagođi, go sust leggje nu buorek bik'tasak ja dalle lei nu

hjem med hesteskyss. Så kom den allvidende hjem til sin kone og sa: „Det er sant hvad doktoren har sagt mig."

Kort efter blev der på markedsplassen stjålet fra en mann en hest med dens kostbare lass. Da blev han som mistet dette bedrøvet; men så husket han på at han hadde hørt der skulde være en allvidende doktor; han lot ham hente, og han kom dit ganske snart. Da den allvidende fikk se mannen som hadde mistet hesten med lasset, spurte han: „Kan du skrive?" Mannen sa: „Ja, det kan jeg." Da bød den allvidende: „Ta papir og penn og skriv hvad jeg sier!" Mannen gjorde så og skrev tre fire ord; men ingen av dem visste hvad disse inneholdt. Da sa den allvidende: „Bring nu dette papir på apoteket, og hvis han (apotekeren) gir dig noe, så ta det, og du skal legge det i vann og drikke det." Mannen gjorde så, gikk til apoteket og fikk litt pulver. Skjønt han ikke visste hvad det var, drakk han det allikevel med vann. Han fikk svær mavesyke og måtte meget ofte løpe bak husene, og således slumpet han til å finne hesten sin med lasset bak et hus. Da blev han glad og gikk hastig til den allvidende og sa: „Du er den rette mann som kan utrette så meget." Han gav ham god lønn og sendte ham hjem. Da den allvidende kom til sin gård, sa han til kona si: „Se nu! Er det ikke sant hvad doktoren dengang sa til mig? Jeg vil nu gå og tale med ham."

Han gikk der og kom inn i den rike doktors hus; men doktoren kjente ham ikke igjen, for nu hadde han et annet utseende enn dengang da doktoren lo ad ham. Men den allvidende takket doktoren for det gode råd han dengang hadde gitt ham. „Hvilket?" spurte doktoren. „Det at du bød mig sette over døren de ord: her bor den allvidende doktor." Da spurte doktoren: „Er du den mann?" og han begynte å le og undret sig over at han hadde så gode klær, mens han dengang var så fillet. Så begynte han å spørre videre om hans rikdom, hvorledes han hadde fått den. Den allvidende fortalte kortelig: „Alle de folk som har trengt til mig, har gitt mig penger og alt annet som trenges." Da hendte det at doktoren måtte fortelle at han dengang hadde gitt ham det råd bare for å gjøne med ham og ha ham til narr; „men kanskje det er blitt dig til nytte." Så skiltes

rimsas. De son riemai jærrat vii'dasæbbut su riggesvuođa birra, movt son læ dam oǯ'ǯum; muttu buokdiet'te celki oanehaǯǯat: „Buok dak olbmuk, gæk mu læk darbašam, læk munnji ad'dam ruđaid ja buok æra dar'bašid.“ De dappatuvai, atte doavter fer'ti mui'talet, atte son lei ad'dam dam ravvaga dudnji dalle duššе bil'kedam ja narredam ditti; „muttu dai'da læt šad'dam dudnji aw'ken.“ De ærranaddaiga soai, ja buokdiet'te manai dallusis ja lei ilulaǯǯat akkas lutt.

Muttom bæivi de bođi sadne kæi'sarest, atte son læ buoc'ce, ja buokdiet'te galgai vuol'get ja buoredet su; dastgo buok doak'tarak læk suina duššas bar'gam. De son vulgi ja bođi kæi'sar lusa. Go son lei boattam vissui, de celki kæisar: „Čok'kid, buorre buokdiet'te!“ De son čok'kidi uksagurri. De mui'tali kæisar: sust læ čodda-bavčas. „Sattakgo buoredet dam?“ „Im dieđe, ow'dalgo gæččam,“ celki buokdiet'te. Kæisar celki sudnji: „Don galgak oaidnet dobbe, gost don læk. Ik oaǯǯo boattet dađe lagabuida.“ Buokdiet'te cæl'ka baloin: „Mon læm boares olmai ja čalmek juo sewnjudišgoattam; im matte oaidnet nu guk'ken.“ Kæisar celki: „Gal mon addam giikana, vai oainak gukkebuida.“ Buokdiet'te vas'tedi: „Giitos ædnag.“ De gei'gi kæisar giikana, ja buokdiet'te valdi dam ja riemai gæččadet ja imaštalai dam rak'kanasa; dastgo son i læm agestes oaidnam giikana ow'dal ige diettam, maid daina gal'ga dakkat. Muttu kæisar goččoi: „Gæčča dal, mi læ sivvan čod'dagest, go dat læ nu bavčas.“ De valdi buokdiet'ta giikana ja riemai gæč'čat dam čađa, go oini, atte dast læk lasek. De oini son ovta boares akko dobbe vaǯ'ǯemen ja gas'kasnoađđe sælgest; de doaivoi son, atte dat lei kæi'sara čodda, gost son dam oini. De celki son ilost atte: „I læk imaš, atte kæi'sarest læ čoddabavčas, go boares ak'ko gas'kas-nođin dobbe læ.“ Kæisar gæččasti gawpug-gatta guw'lui ja oini: boares ak'ko vaǯ'ǯa gatta miel'de ja gas'kasnoađđe læ sælgest. De bokkusi kæisar alla jienain, ja dal'lanaga beđ'đui buogo su čod'dagest ja golgai olgus, ja dal'lanaga šaddai buorre. De celki kæisar: „Im dal vel jakke dudnji, vaiku dam dakkik; muttu jos don mattak munnji mui'talet, mi læ must duom skaba sist, de oaǯǯok agebæi-laibe; muttu jos don dam ik dieđe, de don galgak god'dujuvvut.“ De šaddai buokdiet'te hættai ja riemai čierostuvvat ja i

de, og den allvidende gikk hjem til sin gård og levde glad hos sin kone.

En dag kom der bud fra keiseren om at han var syk, og den allvidende skulde komme og helbrede ham; for alle doktorene hadde strevet med ham forgjeves. Han reiste og kom til keiseren. Da han var kommet inn i huset, sa keiseren: „Sett dig, min gode allvidende!“ Han satte sig da ved døren. Da fortalte keiseren at han hadde ondt i halsen. „Kan du læge det?“ „Jeg vet ikke, før jeg ser efter,“ sa den allvidende. Keiseren sa: „Du skal se der hvor du er. Du får ikke komme nærmere.“ Den allvidende sier redd: „Jeg er en gammel mann, og øinene mine er alt begynt å bli svake; jeg kan ikke se på sådan avstand.“ Keiseren sa: „Jeg skal gi dig en kikkert, så kan du se lenger.“ Den allvidende svarte: „Mange takk.“ Da rakte keiseren ham kikkerten, og han tok den og begynte å se og undret sig over den innretningen; for han hadde i hele sitt liv ikke sett en kikkert før, og visste ikke hvad han skulde gjøre med den. Men keiseren bød: „Se nu efter hvad der feiler halsen, da den gjør så ondt!“ Den allvidende tok da kikkerten og begynte å se gjennem den, da han så der var glass i den. Da så han en gammel kone gå der med en bør einer på ryggen; han trodde at det var i keiserens hals han så det. Da sa han glad: „Det er ikke underlig at keiseren har ondt i halsen, da en gammel kone er der med en bør einer.“ Keiseren så ut på bygaten og så at en gammel kone gikk på gaten med en bør einer på ryggen. Da satte han i å le høit, og straks gikk det hull på bylden i hans hals, og den rant ut, og straks blev han bra. Da sa keiseren: „Jeg tror dig ennu ikke, skjønt du gjorde dette; men hvis du kan fortelle mig hvad jeg har i det der skapet, skal du få brød for livstid; men hvis du ikke vet det, skal du bli drept.“ Da kom den allvidende i knipe og var på gråten og visste ikke hvad han skulde si. Men hans eget navn, døpenavnet, var Rebol. Da begynte han å gjenta: „Voi jeg stakkars Rebol! Nu kom jeg nok i knipe“ Men da keiseren hørte at han nevnte ordet rebol, tenkte han: „Det er sikkert nok, den mannen vet alt.“ For keiseren visste at han hadde rebol-bær i skapet, og han trodde han

diettam, maid galgai cæl'ket. Muttu su ieʒas namma, dat ris'ta-namma, lei Rebol. De riemai son hoakkat dam: „Vuoi mon vaivan Rebol-rieppo! de dal dai'dim šad'dam bar'tai.“ Muttu go kæisar gulai dam, atte son bæggohi dam sane rebol, de jur'deli son: „dat læ jur visses, dat olmai dietta buok.“ Dastgo kæisar diđi dam, atte sust leggje rebol-muorjek dam skaba sist, ja de doaivoi kæisar, atte son læ daid murjid nama bæggohæme, vaiku son dušše ieʒas nama bæggoha. De celki kæisar: „Don læk vis'sasi buokdiet'te, nuvtgo du birra mui'-taluvvum læ; don oidnik boares akko gas'kas-nođin mu čod'dagest ja rebol-murjid mu skaba sist. Don galgak mannat rafai ja ik darbaš šat goas'sege bar'gat; mon loppedam dudnji agebæi-laibe.“

De vulgi son ruok'tot ja bođi su dallusis ja lei oʒ'ʒum gud'ne-mærka kæi'sarest, go buoredam lei su, ja de eli hær'vaset gidda su čuođe jages akkai, ja de jami.

(Lars Gaino 1878, Kautokeino; „hørt av en kvæn“.)

67.

Riettis jâ âk'ta bar'ni bârgaiga ovta bældo ovtas, jâ dego ol'liga, de dâjai næw'ri dân, âtte goab'ba dal iđit boatta ar'teget hæstain bældo lusa, dab'ba gâl'ga bældo oaʒ'ʒot. Bar'ni mânai sii'di jâ dâjai boares edninas: „Mɛit son gâl'ga it'taʒe hæs'tân âdnit?“ Dâjai dât boares æd'ni dân âtt: „Gâlgat val'dit jâ krej'jėt sun bâđagæʒi ow'di.[1] De bar'ni kew'ri bældo lusa, jâ bar'ni lei ow'dal boattan bældo lusa, ow'dalgo næw'ri buđi. Næw'ri buđi bukkain vuoje, bâtta owdan, jâ go næw'ri buđi bældo lusa, de šâddai ibmahida jâ jærai bardnin: „Mɛit dât hæs'ta borra?“ dɛinago næw'ri i ibmirdan, mi dât lei. De bar'ni dâjai, mɛit dât borra: „Dat borran læ gut'ta næwri jâ čič'čeda ai'go borrat.“ Go næw'ri gulai dân, de bâl'lai jâ dâjai dân âtt: „Bældo do gâlgat âdnit.“

(Jens Johannesen 1889, Karlsøy.)

68.

Al'le vuol'de Gærvuonas læ ok'ta rai'gi, mi manna vare sisa, gosa maida ol'mut fer'tije čiekkadet hæggabalo sis'te, go dat ruošša-vaša-

[1] Boares akka guntan liddje bæi'salak; lawʒik leddje guonna-guolgain gidda.

nevnte de bærene, skjønt det bare var sitt eget navn han nevnte. Da sa keiseren: „Du er visselig allvidende, som det fortelles om dig; du så den gamle kona med einerbøra i halsen min og rebolbær i skapet mitt. Du skal gå i fred, og du behøver aldri mer å arbeide; jeg lover dig brød for livstid.“

Så gikk han hjem og kom til sin gård og hadde fått et ærestegn av keiseren, fordi han hadde helbredet ham, og så levde han herlig til han blev hundre år gammel, og da døde han.

67. GUTTEN VISER DJEVELEN ET UNDERLIG DYR.

Djevelen og en gutt dyrket en aker sammen, og da de var ferdige, sa den onde at den som nu imorgen kommer til akeren med den underligste hest, han skal få akeren. Gutten gikk hjem og sa til sin gamle mor: „Hvad skal jeg imorgen ta til hest?“ Den gamle mora sa: „Du skal ta og sele på mig med bakenden frem.“ Gutten kjørte til akeren, og han var kommet til akeren, før den onde kom. Den onde kom kjørende med en bukk med bakenden frem. Da han kom til akeren, blev han forundret og spurte gutten: „Hvad eter den hesten?“ For den onde forstod ikke hvad det var. Da sa gutten hvad den eter: „Den har ett 6 djevler og vil ete den syvende.“ Da den onde hørte det, blev han redd og sa: „Akeren skal du ha.“

68. EN EDDERKOPPS VEV REDDER MENNESKELIV.

Under en heller i Store Bekkarfjord er en hule som går inn i fjellet; også her måtte folk skjule sig av frykt for livet, da russefiendene drog om og drepte folk. Da de kom til hulen, hadde en

lağğak jotte ja god'de ol'muid. Go si botte dam raige lusa, de lei hæw'ni gođđam fiermi nuvt ollo, atte ruoššat cel'ke: „I dābbe læt mikkige ol'muid, go hæw'ne læ sorram daggar fiermi," ja nuvt ses'te si hæggase.
(Talvik, 1924.)

69.

1.

De lei muttin boares ak'ko, mi halidi: su vissui galgaši bæi'vi bai'tit, ja vaʒʒi juokke bæivi olgubæl'de hor'stasækkain ja duostoi bæivi sisa; muttu go guddi vissui, de i bai'tan bæi'vi sisa. De lei muttimin bar'game sæmma lakkai; de vaʒ'ʒa muttin olmai guora, jærra: „Maid don dal bargat?" „Bæivi son biw'da sisa, muttu i son oağğo." De dajai dat olmai: „Gal mun buvtan bæivi du vissui, jus addat čuođi kruwna." De ak'ko loppidi. De valdi olmai saha ja raigai bæivebællai vieso raigi, ja de baiti bæi'vi akko vissui. Muttu bor'ga maid lavi sisa boattit dan rai'geraige, ja ak'ko oağğoi hæjot dili go lei ow'dal.
(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

2.

Vas-æddjon gal'ge guolastæd'dje. De bonjade allasasak bessudagait ja de vul'ge nuorrai. Dego botte ovta gas'ki nuorrai, de daddja ak'ta: „De so manna dal vulus, ja go gukke jaw'ka, de gal'gabet dinai boattit mɛnjen; de læn gulit gaw'nan," ja valdi bæso-knippo gitti ja has'kadi olkus. De guoimek vur'de ovta gaska, ige dat boattan. De dɛddjet dat att: „De læ gulit gaw'nan." De dɛddja vas ak'ta: „De son manna nai vulus, ja go jaw'ka, de læ gulit gaw'nan." De dat has'kadi, bære valti bæso-knippo gitti. Guoimek vas vur'de ovta gaska, ige dat boattan. De dɛddje vastek att: „Gulit gaw'nan læ dat nai." De has'kadi vas ak'ta, bære bessudagait valti, ja nuvt dak has'ke gait dinak. Van'ca baği guoros mæra nala.
(Lars Jonsen 1885, Salangen; „hørt i Finnmark".)

edderkopp spunnet sin vev så meget at russerne sa: „Her er ikke noen folk, siden edderkoppen har spunnet en sådan vev," og således berget de sitt liv.

69. MOLBOHISTORIER.

1.

Der var en gammel kone som vilde at solen skulde skinne inn i hennes hus, og hun gikk hver dag ute med en strisekk og tok solen i den; men når hun bar den inn i huset, skinte solen ikke inn. Så var det engang hun arbeidet på samme måte; da går en mann forbi og spør: „Hvad arbeider du nu med?" „Hun vil ha solen inn, men får den ikke." Da sa mannen: „Jeg skal nok bringe solen inn i huset ditt, hvis du gir hundre kroner." Den gamle kona lovte det. Da tok mannen en sag og gjorde et hull på solsiden av huset, og da skinte solen inn i den gamle konas hus. Men snefokk pleide også å komme inn gjennem hullet, og kona fikk det dårligere enn før.

2.

På Vadsø skulde de ut å fiske. De vridde sig vidjebånd og så reiste de ut på sjøen. Da de var kommet et stykke ut på sjøen, sier en: „Jeg går nu ned, og hvis jeg blir lenge borte, skal I også komme efter; da har jeg funnet fisk." Han tok et knippe vidjebånd i hånden og hoppet ut. Kameratene ventet en stund, og han kom ikke. Da sier de: „Han har funnet fisk." En sier igjen: „Jeg går også ned, og hvis jeg blir borte, har jeg funnet fisk." Så hoppet han, tok bare et knippe vidjebånd i hånden. Kameratene ventet igjen en stund, og han kom ikke. Da sa de atter: „Han har funnet fisk, han også." Så hoppet en igjen, tok bare vidjebånd, og således hoppet de alle sammen. Båten blev tom igjen ute på sjøen.

3.

Min lut'te læ ak'ta jokka, man namma læ Saga-jokka, ja de læ vuolleles Rɛnjæra ak'ta čoar'da, ja de boatta jokka ovta sɛjen bɛjas, mi duol'da dego batti, ja da goččudek Gar'jel-jor'min, dɛinago dolin læk vil'len gar'jel-čudi dasa. Ak'ta gerrek bal'kesti baste sisa ja sarhnoi: „Juk'ča-batte dat læ, ja suokkadæmus læ botnin." De has'ke gar'jelak jorhmė sisa ja gal'ge gaʒ'ʒat, ja dokkǫ doš'še gait dinak.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

4.

Ok'ta olmai gawnahalai ruoššaidi; dat olmai diđi ovta sajis hui stuora, čiednjalis duol'di addjaga. Son hutkai val'dit jafoid vit'ta giilo ja botkohi dam addjagi daid jafoid, ja ruoššat čuʒ'ʒut su baldas ja geč'čet. De jerre ruoššat: „Maid don vuoššat?" Olmai vas'tidi: „Mun vuoššan mali." De jerre ruoššat atte: „Oaʒ'ʒotgo mi mali?" Olmai vas'tidi: „Oaʒ'ʒobettet di gal, go gik'sa." De vur'de ruoššat oanehaš dego ovta diib'mobæli ja oidne, olmai fierro muorain dam duol'di addjaga sis'te, ja son ɛin njoalosta dam muora, maina fierro dam duol'di addjaga, ja dam murri læk dar'vanan jafot birra. De golai dii'bmobælli; de dajai olmai ovtain ruoššain: „Mana mat dal mai'stit, juogo læ gik'sam min malli!" De ruoš'ša njui'ki dam duol'di addjagi; son jawkai bod'nai ja vuojoi bod'nai. De dajai olmai daiguin æra ruoššaiguin atte: „son læ al'gam juo borrat mali, go i boattam," ja go ruoššat gulle dam, de si njui'ku ok'tanis visu visut dam duol'di addjagi. Muttimak, guđek šad'de bajemussi, gal'ge goar'bmot bajas eret addjagis; muttu olmai cabmi stuora muorain vel daidge jamas, nu atte i baccan ok'tage ruoš'ša heg'gi dam čuođis, ja daina lagin son bir'gehi ieʒas hægga dam have.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

70. HUT'KAS AK'KA.

Dât læi manahes naitosbarrâ, guđek eligâ gæfen jâ gaddigâ gæfevuottâsæska aš'šen dâm, âtte bâr'go ow'danâ uc'can. Boad'nja bođi muttomin mæcces vaibâsen jâ vai'dâli ak'kasis: „Go munnus i læk

3.

Der er hos oss en elv som heter Sagelva, og nedenfor Reingjerdet er der en jordbru, og elven kommer op på et sted som koker som en gryte, og de kaller det Russehølen, fordi de i gamle dager har narret russerne ut i det. En kjerring kastet en skje ned i og sa: „Det er en suppegryte, og det tykkeste er på bunnen.“ Da hoppet russerne ut i hølen og skulde ete, og der omkom de alle sammen.

4.

Russerne traff på en mann; han visste at der ensteds var et meget stort, dypt opkomme. Han fant på å ta mel, fem kilo, og strødde det i opkommet, og russerne stod ved siden av ham og så på. Da spurte de: „Hvad er det du koker?“ Mannen svarte: „Jeg koker suppe.“ Da spurte russerne: „Får vi suppe?“ Mannen svarte: „Ja, det skal I få, når den blir kokt.“ Da ventet russerne en stund som en halv time og så at mannen rører med et trestykke i opkommet, og nu og da slikker han på det trestykket han rører med i opkommet, og rundt om på trestykket hefter der mel. Så gikk en halv time; da sa mannen til en av russerne: „Gå nu dog og smak om suppen vår er kokt!“ Russen sprang ut i opkommet; han blev vekk og sank til bunns. Da sa mannen til de andre russerne: „Han har alt begynt å spise suppe, siden han ikke kom,“ og da russerne hørte det, sprang de på én gang alle sammen ut i opkommet. Noen som blev øverst, skulde klyve op av opkommet; men mannen slo med et stort tre også dem ihjel, så ikke en eneste russer blev i live av de hundre, og på den måten berget han livet sitt den gangen.

70. DEN OPFINNSOMME KONE.

Der var et barnløst ektepar, som levde i fattigdom og trodde at deres fattigdom kom av at deres arbeide hadde liten fremgang. Mannen kom engang trett hjem fra marken og klaget for sin kone:

giettâ gukkep!“ Ak'ka bijâi dâm mielâs vuollai. Go boad'nja nubbe bæive læi mæcces bâr'gâmen, de rakkâdi ak'ka soabbe, mâs nubbe gæččen læi roak'ke jâ nubbe gæččen suorre. Go boad'nja ækkedes bođi ruok'tut, de rab'musti ak'ka: „Boad'nja ai, boad'nja, dal munnus læ giettâ gukkep.“ Boad'nja jærâi imâštâllâmin: „Mi dât læ?“ De celki ak'ka: „Nubbe gæččen hoigâdâ, nubbe gæččen roakkâstâ,“ jâ čajehi dâm soabbe boad'njasis. Boad'nja šâddâi âin losep milli go ow'dâl, go dât i læm æm'bo go die dât.

Sudnus læi ok'ta roaw'go; muttu dat læi nu oanehâš, âtte dât i ollam bâddjel râdde, go soai nokkâigâ. Dâm vai'dâli boad'nja, go roaw'go læi nu oanehâš, âtte i ole gukkebui, jâ su râd'de goallo juokke ijâ, ige læk movt oaǯ'ǯo roawgo joat'kâgâ. Ak'ka bijâi mielâs vuollai, jâ go boad'nja læi mæcces, de jotki ak'ka roawgo. Go boad'nja ækkedes bođi ruok'tut, de rab'musti son: „Boad'nja ai, boad'nja, dal mun læm joat'kam roawgo.“ Boad'nja jærâi: „Movt oǯ'ǯuk don roawgo joat'kâgâ?“ Ak'ka celki: „Mun čup'pim jâ jot'kim oai'velušši.“

(Balke, Karasjok.)

71. ČUOǮǮÂSTÂK DÂHJE ČOAWDÂ GUON'DÂL SIS'TE.

Muttom nissunes læi niei'dâ, mi læi mæl'gâd čabbes, muttu mâida hirbmos lai'ke. De læi sis bii'ga, gi læi hui viššâl jâ goččuduvvui juokke guw'lui, nu âtte i son oǯ'ǯum dile čok'kanek, fer'ti læk ovtu čuoǯǯâk; dâmditti goč'čujuvvui son Čuoǯǯâstâkkân. De bođi muttom rigges bar'dne, gutte aigoi irgastâllâk dâm nii'di, jâ sikke æd'ne jâ niei'da šâddâigâ illui, go dâggar rigges ir'ge bođi. Æd'ne rakkâdiš-gođi mallas æskâ-boattam ir'gai; muttu i læm čacce viesos. De cæl'ka niei'dâ bii'gai: „Čuoǯǯâstâk, vieǯǯâ čaʒe!“ Čiekkâm ditti nieidâ lai'ke-vuođâ celki æd'ne: „I dât sælgâ goas'sege. Viekkâl don, nieidâǯâm, čaʒe vieǯ'ǯât!“ Niei'dâ dop'pi čaccelitte jâ mânâi hoappos olgus; muttu de i diettam, gos gal'do læ; son fer'ti jor'galek vissui jâ čur'vi: „Čuoǯ-ǯâstâk, gos læ gal'do?“ Čiekkâm ditti nieidâ lai'kevuođâ celki æd'ne:

„Å at vår arm ikke er lengere!“ Konen la sig det på hjerte. Da mannen næste dag arbeidet i marken, laget konen en stokk med en krok i den ene og en kløft i den andre enden. Da mannen om kvelden kom hjem, skrøt hun: „Mann, hør mann! nu har vi en lengere arm.“ Mannen spurte forundret: „Hvad er det?“ Da sa konen: „Med den ene enden skyver den, og med den andre enden krøker den,“ og hun viste sin mann stokken. Mannen blev enda tyngre til mote enn før, da det ikke var mer enn det der.

De hadde en eneste feld; men den var så kort at den nådde ikke over brystet, når de sov. Det klaget mannen over, at felden var så kort at den ikke nådde lenger; han frøs på brystet hver natt, og ikke var der råd til å få den skjøtt. Konen la sig det på hjerte, og da mannen var i marken, skjøtte hun på felden. Da mannen om kvelden kom hjem, skrøt hun: „Mann, hør mann! nu har jeg skjøtt felden.“ Mannen spurte: „Hvordan fik du skjøtning på felden?“ Hun sa: „Jeg skar av og skjøtte på overdelen.“

71. TSJUODDSJASTAK ELLER NØKLEN I ROKKELAGET.

En kvinne hadde en datter som var nokså vakker, men også forferdelig doven. De hadde en tjenestepike som var meget flittig og blev sendt allesteds hen, så hun ikke fikk tid til å sette sig, men måtte alltid stå; derfor kaltes hun Tsjuoddsjastak (Ståpiken). Så kom en rik gutt som vilde fri til datteren, og både moren og datteren blev glade, da der kom en sådan rik frier. Moren begynte å lage mat til den nykomne frieren; men der var ikke vann i huset. Da sier datteren til piken: „Tsjuoddsjastak, hent vann!“ For å skjule datterens dovenskap sa moren: „Hun blir aldri ferdig til det. Spring du, kjære datter, og hent vann!“ Datteren grep vassbøtten og gikk hastig ut; men så visste hun ikke hvor vassnøitet var; hun måtte vende om til huset og ropte: „Tsjuoddsjastak, hvor er vassnøitet?“ For

„Es'kė mun sir'delim, nieidâǯâm, dob'belâǯ'ǯi.“ Niei'dâ celki: „Im mun fuolâ dâm ođđâ gal'dos; boares gal'do mun dattom.“ Čuoǯǯâstâk bâgâdi, gosâ guw'lui gâlgâi mânnâk, vai gawdna gal'do. Niei'da buvti čaʒe, ja æd'ne rakkâdišgođi mallas dâm boddâ go ir'ge čok'ka jâ gæč'čâ buok vasoi. Viimâk celki ir'ge: „Vuoi, dat guon'dâl læi stuores!“ Æd'ne celki: „Gâl mu niei'dâ læ maŋ'gâ dâggar guon'dâlâǯǯâ vier'bâlâm.“ Ir'ge oroi ovtâ aige dâm dalos jâ gulâi ædne ramadusâi nieidâ viššâlvuođâ birrâ, jâ irge mielâs oroi dow'dât, âtte niei'dâ læi lai'ke; muttu i son vuos ar'vedâm, movt son gâlgâi dâm bod'di boattet. Go son vuol'gegođi, de fuobmaši son rađe ja siveldi ai'te-čoaw'dâg javohâgâ jâ nâkkehi ul'lo-guon'dâl sisâ jâ de mânâi.

Ir'ge jawkâi moad'de vâkko, dâs'sa go dât littuduvvum ai'ge bođi, goas son gâlgâi dâkkâk soag'ŋoi. De son bođi, jâ æd'ne algi dâllanâgâ vai'dâlek, âtte ai'tečoawdâ læi lap'pum, jâ i matte oaǯ'ǯok borrâmušâ juobe dâm mâđege, go guos'sai âd'da. De algi ir'ge mâida occâk væk'ken čoaw'dâg jâ dâgâi, dego son livči læm jier'bmab occâk, jâ mâŋemus'ta valdi son dâm čoaw'dâg ul'lo-guon'dâl sist, gosâ son læige vur'kėm dâm. Dal son bođi diettek, âtte æi læk maŋ'gâ ul'loguon'dâlâǯǯâ, mâi niei'dâ læi vier'bâlâm ædne sani mield. Jâ nieidâ sâddjai irgastâlâi son Čuoǯǯâstâkki jâ valdi su mieldes jâ ak'kanes.
(Balke, Karasjok.)

72. BOHAT-MAT'TI JA GÆFES-MAT'TI.

Bohat-Mat'ti jâ Gæfes-Mat'ti leiga guok'te grannėǯâ. Gæfes-Mat'ti bârgai njæl'lje bæivi Bohat-Mat'ti ovtâin hæstâin, jâ Bohat-Mat'ti bârgai fâs ovtâ bæivi njelljin hæstâin Gæfes-Mat'ti. Ovtâ bæivi læ Gæfes-Mat'ti bâr'gâmen buoh hæstâihguin, virain hæstâin. De boatta Bohat-Mat'te dokkǫ bâr'gǫ-bai'kai. De dâjja Gæfes-Mat'te: „Oh, buoh mun hæstât!“ Bohat-Mat'ti dâjja: I ât dun læh go ok'tâ hæs'tâ. Jus don nubbades nuh logat, de mon goddan dânge hæstâ.“ Vehaš ai'gi golai; das boatta Bohat-Mat'ti bâr'gǫ-bai'kai. Das spid'desta Gæfes-Mat'te buok hæstâih jâ dâjja: Oh! buoh mun buorih hæstât!“ Bohat-Mat'ti suttai, goddi dan ai'nǫ hæstâ. Gæfes-Mat'ti njuovâi dân hæstâ,

å skjule datterens dovenskap sa moren: „Istad flyttet jeg det, kjære datter, litt lenger bort." Datteren sa: „Jeg bryr mig ikke om det nye vassnøitet; jeg vil til det gamle." Tsjuoddsjastak rettledet henne hvor hun skulde gå hen for å finne vassnøitet. Datteren bragte vann, og moren begynte å lage mat, mens frieren satt og så på alt stellet. Tilsist sa han: „Voi, det rokkelaget var stort!" Moren sa: „Min datter har nok spunnet mange sådanne rokkelag." Frieren blev en tid på gården og hørte morens lovtaler over datterens flid, og han syntes å skjønne at datteren var doven; men han forstod i førstningen ikke hvordan han skulde komme efter det. Da han skulde reise, fant han på råd og snappet stilltiende stabbursnøklen og stakk den inn i ull-laget, og så gikk han.

Frieren blev borte noen uker, til den avtalte tid kom, da han skulde holde festemål. Da kom han, og moren begynte straks å klage over at stabbursnøklen var borte, og ikke kunde hun få mat, ikke engang så meget at hun gav gjesten. Da begynte frieren også å hjelpe til med å lete efter nøklen og gjorde som om han var klokere til å lete, og tilsist tok han nøklen ut av ull-laget, hvor han hadde gjemt den. Nu fikk han vite at det ikke var mange ull-lag datteren hadde spunnet efter morens ord. Og istedenfor datteren fridde han til Tsjuoddsjastak og tok henne med sig og til kone.

72. RIKE-MATTIS OG FATTIG-MATTIS.

Rike-Mattis og Fattig-Mattis var to granner. Fattig-Mattis arbeidet fire dager for Rike-Mattis med én hest, og Rike-Mattis arbeidet igjen én dag med fire hester for Fattig-Mattis. En dag holdt Fattig-Mattis på å arbeide med alle hestene, fem hester. Da kommer Rike-Mattis dit til arbeidsstedet. Da sier Fattig-Mattis: „Å, alle mine hester!" Rike-Mattis sier: „Det er ikke dine uten én hest. Hvis du sier så en gang til, dreper jeg den hesten." Der gikk en liten tid; atter kommer Rike-Mattis til arbeidsstedet. Atter slår Fattig-Mattis på alle hestene og sier: „Å, alle mine gode hester!" Rike-Mattis blev sint og drepte hans eneste hest. Fattig-Mattis flådde hesten, tørket skinnet

goai'kâdi nakki jâ vulgi gawpugi vuow'dit dân nakki. Bori klok'karâ sii'di, mânai giewkâni. Ok'tâ rai'gi giewkân-sæinis mânna vissǫi sisa; woai'na: bap'pâ læ væl'lamen klok'kar akka bællas. Gæfes-Mat'ti roabâhi gârra nakki giewkânes. Bap'pâ fâl'li bâjas; i diettan, gosa gâlgai čiekkadet. De lei stuorâ skap'pâ čiegâs. Mânai dân vuolimuš lânja sisa.

Klok'kar ak'ka i gullan šât mâi'dege ænit; vuoššâi lak'câ-buwro, woaǯǯoi garvisen dân lak'câ-buwro; bori klok'kar. Gæfes-Mat'ti dâjja: „Buori bæivi! Woaǯǯongo mon ijja-sâje das?“ „Mânnes it,“ vas'tidi klok'kar. De mânaigâ sisa. Dât lei jo ækket dâlle. Âd'de borrat sal'te-guole jâ laibi. Gæfes-Mat'te mâidai lei borramen, goai'ke hæstâ-nak'ki bællas. Go dal leiga borramen, de roabâhâ dân goai'ke nakki. Dâjja Mat'ti: „Orǫ jâs'kâ, bâha, sladdârdæmis!“ Jærra klok'kar: „Mâit dâh dâjja?“ „I âh læh dietto, mâit dâh dâjja. Dâh dâjja, âtte lak'câbuw'ro læ bâjih lânjas skappâs.“ Klok'kar fâl'li skap'pi, gawnâi dân lak'câbuwro, mâit dâh lei vuoš'šân bap'pi. De woaǯǯoigâ gâǯ'ǯât lak'câbuwro. Das roabâhâ nakki vuodden on, dâjja: „Orǫ jâs'kâ, bâha!“ De jærra vuodden on klok'kar: „Mâit dâh dal dâjja?“ „Dâh dâjja dân, âtte bap'pâ væl'lai dun akka baldâs.“ Das roabâhi nakki; das dâjja: „Orǫ jâs'kâ!“ Klok'kar jærra: „Mâit dâh dal dâjja?“ „Bap'pâ læ vuolih lânjas skappâs.“ Gâl klok'kar lei dân bâllan ow'dâlge jo. Klok'kar fâlli skap'pi, gawnâi bappâ dobbe, belki burės bappâ jâ hoai'gâdi bappâ olgǫs. De jærra: „Ollogo don siralit dân nakkis, mi nu buorre nak'ki læ, mi dietta, mâih ol'muh æi diere?“ Mat'tė vas'tidâ: „Guok'te mitto rurait.“

De bori ruok'tǫt, mânai Bohat-Mat'ti lusa, sitta mitto luoikâs. Jærra Bohat-Mat'ti: „Mâit don aigoh mit'tidet?“ „No, rurait.“ „Gos don doih ruraih woǯ'ǯǫt?“ „Hæstânakkis læn woǯ'ǯǫn guok'te mitto rurait. Hâr'mâh lei buorre hâd'di dal hæstâ-nakkis gawpǫges!“ Bohat-Mat'ti goddi buoh njæl'lja hæstâ, vulgi gawpǫgi vuow'dit nakkit; bori gawpǫgi, falla nakkit. Jerre gamâ-goar'rot: „Mâit don sirah nakkis?“ „Guok'te mitto rurait nakkis.“ „Mâna ireh das how'ridæmis! Dâh hâd'di i læh vela goas'sege læmâš nakkis.“ Ige woǯ'ǯǫn vuw'dǫsummai nakkit. Suttai hâr'mâh gârrasih Gæfes-Mat'ti jâ dâjai: go son boatta sii'di, de son god'da dân, go læ gielastâllan sun.

og gikk til byen for å selge det. Han kom til klokkerens gård og gikk inn i kjøkkenet. Der var et hull i kjøkkenveggen som gikk inn i huset; han ser at presten ligger hos klokkerens kone. Fattig-Mattis skramlet med det hårde skinnet i kjøkkenet. Presten fór op og visste ikke hvor han skulde gjemme sig. Der var et stort skap i kroken. Han gikk inn i det nederste rum.

Klokkerens kone hørte ikke noe mere; hun kokte rømmegrøt og fikk den ferdig; så kom klokkeren. Fattig-Mattis sier: „Goddag! Får jeg hus her til natten?“ „Hvorfor ikke,“ svarte klokkeren. Så gikk de to inn Det var da alt kveld. De satte frem saltfisk og brød. Fattig-Mattis satt også og spiste med det tørre hesteskinnet ved siden. Som de to nu satt og spiste, skramlet han med det tørre skinnet. Mattis sier: „Ti stille, du slemme, med slarvet!“ Klokkeren spør: „Hvad sier den?“ „Det er ikke godt å vite, hvad den sier. Den sier at der er rømmegrøt i det øverste rum i skapet.“ Klokkeren fór hen til skapet og fant den rømmegrøten som hun hadde kokt til presten. De fikk da spise rømmegrøt. Atter skramler han med skinnet og sier: „Ti stille, du slemme!“ Klokkeren spør igjen: „Hvad sier den nu?“ „Den sier at presten lå hos din kone.“ Atter skramlet han med skinnet; atter sier han: „Ti stille!“ Klokkeren spør: „Hvad sier den nu?“ „Presten er i det nederste rum i skapet.“ Klokkeren hadde nok alt før vært redd for det. Han fôr hen til skapet, fant presten der, skjelte ham godt ut og kastet ham ut. Så spør han: „Hvor meget vilde du ha for det skinnet som er et sådant godt skinn, at det vet hvad folk ikke vet?“ Mattis svarer: „To mål penger.“

Han kom hjem, gikk til Rike-Mattis og vilde låne et mål. Rike-Mattis spør: „Hvad vil du måle?“ „Nå, penger.“ „Hvor har du fått de pengene?“ „Jeg har fått to mål penger for hesteskinnet. Det var svært god pris på hesteskinn nu i byen.“ Rike-Mattis drepte alle fire hestene og reiste til byen for å selge skinnene. Han kom til byen og bød dem frem. Skomakerne spurte: „Hvad vil du ha for skinnet?“ „To mål penger for skinnet.“ „Gå vekk med tøvet ditt! Den prisen har det enda aldri vært på skinn.“ Og han fikk ikke solgt skinnene. Han blev overmåde sint på Fattig-Mattis og sa:

De njami Gæfes-Mattis boares æn'ni. Gæfes-Matti mânai kruvva duokkai čierroh boares ænnis. Bohat-Matti bori sisa, ak'šo gierâs, mânai dân sæŋgâ lusa ja vuoi'dâli dân boares akka dâina ak'šoin. Gæfes-Matti valdi dân boares ænnis jâ gâl'mohâtti dân rummašâ jâ doalvoi Bohat-Matti stoppo-klasâ ow'di. Bori dokko, mânna sisa ješ, dâjja: „Buore bæivi! Jus dât livči buorre iredes jugastât sunnji, gâl jo livči buorre.“ Læ liini čânnan birra woaive, vâi Bohat-Mat'ti doai'vo, âtte havvi læ woaivis, go son dal mâkka læ ak'šoin čuolâstân woai'vai. De jurdašâ Bohat-Mat'ti: „I âh læhge njamman vel. Gâl dâsa fer'te âd'dit iredes trammâ.“ De âddi dâl trammâ. De dâjja Gæfes-Mat'ti: „Gâl dâh læ jo buorre; mutto livčeh nu buorre, âtte âddalih mun boares æn'naige ovtâ trammâ; dâh čuoǯ'ǯo dobbe ja vuor'da ol'gon.“ Mat'ti valdi flasko jâ klasâ jâ de olgos. Falla viini dâsa. I âh valde. Vuoi'dâli dâina flaskoin bællje vuollai dâsa. De dâh gâččai. Gæfes-Matti riemâi čierrot: „Mâit don dâkket, go god'-deh mun boares ænni?“ Bohat-Mat'ti dâjja: „Âle jiennâh mâi'dege! Haw'dah don dân; mon âddan dunnji guok'te mitto rurait.“ Gæfes-Mat'ti vulgi dâina gir'ko-ænnâmi; bori klok'karâ dalo njæi'gâ. De ceg'gi vuodden on boares ænnis olgos; biw'da vuodden on „buore bæivi.“ Jo, klok'kar vas'tidâ: „Immel âddi!“ „Ihgo don livči nu buorre âtte âddalet ovtâ trammâ munnji? Mon læn nu sâgga gollon on'ne.“ Klok'kar lei hop'poi ja buošân, muh âddi gâl trammâ âlmohe. „Ihgo don livči nu buorre âtte âddalet mun boares æn'naige; ol'gon vuor'da mun.“ Klok'kar lei garvis mânnat olgos flaskoin jâ klasâin. Falla viini dâsage; i âh gær'gân val'dit. Vuoi'dâli dâina flaskoin galloi; d'âh gâččai. Gæfes-Matti riemâi čierrot: „Mâit don dâkkeh, go goddeh mun boares ænni?“ „Âle jiennâh mâi'dege!“ dâjja klok'-kar; don oaǯǯoh mus guok'te mitto rurait; vuol'go jâ haw'dedæn'no!“ De haw'dadeiga.

Gæfes-Matti bori ruok'tot, mânai Bohat-Matti lusa, biv'da mitto luoikâs. „Mâit don aigoh mit'tidet?“ „Ruraih mon aigon mit'tidet.“ „Gos don dâih ruraih woǯ'ǯot?“ „No, dan boares ænni owdâs, mâit don god'det; dân vuw'den. Hâr'mâh lei buorre hâd'di dân boares akkas aputeikâs.“ Bohat-Matti goddi boares ænnis jâ akkas jâ mânai

„Når jeg kommer hjem, skal jeg drepe ham, siden han har løiet for mig.“

Så døde Fattig-Mattis' gamle mor. Han gikk bak gruen for å gråte over henne. Rike-Mattis kom inn med øks i hånden, gikk hen til sengen og slo til den gamle kona med øksen. Fattig-Mattis tok sin gamle mor, lot liket fryse stivt og førte det foran Rike-Mattis' stuevindu. Han kom dit, går selv inn og sier: „Goddag! Hadde han en god morgendram til ham, var det bra.“ Han hadde bundet et tørklæ om hodet, forat Rike-Mattis skulde tro at han hadde et sår i hodet, siden han hadde hugget ham med øksen i hodet. Da tenker Rike-Mattis: „Han er ikke død enda. Jeg får nok gi ham en morgendram.“ Så gav han ham en dram. Fattig-Mattis sier: „Det er nok godt; men vilde du være så snild å gi også min gamle mor en dram? hun står der utenfor og venter.“ Mattis tok flaske og glass og gikk ut. Han bød henne brennevin. Hun tok ikke imot. Han slo henne med flasken under øret. Da falt hun. Fattig-Mattis begynte å gråte: „Hvad gjorde du, da du drepte min gamle mor?“ Rike-Mattis sier: „Si ikke noe! Begrav du henne; jeg gir dig to mål penger.“ Fattig-Mattis reiste med henne til kirkegården; han kom til klokkerens gård. Da stilte han igjen sin gamle mor op utenfor; han byr igjen „goddag“. Ja, klokkeren svarer: „Gud gi det!“ „Vilde du ikke være så snild å gi mig en dram? Jeg har frosset så idag.“ Klokkeren var hastig og sinna, men gav ham allikevel en dram. „Vilde du ikke være så snild å gi også min gamle mor en. Hun venter på mig utenfor.“ Klokkeren var rede til å gå ut med flaske og glass. Han byr også henne brennevin; hun var ikke ferdig til å ta det. Han slo henne i pannen med flasken; da falt hun. Fattig-Mattis begynte å gråte: „Hvad gjorde du, da du drepte min gamle mor?“ „Si ikke noe!“ sier klokkeren; „du skal få av mig to mål penger; la oss gå og begrave henne!“ Så begrov de henne.

Fattig-Mattis kom hjem, gikk til Rike-Mattis og vilde låne et mål. „Hvad vil du måle?“ „Jeg vil måle penger.“ „Hvor har du fått de pengene?“ „Nå, for gamlemor som du drepte; henne solgte jeg. Det var svært god pris på den gamle kona hos apotekeren.“ Rike-

gawpǫgi aputeikâ lusa vuow'dit. Aputei'kâ mânai gæč'čât dâih liikâit; woini dân, âtte dâh leiga god'dǫjuvvǫn. Jærra: „Gi dâih læ god'dan?“ „Mon dâh god'den dâit.“ Dierihi gawpǫh val'dai, âtte Bohat-Mat'ti goddi guok'te ol'mu jâ falai vel sunnji vuow'dit. Val'di bijai puletijaih val'deh gidda ol'ma, jâ de dol'vǫ faŋ'gâvissǫi, ige læh goih vel boattan dan rajjai sii'di.

(S. Nilsen 1887, Kvænangen.)

73.

Dak leddje guok'te rannaʒa; soai leiga gaimeʒat. Nubbi namma lei Stuora-Las'se ja nubbi namma lei Unna-Lasseš. Sud'nust lei boares æd'ni goabbašagain, ja Unna-Lasseʒest lei bardnaš, logejakkasaš. Sust lei ok'ta hæs'ta; Stuora-Lassest lei mait hæs'ta. Unna-Lasseš lei hui sii'vo hæstain, go lei gæsahallame muorait, ja son lei arbmogas spirid vuos'ta. Son lei gavvil maida, miha gavvilæb'bo go Stuora-Las'se. De son biwdi muttomin hæsta luoikas dan gaimistis, ja son luoikai, ja Unna-Lasseš vulgi mæc'cai dɛina guvtin hæstain, bijai dɛid mannjalaga, ja su muorra-gæsehan-luod'da manai jur Stuora-Lasse vieso guora. De son bođi mæccis dɛiguin muorragielkaiguin; de huomaši gaibmi lāsseraigi, ja son viekkali olgus ja čur'vi gaimis vissui boattit jukkat gāfe; ar'vidi, atte gal son læ vai'ban, gutte læ mæccis læmaš. Gaibmi bođi sisa ja jugai gafe ja borguhalai oanehaš biipo, ja go lei gær'gan, de son vulgi olgus ja manai hæstaidis lusa. Su gaibmi, Stuora-Las'se, son mait bođi hæstaih lusa, ja soai vel humadeiga oanehaš dast. De valdi Unna-Lasseš hæsta suitaidi gidda, ja go jur dol'li hæsta suitaidi gidda, de dajai: „No, mu hæstaʒidan! rot'tijeppet dāl!“ De hæstat vaʒ'ʒaje, ja Stuora-Las'se i gier'dan dan gullat, atte son goččuda ieʒas hæs'tan vel munai hæsta. De son valdi Unna-Lasseʒa hæsta ja goddi ja valdi ieʒas hæsta maid eret Unna-Lasseʒa gieđas ja doalvoi hæstas stal'li. Unna-Lasseš njuovai dan hæsta ja goi'kadi nakki. Šaddai hui garas da nak'ki, ja son bijai hor'stasækka sisa ja vulgi vuow'dalit dan. Lei vuol'gan gawpugi, ja son điđi dam gaskas bal'ga nal'de hui riggis dalo. Son manai

Mattis drepte sin gamle mor og sin kone og reiste til byen til apotekeren for å selge dem. Apotekeren gikk for å se på likene; han så at de var drept. Han spør: „Hvem har drept dem?“ „Jeg har drept dem.“ Han meldte til byfogden at Rike-Mattis hadde drept to mennesker og enda budt ham dem til salgs. Fogden sendte politi for å ta mannen fast, og så førte de ham i fengsel, og enda til denne tid er han ikke kommet hjem.

73. STORE-LARS OG LILLE-LARS.

Det var to granner; de var navnefettere; den ene het Store-Lars og den andre Lille-Lars. De hadde begge en gammel mor, og Lille-Lars hadde en ti-årsgammel sønn. Han hadde en hest og Store-Lars hadde også en hest. Lille-Lars var meget pyntelig med hesten, når han kjørte ved, og han var skånsom mot dyrene. Han var også slu, meget sluere enn Store-Lars. Undertiden bad han sin navne om å få låne hesten hans, og han lånte ham den. Lille-Lars drog til skogs med de to hestene og lot dem gå efter hinannen, og hans kjørevei gikk like forbi Store-Lars's hus. Så kom han fra skogen med vedsledene; da fikk hans navne øie på ham gjennem vinduet, og han løp ut og ropte på sin navne at han skulde komme inn og drikke kaffe. Han skjønte at han nok var trett da han hadde vært i skogen. Hans navne kom inn og drakk kaffe og røkte pipe en stund. Da han var ferdig, gikk han ut til hestene sine, og hans navne, Store-Lars, kom også hen til hestene og de pratet der enda en stund. Da tok Lille-Lars fatt i bislet, og nettop som han grep i bislet, sa han: „Nå, hestene mine, rykk nu til!“ Så gikk hestene avsted. Store-Lars tålte ikke å høre at han kalte også hans hest for sin. Da tok han og drepte Lille-Lars's hest, tok også sin egen hest fra Lille-Lars og førte den til stallen.

Lille-Lars slaktet hesten og tørket huden, og den blev meget hård. Han la den i en strisekk og gikk for å selge den. Han gav sig på vei til byen, og han visste av en meget rik gård underveis. Han gikk inn der; men husbonden var ute på sjøen og fisket. Der var

sisa; muttǫ isid lei biw'dime gulid fawlis, ja dast li æmid daggar, mi rakkadi alces buok buoremus borramušaid ja borai suoli, nu atte dah isid i oai'nan, ja isidi rakkadi alohi hui hæjos borramušaid. Unna-Lasseš oini dam ja bođi sisa, ja son vigoi, atte son vælaha boadnjis ja rakkada hæitot biebmoid dasa. Unna-Lassėš hutkai, att dal son gal'ga val'det dan sækka bæwde vuollai, go isid boatta vissui. De li rakkadæme æmid borramušaid, ja son gæččasti lasse-raigi gas'kan go li rakkadæme borramušaid, ja huomehi, atte boad'nje juo læ boattam gad'dai ja boatta juo bajas vissui. De son cog'gali daid burid borramušaid omman sisa ja stel'li daid hæjos borramušaid bæwde nala, ja go isid bođi vissui, de Unna-Lasseš rawkai buore bæivė isidi, ja isid manai bæw'dai ja čok'kedi stullui, ja æmid goččoi borragoattit, ja son algi borrat. Son goččoi Unna-Lasseʒage boattit borrat, ja son valdi sækkas miel'de ja manai isida bal'di čok'kedit ja bijai dan sækka, man sis'te lei dat garra hæsta-nak'ki, bæwde vuollai, stel'li ieʒas julgid vuollai. Son riemai borrat isida faros; muttǫ æmid i bora gal, dɛinago son dietta, atte sus læt omman sis'te buoret borramušat. Gal son borra daid dam bodda go isid manna fasten olgus. De isid ja Unna-Lasseš leiga boradan oanehaš. De Unna-Lasseš dæd'dili dan sækka julgin, ja dat nak'ki giʒehi. Unna-Lasseš gildi ja dajai daina: „Ale huma arvohemid!“ Isid maid gulai dan, maid Unna-Lasseš dajai, ja son imaštalai; muttǫ i son vel jærram mai'dege. De soai boradeiga vel oanehaš; de fasten dæd'dili Unna-Lasseš dan sækka nala julgin, ja dat garra hæstanak'ki fastain giʒehi. De Unna-Lasseš fastain gildi ja dajai: „Ale huma arvohemid!“ ja isid gulai, ja son imaštalai suoli; muttǫ i son jærram vel mai'dege Unna-Lasseʒes. De soai fast riemaiga boradit; de fast dæd'dili julgin dan sækka nala, ja dat fasten gildi, Unna-Lasseš, ja dajai: „Ale hoaw'rėd hubmat arvohemid.“ Isid gulai dan ja imaštalai, ja son doaivoi atte Unna-Lasseʒis læ olmuš dobbe dan sækka sis'te, maina son hubma. De jærai isid: „Mi dat læ, maina don humat?“ Unna-Lasseš dajai: „Dat læ hæstanak'ki; muttǫ dat mui'tala olbmui buok sagaid ja buok, maid dietta. De jærai isid: „No, maid dāl lokka dat hæstanak'ki?“ Dajai Unna-Lasseš: „Dat mui'tala, atte omman sis'te læt hui buorit borramušat;

en sådan husmor som laget til sig selv den allerbeste mat og spiste den i smug, så husbonden ikke så det, og til husbonden laget hun alltid meget dårlig mat. Lille-Lars så det, da han kom inn, og han fattet mistanke om at hun gjorde forskjell og laget dårlig mat til mannen sin. Han fant på at han skulde ta sekken under bordet, når husbonden kom hjem. Så holdt husmoren på å lage mat, og han så, mens hun laget mat, ut gjennem vinduet og la merke til at husbonden alt var kommet i land og kom opover til huset. Da puttet konen den gode maten i ovnen og satte den dårlige maten på bordet. Da husbonden kom inn, bød Lille-Lars ham goddag. Han gikk til bords og satte sig på en stol; husmoren bad ham begynne å spise, og han gjorde så. Han bad Lille-Lars komme og spise. Lille-Lars tok sekken sin med, satte sig ved siden av husbonden og la sekken med den hårde hestehuden under bordet; han la den under føttene sine og begynte å spise sammen med husbonden. Men husmoren spiste ikke; for hun visste at hun hadde god mat i ovnen. Den skulde hun nok spise, når husbonden atter gikk ut. Så hadde husbonden og Lille-Lars sittet og spist en stund. Da trykte Lille-Lars sekken med foten, og huden knirket. Han forbød det og sa til den: „Tal ikke tøv!“ Husbonden hørte også hvad Lille-Lars sa, og undret sig, men spurte enda ikke om noe. Så spiste de enda en stund; da trykte Lille-Lars igjen på sekken med foten, og den hårde hestehuden knirket igjen. Lille-Lars forbød det igjen og sa: „Tal ikke tøv!“ Husbonden hørte det og undret sig hemmelig, men spurte enda ikke Lille-Lars om noe. Så begynte de igjen å spise. Da trykte han igjen på sekken med foten, og den knirket. Atter forbød Lille-Lars det og sa: „Tøv ikke!“ Husbonden hørte det og undret sig, og han trodde at Lille-Lars hadde et menneske der i sekken som han talte med. Da spurte husbonden: „Hvad er det du taler med?“ Lille-Lars sa: „Det er en hestehud; men den forteller en alt nytt og alt det den vet.“ Husbonden spurte: „Nå, hvad forteller hestehuden nu?“ Lille-Lars sa: „Den forteller at i ovnen er der riktig god mat; ta og spis den!“ Husbonden løp og så efter i ovnen og fant der riktig god, tillaget mat, og de tok

val'di ja borri daid!“ Ja isid viekkali ja gæččasti uwna sis'te, ja son gawnai dobbe hui burid rakaduvvun borramušaid, ja soai valdiga daid ja boraiga.

Go soai leiga gær'gan borramis, de dæd'dili Unna-Lasseš dan sækka nala julgin; de giʒehi vuoh ōn dat sæk'ka. De jærai dot isid: „Maid dal lokka?“ Son dajai: „Bid'dji fasten dokkǫ uwna sisa daid dallær-kaid!“ ja soai bijaiga. De Unna-Lasseš vuol'gegođi ɛin; de son manai olgus ja valdi sækkas miel'de, ja isid maid čuovoi olgus ja riemai oas'talit dan sækka. Muttǫ i Unna-Lasseš aigo vuow'dit. Muttǫ isid ɛin oas'tali, ja isid loppidi atte: „Mun addan dudnji rudaid, nu ollo go don nagǫdat guod'dit, jus addat munnje dan sækka.“ Ja Unna-Lasseš addi dan sækka, ja son vulgi daina ruttanođin ruok'tot, ja son bođi dallusis.

Son bijai bardnaʒis vieʒ'ʒat ovta guvsi luoikas Stuora-Lasses, ja bardnaš vieʒʒai ja buvti dan guvsi. Unna-Lasseš bik'kadi siskobæli guvsi guk'sevuođo ja dæd'dili moad'de ruđa dam guk'sevuđđui ja bijai fast bardnaʒa doal'vot ruok'tot dam guvsi. Stuora-Las'se oini daid ruđaid guk'sevuođos, ja son doaivoi, atte Unna-Lasseš læ mit'tidam ruđaid, ja Stuora-Las'se vulgi gaimes dallui ja jærai: „Gos don læt, gaimaʒan, læmaš?“ De Unna-Lasseš mui'tali: „Mun leddjen gawpugis, ja mun vuw'den dan hæstanakkė, ja dɛina mon viʒ'ʒenge dus guvsi luoikas, vai bæsam mit'tidit daid ruđaid.“ Stuorra-Las'se jærai: „Maggar læ had'di hæstanakkis?“ Unna-Lasseš dajai: „Dɛin læ hui ollo had'di dal gawpugis; si jæraheddje ɛin æmbǫ mus.“

De Stuora-Las'se viekkali ruok'tot ja goddi dam ieʒas hæsta ja goi'kadi nakkė ja vulgi gawpugi ja jærahi gawpuges atte: „æigo oas'-tal hæstanakki?“ Muttǫ i son jođihan dan nakki. De son suttai Unna-Lasseʒi, go lei gielistan su, ja son bođi ruok'tot ja bođi Unna-Lasseʒa vissui ja časki Unna-Lasseʒa ædni jamas. Unna-Lasseš vuolgahi nubbe bæivi dam ædnis; son galgai gæssit gawpugi ja haw'-dadat'tet ædnis. De lei dam gaskas luod'da-guoras hui riggis olmai; son lei hui buorre læmaš alohi Unna-Lasseʒi, ja son huomaši go Unna-Lasseš lei manname mæd'del ja gæssime dan ædnis gielkain. Son lei biddjan dan ædnis dego čokku-olbmu gielka nala. De čur'vi

den og spiste. Da de var ferdige med å spise, trykte Lille-Lars på sekken med foten; da knirket sekken igjen. Husbonden spurte: „Hvad sier den nu?“ Han sa: „Sett tallerkenene igjen inn i ovnen!“ og de gjorde så.

Så vilde Lille-Lars gå videre; han gikk da ut og tok sekken sin med. Husbonden fulgte ham ut og begynte å kjøpslå om sekken; men Lille-Lars vilde ikke selge. Husbonden vilde fremdeles kjøpe og lovte: „Jeg gir dig penger, så meget som du orker å bære, hvis du gir mig sekken.“ Og Lille-Lars gav ham sekken og gikk hjem med den pengebøren og kom til sin gård.

Han sendte veslegutten sin for å hente en øse til låns hos Store-Lars, og gutten hentet øsen og kom med den. Lille-Lars tjærebrædde bunnen av øsen innvendig og trykte noen penger ned i bunnen og sendte igjen veslegutten for å bringe øsen tilbake. Store-Lars så pengene på bunnen av øsen og trodde at Lille-Lars hadde målt penger. Han gikk til sin navnes gård og spurte: „Hvor har du vært, navnefetter?“ Lille-Lars fortalte: „Jeg var i byen, og jeg solgte hestehuden, og jeg hentet øsen til låns hos dig, forat jeg kunde måle pengene.“ Store-Lars spurte: „Hvordan er prisen på hestehuder?“ Lille-Lars sa: „På dem er der nu meget høi pris i byen, så de spurte mig efter enda flere.“

Da løp Store-Lars hjem og drepte sin egen hest, tørket huden og reiste til byen og der spurte han om de ikke kjøpte en hestehud. Men han fikk ikke huden solgt. Da blev han sint på Lille-Lars, fordi han hadde løiet for ham, og da han kom hjem, gikk han til Lille-Lars's hus og slo hans mor ihjel. Lille-Lars drog næste dag avsted med sin mor; han skulde dra henne til byen og la henne begrave. Der var underveis ved veien en meget rik mann; han hadde alltid vært meget god mot Lille-Lars.. Han la merke til at Lille-Lars gikk forbi og drog moren på en kjelke. Han hadde satt sin mor på kjelken i sittende stilling. Da ropte mannen på Lille-Lars at han skulde stanse og komme inn til ham, og Lille-Lars lot kjelken igjen på veien. Selv gikk han inn til vennen sin og fikk en dram. Da spør mannen Lille-Lars: „Hvad er det for et men-

dat olmai Unna-Lasseǯa bisanet ja boattit ieǯas lusa, ja Unna-Lasseš guđi dan gielka luodda nala. Ieš manai dan us'tibis lusa, ja son oaǯǯoi jugastaga. De jærra dat olmai Unna-Lasseǯes: „Gi dot læ olbmuid, mi čok'ka gielka nal'de?“ Unna-Lasseš vas'tidi: „Dat læ mu boares æd'ni. Son gal'ga rippaidi.“ De dat olmai jærai: „Lavego du æd'ni mai'stit dal'kasa?“ De Unna-Lasseš vas'tidi: „Lave son gal.“ De dat olmai ja Unna-Lasseš, de soai vulgiga dam boares akko lusa. De dat olmai njor'ri væha viini lässi ja falai dam boares ak'kui; muttǫ dat, mi li jabman, i son fuollan i mai'dege. De dat olmai čor'bmadesti væhaš oal'gai ja dajai: „Don læt oalli bahaniek'kanis ak'ko, go ik fuola dal'kas.“ Ja dat boares ak'ko gaččai eret gielka nal'de. Unna-Lasseš algi čierrot ja dajai: „Don lækge buorre us'tit mus ow'dal; muttǫ dal don dakket munnje bahas, go god'det mu boares ædni, mi galgai rippaidi bappa lusa.“ Da olmai riemai sardnohit Unna-Lasseǯa, atte i galga čierrot; „gal mun addan ollo ruđaid, jus ih mui'tal ok'tige, atte mun čor'bmadin boares akko.“ Ja dah olmai addi Unna-Lasseǯi hui ollo ruđaid.

Unna-Lasseš doalvoi gawpugi dan jabman boares ædnis ja haw'dadi ja manai daiguin ruđaiguin dallusis, ja fastain vieǯǯahi dan sæmma guvsi ja dagai daina sæmma lagin. Stuora-Las'se oini, atte son lei mit'tidan ruđaid. De son viekkali Unna-Lasseǯa dallui ja jærai: „Gos gaibmi læ læmaš?“ Unna-Lasseš mui'tali: „Mun leddjen gawpugis ja gal'gen haw'dai bijahit boares æd'nan; muttǫ im mun bal'len haw'dadat'tit, dɛina go dal læ gawpugis hui buorre had'di boares akkoin, ja dat os'te mus dan mu boares ædni, ja mun vuw'den, ja dɛina mun vieǯǯahinge dus dan guvsi, vai bæsan mit'tidit ruđaid.“

De Stuora-Las'se viekkali ruok'tot ja časki dan boares ædnis jamas ja vulgi gawpugi gæssit gielkain ja gæsaša čađa gawpuga gatta miel'de ja čur'vestalla, go olbmuk vaʒ'ʒek guora, atte: „eppetgo oaste boares akko?“ De muttimak daddje suina atte: „gal don dal aigot dar'vanit (sakkuhallat), go vuow'dalat jameha.“ De Stuora-Las'se suor'gani ja fer'ti gæssit suoli ovta olbma lusa ja oaǯ'ǯot dan olbma væk'kin dakkat gisto ja biddjat haw'dai, ja das'tǫ son vulgi ruok'tot ja bođi ruok'tot. Muttǫ dal son lei sut'tan hir'bmadit Unna-Lasseǯi, ja son

neske som sitter på kjelken?“ Lille-Lars svarte: „Det er min gamle mor; hun skal gå til alters.“ Da spurte mannen: „Pleier din mor å smake på medisin?“ Lille-Lars svarte: „Ja, det gjør hun.“ Da gikk mannen og Lille-Lars ut til den gamle kona. Mannen skjenket litt brennevin i et glass og bød henne det; men hun som var død, brydde sig ikke om noe. Da slo mannen henne litt på skulderen og sa: „Du er en svært slem gammel kone, da du ikke bryr dig om medisin.“ Og den gamle kona falt ned av kjelken. Lille-Lars begynte å gråte og sa: „Du har før vært min gode venn; men nu gjorde du mig ondt, da du drepte min gamle mor, som skulde til alters hos presten.“ Da begynte mannen å overtale Lille-Lars at han ikke skulde gråte. „Jeg skal nok gi dig mange penger, hvis du ikke forteller noen at jeg slo henne.“ Og mannen gav ham riktig mange penger. Lille-Lars førte sin døde gamle mor til byen, begrov henne og gikk til sin gård med pengene.

Han lot igjen den samme øsen hente og gjorde på samme måte. Store-Lars så at han hadde målt penger. Da løp han til Lille-Lars's gård og spurte: „Hvor har navnefetteren min vært?“ Lille-Lars fortalte: „Jeg var i byen og skulde la min gamle mor legge i graven; men jeg fikk ikke høve til å la henne begrave; for der var da meget god pris i byen på gamle koner, og de kjøpte min gamle mor av mig og jeg solgte henne. Derfor lot jeg øsen hente hos dig, forat jeg kunde måle pengene.“

Da løp Store-Lars hjem og slo sin gamle mor ihjel og drog avsted med henne til byen på en kjelke, og han drog henne gjennem byen henad gaten og ropte nu og da, når folk gikk forbi: „Vil I ikke kjøpe en gammel kone?“ Da sa noen til ham: „Du vil nok bli satt fast (bli mulktert), da du falbyr en dauing.“ Store-Lars blev redd og måtte dra henne hemmelig til en mann og få ham til hjelp med å lage likkiste og legge henne i graven.

Siden gav han sig på hjemveien og kom hjem; men da var han forferdelig sint på Lille-Lars. Han tok en stor strisekk og puttet ham i den og bar ham hen på en bro over en elv, og der lot han ham ligge. Selv gikk han hjem. Da kom der en tåpelig gutt som

valdi stuora hor'stasækka; de coggai Unna-Lasseʒa dam sisa ja guddi ovta šaldi nala, mi manai joga ras'ta, ja son gudi dasa. Son manai ieš ruoktot. De bodi muttom jallas bar'dni; son lei gæč'čame omid, ja son huomaši dan sækka šaldi nal'de, ja son manai dokkǫ, ja son jærai, go son gulai, atte olmuš dobbe hubma sækka sis'te, jærai dat jallas bar'dni: „Maid don bargak sækka sis'te?“ Unna-Lasseš vas'tidi: „Mun galgan almerii'ki.“ De jærai jallas bar'dni: „Imgo mun nai bæsa dam sækka sisa?“ Dajai Unna-Lasseš: „Bæsat don gal,“ ja sidai čoaw'dit sæk'kanjalmi, ja jallas bar'dni čowdi, ja Unna-Lasseš coggai dan bardni sækka sisa ja čanai sæk'kanjalmi gidda ja gudi dan bardni dasa šaldi nala. Ieš manai ja valdi visut daid omid ja vuojehi dallusis.

De botte dasmannjel olbmut ja gawdne dan jallas bardni sækka sis'te, ja son mui'tali, go si jerre: „Mun læn læmaš almeriikas,“ ja son i diettan daid omid, gosa leʒ'ʒet šad'dan. Si dol'vu dan jallas bardni dokkǫ ruok'tot, gos lave orrot. Stuora-Las'se huomaši manjit bæivi, atte Unna-Lasseʒa vieso olgubæl'de læt hui ollo gusat. De son viekkali Unna-Lasseʒa dallui ja jærai: „Gost don læk oʒ'ʒun nu ollo gusaid?“ Son vas'tidi: „Mun oʒ'ʒun dan šaldi nal'de, gosa don ik'te guđđek mu.“ Stuora-Las'se biwdi gaimis atte: „Ikgo don livču nu vuollis, atte don dolvulit mu nai dan šaldi nala ja čanalit sækka njalmi gidda. De Unna-Lasseš dajai: „Gal mun fal,“ ja soai vulgiga ja valdiga stuora sækka miel'de, ja soai bodiga šaldi lusa. De Stuora-Las'se manai sækka sisa, ja Unna-Lasseš čanai sæk'kanjalmi hui nannusit gidda ja gudi dan Stuora-Lasse dasa šaldi nala. Ieš manai ruok'tot. Stuorra-Las'se lei gosi jan'dura dan šaldi nal'de sækka sis'te. Muttǫ de leddje ruottahæme maŋga hæstahasa, ja son gaččai jokki, go dat hæstat rut'te nu sagga, atte šal'di doargisti, ja si huomašeddje dam sækka, mi gaččai jokki, ja si njui'kije eret hæsta čielgi nal'de ja al'ge biw'dit dam sækka, ja si oʒ'ʒu. Muttǫ Stuora-Las'se lei juo hap'pehan mæs'ta haw'kat, ow'dalgo si oʒ'ʒu bajas, ja si čow'de šæk'-kanjalmi luovos ja jærahiddje sus: „Gi du læ biddjan sækka sisa šalde nala?“ Muttǫ i Stuora-Las'se mui'talan æmbǫ go. De son vulgi ruok'tot dallusis ja borai ja jugai gafe hui jottilit ja viekkali

gjætte buskap; han fikk se sekken på broen og gikk derhen, og da han hørte at et menneske talte der inne i sekken, spurte han: „Hvad bestiller du inne i sekken?“ Lille-Lars svarte: „Jeg skal til himmerike.“ Da spurte den tåpelige gutten: „Kan ikke jeg også få komme inn i sekken?“ Lille-Lars sa: „Jo, det kan du,“ og bad ham løse op for sekken, og den tåpelige gutten gjorde det. Lille-Lars puttet gutten i sekken, bandt for åpningen og lot gutten ligge der på broen. Selv gikk han og tok hele buskapen og drev den til sin gård.

Siden kom folk og fant den tåpelige gutten i sekken, og da de spurte ham, fortalte han: „Jeg har vært i himmerike,“ og han visste ikke hvor buskapen var blitt av, og de førte ham tilbake dit hvor han pleide å være. Store-Lars merket dagen efter at der utenfor Lille-Lars's hus var svært mange kyr. Da løp han til hans gård og spurte: „Hvor har du fått så mange kyr?“ Han svarte: „Jeg fikk dem på den broen hvor du igår lot mig ligge igjen.“ Store-Lars bad sin kamerat: „Vilde du ikke være så tjenstvillig å bringe også mig på broen og binde åpningen på sekken til?“ Lille-Lars sa: „Det skal jeg nok.“ De gikk avsted og tok en stor sekk med og kom til broen. Store-Lars gikk inn i sekken, og Lille-Lars bandt åpningen riktig fast til, lot Store-Lars igjen der på broen og gikk selv hjem. Store-Lars lå næsten et døgn på broen i sekken. Men så kom mange hestfolk ridende, og han falt i elven, da hestene løp så hårdt at broen skalv. De la merke til sekken som falt i elven, og de sprang av hesteryggen og søkte å få fatt i sekken. De fikk fatt i den; men Store-Lars var alt næsten druknet, før de fikk ham op. De løste op for sekken og spurte ham: „Hvem har lagt dig i sekken på broen?“ Men Store-Lars fortalte ikke dess mere. Så gikk han hjem til sin gård og spiste og drakk kaffe i all hast og løp til Lille-Lars; han tok igjen en stor sekk og bar ham midt ut på en meget stor innsjø, hugg med en stor øks hull midt på sjøen og skulde skyve ham ned i hullet. Men så kom han på: „Jeg må enda hente en meget stor sten, så han kan synke til bunns, når jeg binder den fast til åpningen på sekken.“ Han lot da Lille-Lars igjen i sekken ved hullet, og selv

Unna-Lasseǯa lusa ja valdi fasten stuora sækka ja guddi ovta hui stuora jawri gas'ko ja čuolai stuora ak'šoin raigi gas'ko dan jawri ja galgai Unna-Lasseǯa hoi'gadit dam rai'gai. Muttǫ de huomehi: „Mun fer'ten vel vieǯ'ǯat hui stuora gæđgi, vai vuoddjo bod'nai, go mun dan čanan vel gidda sæk'kanjalbmai," ja son guđi Unna-Lasseǯa dan raigi bal'di sækka sisa, ja son vulgi ieš gad'dai, ja son oʒai hui gukka dan gæđgi, ow'dalgo gawnai, ja son jawkai dobbe hui gukka.

Dam gaskas bođi ok'ta hæstahas; son lei muttin gaw'pe-olmai; sust læi gaw'pegal'vo dievva hæstaræga, ja Unna-Lasseš oini čađa sækka, atte das læ hui ollo juokkelagan gal'vo, ja ar'vidi, atte dat læ gaw'pe-olmai. Dat olmai bođi Unna-Lasseǯa lusa, ja Unna-Lasseš væhaš jiednadalla sækka sis'te. De jærai da olmai: „Maid don bargat ja humat sækka sis'te?" Unna-Lasseš vas'tidi: „Mun læm diđuštæme atte gost læ buok ænemus jotto juokkelagan gaw'pegal'vui." De jærai da gaw'pe-olmai: „Imgo munge bæsalivču oanehaš dan sækka sisa?" De Unna-Lasseš dajai: „Bæsat don gal; muttǫ vuor'dil vel oanehaš; im mun læt vel gær'gan." Ja Unna-Lasseš vel humadi oanehaš. De son dajai daina gaw'pe-olbmain: „Čoawde dal sæk'kanjalmi!" ja son čowdi. Unna-L. dajai: „De dal mana dongis sækka sisa! Gal mun čanan das'to sæk'kanjalmi gidda, ja jus boatta ok'tage ja likka-halla du dehe gaikahalla sek'ki, don ik galga jiednadit mai'dege, ikge galga adnit čalmid rabas, go boađat sækka sisa." Da gaw'pe-olmai čarvoi čalmid gidda, go bođi sækka sisa, ige son oaidnam, go Unna-L. valdi dam su hæsta, ja Unna-L. vuod'djai daina hæstain ja vuji dallusis doaresbæle luodda, nu atte i galga oainahallat Stuora-Lassèǯi, go son læ boattime daina geđgin.

Stuora-L. bođi dan raigi lusa dɛina stuora geđgin ja riemai gæsašit dan sækka, man sis'te læi dat gaw'pe-olmai; muttǫ i gaw'pe-olmai jiednadan i sanige; son muiti, nugo læi giel'dan Unna-L. Stuora-L. čanai dan stuora gæđgi hui nannusit sek'ki gidda ja hoi'gadi dam sækka dam rai'gai, ja dat vuojoi jaw'rebodnai, ja gaw'pe-olmai duššai. Unna-L. bæsai heg'gi vel dalle nai, go soiti ruottahit dat gaw'pe-olmai dɛina hæstain. Stuora-L. manai ruok'tot dallusis ja nokkai, ja iđe(đe)s huomaši, atte Unna-L. vaʒaša ieǯas vieso olgubæl'de. Stuora-L. viekkali Unna-

gikk han til land og lette meget lenge efter stenen, før han fant den, og han blev meget lenge borte.

Imens kom en mann med hest; det var en kjøbmann; han hadde sleden full av handelsvarer, og Lille-Lars så gjennem sekken at der var svært meget av alle slags varer. Han skjønte at det var en kjøbmann. Mannen kom til Lille-Lars, og denne gav litt lyd inne i sekken. Da spurte mannen: „Hvad er det du bestiller og prater inne i sekken?“ Lille-Lars svarte: „Jeg utforsker hvor der er den allerstørste avsetning på allslags handelsvarer.“ Kjøbmannen spurte: „Kunde ikke også jeg få komme en stund inn i sekken?“ Lille-Lars sa: „Det kan du nok; men vent enda litt; jeg er enda ikke ferdig.“ Og han pratet enda litt. Så sa han til kjøbmannen: „Løs nu op for sekken!“ og han gjorde det. Lille-Lars sa: „Gå nu du også inn i sekken! Jeg skal nok siden binde åpningen til, og hvis noen kommer og rører dig eller sliter i sekken, skal du ikke mæle noe, og du skal ikke åpne øinene, når du kommer i sekken.“ Kjøbmannen knep øinene sammen, da han kom i sekken, og så ikke at Lille-Lars tok hesten hans. Lille-Lars kjørte avsted med hesten og kjørte til sin gård avsides fra veien forat han ikke skulde bli sett av Store-Lars, når denne kom med stenen.

Store-Lars kom til hullet med den store stenen og tok til å dra på sekken med kjøbmannen i, men kjøbmannen mælte ikke et ord; han husket at Lille-Lars hadde forbudt det. Store-Lars bandt den store stenen riktig fast til sekken og skjøv sekken ned i hullet, og den sank til bunns og kjøbmannen omkom. Lille-Lars slapp med livet også dengang, da kjøbmannen traff til å kjøre med hesten. Store-Lars gikk hjem til sin gård og la sig til å sove. Om morgenen fikk han se at Lille-Lars spaserte utenfor sitt eget hus. Han løp til hans gård og spurte: „Hvor har du fått så mange handelsvarer, da det er en hel slede full, og hvor har du fått så vakker en hest?“ Lille-Lars svarte: „Jeg fikk det i den innsjøen som du igår søkkte mig ned i med sekken, som du bandt den store stenen i.“ Da sa Store-Lars: „Vilde du ikke, navne, være så tjenstvillig å bringe også mig dit og søkke mig ned i det samme hullet?“ Lille-Lars svarte: „Det

Lassėǯa dallui ja jærai: „Gost don læt oǯ'ǯun nu ollo gaw'pe-galvo, go læ jur dievva hæstaræga, ja gost don læt oǯ'ǯun nu čabba hæsta?“ De Unna-L. vas'tidi: „Mun oǯ'ǯun dan jawris, gosa don mu ik'te vuoddjodeddjik dɛina sækkain, masa čadnet dan stuora gæđge.“ De dajai Stuora-L.: „Ikgo livču, gaimaǯan, nu vuollis, atte don dolvulit munai ja vuoddjodivčut dan sæmma rai'gai?“ Unna-L. vas'tidi: „Gal mun fal.“ De soai vulgiga ja valdiga hui stuora sækka miel'de ja hui nano sækka-čadnusa. De soai bođiga jaw'regad'dai. De dajai Unna-L. Stuora-Las'si: „Don fer'tet val'dit hui stuora gæđgi,“ ja Stuora-L. gaikoi jaw'regaddes hui stuora gæđgi ja bijai sækka sisa ja guddi gas'ko dan jawri, ja soai bođiga dam raigi lusa. De gur'gali Stuora-L. eret sækka siste dan stuora gæđge ja manai ieš sækka sisa, ja Unna-L. čanai sæk'kanjalmi hui nannusit gidda ja čanai dan stuora gæđgi gidda dan sek'ki hui nannusit ja hoi'gadi Stuora-Lassė daina sækkain dan jaw'rai, ja son vuojoi dokko, ja son læ vel dālai dobbe. Unna-L. eli maŋ'ga jagi vel das mannjeli ja bir'gi hui buris ige darbahan šaten ballat i ovtasge, go duš'šadi dan Stuora-Lassė eret, mi lavi illastit Unna-Lassėǯa juokke lakkai, dallego soai leiga ovtas.

De nogai dat mui'talus.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

74.

De li ak'ta olmai, man namma lei Pæi'ka, ja dat ani ovta oabba, ja dak oruigan ovta sajin, ja de lei gonagas-bai'ki lakka das. De li gonagas rii'demen; de buođi Pæika bak'te. De li vuoš'šame Pæi'ka, ja de lok'ti builbađi, ja batti duoldai, mannjel go lok'ti gad'dai. De siđai gonagas oas'tik dan bađi, ja de jærai: „Mɛit batti mak'sa, mi duol'da muoragæt'te?“ „Gol'ma čuođi dala mak'sa batti.“ De uosti gonagas dan bađi; de rii'di sii'di, ja de gæč'čali dan bađi biddjak duol'dak muoraitgæt'te, čuok'ki rađđebæl-hærraidės gæč'čak dan imalaš bađi, ige dat batti duol'dam muoraitgæt'te. Gonagas suttai, vulgi Pæika lusa vasten: „Dal læk ol'ma bæt'tam; dal galgak goddahallak.“ Pæi'ka daddja: „Ik don oas'tam dan stoappo, man nal'de batti orui.“ De

skal jeg nok." De gikk avsted og tok med sig en meget stor sekk og et meget sterkt bånd om sekken. De kom da til innsjøen. Da sa Lille-Lars til Store-Lars: „Du må ta en meget stor sten," og Store-Lars slet op på bredden en meget stor sten, la den i sekken og bar den midt ut på sjøen. De kom til hullet. Store-Lars rystet den store stenen ut av sekken og gikk selv inn i den, og Lille-Lars bandt åpningen riktig fast til, bandt den store stenen godt fast til sekken og skjøv Store-Lars med sekken ned i innsjøen, og han sank der og er der ennu. Lille-Lars levde enda mange år derefter og klarte sig meget godt og behøvde ikke mer å være redd for noen, da han hadde ryddet av veien Store-Lars, som pleide å fare ille med ham på alle måter, dengang de var sammen.

Så sluttet den fortellingen.

74. PEIK OG KONGEN.

Det var en mann som het Peik, og han hadde en søster; de bodde på samme sted, og kongsgården lå i nærheten. Kongen var ute og red; han kom forbi Peik. Peik holdt på å koke, og så løftet han gryten av, og den kokte, efterat han hadde løftet den av. Kongen vilde kjøpe gryten og spurte: „Hvad koster den gryten som koker uten ved?" „Tre hundre daler koster gryten." Så kjøpte kongen gryten; han red hjem og prøvde å sette gryten til å koke uten ved. Han samlet rådsherrene sine for å se på den underlige gryten, og den kokte ikke uten ved. Kongen blev sint og gikk igjen til til Peik: „Nu har du narret mig; nu skal du bli drept." Peik sier: „Du kjøpte ikke den stabben gryten stod på." Kongen spør: „Hvad

gonagas jærra: „Mɛit stoap'po mak'sa?“ Daddja Pæi'ka: „Gol'ma čuotti dala mak'sa stoap'po visten.“ De mavsi gonagas visten gol'ma čuotti dala dan owdan. De vulgi gonagas ruok'tok rii'dek dɛina stoappoin, čuok'ki rađđebæl-hærraides čoak'kai vasten gæč'čak: „dal duol'da batti,“ ige dat duol'dam.

De visten gonagas vulgi rii'dek Pæika lusa golmain rađđebæl-hærraides guime. De galgai god'dik Pæika. De li Pæi'ka oabbainės ovta laddje habmai; æi dow'dam; leiga ovtalaganak muttui. De li Pæi'ka nok'kam, go gonagas buođi; mɛn de li šlak'tem ovta bukka ja li cissaploaso bossum dievva bieggain ja biddjam mali dievva ploaso. De buođi gonagas; Pæi'ka oađđa. Goč'čọ gonagas oabba bok'tik vielljas. Daddja oab'ba: „I son duosta; dat læ nu hil'bak sid'nai, ruot'ta niibin, bar'ga sun nala.“ Gonagas goč'čọ: „Mana bære bok'tik!“ Daddja oab'ba: „Mana eš bok'tik!“ De manai oab'ba, bovti ak'ti ja guk'ti; fal'li Pæi'ka oabbas nala, čug'gi oabbas rad'dai niibin dan varra-pluossui, mɛit oabbas occi lei biddjam gavvilvuođain. Fallango niibin čug'gi, gaččai oab'ba guol'bai jamas. Jærra gonagas: „Mɛit don dakkik? Oabbak mɛit god'dėk.“ Daddja Pæi'ka: „I hætti nu guk'ki dal'ki læ junin.“ Duop'pi Pæi'ka čoarvi, bosasti oabbas bæl'ljerai'gai. Oab'ba fal'li bajas. Daddja gonagas: „Dat læ imalaš diŋ'ga, go jabma ol'muit bok'ta dɛtde čoar've.“ Siđai gonagas oas'-tik, jærra Pæikan: „Mɛit mak'sa?“ „Gut'ta čuođi dala mak'sa.“ Pæi'ka i siđastuva vuog'dik. Gonagas rokkadalla; Pæi'ka vugdi goita.

Gonagas sii'di vulgi, čuok'ki gaitin rađđebæl-hærraides gæč'čak dan imalaš diŋga: jabma ol'muit bok'ta. Valdi gonagas, vuodnames goddi; daddja sæmme laddje go Pæi'ka: „I hætti nu guk'ki dal'ki læ junin,“ rɛi'ki gonagas šloattanes ja duop'pi čoarve, galgai bosastek dugo Pæi'ka, bok'tek dan jabma ol'mu. Gonagas bosui bæivi ja ija; i dat baddjanam. De suttai gonagas; daddja: „Pæi'ka læ ol'ma bæt'tam golma gærdi; de dal olmai gal'ga vuol'gėk god'dik.“ De li Pæi'ka biddjam oabbas ėreden baikin ja addi gut'ta čuotti dala oab'basis gar'vọdi ieǯas oabba bik'tasit sisa. Go gonagas buođi, doaivui gonagas att Pæika oab'ba dat li goađin. Jærra gonagas: „Gost dun viel'lja læ?“ Daddja Pæi'ka: „Dat læ mannam nu gukkas go son i dieđe;

koster stabben?“ Peik sier: „Tre hundre daler koster også stabben.“ Kongen betalte igjen tre hundre daler for den. Så red han hjem med stabben og samler igjen rådsherrene sine sammen for å se at nu koker gryten, og den kokte ikke.

Da red kongen igjen til Peik med sine tre rådsherrer. Han skulde drepe Peik. Peik og hans søster så likedan ut; de kjente dem ikke; de var like av utseende. Peik hadde lagt sig til å sove, da kongen kom; men han hadde slaktet en bukk og hadde blåst urinblæren full av luft og fylt den med blod. Kongen kom; Peik sover. Kongen byr søsteren vekke bror sin. Søsteren sier: „Jeg tør ikke; han er så snarsint; han springer til med kniven og tar på mig.“ Kongen befaler: „Gå bare og vekk ham!“ Søsteren sier: „Gå sjøl og vekk ham!“ Søsteren gikk og vekket ham én gang og to ganger; Peik for løs på søster si, og stakk henne med kniven i brystet i blodblæren, som han listig hadde lagt i barmen hennes. Straks da han stakk med kniven, falt søsteren død på gulvet. Kongen spør: „Hvad gjorde du? Du drepte søster di.“ Peik sier: „Det har ingen nød, så lenge der er luft i nesen.“ Han grep et horn og blåste i øret på søsteren. Søsteren sprang op. Kongen sier: „Det er en underlig ting, at det hornet vekker op døde folk.“ Kongen vilde kjøpe det, han spør Peik: „Hvad koster det?“ „Det koster seks hundre daler.“ Peik hadde ikke lyst å selge det. Kongen ber; Peik solgte det allikevel.

Kongen reiste hjem og samlet alle rådsherrene sine for å se den underlige ting, at han vekker op døde folk. Han tok og drepte sin svigermor; han sier likesom Peik: „Det har ingen nød, så lenge der er luft i nesen.“ Kongen drev om i slottet og grep et horn; han skulde blåse likesom Peik og vekke den døde op. Han blåste dag og natt; hun stod ikke op. Da blev kongen sint og sier: „Peik har narret mig tre ganger; nu skal jeg gå og drepe ham.“ Peik hadde sendt søster si bort fra gården og gav henne seks hundre daler. Han klædde sig i søsterens klær. Da kongen kom, trodde han at det var Peiks søster som var i gammen. Kongen spør: „Hvor er bror din?“ Peik sier: „Han har reist så langt at jeg vet

guđi sun næl'gok; i son ane biebmuit.“ Gonagas sünestušai suddo dan, go ak'tǫ lei guođđam oabbas. Daddja: „Ikgo don, rakkis gonagas, valde sun giekan-bii'gan.“ Gonagas valdi. De li ovta jagi dobbil, orui giekan-biigait olin, ja de ribme biigak gassogoattik. De li Pæi'ka vutten dobbil; dat li dakkam gɛitin biigait nuollin. Gonagas bijai alla vare nala spigir-dudno sisa, fieraldatti baddjel bavti. Pæi'ka jami.
(Johan Steinnes 1888, Balsfjord.)

75. BAR'DNI JA GONAGAS.

De lei muttom olmai, gæst lei bar'dne ja niei'da. Bar'dni lei hui hil'bad, ja alo son narridi olbmuid. Mutto de jami sod'nu ač'či. Go niei'da dam oini, atte ač'či lei jabmam, de šaddai son sagga morraši ja dajai viel'ljasis: „Movt moai dal gal'ge ai'gai boattik, go moai guovta lebme baccam?“ „Ale bala, oabbaǯam,“ vas'tidi bar'dni; „gal juoga gal'ga rađđen šad'dat.“ Bar'dni gar'vudi ja vulgi, ja go son gukka lei vaddjolam, de bođi son gonagas-dallui. Go gonagas oini bardni, de riemai son jæradet, gost bar'dni orro, ja mi su fid'no lave læt. Bar'dni vas'tedi, atte su fid'no læ olbmuid narredet. Go gonagas dam gulai, jærai son bardnist: „Doaivotgo don jieǯad sat'tet mu narredet?“ „Doaivom,“ vas'tedi bar'dni. „Na, narred dal, bardnaǯam!“ dajai gonagas. „Vare bære livči mu bier'gasat dabbe, de mon galle du aigušim narredet,“ vas'tedi bar'dni. Gonagas goččoi bardni vieǯ'ǯat bier'gasides; muttu bar'dni buvti ow'dan maŋ'ga agga, ja gonagas hasti su mat'kai vieǯ'ǯat bier'gasides. Bar'dni siđai hæsta; dam son oaǯǯoi, ja de son vulgi ja bođi ruok'tot; muttu i son hoppuhallam mac'cat gonagas lusa.

Go gonagas oini, atte bar'dni i ittam su lusa, de vulgi son bardni occui. Ja bar'dni ar'vidi, atte gonagas læ su oʒos; de goččoi son oabbas heŋ'gėt bađi skertegi, biddjat duššе væhaš čaʒi ja cak'kehet hui stuora ræđkes-dola. Aito go dat væhaš čacci lei šnjirastam, bođi gonagas, ja bar'dni valdi jafoid ja riemai vis'pėt battai, mi dul'di hui sagga, ja bar'dni ruottasti ok'tan bađin goađėst olgus, ow'dalgo gonagas

det ikke; han lot mig igjen å sulte; jeg har ikke mat.“ Kongen syntes synd på henne, da han hadde latt søster si igjen alene. Han sier: „Vil ikke du, kjære konge, ta mig til kjøkkenpike?“ Kongen gjorde det. Han var der et år og var ilag med kjøkkenpikene, og så begynte de å bli tykke. Da var Peik igjen på ferde; han hadde gjort alle pikene fremmelige. Kongen satte ham i en spikertønne på et høit fjell og lot den rulle ut over berget. Peik døde.

75. GUTTEN OG KONGEN.

Der var en mann som hadde en sønn og en datter. Gutten var meget kåt, og alltid narret han folk. Men så døde deres far. Da piken så at faren var død, blev hun meget bedrøvet og sa til bror sin: „Hvordan skal vi nu komme ut av det, da vi er alene igjen?“ „Vær ikke redd, søster mi,“ svarte gutten; „det skal nok bli et råd.“ Gutten klædde sig og gikk, og da han hadde gått lenge, kom han til kongsgården. Da kongen så gutten, begynte han å spørre, hvor gutten bodde og hvad som pleide å være hans arbeide. Gutten svarte at hans arbeide var å narre folk. Da kongen hørte det, spurte han gutten: „Tror du at du kan narre mig?“ „Ja,“ svarte han. „Nå, narr mig nu, gutten min,“ sa kongen. „Gid jeg bare hadde mine greier her, så skulde jeg nok narre,“ svarte gutten. Kongen bød ham hente dem; men gutten kom frem med mange undskyldninger, og kongen opfordret ham til å reise og hente greiene sine. Gutten vilde ha en hest; det fikk han, og så reiste han og kom hjem; men han skyndte sig ikke med å vende tilbake til kongen.

Da kongen så at gutten ikke viste sig hos ham, reiste han for å lete efter ham. Gutten skjønte at kongen lette efter ham. Da bød han sin søster henge gryten på skjerdingen, ha bare litt vann i den og tende op en meget stor ild av ener. Nettop som den vassdråpen var begynt å koke, kom kongen, og gutten tok mel og begynte å vispe det i gryten, som kokte meget sterkt. Han løp med gryten ut av gammen, før kongen nådde til å by goddag, og satte den på

hap'peha adnot buore bæivege, ja manai smak'komuora ala firudet bađest. Gonagas vulgi miel'de, ja go son aicai dam bađi, de šaddai son sagga ibmaši, vajaldatti buok moares ja riemai oas'talad'dat daggar ƀađi, mi dolahæt'ta duol'da. Bar'dni dakkalud'dagođi, dego il'la son ras'kėstuvaši bađės vuow'det; muttu gonagas bæi'dagođi baddjeli ja ƒalai bar'dnai ollo rudaid, nuvt atte son oaǯǯoi bađi ja gaččai ruok'tot.

Go gonagas bođi ruok'tot, de čoak'kai goččoi son olbmuides ja mui'tali, atte son ai'go čajehet ibmaša. Go buokat leddje čoag'ganam, de vieǯǯai son bađi ja bijai čaʒi sisa daina gaddoin, atte batti dul'de; muttu i dat šad'dan manenge. Muttu go gonagas oini, atte son lei bættahallam, šaddai son moarrai ja nitti bardni god'dit. Bar'dni ar'vedi, atte gal gonagas boatta, ja nuvt dat šaddai. Gonagas bođi ja riemai bardni sivahallat, atte son læ bæt'tam su. „I," vas'tedi bar'dni; „don ik læk mænnodam riek'ta; alma don oidnėt, atte mon adnėm bađi smak'komuora al'de." „De mat'ta," vas'tedi gonagas, doamai ruok'tot ja dagai nuvtgo ow'dalge; muttu i dat šad'dam dađe buorek.

(Johan Kitti 1889, Øksfjord.)

76.

De læi muttom âlmai, gæs leddjė ollo dur'vak, jâ son ovtu ƒer'ti ruok'kât liikides. Æra âlmai bođi dâm vissui jâ oini su ruok'kâmen; de celki: „Vuoi dâm olbmu likkulâš, gæs ækkedes ajânâs læ! Vâre munnjige livči!" De son ar'vâlišgođi oas'tek ækkedes ajânâsâid. Dot âlmai mærredi ovtâ hærge. „No juo, dâm mon gâl mielâstâm âddam; muttu movt mon gâlgâm dâi oaǯ'ǯot âlcesâm?" Nub'be celki: „Garvot buok mu bik'tâsi bâddjelâsâd, de don oaǯǯok dâid." Nuvt son dâgâi jâ nubbe ækked sâdnjedišgottė su juolgek, nu âtte son ruokkâi halidusâin jâ celki: „Hεi suottâs! mon âddam dâi owdâs guo'kte hærge." Muttu diettâlâs, dâk bâhaneddjė bæivalâǯǯât, nu âtte son šâddâi buoc'cen dâinâ jâ gukka buoʒâi stuorrâ bak'čâsi, go ƒer'ti njuos'kâ oaǯ'ǯai ruok'kât dai os'tum dur'vaides.

(Balke, Karasjok.)

huggestabben og rørte i den. Kongen fulgte med, og da han så gryten, blev han meget forundret, glemte all sin vrede og begynte å ville kjøpe en sådan gryte som kokte uten ild. Gutten lot som han nødig kunde nenne å selge gryten; men kongen begynte å overhenge ham og bød ham mange penger, så han fikk gryten og skyndte sig hjem.

Da kongen kom hjem, kalte han sine folk sammen og fortalte at han vilde vise frem et under. Da alle var samlet, hentet han gryten og hadde vann i den i den tro at den skulde koke; men det blev ikke til noe. Da kongen så at han var blitt narret, blev han vred og truet med å drepe gutten. Gutten skjønte at kongen nok vilde komme, og så blev det. Kongen kom og begynte å beskylde gutten for at han hadde narret ham. „Nei," svarte gutten; „du har ikke båret dig riktig ad; du så jo at jeg hadde gryten på huggestabben." „Det kan være," svarte kongen, skyndte sig hjem og gjorde som før; men det blev ikke bedre.

76. MANNEN SOM KJØPTE SIG KLØE.

Der var en mann som hadde meget skabb, og han måtte alltid klø sig. En annen mann kom til det huset og så at han kløddе sig; da sa han: „Voi den lykkelige mannen som har tidsfordriv om kvelden! Gid jeg også hadde det!" Så begynte han å snakke om å kjøpe tidsfordriv om kvelden. Den første forlangte en okseren. „Nå ja, det skal jeg gjerne gi; men hvordan skal jeg skaffe mig det?" Den andre sa: „Ta alle klærne mine på dig; så får du det." Han gjorde så, og næste kveld begynte føttene hans å klø, så han kløddе med lyst og sa: „Hei for en moro! jeg gir to okseren for det." Men som en kan vite, det blev værre for hver dag, så han blev syk av det og var lenge syk med store smerter, da han måtte klø det skabbet han hadde kjøpt, på bare kjøttet.

77.

Gudnavirus læi ak'ta bar'ne-olmus; son vuol'ga olkus ædnamit mel'de vaʒʒačet, ja son gaw'na dan vaʒ'ʒim-mokkinis ovta akka, middja læi čuoppaduvvum gas'ko gas'kat. Son valti dan gæʒe, manna mel'de leddje juolkek ja čoai've, ja son bajedi dan lakke bajas ja guod'degodi meltis, ja manna ɛin matkės. De boatta muttim stuora bæcce-vuobmai; de gaw'na ovta stuoremus bæʒe, mas'te ovsek læk nuvt ollo ja vii'dat olkus mannek. Son goarhmoi bajas dan stuora murri ja gesi dan gaw'nam-diŋkas meltis ja bijai dokk bajas. De gudi dokkǫ muorra-gierragan sisa ja es manai vulus. De son vulki ja manai ɛin vii'dabut ædnamit mel'de. Muttǫ ow'dalgo son læi muoran eriden vuol'gam, de daddja son muttom sanit dan ak'ka-lak'kai: „Dus gal'ga boattit čačče ja muorjek." Go son læi dal mannam eriden danne, de i son sat boattam ænep dasa.

De bodi ak'ta gar'jelčoak'ke (gar'jelčutte); de gaw'ne gar'jelak Gudnaviručan bal'ga, goi'gǫ son læi mannam ja dol'vum dan ak'kalakke. De guorragotte dak sun bal'ga (luod'dasajit) gidda dassači go si gaw'ne dan stuora bæccemuora, gosa Gudnavirus læi gæssam dan ak'kalakke. Dan aike læi goi'ke il'me; i læm čačče gawnos sin matken; muttǫ si val'de huodnahan dan stuora bæccemuora mad'dagan bal'di (ruoc'ca-gurri), ja dan stuora muora oavsėk, makka leddje sad'dam nuvt vii'dat olkus, gok'če ollės gar'jel-čude. Go dak juo leddje orromen muorra-mad'dagan birra, de goʒ'ʒagodi dat ak'ka-lak'ke muorra-gierragen muora mel'de vulus, ja dat čačče golkai muora mel'de vulus. Gar'jelak leddje goi'kamen, ja si doi'vu, att har've læ juo boattam; si mai'stegotte dan čaʒe; muttǫ dat čačče læi saltis ja bačča. De das mannjel gerreklak'ke luččogodi; de gač'če sun bɛikak vulus muorra-oak'se-gaskait. De gar'jelak hoap'palas'te ja doap'pogotte dɛit bɛikait ja doi'vu, att bæʒen gaččadek vulus baccagak, ja si val'de ja borragotte dɛit baccagit, makka leddjen dan gerreklakke bɛikak. Go si borre, de vɛwtade sin gumide ja sin badne-oʒʒide gidda, ja si biw'degotte luovas guminasak ja badne-oʒʒinasak; muttǫ æi si oʒ'ʒum luovas. De ballagotte si, att dat i læm rek'ta muorra,

77. ASKELADDEN.

Askeladden var ungkar; han går ut og vandrer gjennem landene og finner på denne sin vandring en kone som var hugget midt over. Han tok den enden som føttene og maven fulgte med, løftet den op og begynte å bære den med sig, og han går sin vei videre. Da kommer han til en stor furuskog; han finner den største furuen, som har så mange grener som går vidt ut. Han kløv op i det store treet, drog sitt funn med sig og la det der oppe. Han lot det ligge igjen der i tretoppen og gikk selv ned. Så drog han avsted og gikk videre gjennem landene. Men før han gikk fra treet, sa han noen ord til den halve kona: „Av dig skal der komme vann og bær.“ Da han nu var gått derfra, kom han ikke mer dit.

Så kom en flokk russere; de fant veien efter Askeladden, hvor han var gått og hadde ført med sig den halve kona. De fulgte sporene hans, inntil de fant det store furutreet som han hadde dradd den halve kona op i. På den tid var det tøvær; det var ikke vann å finne på deres reise; men de slo sig ned ved stammen av det store furutreet, og grenene på det store treet som var vokset så vidt utover, dekket hele russerflokken. Da de nu satt omkring trestammen, begynte den halve konen i tretoppen å pisse nedover treet, og vannet rant nedover treet. Russerne var tørste, og de trodde, at det nu var kommet regn; de smakte på vannet; men det var salt og beskt. Derefter begynte den halve kona å skite; hennes skarn falt ned mellem tregrenene. Russerne skynte sig og grep efter skarnet og trodde at kongler falt ned av furuen. De begynte å spise konglene, som var den halve konas skarn. Da de spiste, satte det sig fast i deres gommer og tannkjøtt; de søkte å få det løst av gommene og tannkjøttet; men de fikk det ikke løst. Da blev de redde for at det ikke var et riktig tre, som hadde sådant vann og sådanne bær med sådan besk smak. De skyndte sig bort fra plassen under treet og flyktet.

En russer blev igjen under treet, og da de var flyktet fra treet, kom den halve kona ned langs treet til den ene russeren som var

mas'te læi daggar čačče ja daggar muorjek, mεis læi daggar bačča mai'sto. De hoap'palas'te si eriden dan muora vuolin ja vul'ge battaruššī.

De baʒi ak'ta gar'jel muora vuollai, ja go si leddje battaram muorra-guoran, de vulki dat ak'ka-lak'ke vulus muora mel'de dan ovta baʒedum gar'jelan lusa. De jærra dat ak'ta gar'jel dan ak'ka-lakken: „Ikgo don sida oappistet munnje bal'ga sabmelaʒʒait lusa?“ Ak'ka-lak'ke vas'tedan: „Dat læ gukkes balkis.“ Gar'jel jærra: „Manna guk'ke balkės læ?“ Son vas'tida: „Dat læ nuvt guk'ke, go dun ja mun njuok'čamak læk.“ Gar'jel jærra: „Manna guk'ke læ dun ja mun njuokča?“ Gerrek daddja: „Dat læ nuvt guk'ke, go don coggak njuok'čamat mun njal'mai ja mon coggam njuok'čamam dun njal'mai.“ De adnǫ gerrek vuostačin gar'jeles njuok'čaman eʒas njal'mai; de gar'jel cog'gali njuok'čames gerregan njal'mai; muttǫ go gar'jel læi buoraget cog'gam njuok'čames gerregan njalme sisa, de gaskesti gerrek sun njuok'čaman madda-rajen gas'kat. De alki gar'jel dεina njuokča-lakkin dibardesgoattit, ja de vulki son battaresgoattit ja occagodi nubbit bal'ga. De doarradi dεit, ja go bodi nuvt lakka, go oaʒʒoi dεit oai'nit, de dibardan son melanes: gal'ga mui'talet gar'jelčuttai att dan stuora bæcce-muora ovsit sinne læi ak'ta sabmelas gerrek. Muttǫ son dibardemines balti vela ænebuit ja ænebu. Sin bal'ga owtan læi ak'ta odda gal'mum jaw're, ja si, go leddje nuvt sagga bal'lam dan dibardæd'dje gielan, de viekkagotte si nuvt hoappon aive njuol'ga dan odda gal'mum jawre nala. Nuvt lεddje si viekkamen ja lεddje boattam gas'ko jawre; de dod'dju dat odda gal'ma jiednja, ja nuvt doš'še dat stuora gar'jel-čoak'ke ja haw'ke dan jaw'rai. Dan læi Gudnavirus dakkam dεina ak'ka-lakkin, mεit son læi gaw'nam mæccėn.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

78. BAPPA JA LUK'KARA JA GIR'KOVERDE BIRRA.

De lei muttom bonde-olmai, gæst lei hui čabba æmid. De lavi bap'pa ja luk'kar ja gir'koverde mannat hui daw'ja su guossist; dastgo dat lei boantas dallo ja muđoi maid čor'gad. Muttu i guttege dain

igjen. Han spør den halve kona: „Vil du ikke vise mig veien til lappene?“ Den halve kona svarte: „Det er en lang vei!“ Russeren spør: „Hvor lang er veien?“ Hun svarer: „Den er så lang som din og min tunge.“ Russeren spør: „Hvor lang er din og min tunge?“ Kjerringa sier: „Den er så lang som når du stikker din tunge i min munn og jeg stikker min tunge i din munn.“ Da ber kjerringa russeren om først å stikke tungen i hennes munn; russeren stakk tungen sin i kjærringas munn; men da han hadde stukket tungen sin godt inn i hennes munn, bet hun hans tunge av ved roten. Da begynte russeren å pludre med den halve tungen, og så tok han flukten og lette efter de andres sti. Han satte efter dem, og da han kom dem så nær at han fikk se dem, pludret han i sine egne tanker, at han skulde fortelle russerflokken at i grenene på den store furuen var der en lappekjerring. Men med sin pludring skremte han enda flere og mere. Foran deres sti var en nyfrossen innsjø, og da de var blitt så svært redde for det pludremålet, løp de så fort bent ut på den nyfrosne sjøen. De løp således og var kommet midt ut på sjøen; da brast den nylagte is, og således omkom den store russerhop og druknet i sjøen. Det hadde Askeladden gjort med den halve kona han hadde funnet i skogen.

78. PRESTEN, KLOKKEREN OG KIRKEVERGEN.

Der var engang en bonde, som hadde en meget vakker kone. Presten og klokkeren og kirkevergen pleide ofte å gjeste ham; for det var en velstandsgård og ellers også velstelt. Men ingen av disse

gussin diettam guoimis jur'daga, vaiku sist lei buokain jura ok'tag jurda, ja dat lei dušše anestuvvam-jurda. De leggje dak guossek joaw'dam dam raddjai sin jur'dagi fidnost, atte si al'ge sar'dnot daina čabba nissunin dam birra, mi sis lei jur'dagist. Æmid lei hui gavvilis niso; son i biet'talam ovtastge njul'gėstaga, muttu hoigadi nubbi bæi'vai, vai si bessek buorebut sar'dnot dam birra, movt dat buoremusat orro hei'veme. Go dal dak guossik manne ruok'tot, de mui'tali dat niso buok daid gussid ar'valusaid su boad'njasis. Nuvt maida čali son girji bappa roav'vai ja luk'kara ja gir'koverde ak'kai, atte sust læ ok'ta gal'bi, mi læ nu mielkas, atte son lave oaǯ'ǯot viekkobæli vuoja juokke vakkost. Muttu dat niso lei mærridam sist buokain viekkobæle vuoja, gutte su bal'di bæssa vel'ledit, ja si buokak leggje dam loppidam. De lei dalo-isid ar'valam su akkaines, atte son vuol'ga mæc'cai baččalit, dam bodda go guossik læk boattam. De lei niso loppidam: bap'pa galgai boattit, go dii'bmo lei ok'ta mannjel gas'kabæivi, ja luk'kar fast, go dii'bmo lei guok'te, ja gir'koverde fast, go dii'bmo lei golbma. Niso lei bow'dėm buok sin roavvaid suoli dam sæmma bæi'vai guos'sin ieǯas lusa dii'bmo njællje ai'gai.

Go dal dat mærriduvvum ai'gi bođi, de bođi bap'pa, ja niso algi gafe vuoš'šat. Son goččoi bappa juo nuoladit seŋ'gi garvisin, das'sago son gær'ga, ja vela son galgai nuoladit juo alas. Bap'pa fer'ti nuvt dakkat, ja son lei juo buk'tam mieldis vuoddja-æb'bara, nuvtgo ar'valus lei læmaš. Bap'pa nuoladi ɛito seŋ'gi. De gærgai gaf'fe; soai jugaiga dam. De galgai dal niso boattit seŋ'gi. De aicai niso, atte luk'kar boatta; de mui'tali son bap'pi, atte luk'kar boatta. Bap'pa suor'gani ja jærrali: „Gosa mon dal galgam mannat?“ Niso vas'tidi: „Mana uwna duokkai ja jottelit!“ Bap'pa fer'ti fal'lėt jura nu alas go son lei, ja ige as'tam gar'vudit i maggarge.

De bođi luk'kar, ja dast lei dat sæmma æran mi bappas nai; sust maida vuoddja-æbbir gieđast ja sæmma ar'valus, mi bappas nai lei læmaš, vaiku dal alas bap'parieppo uwna duokkin gul'dala. Luk'kar i dieđe mai'dege vaddoid, æmbu go doai'vo buok gævvat ai burist. Bap'pa maid gad'da, atte gal dai'da luk'kari buorebut likkustuvvat go sudnji. Niso goččoi su maid nuoladit seŋ'gi jura alasin, das'sago son

gjester kjente hverandres tanker, skjønt de alle hadde en og samme tanke, og det var kun en lysten tanke. Nu var disse gjester kommet så langt i sitt tankearbeide at de begynte å tale med den vakre kvinnen om det som de hadde i tanke. Konen var en meget listig kvinne; hun sa ikke bent frem nei til noen av dem, men utsatte det til næste dag, forat de bedre kunde tale om hvorledes det syntes å høve best. Da nu gjestene gikk hjem, fortalte kvinnen sin mann alle disse gjestenes planer. Hun skrev også et brev til prestens frue og til klokkerens og kirkevergens koner, at hun hadde en kalv som var så rik på melk at hun pleide å få en halv våg smør hver uke. Men kvinnen hadde fastsatt for dem alle en halv våg smør for den som fikk ligge hos henne, og de hadde alle lovet det. Husbonden hadde avtalt med sin kone at han skulde gå ut i skogen for å skyte, mens gjestene kom. Kvinnen hadde lovet: presten skulde komme når klokken var 1 efter middag, og klokkeren når klokken var 2, og kirkevergen når klokken var 3. Kvinnen hadde hemmelig innbudt alle deres fruer til samme dag å besøke henne klokken 4.

Da nu den fastsatte tid kom, kom presten, og kvinnen begynte å koke kaffe. Hun bad presten klæ av sig og legge sig ferdig i sengen, til hun blev ferdig, og hun skulde også klæ sig naken. Presten måtte gjøre så, og han hadde alt bragt med sig en smørdall, som avtalen hadde vært. Presten klædde av sig og la sig i sengen. Så blev kaffen ferdig, og de drakk den. Nu skulde kvinnen komme i sengen. Da så hun at klokkeren kom, og hun fortalte presten at klokkeren kommer. Presten blev redd og spurte: „Hvor skal jeg nu gå hen?“ Kvinnen svarte: „Gå bak ovnen og det fort!“ Presten måtte fare op så naken som han var, og fikk ikke tid til å klæ noe på sig.

Så kom klokkeren, og han hadde samme ærend som presten; han hadde også en smørdall i hånden og samme plan som presten hadde hatt, skjønt den nakne stakkars presten nu hører på bak ovnen. Klokkeren visste ikke av noen fare, men håpet at alt skulde gå godt. Presten trodde også at det kanskje vilde lykkes bedre for klokkeren enn for ham. Kvinnen bad også ham klæ av sig og legge sig naken i sengen, til hun blev ferdig. Klokkeren gjorde så. Da nu kvinnen også

gær'ga. Luk'kar dagai nuvt. Go dal niso nai galgai boattit seŋ'gi, de fuomaši son, atte gir'koverde boatta. Luk'kar maid suor'gani ja jærrali, gosa son gal'ga dal mannat. Niso goččoi: „Mana uwna duokkai!“ Luk'kar rab'bali dokku aibas alas. Son bođi dokku, bap'pa dobbe aibas alas, ja bap'pa riemai su garrodit, „go dongis bottėk dei'ke ja dakkėk daggar barti.“

Go dal gir'koverde bođi — sust maid vuoddja-æbbir gieđast, sust aito jur sæmma ar'valusak, mak leggje dain owdebuin. Niso goččoi su nuoladit seŋ'gi aibas alasin. Son fer'ti maid nuvt dakkat. Go dal niso on gærgai, de son vulgi seŋ'gi; muttu de fuomaši bappa roavva ja luk'kara ja gir'koverde akkaid: si bottek dei'ke. De suor'gani dat gir'koverde ja jærrali, gosa son gal'ga šad'dat. Niso i diettam buoreb rađi go viekkalit uwna duokkai. Go son bođi dokku, de oaidna dobbe guok'te alas vuorrasa, ja de son jur'deli: „Mi dat læ baikid, go dabbe læk nu ollo juo ow'dal alas olbmuk; mutto dal i vækket, lekkus mi læʒ'ʒa.“ Roavvak botte sisa. Niso valdi sin buokaid buorrin guos'sin, ja algi on vuoš'šat gafe siggjidi. Go si dal jugadik gafe bæwde al'de, bap'pa ja su guoimek alas uwna duokkin morrašin ja baloin fer'tijik cæg'gat ja vuor'dit, movt gævva. De bođi dalle isid maid mæccist, ja son maid jugai gafe. De lei sust bis'so luođđagist, go son bođi dallui. De valdi son dam bisso gitti ja riemai ar'valit: „Min riika rađđijumi asahusa miel'de i læk loppi adnit luođđagasast bisso vela su ieʒasge viesost; de damditti fer'tėm mon maid baw'kalit dam buori ladda olgus, muttu gosa?“ Son aigoi lasseraigi baččit olgus; muttu ak'ka i dam suovvam. Son ar'vali atte: „jos dobbe læk æl'lik ja šad'da vahag; muttu buoremus læ, go baʒak uwna duokkai.“ De isid maida dasa lii'kui, atte nu dat læ buoremus. De valdi son bisso gitti ja riemai rakkadit dam baččim-laggje. Dok alas olmuš-riebok bærehaga suor'gane ja al'ge čuor'vot: „Ale, vielljaʒam, baʒe, ow'dalgo mi dabbe erit bæssap!“ De si fer'-tije buokak dobbe gæssadit erėt nu alas go si leggje. De roavvak suor'gane buokak ja ribme ar'valit atte: „lægo dat albma-ilbmi, vai lægo dat niekko dahje oainahus, vai movt ja maina lagin di leppet dokku šad'dam?“ Si fer'tije mui'talit buok obba færana. De celki

skulde komme i sengen, la hun merke til at kirkevergen kommer. Klokkeren blev også redd og spurte hvor han nu skulde gå hen. Kvinnen bød: „Gå bak ovnen!“ Klokkeren skyndte sig dit ganske naken. Han kom dit; presten var der ganske naken og begynte å forbanne ham, „at også du kom hit og bragte mig i sådan knipe.“

Da nu kirkevergen kom — også han hadde en smørdall i hånden og nettop de samme planer som de andre. Kvinnen bad ham klæ av sig og legge sig ganske naken i sengen. Han måtte også gjøre så. Da nu kvinnen igjen blev ferdig, begav hun sig hen til sengen; men så fikk hun se prestefruen og klokkerens og kirkevergens koner. De kommer dit. Da blev kirkevergen redd og spurte hvor han skulde gjøre av sig. Kvinnen visste ikke annen råd enn å løpe bak ovnen. Da han kom dit, ser han der to nakne gamlinger, og han tenkte: „Hvad er dette for et sted, da der alt før er så mange nakne folk her; men nu hjelper det ikke; det får være som det vil.“ Fruene kom inn. Kvinnen tok vel imot dem alle og begynte atter å koke kaffe til dem. Mens de nu drikker kaffe ved bordet, må presten og hans feller stå nakne bak ovnen med sorg og frykt og vente på hvorledes det går. Da kom husbonden fra skogen, og han drakk også kaffe. Han hadde børsen ladd, da han kom til gården. Da tok han børsen i hånden og begynte å overveie: „Efter vårt rikes regjerings forordning er det ikke tillatt å ha ladd børse endog i ens eget hus; derfor må jeg også smelle den gode ladning av, men hvorhen?“ Han vilde skyte ut gjennem vinduet; men konen tillot det ikke. Hun sa: „Enn om der er noen levende der og der skjer skade; men det er best at du skyter bak ovnen.“ Husbonden syntes også om dette, at det var best så. Han tok børsen i hånden og begynte å gjøre den ferdig til å skyte. Hine nakne stakkarer blev rent forferdet og begynte å rope: „Kjære bror, skyt ikke, før vi slipper herfra!“ Da måtte de alle dra sig derfra, så nakne som de var. Da blev alle fruene forferdet og begynte å tenke: „Er det den riktige verden eller er det en drøm eller et syn, eller hvorledes er I kommet dit?“ De måtte fortelle hele historien. Da sa husmoren til fruene: „Der er de kalvene som har bragt med sig smørdaller, hvis I har

dalo æmid daida roavvaide: „Die læk galbik, mak læk mieldisek buk'tam vuoddja-æb'barid, jos di daid halidepet oaidnit.“ De si oǯ'ǯu sin bik'tasidesek ja besse fast gar'vudit ja vul'ge ruok'tot buok stuoremus hæppanemin, ja roavvak bacce dasa ja gulaskud'de dam æmidest vii'dasæbbut dam birra; muttu æmid i ad'dam šat mai'dege stuoreb bajasčuw'gitusaid dam birra, muttu vas'tidi atte: „Di leppet dam ieǯa oaidnam, atte si leggje boattam dei'kė, ja atte si leggje al'gam čajehet gud'nihis mænoid ja šad'dam nuvt alasin uwna duokkai; dasa i šat darbašuvvu buoreb ige čiel'gaseb duođaštus gæstge. Jos dal vela halideppet buoreb dieđo, de mannet ieš gutteg bodnjidæddek lusa ja jæradekket sist, ja jos di dal dattobettet val'dit daid vuoddja-æb'barid mieldadek ja doal'vot daloidasadek, de dam di galle oaǯ'ǯobettet. Buok maid mon dam birra dieđam mui'talit, de læ dat juo nuvt diđulaš, atte mon dam baikist læm orrum mæs'ta guok'te nubbe lokkai jagi, ja jura alo gæǯos aigi mon dain hærrain læm vaividuvvum, vaiku mon læm alo sin ar'valusaid vuos'taičuǯ'ǯum ja alo sin erit cag'gam dam baha ja hæppadlaš dagost. Muttu si æi læk dam vutti val'dam. De leggjėm mon vaimostam ar'valam ovta gærdi čuowga ow'di buk'tit sin čiegos bahavuođa, man sist si juo nuvt gukka aigi læk vaddjolam.“ Muttu niso sardnoi ain vii'dasæbbut ja celki roavvaide: „Mon im læk dakkam sin imge ieččam gud'ni gud'nehisvuottan; muttu mon læm duššе dakkam dam nuvt almosin, atte si æi galga šat æmbu mu vaividit daggar mænnodemin.“ De vela sardnohi dat jierbmalaš niso daid roavvaid atte si æi gal'gam šat æmbu raŋ'got sin bodnjidæsek dam siva ja čaddjadusa ditti, nuvtgo songe i ai'gum sin šat vii'dasæbbut likkohut'tit, muttu suovvat sin læt daggarin, go si juo læk læmaš maïlmist.

Das'tu muttom aigi dastmannjel de fast botte buok dak golmas dam nissuna lusa, muttu aibas æra ar'valusaiguim go dak, mak ow'dal leggje læmaš. Si leggje boattam dow'dat dam sin ieǯaidæsek sivvan. De si anoheggje dam an'dagassi, maid si ow'dal leggje dam nissun vuos'tai ai'gum dakkat, ja loppide ollorak addaldagaid buok daid baha mænoid vuos'tai, maid si leggje su vuos'tai oaiveldam dakkat. — Daina lagin oaǯǯoi bap'pa læt ain suokkan-bap'pan nuvtgo

lyst til å se dem.“ De fikk sine klær og kunde igjen klæ på sig og gikk hjem med den allerstørste skam, og fruene blev igjen der og utspurte husmoren videre om saken; men hun gav ikke mer noen større oplysning derom, men svarte: „I har selv sett at de var kommet hit og at de hadde begynt å vise skamløs ferd og således kommet nakne bak ovnen; derom behøves ikke mer bedre eller klarere vidnesbyrd av noen. Hvis I vil ha ennu bedre kunnskap, så gå hver til sin mann og spør dem. Hvis I nu vil ta smørdallene med eder og bringe dem hjem, kan I det. Alt hvad jeg vet å fortelle derom, er allerede vitterlig: jeg har bodd på dette sted næsten tolv år, og hele denne tid er jeg blitt plaget av disse storkarer, skjønt jeg alltid har stått deres planer imot og alltid avholdt dem fra den onde og skammelige gjerning. Men de har ikke brydd sig derom. Da hadde jeg i mitt hjerte besluttet en gang å bringe for lyset deres hemmelige ondskap, som de alt så lang tid hadde vandret i.“ Kvinnen talte videre og sa til fruene: „Jeg har ikke skjemt ut hverken deres eller min ære; men jeg har bare gjort det så åpenbart, at de ikke mer skal plage mig med sådan ferd.“ Den forstandige kvinne talte videre med fruene om at de ikke mere skulde irettesette sine menn for den feil og villfarelse, likesom hun ikke videre vilde gjøre dem ulykkelige, men la dem være sådanne som de før hadde vært i verden.

Noen tid efter kom alle tre igjen til kvinnen, men med ganske andre tanker enn dem de før hadde hatt. De var kommet til å erkjenne sin skyld. De bad om tilgivelse for det de før hadde villet gjøre mot kvinnen, og lovte henne mange gaver for all den onde ferd de før hadde hatt i sinne mot henne.

Således fikk presten fremdeles være sogneprest som før. Og det fortelles at han derefter har vært en av de allerbeste Herrens tjenere. Den kloke og gode kvinne blev rost for sin kloke gjerning av alle som hørte det.

ow'dal nai. Ja de son mui'taluvvu læt læmaš ok'ta dain buoremus Hærra bal'valeg'gjin dastmanjas. Dat jierbmalaš ja buorri niso ramiduvvui su jierbmalaš dagos ditti buokain, guđek dam læk gullam.

(Lars Gaino 1880, Kautokeino.)

79.

De læi ovtâ gærde ok'tâ ak'ka, mâs leddje goađe dievvâ manak, jâ de gâlgâi ban'nogakko goi'kâdet, jâ de gâlgâi jor'gâlet dâm gakko. De fierrâli ban'nogak'ko eret bannos jâ fierâi olgus uk'sâraige, jâ ak'ka jâ su manak viekkâleddje mâŋŋai jâ gâl'ge giddâ val'det, jâ æige si ož'žum, jâ dât ban'nogak'ko fierâi balges-raige jâ gukka fierâi jâ dæivâi bædnâgâ njæi'gâ, jâ bænâ rawkâi: „buore bæive, ban'nogak'ko!“ Jâ ban'nogak'ko dâjâi: „Ikgo don valde mu guod'det ovtâ gâskâ?“ De valdi bænâ gakko njalbmai jâ guddi ovtâ gâskâ, jâ gâlgâi bænâ gavâstet. De gâččâi ban'nogak'ko ædnâm âlâ, jâ de vulgi fierrât jâ de dæivâi spiine njæi'gâ, jâ spiidne rawkâi „buore bæive, ban'nogak'ko!“ Jâ ban'nogak'ko dâjâi: „Ikgo mu valde guod'det ovtâ gâskâ?“ De spiidne loppedi val'det ban'nogakko jâ de bijâi njunes âlâ, jâ de vulgi jâ bođi jokkâgad'dai. De mânâi jogâ râs'ta jâ gâlgâi čaʒe jukkât, jâ gâččâi ban'nogak'ko jokkâgad'dai. De dâjâi spiidne: „Vai i son diettam borrât!“ jâ ban'nogak'ko vulgi fierrât. De dæivâi rievân guow'do, jâ rievân rawkâi: „buore bæive, ban'nogak'ko!“ Jâ ban'nogak'ko fas'tedi: „Guodde mu ovtâ gâskâ!“ De rievân valdi njalbmai jâ vulgi ruot'tât, jâ bođigâ stuorrâ gæđge guow'do. De čok'kedi rievân, jâ jærâi rievân ban'nogakkos: „Mâi don dattok?“ jâ ban'nogak'ko fas'tedi: „Son dat'to vuoiŋâstek.“ De celki rievân: „Son gâl'ga dudnji iež̌a vuoiŋâdusâ âd'det,“ jâ valdi jâ borâi ban'nogakko, jâ de oažžoi ban'nogak'ko dâm owdâs, go næl'godi akka manaidesguim, jâ go ovtâ mitto mit'teda guoibmases, de gâl'ga guok'te ož'žot ruok'tot.

(Balto 1890, optegnet i Sørreisa.)

79. PANNEKAKEN.

Der var engang en kone som hadde gammen full av barn, og så skulde hun tørke en pannekake og vende kaken. Da trillet pannekaken ned av pannen og trillet ut gjennem døren. Konen og barna hennes løp efter og skulde ta den fast, men fikk ikke fatt i den. Pannekaken trillet langs veien og trillet lenge; så traff den på en hund, og hunden bød „goddag, pannekake!“ Pannekaken sa: „Vil du ikke ta og bære mig et stykke?“ Da tok hunden kaken i munnen og bar den et stykke. Så skulde hunden gjespe; da falt pannekaken ned på jorden og gav sig til å trille. Så traff den på et svin, og svinet bød „goddag, pannekake!“ Pannekaken sa: „Vil du ikke ta og bære mig et stykke?“ Svinet lovte å ta pannekaken og la den på trynet sitt. Så gikk det og kom til en elv. Det gikk over elven og skulde drikke vann, og da falt pannekaken ned på elvebredden. Da sa svinet: „Å, at jeg ikke visste å ete den!“ Pannekaken gav sig til å trille. Da traff den på en rev, og reven bød „goddag, pannekake!“ Pannekaken svarte: „Bær mig et stykke!“ Reven tok den i munnen og løp avsted, og de kom til en stor sten. Da satte reven sig og spurte pannekaken: „Hvad vil du?“ Pannekaken svarte: „Jeg vil hvile litt.“ Da sa reven: „Jeg skal gi dig en annen hvile,“ og han tok og åt pannekaken. Det fikk pannekaken for det at den lot konen med barna sulte. Når en måler til en annen ett mål, skal en få to igjen.

80.

De li ak'ta boares gallis dobbe vuodna-badan, mi mui'tali:

Ak'ti li sukkamen, ja de ani han'del-ol'ma meltis ak'tan riwkoin. De gawnai njuorjoit dobbe Laksfirtan ja de vuʒi vanca dievva. De buvti næwre dalki æige šat boattam sii'di. De dal'ke drii'vi Lawkhæl-sul'lui, ja de šad'de orrot danne gol'ma jandirta; masa gal'mujek; mutto son njuovai gavce njuorjo-nakki ja de big'gi alces goadi, man vuol'de orrun dan næwre dalki baddjel, das'sa vir'ti, æige adnam biepmo mieltėsak, šad'de biepmogæt'te. De ani son niwsagan ja gas'kaman ja ditno; de dɛin oaʒʒoi dolâ ja de basi njuorjo-bierko ja njuorjo buoiti; de dɛina elle dan gol'ma jandirta danne, das'sa go vir'ti. De ladoi dɛit buitit vanca dievva. Dego botte sii'di, de ač'če gul gɛw'redi dɛit buitit gol'ma bæivi bajas, ow'dalgo ol'li.

De læi vastek nubbades sukkamen dan sæmme vuonan; i gaw'nam dobbe mɛi'dege ige adnam bisso miel'di; de vulki ruok'tot sukkat. De gaw'na gaddin skieri nal'de njuorjo ige adnam miel'de bisso ige diede, gok'te gal'ga dal dakkat dɛina njuorjoin. De huomehi, att ani baddi miel'di. De čanjai gidda njuorjo gær'gai da bodda go siitan manai bisso vieʒ'ʒamen, ja njuor'jo oroi bad'degæʒin gidda da bodda go siitan manai bisso vieʒ'ʒamen, ja vuʒi da njuorjo ja oaʒʒoi. Dego bodi stad'fui, de vuot'ta čæwresguba mannam jokkaraiki bajas dego rɛwsak-moadi. De vulki dɛitgis guoradæʒ'ʒi ja gawnai dɛit baddjen jogâ ja vuʒi dasa gait dinait, guok'te log čæw'ra.

De ak'ti vastek vuot'ta addjagis, go læi mannam bajas Noaddevarrai; i dat dal duos'tam mannjai vuol'git guoračet luod'daraiki, ow'dalgo manai aččis lut'te gullamen, mɛit dat daddja. Dego ač'če-rok'ki da gulâi, de dat dop'pi bisso. So doalvoi dokko addja-luddi; de soai guoraiga gidda addja-goattai; mutto i viššam vuoččit; dušše časki ak'so-šâlmin bajelt uvsa addja-goadi. De ad'dja bodi olkus; de dušše dat ak'šoin čuolasti oai'vai; de ad'dja jami. De ač'čerok'ki gul valti, čuoppai daggar gassa lanji, gasep go soabbi, ja de bonjai bessudaga das, ja de čanjai addja čæbehi, ja de dat vuolkahi gæssit ja gesi gidda vulus ver'vai, vuollil siita gesi jokkârog'gai; mutto æi danne

80. JAKTSKRØNER.

Det var en gammel kall der i fjordbotn[1] som fortalte:

Han var engang roende og hadde handelsmannen og hans kone med sig. Da traff han kobber der på Laksefjorden og skjøt båten full. Da kom det stygt vær, og de kom ikke mer hjem. Været drev mot Laukhellholmen, og de måtte bli der tre døgn; de frøs næsten ihjel; men han flådde åtte kobbeskinn og bygde sig et telt, som de holdt sig under, mens det stygge vær varte, til det blev opholdsvær. De hadde ikke mat med sig og blev uten mat. Han hadde knøsk og ildstål og flint; med det fikk han ild og stekte kobbekjøtt og kobbespekk; derav levde de tre døgn der, til det blev opholdsvær. Da la han spekket utover, så båten blev full. Da de kom hjem, kjørte far hans spekket op i tre dager, før han blev ferdig.

Så var han atter en annen gang roende i den samme fjorden; han traff ikke på noe der og hadde ikke børse med; da gav han sig til å ro hjem. Da treffer han ved land på et skjær på en kobbe; men han har ikke børse med og vet ikke hvordan han skal bære sig ad med den kobben. Da kom han på at han hadde taug med. Han bandt kobben fast til en sten, mens han reiste hjem efter børsen, og kobben var fast i båndet, mens han var hjemme efter børsen, og han skjøt kobben og fikk den. Da han kom til båtstøa, ser han spor efter en oterflokk, som er gått opover elven som en rypeflokk. Han gikk for å opspore dem og fant dem oppe i elven og skjøt dem der alle sammen, tyve otrer.

Engang igjen ser han spor efter en bjørn, som var gått op på Kistefjellet; han torde da ikke gå efter for å følge sporene, før han hadde vært hos sin far og hørt hvad han sa. Da salig far hans hørte det, grep han børsa. Han førte ham hen til bjørnesporet; de fulgte sporene like til bjørnehiet; men han gad ikke skyte; han slo bare med øksehammeren over døren til hiet. Da kom bjørnen ut; han slo den bare med øksen i hodet; da døde bjørnen. Da tok

[1] i Laksefjorden i Lenvik.

nagâdam guok'te hæsta gæssit bajas siita raddjai. De ver'tiga danne njuovvat, ja de lɛddje njæl'le lassa addja-gorodis.

(Lars Larsen 1883, Lenvik.)

81.

1.

Lei muttomin suola, ja son suttai mannui, go læ čuow'gad juokke ækkeda ja olbmut oidnet, go son suolada. De jur'dili: „Dat læ buoremus vuol'git bik'kadėt dan mano, ja son valdi bik'kafar'pala ja bik'ka-lurvo, ja go son bođi mano lusa, de son galgai bik'kadit al'git. Mutte son dar'vani dasa ok'tanaga dɛina bik'ka-far'palin, ja son čuoǯ'ǯo dāl dast gidda manos vel od'nege.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

2.

Suolâ aigoi vuol'gek suoladek; muttu læi manohæppe. De fuob-maši rađe, âtte son gâlgâi bik'kâdek mano, valdi bik'kâ-æb'barâ jâ mânâi bik'kâdek mano. Muttu de dâr'vani ieš mannui giddâ. Olmuš oaidna vel dalge âlbma čuoǯ'ǯomen mano âld bik'kâ-æb'barin gieđâst.

(Balke, Karasjok.)

82.

Æva valdi giel'do-muorâst murjid jâ âddi su boan'njases, jâ son i njiellâm bon'nai; de dâr'vani giekkirgæččai, jâ dâs'tǫ oi'nu dât giekkir-gæčči. I nissunest oi'nu. Go Æva borâi, de njielâi bon'nai. Adam huommaši, muttǫ i oǯ'ǯum olgus čol'lit.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

salig far hans og hugg en tykk ungbjerk, tykkere enn en stokk, og vridde vidjebånd av den; så bandt han om halsen på bjørnen og tok til å dra og drog den like ned til fjæren; han drog den til en elvegrop nedenfor gården; men to hester orket ikke å dra den derfra op til gården. De måtte da slakte den der, og det var fire lass i bjørnekroppen.

81. MANNEN I MÅNEN.

1.

Der var engang en tyv, og han blev sint på månen, fordi den er lys hver kveld og folk ser, når han stjeler. Så tenkte han: „Det er best å gå og tjærebræ månen.“ Han tok en tjæretønne og en tjæreklut, og da han kom til månen, skulde han begynne å tjærebræ. Men han blev sittende fast der tillike med tjæretønnen, og nu står han der fast i månen den dag i dag.

2.

En tyv vilde gå å stjele; men det var måneskinn. Da fant han på det råd, at han skulde tjærebræ månen; han tok en tjærepøs og gikk for å tjærebræ månen. Men så blev han selv fast i månen. En ser enda en mann stå på månen med en tjærepøs i hånden.

82. ADAMSEPLET.

Eva tok av bærene på det forbudte tre og gav sin mann, og han svelget ikke bæret helt; det blev sittende fast ved enden av luftrøret, og siden sees denne. På kvinnen sees den ikke. Da Eva spiste, svelget hun helt. Adam merket det, men kunde ikke spytte det ut.

83. OL'MU SIELLO LÆ HUWLO HAMIS.

„Huw'lo læ ol'mu siello," lokkek boares ol'muk.

De leggje guof'ta ol'ma vajoldæmi mæccist, jâ de soai vaibâigâ, jâ soai nokkâigâ dokko bal'ga gurri. Go dâk læiga nok'kâm, de nub'bi i oǯ'ǯum nâkkarid. De oaǯǯoi nub'be nâkkarid jâ ođi nu lossâdet, skuhrâi vela, jâ nub'be i nok'kâm. De goʒi dât, jâ dât oini, go huw'lo bođi njunneraigist olgus jâ de gir'deli dokko ovtâ bâl'si. De ruottâi dâm birrâ, jâ de fâst gir'deli. Duot oai'na, gi goccimen læ. De mânâi dât huw'lo gukkas dokko ba'lga mɛl'de, jâ dât hirmâstuvâi dât olmuš, gutte oini. De mânâi dokko âin bal'ga mɛl'de. De li of'tâ hæstâruŋ'go dobbe, jâ li dât suof'sâm. De mânâi dâm hæstâruŋgo sisâ jâ ruottâdi dobbe jâ hulâidi dobbe, jâ gæč'ča dât, gutte goccimen læ, mo dat râssa. Go dobbe gærgâi dât huw'lo, de bođi fâst jâ mânâi dâm ol'mu njuni sisâ, jâ de dât morrani. De jærra dât skip'par âldis, mi oini: „Mâid don niegâdik?" De mui'tâl dât olmuš dâm, mâid son niegâdi. Son niegâdi, âtte son mânâi gukkis matki, jâ son eli ovtâ gir'kost, jâ go son eli dobbe dâm gir'kost, de leggje nu ollo ol'muk gir'kost, jâ dât i læm ærago suovsâk, jâ dât hæstâruŋ'go læi gir'ko.

De nogâi dat mui'tâlus.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

84.

I.

Olmuš gawnâi bædnâg jâ dattoi âlcis ræŋ'gân. Soai soavâigâ balka âld, jâ dât gâlgâi læt vuoddjâ jâ miel'ke. Go bođigâ goattai, de âddi olmuš dam loppeduvvum balkâ, jâ ræŋ'gâ gâlgâi dal vuol'get bâr'gui šivehi gæč'câk jâ njui'ki jogâ râs'ta. Olmuš čur'vi: „Muitakgo balkad?" Bænâ cielâdi: „Ham dak'te, jam liebmâ!" Jâ nuvt šâddâi bædnâg bal'ka dušše dak'te jâ liebmâ.

(Balke, Karasjok.)

83. MENNESKETS SJEL ER I SKIKKELSE AV EN HUMLE.

„Humlen er menneskets sjel,“ sier gamle folk.

Der var to menn som vandret i skogen, og så blev de trette og la sig til å sove der ved veien. Da de hadde lagt sig, fikk den ene ikke sove. Den andre fikk sove og sov så tungt; han snorket enda; men den første sov ikke. Han våkte og så at en humle kom ut av nesen (på den andre) og fløi hen til en tue. Den fløi omkring tuen og fløi så igjen avsted. Dette ser den som var våken. Humlen fløi langt hen ad veien, og mannen som så det, blev forferdet. Så fløi den videre hen ad veien. Der lå en hesteskrott der, og den var full av makk. Humlen gikk inn i hesteskrotten, for om og surret der, og han som var våken, så hvordan den for frem. Da humlen blev ferdig der, kom den igjen og gikk inn i nesen på mannen, og så våknet han. Da spør kameraten hans som så det: „Hvad drømte du?“ Mannen forteller hvad han drømte. Han drømte at han reiste en lang vei og var inne i en kirke, og da han var der, var der så mange folk i kirken, og det var ikke annet enn makk, og hesteskrotten var kirken.

Så sluttet den fortelling.

84. HUNDENS LØNN.

1.

Mennesket traff hunden og vilde ha den til tjenestedreng. De blev enige om lønnen, og den skulde være smør og melk. Da de kom til gammen, gav mennesket den lovede lønn, og drengen skulde nu gå til sitt arbeide å gjæte kreaturene og hoppet over elven. Mennesket ropte: „Husker du lønnen din?“ Hunden gjødde: Ham ben, jam sodd!“ Og således blev hundens lønn bare ben og sodd.

2.

Bæna læ ieš mærridan balkas: bier'go(varra)-liema čuokkat ja davtid gas'kit, ja go boarasmuvva, de har'cabaddi, ja nakki i oažžo njuovvat.

Čuogahit vel gal'las, ow'dalgo har'cijet, ja goroda biggjet sæmma miesta-gurri, go læt har'cen. Æi njuova goas'sege boares bædnaga; mutte jakkasaš ja guovte-jakkasaš bædnaga nakki val'det.

(Anders Eira 1924, Kautokeino.)

85.

1.

De læiga guoft oabbaš; nubbe namma læi Haččečædne ja nubbe namma læi Njavečædne; soai oroiga ovt vare al'de. Sodnost læi goatte goabbasge, ja sodnost læi of'ta boažo goabbasge, maid soai laviga baččet, mi læi sodno ælatus. Dat boc'cuk læiga daggar, atte soai æva darbašam gæč'čat; dat bođiga ježa goađe lusa juokke baččem-aige iđedest ja ækkedest. Dego soai læiga ovta gærde vuol'gam mæc'cai, boc'cu-guovtes namalassi, de riemaiga soai sar'dnot. Daggja Haččečæne boažo: „De mon aigom vuol'get erit ja guođđet æmedam ruof'tot." Daggja Njavečæne boažo: „Manen don aigok vuol'gek?" „Mon aigom vuol'gek, danne go mu æmed læ nuvt baha mu vuos'tai; son lave mu čor'bmak jâ čief'čak, go mu bačča, ja dam ditti mon fer'tim vuol'gek erit su lut'te." Daggja Njavečæne boažo: „Im mon galle aigo vuol'gek; mu æmed læ nuvt buorre munnji. Son njawkada alo mu, go son bačča mu; damditti mon im ras'ke vuol'gek su lut'te erit, amas son baccet næl'got." Mutto Haččečæne boažo dajai: „Mon fer'tim galle vuol'get; dastgo im mon æmbo satte dast orrot, dainago mu æmed læ nuvt garas munnji," ja de son dajai dærvuođaid guoibmasis ja de vulgi ige boattam šat goas'sege ruof'tot. Mutto Njavečæne boažo baži æmedes lusa. Ja nuvt læ šad'dam Haččečæne boažo god'den, jâ Njavečæne boažo fastain læ šad'dam olbmuidi gæč'čoboažon.

2.

Hunden har selv fastsatt sin lønn: å lepje kjøttsodd og gnave ben og når den blir gammel, et taug å henge den i, og skinnet skal en ikke flå.

De lar hunden lepje sig mett, før de henger den, og kroppen legger de ved siden av den samme busk som de har hengt den i. De flår aldri en gammel hund; men en årsgammel og to-årsgammel hund tar de skinnet av.

85. VILLRENENES OPRINNELSE.

1.

Der var to søstre; den ene het Hattsjetsj-ædne, og den andre het Njavetsj-ædne; de bodde på et fjell. De hadde hver sin gamme, og de hadde én ren hver, som de pleide å melke, og det var det de levde av. Renene var sådanne at de ikke behøvde å gjæte dem; de kom selv til gammen hver melketid morgen og kveld. Da de engang var gått ut i marken, nemlig de to rener, begynte de å tale. Hattsjetsj-ædnes ren sier: „Nu vil jeg gå vekk og late min husmor igjen.“ Njavetsj-ædnes ren sier: „Hvorfor vil du gå vekk?“ „Jeg vil gå, fordi min husmor er så slem mot mig; hun pleier å slå mig med knyttneven og sparke mig, når hun melker mig, og derfor må jeg gå vekk fra henne.“ Njavetsj-ædnes ren sier: „Jeg vil ikke gå vekk; min husmor er så god mot mig. Hun klapper mig alltid, når hun melker mig; derfor nenner jeg ikke å gå fra henne, forat hun ikke skal bli igjen og sulte.“ Men Hattsjetsj-ædnes ren sa: „Jeg må nok gå; for jeg kan ikke være her mer, siden min husmor er så hård mot mig,“ og så sa den farvel til sin kamerat. Den gikk og kom aldri mere tilbake. Men Njavetsj-ædnes ren blev hos sin husmor. Og således er Hattsjetsj-ædnes ren blitt til villren, og Njavetsj-ædnes ren er blitt tamren for menneskene.

Men da Hattsjetsj-ædne så at hennes ren hadde forlatt henne og at Njavetsj-ædnes ren var blitt igjen, begynte hun å misunne sin

Mutto go Haččečædne oini, atte su boazo læ su guođđan ja Njavečæne boazo læ baccan, de son gađaštišgođi su oabbas ja jurdašišgođi, movt son galgaši oaʒ'ʒot allasis dam boc'cu su oabbastes erit, ja dam baggjeli son bargai maŋ'ga jagi; mutto i son oʒ'ʒun, dainago Njavečæne boazo læi æmedes bæle ige vuol'gam æmedes lut'te goas'-sege erit, ja Njavečædne eli burist juokke dafost, nuvt atte sust i læm mikkege heđid. Mutto Haččečædne læi likkohæbme ja eli nuvt hæjot obba su ages mietta ja fer'ti dušši gær'jedemin ællet. Galle son læi mai ow'dal čæw'lai; mutto dal son fer'ti vuollanet oabbas vuollai ja giiti, go oaʒʒoi boares gamaruoggjasid borrat. Mutto viimak de son šaddai boares, ja go i nagadam šat bar'gat, de son fer'ti jabmet nelgin, go i of'tage ad'dam šat sudnji mai'degen borrat; mutto juokkehaš dajai sudnji: „Manen bai leggjik nuvt garas boccuinad? Gal dal oaʒʒot nelgin jabmet, go ik mat'tam boc'cud adnet buorebut.“ Ja imge mon læk æmbo gullam dam birra mai'degen vii'dasabbut.
(Friis.)

2.

De lei guok'te nissuna; soai leiga rannaʒat, Aččešædni ja Navešædni. Soai laviga boččit aldo goab'bani; sod'nus læi al'do goabbasge. Aččešædni lavi gaʒ'ʒot visut boʒideidin dan aldos ruovsi, nu atte dat šaddai ruobbas manjaʒassi. De leiga aldot mæccis. De humaiga gas'kanæska. Aččešæni al'do dajai: „Son i vuolge ruok'tot; su æmid lave gaʒ'ʒot su ruovsi ja læ juo visut ruob'bodan. De son ai'go dal guođđit dan æmida. Dat lave, go gær'ga boččimis su, de speʒ'ʒe nu garrasit ja bæl'ka vel mielkehis gawri.“ De daddja Navešæn al'do: „Son gal manna ruok'tot æmida lusa. Dat læ sudnji nu buorre, lave boččit nu lidnasit ja arbmuštallat su.“ De soai ærranaddaiga; Aččešæn al'do manai mæc'cai. Navešæn al'do manai ruok'tot, ja de lavijet oamaʒas'tit olbmut, atte Aččešæn aldos læt šad'dan goddit ja Navešæn aldos dat lojis bowcut, maid olbmut guođohit.
(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

søster og å tenke på hvordan hun skulde få den renen til sig bort fra søsteren, og derpå arbeidet hun i mange år. Men hun fikk den ikke, for Njavetsj-ædnes ren holdt med sin husmor og gikk aldri bort fra henne. Hun levde godt i alle måter, så hun hadde ikke noen nød. Men Hattsjetsj-ædne var ulykkelig og levde så dårlig hele sin tid og måtte leve bare av å tigge. Hun hadde nok før vært stolt; men nu måtte hun ydmyke sig for sin søster og takket, når hun fikk gamle komagbjorer å ete. Men tilsist blev hun gammel, og da hun ikke mere orket å arbeide, måtte hun dø av sult, da ingen mere gav henne noe å ete; men enhver sa til henne: „Hvorfor var du hård mot renen din? Du får nok dø av sult, da du ikke kunde stelle bedre med renen din.“ Og jeg har ikke hørt noe mere derom.

2.

Der var to kvinner; de var granner, Attsjesj-ædne og Navesj-ædne. De pleide å melke hver en simle; de hadde hver en simle. Attsjesj-ædne pleide, når hun melket, å klore hele juret på simlen sin, så det tilsist blev dekket av rur. Så var simlene ute i villmarken. Da pratet de sammen. Attsjesj-ædnes simle sa at hun gikk ikke hjem: „hennes husmor pleier å klore hennes jur, så det alt er blitt helt dekket av rur. Nu vil hun forlate den husmoren. Hun pleier, når hun er ferdig med å melke henne, å klaske så hårdt og skjeller henne attpå ut for en melkeløs krylrygg.“ Da sier Navesj-ædnes simle at hun går nok hjem til sin husmor. „Hun er så god mot henne og pleier å melke henne så lint og å synes synd på henne.“ Så skiltes de; Attsjesj-ædnes simle gikk ut i villmarken; Navesj-ædnes simle gikk hjem, og så pleier folk å fortelle at av Attsjesj-ædnes simle er villrenene kommet og av Navesj-ædnes simle de spake rener, som folk gjæter.

86.

Go Ibmil li siwdnidæme ieǯa el'lid, de dagai næw'ri gumpe ja doalvoi Ibmila luodda ala, ja go Ibmil bođi gumpe duokkai, de fer'ti bosadėt hægga dasa, vai manna eret su luodda al'de.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

87.

Ibmel siwdnedi loddid; de siwdnedi nu hærvasin ja čabbahin, go si læt dal. De son luiti olgus gir'dit buot loddid, ja de luiti njuvča ja čuodnjaga. Gak'kur oini, atte dain læt čabba juolgit; de čajehi Ibmil gak'kuri atte: „Dah juolgit dudnji gal'get læt." De nimmurišgođi gak'kur Ibmila vuos'ta atte: „Manne gal'get sudnji nu fastes juolgit? Čuodnjagis læt miha čab'babut go diet, mat sudnji gal'get." Ja de i ai'gum fuollat dain julgin, ja de suttai ja gir'deli julgihaga. Ibmil huomaši, atte son vuol'ga julgihaga, dop'pi daid julgid ja nakkehi sudnji batti. Daina læt dal gak'kuris bađas juolgit, ige goasta vaʒ'ʒit.

(Mattis Klemetsen 1899, Kautokeino.)

88.

De li ok'te boares ak'ko, mi alohi biekko ja vaʒ'ʒa dievaid miel'de ja hoakka atte: „Juo læ miha akkid, go i læt i mikkige, maid mun bargadivčun aigegollon." De bođi Ibmil su lusa ja jærai: „Maid dat don siđalivčut bar'gon alcad?" Dajai boares ak'ko: „Mun siđalivčun dikkid, vai bæsan daid goddašit aigegollon gæssebeivid, goas læ bivval ja čuow'gad bæi'vi; dalle mun oainan." De Ibmil siwdnidi dikkid ja addi hægga daidanai, ja dan boares akko gæǯis (sivas) læt šad'dan dikkit olbmuidi. Mutton olbmut lavijet vel dal ai mui'tit dam boares akko ja lavijet lokkat atte: „Dat lei oalli jallas boares ak'ko, go de dikkidgis anohi dego maid davverid."

Daggar dik'kas olbmut lavijet hui bahat dam boares ak'kui. Lavijet lokkat, atte jus dal vel livči ællime dat boares ak'ko, si dolvule visut daid dikkid ja bijale dan boares akko dorka sisa, vai oainali, atte lægo buorre, go dikkit šad'det bære ollo.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

86. ULVENS SKAPELSE.

Da Gud hadde skapt de andre levende vesner, gjorde den onde ulven og førte den på Guds vei. Da Gud kom til ulven, måtte han blåse liv i den, forat den skulde gå av veien for ham.

87. HVORFOR HAR LOMMEN FØTTENE LANGT BAK.

Gud skapte fuglene; han skapte dem så herlige og skjønne som de nu er. Da lot han alle fuglene fly ut og så svanen og gåsen. Lommen så at de hadde pene føtter; da viste Gud lommen: „Dette skal være dine føtter.“ Da begynte lommen å knurre mot Gud: „Hvorfor skal jeg ha så stygge føtter? Gåsen har meget penere enn de jeg skal ha.“ Og så vilde den ikke bry sig om de føttene og blev sint og fløi avsted uten føtter. Gud anset at den drog avsted uten føtter, grep føttene og satte dem på dens bakdel. Derfor har nu lommen føttene baktil og orker ikke å gå.

88. LUSENS OPRINNELSE.

Der var engang en gammel kone, som alltid klaget og gikk fra bakke til bakke og gjentok: „Det er meget kjedelig, da der ikke er noe som jeg kunde arbeide med til tidsfordriv.“ Da kom Gud til henne og spurte: „Hvad vilde du ønske dig til arbeide?“ Den gamle kone sa: „Jeg vilde ønske lus, så jeg kunde få sitte og drepe dem til tidsfordriv sommerdagene, når dagen er mild og lys; da ser jeg.“ Da skapte Gud lusene og gav også dem liv, og den gamle kone er skyld i at menneskene har fått lus. Noen mennesker pleier ennu å minnes den gamle kona og pleier å sie: „Det var en svært tåpelig gammel kone, da hun bad om lus som om det var en skatt.“

Sådanne lusete folk pleier å være meget sinte på den gamle kona. De pleier å sie at hvis hun ennu var i live, skulde de bringe alle lusene og sette dem i den gamle konas dork[1], forat hun kunde se om det er godt at det blir altfor mange lus.

[1] Dork er en underpels av uklippede sau- eller renskinn, som brukes nærmest kroppen med hårsiden inn.

89. ÆPPARÂŽŽÂK.

1.

Muttomin gâl šâd'da, go nai'tâlkættes niei'dâ mana vuos'tai læ, âtte mæc'cai mânna čikkuses riegadât'tek jâ manas dobbe sor'bmėk. Dâggar niei'dâ i goas'sege buoʒâ riegadât'tem-dawdâ. Dât sor'bmejuvvum manna šâd'da æpparâž'ʒân. Go læ čieʒâ jâge orrum ædnâm sis'te, de dât âlmostât'ta ieʒâs čierrom bok'te soames olbmuidi, guđek dâm baike bok'te šâd'dėk mânnâk. Æpparâš čierro jâ bâldastât'ta olbmu, go læ vaʒ'ʒemen dâhje vuoddjemen. Go olmuš dat'to bæssâk dâs erik, de gâl'ga son vuos jærrâk: „Gi du æd'ne læ?“ jâ dâs'to gastašek cælkededdin: „Juhanna mon gastâšâm du Ačče, Bardne jâ Bâssevuoiŋâ nâmmi!“ Dâm rajes hæi'ta æpparâš čierromes buok ai'gai.

Muttomin læi Jownâ Pierâ jâ Sammul An'nė vaʒ'ʒemen ruok'tut Alahæi-mađi mield dam bæld Raw'dojogâ. De jiednâdišgođi gurok bæl'de sudnu lâkkâ vuowde sist hui âmâs jienâin; muttu æva soai vuos diettam, mi dât læi. Væhaš mâŋŋelâš algi dât fâstâin jiednâdek čierrom-sulli. Jownâ Pierâ suor'gâni sâggâ jâ likkâstuvâi dego jamiš. Go dat jiednâ čuovoi sudnu, de čur'vi Jownâ Pierâ suor'gânemin: „Gaidâ erik munnu lut; æm moai læk aššalâʒʒâ dudnji!“ Muttu dât čierrom-jiednâ bâldastâtti sudnu giddâ Raw'dojok duokkai, ja go soai læiga râs'ta jogâ mânnâm, de baʒi dât nubbe bællai. Jownâ Pierâ læi âin sâggâ suor'gânæmes, go bođi vieso sisâ, nu âtte olbmuk fer'tėjeddjė jærrâk: „Mi Piri læ šâd'dâm?“ Jâ dâs šâddâi son mui'tâlek, mi šâd'dâm læi.

Lemek Issak læi ok'ti oađđemen Goattejawre goađes jâ niegâdi, âtte goađe olgubæl'de leddjė hui ollo vistek baldâ baldâl. De son gulâi čierrom-jienâ jâ oini niego sist, âtte hui uccâ manaš dego buoidâ bođi muttom viste vuold bâjas jâ læi ruok'sâk nugo skarlak jâ lâkkâni goatte-uvsâ guw'lui dego čierodeddin. Mâŋemus'ta oroi su mielâs, dego dat livči gow'kėm goatte-uvsâ, jâ oini dâm ruk'sis alas mana. Niego sist celki Issak: „Mânâ erik, hæppâdmæt'tom, go boađak nu lâkkâ!“ Jâ dât jawkâi, jâ Issak moridi.

89. UTBOR.

1.

Det hender undertiden, når en ugift pike er med barn, at hun går ut i ødemarken for hemmelig å føde og der drepe barnet sitt. En sådan pike er aldri syk, når hun føder. Det drepte barnet blir en utbor. Når det har ligget syv år i jorden, åpenbarer det sig ved gråt for somme mennesker som kommer til å gå forbi det stedet. Utboren gråter og skremmer den som går eller kjører der. Når en vil slippe derfra, skal han først spørre: „Hvem er mor din?“ og siden døpe, idet han sier: „Jeg døper dig Johanna i Faderen, Sønnens og den Helligånds navn!“ Fra da av hører utboren for alltid op med å gråte.

Engang gikk Per Jonsen og Anne Samuelsdatter hjemover på Altaveien på hin side av Ravdojok. Da begynte det å gi lyd på venstre side i nærheten av dem inde i skogen med en meget underlig stemme; men først visste de ikke hvad det var. Litt efter begynte det igjen å gi lyd likesom gråt. Per Jonsen blev svært redd og beveget sig som en dauing. Da lyden fulgte dem, ropte han forferdet: „Vik bort fra oss; vi står ikke i skyld til dig!“ Men den gråt-røsten skremte dem, like til de kom til Ravdojok, og da de var gått over elven, blev den igjen på den andre siden. Per Jonsen var fremdeles meget redd, da han kom i hus, så folk måtte spørre: „Hvad er det som er hendt Per?“ Og der fortalte han hvad som var hendt.

Isak Klemetsen sov engang i Goattejavre-gammen og drømte at der utenfor gammen var svært mange hus ved siden av hverandre. Da hørte han en gråt-røst og så i drømme at et ganske lite barn som en røskatt kom op under et hus. Det var rødt som skarlagen og nærmet sig mot gammedøren likesom med gråt. Tilsist syntes det ham som om det gløttet på gammedøren og han så det røde nakne barnet. I drømme sa Isak: „Gå vekk, du skamløse, da du kommer så nær!“ Og det blev borte, og Isak våknet.

Da han sovnet igjen, drømte han ikke noe og sov rolig til lyse

Go son fâs nokkâi, de i niegâdâm mâi'dege jâ ođi našulâʒʒât čuw'-gis bæi'vai. Go Issak mui'tâli dam niegos, de nâw'dė olbmuk, âtte son læi oaidnam æpparâʒʒâ. Dâmditti læk soames olbmuk bâlos iddjâduvvâmes dâm goattai.

(Balke, Karasjok.)

2.

Dat lei Guow'dagæino boares luk'kar, gutte lei lag'gjeme Njuikon-jæggis. Sus lei bii'ga, gæn namma lei Alet. De soai leiga lad'djen bæivi; de heitiga, manaiga miekkari, algiga gafestallat ja leiga male-stæme. De illuši bæivaš ja sewnjudišgođi. De skæikehi riewsat miekkara ijabællai, ja de šaddai mannan ja algi bar'got. Bii'ga Alet suor'gani; dat maid algi bar'got, ja dat æpparaš bargoi ija mietta gidda dassaʒi go čuwgudi; de heiti. De soai likkaiga ja gafestalaiga ja vulgiga fas lag'gjet. De daddja luk'kar biigain: „Jus dal læt falli suovvalit suinid, de soai gær'gaba vuol'git; de æp'pi darbaš gilvo æpparaʒʒain bar'got.“ De Alet doamai suovvalit, ja soai gærgaiga, go jur bæivaš luoi'tadišgođi. Muttu go soai leiga fadnasi mannan, de skæikehi riewsat vuot jokkagad'dai ja šaddai alas mannan ja algi bar'got ja bargoi nu gukka go gul'lui.

Čieʒa jagi dat ɛin orro nu atte i jiednad. Juokke čieʒa jagi gæʒis dat ɛin bar'go. Dat lei juo čieʒa gærdi bar'gun; de lei muttin diet'tis olmai dal'vet čuoi'game dan jokkagaddi, ja go bæivaš luoi'tadėšgođi, de bargadi æpparaš. Dat olmai čuoigai, ja æpparaš viekka manjis ja bar'go, ja go baccigoatta, de dat olmai ɛin čuor'vo boattit ja æpparaš ɛin vuol'ga viekkat mannjai. Dat olmai čuovohi bænnut miila ere dan jogas, gos dat lavi bar'got, dassaʒi go bođi muttin stuora suddes jokka. Go olmai dan ras'ta manai, de heiti æpparaš bar'gome ja baʒi dan joga duokkai saidnat.

Dan diet'tis addja namma lei Addan. De dan bæivi rajes i gul'lun šat æpparaš bar'gome. Luk'kara namma lei Gudnar Lemet Morten.

Dain lakkasin læ læmaš ollo æpparaʒʒat ow'dalaš aigis. Awʒi ja mar'kan gaska lei muttomin ok'ta niso vaʒ'ʒime gæsset. Sus leggje

dagen. Da han fortalte drømmen sin, mente folk at han hadde sett en utbor. Derfor er somme folk redde for å overnatte i den gammen.

2.

Der var i Kautokeino en gammel klokker som høiet på Njuikonmyren. Han hadde en tjenestepike som het Alet. De hadde slått om dagen; så hørte de op og gikk til teltet, begynte å koke kaffe og spise. Solen gikk ned, og det begynte å mørkne. Da skrattet en skogrype på nordsiden av teltet, og så blev den til et barn og begynte å skrike. Piken Alet blev redd; hun begynte også å skrike, og utboren skrek hele natten like til det lysnet; da hørte den op. De to stod da op, kokte kaffe og gikk igjen for å høie. Klokkeren sier til piken: „Hvis du nu er rask til å hesje høiet, blir vi ferdige til å reise; da behøver du og utboren ikke å skrike omkapp.“ Alet skyndte sig å hesje, og de blev ferdige nettop som solen begynte å gå ned. Men da de var gått i båten, skrattet rypen igjen på elvebredden og blev til et nakent barn og begynte å skrike og skrek så lenge som den hørtes.

Syv år holder den (utboren) sig uten å gi lyd. Ved slutten av hvert syvende år skriker den igjen. Den hadde alt skreket syv ganger; da kom en kyndig mann om vinteren på ski langs bredden av den elven, og da solen begynte å gå ned, satte utboren i et skrik. Mannen gikk på ski, og utboren løp efter og skrek, og når den begynte å bli efter, ropte mannen at den skulde komme, og utboren gav sig stadig til å løpe efter. Mannen lot den følge efter halvannen mil fra den elv hvor den pleide å skrike, til han kom til en stor åpen elv. Da mannen gikk over den, hørte utboren op å skrike og blev igjen på den andre siden og kiknet.

Den kyndige gubben het Adam. Fra den dag av hørtes utboren ikke mer skrike. Klokkeren het Morten, sønn av Klemet Gunnersen.

guok'te mana; dat viegaiga ow'dalis. De si leggje oanehis matkaǯa mannan; de oaidna dat niso, go læ dego boares bai'tun geres, mi cæg'ga mies'taga vuos'ta; muttu son jurdaša, atte muttin jot'te sabmelaš, dat lei ceg'gen boares bai'tun gerresa mies'tat vuos'ta. Muttu de aicai nub'bi dain manain dan, ja su čalbmai vas'sui nu čiel'gasit, atte son oini: dat lei alas manna. I maššange gukka; de cui'gi æd'nasis: „Gæ, dogis læ jur alas manna!“ Ja jur sæmmas go bardnehuš dajai dan, de bargadi dat ja viekkali mannjai. De gal aicai dat nissun-olmuš nai, atte dat i læn boares geres, muttu dat lei alas manna. Dat viegahi buotta dan nissuna daina su guvtin manainis; muttu niso lei gullan væha goansta. Son bijai duoid vigehis manaid viekkat ow'dali, ja ieš vaʒʒi mannjelis. Manat gal'ge viekkat daina ow'dalis, vai makkaš æpparaš i nagadan birra mannat. Go dat bæssa birra mannat, de dat rai'ma oalat. De viegahi æpparaš gosi ol'lasi miila; muttu go gir'kodoar'dna oidnugođi, de baʒi dat æpparaš.

Dan nissuna ṅamma lei Susan'na; managuovto namma lei Mik'kil ja Maret.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

3.

De leggje muttimin golmas guođohæme bowcuid čak'čat; sin namat læt Raw'dna ja Iŋ'ger An'na ja Mik'kal. De luoi'tadi bæivaš ja bowcut livudeggje, ja si al'ge gafestallat. De si ger'ge, ja si al'ge juoi'gat; si jui'ge ollo luđid. De vuojoi guovso oalat. De skæikehi riewsat sin dola lakka; de algi algos lat'tadit nu fastit, ja manjemus dat šaddai alas mannan ja algi bar'got. Sus lei bad'di čæbet birra; dan si oidne, go viegai dola ijabæle. De suor'gani dat boarrasit nieida; muttu dat nub'bi algi gastašit dan æpparaǯǯa. Son logai ač'čemina ruovto-laggje ja bijai guok'te nama: riewno-oaivi ja skertet. De manai dat æpparaš eret. Muttu go son i mui'tan dan suor'ganæmi sis'te jur visut, movt dat læi dat ač'čemina, dego si bowte gođi lusa, de buoc'cai dat niei'da ja šaddai hui hæitot. De lokke olbmut: dat lei makkaš raimahallan.

Der i nærheten har der før i tiden vært mange utborer. Mellem Avdsje og kirkestedet gikk engang en kvinne om sommeren. Hun hadde to barn, som løp foran. De hadde gått et kort stykke; så ser kvinnen at der er som en gammel, værsliten pulk som står opreist mot en busk; men hun tenker at en veifarende lapp hadde reist en gammel, værsliten pulk mot en busk. Men så fikk det ene av barna øie på den, og for hans øine syntes det så tydelig at han så det var er nakent barn. Han kunde ikke lenge bare sig; da pekte han og sa til moren: „Se, der er et nakent barn!“ Og nettop som veslegutten sa det, satte det i et skrik og løp efter. Da så nok kvinnen også at det ikke var en gammel pulk, men at det var et nakent barn. Det løp efter ved siden av kvinnen med sine to barn; men hun hadde hørt litt om kunster. Hun lot de uskyldige barna løpe foran, og selv gikk hun efter. Barna skulde av den grunn løpe foran, forat utboren ikke skulde kunne gå omkring dem. Når den når til å gå omkring, skremmer den meget. Utboren løp efter næsten en hel mil; men da kirketårnet begynte å sees, blev den tilbake.

Kvinnen het Susanna og de to barn Mikkel og Marit.

3.

Engang gjætte tre personer renene om høsten; de het Ragna og Inger Anna og Mikkel. Solen gikk ned og renene la sig til hvile, og de begynte å koke kaffe. De blev ferdige og begynte å joige; de joiget mange melodier. Da gikk dagen ganske under. Da skrattet en skogrype nær deres bål; først låt den så stygt, og tilsist blev den et nakent barn og begynte å skrike. Det hadde et bånd om halsen; det så de, da det løp langs nordsiden av bålet. Den eldste piken blev redd; men den andre begynte å døpe utboren. Hun leste fadervår bakvendt og gav den to navn: knappenålshode og skjerding. Da gikk utboren bort. Men da hun i den forferdelsen ikke husket akkurat hvordan fadervår lød, så blev piken syk, da de kom til teltet, og hun blev meget dårlig. Da sa folk at hun var nok blit maktstjålen.

Dat niei'da manai doak'tar lut'te; muttu doavtir i dakkan dasa mai'-dege. De lei muttin boares ak'ko, maid lavije olbmut boagostit æige adnan mange væran. De oini dat ak'ko dan nieida; son logai nieidain: „Don læt raimahallan beluhakki.“ De dajai niei'da akkoin: „Ikgo don sattale dasa mai'dege?“ Ak'ko vas'tidi: „Na juo! Gal mun gæč'čalan.“ De buoradalai ak'ko dan nieida, ja niei'da dærvašnuvai. Dan akko namma lei Birškare (d. e. Bieraš Kare).

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

4.

De lei muttin olmai vaʒ'ʒime Awǯi ja mar'kan gaska; de lei son vuoinastallame ja borguhalai biipo. Su mielas lei nu suottas, go bæivaš baiti nu čab'bat, ow'dalgo luoi'tadi. Muttu de čalgai bæi'vi, ja sæmmas skæikehi riewsat su gurri ja šaddai æpparaǯ'ǯan, algi bar'got. Olmai čuoǯǯahi bajas, vaʒ'ʒai. De vulgi æpparaš viegahit su ja manjemus viegai birra dan olbma ja suonjai juol'gegaska ja njui'ki dan olbma har'doid ala ja dop'pi birra čæbeha. Dat olmai jærahi, gi lei ač'či ja gi lei æd'ni dan æpparaǯǯas. Dat vas'tidi: „Las'se ja Maret,“ ja go das gærgai, de luiti dan olbma luovos, muttu viegahi dan miila gidda daloid oidnusi. Dat olmai buoc'cai ja buoʒai jagi. Æi doak'tarat dak'kan dasa mai'dege. De dat olmai jami, ja olbmut gad'det, atte son lei raimahallan æpparaǯ'ǯi. Su namma læ Mat'te.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino; „hørt av bestefar“.)

5.

Go æpparâš itta ol'mui, de son čierro jâ ruot'ta lodde hamist dego riewsâk dehe girun; i boađi æra loddi hamist. De dât olmuš goč'čo su: „Mânâ dokko, gost don orok!“ De dât mânna; de son ruot'ta dokko, gosâ læ bid'djujuvvum. De son čaŋŋa dokko. De dât olmuš gastâš su; de biddja son nâmâ: goab'ba don læǯǯâk, di niei'dâ di bar'ni, de biddja guof'ta nâmâ: âl'ma nâmâ jâ nissun nâmâ. De

Piken gikk til doktoren; men han gjorde ikke noe ved det. Så var der en gammel kone som folk pleide å le ad og ikke anså for noe. Hun så piken og sa til henne: „Du er halvt maktstjålen." Piken sa til henne: „Kunde ikke du gjøre noe ved det?" Konen svarte: „Å ja, jeg skal nok prøve." Så helbredet den gamle kona piken, og hun blev frisk.

Den gamle kona het Karen Persdatter.

4.

En mann gikk mellem Avdsje og kirkestedet; så hvilte han sig og røkte en pipe. Han syntes det var så hyggelig, da solen skinte så vakkert før den gikk ned. Men så gikk dagen under, og i det samme skrattet en skogrype ved siden av ham og blev til en utbor og begynte å skrike. Mannen stod op og gikk avsted. Da gav utboren sig til å løpe efter ham og løp tilsist omkring ham, smøg mellem hans føtter og sprang op på hans rygg og grep ham om halsen. Mannen spurte hvem som var far og hvem som var mor til utboren. Den svarte: „Lars og Marit", og da den var ferdig med det, slapp den mannen løs, men løp efter ham en mil like til gårdene såes. Mannen blev syk og var syk et år. Doktorene gjorde ikke noe ved det. Mannen døde, og folk tror at han var blitt maktstjålen av utboren. Han het Mattis.

5.

Når en utbor viser sig for et menneske, gråter den og løper i skikkelse av en fugl som en skogrype eller fjellrype; den kommer ikke i skikkelse av noen annen fugl. Så byr mennesket den: „Gå dit hvor du holder til!" Så går den; den løper dit hvor den er blitt lagt. Den smyger inn der. Så døper mennesket den; det gir den navn; hvad den enn er, enten pike eller gutt, så gir det

gastâš jâ lokka dam gol'mâ pɛrson; i logâ rief'tâ, mutto lokka ruof'tot, al'ga Bâssevuoiŋâst. Ač'či læ loap'pâ, Vuoi'ŋâ læ al'go. Lokka ač'čemin ruof'tot; i logâ ol'lasi, lokka bære gol'mâ sani ač'čeminâst.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

6.

Æpparas læ daggar mi rič'čọ ja bal'dal ol'muit, ja dat sitta nama allases. Go olmus gulla, de gal'ga ris'tadet. Gerrek mui'tali: dat lei vaǯ'ǯimen muttin jaw'regaddin; de gulai go rieččogodi dego njuorak manna. De son har'vedi, att dat læ æpparas, ja de manai dokk lakka ja ris'tadi Ačče ja Barhne ja Bassehægga nammi ja namman bijai Kjersti dɛihe Nils.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

7.

Boares mui'talusak læk nuvt:

Go soames nei'da elege ak'ka læ gassum loppemæt'tomet, ja go si huomidek, att si læk nuvt, de mannek si mæc'cai ja nuvt beledek eǯasak, ja de dobbe regadat'tek mana, ja dan mana, go danne læ hæg'ga, de god'dek, ja de cog'gek lipparitgun ædnames rai'gai ele laba vuollai namagæt'te. Go guk'ke aike læ dobbe orrum, vai'kọ maŋ'ga lok jage, de juokke ovcat jage nubbe lokkai, de adna son reččom- ele čerrom-jiena dan ditti att son sitta allases nama. Dak goč'čujuvvujek æpparuššan, makka læk namagæt'te. Jus soabmasak gullek dan vis'sa aike, middja læ ovce jagek nubbe lokkai dan biddjama rajen, gidda go son jiena oǯ'ǯọ, ja dat gutte dan jiena gulla, jus i ipmirda gastadet sun, de orrọ vas jas'ka jienagæt'te ovce jage nubbe lokkai dan rajen. Das oǯ'ǯọ jiena; de vast čirrọ dego njuorak manna ja sitta nama. Jus de læ soamis, gutte gulla ja mat'ta gastadet dan čier'ro æpparuša, i sat gul'lu ikkenge; muttọ jus æi ol'muk soaite

to navn, mannsnavn og pikenavn. Så døper det og leser de tre personers navn; det leser ikke riktig, men leser bakvendt, begynner med den Helligånd. Faderen er til slutt, Ånden er først. Det leser fadervår bakvendt; det leser det ikke fullstendig, leser bare tre ord av fadervår.

6.

En utbor er en sådan som skriker og skremmer folk, og den vil ha navn. Når en hører den, skal han døpe den. En kone fortalte: hun gikk ved et vatn; da hørte hun at det begynte å skrike som et spebarn. Hun skjønte at det var en utbor, og så gikk hun nær hen til den og døpte den i Faderens og Sønnens og den Helligånds navn og gav den navnet Kjersti eller Nils.

7.

De gamle fortellinger lyder så:

Når en pike eller kone ulovlig er blitt tykk, og når de merker at det er så med dem, går de ut i marken og så skjemmer de sig ut, og der føder de et barn, og hvis det har liv, dreper de det og putter det i kluter i et hull i jorden eller under en heller uten navn. Når det har vært der en lang tid, om så mange ti-år, får det hvert nittende år mål til å skrike eller gråte, fordi det krever eller vil ha navn. De som er uten navn, kalles utbor. Hvis noen hører en utbor på den bestemte tid, som er nitten år fra at den er satt ut, til den får mål, og den som hører dens mål, ikke forstår å døpe den, er den igjen stille uten mål i nitten år fra den tid. Da får den atter mål; den gråter igjen som et spebarn og vil ha navn. Hvis det er noen som hører den og kan døpe den gråtende utbor, høres den aldri mer; men hvis folk ikke treffer til å høre den, kommer således om så mange hundre år til å gå hen; derfor kommer en

gullat, de sad'da nuvt vaiko maŋ'ga čuotte jagek gollat; dɛina sad'dek dai'va gullat æpparušait muttim baikis. Dak æpparušak goč'čujuvvujek spökeriddjan. Mutto læk muttimak, gudek læk gastadam daggaraǯǯait. Go si gullek daggar mana čier'ro jiena, de jerrek si: „Bar'negos don læk vai nei'da?" (dat læ: Jūn elege Jān). De son gastada sun Ačče, Barhne ja Bassevuoina nammi, ja de sat son i ikkenan bæiven gul'lu ænep.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

90.

De leddje guok'te âlbmå, guđek vættâlæigå, âtte nub'bi sodnust i duos'tâm mannåt lii'kâvissui ækkedest jâ vål'dit ovtâ jåmėš-dåvtė. Nub'be veđi, âtte gâlle son duos'tå mannåt. Dât, gutte celki, âtte i son duostâ, bijåi suoli ovtâ æra olbmu lii'kâvis'tåi. Go dât, gutte gâlgåi viež'žât jåmėš-dåvti, bođi lii'kâvis'tåi, de våldi son ovtâ jåmėš-dåvti; muttu de celki dobbe lii'kâvistist: „Âlė våldė mu åčče dåvti!" De celki son: „Ja, du åčči dåk'te dat læ! Im mon dâm våldė." De våldi son nubbi dåvte. De celki dobbe: „Âle vålde mu ædni dåvti!" „Ja, du ædni dåk'te dat læ! Im mon dâm vålde." De våldi son goalmåt dåvte; de celki dobbe fâstâin: Âle vålde mu vielljâ dåvte!" „Ja, du vielljâ dåk'te dât læ! Im mon dâm vålde." De våldi son njællját dåvti; de celki dobbe vistist: „Âle vålde mu oabbå dåvte!" „Vâre bær'gâlâgåst i livče juo du fuolki dåk'te!" Jâ de viekkâli dâinâ dåvtin. Muttu dât olmuš, gutte lii'kâvistest læi, viekkâli mâŋŋåi, jâ son, gæst læi jåmėš-dåkti, viegåi sisâ dâm âlbmå lusâ, gæinâ læi vættâlâm, jâ celki: „Dast læ dåk'te; muttu æigåd mâi læ juo boattimin."

(Balke, Polmak.)

91.

Ok'tâ âlmåi mânåi muttomin bâl'dit su guoimis, gutte gâlgåi boattit låd'djim-bârgost mâŋŋit-ækkit ruok'tut sæwdnjâdin. Gæidno mânåi âidu gir'kogårde mæd'dil. Son čaŋåi vil'gis bik'tâsid bâddjelâssås jâ

ofte til å høre utborer på noen steder. Disse utborer kalles spøkeri. Men der er noen som har døpt sådanne. Når de hører et sådant barns gråtmål, spør de: „Er du gutt eller pike?“ (d. e. Jon eller Jan). Så døper han den i Faderens, Sønnens og den Helligånds navn, og så høres den aldri mere.

90. EN MANN HENTER ET DAUINGBEN I LIKHUSET.

Der var to menn som veddet om at den ene av dem ikke torde gå i inn i likhuset om kvelden og ta et dauingben der. Den andre veddet at han nok torde gå. Den som sa at den andre ikke torde, sendte hemmelig en annen mann til likhuset. Da den som skulde hente dauingbenet, kom til likhuset, tok han et dauingben; men da sa det der i likhuset: „Ta ikke min fars ben!“ Da sa han: „Ja, så det er din fars ben! Jeg tar det ikke.“ Så tok han et annet ben. Da sa det der: „Ta ikke min mors ben!“ „Ja, så det er din mors ben! Jeg tar det ikke.“ Så tok han det tredje ben; da sa det der igjen: „Ta ikke min brors ben!“ „Ja, så det er din brors ben! Jeg tar det ikke.“ Så tok han det fjerde ben; da sa det der i huset: „Ta ikke min søsters ben!“ „For pokker, alltid skal det være din slektnings ben!“ og så løp han avsted med benet. Men mannen i likhuset løp efter, og han med dauingbenet løp inn til den mannen han hadde veddet med, og sa: „Her er benet; men eiermannen kommer nok alt.“

91. MANNEN SOM AGERTE SPØKELSE.

En mann gikk engang for å skremme sin kamerat, som skulde komme tilbake fra slåttearbeidet sent om kvelden i mørke. Veien gikk nettop forbi kirkegården. Han trakk hvite klær på sig og gikk så til

de mânâi gir'kogar'dâi, vâi dot gad'dâ, âtte son læ jâmeškuš. Go dal dât mæccist boat'te âlmâi læi vâʒ'ʒimin mæddâ gir'kogârde, de viekkâli son gir'kogârdist su lusâ bâl'dim ditti su; muttu de dop'pi dat âlmâi, gutte læi boattimin mæccest, su giddâ, vâđosti su gir'kogârdi njæi'gâ jamâs jâ manâi ješ âin.

(Holm, Polmak.)

92.

1.

De læ gandâk čierâstâd'dâmin gir'kodærbmist; de čuoǯ'ǯel jâb'mi hâwdist bâjâs, mânnâ gir'ko-âide vuos'tâ, čur've gandâidi: „Ho, hoi, vâi've læ oađđit ædnâm oʒâst jâ vuor'dit duobmo-bæive.“ De gandâk buok battârussi mânni.

2.

Boattâ muttom âlmâi miel'kevâdnâsis, lâd'de gir'ko-âide vuollâi gad'dâi jâ fâl'le ok'tânâgâ čuimines jâ vuol'gâ dokku gawpugi jærrât miel'kehâddi. Go soavâi miel'kehâddist, de vuol'gâ miel'kevâdnâsis vieǯ'ǯât. De oaidnâ: olmuš šluw'gâ vâdnâs stâwne duokkin nu sâggâ, âtte mielkik râwgâdek eriti litti sis'te. Dât fâtti dâm čuoimis, mâinâ læi gad'dâi boattâm, jâ go bođi lâkkâ, de čâski dâinâ čuimines har'do vuos'tâ jâ dâddjâ: „Mâid bær'gâlâgâid šluwgâk mu vâdnâsist?“ Jâ go gæččâsti, de i læk mikkigen gos'tigen.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

93.

1.

De jâmi muttomin ok'tâ æmit muttom javâlâš dalost. De oini ræŋ'gâ, âtte isit bijâi æmidis ok'tân gol'le-suor'bmâsin, mi læi æmit suormâst, gis'tui. Si dol'vu gir'kogar'dâi jâ haw'dâdeddje su. Ræŋ'gâ

kirkegården, forat den andre skulde tro at han var en dauing. Da nu den mannen som kom fra marken, gikk forbi kirkegården, løp han fra kirkegården hen til ham for å skremme ham; men den mannen som kom fra marken, grep ham og slengte ham mot gjerdet så han døde, og selv gikk han videre.

92. SPØKERI VED KIRKEGÅRDEN.

1.

Gutter holdt på å renne på ski i kirkebakken; da står en dauing op av graven, går hen imot kirkegårdsgjerdet og roper til guttene: „Hå, hoi, det er tungt å ligge i jordens skjød og vente på dommedag.“ Da tok alle guttene flukten.

2.

En mann kommer med en melkebåt, legger i land nedenfor kirkegården, springer i land med stakestangen og går til byen for å spørre om melkeprisen. Da han blev enig om prisen, går han for å hente melkebåten sin. Da ser han, at en mann svinger båten efter stavnen så at melken skvetter ut av koppene. Han tok tak i stakestangen som han var kommet i land med, og da han kom nær, slo han ham med stangen i ryggen og sa: „Hvad for pokker svinger du båten min efter?“ Og da han så efter, var der ikke noe noensteds.

93. DEN SKINNDØDE.

1.

Der døde engang en husmor på en velstandsgård. Da så drengen at husbonden la sin kone i kisten med en gullring som hun hadde på fingeren. De førte henne til kirkegården og begrov henne.

jurdâši ješ âlcis: „Mon mânȧm ainȧs ik'ku jâ roggȧm dâm hȧwdi jâ valdȧm gol'lesuor'bmâsâ âlcim.“ Go iddjâ šâddȧi, de mânȧi son gir'-kogar'dȧi jâ goaivoi dâm hȧwde jâ râvȧi gisto jâ vȧldi æmidis gitti jâ dæd'dili čibbin su râddi, jâ son gâiketi dâm suor'bmâsâ su gieđȧst erėt. Æmit čok'kȧni, jâ ræŋ'gâ viekkâli battârussi jâ mânȧi isidis stoppui. De bođi mâidȧ æmit bâjȧs hȧwdist jâ bođi boadnjȧs stobo lusâ olgubællȧi jâ dattoi boadnjȧs luoi'tit ješȧs sisâ. Muttu boad'njȧ i duos'tâm luoi'tit; dâstgo son gȧddi: dât læi gob'mi, jâ ige son jak'-kȧm, âtte son læ su ak'kȧ. De mânȧi ak'kȧ lasâ ow'di jâ goalkoti lasâ, vâi son râvȧstivči; muttu boad'njȧ i velȧge jak'kȧm. Muttu de mâŋimus'tȧ son râvȧsti jâ âddi sudnji girje lokkȧt; jos son mat'tȧ lokkȧt, de æskâ jak'kȧ, âtte son læ su ak'kȧ. De logȧi su ak'kȧ. De luiti boad'njȧ su sisâ; dâstgo son læi æl'lȧm hȧwde sisâ, vâiku buokȧk gȧd'de su jabmȧm.

(Holm, Polmak.)

2.

De læi ok'tâ buoides âlmȧi, gutte jȧmi fȧk'kistâgâ. De rakkâdeddje olbmuk sudnji gisto jâ biddje su haw'dȧi. Sust læi ok'tâ viel'ljâ. De botte vit'tâ doak'tȧr dâm vielljâ lusâ, jâ si ar'vâleddje suinâ dâm birrâ, æigo si oʒʒuše su vielljâ rubmȧš rog'gât bâjȧs hȧwdest fâstâin jâ čuoppâdet dâm jâ rakkâdet dâst dal'kâsid. Viel'ljâ mieđeti dâsâ. De goaivoteddje si dam liikâ bâjȧs jâ vȧl'de su rubmȧš erit gistost jâ biddje vis'tȧi bæwde âlâ. Jâ de ai'guk si dal ȧl'get čuoppâdet; muttu de ȧl'ge si buokȧk doddjȧlet, jâ il'lȧ ȧlgi ok'tâge owdimus'tȧ. De lȧt'testi muttom sist: „Gâl dal mon algȧm,“ ja de čug'gėsti son su râddȧi. De dâllȧnâgâ golgidi dâst vârrâ olgus hȧvėst, jâ dât jȧb'mė likkȧsti. De si gæč'čâgotte buokȧk dâm âlâ, jâ de ælȧski dât jȧb'mi. De mui'tâli dât jȧb'mi, âtte son i læm jabmȧm; dâstgo son gulȧi buok, go olbmuk garvoteddje su jâ biddje gis'tui, law'lu salmâ, jâ gulȧi, go si nȧw'lijeddje gis'tolokki jâ biddje haw'dȧi. Mutto go olbmuk nȧw'li-jeddje su gis'tolokki, dât oroi su mielȧst buok hir'bmusâmus. Dam jȧb'mest læi vârrâ orostâm.

(Holm, Polmak.)

Drengen tenkte ved sig selv: „Jeg vil absolutt, når det blir natt, gå og grave op graven og ta gullringen til mig.“ Da det blev natt, gikk han til kirkegården, grov op graven og åpnet kisten; han tok i sin husmors hånd, trykte kneet mot hennes bryst og slet ringen av hånden. Husmoren satte sig op, og drengen la på sprang og gikk inn i sin husbonds stue. Da gikk også husmoren op av graven og kom utenfor sin manns stue og vilde at han skulle slippe henne inn. Men mannen torde det ikke; for han mente det var et spøkelse, og trodde ikke at hun var hans kone. Da gikk konen til vinduet og banket på, forat han skulde åpne; men mannen trodde det enda ikke. Tilsist åpnet han dog og gav henne en bok å lese; hvis hun kunde lese, da først trodde han at hun var hans kone. Da leste hans kone. Så slapp mannen henne inn. For hun var levnet op i graven, skjønt alle trodde hun var død.

2.

Der var en fet mann, som døde plutselig. Da laget folk likkiste til ham og la ham i graven. Han hadde en bror. Der kom fem doktorer til denne broren og talte med ham om de ikke kunde få grave hans brors lik op igjen av graven og skjære det op og lage lægemidler av det. Broren samtykte i det. Da lot de liket grave op, tok det ut av kisten og la det på et bord i et hus. Og nu vil de til å skjære det op; men så begynte de alle å skyve det fra sig, og nødig vilde noen være den første. Da sa en av dem: „Jeg skal nok begynne,“ og så stakk han den døde i brystet. Der rant straks blod ut av såret, og den døde rørte sig. Da begynte alle å se på ham, og han levnet op. Så fortalte han at han ikke var død; for han hørte alt, da folk klædde ham og la ham i kisten og sang salmen, og han hørte at de naglet kistelokket til og la ham i graven. Men at de naglet kistelokket hans til, syntes han var det forferdligste av alt. På denne døde var blodet stanset.

94.

De li ak'ta olmai, gutte ani ovta gusa biepmon Sal'ljavadan, ja de li gidan vieǯ'ǯame, ja de vuolkadi Bær'doraigi. Dego bodi Vuollevuop'pai, de čanai gusa bæččai ja de vuoinasti, borai ja gaſi jugai ja de galkai nok'kat. De sarhnoi: „Æi al Vuollevuoppe jamehak goit dāl duosta mu gusa čow'dek.“ Dego huomedi, de li gussa jaw'kan; de vulki doarredek ja jovsai Sætarjokka-gad'dai. De lai'di sim'me bæččai ja čanai gidda ja sarhnoi: „Æi dāl goit duosta Vuollevuoppe jamehak mu gusa čow'dek,“ ja de nokkai vastek. Dego huomedi, de li vas gussa jaw'kan. De vulki vas doarredek ja jovsai Gukkesjawre gæǯin, ja de lai'di vastek sim'me bæččai ja sarhnoi: „Æi dal goit duosta sat čow'dit Vuollevuoppe jamehak,“ ja de nokkai vas. Go vas moredi, de li gussa jaw'kan, ja de doarradi vas ja jovsai Maddarvartgæǯin, ige sat duos'tan vuol'get Vuollevuop'pai. De manai Njuor'jovuow'de-raiki ja de bɛddjel Vuoitas-čaʒa, ja de læi vuostas sæi'bediw're, mi manai Vuoitas-čaʒa bɛddjel.

(Lars Jonsen 1922, Salangen.)

95.

1.

Go nok'ka amas baikidi aw'din dar'fegođidi jaw'regaddin, gost lavijet daw'ja baldunasat, ja jus hei've dain al'git ija orrot sæwdnjadėn, de gal'ga nok'kat alohi aive uk'si oivid; de dalle oaǯ'ǯo raſi oađđit. Muttu jus i nokka, de læt muttom baikin nu bahas baldunasat, atte si æi adde raſi oađđit.

Lei ok'te muttin boares sabmelaš, ja son lei maida gullan dam, atte dar'fegođin lavijit baldunasat; muttu son i jak'kan; son halidi gæč'čalit. Son lei muttomin matkuštæme čak'čat, ja šaddai hui sæwdnjad. De dast li dar'fegoatti ovta jaw'regaddis, ja son diđi dan goađi, ja son manai dan goattai ja dagai dola ja vuoššai gaſe ja borai. Dego son lei gær'gan, de son nokkai. De riemai su bæna nos'kit; muttu i son beruštan dan bædnagis; son šiggoi dan eret. Bæna gal

94. DAUINGER LØSER EN KU.

Der var en mann som hadde en ku på fór i Seljeskogen, og så hentet han den om våren og reiste gjennem Bardudalen. Da han kom til Viken, bandt han kua til en furu, og så hvilte han, spiste og drakk kaffe og skulde så sove. Han sa: „Dauingene i Viken tør dog nu ikke løse kua mi.“ Da han gav akt, var kua borte; han satte efter den og nådde den ved Seterelven. Han leide den til samme furu og bandt den fast og sa „Nu tør dog ikke dauingene i Viken løse kua mi,“ og så la han sig igjen til å sove. Da han gav akt, var kua igjen borte. Da satte han igjen efter den og nådde den ved enden av Langvatnet, og så leide han den igjen til samme furu og sa: „Nu tør dog dauingene i Viken ikke mere løse den,“ og så la han sig igjen til å sove. Da han våknet igjen, var kua borte, og han satte igjen efter den og nådde den ved enden av Orrefjellet, og ikke torde han mer gå til Viken. Han gikk gjennem Salangsdalen og så over Vuoidas-tsjattsa, og det var det første haledyr som gikk over Vuoidas-tsjattsa.

95. SKRØMT I ØDEMARKEN.

1.

Når en legger sig til å sove på ukjente steder i øde torvgammer ved bredden av innsjøer, hvor der ofte pleier å være skrømt, og hvis en treffer til å overnatte der i mørke, skal en alltid legge sig med hodet mot døren; da får en fred til å sove. Men hvis en ikke legger sig til å sove, er der på noen steder så slemme skrømt at de ikke gir fred til å sove.

Der var engang en gammel lapp, og han hadde også hørt at der i torvgammer pleier å være skrømt; men han trodde det ikke; han vilde prøve. Han var engang om høsten på reise, og det blev meget mørkt. Der var en torvgamme ved bredden av en innsjø, og han visste av den gammen. Han gikk inn i den og gjorde op varme, kokte kaffe og spiste. Da han var ferdig, la han sig til å sove.

heiti dam have; muttu de riemai bæna fastain nos'kit. De noski maid noski; de rogadi hui fastes jienain bæna ja ruottasti isidis oaive nala, ja goarjoi dasa ja nos'ka; muttu isid šig'go dan bædnaga. Muttu bæna vig'ga nos'kit. Dar'fegoađis i læm uk'sa; dat lei rabas, nu atte son oaidna jawri alohi dan uk'saraige bak'te. De son oini go bođi hui čap'pes bæna ja manai nubbe bællai arrama ja gul'lu snug'game ja goassame nubbe bæl'de; muttu son jurdaša, atte dal læ boattime vis'sa soames olmuš, mi læ occame bowcuid, ja son doaivoi dan bædnaga, maid oini, atte dat læ albma bæna. De son oini, go manai olgus fasten dat bæna. De li oanehaš; de son oini, go fast bođi sisa dat bæna ja snug'ga vuoh on ja gul'lui gas'kime davti. De son cak'kehi riš'šasaggi; ja go son lei faskastæme riš'šasaggi, de ɛin gul'lu goassame dat bæna nubbe bæl'de, ja go son faskasti riš'šasaggi, son ani hui varas, atte oi'dnugo ruottastæme uk'saraige olgus. Go son cak'kehi riš'šasaggi, de son i oaidnam i ovtage bædnaga nubbe bæl'de, ige oi'dnun olgusge ruot'tame bæna, dɛinago son dam ani hui varas. De son algi jurdašet, att gal dat i læn albma bæna; muttu i son sæwdnjadėn vuol'gam gosage. De son gæč'čali nok'kat goihge. De leddje jur rot'teme nakkarat, de riemai nos'kit bæna vuoh on. De son gæččasti vuot dan uk'saraige jawri guw'lui; de son oini, go jawre guowlos boatta diewd-olmuš ja bođi ja suonjai goattai, ja go bođi jur goađi sisa uk'si, de son i oaidnan mai'dege; de jawkai dat olmuš. De son cak'kehi fastain riš'šasaggi ja čuowgai buotten siskubæld goađi; muttu son i oaidnan ovtage olbmu goađes. De son goihge fast nokkai. Dego leddje jur rot'teme nakkarat, de li dego olmuš, mi dop'pi guovte juol'gai ja rot'ti olgus goađis, ja son i orrum dæd'dime mai'dege. Dat lei dego livči hui giewras olmuš, ja go son bođi olgubællai goatte-uvsa, de lei dego olmuš, mi bal'kesti baddjel mies'tagid dieva vuollai, nu atte son manai hui lok'tusist baddjel mies'tagid; muttu son i gal oaidnan šat dan olbmu dalle go gaikehi olgus; muttu gal son dan dowdai, atte dat fer'ti læt olmuš, mi gaikehi olgus goađis ja bal'kesti vel baddjel mies'tagid.

Gal son væha suor'gani gal dam have, ja gal son jak'ka dāl gal, atte muttin baikin læt baldunasat, mat æi adde rafi. De dat olmai

Da begynte hunden hans å knurre; men han brydde sig ikke om den; han hysset den fra sig. Hunden hørte op for den gang; men så begynte den igjen å knurre. Den knurret og knurret; så gjødde den én gang med stygt mål og løp op på sin husbonds hode og la sig der og knurret; men husbonden hysser på hunden. Men hunden *vil* knurre. I torvgammen var der ikke dør; den var åpen, så en alltid så innsjøen gjennem døråpningen. Da så han at der kom en meget sort hund; den gikk til den andre siden av åren, og den hørtes å snuse og pusle på den andre siden; men han tenkte at nu kom der vist et menneske som lette efter rener, og han mente at den hunden han så, var en riktig hund. Da så han at hunden gikk ut igjen. Der gikk en stund; da så han at hunden kom inn igjen og atter snuste og hørtes å bite på et ben. Han tendte da en svovelstikke, og da han holdt på å stryke av svovelstikken, hørtes hunden fremdeles pusle på den andre siden. Da han strøk den av, gav han nøie akt på om den såes å løpe ut gjennem døråpningen. Da han tendte svovelstikken, så han ingen hund på den andre siden, og ikke såes hunden å løpe ut; for han gav nøie akt på det. Da begynte han å tenke at det ikke var en riktig hund; men i mørket gikk han ikke noensteds hen. Han prøvde allikevel å få sove. Han blundet nettop; da begynte hunden atter å knurre. Han så igjen ut gjennem døråpningen mot vatnet; da så han at der kommer en mannsperson fra den kant, og han kom og smøg inn i gammen, og da han kom inn i gammen i døren, så han ikke noe; mennesket forsvant. Han tendte igjen en svovlstikke og lyste på alt inne i gammen; men han så ikke noe menneske der. Han la sig allikevel igjen til å sove Han blundet nettop; da var det som om et menneske grep ham i begge føttene og rykte ham ut av gammen, og han syntes ikke å tynge noe. Det var som om det skulde være et meget sterkt menneske, og da han kom utenfor gammedøren, var det som et menneske der kastet ham over buskene ned for bakken, så han for høit over buskene; men han så ikke mer det mennesket, da det rykte ham ut. Men det merket han nok at det måtte være et menneske som rykte ham ut av gammen og attpå kastet ham over buskene.

manai goattai ja valdi nies'te-sækkas olgus ja manai ja nokkai dan sæmma saddjai, gosa bal'kesti dalle dat baldunas. Muttu de son gal oaǯǯoi rafi; son vel nokkasti nai muttomin ige gullan šat mai'-dege. Go son iđes likkai, de son vuoššai vel gafe sæmma sajes; muttu goattai son i gal duos'tam mannat vel bæi'vet, ja go son lei gær'gam gafestallames, de son ɛin vulgi. Muttu son balla dam goađis, ja gal dast ballet vel ærat nai, guđet læt gullan su færana.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

2.

Mun leggjen muttimin dal'vet guođohæme bowcuid, ja de al'ge biellot šlabmat, go bowcut al'ge ruot'tat. De mun huikadin, ja mun leggjen dokku njalmid, gos algos al'gen gullat bielloid, ja go mun huikaden, de mus nogai jiedna, nu atte in sat'tan æmbu go sawka-stallat. Go mun gal'gen olbmuiguin hubmat, de si fer'tije biddjat bællji jur mu njalme gurri, vai gullet, maid mun human, ja mun leggjen golbma jan'dura, ow'dalgo buorrani jiedna, nu atte gulahallen olbmuiguin.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

3.

De lei muttin olmai, gæs lei selskap'pi; soai leiga boaʒo-oʒos; de sewnjudi; soai šaddaiga iddjadit mæccis. De soai dolasteiga, ja aššo šaddai stuoris; soai vællaneiga nok'kam varas ja oađ'đaiga maid. De al'ge sud'nu bædnagat ciellat dokku jogaǯa guw'lui; de gul'lai dat boarrasit olmai; de son gæč'ča rođo guw'lui, ja dolla suonjarda ære-noamaǯabbut go lave. De son oaidna olbmu go boatta dobbe bajas; dat læ nissun-olmuš, guwgudan gak'ti al'de, boakkanhaga, nub'bi gietta soajis. De bođi, čuoǯǯahi nubbi bællai dola, ja de šaddai dego muorra njakkot nubbi bællai dola. Olmai væl'lai nubbe bæl'de dola ja gæččai dan nissuna ala, gutte čuoǯǯoi nubbe bæl'de dola, ja lei

Han blev nok litt redd den gangen, og nu tror han nok at der på noen steder er skrømt som ikke gir fred. Han gikk inn i gammen, tok nistesekken sin ut og gikk og la sig på det samme sted hvor skrømtet dengang kastet ham hen. Da fikk han fred; han sov enda litt av og til og hørte ikke noe mer. Da han om morgenen stod op, kokte han kaffe på samme sted; men inn i gammen torde han ikke gå endog om dagen, og da han var ferdig med å stelle kaffe, gikk han videre. Men han er redd for den gammen, og for den er nok også andre redde, som har hørt om hans hendelse.

2.

Jeg gjætte engang om vinteren renerne, og så begynte bjeller å ringle da renene begynte å løpe. Da satte jeg i et rop, og jeg vendte munnen dit hvor jeg først hørte bjellene, og da jeg ropte, mistet jeg mælet så jeg bare kunde hviske. Når jeg skulde tale med folk, måtte de legge øret like inn til munnen min for å høre hvad jeg talte, og det var tre døgn før jeg fikk mælet igjen så jeg kunde få folk til å forstå mig.

3.

Der var engang en mann som hadde en kamerat; de var på renleting. Det blev mørkt, og de kom til å overnatte ute i villmarken. De gjorde op varme, og det blev en stor glodunge; de la sig til å sove og sovnet også. Da begynte hundene deres å gjø i retning av elven; den eldste mannen hørte det; han ser hen mot krattskogen, og ilden lyser mer enn den pleier. Da ser han at et menneske kommer op der borte; det er en kvinne i en falmet kofte, uten belte, med den ene arm i ermet. Hun kom og stanset ved den ene side av ilden, og så blev der som et kroket tre på den side. Mannen lå på den andre side av ilden og så på kvinnen som stod på den

jur'dagis hubmagoattit daina nissunin daina laggjin go son doaivoi ieǯaset goađi bii'ga-niei'dan, gutte lei mannan bæi'vet vulus dan sæmma jogaš-gad'dai suinid čuop'pan varas. Muttu go son lei gæč'čame oai'vai, de algi son gæč'čat vulus guowloid dan olbmu; de fuob'mai son, go dan olbmus leggje lap'pun juolgit. De gæččasti son fas bajas oai'vai; nissuna amadaddjo lei šoaw'kat. De olmai gæč'čagođi fastain vulus; de lei lap'pun gosi lak'ke eret dan olbmus. De gæččai fastain bajas; de nogai dat niso visut, ja dat muorra, mas dat doalai, i oidnun šat æmbu.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

4.

Muttomin go mun leggjen vuoggjime, de mun al'gen iddjadit muttin mæc'ce-dar'fegoađis. Mun lai'dejin hærgi dievvai, mannen ieš sisa, algen vuoš'šat gafe ja go ger'gen gafestallame, de gulan go vuji olmuš goattegurri ja luiti hærgi læŋgain. Hær'gi sawdnjili vel,[1] ja de lai'di dievvai dokku mu hærgi lusa ja bođi fas goađe lusa ja sawnjaši olgubæl'de. Mun biggjen gafe lieg'ganit ja leggjen ilos, doi'vun: munnji bođi dal selskap'pi; muttu de i gul'lum šat mikkige. Mun vul'gen olgus gæč'čat; in oaidnan mai'dege. Mun mannen čas'kilit, vut'tugo mannan mu hærgi lusa. I vut'tun mikkege. Manohæppi lei.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

5.

Muttomin go mun leggjin guođohæme ja mu isit, de livudeggje bowcut. Moai vuoššaime gafe, jugaime, ja go gærgaime, de mun vul'gen vaʒʒašit nubbi bællai bowcuid. De mun čok'kedin dokku, ja de mun gulan, go šuđđo; muttu mun jurdašin: dat lei jokka, ja mun in laven jak'kit baldunasaide. Muttu de mun oainan, go boatta čap'padas mu guw'lui, mi læ dego olmuš; muttu i hal dɛdde hei've

[1] Hær'gi lave go læŋgain luoi'ta, sawdnjilit ieǯas, nu ɛtte jamiha hir'bmadit.

motsatte side, og han tenkte på å tale med henne, da han mente det var tjenestepiken i deres eget telt, som om dagen var gått ned til den samme elv for å skjære sennegress. Men mens han så på hodet, begynte han å se nedover mennesket; da fikk han se at føttene var vekke på mennesket. Han så atter op på hodet; kvinnens ansikt var blekt. Da så mannen igjen nedover; da var næsten halvdelen av mennesket vekke. Han så igjen op; da forsvant kvinnen helt og det tre hun holdt i, såes ikke mer.

4.

Engang da jeg var ute og kjørte, skulde jeg overnatte i en torvgamme i ødemarken. Jeg leide kjørerenen ut på bakken, gikk selv inn og begynte å koke kaffe, og da jeg var ferdig med kaffen, hørte jeg at et menneske kjørte hen til gammen og spente renen fra. Re nen rystet enda på sig[1], og så leide han den ut på bakken hen til min ren og kom igjen til gammen og banket av sig utenfor. Jeg satte kaffen på for å varmes og var glad; jeg trodde at jeg nu fikk en kamerat; men så hørtes intet mer. Jeg gikk ut for å se efter; jeg så ikke noe. Jeg gikk for å undersøke, om der såes spor av at han hadde gått til min kjøreren. Der såes ingen spor. Det var måneskinn.

5.

Engang da jeg og min husbond gjætte, la renene sig til hvile. Vi kokte kaffe og drakk, og da vi var ferdige, gikk jeg til den andre siden av renene. Jeg satte mig der; da hører jeg at det suser; men jeg tenke at det var elven, og jeg pleide ikke å tro på skrømt. Men så ser jeg at der kommer mot mig en sort ting, som er likesom et menneske; men dens utseende passet dog ikke til det heller. Mine

[1] Kjørerenen pleier, når man spenner den fra, å ryste på sig, så det larmer svært.

daninge. Mu bædnagat rogoheiga nu fastit ja snælkoiga; muttu dat rimsoi daid manaʒit. Dego bođi lakka, de mun viekkalin ja vikken čađa bowcuid nubbi raw'di ja bædnagat rut'te balos mu manjis. Go mun ol'lejin nubbi raw'di, de bal'lai ællo, ja mun viekkalin ja huc'-calin guvtin bædnagin. De bædnagat jor'galeiga ælo mu lusa. De viegai mu isitnai mu lusa ja jærai mus, mas dat bal'laje dat bowcut. Mun daggjen sudnji: „Mun bal'lajin iešnai," ja jur sæmmas go mun mui'talit gal'gen, de ruottasti fas ællo. Moai viegaime manjis ja huc'-caleime bædnagiguin; de bissani ællo; muttu dat lei balos. Mun mui'talin isidi, maid mun leggjin oaidnan, ja de fas bal'lai ællo. Moai manaime manjis, dassaʒigo čuwgudi. De hei'te bowcut ballame, ja mun mannen birra iddja-luoddaid, čas'kilin, mi dat lei, dat maid mun ik'ko oidnin; muttu im mun vuot'tan mai'dege.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

6.

Mun ja mu æmit, moai leime nokkame; mun leggjin juo vel'ledan; de gul'lajin mun, go olmuš juoi'ga ja bæna ciella. De čok'kedin mun; mu æmit čok'ka; de jærra mus: „Gulatgo mai'dege?" Mun vas'tidan: „Gulan mun gal." Mun jæran fas sus, gullago son mai'dege. Son vas'tidi: gulla son gal. De mun mui'talin: „Mun gulan juoi'game olbmu ja bædnaga ciellame." De lokka: son maid gulla. Mon doi'-vun: dat læ albma olmuš; mon lokkagowten: „dat læ soames occame min goađi, muttu i læt gawdname", ja vul'gen olgus, val'den sabehid ja čuoi'gajin. Muttu mu æmit, gi dowdai dan jiena, čuorvoi mu ja logai: „Ale mana dokku! I dat læ dan væra." Mun jorgihin goađe lusa; gulaime on, go juoigai, ja lei dego dat olmuš mi čuorvoi: „Gos goatti læ?" De mon čur'vejin: „Boađe dei'ka! Dabbe læ goatti?" De javohuvai ige gul'lun šat mikkige. Dat olmai lei læmaš hui suola ja æreburan (bahaniekkan); son lei guođđan vaiga mannjasis dan olmušmæt'tomvuođa gæʒil.

De leggje muttomin golmas jottan dan su njuovvanbai'kai ja dakkan lavo dasa. Si leggje malestæme ækkedis; de algos gul'lai dat ok'ta har'dne, go juoi'ga. De gullagođi dat niei'da nai; de jærra bar'dni

to hunder gjødde og glefset; men den kastet dem tilside. Da den kom nær, la jeg på sprang og løp gjennem renhjorden til den andre siden, og hundene løp redde efter mig. Da jeg nådde til den andre siden, blev hjorden redd, og jeg løp avsted og satte de to hundene på den. Hundene vendte hjorden mot mig. Da løp også min husbond hen til mig og spurte mig hvad renene blev redde for. Jeg sa til ham: „Jeg blev også selv redd," og nettop som jeg skulde fortelle, løp hjorden igjen. Vi løp efter og satte hundene på den; da stanset hjorden; men den var redd. Jeg fortalte min husbond hvad jeg hadde sett, og så blev hjorden igjen redd. Vi gikk efter, til det blev lyst. Da hørte renene op å være redde, og jeg gikk omkring sporene fra natten; jeg eftersporte hvad det var jeg hadde sett om natten; men jeg fant ingen spor.

6.

Jeg og min matmor holdt på å legge oss; jeg hadde alt lagt mig; da hørte jeg at et menneske joiger og en hund gjør. Da satte jeg mig op; min matmor sitter; hun spør mig: „Hører du noe?" Jeg svarer: „Ja, det gjør jeg." Jeg spør igjen henne, om hun hører noe. Hun svarte at det gjør hun. Da fortalte jeg: „Jeg hører et menneske joige og en hund gjø." Hun sier at hun også hører det. Jeg trodde at det var et riktig menneske; jeg sa: „Det er en som leter efter teltet vårt, men ikke finner det," og jeg gikk ut, tok skiene og gikk avsted. Men min matmor som kjente stemmen, ropte til mig og sa: „Gå ikke dit! Det er ikke verdt." Jeg snudde om til teltet; vi hørte atter at det joiget, og det var som et menneske som ropte: „Hvor er teltet?" Da ropte jeg: „Kom hit! Her er teltet." Da blev det stille og der hørtes ikke noe mer. Den mannen hadde vært en stor tyv og ondsindet; han hadde efterlatt sig skrømt på grunn av sin umenneskelighet.

Engang hadde tre stykker gått til hans slakteplass og satt op telt der. De holdt på å koke kveldsmat; da hørte først den ene gutten at det joiget. Da begynte også piken å høre det; gutten spør henne:

dan nieidas: „Gulahgo mai'dege?“ Niei'da vas'tida: „Gulat bat don mai'dege?“ Bar'dni vas'tida: „Gulan mon gal.“ Niei'da maid daddja: son maid gulla. De lokka dat nub'bi bar'dninai: son gulla maid ja dow'da vel jienanai, gi læ. De dow'de si buot golmas, dat guovtesge gæt algos gulaiga. De algiga ballat; muttu dat goalmat, gi i ballan, viekkali olgus ja čur'vi čorbmaid čađa: „Boađe dei'ka!“ De javohuvai dat jameha vai'gajiedna.

Go gulla vaiga, de gal'ga čur'vet čorbma čađa dasa; de i gul'lu šat.
(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

7.

De lei sæmma olmai vuoggjime sæmma jawri miel'de muttin aigi; de son oini, go ækkes lei vuoggjime sæwdnjaden ak'tu dan jawri miel'de, de son huomaši, go boatta mađi-raigi su owdald čuow'ga, mi læ hui čuow'gad dego hui šel'ges buol'li dolla. Muttu i goihge abohan jorgihit; son vuji goihge ɛin owdus; de bođi nu lakka, atte son oaidnigođi, atte dat læ hui stuora dolla, ja su mielas oroi dan dola sis'te hæs'ta, mi li maidai visut dollan, ja rækka lei hæsta manjis, ja dan rægas čok'kai su mielas oalli fiina hær'ra, ja dat ruottahi su hui guora mæd'del, nu atte dolla-liew'di bođi su njæi'ga, ja son jamalgi (čappudeggje čalmit). Son lei mæl'gad ja čok'kai muot'taga nal'de, ow'dalgo čuwgudeggje čalmit (son šaddai albma ilbmai fastain). De son gal fastain vuod'djai ja manai dokku, gosa juo leige manname, ja son doaivoi dan oainahusa, atte dat lei næw'ri vuoggjime dollahæstain.
(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

96.

1.

De læi ok'tâ æmit, mi læi hæjâin, stuorrâ dalo æmit; bođi hæjâin ruok'tot, šâddâi hallo vii'dnâi; de mânâi, fâtti vii'dne-boat'tâl jâ jugisti. De læi mir'kovii'dni; de goddi jieʒâs. De bid'djujuvvui haw'dâi; muttu de šâddâi dallo râfetesvutti. Æmit jottigođi juokke ijâ miel'ke-kabmârist jâ stoakkâ milkiguim jâ doap'po dâid miel'ke-goallâid jâ

„Hører du noe?“ Piken svarer: „Hører vel du noe?“ Gutten svarer: „Ja, det gjør jeg.“ Piken sier også at hun hører. Da sier ogsa den andre gutten: „Jeg hører også og kjenner også stemmen, hvem det er.“ Da kjente de den alle tre, også de to som først hørte. De to begynte å bli redde; men den tredje som ikke var redd, løp ut og ropte gjennem nevene: „Kom hit!“ Da tidde den dødes skrømtstemme.

Når en hører skrømt, skal en rope til det gjennem neven; da høres det ikke mer.

7.

Den samme mann[1] kjørte engang henover den samme innsjø; da så han, som han kjørte om kvelden i mørke alene henover innsjøen, da blev han var at der henad veien kom imot ham et lys som var meget lyst som en meget skinnende, brennende ild. Men det nyttet allikevel ikke å snu; han kjørte dog videre fremad. Da kom han så nær at han begynte å se at det var en meget stor ild, og i ilden syntes han der var en hest, som også helt var som ild, og efter hesten var en slede, og i sleden syntes han der satt en overmåte fin storkar, og denne kjørte ganske tett forbi ham så ildsluen slo imot ham, og han dånte (det blev sort for øinene hans). Han satt nokså lenge på sneen, før han kom til sig selv igjen. Da kjørte han igjen avsted og reiste dit hvor han skulde hen, og han mente om dette syn, at det var den onde som kjørte med ildhest.

Anm. Dette hendte Mattis Mattisen Hætta (Garena Mat'te) i hans ungdom. Han er født ca. 1880 og nu bosatt i Siebe i Kautokeino.

96. DE DØDE GÅR IGJEN.

1.

Der var en husmor, som var i bryllup; hun var husmor på en stor gård; hun kom hjem fra brylluppet og fikk lyst på brennevin; så gikk hun og tok brennevinsflasken og tok en slurk. Det var giftvin; så drepte hun sig selv. Hun blev lagt i graven; men det

[1] som nevnes i nr. 148. (Smørkatt).

biddjå nubbe sâddjai, jâ stoakkå vâiku mân lakkåi. De mânne dalo-olbmuk jâ mui'tâleddje luk'kåri, âtte si æi oaʒʒo råfe æmidist. Luk'-kår jærâdi visut, mo jâ mo læ dât, jâ go bođi luk'kår gullåt, mo dât læi, de mânåi luk'kår gir'ko-åide sisâ iddji fåk'tėn ditti. De oaidnå: de håwdist muol'dâ bâjås lik'kâgođi, dâssåši go dât muol'dâ bođi buok bâjås håwdist. De bođi lit'tige håwd âlâ, de lok'ke littist râvås. De čok'kåni, de våldi lii'kâ-gâppiris eriti oaivist jâ bijåi lit'te-râwdâ siskubællåi jâ lākånid giesåi čoakkåi. De suoi'voli dokku siidâ vuos'tå. De luk'kår mânåi dâm litte gæč'čât jâ dâm håwdi; de oini: lit'te læ guoros, jâ håw'di læ râvås. De våldi luk'kår dâm lii'kâ-gâppir jâ mânåi fâst dokku čok'kåt, gost son jo læi čok'kåmen, jâ čok'kåi giddâ dâssåši go guovso šâd'dâgođi.

De suoi'vo fâstâin dobbe siidâ sist; de bođi håwdi lusâ; de mânåi litti sisâ; de čok'kåni; de leb'bi dâid lakån-liinidis jâ leb'bi jieʒås bâddjeli. De occâgođi gâppir; i gawnâ; de čuoʒ'ʒeli; de sâwdnjå dâid lakån-liinidis; i gawnâ. De rappogođi olgubæld litti muoldåi sist. Luk'kår dobbe čur've: „Mi læš lap'pun, dåbbe læ.“ Nu bæš-kiti lok'ki giddâ. Luk'kår čuoʒ'ʒeli bâjås jâ mânåi håwdi lusâ; de oini, âtte lit'te læ olgubæld håwdi, jâ lakån-liinek læk, muttom oassi siskubæld jâ muttom oassi olgubæld. Luk'kår våldi gâppir mieldis jâ mânåi ruok'tot. Bæi'vi šâddåi; luk'kår våldi njæl'ljå lawd-âlbmå mieldis jâ mânåi dâiguim dokko håwdi lusâ. De læi dât lit'ti nu, mo ik'ko læi baccåm dâsâ. De luk'kår våldi, gâikoi lokki fâstâin eriti jâ govčåi siivost dâi lakån-liiniguim dâm rubmåš jâ bijåi lii'kâ-gâppir oai'våi jâ âni sardni; de govčåi fâst haw'dåi. Muttu i šât æmit lik'kâm šât bâjås; de oaʒʒoi dâlle fâst råfe.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

2.

Ovtâ bâddje-âlbmåst jåmi gal'go, jâ dât bijåi dâm gal'gos guovte gerrės gâs'ki, nubbe gobmot, nubbe gavvot, jâ bijåi bil'dâgi âlâ. De ækkedest oađ'đåstâllåm-åi'ge šoddåi; de gullėk, go lik'kek dâk gerrė-

blev urolig på gården. Hun gikk hver natt i melkerummet og larmet med melken; hun tok melkekollene og satte dem på en annen plass og larmet på alle måter. Så gikk folkene på gården og fortalte klokkeren at de ikke fikk fred for husmoren. Klokkeren utspurte nøie hvordan det var, og da han fikk høre hvordan det var, gikk han inn på kirkegården for å holde vakt om natten. Da ser han, at jorden i graven begyndte å heve sig, til all jorden kom op av graven. Så kom kisten også op på graven, og så åpnet lokket på kisten sig. Hun satte sig op, tok likhuen av hodet og la den innenfor kanten av kisten, og lakenene svøpte hun sammen. Så svevet hun hen mot gården. Klokkeren gikk for å se på kisten og graven; da så han: kisten er tom, og graven er åpen. Han tok da likhuen og gikk og satte sig igjen der hvor han før hadde sittet, og satt der like til det begynte å dages.

Da svever hun igjen der fra gården, kom til graven og gikk inn i kisten; så satte hun sig op, bredte ut lakenene sine og bredte dem over sig. Så lette hun efter huen, men fant den ikke; hun reiste sig og rystet lakenene, men fant den ikke. Da begynte hun å grave i jorden utenfor kisten. Klokkeren der roper: „Hvad som er tapt, er her.“ Så smalt lokket igjen. Klokkeren stod op og gikk hen til graven; da så han at kisten stod utenfor graven og av lakenene var endel innenfor og endel utenfor. Han tok huen med sig og gikk hjem. Det blev dag. Klokkeren tok fire lagrettemenn med sig og gikk med dem hen til graven. Da var kisten sådan som den om natten var blitt stående der. Klokkeren tok og brøt lokket op, dekket liket pent med lakenene, satte likhuen på hodet til det og holdt en tale; så la han det i graven og kastet den til. Men husmoren stod ikke mere op; så fikk hun da igjen fred.

2.

For en fjell-lapp døde kona hans, og han la henne mellem to pulker, den ene hvelvet, den andre vidåpen, og satte dem på et stillas. Så blev det sengetid om kvelden; da hører de at pulkene

sâk, jâ de vulgi eriti gerrės sist, jâ de birrâ goađe vâʒʒi, de goatte-uk'si; de lækkâsti uvsâ, de bak'kudi: „Goal munnji læ sâddje?“ De boad'njâ dobbe gæččâsti: „Âmâ son læ juo dudnji sâje rakkâdâm. Go dobbe ik bir'ge, mon boađâm dai dollârâddiguim du dokku doal'vot.“ De mânâi fâst jâ sæmmâ lakkâi fâst mânâi gerrės sisâ jâ govčâi nubbin gerrėsin jieǯâs.

Dâm olbmu nâmmâ læ Rawnâ Niilâs Ris'tin.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

3.

Sæmma aigi leiga dobbe guk'kin davvin guok'te akko, mat leiga sii'daguimeǯat. Sud'nus leggje goab'bat goatti. De leiga vaʒ'ʒan ovta goattai haladit ieǯaska sagaid. Nub'bi čok'kai nubbe bæl'de arrama ja nub'bi fasten nubbi bæl'de. De aicai dat goađi æmit olbmu, gi rabasti uvsa ja bođi sisa, čok'kani æmida bællai. Dat lei nissun-olmuš; æmit dowdai dan hui bures. Dat lei dat Owleš El'le, gutte lei jabman dobbe luld'e Gag'gavarre-ordas. Son lei vuol'gan gobmu-hallat daid oappes olbmuid. Æmit suor'gani; dat šaddai šoaw'kat dego jamet. Dat nub'bi ak'ko i oaidnan mai'dege ja šaddai ibmašid vuollai, go oini: æmit šowkudi ja gæččai uk'si ja humai daggar giela, maid nub'bi i ibmirdan. Dat sardnudi daina jamehin ja gosi raimu-halla. Gukka lei, ow'dal satti hubmagoattit olbmuiguin.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

3.

Muttom ol'mas Altas (gukkes ai'gi læ das'sa) jami ak'ka, ja baʒi bii'ga duššе ja dat dalo-isid. Manai vieǯ'ǯat ol'muid jab'mi olgus guod'dit, ja go lei jab'mi olgus guod'dam ja šaddai iddja, de gulaiga æmida: garrasit dat turi dobbe kiewkanes. Muttu æba dak mannan dan gæč'čat ow'dalgo iđidis. De manai isid olgus ja oini, atte æmid læ vaʒ'ʒan maŋŋel jabmima; dat li rappam dam viste uvsa, ja luod'da lei šad'dan muot'tagi, goggu lei

rører sig, og så gikk hun ut av pulken, og så gikk hun rundt om teltet og så til teltdøren. Hun åpnet døren og mælte: „Hvor er der plass for mig?“ Da så mannen der (på henne): „Jeg har jo alt laget plass til dig. Hvis du ikke klarer dig der, kommer jeg med disse brandene og fører dig dit.“ Da gikk hun igjen og gikk på samme vis inn i pulken igjen og la den andre pulken over sig.

Kvinnen het Ravna Nilas Ristin.

3.

På samme tid var der langt i nord to gamle koner, som var teltnaboer. De hadde hver sitt telt. De var gått til et telt for å prate sammen. Den ene satt på den ene side av åren og den andre på den andre siden. Da så husmoren i det teltet et menneske som åpnet døren og kom inn og satte sig på hennes side (av åren). Det var et kvinnemenneske; husmoren kjente henne meget godt. Det var den Elen Olsdatter som var død der syd i skogbandet på Ġaggavarre. Hun var kommet for å gå igjen hos kjenningene. Husmoren blev redd; hun blev blek som en dauing. Den andre kona så ikke noe og undret sig, da hun så at husmoren blev blek og så mot døren og talte et sådant sprog som hun ikke forstod. Hun talte med den døde og blev næsten vettskremt. Det var lenge før hun kunde begynne å tale med folk.

4

For en mann i Alta (det er lenge siden) døde hans kone, og bare tjenestepiken og husbonden blev igjen. Han gikk for å hente folk til å bære den døde ut, og da hun var båret ut og det blev natt, hørte de at husmoren larmet svært der i kjøkkenet. Men de gikk ikke for å se efter før om morgenen. Da gikk husbonden ut og så at husmoren hadde gått igjen efter døden; hun hadde åpnet

vaʒ'ʒam. Son manai đam lii'kavissui ja gæččasti; de lei jab'mi gai'kujuvvum, lii'kagarvok buottin eret, ja su čalmik leddje eret val'dum, ja njuovča eret lei val'dum. Dalle suor'gani dat isid saggadit ja i borram ige jukkam; dušše varskuvi biiga atte: jos æmid boatta, de galgak ieǯad Ibmila hal'dui siw'nidit ja mana oamme-navehi ja valde gusabiello ja čuojat dam hui bures!" Bii'ga dagai nutgo isid lei goč'čum. Gal isid diri, go nuvt læ šad'dam, gal dat goihge is'ka biiga. Ja bii'ga dagai nuvtgo isid lei goč'čum, oini æmida boattimen, viegai oamme-naveti, dop'pi gusabil'lui ja čuojahi dam hui bures, dassaǯi go dat jawkai aibas dobbe, ige gullan, go dat manai. Muttu go bii'ga nokkai, de niegadi, go æmid lei hui sagga sut'tam ja dajai: „Jos don livčet viesos læmaǯan, de livčem mon du mieldam gai'kum; muttu go don mannet navehi, i mus læm loppi dokku boattit, go nuvt garrasit čuojai gusabiel'lo."

Golma mano aigi maŋŋelgo lei dol'vujuvvum haw'dai, de læ bii'ga navehis; de gulla ja oai'na maidai, go æmid vaʒ'ʒa olgubæl'de æbbir gieđas ja boatta navet-fæs'kari, gos li čacci, ja goaivoi čaʒi hui sagga, garrasit læi'ko čaʒi, ige bii'ga duos'tam lik'kat olgus. De gæččai klasis olgus, oini: æmid lei vaʒ'ʒimin æbbir gieđas ja manai birra aw'jelađo ja jawkai dokku. Bii'ga bođi ækkedis vissui ja mui'tali isidi, atte æmid vaʒ'ʒa. Son gulla ja oai'na, atte æmid læ, gi vaʒ'ʒa. I dat dat'tum isid jak'kit, dainago ieš i gullam goas'sege; muttu bii'ga vai'dali nubbi gærdi: son gulla ja oai'na. Bik'tasak læk hui gal'masak. Son gulla, go boatta sisa; muttu i dađe æmbo oaini. De daddja isid: „Jos don dal gulak, de galgak jærrat: „Mi du vaivida, go don ik biso gir'ko-ædnamis oarrit, gosa læk bid'djujuvvum?" Goalmad gærdi oai'na bii'ga ja gulla; de gæččasta klases olgus. De oai'na: æmid boatta æbbir gieđas ja lækkasta navet-uvsa. De jærra bii'ga: „Maid don sirak, daihe mi dust vai'lo?" Æmid daddja: „Mon goikam." Jærra bii'ga: „Manne don goikak?" Æmid daddja: „Mon goikam, dainago mon im læk ad'dam čaʒi gusaidi jukkat." Bii'ga viekkala navet-fæs'kari ja daddja æmidi: „Dal don oaǯǯok čaʒi," ja son lei'ke čaʒi baddjel æmida nut garrasit ja daddja: „Go don ik læk ad'dam čaʒi jukkak, de galgak oaǯ'ǯok čaʒi duobmon dunnje, mi gal'ga doal'-

døren til huset, og der var blitt spor i sneen der hvor hun hadde gått. Han gikk til likhuset og så efter; da var den døde revet op, alle likklærne var borte, og hennes øine og tunge var tatt bort. Da blev husbonden svært redd; han hverken spiste eller drakk; han varskudde bare piken: „Hvis husmor kommer, skal du signe dig i Guds navn; gå ut i fjøset og ta kubjella og ring riktig godt med den!“ Piken gjorde som husbonden hadde sagt. Han visste nok at når det var blitt så, vilde hun nok se til piken. Og piken gjorde som husbonden hadde sagt; da hun så husmoren komme, løp hun til fjøset, grep kubjella og ringte riktig godt med den, like til husmoren blev ganske borte, og ikke hørte hun, da hun gikk. Men da piken var sovnet, drømte hun at husmoren var meget sint og sa: „Hvis du hadde vært i huset, hadde jeg slitt dig med mig; men siden du gikk til fjøset, hadde jeg ikke lov til å komme dit, da kubjella ringte så sterkt.“

En tre måneders tid efterat konen var ført til graven, var tjenestepiken i fjøset; da hører hun og ser også at husmoren går utenfor med en bøtte i hånden, og hun kommer i fjøsgangen, hvor der var vann, og øser op vann, svært meget, og slår det voldsomt ut. Piken torde ikke gå ut. Da så hun ut av vinduet og så at husmoren gikk med en bøtte i hånden og gikk omkring høiladen og blev borte der. Piken kom om kvelden inn og fortalte husbonden at husmoren går igjen. Hun hører og ser at det er husmoren som går igjen. Husbonden vilde ikke tro det, fordi han selv aldri hørte det; men piken klaget for annen gang; hun hører og og ser henne. Hennes klær er meget kolde. Hun hører når hun kommer inn; men hun ser ikke dess mere. Da sier husbonden: „Hvis du nu hører henne, skal du spørre: „Hvad er det som plager dig, siden du ikke sover i ro på kirkegården hvor du er lagt?““ Tredje gang ser og hører piken henne; da ser hun ut av vinduet. Hun ser at husmoren kommer med en bøtte i hånden og åpner fjøsdøren. Da spør piken: „Hvad vil du eller hvad feiler dig?“ Husmoren sier: „Jeg tørster.“ Piken spør: „Hvorfor tørster du?“ Hun sier: „Jeg tørster, fordi jeg ikke har gitt kyrne vann å drikke.“

vot dam agalaš čieŋŋalvutti, gosa don læk, vaivan raw'ki, bar'gam, ikge galga boattit bajas nuvt duođai go Ibmil almis ælla.
(Berit Frisk 1922, Loppa.)

5.

Gærdi lei ok'ta olmai orromen Stallegieddis Lokkal-sul'lust. Væhaš aigi ow'dal juwlait mânai son Skar'fui gaw'pai; muttǫ go son gâlgai ruok'tot vuol'git, de šâddai hirmos gârra dal'ki, jâ olmai hævvani Lokkal-nuorrai. Go juwlat lejje gollan, de vulgi su ræŋ'ga Stallegieddis vaʒ'ʒit Muorkadakki. Go son lei boattan Gukkatluk'ti, de gawnai son vânasbittait jâ dilljait; dâit særvist mâida lei isida gâppir jâ fac'cabælli. Go son lei væhaš aigi vaʒ'ʒan fâstâin, de oai'na son ovta ol'ma čuoǯ'ǯomen ul'lerajist. Go son bori lâgabuidi, de dowdai son isides; muttǫ son lei hui riewdas; stuora rai'gi lei gallost, ja čacci lei næs'kan su fâstit. Go ræŋ'ga bori jur lâkka, de riemai isit sarnǫhallat su ja mui'talât, movt sunnje lei gævvam. Ræŋ'ga čuoǯǯoi oanehaš ja gul'dali; de riemai isit mâida mui'talât, movt reŋ'gi gâlgai gævvat. Muttǫ de suor'gani ræŋ'ga jâ viekkali iret. Jos son lučče læmaǯan dân mæraš (mâraš) olmai, atte duos'tat sarnǫhallat isides, de son lučče oǯ'ǯun gullat ollo (olloit).
(Ole Hansen 1892, Kvænangen.)

97.

De mânnå luk'kår muttom bâsse-ækked vuos'tå gir'kui gir'kobielloid čuojâtit; de gæččâst dokko rai'delâs mield vuolås, jur'dil dâm, âtte gandåk, dâk bottek; bæssâ gandâ goč'čot biello čuojâtit. De oaidnå: de boattip guok'te stuorrâ olbmu rai'delâs miel'de bâjås. De dow'då: nub'be læi jo orrum håwdist jâgi jâ nub'bi fâstâin njæl'ljå mano. Jur'dili luk'kår: „Mi dât gâl'gå læt?“ Luk'kår fåtti biel'lobad'dåi gidda

Piken løper ut i fjøsgangen og sier til husmoren: „Nu skal du få vann,“ og hun øser vann over henne så voldsomt og sier: „Da du ikke har gitt dem vann å drikke, skal du få vann dig til dom, som skal føre dig i det evige dyp, hvorhen du, elendige stakkar, har strevet for å komme, og du skal ikke komme op, så sant Gud i himmelen lever.“

5.

Der bodde engang en mann på Ståljord på Nøklan. Litt før jul reiste han til Skorpa for å handle; men da han skulde reise hjem, blev det et fælt uvær, og mannen omkom på Nøkkelsundet. Da julen var over, gikk hans dreng fra Ståljord til Midternøklen. Da han var kommet til Gukkatluokta, fant han stykker av en båt og tiljer; mellem dem lå også hans husbonds hue og ene vott. Da han igjen hadde gått en stund, ser han en mann stå ved flomålet. Da han kom nærmere, kjente han husbonden sin igjen; men han var meget forandret; han hadde et stort hull i pannen, og vannet hadde skrubbet ham stygt. Da drengen kom ganske nær, begynte husbonden å tale med ham og fortelle hvordan det var gått ham. Drengen stod en stund og hørte på; da begynte husbonden også å fortelle, hvordan det skulde gå drengen. Men da blev drengen redd og løp bort. Hvis han hadde vært såpass til mann at han hadde tort tale med sin husbond, hadde han fått høre meget.

97. SPØKELSER I KIRKEN.

Klokkeren går en helligaften henimot kvelden til kirken for å ringe med kirkeklokkene. Så ser han ned over trappen og tenker at det er guttene som kommer; han kan da be en gutt ringe med klokken. Da ser han at der kommer to store menn opover trappen. Han kjenner dem: den ene hadde alt ligget et år i graven og den andre fire måneder. Klokkeren tenkte: „Hvad kan det være?“ Han grep

jâ vurdi, dâssâši go bođigâ; guk'tuk bæsâigâ lok'ti. De šluwgisti luk'kâr biello; de biel'lo čuoddjâgođi; de čuoʒʒâstæigâ guovte bællâi rai'delâsâ lok'târâwdâ âlâ dego guok'te stuorrâ muorâ, jâ luk'kâr riemâi biello čuojâtit riek'tâ, jâ čuojât dâm biello gukkâ jâ vuor'dâ; jos gandâk bottik, oaʒ'ʒo goč'čot gandâid vieʒ'ʒât čuow'gâlitti. Muttu æi boattâm gandâk. Jurdâšišgođi luk'kâr, mo gâl'gâ son dâbbe bæssât olgus; rot'ti biello niski âlâ (bâjâs njâlmi), jâ biel'lo go gâččâi vuolâs, de čuojâi gukkâ. Dowdâi luk'kâr dâm, âtte gâl son dal bæssâ gâle olgus vuolâs mânnât dâm bâjest go biel'lo čuoddjâ, jâ oaʒ'ʒo gir'ko-uvsâid lok'ki. De rot'ti biello niski âlâ jâ de viekkâli gâs'kâl dâm guovti jâb'mi. Biel'lo gâččâi; dât čuoddjâgođi ok'tu; luk'kâr mânâi jâ bijâi gir'ko-uvsâid lok'ki jâ čuoʒ'ʒogođi jieš rappâ âlâ gul'dâlit, mo dal boattip vuolâs. Dego biel'lo hæi'tegođi čuoddjâmest, de gâččâi nub'be dego stuorrâ gæđ'ge vuolâs; de gir'kodor'dnui boattegođi. De gâččâi nub'be vuolâs sæbmâ lakkâi dego stuorrâ gæđ'ge. De lækkâsti dât, gutte ow'dâl læi gâč'čâm, gir'ko-uvsâ; de luk'kâr vâʒ'ʒeli ruok'tot ige diettâm gosâ læʒ'ʒâp šâd'dâm.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

98.

Ak'ta boares sabmelas gær'jedi gerrek vulki olkus ruot'tabæive dalo dalo miel'de; sus læ van'ca, mεina sukka. Son boatta muttin sabmelaʒʒait daloide ja anudan sise birko, boc'cu-mielke ja vel ænebuit, makka sabmelaʒʒais læk. Dat læi ruot'tabæive-ækket, ja son oʒ'ʒǫ birko, vuosta ja ain ieʒa diŋkait allases jowlaidi, ja dan oaʒ'ʒom-galvos cog'ga son sække sisa. Dat læ juo ækket, ja gowso læ juo vuoddjomen, go son vuol'ga sabmelaʒʒait huodnahen eriden. De vaʒ'ʒa son mæra gow'lui, gonne sun van'ca læ; muttǫ go son boatta ver'vai, de oʒ'ʒǫ son oai'nit ovta ruk'ses gusa ja oʒ'ʒǫ gullat ovta jiena dan sew'njes aike sènne, middja gul'lu navt: „Mana, mana! Ale mana, ale mana!" Go son oini dan ruk'ses gusa ja gulai jiena, de son suor'gani nuvt sagga ja saddai eriden daitones, ige son sat ænep diettam mεitegen, i dān ællèmen elege nubbin. Muttǫ vuostas jow'la-

fatt i klokketauget og ventet til de kom; begge kom op på loftet. Da svinget han klokken; den begynte å ringe; da stanset de på begge sider av trappen ved ytterkanten av loftet som to store trær, og klokkeren tok riktig til å ringe; han ringte lenge og ventet: hvis guttene kom, kunde han be dem hente en lykte. Men guttene kom ikke. Klokkeren begynte å tenke på hvordan han skulde slippe ut derfra; han rykte i klokken så den vendte åpningen op, og da den svinget ned, gav den lenge lyd. Klokkeren skjønte at han nok kunde nå til å gå ned og ut, mens klokken gav lyd, og at han kunde få kirkedørene i lås. Så rykte han i klokken så den vendte åpningen op, og løp mellem de to dauinger. Klokken svinget ned; den gav lyd alene; klokkeren gikk og låste kirkedørene og blev selv stående på trappen for å høre efter, hvordan de nu kom ned. Da klokken hørte op å gi lyd, falt den ene ned som en stor sten; så nærmet han sig til kirkedøren. Så falt den andre likeså ned som en stor sten. Da åpnet den som først var falt ned, kirkedøren. Klokkeren gikk hjem og visste ikke hvor det blev av dem.

98. EN TIGGERKJERRING BORTFØRES AV SKRØMT.

En gammel lappisk tiggerkjerring reiste julekveldsdagen gårdimellem; hun har en båt som hun ror med. Hun kommer til noen lappers gårder og tigger dem om kjøtt, renmelk og enda flere ting som lappene har. Det var julekvelden, og hun får kjøtt, ost og enda andre ting til julen, og de ting hun fikk, putter hun i en sekk. Det er alt kveld, og det avdages alt, da hun går bort fra lappenes hus. Hun går mot sjøen, hvor båten hennes ligger; men da hun kommer til fjæren, får hun se en rød ku og får høre en røst i den mørke tid, som lyder således: „Gå, gå! Gå ikke, gå ikke!“ Da hun så den røde kua og hørte røsten, blev hun svært redd og blev fra sig selv, og hun visste ikke mer av noe, hverken i dette eller det annet liv. Men første juledags morgen fantes hun på Prestjordelven sittende på isen med tiggersekken på ryggen. Det stykket fra hennes båt til

bæi-ididan gaw'nui son Spar'balassa joga nal'de čok'kahæmin jienja nal'de, ja sun gær'jadus-sæk'ka sælken. Dat gas'ka læi nuvt guk'ke sun vancan gidda dan bai'kai, gonne son gaw'nui, gol'ma bænagullamak. Ol'muk gaw'ne sun danne čok'kahæme jow'labæi-idedes arrat, ja ol'muk baladad'de sunne; muttǫ dan ditti val'de ol'muk sun ja dol'vu ieǯasak huodnahi ja jiw'ku sun ja sust jerrek, gok'te son læ boattam dasa. Muttǫ son i diettam ige mat'tam dɛita mui'talet mɛi'degen dan birra. Van'ca gaw'nui dobbe, gosa son læi dan gæssam gad'dai.

Nubbe jow'labæive idedes vul'ge sun ol'muk sun occama ditti dokkǫ, gosa son læi sukkam, ja si gaw'ne vanca. Siddjidi leddje boattam daggar værre-jur'dagak, go vanca gaw'ne, atte dak sabmelaǯǯak, gosa son læi vuol'gam gær'jedaǯ'ǯe, læk val'dam ja god'dam dan gær'jedi gerregan, ja si jerre dɛit sabmelaǯǯais, gonne gerrek læ. Muttǫ sabmelaǯǯak sar'nuk, atte son læ vuol'gam sin lut'te ruot'ta-ækkedan gowso-illodæme (vuoddjoman) aike, ja son læ mɛita val'dam sækkas mieltis. De vul'ge sun oc'cek ruok'tot ak'tan dɛina vancain. Gavce bæive dasmannjel bodi siddjidi sakka dobbe, gonne gerrek læi gaw'num, sun ieǯas ol'muidi, atte dak gal'gek boattit ja vieǯ'ǯat sun. Sun ol'muk vul'ge ja viǯ'ǯe sun dobbe. Go son læi boattam sii'dases, de mui'tala son ieǯas huonas-ol'muidi gusa birra, atte dat læi ruok'sat, ja jienait birra, makka goč'ču mannat ja mannat ja gil'de vastek mannamen ja mannamen, ja dan hap'pilesvuoda jodo, manna mel'de son læi mannam dai'vahan ja ædnaman gaska ovta mirka sinne baddjel bavtit ja baddjel vaggit. Nuvt læi son boattam dokkǫ ige son diettam ænep dan birra mui'talet.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

99.

1.

Dat lei muttin sii'da; de leggje guok'te goađi; de lei sæwdnjad. Guok'te bardni čuoǯ'ǯoba olgubæl'de goađe; de gullaba, go raidot vuggjet, ja oiniga, go dat bowte goattegas'ki ja algiga bur'git fielloid,

det sted, hvor hun fantes, var så langt som tre mil. Folk fant henne sittende der juledagsmorgen tidlig, og de var redde for henne; men allikevel tok de og førte henne til sitt hus og pleide henne. De spør henne, hvorledes hun er kommet dit. Men hun visste ikke og kunde ikke fortelle dem noe om det. Båten blev funnet der hvor hun hadde trukket den på land.

Annen juledags morgen gikk hennes folk for å lete efter henne dit hvor hun hadde rodd hen, og de fant båten. De hadde fått sådan mistanke, da de fant båten, at de lapper hun var gått til for å tigge, hadde tatt og drept henne, og de spurte dem hvor hun var. Men lappene sa at hun var gått fra dem julekvelden da det avdagedes, og hun hadde også tatt sekken sin med. De som lette efter henne, reiste da tilbake med båten. Otte dager derefter kom der tidende derfra hvor kjerringen var funnet, til hennes folk, at de skulde komme og hente henne. De reiste og hentet henne der. Da hun var kommet hjem, fortalte hun sine husfolk om kua, at den var rød, om røstene som bød henne gå og gå og atter forbød henne å gå og gå, og om den fart hvormed hun hadde faret mellem himmel og jord i en skodde over berg og over daler. Således var hun kommet dit, og hun visste ikke mer å fortelle om det.

99. FORVARSEL FOR DØD.

1.

Der var en heim; der var to telt; det var mørkt. To gutter står utenfor et telt; da hører de at raider kommer kjørende, og de så at de kom mellem teltene og begynte å lesse av bord, og de

ja hubmaba vel gas'kanæska: „Gale hal Niilas šiet'ta duon njællje fiello gas'ki.“ De suor'gani Niilas ja viekkali mæc'cai ja dajaski, ja go dobbe bođi, de jami.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

2.

De lei Spiddasul'lust Navuonast skul-olmai, nuorra skul-olmai; Gunnersen li su namma, ja lavi sku'lit Spiddasul'lu manaid. De li muttimin, bællesæwdnjad juo, ækkedis bæive nogadeddin, ja son li ak'to čok'kamen viesost. De son gulla, go boatta olmuš olgubæl'de, ja de rabasti uvsa, bođi sisa ja anoi buore ækkėda vela. Son vas'tidi ja goččoi stuolo nala čok'kidit dan olbma. Dat čok'kidi ja čok'kai dast oanehaš. De čuoʒ'ʒeli bajas dat olmai ja bođi su lusa ja guoskai sudnji gurot bællai. Son jærai dan olbmast: „Maid dat mak'sa dust, go guoskahak su?“ De dat olmai vas'tida: „Son læ čaccehal'di. Jos son guoskahivči du ol'giš bællai, de don fer'tišik vuol'git gosi dāla su miel'de; muttu go son guoskaha du gurot bællai, de dust læ væha ai'gi vela.“ De vulgi olmai olgus ja lap'pui.

De golai ok'ta ai'gi dal. De li bap'pa Skarfos gir'kos Mik'kalmæss-aigi čak'čat. De manne olbmuk gir'kui, ja dat olmai mɛid manai, ja gir'kost basid dolle sodnabæivi. Go vuosar'ga šaddai, de dagai garra maddabiegga, nu garas atte olbmuk æi bæssam siidaide vuol'git. De orru dam bæivi dast; de das'tu væha vač'česti (loʒ'ʒi bieg'ga). De lei giefmannest ucca borjasfanas (hæksbōtta); de has'teli Gunnersen dam giefman ræŋga: „Vul'guska borjastallat vagi ala!“ De soai vulgiga ja borjastalaiga duokku dei'ki, faw'lai ja fast gad'dai vage sisa. De dokku rii'vehalaiga davas guw'lui ol'gunjarga bællai vagist, ja dast læ ratta bak'ti ja dam bavti siskobæld hirbmos stuora gæđ'gi, mi læ nu lakka gaddi, atte olmuš njui'ke gad'dai fier'vačaʒi aigi; muttu div'ven čaʒe i bæsa. Muttu hui bratta-čienjal fawlabæli dam gæđgi.

De boattiba jur dam gæđge bok'te gad'dai; de Gunnersen goč'čo dam olbmas: luoite su dam gæđ'gai! ja de olmai luiti su dam gæđ'gai, ja son njui'ki dam gæđge ala, ja olmai jor'gali fast fawle guw'lui

prater sig imellem: „Nils får nok god plass mellem de der fire bordene.“ Da blev Nils redd og løp ut i marken og blev tullet, og da han kom derfra, døde han.

2.

På Spildra i Kvænangen var der en skolelærer, en ung skolelærer; han het Gunnersen og pleide å holde skole for barna på Spildra. Så var det en gang (det var alt halvmørkt i kveldingen), at han satt alene i huset. Da hører han at der kommer et menneske utenfor, og så åpnet det døren, kom inn og bød også godkveld. Han svarte og bød mannen sette sig på en stol. Han satte sig og satt der en stund. Da reiste mannen sig og kom hen til ham og rørte ved ham på venstre side. Han spurte mannen: „Hvad mener du med at du rører ved mig?“ Mannen svarer: „Jeg er en vasshalde. Hvis jeg rørte ved din høire side, måtte du næsten straks gå med mig; men siden jeg rører ved din venstre side, har du enda en kort tid igjen.“ Så gikk mannen ut og blev borte.

Nu gikk der en tid. Presten var i kirken på Skorpa ved Mikkelsmess om høsten. Folk gikk da i kirke, og den mannen gikk også, og i kirken holdt de helg om søndagen. Da mandagen kom, blev det sterk sønnenvind, så sterk at folk ikke kunde reise hjem. De blev der da den dag; siden spaknet vinden litt. Kjøbmannen hadde en liten seilbåt (hekkbåt); så opfordret Gunnersen kjøbmannens dreng til å seile på vågen. De reiste ut og seilte hit og dit, ut på dypet og igjen mot land inn i vågen. Så dreves de utover mot det ytre nes i vågen, og der er et bratt berg og innenfor berget en svært stor sten, som er så nær land at en ved fjæresjø hopper i land; men ved flosjø slipper en ikke til. Men det er meget brådypt på yttersiden av stenen.

Så kommer de til land like ved den stenen; Gunnersen sier til kameraten sin: „Sett mig iland på stenen!“ Kameraten gjorde det; Gunnersen hoppet op på stenen, og kameraten vendte igjen båten

fadnasis. De Gunnersen njalkasti dam gæđgest merri fawlabællai ja manai baggjel oaivi merri. De olbmuk nubbe bæl'de vagi leggje gæč'čamen dokku ja oidne dallan, movt gævai duosa. De ok'ta olmai dop'pi sai'deroak'keruowdi ja de has'tili olbmaid: de vul'gusek gaddjot! ja de si manne dokku, ja duot olmai, mas roak'keruow'di li, guowlai, gost dat læ, ja roakkasti ræddjo gidda bodne al'de ja gesi bajas ja valdi fadnasi. Muttu hæg'ga li juo nokkam; i dat æl'lam šat.

Dast li moar'si gæč'čamen giefman lok'talasest gar'dimist. Lasse li njuol'ga dokku guw'lui. Dat suor'gani nu atte jamalgi.

(Per Bær 1924.)

100.

1.

Dolin lei ok'ta vânas, mi i bissun gaddest gæssagasas; dât lei femberit. De lei ovtǫ dât vânas jor'galuvvun vuolas ow'dagæčči juokke ija. De lei muttomin ok'ta olmuš mânnan skot'taplivta vuollai jâ val'dan stuora baldes-lieppi gitti. De bođi raw'ga jâ riemai guod'dit dân vânnasa vuolas, duobba dabba gæǯi, jâ lat'te: „Mânne dât dal læ dat vânas nu lossat? If'te dât lei hui gæppas." De oaǯǯoi merri dân vânnasa goitge jâ sugai mânnjesiessis jâ dâjja: „Her høves ikke godt" jâ fâl'li bakarum-sies'sai jâ sugai dâst vehaš gâska jâ dâjja âin dân sæmma. Son mânai juokke sies'sai, gos sukkan-sâjje lei. De bori ow'dasies'sai, jâ de raw'ga lat'testi: „Her høves godt." Dâjja dât olmai: „Munnji mâit hei've buris," jâ čuolasti dâina stuora lippin. Jâ raw'ga njui'ki merri ok'tan dâina lippin. Olmai suk'kai gaddi vuollai, jâ šâddai gârra væs'tan. De šâddai iret dâs'tǫ, jâ olmai mânai dân lusa nubbe bæive jâ gawnai stuora lieppi jâ bæđ'bedavti[1] dan liep'penjunes.

(Anders Larsen 1902, Kvalsund.)

[1] goččoduvvu mâida skovvi.

ut mot dypet. Gunnersen gled fra stenen i sjøen på yttersiden og sank, så sjøen gikk over hodet på ham. Folk på den andre side av vågen så dit over og så hvordan det gikk ham. En mann grep et jern til å krøke sei og opfordret mennene til å dra i vei og redde. De drog dit, og den mannen som hadde seikroken, kiket efter hvor han lå, og fikk kroken fast i trøien hans på bunnen, drog ham op og tok ham inn i båten. Men livet var alt vekke; han kom ikke mer til live.

Hans kjæreste stod ved vinduet på loftet i kjøbmannens gård og så på. Vinduet vendte like mot den kant. Hun blev så redd at hun besvimte.

100. DRAUGEN I FISKERBÅTEN.

1.

Fordum var der en båt som ikke blev på land, når den var trukket op; det var en fembøring. Alltid var båten vendt med forstavnen nedover hver natt. Så hadde engang en mann lagt sig under skottplikten og tatt en stor kveiteklepp i hånden. Da kom draugen og begynte å bære båten nedover, snart med den ene og snart med den annen ende foran, og sier: „Hvorfor er denne båten nu så tung? Igår var den meget lett.“ Han fikk allikevel båten på sjøen og rodde i akterrummet og sier: „Her høves ikke godt,“ og han fór til bakrummet og rodde der en liten stund og sier atter det samme. Han gikk til hvert rum, hvor der var plass til å ro. Så kom han til forrummet, og da sa draugen: „Her høves godt.“ Mannen sier: „Også mig høves godt,“ og hugg til med den store kleppen. Og draugen hoppet i sjøen med kleppen. Mannen rodde under land, og det blev en sterk vestenvind. Så blev det morgen, og mannen gikk næste dag til båten og fant den store kleppen og et skulderblad på enden av kleppen.

2.

De li âk'ti âk'tâ olmai, mɛit goččudijje cap'pum duppahen, dɛina go dât anoi juokke aigi cap'pum duppahân. De traw'gâ âlt vâncain hæridâ ækkedit jâ arrehâlla „cap'pum duppahân“: „De navt biddja stiw'rânâ gidda; de navt biddja skafta gidda.“ Vaʒ'ʒa nubbi ses'sai, val'da awskari jâ goai'vo awstârân. „De navt goččut „cap'pum duppak“ gâsk-ol'ma dâkkat.“ De vaʒ'ʒa ow'da-ses'sai: „De navt goč'čo „cap'pum dup'pak“ ow'dâ-ol'ma bor'jâsân biddjat gidda; de navt goč'čo „cap'pum dup'pak“: gæse klova bor'dai!“

De mui'tâlek ol'mak „cap'pum duppahen“: „Traw'gâ du vâncain hæridâ ækkedit.“ De vulgi „cap'pum duppak“, valdi muorrâ-šlubbo gētti, vɛl'ledi mâŋŋe-skot'tâsen. De boatta traw'gâ; de al'ga arrehâllat owtâ sessin nubbe jâ goalmat ses'sai sæmme laddje. De čuoǯ'ǯilâ „cap'pum dup'pak“ mâŋŋe-skot'tâsėst ere jâ čâs'ka dɛina šlubboin trawgâ. „Gâl so gâl'ga âd'dit dudnji cap'pum duppahân.“ De mânai ferva mel'de staf'foraigi dolla-gargânâsain merri. De son hɛiti adnot cap'pum duppahân; ar'vedi, âtte ol'muk nuvt goččudek sun, go traw'gâ goččudi su nuvt.

(Trane 1886, Karlsøy.)

3.

De li ak'ti dolin sukkam-saddje, manna goččuden Nekkok, sisbæl'de Jon-nuori. De leddje dalle sukkamen ol'muk, gol'ma ol'ma ere Galsa suokkanes, ja de lei ak't(a) olmai dɛin, ja dat lei hawsman'ni, middja lei nu hanis; i dat ras'kim duppahan oas'tik goas'segen, mutte dušše anohi ja daddja: „Lægus dust cap'pum duppak?“ De nag'de nubbek dan ol'ma Cap'pum duppahen. De riemai ak'ti raw'ga aldasit vanca givsidek, dalle go bajas ges'sum læ. De lakkui airuit jorgǫhallak pliđit owdas ja doarras. De manai ak'ta olmai fak'tek, dat hawsman'ni, ja valdi ludni gitti. De li fak'temen ovt ija; de boatta raw'ga van'ci; de manai ow'dasies'sai; de riemai ađđehallak, gok'te hals-olmai dakka, ja de daddja: „De navt sukka ow'da-olmai, de navt čɛw'ga bæntait nala.“ De manai gas'kasies'sai; de daddja:

2.

Der var en mann som de kalte for Karva-tobakk, fordi han alltid bad om karva tobakk. Draugen ferdes i hans båt om kveldene og efteraper ham: „Således setter han styret fast; således setter han skautet fast.“ Draugen går til det næste rum, tar øsekaret og øser ut vannet. „Således ber „Karva-tobakk“ midtrumsmannen gjøre.“ Den går til forrummet: „Således ber „Karva-tobakk“ forrumsmannen gjøre seilet fast; således byr „Karva-tobakk“: sett kloa ned!“

Mennene forteller „Karva-tobakk“: „Draugen ferdes i båten din om kveldene.“ Da gikk han og tok en treklubbe i hånden og la sig i bakskotten. Draugen kommer; den begynner å efterape ham fra det ene rum til det andre og tredje på samme måte. Da reiser „Karva-tobakk“ sig fra bakskotten og slår til draugen med klubben. „Jeg skal nok gi dig karva tobakk.“ Da fór draugen nedover fjæren langs støen ut i sjøen med en ildstripe. Han hørte da op å be om karva tobakk; han skjønte at folk kalte ham så, siden draugen gjorde det.

3.

Der var engang i gamle dager et rorvær som de kalte Finnkroken, innenfor Langsund. Så var dengang tre menn fra Karlsøy sogn roende, og det var en av dem, og han var høvedsmann, som var så gjerrig; han timtes aldri å kjøpe tobakk, men bare ba og sa: „Har du karva tobakk?“ De andre kalte ham „Karva-tobakk“. Så begynte engang draugen å legge sig på båten deres, når den var trukket op. Han pleide å snu årene med bladene frem og på tvers. Så gikk en mann for å holde vakt, nemlig høvedsmannen, og han tok en lunn i hånden. Han holdt vakt en natt; da kommer draugen i båten; han gikk til forrummet og begynte å herme efter hvordan halskaren gjør, og han sier: „Således ror forrumsmannen; således strekker han på pentene.“ Så gikk han til midtrummet og sier: „Således

„De navt dakka gas'ka-olmai; de navt sukka; de navt guoi'vǫ; de navt čɛw'ga stidegan nala.“ De manai mannjesies'sai; de čok'kedi mannjeduokto nala ja valdi vuolla gitti ja daddja: „De navt dakka Cap'pum duppak,“ ja gal raw'ga điđi, atte dan ol'ma goččuden Cap'-pum duppahen. De dat olmai suod'dali ludnin rawga har'dogas'ki, nuvtgo dolla-šid'darassan manai merri ja faw'lai, ja de val ieš dajai: „Od'ne galgak Cap'pum duppahan rievti oaǯ'ǯok.“

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

4.

De li ak'ta olmai Vuogajen mannamen; de vulgi ækkedes vulus vanca lusa juk'cabiebmo vieǯ'ǯat. De oai'na ovt ol'ma eǯas vancan; de njagai vanca bal'di. De gæč'ča, gok'te dat dakka; de uoini: i læm oai've dam ol'man, mi vancan lei. De manna ow'dasies'sai dat oaivehæbmi; de val'da bæntajen. De daddja dam: „Navt dakka skottas-olmai čaw'ga bæntait.“ De manai nubbi sies'sai; de manai riipa nala: „Navt doalla hals-olmai.“ De manai bak-ruvvai; de val'da awskari, de guoi'vǫ: „De navt dakka bakrus-olmai.“ De manai mannje-sies'sai, gost hawsman'ni læ. De val'da vuol'li ja de hoi'ga olgus sisa vuolla ja daddja dam atte: „Navt Cap'pum duppak dakka.“ Dam hawsman'ni namma lei Cap'pum-duppak. De Cap'pum-duppak čuoǯǯahi bajas ja valdi ludni gitti ja de časki nis'kai rawga ja de dajai: „De galgak oaǯ'ǯot cap'pum duppahan.“ De raw'ga baddjel riipa olgus ja de mirri, nuvtgo dolla manjin širai.

De dagai daggar garra dalki, gosi gɛikoti vancait. De Cap'pum-duppak bajas manai, buođi giekkanen. De gaččai, ja de ol'mat daddjek: „Mi dunnji læ šad'dam?“ Gukki orui, ow'dalgo jiena oaǯ'ǯui, ja de daddja: „so balla; uoini rawga vancan, ja son časki dan.“ De jerrek ol'mak: „Gosas manai, go don čas'kek?“ „Manai mirri mur-al'dan.“ De daddje alt ol'mak: „si dai'det dal hævvanek, go si vul'gek ere gaddin.“ Daddja Cap'pum-duppak: „I so jakke dal dan.“ Dat vul'ge; i šad'dan mikkegen heđit dɛida.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

gjør midtrumsmannen; således ror han; således øser han; således strekker han på brasen.“ Så gikk han til akterrummet; han satte sig på aktertoften, tok styrvollen i hånden og sier: „Således gjør „Karva-tobakk“, og draugen visste nok at de kalte mannen for „Karva-tobakk“. Da slo mannen draugen i ryggen med lunnen, så han fór i sjøen og ut på dypet som en sprut av ildgnister, og så la han selv til: „Idag skal du få „Karva-tobakks“ rett.“

4.

En mann var på reise til Vågan; så gikk han om kvelden ned til båten for å hente suppemat. Da ser han en mann i båten sin, og han lurte sig hen til båten. Han ser hvordan mannen bærer sig ad; han så at den mann som var i båten, ikke hadde hode. Den hodeløse går til forrummet og tar i pentene. Så sier han: „Således gjør skottmannen pentene fast.“ Så gikk han til det andre rummet og satte sig på ripen: „Således holder halskaren.“ Så gikk han til bakrummet; han tar øsekaret og sier: „Således gjør bakrumsmannen.“ Så gikk han til akterrummet, hvor høvedsmannen er. Da tar han styrvollen og skyver den ut og inn og sier: „Således gjør Karva-tobakk.“ Høvedsmannens navn var Karva-tobakk. Da reiste Karva-tobakk sig op, tok en lunn i hånden og slo draugen i nakken og sa: „Du skal få karva tobakk.“ Da fór draugen ut over ripen og i sjøen, så ildspruten stod efter.

Så blev det sådant uvær at det næsten slet løs båtene. Karva-tobakk gikk op og kom inn i kjøkkenet. Da falt han, og mennene sier: „Hvad er der hendt dig?“ Det varte lenge, før han fikk mælet, og da sier han at han er redd; han så en draug i båten, og han slo til ham. Mennene spør: „Hvor gikk han hen, da du slo ham?“ „Han gikk ut i sjøen som morild.“ Da sa hans menn: „Kanskje vi nu omkommer, når vi reiser fra land.“ Karva-tobakk sier: „Det tror jeg nu ikke.“ De reiste, og de kom ikke i noen fare.

5.

Dat lei oai'nam Fis'kevikast daihe Klæmmagæđgest guokte jaje dām ow'dal mærarawga mænnodæmin fiervast ja muttim have vannasigum, likkahad'da airoit ja bar'da ruof'tot dokko, lieđ'mageǯit owdas. Ækkedest go ol'muk nokkadek (oađ'đastallek), læ buot tiŋgak rieft vannasist, nuvtgo ol'muk jo annekge; mutto iđedest go si vuolas bottek, de læ buok jor'got bij'jujuvvum airok vannasi, muttomak doarras ras'ta vannas, nuvtgo sugadeddin, ja muttimak lieđ'magæǯik owdas. Ovta ækkedist vulgi dalo bar'ni vuolas mærrasalti vieǯ'ǯat, mast gulit gal'ge vuoš'šat ækkedes malisèn. De oini, go olmuš lei, skin'namuod'da bajjelest ja sydvæs'ta oaivest, stađ'fobællast; i bar'ni duos'tam mannat mærrasalti val'dit. De manai bajas ja mui'tali, maih son læ oai'nam. De boarrasap viel'lja manai vuolas; dat mait oai'na, atte dast læ, mænnoda stađ'fobællast guog'garassi. Oʒai son gæđge, mɛha stuorra gæđge, ja njagai skaja duogi, atte bæsai lakka, ja de bal'kisti daina geđgin har'dui. De son fal'li merri, ja de manai mæra mɛl'de ok'tan dollagar'gan faw'lai.

(Per Lien 1891, Kvalsund.)

101.

De bottem vaʒʒe sis'tė; de manohæppi buorri, ja de hev'vi vel manno nu vuokkaset. De mo oainam, go naddjo gæđgi nal'de, ja de orro mu mielan, dego vaccait cab'ma. De mon mannem bajas, luđ'đejem bisso, ja gol'ma biw'gegor'dne-čalme mon biddjem bisso sisa. Mon goč'čum vuodnamam mieldam ja goč'čum gieđa biddjat „nuvt", ja de mon baččēm dam gieđa vuoli. De orui mu mielan dego roaškehæmi gil'gi, ja de manai čaccebor'gan faw'lai.

(Josef Tomassen 1895, Balsfjord, 84 år gammel.)

102.

De oai'na Erik nuorjo skieri nal'de; de sugai dokk ja valdi biika ja de čug'gi da nuorjo. De nuor'jo manai ere skieri nal'de ak'tan biikain. De Erik gad'dai sugai ja de nokkǫi ja de niegadan: „Galgak

5.

Han hadde i Fiskevik eller Klemmestein to år her før sett en sjødraug tumle sig i fjæren og undertiden med båter; han tar og flytter årene frem og tilbake med bladene frem. Om kvelden når folk legger sig, er alle ting i båten på plass, som folk pleier å ha dem; men om morgenen når de kommer ned, er alle årene lagt bakvendt i båten, noen tvers over båten som når man ror, og noen åreblad vender frem. En kveld gikk sønnen på gården ned for å hente sjøvann som de skulde koke fisk i til kveldsmat. Da så han at der stod ved båtstøen et menneske med skinnmudd og sydvest på hodet; han torde ikke gå og ta sjøvann. Han gikk op og fortalte, hvad han hadde sett. Da gikk hans eldre bror ned; han ser også at han er der; han står foroverbøiet ved båtstøen og steller med noe. Han (broren) lette efter en sten, en riktig stor sten, og smøg bak skjåen så han kom ham nær, og så kastet han stenen i ryggen på ham. Han (draugen) fór ut i sjøen og utover sjøen ut på dypet som en eneste ildstripe.

101. DRAUGEN BLIR SKUTT.

Jeg kom gående innefra; det var godt måneskinn, og dessuten høvde månen så godt. Da ser jeg at en sitter i ro på en sten, og det synes mig, som om han banker vottene. Jeg gikk op, ladde børsen og la tre byggkorn i børsen. Jeg bød min svigermor følge med mig og bød henne sette armen „således“ (i siden) og så skjøt jeg under armen. Det syntes mig, som om det smalt i siden (på draugen), og så fór han ut på dypet, så bare sjødrevet såes.

102. DRAUGEN HEVNER SIG.

Erik ser en kobbe på et skjær; han rodde dit og tok en pik og og stakk kobben. Kobben fôr bort fra skjæret med piken. Erik rodde i land og la sig til å sove; da drømte han: „Du skal ta dig

val'dik vari, go don stuora vanca oastak," ja Erik i læm jur'dagis goasgin oas'tik stuora vanca. De jakki birra manna. De oaǯǯui halo oas'tek stuora vanca ja de vulgi Rani ja valdi miel'de guok'te luntas ja akkas ja de uosti fɛmberegan. De bor'jani olgus ere Ranan, ja de dagai biegga; gesi ovta mællo bod'nai. De oai'na: van'ca buođi, kamrat-van'ca, ja de ok'ta olmuš sis'te, ja de li liik jođan go Erik borjǫstek. De garraguođi ænek bieg'gan, gesi guok'te mællo bod'nai. De oai'na kamrat-vancas; de læ akt olmai mannjesiessin ja bii'ka gilgan, ja de huob'mai Erik niegos: i daide dal ol'main buorahik mannak. De buođi ak'ta stuora barro; de doi'deli ere boarrasæp lunta olgus. De Erik gesi vit'ta mællo bod'nai; de jawkai alt kamrat-van'ca; borjǫsti ovta vuona ras'ta; de vast iđi sæmme van'ca ja adna liika mađi bor'jasa go Erik. De Erik jurdašišguođi: „de dal sæmme olmai, mɛit so čug'gi skieri nal'de." De buođi stuora barro vasgen. De doi'deli nubbe bardni olgus. Erehan ak'ka mannjeskot'tǫhis čok'kǫhan ja čirrǫ. De buođi lakka siida; de gobmani Erik ja golgǫi do skierrai ja gali gad'dai ja valdi akkas giettabællai. De uoini bii'ga ja ak'ta lun'ta gaddin ja de sugaiba dokkǫ bir'gehek. De uoini Erik: skieri nal'de jabma ol'mu gil'ga li, masa li čug'gim. De Erik valdi da jabma ol'mu ja doalvui gad'dai ja haw'dadi.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

103.

Ok'ta nissun Rep'povuonast dām dalvi čoggi mæra-ruskait fiervast ja guddi bajas bos-goattai ja vuoššai omidi. Muttom bæive dasmannjel manai su æn'ne omigoattai ja oini ovta ol'mu omigoađest, mi luiti luovos buok gusait. Dolla lei buollimen omigoađest, ja uvsak lejje rappas. De son bođi ja oini, go luiti buok gusait luovos, ja de manai mædda su olgus, ol'ljotræj'jo bajjelest ja sydvæst oaivest. Jor'-gali sisa vis'sui, čur'vi nii'di: „Boađe olgus! Buok gusak læk luovos." De son bođi, ja oiniga goabbašaga, atte gusak lejje luovos ja dattu olgus vuol'git. Dat galgai makkai læt mærarawg sin doaivo mæld.

i vare, når du kjøper storbåt," og Erik hadde aldri tenkt på å kjøpe storbåt. Så gikk et år til ende. Da fikk han lyst til å kjøpe storbåt; han reiste til Rana og tok sine to gutter og kona med og kjøpte en fembøring. Han seilte ut fra Rana, og det blev vind; han satte én klo. Da ser han at der kom en båt, en kameratbåt, og der var en mann i den; han var like hurtig til å seile som Erik. Det begynte å legge til med vinden; han satte to klør. Da ser han kameratbåten sin; der sitter en mann i bakrummet og han har en pik i siden. Da kom Erik til å tenke på drømmen sin: nu går det kanskje ikke godt med karen. Der kom en stor bølge; den skylte vekk den eldste gutten. Erik satte fem klør; da blev kameratbåten hans borte. Han seilte over en fjord; da viste den samme båten sig igjen og den førte like meget seil som Erik. Erik begynte å tenke: „Det er nu den samme mannen som jeg stakk på skjæret." Så kom der igjen en stor bølge. Den skylte den andre gutten ut. Eriks kone satt i bakskotten og gråt. Han kom nær hjemmet; da veltet han og drev inn på skjæret; han vadde i land (på skjæret) og tok kona i hånden. Tjenestepiken og en gutt på land så det og rodde dit for å berge dem. Erik så at på skjæret lå siden av en død mann som han hadde stukket i. Han tok den døde mannen, førte ham i land og begrov ham.

103. DRAUGEN I FJØSET.

En kvinne i Repparfjord samlet i vinter i fjæren vedrusk fra sjøen og bar det op i fjøsgammen og kokte til kreaturene. En dag derefter gikk hennes mor til fjøsgammen og så der en mann som slapp alle kreaturene løs. Der brente ild i gammen og dørene var åpne. Hun kom og så at han slapp alle kyrne løs, og så gikk han ut forbi henne; han hadde oljetrøie på og sydvest på hodet. Hun vendte om og gikk inn og ropte til datteren: „Kom ut! Alle kyrne er løse." Da kom datteren, og de så begge at kyrne var løse og vilde ut. Det skulde nok være en sjødraug efter deres mening.

De šaddai dat æmit jal'lan ja dol'vujuvvui Hammerfas'tai dok'tar lusa, ja de šaddai væha buorep. De vulgi vækka-valde dobbe Hammerfastest eret ja manai sii'di. Mutto mannjel fast sad'dijuvvui Hammerfas'tai, ja dal læ sad'dijuvvum oarjas jallaivissui.
(Per Lien 1891, Kvalsund.)

104.

Muttom olmai, Ak'šovuona olmuš, manai Stierdnai occam diti frakkaid ja i bæssan dam bæivis sii'di, šaddai orrot dobbe dan bas goađe sis'te ige læm borramuš ærebgo væhaš jafot sækkas, ja batti galle lei. Niei'da lei miel'de. Dagai dola ja vuoššaiga mali; algiga dan gaʒ'ʒat. Baiki namma lei Rou'ra. De šaddai iddja ja fer'tiga orrot dast. Go leiga gaʒ'ʒame, de bođi raw'ga goattedakki ala, coggai oaivi ræppenraigi sisa ja lei sagga fas'ti oai'nit. De sar'nogođi: „Dat læ njunni, mi læ njunni.“ Olmai fal'li, goi'sti mali guvsin dan njæi'ga, atte suor'gani, ja dajai: „Dat læ guk'si, mi læ guk'si.“ De raw'ga fer'ti röm'mėt, gaččai vuolabæle goađi, ja olmai manai gæč'čat. De lei nu stuoris ja nu fas'ti dugo buldogas, mi girdi vuolas čaccai. Dat lei buldogasa hamis.
(Berit Frisk 1922, Loppa.)

105.

1.

Gærdi lei nuortabæl'de Rawnji ok'ta olmai, gæn nâmma lei Niilasa Mik'kil. Son lei gærdi fæigas; muttǫ su ač'či oaǯǯoi diettit dân ja oaǯǯoi dâs'tǫ boares Hamar-rokki, gi lei noai'di, ovta ija mânnat nak'stai čok'kat, dâningo raw'ča lavi jottit juokke ija navstis. Go Hamar-rok'ki oaǯǯoi sarnǫhallat rawča, de i læn šât Niilasa Mik'kil fæigas; muttǫ raw'ča fuom'mai mâida dân, âtte Hamar lei bæt'tan su, ja mânnjilgo Mik'kil šâddai boarrasæb'bun, de riemai raw'ča givsidet sun fâstâin. Muttǫ Mik'kil lei dal šâd'dan giew'ra. Go son lei ovta

Da blev husmoren tullet og blev ført til Hammerfest til doktoren, og hun blev litt bedre. Så reiste hun uten lov fra Hammerfest og gikk hjem. Men siden blev hun igjen sendt til Hammerfest og nu er hun sendt sydover til et dårehus.

104. DRAUGEN BLIR SKREMT.

En mann fra Øksfjord reiste til Stjernøy for å lete efter vrakved og slapp ikke hjem den dag; han kom til å bli der i den vesle gammen og hadde ikke mat uten litt mel i sekken, og gryte hadde han nok. Datteren var med ham. Han gjorde op ild, og de kokte suppe og begynte å spise. Stedet het Roren. Det blev natt, og de måtte bli der. Som de spiste, kom en draug op på gammetaket, stakk hodet inn gjennem ljoren og var svært stygg å se til. Da sa han: „Dette er en nese som er nese." Mannen fôr op, øste med øsen suppe på ham så han blev redd, og sa: „Dette er en øse som er øse." Da måtte draugen rømme og falt ned av gammen, og mannen gikk for å se efter. Da var han så stor og så stygg som en ravn som fløi ned til vannet. Han var i skikkelse av en ravn.

105. KAMP MED EN DRAUG.

1.

Der var engang på østsiden av Straumen en mann som het Mikkel Nilsen. Han var engang feig; men hans far fikk vite det og fikk siden gamle avdøde Hamar som var noaide, til en natt å gå å sitte i nøstet, fordi en draug pleide hver natt å vanke i nøstet. Da avdøde Hamar fikk tale med draugen, var Mikkel Nilsen ikke mere feig; men draugen merket også at Hamar hadde narret ham, og efterat Mikkel var blitt eldre, begynte draugen igjen å plage ham. Men Mikkel var blitt sterk. Da han engang hadde vært på Buktenes

have læmaǯan Vuop'penjargas jâ gâlgai sii'di vuol'git mânnji-ækket, go son bori Akkalvuop'pai, de bori ok'ta olmai su owdal. Son riemai dow'dat, âtte šâddai dâggar fier'va-hajja. Go olmai bori su lâkka, de dop'pi dât su gidda jâ riemai fag'gadallat suina. Go Mik'kil hei'vi šâd'dat ol'ma jâ fierva gâs'ki, de lei son giewrap go dât âmas olmai; muttọ go dât âmas olmai šâddai mærabællai, de lei son giewrap, jâ mânjemus'ta gesi dât Mik'kila mærra-rajjai, nu âtte soai čuoǯǯoigεiga bâjjel čibbit čaʒist. Mutto de šâddai Mik'kil vuolabællai, jâ de riemai son fâstâin hoai'gat dân âmas ol'ma bâjas. Go soai borigεiga fâstâin ul'le-rajjai, de jærai Mik'kil: „Mi ol'mait be dât don læt, ja gost don orot?“ De dât mui'tali: „Mon læn Biera Owla, gi læn ai'gai čaccai iret boattan, jâ mon oron Akkabavti vul'de, jâ don mâit læt læmaǯan ovta have fæigas; muttọ Hamarrok'ki betti mu, jâ dâmditti mon læn vuol'gan dun vieǯ'ǯat.“ Go soai leiga sar'nomen, de bæivaduvai (iri guovso), ja de fer'ti raw'ča biw'dalât fâstâin merri, ja ige šât givsidan Mik'kila dan rajes.

(Ole Hansen 1892, Kvænangen.)

2.

Niilas Mik'kil rok'ki lei vaʒ'ʒime Vuop'penjargast Skal'čomok'kai Jownanjar'gi, ja de bori Akkalvuop'pai das'tọ. De bori olmai mæras jâ valdi gidda jâ vuolgahi merri. Mik'kil rok'ki jærai: „Mi ol'mait don læt, jâ gos læ dun sii'da?“ De vas'tidi: „Akkabavti vul'de,“ doalvoi čibbit rajjai merri. De dop'pi Niilas Mik'kil stuora niibi ja čug'gi. De luiti truol'la, jâ irides mânai gæč'čat dâggọ, gosa lei čug'gen niibi. De gawnai; nii'bi lei gidda stuora darramad'dagis.

(Sven Ravelsvik 1924, Kvænangen.)

106.

De li juk'kis bap'pa ja jow'la-ækkedan bijai ræŋga naw'stai gol'mọ vii'ne-lasko vieǯ'ǯak, ige ræŋ'ga siđa mannak. Daddja bap'pa: „Daidak don ballamen.“ De daddja ræŋgain: „Vuol'gek galgak.“ Balgis

og skulde gå hjem sent på kvelden, kom en mann imot ham, da han kom til Kjerringbukt. Han begynte å kjenne at det blev sådan fjærelukt. Da mannen kom i nærheten av ham, grep han ham fast og begynte å ta tak med ham. Når Mikkel traff til å komme mellem mannen og fjæren, da var han sterkere enn den fremmede mannen; men når den fremmede mannen kom på sjøsiden, var han sterkere, og tilsist drog han Mikkel til sjøkanten, så de stod til over knærne i vann. Men da kom Mikkel til å bli nedenfor, og han begynte igjen å skyve den fremmede mannen opover. Da de igjen kom til flomålet, spurte Mikkel: „Hvad er vel du for en mann, og hvor bor du?“ Da fortalte han: „Jeg er Ola Persen, som for lenge siden er kommet bort på sjøen, og jeg bor under Kjerringberget. Du har også engang vært feig; men avdøde Hamar narret mig, og derfor er jeg gått ut for å hente dig.“ Som de talte, kom dagen på dem (det lyste av dag), og da måtte draugen skynde sig igjen ut i sjøen, og han plaget ikke mere Mikkel efter den tid.

2.

Avdøde Mikkel Nilsen gikk fra Buktenes til Skjellbukt til Jonsnes, og han kom da til Kjerringbukt. Da kom en mann op av sjøen og tok ham fatt og vilde ha ham ut i sjøen. Avdøde Mikkel spurte: „Hvad er du for en mann, og hvor er ditt hjem?“ Han svarte: „Under Kjerringberget“, og han drog ham ut i sjøen tilknes. Da tok Mikkel Nilsen en stor kniv og stakk ham. Da slapp trollet ham. Om morgenen gikk han for å se efter der hvor han hadde stukket ham. Da fant han at kniven satt fast i en stor tarelegg.

106. KAMP MELLEM DRAUGER OG DAUINGER.

Det var en drikkfeldig prest, og julekveld sendte han drengen til naustet for å hente tre flasker brennevin; drengen hadde ikke lyst til å gå. Presten sier: „Kanskje du er redd?“ Han sier til drengen;

manai gir'kogarde guora. De ræŋ'ga rabai naw'ste-uvsa, ja li mano-hæppi. De dewdi guok'te lasko viini; de buođi raw'ga, čok'kidi uk'-salasa nala jå čol'ga ja daddja: „Mo goikǫm.“ De daddja ræŋ'ga: „Vuorde oanegaʒʒa; gal don oaʒʒok.“ De dewdi ovta lasko gas'ka-raddjai; de gurǫsti rawga har'dogas'ki. De raw'ga mirri bijai dolla-šid'darassan; de ræŋ'ga naw'ste-uvsa šloaŋ'kali gidda, ja de vulgi bajas viekkak. De gulla manjen hirbmos dama; de gæččastan man-njai; de oai'na nu hædnak rawgait, buottek manjin. De ræŋ'ga viek-kali gir'kogardi sisa; de daddja: „Di oađ'đi ris'tagasak, čuoʒʒaheppek bajas val'dit vuos'ta dɛit gussit, makka mun manjin buottek!“ ja de ræŋ'ga viekkali ɛin bajas. De gulai: gir'kogar'di njoaccaguođi. De buođi stoppui bappa lusǫ; de addi guok'te vii'nelasko. De jærra bap'pa: „Gonnes goalmat las'ko?“ Daddja ræŋ'ga: „Mana hal fiervan gæč'čak!“ De jærra bap'pa: „Uoi'nikgo mɛitge bal'dusit?“ Daddja ræŋ'ga: „Mana-l ieš gæč'čak!“ I bap'pa duos'tam vuol'gik, ow'dalgo bæi'vi šaddai. De buođi gir'kogardi raddjai. De oai'na darralæggait ja gis'tofiel'lo-bikkit gardi rajen gidda fier'vai. De bap'pa bal'lai ja de heiti ere jukkǫmes viini ja šaddai riek'ta buorre olmai.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

107.

De li âk'ti traw'gâ, čok'kahi naw'ste-bielkâ nâl'de. De har'da bæd-nâgân julgin: „Valde, âle valde!“ Har'da: „Valde, âle valde!“ Gulla isit: „Mɛit dât bænâ ciella dâ nawstin ækkedit?“ Vuol'ga gæč'čât, mɛit bænâ ciella; oai'na trawgâ: čok'ka bielkâ nâl'de, har'da bædnâ-gân julgin: „Valde, âle valde!“ Vuol'ga nubbi ækkidân, val'da klubbo, muorrâ-šlubbo gētti. De boatta traw'gâ, čok'kedâ bielkâ nâla, rebma bædnâgân har'dit. De dâddja: „Valde, âle valde!“ De isit čuoʒ'ʒilâ bâjas, čâs'ka trawgâ dɛina šlubboin: „Gâl so gâl'ga du val'dit.“ De dât mânai staf'fo-raigi vulus dollagargânâsain merri.

(Trane 1886, Karlsøy.)

„Du skal gå.“ Veien gikk langs kirkegården. Drengen åpnet naustdøra, og det var måneskinn. Han fylte to flasker med brennevin; da kom en draug, satte sig på dørstokken, spytter og sier: „Jeg er tørst.“ Drengen sier: „Vent litt; du skal nok få.“ Han fylte en flaske halvt; så kastet han den i ryggen på draugen. Draugen satte på sjøen som en ildsprut; drengen slo naustdøra igjen og la på sprang opover. Da hører han bak sig en forfærdelig dur; han så sig bak; da ser han så mange drauger; de kommer efter. Drengen løp inn på kirkegården og sier: „I kristne som sover, stå op og ta imot de gjester som kommer efter mig!“ og så løp drengen videre opover. Han hørte at kirkegården begynte å suse. Han kom inn i stuen til presten og gav ham to brennevinsflasker. Presten spør: „Hvor er den tredje flasken?“ Drengen sier: „Gå til fjæren og se!“ Presten spør: „Så du noe skrømt?“ Drengen sier: „Gå selv og se!“ Presten torde ikke gå, før det blev dag. Han kom til kirkegården. Da ser han tarelegger og stykker av likkistebord fra kirkegården like ned til fjæren. Presten blev redd og sluttet med å drikke brennevin og blev en riktig bra mann.

107. DRAUGEN ERTER HUNDEN.

Det var engang en draug; han satt på naustbjelken. Han erter en hund med foten: „Ta, ta ikke!“ Han erter den: „Ta, ta ikke!“ Husbonden hører det: „Hvad er det hunden gjør ad i naustet om kveldene?“ Han går for å se efter hvad hunden gjør ad; han ser draugen. Han sitter på bjelken, erter hunden med foten: „Ta, ta ikke!“ Han går næste kveld og tar en klubbe, en treklubbe i hånden. Da kommer draugen, setter sig på bjelken og begynner å erte hunden. Han sier: „Ta, ta ikke!“ Da reiser husbonden sig og slår draugen med klubben: „Jeg skal nok ta dig.“ Da for draugen ned gjennem båtstøa ut i sjøen som en ildsprut.

108.

1.

Dallego raw'ga oi'nusi boatta, de dow'da son dam biegga, mi læ læmašan su hægga vahagen. Maida mu boares vanhemak læk mui'-talam dam birra, atte daw'ja oi'ne si dobbe ovta baikis Gargost, ja go si oi'ne su, de si ar'vidɛjje, atte dal šad'da væs'tan. Dat oroi munnji nuvtgo nuorra ol'mai væjjemæt'tom dam jak'kit. Muttu de dappahuvai ovta have, go mon ja mu viel'lja ovta manohæbi ækked manaime fier'vai fier'vavis'tai viež'žat gulid. De oainam mon muttom ol'ma, mi čuož'žo vulubæld ul'leraji mærrarajist, ja su bajjelist lei syd-væs'ta ja skin'namuod'da ja damlagaš buvsak, mak lejje sistes, ja son gæččai væstas guw'lui. Mon bal'lajim, muttu im nuvt ollo, atte mon im as'tam ærana dakkat dahje val'dit gulid bajas. Mon lejjim gullam boares ol'muin, atte go olmuš oai'na rawga, de i galga boattit sisa čalmiguoimi owdas, muttu selgin, dainago æi si dalle datto čuowga gier'dat oai'nit, mutte dat'tuje jamaldet. Dam sæmma ija boɗi væs'tan-bieg'ga. Ar'vidæmist læ, atte dat bieg'ga læ læmaš su hægga vahagen.

Go raw'ga vuol'ga sin doarridet, de gal'get si maŋŋasæsek čallit gol'ma ruossa. Vuostas guok'te ruosa bajjel gal nagada boattit; muttu ruossa dam Hær'ra Jesus nammi i nagad bajjel boattit, muttu fer'te bissanet.

(Talvik, 1924.)

2.

Go olmuš læ vaʒ'ʒimen mærragaddist, sæwdnjaden ærenoamažet, ja gulla juoi'da, maid dow'da i læk rivtis, de gal'ga bak'kudet dam: „son ad'da dudnji rafi; adde donge sudnji rafi!“ De i gul'lu mikkige.

I galga jur ul'leraddjai nok'kat, muttu bajebuida vaʒ'ʒilit, amas raw'ga boattit.

De lei Rimokkis Navuonas dallo, ja lei duol'ba gæđ'gi man al'de viesso lei. De li ækkid, sæwdnjad juo; de goč'čo isid dam ræŋgas: „Vuolge vulus njar'gi viež'žat siddjide vuoš'šam-gulid!“ De son vulgi,

108. SKRØMT VED SJØEN.

1.

Når draugen kommer til syne, varsler han den vind som han har satt livet til i. Også mine gamle foreldre har fortalt at de ofte så ham der på et sted på Gargo, og når de så ham, skjønte de at nu blir det vestenvind. Det syntes mig som ung mann umulig å tro det. Men så hendte det engang at jeg og min bror en måneskinnskveld gikk ned til fjæren til naustet for å hente fisk. Da ser jeg en mann som står nedenfor flomålet ved sjøen, og han hadde på sig sydvest og skinnmudd og bukser av garvet skinn, og han så mot vest. Jeg blev redd, men ikke så meget at jeg ikke gav mig tid til å utføre mitt ærend eller ta fiskene op. Jeg hadde hørt av gamle folk at når en ser en draug, skal en ikke komme inn med ansiktet først, men med ryggen, fordi en da ikke tåler å se lyset, men vil besvime. Samme natt kom der vestenvind. En kan skjønne at han har satt livet til i den vind.

Når draugen gir sig til å forfølge folk, skal de skrive tre kors bak sig. De første to kors kan han nok komme over; men korset i den Herre Jesu navn kan han ikke komme over, men må stanse.

2.

Når en går ved stranden, især når det er mørkt, og hører noe som en skjønner ikke er riktig, skal en si: „Jeg gir dig fred; giv også du mig fred!“ Da høres der ikke noe.

En skal ikke legge sig til å sove like i flomålet, men gå litt høiere op, forat ikke draugen skal komme.

Der var en gård i Lillestraumen i Kvænangen, og det var et flatt berg huset lå på. Det var kveld og alt mørkt; da ber husbonden drengen sin: „Gå ned på neset og hent oss kokefisk!“ Han gikk

ja son manai birra dam ræš'šemokki bal'ga miel'de, goggu ul'lin bæssa. Muttu fier'van bæssa njuol'ga dam njar'gi (Fanasnjar'gi). Son manai vuollevissui ja valdi dobbe gulid. Go son bođi olgus dam viesost, de son oaidna dobbe fiervast dego gobmi sæwdnjaden. De son valdi, dop'pi viekka gæđgi ja bal'kesti dokku; de jiedna dobbe čuor'vogođi: „ale godde su; son dat læ!“ De lei isid viekkalam njuol'ga ræšši ras'ta, galgai ræŋgas bal'dit.

(Per Bær, 1924.)

109.

De læi ok'tâ niei'dâ, gutte læi manȧ vuos'tȧ. Go riegâdât'tim-âi'gi šaddâi, de mânâi son mæc'câi riegâdât'tit jâ jurdâši čiekkȧt dâm manȧ. Muttu de læi mâidȧ bâhȧkâs dâst, gutte liwǯudi su birrâ jâ vækketi su.

De læi fâstâin muttom olmuš gir'kotoarnȧst divvomen gir'kotoarnâ, jâ son gâč'čâgođi dobbe vuolȧs; muttu ow'dâlgo son gâč'čâgođi, čur'vi son: „Bær'gâlâk, vȧlde vuos'tȧ!“ Go son bođi ædnâmi, de i son bavčâgâm jâ son gæččȧsti bâjȧs jâ celki: „Ibmel, siwdnit! Dobbe gâč'čim jâ im bavčâgâm!“ De celki bâhȧkâs: „Mon ovce miilâ vikkim du vuos'tȧivȧl'det, jâ don âddik munnji dam giito.“

(Balke, Polmak.)

110.

1.

Addames ja Ævas leggje ollo manat, ja de Ibmil bođi oap'palad'dat sod'nu, ja Ævva doamai bassat daid manaides, muttu i ol'len bassat visut. De doamai čiekkat, go Ibmil boattigođi. De bođi Ibmil, jærai Ævas, leggjego sus æmbu manat. Ævva vas'tidi: sus æi læn æmbu manat. De celki Ibmil: „Dat guđet læt čik'kujuvvun Ibmila owdas, dat gal'get læt čik'kujuvvun olbmuid owdas. Dat gal'get oaidnimæt'tosin vandardit ædnam al'de.“ Ja das dat læt šad'dan uldat.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

og tok veien omkring leirbukten hvor en slipper frem ved flosjø. Men når det er fjæresjø, kommer en frem den bene vei til neset (Båtneset). Drengen gikk til naustet og tok der fisk. Da han kom ut av naustet, ser han der i fjæren i mørket likesom et skrømt. Han grep en temmelig stor sten og kastet den dit; da ropte en røst der: „Drep mig ikke; det er mig!" Så var hans husbond løpet den bene vei over leiren og skulde skremme drengen sin.

109. DEN ONDE SOM HJELPER.

Der var en pike som var med barn. Da fødetiden kom, gikk hun ut i marken for å føde og tenkte på å skjule barnet. Men så var også den onde der, som vimset omkring henne og hjalp henne.

Der var en mann oppe i et kirketårn som holdt på å reparere tårnet, og han var nær ved å falle ned derfra. Men før han falt, ropte han: „Satan, ta imot!" Da han kom ned, hadde han ikke ondt, og han så op og sa: „Gud signe! Derfra falt jeg ned og hadde ikke ondt!" Da sa den onde: „Jeg løp ni mil for å ta imot dig, og denne takk gav du mig."

110. DE UNDERJORDISKES OPRINNELSE.

1.

Adam og Eva hadde mange barn, og så kom Gud for å se til dem. Eva skyndte sig å vaske barna sine, men nådde ikke til å vaske alle. Da skyndte hun sig å skjule dem, da Gud var i nærheten. Så kom Gud, og han spurte Eva om hun hadde flere barn. Eva svarte at hun ikke hadde flere barn. Da sa Gud: „De som er skjulte for Gud, de skal være skjulte for menneskene. De skal vandre usynlige om på jorden." Og derav er hulderfolket blitt til.

2.

Ak'ti mon leggjim ovta buris, sukkamburis, Nuor'ta-vagist ovtain Bis'sojoga-olbmain. Go mi sarnoin hal'did birra, mast dat læt algo oǯ'ǯun, de dajai dat olmai: „Son læ ieš biibbalest lokkam dam birra, atte Addam ja Æva hæppanaddaiga, go sod'nos læk manak ollo. De soai čiekkaladdaiga muttomid eret čikkusi. De Ibmil boattigođi sod'nu guos'sai, ja go Ibmil bođi, de son bak'kudi: „Dak, mak læk čikkusist, si orrusek čikkusist!“ ja dain læ dat al'go.

(Per Bær, 1924.)

111. GIED'DEGÆŠ-AK'KO.

Go olmuš læ hæđest ja vuol'ga vajoldet, de dat oai'na ovta balsa ja oai'na, go dolla borgist. De manna dokko, ja go sust læ soab'bė gieđast, de son guoskat dam bal'si. De dot jienad ja jærra: „Gi dat læ?“ De daggja dat olmuš: „Son dat læ, buorre ak'ko!“ De son daggja: „Boađi sisa sagaid mui'talet ja sagaid gullat!“ De dat manna sisa, ja de son jærra: „Gosa don læk vuol'gam?“ De son mui'tal, manin son læ vuol'gam. De son daggja: son læ vuol'gam occat buore bal'valam-saje. De dat mui'tal, gosa son gal'ga mannat. De son manna dokko, gosa ak'ko goč'čo su.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

112. GUFIT'TÂRI BIRRÂ.

Gufit'târâk læ muttomlagaš olbmuk, gæk âd'dujuvvujek assât ædnâm vuol'de jâ bavti sist. Dâinâ læ sikke boc'cuk, gusâk jâ sawʒâk, dâđemiel'de go si læ jogo bâddje-olbmuk dâhje as'se-olbmuk. Si vaddjolėk Same-ædnâmes same-bik'tâsi sis'te jâ nuvtgo bâddje-olbmuk suoppânin jâ law'ʒehaŋkâin vâlâhes. Dak borrėk dubbak nugo âlbmâ-olbmuk. As'se-olbmuk biw'dėk jawri; muttu i goas'sege læk gul'lum dâhje oi'dnum, âtte si biw'dėk dæno dâhje jogâi. Dâk guolek, mâi si jawres fid'nėjėk, âdnėk sierrâlagaš hame, jâ âlbmâ-olbmuk æi goas'sege godde dâggari, vaiku si biw'dėk sæmma jawrid.

2.

Engang var jeg i en bod, en rorbod, i Nordre-Honningsvåg[1] sammen med en mann fra Børselv.[2] Da vi talte om de underjordiske, hvorfra de hadde sin oprinnelse, sa mannen: „Han har selv lest i bibelen om at Adam og Eva skammet sig over at de hadde mange barn. Så gjemte de noen bort. Da gikk Gud i besøk til dem, og da han kom, utbrøt han: „De som er skjulte, skal forbli skjulte," og det er oprinnelsen til dem."

111. GIEDDEGÆSJ-KONEN.

Når et menneske er i nød og gir sig på vandring, ser det en tue og ser at det ryker av ild. Det går dit, og når det har en stav i hånden, rører det ved tuen. Da gir det lyd og spør: „Hvem er det?" Mennesket sier: „Det er mig, gode bestemor!" Hun sier: „Kom inn og fortell nytt og hør nytt!" Mennesket går inn, og hun spør: „Hvor skal du hen?" Så forteller mennesket, hvorfor det er kommet. Det sier: det er gått ut for å søke en god tjeneste. Det går da dit hvorhen den gamle kona sier det skal gå.

112. GOVETTER.

Govetter er enslags mennesker som får lov til å bo under jorden og i berg. De har både rener, kjør og sauer, eftersom de er fjellfolk eller bufolk. De går i Finnmark i lappeklær og som fjell-lappene med kasterep og tømmekveil over skulderen. De tygger tobakk som riktige folk. Bufolkene fisker i vannene; men man har aldri hørt eller sett at de fisker i storelven eller i mindre elver. De fisk som de får i vannet, har et særeget utseende, og riktige folk får aldri sådanne fisk, om de enn fisker i samme vann.

[1] et fiskevær på Magerøy. [2] i Kistrand.

Nuvt læiga guok'te vielljâʒâ, Hæi'kâ jâ Juhanâs, biw'demen Luossâjawres, gos vierromæt'tom buoides čuowʒâk læ, jâ go læiga oađđemen, de bođigâ guok'te gufit'târ goattai, jâ soai algigâ sar'dnok guollebiwdo birrâ. Dam sar'dnom vuol'de čajeti nub'be ovtâ dâinâ guolleŝlajâin, mâi si biw'dėk; dât læi gær'de-čuow'ʒâ sturrudâgâs, njunne hui čokkâl jâ obbâ guolle gâwrel.

Gufit'târâk læ obbânâssi čabbâ olbmuk, jâ nieidâk læ daw'ja aibâs fil'lejæd'dje jâ vuos'tačuoʒ'ʒomæt'tom čab'bak. Nuvt læi ok'tâ âlmai Vuow'deguoikâs oađđemen goađes ok'tu; de bottė golbmâ gufit'târnieidâ goattai jâ hil'buŝgottė suinâ. Âlbmâ-olmuŝ moridi; muttu gufit'târ-nieidâk viekkâleddjė olgus jâ jaw'kė. Dât âlmai oini, âtte nieidâk leddjė hui čab'bak, jâ ok'tâ sis læi nuvtgo æŋ'gâl. Son oaʒʒoi stuorrâ halidusâ fattik dâm nieidâ giddâ; muttu i son diettam, mân laje miel'de dât gâlgâi ŝâd'dâk. De son jurdâŝi, âtte son gâlgâi vællanek fâs jâ dâkkâk ieʒâs dego oađđemen, jâ nuvt son dâgâi. Fâstâin bottė dât golbmâ nieidâ goattai jâ boagosteddje ok'ti njalmi, nugo smavvâ nieidâk plavėjėk dâkkâk; muttu âlmai i lik'kâm bâjas. De si mur'delâs'tė lâgâbuʒ'ʒi; muttu dât æŋ'gâllagaŝ niei'dâ læi dobbemusâs; i âlmai vel duos'tâm likkâstek. Nieidâk âin boagosteddjė jâ mur'dėlâs'tė fâs lâgâbui; muttu i vel duos'tâm. De al'gė nieidâk smakkoi suop'pok âlbma julgi njæi'gâ; muttu go âlbma vaibmo buli halidusâs dâm čabbâ nii'di, de son gæč'čâli vuor'dek, igo mattaŝi lâkkânek dât čabbâ niei'dâ lâgâbui. Nieidâk mur'deleddje fâs lâgâbui jâ boagosteddje; muttu dat æŋ'gâllagaŝ niei'dâ læi ovtelâssi gukkemusâs. Viimâk son bælle-æppadusâs njui'ki jâ dop'pi dâm čabbâ nieidâ, jâ su mielâs oroi, âtte dât læi juo su gieđa sis'te; muttu dât i læm âlmâken mikkege æra go guoros čorbmâk.

Samek doi'vuk, âtte gufit'târâk æi læk truollâk æige bâha vuoiŋâk, muttu muttomlagaŝ olbmuk, mâk middjidi læ oaidnemæt'tom nugo mâidai mi siddjidi, jâ dâmditti i matte læt mikkege virulâŝ ok'tâvuođâi singuim. Dâk gærdek, go âlbmâ-olmuŝ oaidna gufit'târi jâ gufit'târ âlbmâ-olbmui, læ har've dappahusâk jâ sierrâlagaŝ dilalâŝvuođâk, mâi olmuŝ i matte čil'gėt.

Antė Lemėk jâ Omuk Birėk læiga muttom dalve boattemen suoines

Således fisket 2 brødre, Henrik og Johannes, i Laksvatnet, hvor der er ualmindelig fet sik, og mens de lå og sov, kom to govetter inn i gammen og begynte å tale om fisket. Herunder viste den ene frem en av denslags fisk som de fanget; den var en middelsstor sik; snuten var spiss og hele fisken krokrygget.

Govetterne er i det hele vakre folk, og pikene er ofte lokkende og uimotståelig vakre. Således lå en mann fra Outakoski alene og sov i en gamme; da kom tre govetterpiker inn i gammen og begynte å drive løier med ham. Mannen våknet; men govetterpikene løp ut og blev borte. Han så at de var meget vakre, og en av dem var som en engel. Han fikk stor lyst til å ta den piken fast; men han visste ikke, hvorledes det skulde skje. Da tenkte han at han skulde legge sig igjen og late som han sov, og han gjorde så. De tre piker kom igjen inn i gammen og stakk hodene sammen og lo, som småpiker pleier å gjøre; men mannen stod ikke op. Så flyttet de sig litt nærmere; men den engellignende pike var lengst borte; mannen torde enda ikke røre på sig. Pikene lo fremdeles og flyttet sig igjen litt nærmere; men han torde enda ikke. Da begynte pikene å kaste sponer mot føttene hans; men da hans hjerte brente av lyst til den vakre pike, prøvde han å vente, om hun ikke skulde kunne komme nærmere. Pikene flyttet sig igjen litt nærmere og lo; men den engellignende pike var alltid lengst borte. Til slutt fôr han halvt tvilende op og grep den vakre pike, og det syntes ham at han alt hadde henne i hånden; men det var dog ikke annet enn tomme hender.

Lappene tror at govetterne ikke er troll eller onde ånder, men enslags mennesker som er usynlige for oss likesom også vi for dem, og derfor kan der ikke være noe almindelig samkvem med dem. De ganger da et riktig menneske ser govetter og en govetter riktige mennesker, er sjeldne hendelser, og det er særlige omstendigheter som man ikke kan forklare.

Klemet Andersen og Berit Amundsdatter kom en vinter med høi fra Assebakte. Klemet Andersen kjørte foran med oksen sin og selv lå han på høilasset. Da de var kommet like for Halde, løftet

Assebavtes. Antė Lemėk læi owdâs vuovsaines jâ ieš væl'lai suoidnehækkė âld. Go læiga boattam âidu Hal'de buottâ, de bâjedi Antė Lemėk oaives jâ oini gusâ čuovvomen su mâŋes, muttu owdâbæl'de Omuk Birėhâ. Antė Lemėk luiti oaive bod'nai. Uc'canâš dâstmâŋŋel bâjedi oaives fâs jâ oini, âtte dâk gussâ borra su suoidnehækkės. De son spiʒain gaivâsti dokku spaikâstâm-lakkai gusâ guw'lui, vai bâl'la erik su suini borrâmes. Antė Lemėk luiti fâs oaives bod'nai, jâ go uc'canâš dâstmâŋŋel čuoʒ'ʒeli gæč'câk, gosâ dâk gussâ dal læi šâd'dâm, de i son oaidnam mâi'dege gusâi æmbu. Omuk Bėrėk, gutte læi mâŋabæl'de, oini mâida sæmma gusâ; muttu i dâk joaw'dâm sudnuidi æra lakkai imâšen go nuvt âtte gussâ mar'kânes læi vuol'gam nu gukkas; dâstgo soai doaivoigâ vis'sâ, âtte dât læi gussâ, mi læi boattam mar'kânes. Muttu go soai bođigâ dei'kė jâ jærâdæiga, gæn gussâ læi mânnâm bâjas, i ok'tâge diettam, gæn gussâ læi; dâmditti šâddâigâ soai âin aŋ'gerâb'bu jærâhet juokke olbmus mar'kânes, igo gussâ læm jaw'kâm dâm bæive. Muttu buokâi gusâk leddjė baikes jâ navehes. De soai oaʒʒoigâ dâm nânosvuođâ, âtte dât læi gufit'târ-gussâ, jâ dâgâigâ stuorrâ gattâmušâ, go æva fit'tim bal'kestek gâs'kâm dâhje niibe gusâ bâddjel jâ viekkâk dâllan sargâstek gusâ vârri jâ nuvt oʒʒudek dâm âlcėskâ. Gusâ habme læi čabbâk jâ buoi'de, ruk'sislagaš čabbâ girjiguim.

Gufit'târi gâskâs læ mâidai muttomâk buorep jâ muttomâk bâhap. Guok'te nieidâ læiga vaʒ'ʒemen Jawrašluokka âld Assebavtest. De fak'kistâgâ jawkehi nub'be niei'dâ, gæn nâmmâ læi Mag'ga, jâ ač'če læi Er'kė. Dât baccam niei'dâ suor'gâni jâ mânâi ruok'tot jâ mui'tali, mo dappahuvvâm læ. Olbmuk occė dâm jaw'kâm nieidâ gukka jâ vanhemâk âin gukkeb jâ ač'če buok gukkimus. Son oʒai buok bak'tehoaŋkâi lut'te, gos son doaivoi âtte gufit'târâk assėk. Nu oʒâi son mâida birrâ Hal'de jâ mietta Hal'denjargâ, vaiku son buris ar'vedi, âtte gufit'târâk læ val'dam, jâ dâmditti son læi mâida sut'tâm gufit'târi âlâ, go vijetes mana val'dėk. Go aibâs læi duššastuvvâm jâ i mikkege doaivoi læm æm'bu, âtte son ieš gawdna manas, de dat sâggâ moarahâm ač'če bâjedi su stuorrâ soabbes nu âlas go satti, jâ čug'gi dâm ædnâm sisâ buok famoin Hal'denjar'gi cælkededdin: „Jos mu niei'dâ i boađe

han på hodet og så en ku følge efter ham; men den var foran Berit Amundsdatter. Han senket hodet. Litt efter løftet han igjen på hodet og så at kua spiste av hans høilass. Da slo han ut med pisken i retning av kua, forat den skulde skremmes fra å ete høiet hans. Han senket igjen hodet, og da han litt efter reiste sig for å se, hvor det nu var blitt av kua, så han ikke mer noen ku. Berit som var bakefter, så også den samme kua; men det syntes dem ikke underlig uten forsåvidt at en ku var gått så langt bort fra kirkestedet; for de trodde sikkert at det var en ku som var kommet fra kirkestedet. Men da de kom hit (til kirkestedet) og spurte hvis ku som var gått opover, visste ingen hvis ku det var; derfor blev de enda ivrigere for å spørre enhver på kirkestedet, om ikke en ku var kommet bort den dag. Men alles kyr var hjemme og i fjøset. Så fikk de visshet for at det var en govetter-ku, og de angret meget at de ikke hadde hatt vett til å kaste et ildstål eller en kniv over kua og straks løpe hen og rispe den tilblods og således søke å skaffe sig kua. Kua så vakker og fet ut, med rødaktige vakre flekker.

Blandt govetterne er noen bedre og noen værre. To piker gikk på Javrasjbakken ved Assebakte. Da forsvant plutselig den ene pike, som het Magga, og faren het Erik. Den piken som blev igjen, blev redd og gikk hjem og fortalte hvad som var hendt. Folk lette lenge efter den piken som var kommet bort, foreldrene ennu lenger og faren allerlengst. Han lette ved alle hengeberg, hvor han mente at govetter bor. Således lette han også omkring Halde og på hele Haldeneset, uaktet han godt skjønte at govetter hadde tatt henne, og derfor var han også sint på dem, fordi de tok et uskyldig barn. Da han ganske hadde gitt tapt og der ikke mere var noe håp om at han selv vilde finne barnet, løftet han meget vred sin store stokk så høit som han kunde, og stakk den i jorden på Haldeneset av all kraft med de ord: „Hvis min datter ikke kommer til denne stokken, brenner jeg neset og alle markene og skogene deromkring,“ og så gikk han hjem.

Den næste dag kom piken hjem med farens stokk; men Magga, som hadde vært en helt frisk og vakker pike, var svært ille med-

dam soabbe lusâ, de mun boaldam dam njargâ jâ buok dâi birâs ædnâmi jâ vuwdi,“ jâ son vulgi ruok'tot.

Nubbe bæive bođi niei'dâ dâinâ ač̄če sobbin ruok'tot; muttu Mag'ga, gutte læi olles dærvâs jâ čabbâ niei'dâ, læi sâggâ bileduvvum gufit'târin, atte il'la son satti sar'dnot jâ vaʒʒi nu arket, âtte olbmuk il'la mat'tė oaidnet su vaʒ'ʒemâ. Mag'ga mui'tâli uc'canâš su diles birrâ gufit'târi lut. Son læi oaidnam, go olbmuk occė su jâ muttomin vaʒ'ʒė aibâs lâkkâ mædda su; muttu i son oǯ'ǯum love jiednâdek jâ likkâdek mok'tege. Son mui'tâli, âtte gufit'târâk fallė sudnji borrâmušâid; muttu i son vuos'taival'dam mâi'dege; dâsgo son diđi: go son fâl val'da njalbmai gufit'târi borrâmušâ, de læi šâd'dâm gufit'târi oabmen. Go si borrâmušâ bokt æi vuoi'tam su oabmenæsek, de givsededdjė jâ bilededdjė si su ædnâk lakkai. Nu mâida dollė si su Gæimujok-gorǯes vulus oivi jâ vuordnoheddjė su, vai son loppedivči ieǯâs siddjidi. Dât bai'ke, gos Mag'ga gukkemus aige læi orrum, dâllego son læi gufit'târi haldos, læi ok'tâ bak'te-hoaŋ'kâ dâvanuortâbæl'de Gæimujogâ aibâs lâkkâ dâm ow'dâl bæggohuvvum gorǯe. Dâmditti âdna dat bak'te âin dalge dâm nâmâ Magga-bak'te, jâ dât bai'ke, gos Mag'ga vuostâs gærde dop'pėjuvvui, goč̄'čujuvvu Gufit'târgied'de.

Čoavva læi ok'ta âlmai, gutte asâi Buolbmages Æjjan-sul'lus. Son læi væl'lamen goađes jâ doaivoi ieǯâs læmen âin goccemen, go guok'te nieidâ bođigâ goattai jâ čok'kanæiga us'kegæč̄čai. Nub'be niei'dâ suop'pogođi ris'selâkke duolle talle Čoava guw'lui. Čoavva jurdâšišgođi, mo son gâlgâši oaǯ'ǯot dâm giddâ, jâ algi hilljet njagâhet gieđâ dokku guw'lui; muttu nieidâk fuobmašeddjė dâm; de fer'ti fâs orrot jâs'kâ. Niei'dâ algi fâs suop'pok ris'selâkki jâ muttom smakkoi Čoava guw'lui jâ nuvt sierâhâlâi su. Fâs algi Čoavva dego lâkkânet dokku. Dât argeb niei'dâ celki: „Âle bættahâddâ, oarmbælaǯâm!“ Niei'dâ sierâhâlâi âin, jâ Čoavva mâŋemus'ta fâl'li dop'pėm ditti nieidâ giddâ; muttu i fattim, go nieidâguovtos hap'pelet fâl'ligâ ol'goraige.

Uc'can dâsmâŋŋel gulâi Čoavva guok'te olbmu juoi'gâmen: „I fuollâm Einar-sokkâ Gil'dogiedde fawros.“ Dâm soai dâgâigâ âin æm'bo narridâm ditti Čoava, gutte aigoi mielâstes dop'pėt nieidâ, muttu i fattėm. Čoavva læi Einar sogâs, jâ dâk gufit'târâk assė Gil'dogieddes,

faret av govetterne, så hun neppe kunde tale og gikk så ynkelig at folk neppe kunde se at hun gikk. Hun fortalte litt om hvordan hun hadde hatt det hos govetterne. Hun hadde sett at folk lette efter henne og undertiden gikk ganske nær forbi henne; men hun fikk ikke lov til å gi lyd eller røre sig på noen måte. Hun fortalte at govetterne bød henne mat, men hun tok ikke imot noe; for hun visste at dersom hun bare tok govetternes mat i munnen, var hun blitt deres eiendom. Da de ikke ved mat kunde få henne til sin eiendom, pinte de henne og fôr ille med henne på mange måter. Således holdt de henne også med hodet ned i Gæimojok-fossen og vilde tvinge henne til å love sig til dem. Det sted hvor hun hadde vært den lengste tid, da hun var i govetternes makt, var et hengeberg nordøst for Gæimojok ganske nær den førnevnte foss. Derfor har det berget ennu navn av Maggaberget, og det sted hvor Magga første gang blev grepet, heter Govetter-engen.

Tsjoavva var en mann som bodde i Polmak på Mannsholmen. Han lå i sin gamme og mente at han ennu var våken, da to piker kom inn i gammen og satte sig ved døren. Den ene piken begynte nu og da å kaste risstykker mot ham. Han begynte å tenke på hvordan han skulde få henne fatt, og listet hemmelig hånden i den retning, men pikene merket det; da måtte han igjen være stille. Piken begynte igjen å kaste risstykker og noen sponer mot Tsjoavva og gjorde således kur til ham. Igjen begynte Tsjoavva likesom å nærme sig dit. Den annen pike som var mere redd, sa: „La dig ikke bli sveket, søskenbarn!“ Piken vedblev å gjøre kur, og Tjsoavva for tilsist op for å gripe piken; men han fikk ikke fatt i henne, da pikene for ut i en fart.

Litt efter hørte Tsjoavva to som joiget: „Einarslekten brydde sig ikke om Gildo-engens skjønne.“ Det gjorde de for enda mere å drive gjøn med Tsjoavva, som gjerne vilde gripe piken, men ikke fikk fatt i henne. Tsjoavva var av Einarslekten, og govetterne bodde på Gildo-engen, og piken var Gildo-engens skjønne. Efter Tsjoavva er ennu to sønner og én datter i live i Polmak.

En pike var gjæter og forsvant, så folk ikke visste hvor det blev

jâ dat niei'dâ læi Gil'dogiedde faw'ro. Dam Čoavas læ âin guok'te bardne jâ ok'tâ niei'dâ ællemen Buolbmages.

De læi niei'dâ oabmegæč'če jâ jawkâi, nu âtte olbmuk æi diettam gosâ šâddâi. Niei'dâ læi omi gæččâmen bâjabæl'de Vuow'deguoik-giedde, jâ olbmuk occė gukka aige dâm guowlos, gos dittė mâŋemus'ta nieidâ jâ omi; muttu æi si gawdnâm jâ æige si gullâm mâi'dege sagai gos'tege nieidâ birrâ. Soames jâji dâsmâŋŋel læi boares Læmma Læm'ma, gutte oroi Borjâsnjargâs, oađđemen goađestes gæssesâjes. De bođigâ guok'te âlbma goattai, jâ Læm'ma-vuorâs algi sardnudek sudnuin jâ jærâdek sagâi dom dam birrâ, mâida gos soai orrobâ. Dak âlbma-guovtos mui'tâlæiga, âtte soai læva bâddje-olbmuk jâ âtte sudnu dawjemus orrom-sâddje læi nuortâbæl'de Šâl'dejawre. Læm'ma-vuorâs dow'dâgođi dal, âtte dâk æi læk âlbmâ-olbmuk, muttu gufit'târâk, jâ šâddâi aŋ'gerâb'bo diettet gufit'târi ællemlaje. Dâk mui'tâlæiga, âtte si oidnėk soames gærde âlbmâ-olbmui jâ sin šiveti, muttu dawjemusât læ dâk siddjidi oaidnemæt'tomâk. Læm'ma-vuorâs jærâi: „Mo gævva, go æp mi oaǯǯo goas'sege oaidnet din jâ din æloi?“ Dâsâ i oǯ'ǯum Læm'ma mâi'dege ad'detât'te fas'tadusâi. De jor'gâli Læm'ma sagâ æra guw'lui jâ jærâi: „Diettebæt'tego doai mâi'dege dâm nieidâ birrâ, gæn gufit'târâk læ val'dam mis erik?“ Dâsâ fas'tedi gufit'târ: „No, dât niei'dâ, dât læ guk'ken erik dal.“ „Gos?“ jærâi Læm'ma. „No, Siffâr, dât læ bâhas âlmai; son læ val'dam dâm nieidâ. Ow'dâl son læ orrum minguim ovtâ sâjes; muttu dal son læ jottam gukkas maddas ædnâmčiel'gai.“

(Balke, Karasjok).

113. HAL'DIJÂǮǮÂK.

Hal'dijâǯǯâk læ guovtelagaš, nâmâlâssi ædnâm-hal'dijâǯǯâk jâ čacce-hal'dijâǯǯâk. Dâk læ oaidnemæt'tosâk, go dâinâ i gad'dujuvvu læt rumâš nugo gufit'târin. Hal'dijâš mak'sa dâm sæmma go rađ'đi-jæd'dje. Movt ædnâm-hal'dijâǯǯâk rađ'đijėk jâ mâi si bargâǯėk, buorren jâ bâhan, dâm birrâ i læk gul'lum mikkege. Muttu čacce-hal'dijâǯǯâk læ guli suoddjâlæd'djek. Go Garašjok-olbmuk biddjėk

av henne. Hun gjætte ovenfor Outakoski-engen, og folk lette lenge efter henne på den kant, hvor de visste piken og kreaturene sist hadde vært; men de fant henne ikke og hørte ikke noensteds frasagn om piken. Noen år efter lå gamle Klemet Klemetsen, som bodde på Seglnes, og sov i sin gamme på sommerplassen. Da kom to menn inn i gammen, og gamle Klemet begynte å samtale med dem og spørre nytt om dette og hint, også om hvor de bodde. Mennene fortalte at de var fjellfolk og at de oftest opholdt sig østfor Sjaldevatnet. Gamle Klemet skjønte nu at det ikke var riktige folk, men govetter, og blev mere ivrig efter å få vite om govetternes levevis. De fortalte at de undertiden så riktige folk og deres kreaturer; men oftest var de usynlige for dem. Gamle Klemet spurte: „Hvordan går det til, at vi aldri får se eder og eders hjorder?“ Derpå fikk han ikke noe forståelig svar. Da vendte han talen til en annen kant og spurte: „Vet I noe om den piken som govetterne har tatt fra oss?“ Dertil svarte en govetter: „Nå, den piken, hun er nu langt herfra.“ „Hvor?“ spurte Klemet. „Nå, Siffar, han er en slem mann; han har tatt piken. Før har han bodd på samme sted som vi; men nu er han flyttet langt sørover til landryggen.“

113. HALDER.

Haldene er to slags, nemlig landhalder og vasshalder. De er usynlige, da man tror de ikke har legeme således som govetterne har. Halde betyr det samme som råder (hersker). Hvordan landhaldene råder og hvad de utretter, godt eller ondt, det har en ikke hørt noe om. Men vasshaldene er fiskenes beskyttere. Når Karasjok-folkene setter stengsel helt over elven og gjør det så tett at efter deres tanke

buođo aibâs râs'ta jogâ jâ rakkâdėk dâm nu divtesen âtte gaddo miel'de i mattaši bæssât vel væjekge čâđâ buođo, muttu go dâggar divtes buođđo læ čuǯ'ǯum moad'de vâkko, de oi'dnujuvvu dât âlmâke, âtte luossâ læ vâlljet bâjabæl'de buođo mâida. Moadde gærde jan'-dures bâjedek čacce-hal'dijâǯǯâk obbâ buođo bâjas čacce-oai'vai, jâ dâk luosâk, mâk dâlle læ buođo vulubæl'de, vuddjėk hoappos bâja-bællai het'tėkæt'tai.

Hæimo-Hæi'kâ dâhje Er'kė-rok'ke (im muite goabba) læi buođo lut'te ok'tu oađđemen. De gulâi imâš-šavvâm jogâs, jâ go son belu-hâkki moridi likkâstâttekæt'ta ovtâge lâtto, de oini son, âtte buođđo læi moad'de allân bâddjanâm bâjabællai čaʒe, oini mâida, guđe raja buođđo-muorâk leddjė njuos'kâs, nugo cel'kujuvvum, moad'de allân bâjabæl'de čaʒe. Sæmma aige al'gė luosâk njui'kot dego ilos bâja-bæl'de buođo. Go son likkâsti, de læi buođđo fâstâin, nugo olbmuin bid'djujuvvum læi.

Dal dam aige æi osko sâggâ ok'tâge olmuš dabbe dâggar hal'di-jâǯǯâi âlâ.

(Balke, Karasjok.)

114.

1.

Dat lei bællešaddut niei'da (guok'te nub lokkai jakkasaš) ja lei sawʒaid gæč'čamen mæccist. De manna ovta bak'tegurri; de i fuob'-mamge, ow'dalgo son lei vieso sis'te. De dat æmid falla sudnji borrat; muttu i son garo borrat, dainago son moai'ta (vikko), atte i dat læ rivtes dallo. De čajahalla hærvaid sudnji; muttu i son val'-dam daid, i gæč'čamge. Muttu son siđai luoi'tit su ruok'tot dal. De dat ak'ka daddja sudnji vela: „Jos son luoi'ta du ruok'tot, de ik don galga mui'talet olbmuidi, i ovtage olbmui, sin birra, ja jus don mui'-talak olbmuidi, de i dudnji læk buorri dat. Don šaddak buoc'cin." De dat ak'ka gal manjemus'ta hoi'gadestī su, ja de son lei fast dam ilmis dam bak'teguorast, ja son dietta, dam bavti vel dalge mui'ta.

ikke en kjøe engang skulde kunne slippe gjennem stengslet — så når et sådant tett stengsel har stått noen uker, ser en dog at der er laks i mengde også ovenfor stengslet. Noen ganger i døgnet løfter vasshaldene hele stengslet op til vannets overflate, og de laks som da er nedenfor stengslet, svømmer hurtig uhindret opover.

Hæimo-Henrik eller avdøde Erik (jeg minnes ikke hvem) sov alene ved et stengsel. Da hørte han en underlig brusen i elven, og da han blev halvt våken uten å røre noe lem, så han at stengslet hadde hevet sig noen alen over vannet, og han så også hvor langt stokkene i stengslet var våte, som sagt, noen alen over vannet. På samme tid begynte laksene å hoppe som i glede ovenfor stengslet. Da han rørte litt på sig, var stengslet igjen sådan som det var satt op av folk.

Nu for tiden tror næsten ingen her på sådanne halder.

114. GOVETTERNE TAR BARN.

1.

Der var en halvvoksen pike (tolv år gammel), og hun gjætte sauer ute i marken. Så kommer hun til et berg og merket ikke, før hun var inne i et hus. Husmoren byr henne å spise; men hun vil ikke spise fordi hun har mistanke om at det ikke er noen riktig gård. Så viser hun henne pene ting; men hun tok dem ikke, så ikke engang på dem. Men hun vilde at hun nu skulde slippe henne igjen. Da sier konen til henne: „Hvis jeg nu slipper dig igjen, skal du ikke fortelle om oss til folk, ikke til et eneste menneske, og hvis du gjør det, er det ikke godt for dig. Du blir syk.“ Tilsist skjøv konen henne ut, og da var hun igjen i denne verden ved berget, og hun vet av og minnes ennu det berget. Men det var underlig: hun

Muttu de li imaš: de son goihge mui'tali æd'nasis, ja de šaddai buoc'cin dalla(naga), ja baddjane(ggje) daggar naranaǯǯak (smavva buk'kuk) mietta rubmaš; ittaluvai buottin. De li ak'ta boares ak'ka Guos'kadest; de son manai dam lusa ja jærai, igo dat dieđe sudnji rađe dam buoc'cevutti. De ak'ka dajai: „Go fier'vai šad'da mærra, gal son gæč'ča, mi dust læ." Ja ak'ko das'tu gæččai ja maccahi ruok'tot dɛid buk'kuid, ja de buorrani. Dat oroi Sivvajokkagaddest.

(Per Bær 1924.)

2.

Si leggje gæse-aigi sui'dnime (suinid čuop'pame) dobbe Læi'bevuonast baggjin. De boattegođi ar'vi-oak'ti; de si manne ovta bak'tegurri ja de čok'kide dasa. De siggjidi boattegotte dego nakkarak, ja si oađestuvve dast væha gaska. De si fuomašek, atte si læk vieso sis'te. De das li nuorra niei'da ja boares ak'ka oaidnit, ja viesso li čabbat oaidnit ja čor'gad. Si čuǯ'ǯuk uk'saguorast dam viesost. De læ bæwdi nal'de borramušat dobbe; de bow'di dat boares ak'ka: „Vul'get dal bæw'dai borrat!" De ok'ta dɛin nissunin, gæk rot'tahuvvun leggje hal'did vissui, nor'dada duom guok'tasa gar'dnjelin, atte i mana ollinge (miela adniba vuol'git borrat). Dat lei boarrasæmus. De das'tu mui'tali dat niso, dat hal'di: „Diewdok æi læk siidast; dat læk mannan gawpugi oastit hæggja-bik'tasid ja borramušaid. Dat hal'di-niei'da gal'ga nai'talit, ja sist læk grannjak dast lakka." De leggje ollo činjak, čabba bik'tasak ja liinik bæw'diguorast; de fallagođi hal'di ak'ko duoida: „Bottet gæč'čat daid!" Dot guovtis miluhallaba vuol'git gæč'čat; muttu dat goalmad duot'ta gar'dnjelin duom guok'tas atte i mannat gæč'čat. De das'tu suttastuvai dat hal'de-ak'ko ja bođi sin lusa ja salasti buok golbmasa ok'ti ja hoi'gadi nu fak'kista(ga) eret, ja de si læk vællot dam jægge al'de dam bak'teguoras.

(Per Bær 1924.)

fortalte det allikevel til sin mor, og da blev hun straks syk, og der kom frem sådanne små bylder over hele kroppen; det slo ut overalt. Da var der en gammel kone på Smørfjordnes[1]; hun gikk til henne og spurte, om hun ikke visste råd for hennes sygdom. Kona sa: „Når det blir fjæresjø, skal jeg nok se hvordan det er med dig." Og den gamle kona så derpå efter og fikk byldene til å gå tilbake, og piken blev bra. Hun bodde ved Sivvajok.

Anm. Piken het Anna, datter av Lars Johan. Dette hendte for ca. 20 år siden.

2.

De var om sommeren og skar sennegress der oppe i Olderfjorddalen[1]. Da begynte en regnskur, og de gikk til et berg og satte sig der. Der falt likesom søvnighet over dem, og de satt der søvnige en liten stund. Da merker de at de er inne i et hus. Der såes en ung pike og en gammel kone, og huset var pent å se til og rent. De står ved døren i huset. På bordet der var der mat; den gamle kone innbyr dem: „Kom nu til bords og spis!" Da støter en av de kvinner som var rykket inn i haldehuset, med albuen til de to andre, at de slet ikke skulde gå (de to hadde lyst til å gå og spise). Dette var den eldste. Derefter fortalte kvinnen, halden: „Mannfolkene er ikke hjemme; de er reist til byen for å kjøpe klær og mat til bryllup. Haldepiken skal gifte sig, og de har granner her i nærheten." Der var megen stas, pene klær og tørklær ved siden av bordet. Haldekonen innbød dem: „Kom og se på det!" De to hadde lyst til å gå og se; men den tredje rørte ved dem med albuen, at de ikke skulde gå og se. Da blev haldekonen sint og kom til dem, slo armene om dem alle tre på en gang og skjøv dem plutselig ut, og de lå på myren ved siden av berget.

Anm. Dette hendte for over 40 år siden Elen, Sara og Risten Johannesen fra Smørfjord[2]. Sara lever ennu i Sørbotn i Olderfjord.

[1] en gård i Smørfjord i Kistrand.

[2] i Kistrand.

3.

Guof'te niei'damana Læi'bevuonast Kistranda suokkanest vulgiga ovta have luok'kai gama-suinit čuop'pat. De bođi ar'vecekki. Go soai galgaiga vuol'git occat bavte vuoli, gost læ ar'vesuojje, de manaiga ænnam vuollai, gost læi dugo viesso, maih soai doaivoiga, atte læi guvit'tar-dallo. Dobbe lɛjje ol'muk ja falle sunnuidi borramušait; mutto æva soai borram. Væhaš aigi soai čuoʒʒoiga ja gæččaiga, mak dak læ. Æva soai borram dait borramušait, mait dak ow'di rakkadɛjje. De suttai boares gal'go ja kew'resti olgus. De soai manaiga olgus; æna šaddai sæmma lakkai go ow'dalge; de æva soai æm'bo diettam mas'tege.

(Per Lien 1891, Kvalsund.)

4.

Duoddardalo-stovost Rep'povuon-muotki ald læi okt bar'nemanna, loji-jakkasaš; æn'ne goččui vuol'git gusaih (omit) vuojehit luok'kai eret giedde alt. Šaddai mier'kaskoad'do, ja bar'ne lap'pui, mi i gaw'num goas'sege, vaiko si occe ja maŋ'ga æra ol'mu Kistrandast ja Læi'bevuonast; mutto æi gaw'nam goas'sege. Dam si æi diettam, gosa dat šaddai; mutto si doi'vu: jus dat guvit'tar-dallui i dæi'vam. — Guok'ti jaji mannjel bođi su vielljas nikkui oađideddin ja dajai: „Son læ dast væha bajabæl'de din dalo, vaiko de lekket occam ja ekket gaw'nam; mutto mun læm dast, ja mun galgam dal fârg skuw'lijuvvut komfarmašon-skuw'lai.

(Per Lien 1891, Kvalsund.)

5.

Ok'ta bar'ne galgai læt jaw'kan Sallamist; æi diettam, gosa son šaddai. Muttom aige gæʒest bođi son fastain ruok'tot, ja dalle satti son mui'talet, atte si biw'de, si gawpašejje ja si vuw'de sin gulidæsek, ja de oroi su mielas læme dego ok'ta gawpug. Go son i sat'tan borrat, de si fer'tije su ruok'tot luoi'tit.

(Talvik 1924.)

3.

To pikebarn i Olderfjord i Kistrand prestegjeld gikk engang ut i marken for å skjære sennegress. Da kom en regneling. Da de skulde gå og lete efter en berghelle, hvor der var ly mot regnet, gikk de ned under jorden, hvor der var som et hus, som de trodde var en govettergård. Der var folk, og de bød dem mat; men de spiste ikke. De stod der en liten stund og så på hvad det var. De spiste ikke den maten som de laget til dem. Da blev en gammel kjerring sint og drev dem ut. De gikk ut; jorden blev likedan som før, og de visste ikke mere av noe.

4.

I fjellstuen på Repparfjordeidet var der et ti-års gammelt guttebarn; moren bad ham gå å drive kyrne bort fra engen ut i marken. Det blev mørkeskodde, og gutten blev borte; han fantes aldri, skjønt de og mange andre folk fra Kistrand og Olderfjord lette; men de fant ham aldri. De visste ikke hvor han var blitt av; men de trodde, at han kanskje hadde truffet på en govettergård. — To år efter kom han til sin bror i drømme, mens han sov, og sa: „Jeg er her litt ovenfor eders gård, skjønt I har lett og ikke funnet mig; men jeg er her, og jeg skal snart gå i konfirmasjonsskole.“

5.

En gutt skulde være kommet bort på Sørøy; de visste ikke hvor han var blitt av. Noen tid efter kom han igjen hjem, og da kunde han fortelle at de fisket, handlet og solgte sin fisk, og det syntes ham å være som en by. Da han ikke kunde spise, måtte de slippe ham hjem.

6.

De læi muttom boares olmuš, gutte mui'tâli, movt sudnji læi dow'le gævvâm, go son læi val'dum gufit'târin, jâ son oini dobbe moad'de fawros nieidâ, jâ si falle sudnji borrâmušâ, jâ i son dat'tum borrâk, jâ loppededdje sudnji golle jâ silbâ, jos son borâš, jâ dat'tu su nai'-tâlet. Muttu son i loppedâm. De fer'tijeddje mâŋemus'ta luoi'tet su luovos, jâ go son bæsâi, de læi liika go raimâtâllâm, jâ su vanhemâk leddje su occâm, muttu æva soai læm gawdnâm jâ læiga suor'gânâm, go æva diettam, gosâ son læi šâd'dâm. Muttu go son bođi, de soai illusæiga jâ illodæiga moad'de bæivi jâ gii'tebâ Ibmelâ, go læiga gawdnâm, mi læi lap'pum, ja de mun vul'gim ere.

(Henrik Balto 1890, Sørreisa.)

115. ÆD'NI JA SU MANNA.

Muttom nissunest lei ucca manaš. Son fierrogođi gusavuoja; mutto go son lei fierrome, de rišehi lak'ca dak'kai. Manna, gi lei væl'iamen giet'kamest, dajai æd'nases: „Mon læm ællam nu ja nu gukka; mutto im mon læk oaidnam ovtage daggara, mi nu čuorbet mænnoda lavcain.“ Æd'ni fuomaši, atte su manna læ lonohuvvum; son valdi golbma stuora rissi ja ris'segođi manas nu arbmohæmit, atte son bar'gogođi jabma gilli. Go goalmad ris'si nokkagođi, de bođi ak'ka ja boad'nji sisa ja dajaiga: „Ale givsed mon'nu boares aččči; da læ mannad; valde ruok'tot,“ maid son maidai dagai stuora iloin.

(Johan Kitti 1888, Loppa.)

116.

Âk'ti hal'de-boadnji vieʒʒâi rės'tâ-nėssunân akkas lusa, go gâlgai manna-sæŋgâ dâkkat, jâ go ruok'tot luiti, âddi smakkoit fer'kâlen bal'kan. Son boađi sii'di, bijai dɛit smakkoit dolli. Baʒi âk'tâ smak'ko gruvva-bællai. De oaini: de læ gol'li. De so gađâi, go dolli bijai dɛit smakkoit.

(Trane 1886, Karlsøy.)

6.

Der var en gammel mann som fortalte hvordan det var gått ham i gamle dager, da han var blitt tatt av govetterne. Han så der mange vakre piker, og de bød ham mat; men han vilde ikke spise, og de lovte ham gull og sølv, hvis han spiste, og vilde at han skulde gifte sig. Men han lovte det ikke. Da måtte de til slutt slippe ham løs, og da han slapp, var han likesom vettskremt. Hans foreldre hadde lett efter ham, men hadde ikke funnet ham, og de var forferdet, da de ikke visste, hvor det var blitt av ham. Men da han kom, blev de glade og gledet sig mange dager og takket Gud, fordi de hadde funnet det som var tapt, og så reiste jeg bort.

115. MOREN OG HENNES BARN.

En kvinne hadde et lite barn. Hun begynte å kjerne smør; men som hun kjernet, skvatt rømme op i taket. Barnet som lå i vuggen, sa til sin mor: „Jeg har levet så og så lenge, men ikke har jeg sett en sådan som steller så dårlig med rømmen." Moren merket at hennes barn var forbyttet; hun tok tre store ris og begynte å rise barnet så ubarmhjertig at det skrek med daumål. Da det tredje riset holdt på å bli slitt op, kom en kone og en mann inn og sa: „Pin ikke vår gamle far! Her er barnet ditt; ta det igjen," hvilket hun også gjorde med stor glede.

116. JORDMOR HOS DE UNDERJORDISKE.

En haldemann hentet en kristen kvinne til sin kone, da hun skulde gjøre barsel, og da han lot henne gå hjem, gav han henne sponer i forklæet til betaling. Hun kom hjem og la sponene på ilden. En spon blev liggende ved gruen. Da så hun at det var gull. Da angret hun at hun hadde lagt sponene på ilden.

117.

1.

De leggje guok'te bardni lag'gjeme mæccis. De leggje hui fier'tobæivit; soai oaǯǯoiga goi'kat suinid ja bijaiga lattui ja nokkaiga dokku. De oaidna dat nub'bi, go guok'te nieida bowtet. Nubbis læ gak'ti al'de, nubbis læ bæs'ka alde. De bođiga lakka; de hoi'ga nub'bi nubbi nieida dan bardni guw'lui ja lokka: „Die læ du ir'gi." Nub'bi lokka: „I dat læ mu ir'gi. Dat læ samibar'dni ige dat fuola mus, gi læn dalo-niei'da; muttu du dat læ ir'gi, gæs læt bowcut." Go bar'dni likkasta, de gai'daba en nieidat guk'keli; muttu fas lakkanæba; de bođiga hui lakka bardni. De dop'pi bar'dni dan nieida, mas læi gak'ti, ja algi doallat. Dat niei'da algi čierrot; muttu bar'dni i luoite. De cik'ci bar'dni dan nieida gitti, nu atte varra vel iđi, ja go varra itta uldas, de šad'da ul'da albma olmuǯen. De čierro en dat niei'da ja lokka: „Go gal'get sugis dol'let ja vardehit! Dal i son šat dok'ke ieǯa uldaid lusa." De lokka bar'dni: „Alma moai nai'taled'ne." De lokka niei'da: „Alma don læt sabmelaš." De vas'tida bar'dni: „In mun læt sabmelaš; mun læn dalo-olmuš." De šiettaiga soai nai'talit, ja bar'dni lii'kui hui sagga uldanii'di; dat lei nu čabbat; i læn bar'dni oaidnan nu čabba nieida goasge.

De valdi bar'dni nieida ja vulgi bappa lusa daina. De gastašattehi nama dan nii'di; son bijai nii'di nama El'le ja čalehi gulahusaide. Muttu bappas lei maid niei'da, ja bappas lei bar'dni nai. De lii'kui bap'pa hui sagga dan uldanii'di; i læn bap'page oaidnan nu čabba nieida; algi fallat dan ieǯas nieida duon bar'dnai lonohit daina uldanieidain, ja dan son halidi ieǯas bar'dnai ak'kan. Muttu i bar'dni lonohan. Dat nai'tali uldanieidain. De lokka dat uldaniei'da, movt soai galgaiga bir'get, go æi læt gusat ige ænan. De lokka fasten dat uldaniei'da: „Dal galgat rakkadit mitto, man stuora vieso ja naveha siđat, ja mit'tidit ædnama. Bar'dni mit'tidatti ædnama muttin čabo jaw'regad'dai, mi læi nu skier'rai ja bow'dnai ja nu rumšas. De soai nokkaiga. De gulla bar'dni ik'ku, go nu vuddjet hæstaiguin ja vel'-

117. GIFTERMÅL MED EN UNDERJORDISK PIKE.

1.

Der var to gutter som slo ute i marken. Det var riktig klarværsdager; de fikk tørket høiet, la det i laden og la sig til å sove der. Da ser den ene at to piker kommer. Den ene har kofte på sig, den andre pels. De kom nær; da skyver den ene den andre piken hen mot gutten og sier: „Der er din kjæreste.“ Den andre sier: „Det er ikke min kjæreste. Det er en lappegutt og han bryr sig ikke om mig som er bumannspike; men det er din kjæreste, du som har ren.“ Når gutten rører på sig, drar pikene sig lenger bort; men de nærmer sig igjen; de kom gutten meget nær. Da grep gutten piken med koften og begynte å holde på henne. Piken begynte å gråte, men gutten slapp henne ikke. Så knep han henne i hånden så blodet syntes, og når blodet synes på huldra, blir hun et riktig menneske. Piken gråter stadig og sier: „At du skulde gripe fatt i henne og få henne til å blø! Nu kan hun ikke mer komme til de andre huldrer.“ Da sier gutten: „Vi skal jo gifte oss.“ Piken sier: „Du er jo lapp.“ Gutten svarer: „Jeg er ikke lapp; jeg er bumann.“ De blev da enige om å gifte sig, og gutten syntes svært godt om hulderpiken; hun var så vakker; gutten hadde aldri sett så vakker en pike.

Gutten tok da piken og gikk til presten med henne. Han lot henne få navn i dåpen; han gav henne navnet Elen og tok ut lysning. Men presten hadde også en datter, og han hadde også en sønn. Presten syntes da svært gott om hulderpiken; han hadde ikke sett så vakker en pike; han begynte å tilby gutten sin egen datter i bytte med hulderpiken, og denne vilde han ha til kone for sin egen sønn. Men gutten byttet ikke. Han giftet sig med hulderpiken. Da sier hun: „Hvorledes skal vi klare oss, da vi ikke har kjør eller jord?„ Hun sier igjen: „Nu skal du lage et mål, hvor stort hus og fjøs du vil ha, og måle ut et jordstykke.“ Gutten lot måle ut et jordstykke ved bredden av et vatn, og det var så fullt av kjerringris og tuer

tejit gieddi. De šaddai iđit. Bar'dni vulgi olgus, oaidna go gieddis læ visut bownat ja skierrit jalgudan eret.

De šaddai vuot ækket; de bijaiga nok'kat. De gulla bar'dni, go nu vuggjet hæstaiguin ja nu bal'kut dim'barid, atte dabma vel ænan. De šaddai vuot iđit; bar'dni vaʒ'ʒai olgus gæč'čat; oaidna go dim'barat læt daggar stuora gubat, nu alladat. Bar'dni i olat gæč'čatge baggjel. De šaddai vuot ækket; soai bijaiga nok'kat. De gulla bar'dni, go nu ferret ja der'pet ok'tan boŋkasin ja sahejit, nu atte šuvva. De šaddai iđit; bar'dni vaʒ'ʒai vuot olgus, oaidna go læ ittan daggar stuora gar'-din; masa lap'pui vel, go lei sis'te vaʒʒašæme. De bođi su ak'ka, jærra: „Manne it boađe borrat?“ „Na, son lei vuol'gan gæč'čat dan gar'dima, mi læ dan ija ittan dasa, ja de lap'pui son.“ De bowkusi su ak'ka ja valdi gitti su ja lai'di olgus. De daddja bar'dni: „Gæn dat læ viesso? Dieđat govt dudnje.“ De daddja niei'da: „Dat læ mun'nu viesso. Mu vielljat læt buk'tan daid dim'barid ja dakkan dan vieso.“

De šaddai vuot iddja; soai nokkaiga. De gulla vuot bar'dni, go nu čullet ja der'pet dego owdit ija nai. Dego iđit šaddai, doamai bar'dni olgus gæč'čat. Oaidna go læ ittan oalli stuora navet; muttu i duos'tan vuol'get ak'tu gæč'čat dan naveha sis'te, balai: dai'da son lap'put. De manai sisa akkas lusa ja jærai: „Gæn duot læ navet?“ Ak'ka vas'tidi: „Dat læ mun'nu navet.“ De hasti boad'nji akkas vuol'git alcesis guoibmin gæč'čat dan naveha. Soai manaiga sisa; dobbe leggje guok'te logi hiŋ'gala ja hui stuora sawʒa-ladnja, ja ma-naiga lok'ti; dat lei hui stuoris. Manaiga hæstastal'lji; dat lei guovti hæsta saggji dan stalljas. De vulgiga soai ja manaiga vissui. De šaddai vuot ækket; soai nokkaiga. De gulla bar'dni, go gusat muk-kut ja sawʒat mekkut ja hæstat šnjir'gut. Go iđit šaddai, de vulgi gæč'čat; de lei navet dievva: guok'te logi gusat, golbma logi sawʒat, guok'te hæsta ja suoinit dievva navet-lovta.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

og humper. Så la de sig til å sove. Da hører gutten om natten at de kjører så med hester og pløier engen. Det blev morgen. Han gikk ut og ser at på engen er alle tuene og alt kjerringriset jevnet bort.

Det blev kveld igjen, og de la sig til å sove. Da hører gutten at de kjører med hester og kaster tømmerstokker, så jorden dønner. Det blev morgen igjen; gutten gikk ut for å se efter; han ser at tømmerstokkene ligger der i sådanne store og høie dynger. Han nådde ikke å se over dem. Da blev det kveld igjen; de la sig til å sove. Da hører han at de økser og banker i én dur og sager så det suser. Det blev morgen; gutten gikk ut og ser at der er kommet en sådan stor gård; han gikk sig næsten vill, da han spaserte inne i den. Da kom hans kone og spør: „Hvorfor kommer du ikke å spise?“ „Nå, han var gått for å se på den gården som var kommet der om natten, og så gikk han sig vill.“ Da satte hans kone i å le og tok ham i hånden og leide ham ut. Gutten sier: „Hvis hus er det? Du vet det måtru.“ Da sier piken: „Det er vårt hus. Mine brødre har bragt disse tømmerstokkene og bygget huset.“

Det blev igjen natt; de la sig til å sove. Da hører gutten igjen at de hugger og banker likesom natten før. Da det blev morgen, skyndte han sig ut for å se. Han ser at der er kommet et overmåte stort fjøs; men han torde ikke gå alene og se inne i fjøset; han var redd for at han kanskje kunde gå sig vill. Han gikk inn til sin kone og spurte: „Hvis fjøs er det der?“ Hun svarte: „Det er vårt fjøs.“ Da opfordret han henne til å følge ham og se på fjøset. De gikk inn; der var tyve båser og et meget stort rum for sauene. De gikk op på loftet; det var meget stort. De gikk til stallen; der var plass for to hester i den. Så gikk de til huset. Det blev igjen kveld; de la sig til å sove. Da hører gutten at kyr brøler og sauer breker og hester vrinsker. Da det blev morgen, gikk han for å se; da var fjøset fullt: tyve kyr, tredve sauer, to hester og fjøsloftet fullt av høi.

2.

Ok'ti læigå guok'te bællešâdduk gandåk gussâ-gæč'čen ow'dâlâš miccâmar. De læ gukkis jæg'gebåi'ke, jâ dâst læi šiegâ suoidne-al'go. De oai'nip: nubbe gæččen jægge læk mâidå gusåk. De ar'vâlævå dâk guok'te gandâ, âtti dâk læk nubbe sii'dâgodde gusåk. De dâddjå nub'be gan'dâ: „Mon aigom vuol'get dâiguim hil'bušit." De mânnå dokku. De oaidnå: čok'kå guok'te nieidâ; nub'be god'då guoimes oaivist dikkid. De njakkå sælge duoge, dop'pe birrâ čæppåt dâm, goab'bå čok'kåmen læi. De jawkiti aibås dât niei'dâ, gæn oaivist læi dikkid god'dimin; nub'be niei'dâ båʒi. De čierrogođi: „billidik su, go gieđâ biddjik su âlâ; i šât dok'ke dokku æm'bu." Bår'dne mâidåi čierro. De orrop dâst. Nub'bi gan'dâ mânåi gusåiguim ruok'tot. Jerre dobbe båike olbmuk: „Gosâ du skip'pår šâddåi?" Gan'dâ mui'tâl: „Dokku jawkåi nubbe gæččåi dâm jægge." De vul'ge occåt; de gåwdne dâm gandâ jâ nieidâ mâidå; mutto æi dowdâ nieidâ. De botte gufit'târâk mâidå occåt nieidâsek. De ar'vâlišgotte; de šâd'de ok'ti sagåi; si fer'tijek dâm guok'tå nåi'tit, jâ de nåi'te mâidå dâst. Bår'dne våldi dâm nieidâ mieldis jâ mânåi bappâ lusâ, čâleti nai'tus. Bappâ våldi girje, logâtišgođi nieidâ. Niei'dâ nu čæp'pi lokkåt. Dego Jesus nâmmâ boattå, de gobmird; dego Ibmil nâmmâ boattå, de sojåldât'tå ieʒås. Dâddjå bap'pâ: „Mi læ du njuok'čâmist, go don ik buvte cæl'kit Jesus nâmâ jâ Ibmil nâmâ?" Niei'dâ dâddjå: „Jesus nâmmâ læ diw'râsâp go sin suddulâš njålmi čâđâ sar'dnot, jâ Ibmil nâmmâ læ sæbmå diwrås." Bappâ duđåi dâm fas'tådussi. Bap'pâ våldi jâ nåiti dâm guok'tå. Go gærgåigâ dâst, de ar'vâlišgođi niei'dâ: „Moai vul'ge mu gir'ko duokkåi nai'tâlit." De vulgigâ.

Niei'dâ bagâdi bårdni: „Go moai botte dokku, ik gâlgâ gieđåin dærvâtit ovtâge. Ik gâlgâ borråt vuostås borrâmušåid ikge velå nubbidge, ow'dâlgo goalmåd gærde buk'tek borrâmušåid; de æskâ oaʒʒok borråt." De læi dâi olbmui båike owdåst ok'tâ suolo; de sugåigâ dâm sul'lui. Dâm sul'lust leddje vistek nu ollo jâ gir'ko jâ sku'lâ-stoppo. De mânåigâ sku'lâ-stoppui; de bođi ok'tâ vuorås âlmåi, dattoi dærvâ dâm bårdnist; i bår'dni dærvâtâm. Mânåi fâst olgus,

2.

Engang var to halvvoksne gutter og gjætte kyrne litt før sankthans. Der er en lang myrstrekning, og der var sennegress i god vekst. Så ser de at der ved den andre enden av myren også er kyr. De taler om at det er kyrne fra den andre gården. Da sier den ene gutten: „Jeg vil gjøre dem et puss.“ Han går dit. Da ser han at der sitter to piker; den ene lysker hodet på sin kamerat. Han lurer sig bak dem og tar den som satt, om halsen. Da blev den piken, hvis hode hun lysket, med ett aldeles borte; den andre piken blev igjen. Hun begynte å gråte: „Du skjemte mig ut, da du la hånden på mig; jeg kan ikke mere komme dit.“ Gutten gråter også. Så blev de der. Den andre gutten gikk hjem med kyrne. Folkene der på gården spurte: „Hvor blev det av din kamerat?“ Gutten fortalte: „Han blev borte der ved den andre enden av myren.“ Så gikk de for å lete; de fant gutten og piken også, men de kjente ikke piken. Govetterne kom også for å lete efter datteren sin. Så rådslo de; så blev de enige: de må gifte de to sammen, og så gjorde de det der. Gutten tok piken med sig, gikk til presten og lot sig innskrive til ekteskap. Presten tok en bok og begynte å la piken lese. Piken var så flink til å lese. Når Jesu navn kom, bukket hun; når Guds navn kom, bøide hun sig. Presten sier: „Hvad feiler din tunge, siden du ikke kan si Jesu navn og Guds navn?“ Piken sier: „Jesu navn er for dyrebart til å uttales gjennem deres syndige munn, og Guds navn er like dyrebart.“ Presten var tilfreds med det svar. Han vidde dem. Da de var ferdige der, sa piken: „Vi skal gå til min kirke for å gifte oss.“ Sa gikk de.

Piken underviste gutten: „Når vi kommer dit, skal du ikke hilse noen med hånden. Du skal ikke spise den første maten og heller ikke den andre, før de tredje gang bringer mat; da først får du spise.“ Der lå foran gården til folkene en ø; dit rodde de. På øen var der så mange hus og kirke og skolestue. De gikk inn i skolestuen. Da kom en gammel mann og vilde gutten skulde hilse; gutten hilste ikke. Gamlingen gikk ut igjen, kom for annen gang

bođi nubbådâšši, dattoi dærvâ; i bår'dni dærvâtâm. Mânåi olgus, bođi goalmådâšši sisâ, dattoi dærvâ; de bår'dni dærvâti. De dâddjå dât vuorås: „I mu vivvâ læk jâl'lâ.“ De mânåi fâstâin vuorås olgus jâ čåleti båp'pi nai'tus. De mânåigâ gir'kui; gir'kost lɛddje jo ollo olbmuk. Âni bap'pâ gir'ko-fidnoidis, jâ go gærgåi dâinâ, de nåiti, jâ ger'ge mâidå eriti. De mânåigâ nieidâ vanhemi vis'tåi. De buk'te borrâmušåid; i bår'dni borråm. Vål'de dâid eriti, buk'te nubbid borrâmušåid; i borråm dâidge. Buk'te goalmåd gærde borrâmušåid; de æskâ bår'dni boråi, jâ nu bæsåi bår'dni vuol'git dobbe eriti, æige buk'tåm gufit'târåk dâm giddâ vål'dit, jâ nu bođigâ fâstâin bårdne bai'kåi.

Šâddåi čåk'čâ; ar'vâlišgođi niei'dâ: „Sunnudi gâlgâši sierrâ vis'te.“ Lokkå bår'dni: „Mo gâl'gâp soai dâm âlâ bæssåt, go led'ne gæfik.“ „I dât læk hætti,“ mâid niei'dâ dâddjå. „Mânâ jâ čuoppâ hirsåid mæccist, nu ollo go don dattok.“ Bår'dni mânåi čuop'pât, čuoppåi bæive gæi'got; mânåi nubbe bæivi dokku čuop'pât, bođi dokku; de oaidnå: dâ læ čuop'pâm nu hirmos ollo jo; i šât bår'dni čuop'pâ-goattåm. De bođi ruok'tot, mui'tâli âtte: dobbe læ hirmos ollo čup'-pum muoråk. Dâddjå niei'dâ: „Mânâ dal jâ fiewrid mærrâgad'dåi dâggårâš bai'kåi, goggu læ čieŋål.“ De bår'dni mânåi dokku, fiewridi moad'de hirsâ jâ mânåi fâst ruok'tot; mânåi nubbi bæivi dokku; dâ hirsåk læk jo buok mærrâgåddest, mâk læ cup'pum. I læm guk'ki gâs'kâ; de boattå stuorrâ jak'tâ jâ nu dievvâ galvost; æi dieđe olb-muk, mâid dât jak'tâ suw'då. De bođi dâm båike ow'di, gost bår'dne læ assâmin. De bol'togođi hirsåid gad'dåi jâ boltoi, dâssåši go lovti buok. De ar'vâl niei'dâgis: „Gâlgâši dal vistek cek'kujuvvut.“ Bår'dni al'gå rakkâdišgoattet vis'tevuođo. Go vis'tevuođo satti rakkâdit, vis'te šâd'dâgođi nu jottilit bâjås; botte cæk'kok ođđâsist jâ cekku, dâssåši go ger'ge, jâ čåk'čâ go šâddåi, de lɛddje vistek mâidå ger'gus. De niei'dâ, go dålve dâkkâgođi, våldi gusåid jâ sawʒåid jâ čânåi dievvâ nåvit, jâ eli nu riggisin jâ i darbâšâm bår'dni bâr'gât ollo goas'segin. Go son dušše ålgi bârgo bâr'gât, de dât šâddåi nu fâr'gâ gårvisin.

(Borrâmušåk lɛddje âbmås; der var „ædnâm-smak'kâ“ av alt hos gufit'târâk.)

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

og vilde ha hilsen; gutten hilste ikke. Han gikk ut, kom inn for tredje gang og vilde ha hilsen; da hilste gutten. Gamlingen sier: „Min svigersønn er ikke dum.“ Gamlingen gikk igjen ut og lot presten skrive dem inn til ekteskap. Så gikk de i kirken; der var alt mange folk. Presten holdt kirketjenesten og da han var ferdig med den, vidde han dem, og man gikk derfra. De to gikk til pikens foreldres hus. Man bragte mat; men gutten spiste ikke. Man tok den bort og bragte annen mat; gutten spiste heller ikke den. Man bragte tredje gang mat; da først spiste gutten, og således slapp han derfra; govetterne kunde ikke ta ham fast, og de to kom således igjen til guttens hjem.

Det blev høst; da begynte piken å tale om at de skulde ha et hus for sig selv. Gutten sier: „Hvordan skal vi kunne få det, da vi er fattige?“ „Det har ingen nød,“ sier piken. „Gå og hugg tømmer i skogen, så meget du vil.“ Gutten gikk for å hugge; han hugg hele dagen. Næste dag gikk han dit for å hugge; han kom dit; da ser han: de har alt hugget der så svært meget; han hugg ikke mer. Så kom han hjem og fortalte: „Der er hugget svært mange trær der.“ Piken sier: „Gå nu og kjør dem til stranden til et sted hvor det er dypt!“ Gutten gikk dit, kjørte noen stokker frem og gikk så hjem. Han gikk næste dag derhen; da lå alle stokkene som var hugget, alt ved stranden. Det varte ikke lenge; så kommer en stor jekt og var så full av gods; folk visste ikke hvad last den førte. Den kom til det stedet hvor gutten bodde. Så begynte de å kaste tømmerstokker op på land og holdt på til de var ferdige med alt. Så sier piken: „Nu skulde hus tømres op.“ Gutten begynner å lage grunnmur. Da han hadde fått grunnmuren ferdig, begynte huset å vokse op så hurtig. Der kom på nytt tømmermenn og tømret, til de blev ferdige, og da høsten kom, var også husene ferdige. Da det begynte å bli vinter, tok piken kyr og sauer og bandt dem i fjøset, så det blev fullt, og gutten levde i rigdom og behøvde aldri å arbeide meget. Når han bare begynte på et arbeide, blev det så snart ferdig.

Anm. Maten hos govetterne var så underlig; det var jordsmak av alt.

3.

De li ak'ti lun'ta luokkan ovta vieson, ja buotte guok'te nieida, ja de vig'gaba goabbaš lunta lusa, ja goab'bai son lii'kui, de valdi son briewno ja čug'gi gitti varaiden. I son sat'tan šat ere gæi'det dan čalmih owdan. De son fir'ti val'dek alcis ak'kan. De bagadalai, go soai vulgigan, att i galga mannjai gæččastek, jus gulla mεi'degen. Ige lun'ta maššam. Da gæččasti aŋken ja ige šat uoǯ'ǯum gaitin, mεit galgai oaǯ'ǯok.

(Balsfjord, 1880.)

118. ČOAVVÅ-AN'DÂRÂS.

De læi Bâddje-Buolbmågist biw'dimen saw'jâgulid, dεllego son læi bår'dnin. De vuoššåi jâ nokkåi uccâ biw'dogoađåši; de oaidnå: de boattip guok'te čabbâ nieidâ goattåi; nubbist læ bæll-âdnim lâđ'đegåk'ti bâddjelist jâ ruk'sis låi'ge-boagån birrâ; nubbist fâst læ bæll-âdnim miesâ-bæs'kâ jâ nuvtå låi'ge-boagån birrâ jâ stuorrâ čabbâ liidne čæppåtist. De ar'vâlišgoattip nieidâguovtis; Goabbå son gâl munnust ow'dâl valdåši gal'gon?" Dâddjå dât, gæst læ lađ'đegåk'te bâddjelist: „Du âlmâ dal ow'dâl val'då, gæst læ ollo boc'cuk." „Dust mâidå læ ollo sawʒåk jâ gusåk." „Mi dât båd'degæš-šivit læ stuorrâ boaʒo-ælo ek'tui?" jâ riebmâbâ smak'kobittåiguim suppudit jâ mânnåp âin lâgâbuidâ. De dâddjå nub'be: „Âle mânâ, oarmbællis, nu lâkkâ; de bættåtâddåk." Dâddjå nub'be: „Im mon nu fâr'gâ bættåtâddâ." De aigoi dât âlmåi gei'git gieđås jâ dop'pit; muttu de viekkâlæigå uskus jâ oinigâ, âtte dat likkåsti. De mânåigâ olgus.

De gullå fâstâin mâŋŋil; de juoi'gå: „Vuoi Čoavvå-sokkâ i fuollåm Gintålgiedde fawroin." De golmâ gær'dåi gærdoi dâid sånid: „I fuollåm Gintålgiedde fawroin." De år'vidi mâŋŋå, âtte dâk lεddje vis'såsi gufit'târ-nieidåk.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

3.

Der var en gut ute i marken i et hus, og der kom to piker; de vilde begge hen til gutten, og så tok han en knappenål og stakk i hånden på den han likte, så hun blødde. Hun kunde ikke mer gjøre sig usynlig for hans øine. Da måtte han ta henne til kone. Da de gikk, rettledet hun ham at han ikke skulde se bak sig, om han hørte noe. Gutten kunde ikke bare sig. Han så allikevel bak sig og fikk ikke alt det han skulde få.

118. TSJOAVVA-ANDREAS.

Han var i Øvre-Polmak og fisket laks, dengang han var ungkar. Så kokte han og la sig til å sove i en liten fiskergamme. Da ser han at to vakre piker kommer inn i gammen; den ene har en halvslitt klædeskofte på og et rødt ullbelte om livet, den andre en halvslitt pels av renkalvskinn og rett og slett et ullbelte om livet og et stort, pent tørklæ om halsen. Da begynner pikene å prate: „Hvem av oss vilde han helst ta til kone?“ Hun i klædeskoften sier: „Dig tar han jo helst, du som har mange ren.“ „Du har også mange sauer og kyr.“ „Hvad er kreatur i bånd mot en stor renhjord?“ De begynte å kaste sponstykker og gikk stadig nærmere. Da sier den ene: „Søskenbarn, gå ikke så nær; du blir sveket.“ Den andre sier: „Jeg blir ikke så snart sveket.“ Da vilde mannen rekke ut hånden og gripe til; men da løp de mot døren og så at han rørte på sig. Så gikk de ut.

Siden hører han at det joiger: „Voi, Tsjoavva-slekten brydde sig ikke om Gintalengens vakre piker.“ Tre ganger gjentok det de ordene: „Brydde sig ikke om Gintalengens vakre piker.“ Da skjønte han siden, at det visselig var govetter-piker.

119.

Dolin aigi, mui'tala sakka, eli okta nai'talkættes olmai nuortabæle gaddest Navuonast. Muttom čavča Mikkalmæs-aige vulgi son varidi occat sawʒaid, mak leddje læmaš erit moad'de vakko. Vaʒʒededdines duod'dara miel'de riew'dasi buok su čalmid owdast, atte i son orrum dow'dame baikid, vaiku gal'ge læm oappes baikek sudnji, ja fak'kėstaga iđi su ow'di ok'ta viesso, mast uk'sa lei rabas, ja go son law'ki sisa, de gawnai son ovta boares boadnji ja ovta nuorra nieida, gæiguim son riemai sardnudet. Dal oini, atte son lei boattam sisa hal'divissui. Boares boad'nji ja niei'da oiniga, atte duot olmai balai, ja soai sardnudeiga suina us'teblaʒʒat. Duot olmai jærai sod'nust, atte guovtago soai dalo doallaba. Boares boad'nji vas'tedi, atte si læk æmbu olbmuk; muttu dak læk mannam gir'kui Frakfjori; dobbe læ sist gir'ko, ja jærrali vel dam olbmast, lægo son nai'talam. Duot olmai vas'tedi, atte i son læk nai'talam, ja gæinabai son điđėš nai'talet, go i ok'tage niei'da sust fuola. Niei'da, gi lei dom boares boadnje manna, vas'tedi atte: „jos don fuolak sust, de gal son fuolla dust, ja ač'čis gal burėst dam suovva.“ Duot olmai logai atte: „æm alma moai satte ovtast ællet, dεinago moai led'ne guovte maïlme olbmuk.“ Niei'da dajai olbmai atte: „ik don gal satte min lut'te orrot; muttu mon sattam orrot din lut'te.“ Nuvt soabaiga soai ovta ar'valussi nai'tusa harrai. Muttu de jærrali duot olmai nieidast, man lakkai soai gal'gaba dam ašši val'bmėt. Dasa vas'tedi niei'da atte: „jakkebæli gæʒest od'naš bæivist galgak don fastain boattet daidi varidi, ja dalle mon iđam du ow'di ja čuovom du miel'de du sii'di. Das'tu fer'tek don gastašat'tet ja konfermerėhet mu Skærva gir'kost, dεinago mu namma i gaw'dnu din girjin, ikge galga ballat, atte mon rip'paskuwlast im bæsa, dεinago girjidam mon burist mattam.“ Duot olmai lii'kui burėst dam ar'valussi ja siđai vel nieidast cumma duođaštussan dam baddjeli, maid niei'da i sust giel'dam. Boares boad'nji mieđehi buok dam ar'valusa ja mui'tali vel duom olbmai, gost son sawʒaides gal'ga gawdnat, dεinago si læk oaidnam daid gies'kat (æs'ka-balid). Duot olmai vulgi dal olgus ja bođi fast albma ilbmai, ja buok, maid son lei oaidnam,

119. MANNEN OG HALDEPIKEN.

I gamle dager, forteller sagnet, levde der en ugift mann på østsiden av Kvænangen. En høst ved mikkelsmess gikk han tilfjells for å lete efter sauer, som hadde vært borte noen uker. Som han gikk over fjellvidden, forandredes alt for hans øine, så han ikke syntes å kjenne stedene igjen, skjønt det skulde være kjente steder for ham, og plutselig viste der sig foran ham et hus, hvor døren stod åpen. Da han trådte inn, traff han en gammel mann og en ung pike, som han begynte å tale med. Han så nu at han var kommet inn i et haldehus. Den gamle mann og piken så at mannen var redd, og de samtalte vennlig med ham. Mannen spurte dem om de holdt hus alene. Den gamle mannen svarte at de var flere folk, men at de var gått til kirke i Frakfjord; der hadde de kirke. Han spurte også mannen om han var gift. Mannen svarte at han ikke var gift, og hvem skulde han vel kunne gifte sig med, da ingen pike brydde sig om ham. Piken som var barn til den gamle mannen, svarte at hvis han brydde sig om henne, brydde nok hun sig om ham, og hennes far tillot det nok gjerne. Mannen sa: „Vi to kan jo ikke leve sammen, da vi er folk fra to verdener.“ Piken sa til ham: „Du kan nok ikke bo hos oss; men jeg kan bo hos eder.“ Så blev de enige om å gifte sig. Men mannen spurte piken hvordan de skulde få den sak istand. Dertil svarte piken: „Et halvt år fra idag skal du igjen komme til disse fjell, og da viser jeg mig for dig og følger med dig til ditt hjem. Siden må du la mig døpe og konfirmere i Skjervøy kirke; for mitt navn finnes ikke i eders bøker, og du skal ikke frykte for at jeg ikke slipper frem i konfirmasjonsskolen; for jeg kan bøkene mine godt.“ Mannen likte godt denne avtale og bad enda piken om et kyss til stadfestelse, hvilket piken ikke nektet ham. Den gamle mannen samtykte i hele avtalen og fortalte dessuten mannen, hvor han skulde finne sauene sine; „for de hadde nylig sett dem.“

Mannen gikk nu ut og kom igjen til den rette verden, og alt det han hadde sett, forsvant for hans øine, og han gikk og fant sauene

jawkai erit su čalmest, ja son manai ja gawnai sawʒaides dobbe, gost boares boad'nji lei lokkam. Go son dal bođi sii'di, de manai son ovta olbma lusa, gæst lei al'vanak'ki [1], ja gæččai dast, guđe bæi'vai jakkebælli dæi'va; muttu i son mui'talam mai'degi dađe æmbu.

Go giđđa fast bođi ja jakkebælli su rekegest lei gollam, de manai son fast sæmma varidi ja vaʒʒi dobbe golbma bæivi ruok'tot ow'dan; muttu i son gullam ige oaidnam maidge ja bođi fast sii'di. Beluhakki gađai son, go su aš'ši manai duššas; muttu beluhakki son maidai lii'kui, go son i šad'dam nai'talet hal'dinieidain.

Moad'de vakko dastmannjel vulgi son, dego owdiš gesidge lavi, miccamar-aigi su ucca fadnasaǯǯaines biwdašet gulid Segelvii'ki, gost dam aigi lei dušše ok'ta ucca biw'dogoađaš, man guora golgai jokka, mi dulve-aigi lei baha ras'ta bæssat. Muttom mannjelgas'kabæivi, go son lei boattam fawlest gad'dai, vuoššai son gulid ja bajedi guollebađes olgubællai goatte-uvsa, ja go son lei rog'gamen gulid garrai, de aicai son, atte nubbe bæl'de joga boatta ok'ta nissun-olmuš vaʒʒi fierva miel'de su guw'lui, ja go son oini, atte i joga ras'ta bæsa ærago fadnasin, de viegaldatti son guollegares goattai jo doabmali fast olgus vieǯ'ǯat dam nissun-olbmu fadnasin ras'ta joga. Muttu go son bođi olgus, de i son oaidnam su, ja go bai'ke lei jal'gad, atte i læm vejulaš dam bodda gosage čikkusi bæssat, de ar'vedi son ja gamostes dowdai, atte dat vis'sa lei hal'diniei'da, ja gađai go son i dal'lan sukkalam vieǯ'ǯat dam ras'ta joga. Son gæččai ja var'dai vel væha gaska; muttu go i mai'dege oaidnam, de manai son fast goattai, borai gulid ja bijai nok'kat.

Go su čalmek manne hor'dui [2], de niegadi son, atte hal'deniei'da bođi ja riemai suina sardnudet. Vuost sivahi son su ja celki sudnji: „Dust lei miha heituhes rekeg-oai've, go ik mat'tam rekenas'tet jakkebæli, vaiku lei al'vanak'ki, mast don geč'čėk. Don bottėk varrai bæivi mannjel go mærri lei boattet. Gal mon oidnėm du, go don vaʒ'ʒėk dobbe golbma bæivi; muttu im mon adnam dust dalle avvira. Dal mon leddjėm fast boattemen ja ai'gum ieččam duina ovtastat'tet ja gad'dėm, atte don vieǯ'ǯalak mu ras'ta joga, go jo leddjėm nu lakka jokkagadde; muttu du guollegarri lei dudnji rak'kasæb'bo go mon.

[1] al'manak'ki. [2] nakkarak boattegotte = (finsk) silmät menthiin horthoon.

sine der, hvor den gamle mannen hadde sagt. Da han nu kom hjem, gikk han til en mann som hadde almanakk, og så i den, hvilken dag et halvt år inntraff på; men han fortalte ikke dess mer.

Da våren igjen kom og det halve år efter hans beregning var omme, gikk han igjen til de samme fjellene og gikk der tre dager frem og tilbake; men han hverken hørte eller så noe og kom igjen hjem. Halvt angret han at det ikke blev noe av saken; men halvt var han glad over at han ikke kom til å gifte sig med en haldepike.

Noen uker efter reiste han, som han pleide før om somrene, ved sankthanstid med sin lille båt til Seglvik for å drive fiske; der var der på den tid bare én liten fiskergamme, og forbi den rant en elv som det i flomtiden var slemt å komme over. En eftermiddag da han var kommet i land fra sjøen, kokte han fisk og løftet fiskegryten utenfor gammedøren, og som han øste fisken op i fatet, fikk han se at på den andre siden av elven kom et kvinnemenneske gående langs fjæren hen imot ham. Da han så at hun ikke slapp over elven uten med båt, løp han med fiskefatet sitt inn i gammen og skyndte sig igjen ut for å hente kvinnemennesket med båt over elven. Men da han kom ut, så han henne ikke, og da stedet var slett, så det imens ikke var mulig å gjemme sig noensteds, skjønte han og hadde det på følelsen at det visst var haldepiken, og han angret på at han ikke straks hadde rodd avsted for å hente henne over elven. Han så og speidet enda en liten stund; men da han ikke så noe, gikk han igjen inn i gammen, spiste fisken og la sig til å sove.

Da han falt i søvn, drømte han at haldepiken kom og begynte å tale med ham. Først gjorde hun ham bebreidelser og sa: „Du hadde et riktig dårlig regnehode, da du ikke kunde beregne halvåret, skjønt du hadde almanakk å se i. Du kom til fjellet dagen efterat det var bestemt. Jeg så dig nok da du gikk der i tre dager; men jeg brydde mig da ikke om dig. Nu kom jeg igjen, og det var min tanke å slå mig i lag med dig, og jeg trodde at du vilde skynde dig å hente mig over elven, da jeg alt var så nær elvebredden; men ditt fiskefat var dig kjærere enn jeg. Tredje gang skal du ikke mere vente mig for

Goalmad gærdi ik galga šat vuor'det mu du čalmidad ow'di. Dat cum'ma, maid don ož'žuk must čak'čat varest, gal'ga dakkat du njalmi maistotaga, nuvt atte ik galga dastmanjas dow'dat, lægo du borramuš vættas, saltes, njalges dehe ričča.“ De jawkai hal'deniei'da erit su čalmid owdast.

Dam bæivi rajest i dow'dam dat olmai, maggar su borramuš lei, ja daggaren oroi son dieđostge gidda su jabmem-bæivis raddjai.

(O. Thomassen 1889, Sørøy.)

120.

De lei ok'ta bar'dni čoag'gime muttin fier'to-bæivi luobmanid ovta jæggis, ja dast lei ovta saji hui sæg'gi jæg'gegas'ka, nu atte daggu olahi njui'ket olmuš baggjel nubbe bællai dam jæg'ge-suonjo. De son huomaši dan jæg'gesuonjo nubbe bæl'de hui čabba čidnjagis nieida, mi lei ieš nai hui čabbat. De bas'si dat bar'dni nu atte go jorgihi dat uldaid-niei'da nu atte sæl'gi šaddai bardni guw'lui, de son njui'ki ras'ta daggu njuol'ga baggjel, ja dat uldaid-niei'da i huomašan, ow'dalgo bar'dni dop'pi gidda boakkani. Go bar'dni lei dop'pen gidda sælgabællai boakkana, de niei'da bal'kisti iežas gobmot ædnami ja deddi čalmid hui nannusit ædnama vuos'ta, nu atte bar'dni i nagudan oaž'žot čalmid oaidnit, vaiku son gaikoi bæi'velakki ja bargai daina nieidain, nu atte galgai bæssat oaidnit amadajo. Muttu dat lei nu giew'ra, atte i son ož'žun oaidnit čalmid ige amadajo i væhašge. De son valdi ja čowdi boakkana dan nieidas ja dan sil'keliini, mi lei čæbet birra dan nieidas, ja son valdi daid; muttu i niei'da gæččastan gosage, æmbugo væl'lai gobmot ædnama vuos'ta hui nannuset. De bar'dni valdi dan liini ja dan boakkana ja manai ruok'tot goađe lusa ja nokkai.

Go šaddai mannjel gaskija, de bođi dat sæmma niei'da ja riemai čuož'žot bardni goatte-uk'sa-gaskas; muttu goattai i gal boattan niei'da, ja son anohi ruok'tot dan sil'keliini ja dan boakkana. Muttu bar'dni ɛin daddja nieidain: „Jus boađat dei'ke mu lusa, de oažžot iežad liini ja boakkana ruok'tot.“ Muttu i niei'da boattan. De manai iđes ija niei'da fasten ruok'tot, go i ož'žun boakkanis ja liinis.

dine øine. Det kyss du fikk av mig siste høst på fjellet, skal ta smaken fra din munn, så du herefter ikke skal kjenne om din mat er vassen, salt, søt eller besk.“ Så forsvant haldepiken for hans øine.

Fra den dag kjente mannen ikke hvordan hans mat var, og sådan var han, kan en vite, like til sin dødsdag.

120. GUTTEN OG HULDERPIKEN.

Der var en gutt som en klar dag sanket multer på en myr, og der var på et sted en meget smal landtange så en der nådde til å hoppe over til den andre side av bløtmyren. Da blev gutten var på den andre side av bløtmyren en meget pent pyntet pike som også selv var meget pen. Han passet det så at da hulderpiken vendte sig så hennes rygg kom mot gutten, hoppet han der bent over, og hulderpiken anste ikke noe før gutten grep fatt i hennes belte. Da han hadde grepet fatt i beltet bakfra, kastet piken sig nesegrus mot jorden og trykte ansiktet så fast mot jorden at gutten ikke kunde få se hennes ansikt, skjønt han halve dagen slet i piken og strevde med henne for å få se hennes ansikt. Men hun var så sterk at han ikke fikk se hennes øine eller ansikt det minste. Da tok han og løste beltet av piken, og det silketørklæ hun hadde om halsen, og han tok dem; men piken så ikke noensteds hen, lå bare nesegrus fasttrykt mot jorden. Gutten tok da tørklæet og beltet og gikk hjem til gammen og la sig til å sove.

Da det blev efter midnatt, kom den samme piken og gav sig til å stå ved døråpningen til guttens gamme; men i gammen kom hun ikke inn, og hun bad gang på gang om å få silketørklæet og beltet igjen. Men gutten sier stadig til piken: „Hvis du kommer hit til mig, skal du få tørklæet og beltet ditt igjen.“ Men piken kom ikke. Piken gikk da på morgensiden tilbake igjen, da hun ikke fikk beltet og tørklæet sitt.

Hun kom igjen næste natt ved samme tid og tryglet om å få sine

De bođi fastain nubbi ija sæmma muddo ja anohi diŋgaidis ruoktot; muttu bar'dni dajai: „Boađe dei'ke mu lusa; de oaǯǯot liinad ja boakkanad ruok'tot." Muttu i niei'da boattan. De fer'ti fastain mannat niei'da ruok'tot. Ja bođi goalmad ija ja anohi diŋgaidis ruok'tot. Muttu bar'dni dajai: „Boađe goattai; gal don de oaǯǯot liinad ja boakkanad." Muttu niei'da i boattan, ja niei'da algi čierrot ja mui'tali bar'dnai: „Ač'či ja æd'ni læba mu bæl'kan juo golbma bæivi dam-ditti go læn lap'pan sil'keliini ja boakkana, ja don fer'tet ad'dit ruok'tot, dɛinago ač'či ja æd'ni goihge bæl'kiba mu dāl vel bahabut, jus mun in gawna lii'nan ja boakkanan." Ja niei'da čieroi gukka, ja bar'dni givsidi iđes iggji. Muttu de bar'dni bal'kesti manjuǯassi dan liini ja dan boakkana nii'di ruok'tot, go oini atte son algi čierrot nu sagga, ja niei'da lii'kui bar'dnai, go oaǯǯoi diŋgaidis ruok'tot, ja niei'da manai fastain, ja bar'dni das'tu nokkai ja ođi iđidi. De nogai.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

121.

1.

Go olmuš oaidna uldaid bowcuid, de gal'ga gæč'čat daida, nu atte i masse čalmis ere, ja mannat lusa ja bal'kestit niibi dehege jus soai'ta, æra stali bal'kestit baggjel daid bowcuid. De oaǯ'ǯo dat olmuš daid bowcuid alces, ja sæmma lakke gal'ga, jus oaidna uldaid gusaid dehe sawʒaid, dalle maid gal'ga bal'kistet stali baggjel daid sawʒaid, ja gal'ga gæč'čat nu dar'kilit ige galga raw'kit čalmid, vai æi bæsa ere jaw'kat čalmis, ige galga mannat jawkuhagaid duokkai, vai æi bæsa jaw'kat eret.

Guok'te olbma leiga Vardnas Skič'čavaggis gafestallame. Nub'bi olmai lei čok'kame oarjas čalmid, nubbe lei čok'kame nuortas čalmid, ja soai leiga jukkame gafi guovte bæl'de dola. De fuomaši dat olmai, mi lei nuortas čalmid čok'kame, ja son dajai olbmainis: „Mun oainan gusa don stuora gæđgi duokken." De dajai dat nub'be olmai: „Ale luoite fal čalmis eret, ihge galga gæččastit nubbus. Moai vul'ge dan gusa lusa, ja don galgat gæč'čat alohi aive dan gusa nala, ja go moai botte nu lakka, atte moai naguded'ne bal'kestit nii'bi, nu atte manna

ting igjen; men gutten sa: „Kom hit til mig! Så skal du få tørklæet og beltet ditt igjen.“ Men piken kom ikke. Så måtte hun gå tilbake igjen. Og hun kom den tredje natt og tryglet om å få tingene sine igjen. Men gutten sa: „Kom inn i gammen! Så skal du nok få tørklæet og beltet ditt.“ Men piken kom ikke, og hun begynte å gråte og fortalte gutten: „Far og mor har alt i tre dager skjent på mig, fordi jeg har mistet silketørklæet og beltet, og du må gi dem tilbake; for far og mor skjenner nu enda verre på mig, hvis jeg ikke finner tørklæet og beltet mitt.“ Og piken gråt lenge, og gutten pinte henne like til morgensiden. Men da kastet han tilsist tørklæet og beltet tilbake til piken, da han så at hun begynte å gråte så svært, og piken likte gutten, da hun fikk tingene sine igjen, og hun gikk igjen. Gutten la sig siden til å sove til morgenen. Så var det slutt.

121. HULDERKUA.

1.

Når en ser hulder-ren, skal han se på dem således at han ikke taper dem av syne, og gå hen til dem og kaste en kniv eller om det treffer sig så, annet stål over dem. Da får det menneske de renene til eiendom. Likeledes skal en, hvis han ser hulderkyr eller huldersauer, da også kaste stål over sauene, og han skal se så nøie efter og ikke blinke med øinene, forat de ikke skal komme ham av syne, og ikke skal han gå i skjul, forat de ikke skal kunne forsvinne.

To menn satt engang og drakk kaffe i Skibsfjorddalen på Vannøy. Den ene mannen satt med ansiktet mot vest, den andre med ansiktet mot øst, og de satt og drakk kaffe på begge sider av bålet. Da blev den mannen som satt med ansiktet mot øst, opmerksom og sa til kameraten sin: „Jeg ser en ku bak hin store sten.“ Da sa den andre mannen: „Slipp den bare ikke av syne, og du skal ikke se til en annen kant. Vi skal gå hen til kua, og du skal alltid se bare på kua, og når vi kommer så nær at vi kan kaste en kniv så at den går over

baggjel dan gusa čielgi gidda nubbe bællai, de mun dieđan, atte jus læ uldaid gussa, de moai oʒ'ʒu dan alcesæme, go led'ne nu dakkan." De soai vulgiga, ja nub'bi dagai ɛitu jur nu go li nev'vujuvvun, ja soai manaiga nu lakka, atte nagudeiga bal'kestit niibi baggjel gusa čielgi. De soai oaʒʒoiga dan gusa. Muttu nub'be olmai i oaidnan dan gusa, ow'dalgo dat olmai, gutte lei algos huomašan, lei bal'kestan dan niibi baggjel gusa; de æs'ka oaʒʒoi dat nub'be olmai nai oaidnit. Soai valdiga dan gusa ja manaiga dokku ieʒaska dollasaddjai, ja sud'-nus lei gafegiewdni. De soai boʒiga dan gusa, ja soai jugaiga gafe das'tu daina milkin, maid leiga boččan. Soai čanaiga gusa suoppani gidda, ja gussa guotto sud'nu baldas suoppangæʒes, ja ieʒa soai velu-hallaba dollagaddes ja muttimin borguhallaba biipo ja de ɛin muttimin jukkaba gafe ja humadæba sagajæska. De huomašeiga, go boatta ok'ta boares ak'ko dam gæđgi guowlos, gost leiga val'dan dan gusa, ja boares ak'ko bođi sud'nu lusa ja dajai: „Mun læn occan juo bæivi dan gusa, ja mun im gawdnan; mutte mun ar'vidin, atte dan læt olbmut gawdnan ja dol'vun. Dɛina mun fer'tijin al'git var'dat dievaid nal'de, ja go mun huomašin dābbe olbmuid ja ovta gusa, de mun ar'vidin, atte dat læ mu lap'pun gussa. De mun vul'gen dei'ke dud'nu lusa." Ja dat boares ak'ko jærai sud'nus: „Ad'dibæt'tego doai munnji šaten dan gusa?" De soai dajaiga: „Ad'de moai gal," ja si dol'vu dan gusa fasten sæmma gæđgi duokkai ja sæmma lakke, ja si bal'-kisteggje fasten niibi dan gusa čielgi baggjel ruovto luodda. De oaʒʒoi boares ak'ko dan gusa, ja dɛina lagin oaʒʒoi uldaid-ak'ko ieʒas gusa, go dæivai daggar burid olbmuid guow'do, mah addiga ruok'tot burin mielain.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

2.

De leggje guok'te bardni; soai leiga ovta faros. Nub'bi lei gæfes olbmuid manna ja nub'bi lei hui riggis olbmuid manna. Soai leiga gafestallame; de ai'ca dat gæfes bar'dni gusa. De lokka duoina nubbin: „Dogis læ gussa." Nub'bi i oaine. De lokka duot nub'bi: „vul'guska dokku!" ja dat mi oaidna, bijai dan nubbi ow'dali, ja ieš vaʒ'ʒa manjis. Go bođiga gusa gurri, de bal'kisti niibi baggjel, ja de

ryggen på kua til den andre siden, da vet jeg at hvis det er en hulderku, får vi den til eiendom, når vi har gjort så." De gikk da, og den ene gjorde akkurat så som han var rådet, og de gikk så nær at de kunde kaste en kniv over ryggen på kua. Da fikk de den kua. Men den andre mannen så ikke kua, før den mannen som først hadde lagt merke til den, hadde kastet kniven over den; da først fikk den andre mannen også se den. De tok kua og gikk hen til bålet sitt. De hadde en kaffekjel, og de melket kua og drakk så kaffe med den melk de hadde melket. De bandt kua fast i en kastetømme, og kua beitet ved siden av dem i tømmen. Selv lå de og strakte sig; undertiden røkte de pipe og undertiden drakk de kaffe og pratet. Da blev de vâr at en gammel kone kommer fra den stenen hvor de hadde tatt kua, og hun kom hen til dem og sa: „Jeg har alt en dag lett efter den kua og har ikke funnet den; men jeg skjønte at folk har funnet den og ført den bort. Derfor måtte jeg begynne å speide på bakkene, og da jeg fikk se folk og en ku her, skjønte jeg at det er den tapte kua mi. Så gikk jeg hit til eder." Og den gamle kona spurte dem: „Vil I gi mig kua igjen?" Da sa de: „Ja, det vil vi," og de førte kua igjen bak den samme stenen og på samme vis, og de kastet igjen kniven bak sig over ryggen på kua. Da fikk den gamle kona kua, og således fikk hulderkona kua si, da hun traff på sådanne snilde folk, som villig gav tilbake.

2.

Der var to gutter som var i lag. Den ene var fattige folks barn og den andre var meget rike folks barn. De satt og kokte kaffe; da ser den fattige gutten en ku. Han sier til den andre: „Der er en ku." Den andre ser den ikke. Da sier den andre: „La oss gå dit!" og den som så, sendte den andre foran, og selv går han efter. Da de kom til kua, kastet han kniven over den, og da blev den

suor'gani dat nub'bi bar'dni, go gussa šæmehi gurri. De soai valdiga gusa ja lai'diga dola lusa ja božiga ja algiga jukkat gafe. De oaidniba go boares ak'ko boatta ja guorra, goggu soai læba lai'den dan gusa. De bođi sud'nu lusa; de lokka: „Gosa doai læp'pi dakkan su gusa?“ Bardnit šit'tiba; æba loga val'dan iežaska. De daddja ul'da-ak'ko daina, mi lei ai'can algos dan gusa: „Jus dal addat gusa ruok'tot, oažžot dan gol'lesuor'bmasa, mi sus lei gieđas.“ Dat lei hui šæl'gad oaidnit. De viegai bar'dni ja viežžai gusa, ja ul'da-ak'ko gesi iežas suorbmas suor'bmasa ja coggai bardni gitti. Go ul'da lei jaw'kan, de šaddai dat suorbmas nu fas'ti ja čap'pad. Bar'dni hæppanaddai adnit dan gieđas, biwdi eret; muttu dat lei dar'vanan nu gidda; i ož'žun likkahetge.

Muttu bar'dni šaddai hui riggis, ja go son riggoi, de hæppani son vel æmbu adnit duon fastis suor'bmasa ja manai ja gaikohi doak'tara eret dan suor'bmasa; muttu de algi son gefut ja šaddai gæfin.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

122.

De lei ovta ækket manohæppi. Sawžat lejje erit. De čok'ka daloiset ja gæč'ča glassaraige olgus. De woai'na: sawžat manne mannjalagait dærmaš bajjel. Dajja: „Gæ, sawžat læ boattan. Mannet dal olgus sawžait sisa val'det!“ Go botte olgus, de i woi'nun mikkege. Dat lejje hal'dit sawžat.

(A. Larsen, „hørt i min barndom“.)

123.

Ok'ti go mun leggjin guođohæme luovvasid, de mun ai'cajin muttin ælo, gutte boatta jur njuol'ga mu luovas-ælo owdal. De mun suor'ganin ja ballagowten: dat dai'da iežа oruhaga ællo ja dal de dat mas'ta mu ellui. De mun viekkalin ja huc'calin bædnagi, vai jur oalat æi masta. De dat ruottasteggje fasten ruovto-luodda ja rut'te baggjel muttin doares gukkes jasa, ja mu mielas orru gal mas'tame muttin

andre gutten forferdet, da kua plutselig viste sig ved siden av dem. De tok kua og leide den hen til ilden, melket den og begynte å drikke kaffe. Da ser de at en gammel kone kommer og følger sporene hvor de har leiet kua. Hun kom hen til dem og sier: „Hvor har I gjort av kua mi?" Guttene nektet; de sa at de hadde ikke tatt den. Da sier hulderkonen til den som først hadde sett kua: „Hvis du nu gir kua tilbake, skal du få den gullringen jeg har på hånden." Den var meget blank å se til. Da løp gutten og hentet kua, og hulderkonen drog ringen av fingeren sin og satte den på guttens hånd. Da huldra var forsvunnet, blev ringen så stygg og svart. Gutten skammet sig ved å ha den på hånden og vilde ta den av; men den satt så fast; han kunde ikke rikke den.

Men gutten blev meget rik, og da han blev rik, skammet han sig enda mer ved å bruke den stygge ringen; han gikk og lot en doktor slite ringen av; men da begynte han å bli fattig, og han blev fattig.

122. HULDERSAUER.

Det var en kveld måneskinn. Sauene var borte. Da sitter husbonden og ser ut gjennem vinduet. Da ser han at sauene gikk efter hverandre over bakken. Han sier: „Se, sauene er kommet. Gå nu ut og ta dem inn!" Da de kom ut, såes ikke noe. Det var huldersauer.

123. HULDERRENER.

Engang da jeg gjætte løsrenene, fikk jeg se en hjord som kom like imot min løsrenhjord. Jeg blev redd og begynt å bli bange for at det kanskje var en hjord fra en annen trakt og at den nu vilde blande sig med min hjord. Jeg løp da avsted og satte hunden på dem, forat de ikke skulde blande sig ganske sammen. Da løp de tilbake igjen og løp over en lang tverfonn, og det syntes mig at de

raje dasa dan mu ellui. Dat leggje hui stuor'rat čoarvit ja hui gukkit bælljit. De mun viekkalin mannjai, go dat rut'te ras'ta dan jasa ja manne baggjel dieva. Mun gal'gen dieđosge oaidnit, gosa dat mannet; muttu go mun bowten dan dærbmi ala, de in oaidnan im mai'dege. De mun čuoǯǯahin ja var'dajin juokke guw'lui; in oaidnan im mai'dege. De mun vul'gen čas'kilit dan jasas; im mun vuot'tan im mai'dege. De mun bowten diettit: dat leggje daid uldaid bowcut, maid mun oidnin.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

124.

1.

Mu vuop'pâ bođi ovtâ biw'dogoađi lusâ, mân nâmmâ læ Liidnebæccangoatti. De oaidna dâs hui čabbâ nieidâ vuod'dâđi čuol'dimin. Dât algi halâdet dâinâ nieidâin jâ jærâi: „Ok'to go don læk das?“ Niei'dâ fas'tedi: „Im mun læk ok'to.“ „No, gæinâ don læk?“ Niei'dâ dâjâi: „Duo de læ skip'par,“ jâ de rivâhi čâlmi dokko jorgihik, jâ dâlle jawkâi dât niei'dâ. Son læi stali bal'kestik dâm nieidâ bâddjel.

(Samuel Norvang 1925, Karasjok.)

2.

Muttomin mun leggjin guođohæmi Našas muttin stuora duod'daris; de liv'vuje dat bowcut, ja mun vel'ledin gæđgi vuos'ta. Dat lei vuostas havvi, go mun leggjin bal'valusas. Dat lei hui amas guow'lo ja amas olbmut, maid lut'te mun leggjin bii'gan, ja dieđosge mus lei hui stuora ballo, movt muina dal manaš, go jur na amas olbmuid lut'te læn. De mun vel'ledin gæđgi vuos'ta ja oađ'đajin bælleaddjagassi. De mun oainan ja gulan guok'te nieida, mat juoi'gaba ja doallaba sallalaga. Nub'bi lei gavvaris njunni ja čap'pes-ruk'ses-varat ja ruš'kes čalmit; sus lei bæs'ka al'de, ja nub'bi lei vil'ges-varat,

tildels der blandet sig med min hjord. De hadde meget store horn og lange ører. Jeg løp da efter, da de løp over fonnen og gikk over en haug. Jeg skulde naturligvis se hvor de gikk hen; men da jeg kom op på haugen, så jeg ikke noe. Jeg stanset og så til alle kanter; jeg så ikke noe. Da gikk jeg for å undersøke fonnen; men jeg så ingen spor. Jeg fikk da vite at det hadde vært hulderren jeg så.

124. UNDERJORDISKE VISER SIG.

1.

Min svigerfar kom til en fiskergamme, som heter Lidnebættsangammen. Da ser han der en meget vakker pike som vevde komagbånd. Han begynte å prate med piken og spurte: „Er du alene her?" Piken svarte: „Jeg er ikke alene." „Nå, hvem er du i lag med?" Piken sa: „Der borte er min kamerat," og så kom han til å vende øinene dit. Da forsvant piken. Han skulde ha kastet stål over piken.

2.

Engang gjætte jeg på Nassja på en stor fjellvidde; da la renene sig til hvile, og jeg la mig mot en sten. Det var første gang jeg var i tjeneste. Det var en meget fremmed egn og fremmede folk jeg var tjenestepike hos, og jeg var naturligvis meget bange for hvordan det nu vilde gå med mig, da jeg var hos så fremmede folk. Jeg la mig da mot en sten og sovnet halvt. Da ser og hører jeg to piker som joiger og holder om hinannen. Den ene hadde en krum nese, mørkerød lett og brune øine; hun hadde pels på. Den andre hadde lys lett, krum nese med jevn bøining og lyseblå

suoibma-sojot gavvaris njunat ja vil'ges-alit čalmit ja alit gak'ti al'de ja hui gæm'pa. Soai juoigaiga ja haladeiga munnje; soai logaiga muina: „It darbaš ballat mainage; duina manna bures bal'valusas dāin amas ædnamin."

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

3.

De lei algos nav atte mun leggjin guođohæme bowcuid, ja de ai'cajin olbmu væl'lame nubbe bæl'de roggi, ja mun doi'vun: dat læ albma olmuš; dat læ mu isit, gæn lut'te mun leggjin bal'valusas, ja mun vul'gen dokko. Go ol'lejin dan rog'gai, de gač'čen, ja de im bæssan sagaide. De jawkai; muttu mun oidnen dan nu čiel'gasit, sikke hami ja amadajo. Dat li ruk'sesvarat ja gavvaris njunni, ja das leggje gavtit nal'de ja baidit. Son čuoǯ'ǯani bajas ja valdi ædnamis suoppana ja duppatlawka ja giikara ja bijai valahakki ja mojuhalai vel ja gæččai suollemasat munnje, ja de jawkai, ja mun in šad'dan su lusa boattit. De mun doi'vun: dat lei albma olmuš.

Go mun bowten goađi lusa, de mun jerren isidis, maid son dobbe li ja maid son oini. Na, i son læn læmaš dobbe, vas'tidi isit. De mun al'gin jurdašit: dat li nubbi goađi isit. De bođi sonnai dokko min goattai; de mun jerren dasnai, leigo son læmaš dobbe. Son vas'tidi: i son læn læmaš. De mi algimet arvuhallat, gi dat lei læmaš. Mi gawnaheimet: dat i læt albma olmuš, muttu dat læ muttin dεin Addama čik'kun manain, guđet goč'čujuvvujit ul'dan.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

125.

Dobbe Buollam-luovtast ok'ta nissun niegadi oađideddin, go gufit'tar bođi ja dajai su nikkui: „De valde eret dam gusa dam basist, dannego dat goǯ'ǯa ja bai'ka mu bæwd ala." Dat nissun fer'ti val'det eret dam gusa ja bijjat æra sajjai.

(Per Lien 1891, Kvalsund.)

øine og en blå kofte på, og hun var meget „chic.“ De joiget og talte til mig; de sa til mig: „Du behøver ikke å være redd for noe; med dig går det godt i tjenesten i disse fremmede egne.“

3.

Det var først så at jeg gjætte renene, og så fikk jeg se et menneske som lå på den andre siden av en legd, og jeg trodde at det var et riktig menneske, at det var min husbond som jeg var i tjeneste hos, og jeg gikk dit. Da jeg kom til legden, falt jeg og jeg fikk ham ikke i tale. Så forsvant han; men jeg så ham så tydelig, både skikkelsen og ansiktet. Han var rødlett og hadde krum nese, og han hadde kofte og skjorte på. Han stod op og tok op fra marken kasterep og tobakksveske og kikkert, hengte dem over skulderen og smilte og så hemmelig på mig, og så forsvantt han, og jeg kom ikke hen til ham. Jeg trodde da at det var et riktig menneske.

Da jeg kom til teltet, spurte jeg min husbond hvad han hadde å gjøre der og hvad han så. Nå, han hadde ikke vært der, svarte han. Da begynte jeg å tenke at det var husbonden i det andre teltet. Han kom også hen til vårt telt; da spurte jeg også ham om han hadde vært der. Han svarte at han ikke hadde vært der. Da begynte vi å gjette på hvem det hadde vært. Vi fant ut at det ikke hadde vært et riktig menneske, men et av Adams skjulte barn, som kalles huldrer.

125. DEN TOMME BÅS.

I Brennsvik drømte en kvinne, mens hun sov, at en govetter kom og sa til henne i drømme: „Ta vekk kua av den båsen; for den pisser og skiter på bordet mitt.“ Kvinnen måtte ta kua vekk og sette den på en annen plass.

126.

Rai'sajawri davvelis læ ok'ta jaw'ri, mi goč'čujuvvu Ræppenjaw'ri. Dat læ daggar: das læt guok'te bodni. Go goal'ki læ, de oi'dnujet guolit badnjame hir'bmadit, ja go olmuš vuol'ga sukkat dan jawri, de mannet dat guolit dain ræppenin sisa. De olmuš oaidna, go mannet; dušše bæccehat oi'dnujet, go mannet vulus. Go muora cog'ga dokku, de i gul'lu bod'ni, ja go fierbmi biddja dan jaw'rai, de æi dar'van guolit ow'dal go jan'dur gæʒis, ja go nuot'ti sup'pu, de gal'ga nuot'ti orrot jan'dura ow'dalgo gæssigoatta. De gal'ga gæssit nu jottilit go vejulaš læ, vai æi hap'pet mannat vulus daida ræppenida.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

127.

1.

De vuol'gȧ ok'tâ boaris âlmȧi giettâvađo oag'got; de dâkkȧ mos'ko-mierkȧ, ige dieđe, gosâ gâl'gȧ sukkȧt, jâ sukkȃgođi; sugȧi gukkis ȧigi; de oaidnȧ: golbmâ lodde čok'kȧjek ovtâ gæđge âld čȧʒėst. De mânȧi mæd'dil dâid; de oaidnȧ: loddimânnegârȧk gow'duk čȧʒe âld. Mânnȧ dâi mæd'dil. De oaidnȧ: buollȧm rȧddek gow'duk čȧʒe âld. De čil'gišgođi mier'kȧ. De oaidnȧ: bȧi'ke do oi'dnu. De sukkȧ dokku dâm bȧike guw'lui; oaidnȧ guolle-jellid, jâ oaidnȧ stuorrâ vâdnâsid ges'sum bâjȧs. De vuol'gȧ vȧʒ'ʒit, go bođi gad'dȧi, visti lusâ. De bođi vis'tȧi, rawkȧi „buorre bæivi" jâ dærvâti dâid olbmuid. Muttu i dowdâ ige dieđe obbâ, gost læšgi. De âddi dât dalo-isid borrâ-mušȧid. Dot olmuš borȧi jâ gærgȧi. Jærȧi: „Gost boađȧk don?" „Mon boađȧm giettâvađo oag'gomist; mon læm čaddjȧdâd'dâm, go dâgȧi mos'ko-mierkȧ, imge mon šât daddjȧd æm'bo ruok'tot." „Mâid don oidnik, go sukkik dɛi'ke?" „Mon oidnim golbmâ lodde čok'kȧmen ovtâ gæđgi âld." „Æigo dak gir'dilâm?" „Æi." Dâddjȧ dât vuorȧs: „Dâk lɛddje mu bardnȧk giettâvađo oag'gomin. Velȧgo oidnik mâi'-digin?" „Oidnim mânnegârȧid gow'domin čȧʒe âld." Dâddjȧ gȧllis: „Dât læi mu lod'debȧvte vuolli; don læk sukkȧm mu lod'debȧvte vuoli; Velȧgo oidnik mâi'digin?" „Oidnim buollȧm rȧddid gow'domin čȧʒe

126. INNSJØ MED DOBBELT BUNN.

Nord for Reisvatnet er der et vatn som heter Ræppenjavre. Det er sådant: det har dobbelt bunn. Når det er vindstille, ser en fiskene spretter svært, og når en ror på sjøen, går fiskene inn gjennem hullene. En ser at de går; bare spordene sees, når de går ned. Når en stikker et tre ned der, kjenner man ikke bunnen, og når en setter et garn i vatnet, blir fisk ikke fast før efter et døgn, og når der kastes not, skal noten stå et døgn, før en begynner å dra den. Da skal en dra så fort som mulig, forat fiskene ikke skal nå til å gå ned gjennem hullene.

127. HAVFOLK.

1.

En gammel mann reiser ut for å fiske med håndsnøre; da blir det mørkeskodde, og han vet ikke hvor han skal ro hen. Han begynte å ro og rodde lenge; da ser han at tre fugler sitter på en sten i vannet. Så rodde han forbi dem; da ser han at eggeskall flyter på vannet. Han ror forbi dem. Da ser han, at forbrente trestykker flyter på vannet. Så begynte skodden å letne. Da ser han: der borte sees en gård. Han ror dit mot gården; han ser fiskehjeller og store båter som var trukket op. Da han kom i land, går han hen til husene. Han kom inn i et hus, bød goddag og hilste på folkene. Men han kjente ikke og visste slett ikke hvor han var. Husbonden gav ham mat. Han spiste og blev ferdig. Husbonden spurte: „Hvorfra kommer du?“ „Jeg kommer fra djupsagnfiske; jeg har faret vill, da det blev mørkeskodde, og jeg finner ikke mere veien hjem.“ „Hvad så du, da du rodde hit?“ „Jeg så tre fugler som satt på en sten.“ „Fløi de ikke vekk?“ „Nei.“ Gamlingen sier: „Det var sønnene mine som fisket med djupsagn. Så du noe mere?“ „Jeg så eggeskall som fløt på på vannet.“ Kallen sier: „Det var under mitt fugleberg; du har rodd under mitt fugleberg. Så du noe mere?“ „Jeg så forbrente trestykker som fløt

âld.“ „Don læk sukkâm mu vuollâvuoš'šâm-visti vuoli.“ De goččoi gållis dâm âlbmå nok'kât jâ govčâi, âmâsek bardnåk oaidnit, go bottik giettâvađo oag'gomist.

De mui'tâl gållis bardnåidâssås, âtte siddjidi læ boattåm ok'tâ âmås guos'se jâ læ oađđimin. „Go goc'cå, ai'gobettikgo di vål'dit su skip'-pårin dam giđđâ-bod'di?“ „Gâl mi såt'tip gâle vål'dit, vâi bæssåp njælljis oag'got.“ De goc'câi dât âlmåi oađđimist. De ar'vâli dât gållis dâinâ âlbmåin: „Aigokgo ål'git oag'got mu bardnåiguim?“ Âlmåi dâddjå: „Gâl mon oaǯǯom gæč'čâlit oag'gogoattit.“ De biw'de burist moad'de stuorrâ guollejellė jâ ger'ge biw'dimist. De ar'vâlišgođi âlmåi dâm: „Dal mon gâle vuolgåšim ruok'tot; muttu im mon dieđe, mo mon gâlgåm daddjâdit, jâ movt gâl'gå šâd'dât mu biw'do-oasse munnji buorrin; im mon goas'tâd mieldåm vål'dit.“ Ar'vâlišgotte dâmgis: „Divte dåbbe goi'kât gulidâd, jâ go goikguli biddjåm-åi'ge šâd'då, falâ ieǯåd gɛs'tegiivår miel'de Prun'si. Mi mâidåi boattip dokku goikguol-javtåin. Muttu il'lå gâl val'då du mieldis; muttu go don rokkâ-dâlåk burist, de val'då gâle. Jâ âlige vålde âlcid æm'bo go nies'tebittå uccâ littåš sisâ, jâ âdnet gâlgåk dâm nies'telitte åle jieǯåd lut'te. Jâ dâkkå gârrâ dålke, jâ gɛs'tegiivår goikguol-jak'tâ, dât gobmån; muttu mi læp mâidå dɛlle goikguol-javtåin låkkâ. De don gâlgåk dop'pit dušše dâm uccâ littåš giettâsâd jâ fål'lit vuoståbæle ruowdâ âlâ, vâi mi bæssåp bål'kistit dudnji bådde jâ rot'tit jiečćâmek jåk'ti.“

De vulgi âlmåi ruok'tot sukkât dobbe, jâ dâgåi mos'ko-mierkå; de dâm mierkå sist bođi giddâ bai'kåsis ige diettåm, gost læš læmåš, ige velå dalgi dieđi. De šâddåi goikguli-biddjåm-åi'gi; de bâr'degođi gɛs'tegiivår goikguol-javtâ, jâ fallâgođi âlmåi jieǯås gɛs'tegiivåri, vâi bæsâši Prun'si. Dâddjå gɛs'tegiivår: „Mâid dâgåk don Prunsåst, gutte ik læk goas'segin ællåm dobbe?“ „Im mon læk ællåm; muttu mon dattušim oaidnit Run'sâ-gawpug.“ De fer'ti mâŋemus'tå gɛs'tegiivår loppidit. De vulgi gɛs'tegiivår mield, jâ šâddåi âidu nu, mo dok lɛddje mui'tâlâm ow'dâl. De nu dappåtuvåi, jâ gɛs'tegiivår hævvâni ok'tânâgâ goikguol-javtåinis. Dušše dât ok'tâ âlmåi bæsåi heg'gi ok'tân dâinâ uccâ nies'telittin. De botte Run'si.

Anm. Dette var „čâʒe-vuolåš gufit'târâk“ (undervannsgovetter).

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

på vannet." „Du har rodd under mitt ølbryggeri!" Så bød kallen mannen legge sig å sove og dekket over ham, forat ikke sønnene hans skulde se ham, når de kom fra djupsagnfiske.

Så forteller kallen sønnene sine at de har fått en fremmed gjest og han ligger og sover. „Når han våkner, vil I da ta ham som kamerat for denne våren?" „Vi kan nok ta ham med, så vi blir fire til å fiske." Så våknet mannen. Da talte kallen med ham: „Vil du begynne å fiske i lag med sønnene mine?" Han sier: „Jeg får nok prøve på det." Så fisket de godt, noen store fiskehjeller fulle, og blev ferdige med å fiske. Da begynte mannen å prate: „Nu skulde jeg nok reise hjem; men jeg vet ikke, hvordan jeg skal finne veien og hvordan min lott skal komme mig til gode; jeg kan ikke ta den med mig." De sa: „La fiskene dine tørke her, og når tiden til å frakte tørrfisken kommer, så by dig til å følge med gjestgiveren til Troms. Vi kommer også dit med en tørrfiskjekt. Han tar dig nok nødig med sig; men når du ber godt for dig, tar han dig nok. Og ta ikke med dig mer end litt niste i en liten løp, og den skal du alltid ha hos dig. Det blir uvær, og gestgiverens tørrfiskjekt, den kantrer; men vi er da også i nærheten med en tørrfiskjekt. Da skal du bare ta den lille løpen i hånden og fare op på relingen på vindsiden, så vi kan få kaste et taug til dig og hale dig ombord i vår jekt."

Så gav mannen sig til å ro derfra hjemover, og det blev mørkeskodde; i den skodden kom han like til sin gård og visste ikke, hvor han hadde vært, og det vet han enda ikke. Så kom tiden til å frakte tørrfisken; da lastet gjestgiveren tørrfiskjekten, og mannen bød sig frem til ham for å få komme til Troms. Gjestgiveren sier: „Hvad skal du gjøre på Troms, du som aldri har vært der?" „Jeg har ikke vært der; men jeg skulde ha lyst til å se Tromsø by." Så måtte tilsist gjestgiveren love det. Han reiste med gjestgiveren, og det gikk akkurat så som de hadde fortalt i forveien. Det gikk så, og gjestgiveren satte til med tørrfiskjekten sin. Kun den ene mann blev i live med den lille nisteløpen. Så kom de til Troms.

2.

Of'ta olmuš sugai ovta havi mæra ala; šiega dal'ki læi. De son oag'go; i gæse gulid, muttu moar'ga guolli. De son al'ga gæssit; de gač'ča, de jaw'ka guolli. De ain oag'go, ja de ain moar'ga. De jurdaš dat olmuš, atte dast læ guolli, mutte i viša borrat vuogga. De fast gur'gal dam vađo; de ain oaggoi, ja go læi oag'gomen, de roak'-kasi guolli. De gisi bajas ja go vađđogæđgi bajedi baggjel riipo, de iđi gand-oai'vi. Gan'da gildi: „Ik don galga čas'kit oai'vai." De li gandaš, of'ta bar'nemanna, ja li roak'kasam bai'desoaja duokkai. De gisi dam bajas ja čok'keti mannjenieja ala ja sukkali gad'dai. Go son bođi gad'dai ja gisi vannas, de son valdi mana bajas ja doalvoi goattai, ja son čok'keti mana bæŋka ala. De son buol'lati dola ja vuoš'šagođi ækkedmata. Son vuoššai dam ja bijai goatte-uvsa ravas, ja barnaš čok'kai uf'si čalmi, gæč'ča uf'saraigi. Ag'gja vuoš'ša ruitos, ja dolla buolla, uf'sa (læ) ravas. Muttu go son li vuoš'šamen, de son gulla go olmuš boatta sisa. Go bođi fæs'kari dat olmuš, gi boatta sisa, de son čur'vi: „Biettaraʒʒam, rugguʒam!" ja manna lat'testi vuos'ta: „A galljaʒam!" De manna viekkali ja manai.

Go ag'gja nokkai ik'ko, de niegadi, go dajai dat ač'če: „Don leggjik buorre olmuš, go dif'šuk mu mana, ja son læi jallas gan'da. Son manai du vuoggain hil'bušet." De son logai: „Dego šiega dal'ke šad'da, de don galgak sukkat oag'got dam sæmma saggjai; de don galgak gulid oaʒ'ʒot." Go šiega dalki dagai, de son manai oag'got. De son gisi vannas dievva gulid. De li gær'gam.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

128. GOLBMA BIW'DI.

Muttomin vul'ge golbma olbma biw'dik, ja go si leddje jottam oanehaš gaska, de šaddai hui suk'kis mier'ka, nuvt atte æi si oaidnam maggarge owdabællai, ja æi si ok'tage diettam, gosa si sukke; muttu fak'kistaga iđi gad'di sin ow'di, ja si leddje mannamen ovta vuona sisa, gost si ai'ce muttom dalo, mi baddjel oaine lei oaidnemest, atte

2.

En mann rodde engang ut på sjøen; det var godt vær. Han fisker, men får ikke fisk; fisken biter løst. Da begynner han å dra; så faller fisken av og blir borte. Han fisker igjen, og fisken biter atter løst. Da tenker han at her er fisk; men den vil ikke ta i kroken. Han lar igjen snøret løpe ut; han fisket videre, og som han fisket, bet en fisk fast. Han drog op, og da han løftet djupsagnstenen over ripen, kom et guttehode til syne. Gutten sa: „Du skal ikke slå mig i hodet.“ Det var en liten gutt, et guttebarn, og han var blitt krøket fast i skjorteermet. Mannen drog ham op, satte ham på baktoften og rodde i land. Da han kom i land og hadde trukket båten op, tok han barnet op, førte det inn i gammen og satte det på en benk. Så tendte han op varme og begynte å koke kveldsmat. Han kokte den og satte gammedøren åpen. Gutten satt med ansiktet mot døren og så ut. Gamlingen lot gryta si koke og ilden brant; døren stod åpen. Men som han kokte, hører han at en kommer inn. Da den som kom inn, kom inn i forgangen, ropte han: „Lille Petter, kjære veslegutt!“ og barnet svarte igjen: „Å kjære far!“ Så løp barnet avsted, og borte var det.

Da gamlingen om natten lå og sov, drømte han at faren sa: „Du var en snild mann, at du tok dig av barnet mitt; det var en tosket gutt. Han gav sig til å ha moro med kroken din.“ Så sa han: „Når det blir godt vær skal du ro ut å fiske på den samme plassen; da skal du få fisk.“ Da det blev godt vær, reiste han ut å fiske. Han drog da båten full av fisk. Så var han ferdig.

128. TRE FISKERE.

Engang reiste tre menn ut for å fiske, og da de hadde reist et kort stykke, blev det meget tett skodde, så de slett ikke så foran sig, og ingen av dem visste hvor de rodde hen. Men plutselig viste land sig foran dem, og de kom inn i en fjord, hvor de så en gård som en ved et øiekast kunde se var en rik manns gård; for alle

dat lei rigges olbmu dallo, dainago buok viesot leddje olgubæli čab'bat molijuvvum. Si manne dallui, ja si ar'valeddje gas'kanæsek, atte mi dat læ baikid, go si æi dowda ok'tage. Æi si læm gukkas boattam, ow'dalgo si fuob'majeddje ovta boares addja, mi sin owdal bođi ja anoi sist buore-boattema, goččoi sin vissui mannat, gosa boares sin mieđošti, addi siddjėdi borrat ja jærai, gosa si leddje matkuštæme, ja boares čajeti siddjėdi buoremus vuos'taival'dujume ja lii'kui hui burist hæwsman'nai, gutte lei nuorra ja čabba-hamalaš. Boaris mui'tali sudnji, atte sust læ ok'ta čabba niei'da, gæn son maida čajehi bar'dnai, ja bar'dni lii'kui boarrasa nii'di burist, ja soai sardnudeiga gukka. Go si vuol'gegotte, de rawkai boaris bardni sierra ja dajai atte: „jos dattok, de don oažžot nai'talet mu nieidain, ja don oažžot obba dam dalo.“ Bar'dni giiti boarrasa dam owdas ja jærai, movt son gal'ga ruok'tot boađededdines dæi'vat dasa lad'dėt. Boaris addi sudnji dam rađė, atte son gal'ga vuol'get ruok'tot, go hui mier'ka šad'da. Go bar'dni lei gullam buok, maid halidi, de si vul'ge, ja boaris savai likkulaš matki.

Si manne dokku, gosa si leddje mærridam, ja biw'do manai hui burist. Ja bar'dni vulgi sii'di aitu go mier'ka šaddai, ja si botte fast nubbades sæmma boarras dallui, gost si leddje dušše oanehaš, ja bar'dni jærai boarrasis, movt son fast gal'ga dokku bæssat. Muttu son goččoi dušše bardni ježas gar'vėt, das'sago vil'ges skip'pa boatta bardni siida ow'di, ja gildi ok'tige mui'talæmest dam birra. Si vul'ge ja botte ješ guttege su sii'dasis. Bar'dni duššе gar'vi ježas javotaga, ja muttom sewdnjes ækked, de bođi dat skip'pa, mi bar'dnai lei var'rijuvvum, ja son sugai lusa ja jawkai dokku; muttu i ok'tage mat'tam ar'videt, gosa bar'dni lei šad'dam, æi vel su olbmaguovtosge. Boaris doalvoi bardni dalluses, ja dobbe dol'lujeddje hæjat, ja bar'dni eli likkulažžat dobbe, ja boarrasa niei'da riegadatti sudnji golbma bardni. Go son dobbe lei orrum muttom aige, de riemai son hali-duvvat gir'kui. Dam i giel'dam boaris, muttu goččoi alo pas'sėt olgus mannat aitu go sar'dni nokka, amas gullat manaid ristašæmi. Dasa son lei jegulaš, manai maŋga gærdi gir'kost gost ow'dalge; muttu duojasi de olbmuk su ai'ce, ja si biw'de su gidda, ja go son gidda

husene var utvendig pent malte. De gikk til gården og talte sig imellem om hvad det var for et sted, da ingen av dem kjente det. De var ikke kommet langt, før de blev var en gammel kall som kom imot dem og bød dem velkommen og bad dem gå inn i huset. Gamlingen fulgte dem inn, gav dem å spise og spurte hvor de skulde hen; han gav dem den beste mottagelse og likte svært godt høvedsmannen som var ung og vakker av utseende. Gamlingen fortalte ham at han hadde en vakker datter, som han også viste gutten, og denne likte godt gamlingens datter, og de talte lenge sammen. Da de skulde reise, kalte gamlingen gutten i enrum og sa: „Hvis du vil, kan du få gifte dig med min datter, og du skal få hele denne gården.“ Gutten takket gamlingen for det og spurte, hvordan han, når han kom tilbake, skulde finne frem til å lande der. Gamlingen gav ham det råd, at han skulde reise tilbake, når det blev tett skodde. Da gutten hadde hørt alt det han vilde, reiste de, og gamlingen ønsket lykkelig reise.

De reiste dit hvorhen de hadde bestemt, og med fisket gikk det meget godt. Gutten reiste hjem nettop da det blev skodde, og de kom for annen gang til den samme gamlingens gård. De var der bare kort, og gutten spurte gamlingen hvordan han skulde komme dit igjen. Men denne bød gutten bare gjøre sig ferdig, til et hvitt skib kom foran hans hjem, og forbød ham å fortelle noen om det. De reiste og kom hver til sitt hjem. Gutten gjorde sig bare stilltiende ferdig, og en mørk kveld kom det skibet som gutten var varslet om. Han rodde hen til det og blev borte; ingen kunde skjønne, hvor han var blitt av, ikke engang hans to kamerater. Gamlingen førte gutten til sin gård, og der holdtes bryllup. Gutten levde lykkelig der, og gamlingens datter fødte ham tre sønner. Da han hadde vært der en tid, begynte han å lenges til kirken. Det forbød ikke gamlingen, men han påla ham alltid å passe på å gå ut nettop når prekenen sluttet, forat han ikke skulde høre på barnedåpen. Han var lydig i dette og gikk mange ganger i kirken hvor han også før hadde vært; men alltid la folk merke til ham, og de vilde ta ham fast. Da han blev tatt fast, falt alle klærne hans av ham som lysetande.

val'dujuvvui, de gač'če buok su bik'tasak dego soag'ge. Su rumaš šaddai nu njuoras, atte sust i læm olbmu habmi; muttu hilljet de son virkudi ja mui'tali, gost son lei læmaš dam gaska, go son lei jaw'kam, ige son gattam maide æra go bardnides, guđek šad'de dokku baccet.

(Johan Kitti 1889, Loppa.)

129. AVAFRUV'VA.

Ol'muk læk oai'nam, go avafruv'va čok'ka gæđgi al'di, ja dat čokko oaivi ja vuovtak læ nu gukki. Njiǯǯik læ nu stuorra go —, hirmos stuorra. Dat læ alas. Of'ti læi of'ta olmuš vaʒ'ʒimen riddo mæl'de; de son oai'na: of'ta olmuš čok'ka gæđgi al'di, nissun-olmuš, ja son manai dokku. De soai halištæiga. Go son varrai vulgi, de son dajai: „Ik don galga gæč'čat maŋŋai, ow'dalgo don manak baggjel vari." Mutto almai i gullam giel'dim; de son gæččasti, ow'dalgo son jawkai baggjel vari. Muttu go son gæččasti, de šaddai hirmos dal'ki; masa i boađi hæggast.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

130.

Leggjim ak'tu baccam læs'kan ja oađđimen sæŋgastam. De ded'dugottim; de mon bak'kudim dam sani: „Gæčča baha vuoiŋja, go bođi mu dæd'dit!" Dalle manai daggaviđi daid sanid miel'de eret.

(Per Bær 1924.)

131.

De læi of'ta skii'pa min riikast, mi galgai vuol'get jættanasa rii'ki, ja de dat vulgi jættanasa rii'ki, ja dat manai nuvt gukka go bæive čuow'ga bisti, ja de bođi mano čuow'ga, ja de dat nogai. De bođi

Hans kropp blev så bløt at han ikke så ut som et menneske; men langsomt kviknet han til og fortalte hvor han hadde vært, mens han var borte, og han anket ikke på noe annet enn på sønnene sine, som blev igjen der.

129. HAVFRUEN.

Folk har sett at havfruen sitter på en sten, og hun kjemmer hodet og håret er så langt. Brystene er så store at —, forferdelig store. Hun er nøken. Engang gikk en mann langs stranden; da ser han at der sitter et menneske på en sten, et kvinnemenneske, og han gikk derhen. De pratet sammen. Da han skulde gå opover, sa hun: „Du skal ikke se dig bak, før du kommer over fjellet.“ Men mannen hørte ikke på forbudet; han så sig om, før han var kommet over fjellet. Men da han så sig om, blev det et forferdelig vær; han kom næsten ikke fra det med livet.

130. MAREN.

Jeg var blitt alene igjen som enkemann og lå og sov i min seng. Da fikk jeg mareritt; jeg utbrøt da: „Se den onde ånd, at den kom for å trykke mig!“ Da gikk den straks bort på de ord.

131. SKIBSFOLKENE HOS RISEN.

Der var et skib i vårt rike, som skulde reise til risens rike, og det reiste til risens rike. Det reiste så langt som solens lys varte; så kom månens lys, og så hørte det op. Da kom stjernenes lys,

nastid čuow'ga, ja go dat nogai, de bođi sæwdnjadvuotta, ja de lakkanišgođi jættanas-rii'ka. De vel borjasti ovta oanekes aige, ja de bođi jættanas-rii'ki gidda jættanas ježas lusa. De ribme min riika olbmuk ar'valit gawpašæme birra; si ai'gu oas'tit golle ja silba, ja jættanas mieđeti dam ar'valusa, dainago i læm su bar'dne dalost (siidast). Mutto jus su bar'dne livči læmaš siidast, de i son livči duos'tam dam dakkat, dainago bar'dne læi stuoreb isid dalo bâggjel go ač'če. De si ribme gawpašet, jættanas ja min riika olbmuk; mutto im dieđe, maggar galvok albma olbmuin (min riika olbmuin) leggje; mutto jættanasast læi sil'ba ja gol'le, ja son vuwdi daid dam skiipa olbmuidi ollorak, ja go si leggje gawpašam ja gær'gam buok bargoin, de skii'pa vuol'gegođi ruok'tot. De daggja jættanas: „Must læ nuvt goi'ko, go læm bar'gam dabbe nuvt gukka dinguim. Igo dist livči munnji jugastak?" De si daggje: „Læ mist galle." Daggja jættanas: „Eppetgo di livči nuvt buorik, atte addašeidik munnji jukkat?" „Oaǯǯok galle," daggje skiipa-olbmuk, ja de si ad'de jættanassi jukkat. Vuostaǯeddin ad'de si vii'dnefar'pal, ja de jættanas jugai dam, ja go son læi gær'gam, de son dajai: „O ho, galle dat læi buorri! mutto gal vel leggjim jugistit ovta jugastaga." „Oaǯǯot galle," daddje skiipa-olbmuk, ja de si ad'de sudnji sirat-far'pal, ja jættanas jugai dam, ja son dajai, go læi gær'gam jukkamest: „Dat læi væha buorebuš; mutto i vel nokkam goi'ko." De skiipa-olbmuk ad'de sudnji bik'kafar'pal jukkat, ja jættanas jugai dam; mutto go dam læi jukkam, de æs'ka duđai ja de dajai: „Vuoi fuoi! de ba dat læi æs'ka rivtes jugastat."

De jættanas lii'kui nuvt sagga, atte son bajedi ovta stuora gol'legæđgi skii'pi (dat gæđ'gi læi nuvt stuoris, atte skii'pa hal'lani go jættanas bajedi) ja dajai: „De dal gal'gabettet vuol'git farga ruok'tot, ow'dalgo mu bar'dne boatta ruok'tot. Jus son juf'sa din dast, de i læk buorre diggjidi." De jættanas vel dajai: „Boattet vel mu guos'sai, ow'dalgo vuol'gebettet!" Mutto æi si duos'tam vuol'git æmbo go guovtes. De jættanas ja dat guof'ta olbma manne jættanasa gar'demi, ja go si botte dokko, de jættanas dagai dola ja coggai sag'gai dam nubbi olbma ja basi ja borai dam, ja go son læi gær'gam borramest, de son nokkai. Dat nub'bi olmai læi vel ællemen. De šaddai sudnji

og da det hørte op, kom mørke, og da begynte riseriket å nærme sig. Skibet seilte enda en kort tid, og så kom det til riseriket like til risen selv. Da begynte folkene fra vårt rike å tale om handel; de vilde kjøpe gull og sølv, og risen gikk med på det forslag; for hans sønn var ikke hjemme. Men hvis hans sønn hadde vært hjemme, hadde han ikke tort gjøre det, fordi sønnen var større husbond over gården enn faren. De begynte da å kjøpslå, risen og folkene fra vårt rike; men jeg vet ikke hvadslags varer de riktige folk (folkene fra vårt rike) hadde; men risen hadde sølv og gull, og han solgte svært meget av det til skibets folk. Da de hadde handlet og var ferdige med alt arbeidet, skulde skibet reise tilbake. Da sier risen: „Jeg er så tørst, siden jeg har arbeidet her så lenge med eder. I skulde vel ikke ha en dram til mig?“ De sa: „Jo, det har vi nok.“ Risen sier: „I vilde vel ikke være så god å gi mig å drikke?“ „Det skal du få,“ sa skibsfolkene, og så gav de risen å drikke. Først gav de ham en tønne brennevin, og risen drakk den. Da han var ferdig, sa han: „Å hå, det var nok godt! Men jeg skulde nok enda ha drukket en dram.“ „Den skal du få,“ sa skibsfolkene, og så gav de ham en tønne sirup. Risen drakk den, og da han var ferdig med å drikke, sa han: „Det var litt bedre; men enda sluktes ikke tørsten.“ Da gav skibsfolkene ham en tønne tjære å drikke, og risen drakk den; men da han hadde drukket den, da først var han tilfreds og sa: „Voi, foi! det var først en riktig dram.“

Risen likte det så godt at han løftet en stor gullsten op i skibet (stenen var så stor at skibet hallet, da han løftet den op), og han sa: „Nu skal I snart reise tilbake, før min sønn kommer hjem. Hvis han når eder her, er det ikke godt for eder.“ Risen sa videre: „Kom også i besøk til mig før I reiser!“ Men de torde ikke gå mer enn to. Så gikk risen og de to menn til risens gård, og da de kom dit, gjorde risen op ild, stakk den ene mannen på et spidd og stekte og åt ham, og da han var ferdig med å ete, la han sig til å sove. Den andre mannen var enda i live. Da blev han så lei; han begynte å tenke: „Hvordan skulde jeg nu slippe bort fra denne risens gård?“ Da tok han risens gaffel (som risen hadde ett med) og stakk ut

nuvt akked; de jurdašišgođi son: „Movt dal mon galgašim bæssat dam jættanasa gar'dimist erit?“ De son valdi jættanasa gaf'fala (maina jættanas læi borram) ja čuoggoi jættanasa čalmid, nuvt atte jættanas i oaidnam šat mai'degen. De occagođi son dam ol'bmu; mutto i son gawdnam, dainago i oaidnam mai'dege. Dego son læi occamen, de čormadi son sæine raigeld. Dego rai'ge šaddai sæidnai, de dot olmai bæsai olgus dam viesost, mutto il'la šat juvsai dat guimides; mutto æi si læm vel jura vuol'gam dam baikest erit. De šaddai son illui, go bæsai vel hæggast ruof'tot, ja de manai skii'pi, ja de si vul'ge ruof'tot. Mutto go jættanas-bar'dne bođi aččes lusa ja oini, movt su ač'čai læi dappatuvvam dam bodda go son læi mæccest, de son suttai nuvt sagga, atte son vulgi doarredet daid olbmuid; de son doarredi gukkas rak daid; mutto i son juf'sam. De bođi fak'kistaga bæivaš čuow'ga, ja go jættanasa bar'dne bođi bæivaš čuw'gi, de bæivaš bai'teli nuvt garrasit, atte jættanas-bar'dne šaddai gæđ'gen of'tanaga su skiipainis; mutto dat olbmak manne gæinosek miel'de.

Mutto im mon dieđe, gosa si lež'žek mannam; mutto mon doaivom, atte si manne dokko, gost si leddje boattamge; mutto dam birra im mon læk šat gullam mai'degen vii'dasabbut.

(Friis.)

132.

Dat lei ak'ti, att guok'te jettanasa čuorvudeiga; nub'bi lei Howli nal'de, ja nub'be lei Addjit-čokka nal'de. De čuorvui dat, gi Howli nal'de lei, att: „Dal oažžot boattit vuoš'šan-gulit viež'žat, dɛina go dal læ juvsot mæra nal'de uoi'nuses.“ Nub'bi vas'tedi: „Gal so boatta,“ ja de vulgi ja de valdi ovta ruow'de-bollo ja bijai bađa vuollai, ja de vulgi čierastet vari bod'nai, ja de ani gatto mel'de, ja de vulgi. Go de ol'li dokko davas How'li-nuorrai, de gawnai bos'so, ja de galgai vuol'git sii'di doabmat, ow'dalgo bæivaš bajas boatta. De gat'to suonjada čađa bos'so bæl'ljeraigit ja jærada: „Addjažes, mi raigit duot læ?“ Jettanas vas'tidi: „Ikgo do deđe, att dat læ bæl'ljerai'gi?“ De gat'to

øinene på risen, så han ikke mere så noe. Han begynte da å lete efter mannen, men fant ham ikke, fordi han ikke så noe. Som han holdt på å lete, slo han hull på veggen. Da det blev hull på veggen, slapp mannen ut av huset; men det var med nød og neppe han enda nådde kameratene sine; det var nettop så meget at de enda ikke var reist fra stedet. Da blev han glad, fordi han slapp tilbake med livet. Han gikk ombord, og så reiste de hjemover. Men da risesønnen kom til far sin og så hvordan det var gått hans far, mens han var i skogen, blev han så sint at han satte efter folkene. Han forfulgte dem meget langt, men nådde dem ikke. Da kom plutselig solens lys, og da risesønnen kom i sollyset, skinte solen så sterkt at han blev til sten sammen med skibet sitt; men folkene drog sin vei.

Jeg vet ikke hvor de drog hen; men jeg tror de drog dit hvorfra de var kommet; men derom har jeg ikke hørt noe videre.

132. RISEN BLIR TIL STEN I SOLEN.

Det var engang at to riser ropte til hinannen; den ene var på Fugløy og den andre var på Ulstinden. Da ropte den som var på Fugløy: „Nu får du komme å hente kokefisk; for nu sees hysa på sjøen.“ Den andre svarte: „Ja, jeg kommer,“ og så drog han avsted; han tok en jernbolle og satte under baken og rente avsted ned til fjellfoten. Han hadde en katt med, og så reiste han. Da han nådde dit ut til Fugløysundet, fant han en hval, og så skulde han skynde sig hjem, før solen kom op. Da smyger katten gjennem ørehullene på hvalen og spør: „Bestefar, hvad er det for et hull?“ Risen svarer: „Vet du ikke, at det er ørehullet?“ Katten smyger gjennem

suodnja čađa čal'meraigit ja jærada: „Addjaʒes, mi raigit duot læ?“ De vas'tida jettanas: Ikgo do deđe, att dat læ čal'merai'gi? Jæradæmis diahen.“ Ja jettanas gæssa bos'so. Gat'to suodnja čađa njal'meraigi ja jærra: „Ad'dja, mi raigit duot læ?“ Jettanas vas'tida: „Ikgo do deđe, att njal'me-rai'gi dat læ? Jæradæmis jæradæmis.“ Go de rebma ol'let vare nala. de cui'ge gat'to: „Ad'dja, oainatgo don dan čabba jomfruvva abis?“ De čaddai jettanas bak'tebek'kin, go bæivaš vuos'tai gæččasti ige ol'lėn vari sesa suodnjalet. Gat'to li, mi dam dagai.
(Johan Johansen 1894, Tromsøysund.)

133.

Jettanas læ ol'mu-habmasas, muttǫ baddjelmærrasas stuorak ja gew'ra. Son læ ædnames or'ro ja ædnam haltat (mannelas); i son darja oai'nit vawres bæive; son balla gawnahallamen ieʒas bæiven, dɛinago jus bæi've bæssa sun čug'get derines (deridesgun), de son læ vuoime-huvvam ja ieʒahuvvam gær'gen. Dɛina son hæt'tui bar'gagoattit, mannjelgo bæi've læ vulus jaw'kam, gidda dassači ow'dalgo bæi've itta, ja dan oanegis aike mæda go bæi've læi vuollėn, hæt'tui son hap'pilet bar'gat barkoides, sikke son læi mæran elege gad'debarkon. Go son læi mæran dan gukkes guollebal'ga sukkamen vancaines, de boatta garra vuos'tebieg'ga, go son gal'ga gad'dai. De oai'na son, att i son ol'le dan olkus sukkam-bai'kai, gonne son læi sukkam. De hæt'tu son sukkat dan lagamus gad'dai, middja læ sun ow'dalen, dɛi-nago son oai'na, att bæi've gal'ga var'ga bai'tilet. De sukka son medas-bæle bak'tai (sælkebællai bavte), vai bak'te val'da bæive bai'-talaga, ja go son i bæsa gad'dai, dɛinago bak'te goccaha gidda mæra sisa, de sukka son jur bavte vuos'ta, ja go bavte vuos'ta boatta, de læ bak'te jal'gat (dego sæi'ne), i bæsa gad'dai. Son balla, att go bæi've jotta dai'vahen, de bottek bæive dærek ja čug'gejek sun dasa, ja son sad'da gær'gen ja vuddjǫ mæra bodnai ok'tan vancaines. De al'ga son cab'megoattit čorhmaidesgun bavte vuos'ta, dego ak'ta bākar cab'ma čorhmaidesgǫ daike. Go bākar speʒ'ʒe duol'ba giedain daike nala, de bacca daike sisa sun duol'ba giedasaddje, ja go cap'ce čorhmas

øiehullene og spør: „Bestefar, hvad er det for et hull?“ Risen svarer: „Vet du ikke at det er øiehullet? Bestandig spør du.“ Og risen drar på hvalen. Katten smyger gjennem munnåpningen og spør: „Bestefar, hvad er det for et hull?“ Risen svarer: „Vet du ikke at det er munnåpningen? Du spør og du spør.“ Da risen så begynte å nå op på fjellet, sier katten: „Bestefar, ser du den vakre jomfrua i havet?“ Da blev risen til et bergstykke, da han så mot solen og ikke nådde til å smette inn i fjellet. Det var katten som gjorde dette.

133. RISEN.

Risen har skikkelse av et menneske, men er overmåte stor og sterk. Han bor i jorden og rår over jorden; han tåler ikke å se den klare sol; han er redd for å bli truffet av solen; for hvis solen får stikke ham med sine stråler, blir han kraftløs og forvandlet til sten. Derfor måtte han arbeide, efterat solen var gått ned, like til før den gikk op, og i den korte tid mens solen var nede, måtte han i en fart utføre sine arbeider, enten han var på sjøen eller arbeidet på land. Da han rodde på sjøen med sin båt den lange vei til fiskeplassen, kommer sterk motvind, da han skal til land. Da ser han at han ikke når til den utrorplassen som han var rodd ut fra. Da må han ro til det nærmeste land som ligger foran ham, fordi han ser at solen skal snart skinne. Da ror han til baksiden av et berg, forat berget skal ta vekk solens skinn, og når han ikke slipper i land, fordi berget henger like ned i sjøen, ror han like mot berget, og når han kommer mot berget, er berget slett (som en vegg); han slipper ikke i land. Han frykter for at når solen kommer på himmelen, da kommer solstrålene og stikker ham der, og han blir til sten og synker til sjøens bunn med sin båt. Da begynner han å slå med nevene mot berget, som en baker med nevene slår deig. Når bakeren slår på deigen med flate hånden, blir der merke i deigen efter hans flate hånd, og når han knytter neven og trykker den inn i deigen, blir der i deigen merke efter hans knyttneve. Således trykte risen

ja dæd'dila daike sisa, de bacca dai'gai sun cap'cem-čorhmasaddje. Nuvt dæd'deli jettanas dan jal'ges vægga giedaidesgun, ja baʒi sun duol'ba giedasaddje, ja cap'ci čorhmas ja dæd'deli dan jal'ges bavte sisa, ja baʒi čorhma-saddje bak'tai, ja dækčoi bavte sisa dego daike allasės orromsaje, go bæi've boatta bavte muttui, ja son de manai dokk sisa ja de oroi dobbe, dassači go bæi've vulus manai.

Muttim bavtit læ son spɛǯ'ʒem duol'ba gieđain, att čuwtek læk olkus dirreḋam, go son spɛǯ'ʒi, ja de bacce bak'tai čuwtesajek, ele cap'cem-čorhmain læ mɛit dæd'dilam bavte sisa, ja bak'tai baʒi cap'-cem-čorhmasaddje. Muttǫ gadden son barkai bal'ga allases mærra-gad'dai orohagas rajen gidda merri čada juovait dan ditti, vai son hoappobun mærragad'dai boatta ja bæssa sugačet nuorrai guolastaǯ'ʒe. Go so læ bar'gamen bal'ga juovait čada allases, de gɛi'kǫ son stuora gerkit bajas, ja dɛit stuora gerkit son bar'da nuvt baddjalaga, att vuolle sad'da rabas dego huonas. Go so læ bar'gamen bal'ga, go oai'na bæive ittimen, de viekkala son dɛit raikit sisa, bæive owtan battar.

Son læ sagga vašen ol'muide, dɛina go ol'muk adnek bæive čowka ja bessek barkoidasak bar'gat bæive čowkain ja ællit čowka sinne. Dɛina son i gierta, att ol'muk gal'gek ovtagen barko bar'gat gerkitgǫ elege big'get gær'ge-huodnahit, dɛinago gærkek læk ædnames dego son, ædnam hal'de. I son ud'nu, att ol'muit barkok gal'gek čuoǯ'ʒot; dɛina gal son dietta: go ol'muk dakkek gerkis huodnahit, dak čuǯ'ʒuk; mutt æi muorra-big'gedum huodnahak čuoǯʒǫ. Ovta gærte læ son oǯ'ʒum gullat, att ol'muk læk big'gem bajas ovta gær'ge-gir'ko; de oaǯʒoi son dan gullamusanes rafehėsvuoda. De vuol'ga son olkus muttim mok'kai occama ditti dan odda gær'gegir'ko. De manna son čada vaggit ja baddjel bavtit ja occa ige gawna ovtak. Dan matkenes hæt'tu son suodnjat bavte vuollai bæive owtan; dɛina addjanan son nuvt gukke. Muttǫ manjučassi hæt'tu son mannat bajas vare nala, vai bajedan allases oaino ædnamit baddjel, ja de manjučassi oǯ'ʒǫ son oai'nit dan odda big'geduvvum gær'gegir'ko, go čuǯ'ʒǫ dan vare nal'de. Muttǫ dan vare ja gir'ko gaskan læ akta viertas, ja dat viertas læ bælgoalmat bænagullama gopto, ja gir'ko læ nubbe bælėn dan ver'dasan jal'ges ædnaman nal'de. De oai'na son, att dat læ guk'ke

den slette veggen med hendene, og merket efter hans flathånd blev igjen, og han knyttet neven og trykte den inn i det slette berget, og merket efter hans neve blev i berget, og han trykte sig plass i berget som i deig, da solen kom mot berget. Han gikk dit inn og blev der, til solen gikk ned.

Noen berg har han slått med flathånden, så fingrene har spriket ut, da han slo, og så blev der merker efter fingrene i berget, eller han har også trykket knyttneven inn i berget, og der blev merke efter knyttneven i berget. Men på land arbeidet han sig en vei fra sin bolig til stranden like til sjøen gjennem urene, forat han snarere kunde komme til stranden og ro ut på sjøen for å fiske. Når han arbeider sig vei gjennem urene, river han store stener op, og dem stabler han op på hverandre, så det under dem blir åpent som et hus. Når han arbeider vei og ser solen komme frem, løper han inn i de hullene og flykter for solen.

Han er meget sint på menneskene, fordi de bruker solens lys og får utføre sine arbeider i solens lys og leve i lyset. Derfor tåler han ikke at de skal utføre noe arbeide med stener eller bygge stenhus; for stenene er i jorden likesom han, jordens hersker. Han unner ikke menneskene at deres arbeider skal stå; for han vet nok at når menneskene gjør hus av sten, står de; men hus som er bygget av tre, står ikke. Engang har han fått høre at menneskene har bygget en stenkirke; da han hadde hørt det, blev han urolig. Han går da ut en tur for å lete op den nye stenkirken. Han går gjennem daler og over berg og leter, men finner ingen. På den reisen blir han nødt til å krype inn under et berg for solen; derfor heftedes han så lenge. Men tilsist må han gå op på et fjell for å få utsyn over landene, og da får han tilsist se den nybyggede stenkirken, da han står på fjellet. Men mellem fjellet og kirken er der en fjord, og den fjorden er halvtredje mil bred, og kirken står på den andre siden av fjorden på sletten. Han ser at det er langt og sjøen imellem. Da begynner han å lete sig en sådan sten som han skal kaste fra fjellet over sjøen like på kirken for å knuse den. Men han fant ingen løs sten; da begynner han å rive jorden op med all sin kraft,

ja mærra gaskan. De al'ga son occagoattit allasės daggaras gærke, mεit son gal'ga gurastet dan vare nal'de ras'ta mæra hui da gir'kui, dan gir'ko cow'ket. Muttǫ i son gaw'nam ovtagen luvas gærke; de al'ga son gεi'kogoattit ædnaman bajas gaitin vuimines, att ædnam bekkek rεwkadek bajas dego suovva, dεinago son nuvt gač'ča hoappon, ow'dalgo bæi've itta saddjehi. Mutt dat gær'ge, mεit son gal'ga gurastet, gal'ga lækket muddak stuores, nuvt stuorak dego ak'ta huonas ja jorpas, vai buorebut manna ja dæi'va gir'ko ovtain gurastagain. Muttǫ vertas læi bæl goalmat bænagullaman gopto; dεina hæt'tui son vel bajebui mannat. Go son læi gaw'nam daggar muddages gærke, de manai son halemussi vare nala, ja de gurasti son dan stuora gærke ovtain gurastagain, ja gær'ge gaččai lakka gir'ko ja var'ga olla raddjai. Go gær'ge vulus bodi ædnaman nala, ol'muk lεddje oaddime; muttǫ ædnam silnedi (dorkėdi), go gær'ge gaččai ædnaman nala, ja ol'muk imaste idedes, gonne dat stuora gær'ge læi boattam. Dat gær'ge læ vel dālgen danne orromen dān bæive bæi'vai.

Muttǫ son saddai hollo duttamæt'tom, go son i dæi'vam dan odda gir'ko, ja ige jow'dam sat nubbin gerkin ænep bar'gat, dεina ai'ge læi jo gollam ollo ja bæi've læ var'ga ittimen ja varre læ snjalčas; æi læ juovak æige raikek, gosa suodnjal. Dεina hæt'tu son hæi'tėt dan barko ja vuol'git vulus varėn ieǯas orohakki. De vaʒ'ʒa son vulus varėn ja vaʒ'ʒa ras'ta vagge ja bajas vas nubbe vare, gonne son orro. Muttǫ go son bajas manna ovta gur'šǫ, ja go son læ gas'ko gur'šǫ, de bai'tila bæi've saddjehi ja bæive dærek čug'gejen sun muttui, ja son saddai čuoǯ'ǯot dasanaga gær'gen ja læ vel dalgen danne stai'bahæme dan bæive bæiven.

Dal adnek ol'muk jettanasa ak'tan sanevuoddon; go ak'ta bar'ne læ stuorak ja gew'ra vuoi'mai, de daddjek: „Dat læ nuvt stuorak dego jettanas ja gassak dego stallo."

Jettanas læi ok'ta guolasti-olmai, ja son ani vanca, middja læi dego ak'ta stuora jak'ta, ja sun vancan leddje arjok læi'bemuoran ja rowten. Son sugai nuorrai; muttǫ son vulki, go ain son galkai guolastaǯ'ǯe, ieǯas orromsajen ækkedes, go bæi've læi jaw'kam vulus.

så jordstykkene farer op som en røk; for han skynder sig så, før solen kommer til syne. Men den sten som han skal kaste, skal være passelig stor, så stor som et hus, og rund, forat den skal gå bedre og treffe kirken med ett kast. Men fjorden var halvtredje mil bred; derfor måtte han gå enda høiere. Da han hadde funnet en sådan passelig sten, gikk han op på det høieste av fjellet, og så kastet han den store stenen med ett kast, og den falt nær kirken og nådde næsten frem. Da stenen kom ned på jorden, lå folk og sov; men jorden skalv, da stenen falt på den, og folk undret sig om morgenen, hvor den store stenen var kommet fra. Stenen ligger der ennu den dag idag.

Men han blev meget utilfreds, da han ikke traff den nye kirken, og ikke hadde han mer tid til å arbeide med en annen sten, fordi det alt var gått en lang tid og solen kom snart frem og fjellet var snaut,; der var ikke urer eller huler som han kunde smyge inn i. Derfor blev han nødt til å høre op med det arbeidet og gå ned av fjellet til sin bolig. Han går da ned av fjellet og over en dal og igjen opover det annet fjell hvor han bor. Men da han går opover en fjellkløft og er midt i den, skinner solen frem og dens stråler stakk ham i ansiktet, og han blev stående der som sten og står der enda den dag idag.

Nu har folk risen som et ordsprog; når en gutt er stor og sterk, sier de: „Han er så stor som en rise og tykk som en stallo."

Risen var en fiskermann, og han hadde en båt som var så stor som en jekt, og i den var årene av olderved og jern. Han rodde på sjøen; men han gikk, når han skulde fiske, fra sin bolig om kvelden når solen var gått ned. Hans reise var tre mil ut på havet; hans fiskeplass var der. Han rodde fort ut på sjøen, og hans fisker var hvaler; han fisket der med håndsnøre og drog hval. Han skyndte sig i land, før solen gikk op; for han var redd for at solens stråler skulde stikke ham. Når han fikk sterk motvind, tok han olderårene i hånden; men i maks vær rodde han med jernårer.

Han hadde fått en kokefisk, nemlig en hval, og rodde i maks vær med jernårene; men båten hans gikk ikke frem. Da kom sterk

Sun mat'ke læi gol'ma miila appai; sun guollemud'do (guolleraddje) læi dobbe. Son hoappon sugai merri, ja sun guolek leddje fallasak; son oaggoi dobbe ja gesi vales-guole. Son gač'ča gad'dai hoappon, ow'dalgo bæi've baddjan; dεina son balai bæive dære iežas čug'geme. Go garra bieg'ga bodi sun vuos'ta, de valti son læi'be-arjoides giedaidasas; muttǫ madesen so sugai row'de-arjoitgǫ.

Son læi ož'žum ovta males-guole, namalaǯǯat vallasan, ja madesen suk'kai son row'de-arjoitgun; muttǫ i sun van'ca ow'dan mana. De bodi garra vuos'tebieg'ga; de bal'kesti son dεit row'de-arjoit eridi ja valti læi'be-arjoit ja de suk'kai dεitgun. De sun van'ca čalla čada garra biegga ow'dan, atte sok'ta ja šivva rišša baddjel stabne, ja de čur've: „Mon čaleham ow'dan čada šiva ja rokka gidda gadde vuollai," ja de ol'li son gadde vuollai. De son valti dan males-guoles ovta gitti ja nubbin giedain valti van'ca-stab'nai ja de gesi gettabelin vancas gad'dai. De bal'kesti dan vallasan har'dos nala ja hoappon guod'degodi varrai dokkǫ orromsaddjases. Muttǫ son læi ow'dal val'dam allases gonagasa neita malistæd'djen, ja sun malistæd'dje ani ærre orromsaje, middja læi guk'ken erin sun iežas orromsajen. Malistæd'dje huonas læi dak'kujuvvum (dagadum) ol'muit giedaitgun. Son læi rakkadam malėstæd'djasės ovta stuora bade, ja son vuoššai dan bade dievva berko, ja dat ber'go læi ollis falis. Son vuoššai dan berko isidasas, ja sun isit borai ak'tǫ gaitin ollis mallasan. Muttǫ jettanas i sittam ovtagen ærre neitait elege ol'muit boattit elege lækkėt sun malistæd'dje lut'te, vaikǫ læi guk'ke sudnǫ huonas-gas'ka. Son læi nuvt gew'ra hak'sit; jus soames nei'da elege olmus bodi sun malistæd'dje lusa, vaikǫ malistæd'dje čiekka dεit, gudek bottek sun lusa, muttǫ dan ditti hak'sa son haja dεise. De vuol'ga jettanas malistæd'djes lusa ja læ garraset sut'tam malistæd'djases; de jærra: „Middja hajait dat læ, mi dābbe dun lut'te læ? Dābbe læk ol'muk, mεist mon haksam haja." Malistæd'dje vas'tida: „I dat læ duotta." Jettanas jærra: „Middja hajait dat læ, mεit mon haksam." Son vas'tida isidasas: „Dat læ males-bade haddja, dεinago dan guolen, mεit don læk gæssam mæran ja buk'tam munnje malistet allaset, dan guolen læi lib're, cok'ke, sap'pe, ja dak gol'ma bekkek mεita læk bade sinne,

motvind; han kastet jernårene fra sig og tok olderårene og begynte å ro med dem. Så skjærer båten hans frem gjennem stormen, så skum og sjø skvetter over stavnen, og han roper: „Jeg skjærer frem gjennem sjø og rokk like til under land," og så nådde han under land. Da tok han kokefisken i den ene hånd og i båtstavnen med den annen hånd og drog med den ene hånd båten sin på land. Så kastet han hvalen på ryggen og skyndte sig å bære den op på fjellet til sin bolig. Men han hadde før tatt sig en konges datter til kokke, og hans kokke hadde en annen bolig som lå langt fra hans egen bolig. Kokkens hus var gjort med menneskehender. Han hadde laget til kokken sin en stor gryte, og hun kokte gryten full av kjøtt, og kjøttet var en hel hval. Hun kokte kjøttet til sin husbond, og han spiste alene hele kokningen. Men risen vilde ikke at noen annen pike eller noe menneske skulde komme eller være hos hans kokke, skjønt det var langt mellem deres hus. Han var så sterk til å lukte; hvis en pike eller et menneske kom til hans kokke, kjente han lukten av dem, selv om kokken skjulte dem som kom til henne. Da går risen til kokken sin og er svært sint på henne; han spør: „Hvad er det for en lukt her hos dig? Det er mennesker her som jeg kjenner lukten av." Kokken sier: „Det er ikke sant." Risen spør: „Hvad er det for en lukt jeg kjenner?" Hun svarer sin husbond: „Det er lukten av matgryten; for i den fisken du har dradd på sjøen og bragt mig å koke for dig, i den fisken var lever, hjerte, galle, og de tre stykker er også i gryten, og av dem kom der skum ovenpå i gryten, og av skummet kom den fremmede lukt du har kjent." Da trodde risen hvad kokken hans fortalte, og han gikk tilbake til sin bolig. Således vernet kongsdatteren sig og sine gjester med denne sin visdom.

ja dɛise bodi bade nala sok'ta, ja soktan bodi dat amas haddja, mɛit don læk hak'sam.“ De jakki jettanas malistæd'djes mui'talusaidi, ja de son manai vas ruok'tot orromsaddjases. De nuvt var'jali dat gonagasa nei'da ieʒas ja gussides dɛina viisisvuodaines.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

134.

1.

Mui'taluvvu arnehawdi birra, go miccamar-ijja boatta, de riemma dast borgistet ænnames bajas suovva, ja guđek dam oi'nek, de si mannek dokko ja rimmek rog'gak. Daw'ja dappahuvva, atte si gaw'-net. Muttu vuostaʒedin itta nuvtgo ok'ta vuovsačoar'vi dahje æra spiri gommilagaš. Go si gidda dop'pijek dam vuovsa čoar'vai, de jamaldek si, ja das'tu go si morranek bajas, de læ sist ruttagiew'ni sin gieđas.

Mui'taluvvu gies'kat vela dābbege, atte ok'ta olmai jami, ja sust galgai læm rutta. Su manjest baccam bar'ni dagai jæraldaga muttom diet'te ol'mast, atte goggu su ačče ruđak læk. De dajja dat olmai atte: „Don galgak mannat sii'di ja rog'gat skajjaguolbe vuol'de.“ Son roggai vuostaʒedin sad'du, ja das'tu mannjel bođi rak'to, ja go son galgai dam ravto bajedet, de oai'na son su jammam aččis boattimen bavte miel'de bajas skaja lusa, ja dalle son viekkali, son ja su guoi'mi. Muttu mannjil son celki, atte son gal'ga val'dit mieldis daggar ol'mu, gutte ænek dietta go son, ja gutte gansal i bala.

(Talvik 1924.)

2.

Arne-haw'de[1] buolla jonsok-ija golma have mâŋŋalagait juokke čieʒa jâge gæʒest. Ok'ta olmai Lii'navuonast oaʒʒoi muttom jonsok-ija suova oai'net. Son mui'tali ovta boares ol'mai, gæn nâmma lei

[1] Kalles i Kvænangen hara-haw'de.

134. SKATTER SOM ER GJEMT I JORDEN.

1.

Om skattegjemmer fortelles det at når jonsoknatt kommer, da begynner det å ryke der op av jorden, og de som ser det, går dit og begynner å grave. Ofte hender det at de finner noe. Men først viser der sig som et oksehorn eller et annet skrømtlignende dyr. Når de griper fatt i oksehornet, besvimer de, og siden, når de våkner, har de en pengekjel i hånden.

Det fortaltes også her for en tid siden at en mann døde, og han skulde hatt penger. Hans efterlatte sønn spurte en kyndig mann, hvor hans fars penger var. Mannen sier: „Du skal gå hjem og grave under skjågulvet.“ Han grov først op sand, og derefter kom en helle, og da han skulde løfte op hellen, ser han sin avdøde far komme op over berget hen til skjåen, og da la han på sprang, han og hans kamerat. Men siden sa han at han skulde ta med sig en sådan mann som visste mer enn han og som ikke så snart var redd.

Anm. Dette hendte på gården Seglstein (Borjasgæđ'ge) på Seiland.

2.

Et skattegjemme brenner jonsoknatt tre ganger på rad ved utløpet av hvert niende år. En mann fra Lerresfjord fikk en jonsoknatt se røk. Han fortalte det til en gammel mann, som het Ole Eriksen. Denne gikk straks dit og begynte å grave; så lå der en okse på

Erik Owla. Dât vulgi dâggaviri dokkǫ jâ riemai rog'gat; de lei vuok'sa hawde âl'de. Lei jallo, valdi vuovsa čoar'vai jâ de jamaldi ješ, oroi jammases iret raddjai. Go morrani, de lei ruttagiewne vuos'ses doallamen. Dat dappatuvai 30 jage gæǯes.

(Anders Larsen 1906, Kvænangen.)

3.

Niilâs Ellė owdeb boad'nja læi vur'kėm arvo mield čuotte spɛisek jâ bæi'vedalâ sækkalâgâi muttom bâddje-olbmui dal've-orrombai'kai gavce miilâ maddabæld Karašjok-mar'kân. Âlmai jami, jâ i ok'tâge diettam âidu, goggu dâk ruđâk leddjė vur'kėjuvvum, vaiku olbmuk dittė gâl dâm guowlo. Su læs'kâ fulkidesguim læi maŋgâ gærde occâm dâi ruđâi duššе ditti, jâ nuvt šâd'dė dâk ruđâk orrok dobbe moad'de lok jâje. De dappahuvâi ovtâ gærde, go Arbe Sammul viel-ljâines Juhanâsin læi boaʒo-čok'kėm-ræisos, dâllego bâddjesiidâk leddjė juo jottam maddas. Go soai læiga vaʒ'ʒemen sii'dagâskâ, de oinigâ soai ovtâ uccâ bak'tečokkâš jâ bâskes gorsâ dâm baldâs; muđoi læi ænâm aibâs duolbâs birrâ buok ok'tân soakkevuwdin. De celki Arbe Sammul viel'ljâsis læikâstâd'dâmen: „Gæ dođe! Dos læ dâk ruđâk,“ jâ suottâs ditti vulgigâ soai vaʒ'ʒek dokku jâ riemâigâ rappok birrâ bak'tečokkâ. Mâŋemus'ta aicaigâ soai ovtâ jor'bâ tiŋgâ dego giibmum væike geđgi gâskâs. Æmbo soai vuos æva oaidnam; muttu ilos soai čuorvoigâ ovtâ njalbmai: „Gâl moai dowdâime: das læ ruđâk,“ jâ algigâ rappok raššâ jâ gawnâigâ ruttâčomâ jâ vela gawnâigâ mies'kâm muorrâskap'po-bittaǯi, mân sisâ ruđâk leddjė bid'djujuvvum. I sudnus læm mikkege, mân sisâ ruđâi vur'kigâ, ærago faccâk; de valdigâ soai goab'bage fac'câbæle jâ bijâigâ dâi sisâ ruđâi. Go soai bođigâ dâm vuostâs sii'di, de mui'tâlæiga soai boagostemin, mân ar'teget dât gævai sudnuidi, go lappigâ goab'bâge fac'câbæle, nub'be ol'giš jâ nub'be gurotbæle faccâ jâ mâsa vela ok'tânâgâ. Moad'de vâkko soai vaddjo-læiga dam boaʒo-čok'kėm-matkes, jâ i ok'tâge oǯ'ǯum diettek, movt gævvâm læi.

Ovtâ mano gæǯes bođi Arbe Sammul mar'kâni, jâ go viel'ljâ mâi bođi, de mânâigâ soai Niilâs Ellė lusâ jâ dâgâiga ollo sagâi, nu âtte

gjemmestedet. Han var dristig og tok oksen i hornet; så dånte han selv og lå sådan like til morgenen. Da han våknet, holt han i hanken på en pengekjel. Dette hendte for 30 år siden.

3.

Elen Nilsdatters første mann hadde gjemt en hundre spesier og soldalere om hinannen på et vinteropholdssted for fjell-lappene åtte mil syd for Karasjok kirkested. Mannen døde, og ingen visste nøiaktig hvor pengene var gjemt, skjønt folk nok visste av egnen. Hans enke og hennes slektninger hadde mange ganger lett efter pengene forgjeves, og således kom pengene til å bli der mange ti-år. Da hendte det engang at Arbe Samuel med sin bror Johannes var på en reise for å samle ren, dengang da fjellbyene alt var flyttet sørover. Som de gikk mellem disse, så de en liten bergtopp og en trang kløft ved siden av den; ellers var landet aldeles flatt rundt om med bjerkeskog. Da sa Arbe Samuel til sin bror for spøk: „Se der! Der er pengene," og for moro skyld gikk de dit og begynte å rote omkring bergtoppen. Tilsist fikk de se en rund ting som eiret kobber mellem stenene. Mere så de først ikke; men glade ropte de med én munn: „Vi skjønte det nok; her er pengene," og de begynte å rote i stenene og fant en haug penger, og dessuten fant de små stykker av en råtten tre-eske, som pengene hadde vært lagt i. De hadde ikke noe å gjemme pengene i uten vottene; de tok da hver en vott og la pengene i dem. Da de kom til den første fjellby, fortalte de leende hvor underlig det var gått dem, at de hadde mistet hver en vott, den ene til høire og den annen til venstre hånd og det næsten samtidig. De var noen uker på denne reisen for å samle ren, og ingen fikk vite, hvordan det var gått.

En måned efter kom Arbe Samuel til kirkestedet, og da broren også kom, gikk de til Elen Nilsdatter og pratet om mange ting, så de tilsist kom til å tale dette og hint om penger og også om den tåpelighet at folk gjemmer penger i jorden og ikke heller setter dem

soai bođigâ mâŋemus'ta sar'dnot dam dom ruđâi birrâ jâ mâida dâm jâl'lâvuođâ birrâ, go olbmuk vur'kėjėk ruđâi ædnâmi, æi buoreb bijâ sparabaŋ'kui. Niilas El'lė dow'dâgođi mâida, âtte dât læ læmâš jâl'lâvuottâ nuvt dâkkâk. Dâs oažžoi Arbe Sammul vuogâsvuođâ jærrâk: „Ollogo du owdeb boadnjas leddjė ruđâk, jâ gosâ son læ vur'kėm?“ Niilâs El'lė val'dâli guowlo, muttu i mat'tam mui'tâlek âidu baike. Arbe-Sammul jærâi: „Mâi don dâgâšik dâm olbmui, gutte riemâši occâk dâi ruđâi jâ gawnâši?“ Niilâs El'lė celki: „Âlmâ mi juogâdivčimek dâi ruđâi, dâđemiel'de go ei'seval'de mærrek.“ De oažžoi Arbe Sammul vissesvuođâ, âtte son oaž'žo dâm lagâs mærreduvvum gawdnâm-balka, jâ de son mui'tâli, âtte son læ gawdnâm dâi ruđâi.

Dak leddjė golbmâ lok jâji dâssa, go ruđâk leddje čik'kujuvvum. Jonsun Aslâk læi dât rig'gasâmus bâddje-olmuš mâŋŋel Pierâ vuorrâsâ. Son læi čoag'gam nu ædnâk ruđâi, âtte mui'tâluvvu, âtte son læi vur'kėm ovtâ sâddjai bulik dievvâ. Muttu dâi ruđâi birrâ i dit'tujuvvu dât uccemusge, guđe guw'lui dat læž'ža vur'kėjuvvum, jogo mærâ guw'lui dâhje maddas guw'lui. Ærrek dai ruđâi læi son vur'kėm guok'te giewne dievvâ, mâk gesse njæl'lja dâhje vit'tâ gadno goab'bage. Dâk læk vur'kėjuvvum Čieggâ-vuobmai dâhje Čieggâ-varrai; buoreb vissesvuottâ i læk dâm birrâ. Go Jonsun Aslâk ovtâ giđâ dâvas jođededdin bođi fâs Čieggâvuobmai jâ sus leddjė âin ruđâk, mâi son gâlgâi biddjâk vuor'kai, de valdi vivâs miel'de, go doalvoi dâi ruđâi doi æra ruđâi lusâ. I ok'tâge diettam, guđe guw'lui soai mânâigâ erik goađes. Go soai bođigâ ruok'tot, de jærâi ak'ka: „Goggu læ dât vuor'kabai'ke? Vejulâš læ, atte don jamak, jâ mi æp gawnâ dâi ruđâi.“ Dâsâ fas'tedi Aslâk: „Gâl hân vivvâ dietta; æm hân moai gâlgâ âlmâke owtâ haw'dai,“ jâ i son mui'tâlâm.

De jot'tajeddjė mærrâgad'dai jâ orru giđđâboddâ ovtâ sâjes. Dâs'tu gæse âlâ far'rėšgotte si nubbe sâddjai, gos si gal'gė orrok, dâs'sa go fâs bâjas vul'gėk. Aslâk jâ vivvâ gâlgâigâ suw'dek gal'vo-fâdnâsin; muttu dâm matkes hævvânæiga soai goabbâšâgâk, jâ nuvt bođigâ âlmâke ovtâ haw'dai.

Biettarâš Pierâ ok'tân Ris'ten oabbaines jâ Erkė An'ne mânnė Sul'lu bok'te ruoššâbællai dâm čobmâviel'tai, mân nâmmâ læ Njalloš-

i en sparebank. Elen Nilsdatter begynte også å erkjenne at det hadde vært en tåpelighet å gjøre så. Derved fikk Arbe Samuel leilighet til å spørre: „Hvor mange penger hadde din første mann, og hvor gjemte han dem?“ Elen Nilsdatter oplyste om egnen, men kunde ikke nettop fortelle stedet. Arbe Samuel spurte: „Hvad vilde du gjøre for den som tok til å lete efter pengene og fant dem?“ Elen Nilsdatter sa: „Vi vilde jo dele pengene, eftersom øvrigheten bestemte.“ Da fikk Arbe Samuel visshet for at han vilde få den i loven bestemte finnelønn, og så fortalte han at han hadde funnet pengene.

Dette hendte tredve år efterat pengene var skjult.

Aslak Jonsen var den rikeste fjell-lapp efter gamle Per. Han hadde samlet så mange penger at det fortelles at han hadde gjemt en bulik (smørdunk) full på ét sted. Men om de penger vet man ikke det minste, på hvilken kant de er gjemt, mot havet eller mot innlandet. Foruten disse penger hadde han gjemt to kjeler fulle, som tok fire eller fem kanner hver. De er gjemt i Tsjieggavuobme eller på Tsjieggavarre; bedre visshet har man ikke derom. Da Aslak Jonsen en vår på flytningen nordover igjen kom til Tsjieggavuobme og han fremdeles hadde penger, som han skulde gjemme, tok han sin svigersønn med da han førte de pengene til de andre penger. Ingen visste i hvilken retning de gikk bort fra teltet. Da de kom tilbake, spurte konen: „Hvor er gjemmestedet? Det er mulig at du dør, og vi finner ikke pengene.“ Dertil svarte Aslak: „Svigersønnen vet det jo; vi skal jo dog ikke i samme grav,“ og han fortalte det ikke.

Så flyttet de til kysten og var der om våren på samme sted. Siden flyttet de ut på sommeren til et annet sted, hvor de skulde være til de igjen reiste opover Aslak og svigersønnen skulde sette over (fjorden) med en båt med varer; men på den reisen omkom de begge, og således kom de dog i samme grav.

Per Pettersen med sin søster Kirsten og Anne Eriksdatter reiste over Holmen til russesiden til den haugskråning som kalles Njallosjtsjokka. Kvinnene sanket bær på samme sted; da så de ild av glør lyse i en berglem, og når vinden blåste på den, brente den bedre og

čok'kâ. Dâk nissunguovtos læiga ovtâ sâjes čoag'gemen murji; de oinigâ soai hilâ câkkâmen muttom bak'telovtâs, jâ go bieg'gâ bosoi dâm âlâ, de dât câgâi buorebut jâ stuoroi, jâ go fâs bieg'gâ loaǯǯoi, de uccoi dât hillâ. Muttu æva soai diettam, mi dât læi. Dâm rajes golle 7—8 jâje; de buli dat varre. Muttu go dollâ joawdâi dâm Njalloš-čok'ki, de šâddâi dâggar jurrâ dam čokkâs, jâ suovvâ čoak'-kâni ovtâ sâddjai jâ vulgi aibmui cæg'got jorrât. De gad'dė olbmuk âtte dobbe læi arnâhaw'de.

Mâida Mas'kejogas læ ovtâ sâjes arnâhaw'de. Dâsâ læ biddjâm muttom âlmai su ælos; dâm âlbma nâmmâ læi rigges Han'no. Jâ dâm ælo læk ædnâgâk vig'gâm oǯǯudek; muttu æi si læk oǯ'ǯum; dâsgo ok'tâ stuorrâ gæđ'ge læ jottam dâm sâddjai, gos ædnâm ællo gâl'ga læk. Dâsâ læ juo maŋ'gâ boares aige gaggânâ mies'kâm, jâ olbmuk vela mâŋŋelisge læ vig'gâm oǯǯudek dâm ælo; muttu æi si læk oǯ'ǯum.

Ok'tâ oabmevaʒ'ʒe gan'dâ læi omi gæč'câmen Ræt'kaguol'ban madda-gæččen Gaisa vuold; son manai muttom bak'tai, gos gawnâi bak'te-raige. De guowlâi son dokku jâ oini dobbe giewne. Son mânâi dokku gæč'câk, mi dât læi; de leddjė sil'bâruđâk dievvâ dâm giewne. Muttu dâk ruđâk leddjė muttom rigges bâddje-olbmu ruđâk, gæn nâmmâ læ Biettar Ivvar. Go gan'dâ bođi ruok'tot, de mui'tâli son, âtte son læi gawdnâm ruttâgiewne Gaisa vuol'de. Muttu de læi Biettar Ivvar ieš dâs jâ gulâi dâm, jâ de mânâi diet'tâlâs dokku jâ valdi dâm ruttâgiewne erik dâs.

(Balke, Karasjok.)

4.

Dalle go vainot leggje, de læt ruoššat rievidam ollo ruđaid ja silba ja golli, atte vit'ta logi olbma guod'dim-noađđi lei, ja dat læ oarja-bæl'de Guow'dagæino varri, maid goččudek Raisduoddar-hal'di, ja læk dam varrai čiekkam, ja hir'bmad stuora gæđ'gi læ nal'de, masa namma læ bid'djum luok'čamin, ja das'tu læk ruwkelaǯak Gæk'kanist vuol'-gam occat dam; muttu de dagai hui skoad'dodalke, ja æi gawdnam.

Miccamar-ija borgistek suovvan (ara-hawdik).

(Per Bær, 1924.)

blev større, og når vinden igjen spaknet, blev ilden mindre. Men de visste ikke hvad det var. Fra den tid gikk der 7—8 år; da brente fjellet. Men da ilden nådde til Njallosj-tsjokka, da blev der sådan larm, og røk samlet sig på ét sted og hvirvlet rett op i luften. Da mente folk at der var en arnahavde.

Også ved Maskejok er der etsteds en arnahavde. Der har en mann lagt sitt gods; mannens navn var Rike-Hans. Og det gods har mange villet få fatt i; men de har ikke fått det; for en stor sten har rapet til det sted hvor godset i jorden skal være. Der er alt råtnet mange brekkstenger fra gamle dager, og folk har også senere villet få fatt i godset, men de har ikke fått det.

En gjætergutt gjætte kreaturene i sørenden av Enersletten under Gaisa; han gikk hen til et berg, hvor han fant en åpning. Da kiket han inn og så der en kjel. Han gikk derhen for å se hvad det var; da var kjelen full av sølvpenger. Men pengene tilhørte en rik fjell-lapp, som het Ivar Pettersen. Da gutten kom hjem, fortalte han at han hadde funnet en pengekjel under Gaisa. Men da var Ivar Pettersen selv der og hørte det, og så gikk han naturligvis dit og tok pengekjelen bort derfra.

4.

Dengang der var ufred, har russene røvet mange penger og sølv og gull, så det var bør for femti mann. Der er vest for Kautokeino et fjell som de kaller Raisduoddar-halde. På det fjellet har de gjemt det, og en forferdelig stor sten ligger ovenpå. I stenen er der hugget navn med tappjern. Siden har folkene ved verket i Kjækan gått for å lete efter den; men det blev tett skoddevær, og de fant den ikke.

Jonsoknatt ryker det av skattegjemmene.

5.

Mon leggjen guođohæme; de viekkalen mun bowcuid cag'gat. De bowten alla dievvanjunnai; das lei stuora gæđ'gi; dan al'de leggje golbma duol'ba gæđgi baddjalagaid ja guok'te vil'ges gæđgi daid duol'ba geđ'gid al'de. De viekkalen mun dan dievvanjunis vulus. De likkasti rak'to ædnan vuol'de; juol'gi čalgai dokku, ja dobbe lei doassa, njællječiegat doassa. Dat skilai, go mun guoskaldat'ten; muttu mun in as'tan val'dit dan; viekkalen ɛin vulus. Go iđit šaddai, de mannen ja occen, muttu in gawdnan mai'dege. Jus bowcuk livče aw'ǯai bæssan, de mun leggjen šad'dat bar'gat nu ollo, leggjen baggjel mæri vai'bat.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

135.

1.

Go noaidek suttek nub'bai, de biggjek gum'pen ruottastit. Muttu go dat bid'djum gum'pen vuostaš gærdi rok'kaha boc'cu ja i jovsa dam mud'dui, atte vara oaǯ'ǯo njalbmai, de i bisan gum'pen, muttu šad'da fast olmuǯen. Muttu jos vara raddjai jok'sa boc'cu, de bisana. Jos dat gum'pe, mi læ olmuš læmaš ja bid'djum gum'pen, oaǯ'ǯo gik'sa borramuša (vuš'šum borramuša), de šad'da olmuǯen fastain.

Must li siessa, ač'čerokki oab'ba; li nai'talam ovtain olbmain, man namma lei Or'bun Juhanas. Ač'čerok'ki mui'tali munnji dam birra: De lei ok'ta noai'de oas'talam dam olbmast boc'cuid, ja dat i vuow'dam. De jur'dili gum'pen. De leggje čorastallame golbma olbma, ja leddje ol'gon boc'cuk livvadæme; ieǯa al'ge malistet. De duot (Juhanas) manai olgus lavos. De lei oanehaš; de ruottasti čora. Duot guovtis viekkaleiga olgus gæč'čat, mi dobbe šad'da, gum'pego bođi. De li (Juhanas) bid'djum gum'pem ja de ruottastatti ovta sar'va; muttu

5.

Jeg holdt på å gjæte; da løp jeg for å stanse renene. Jeg kom på en høi bakkenase; der var en stor sten; på den lå tre flate stener ovenpå hverandre og to hvite stener ovenpå de flate stenene. Da løp jeg ned over bakkenasen. Da rørte en helle under jorden sig litt; foten min sank ned der, og der var en dåse, en firkantet dåse. Den klirret, da jeg rørte ved den; men jeg hadde ikke tid til å ta den; jeg løp videre nedover. Da det blev morgen, gikk jeg og lette, men fant ikke noe. Hvis renene var sloppet ned i elvedalen, hadde jeg måttet arbeide så meget; jeg var blitt overmåte trett.

135. MENNESKER SOM ULVER.

1.

Når noaidene blir sinte på en, setter de ham til å løpe om som ulv. Men når den som er omskapt til ulv, første gang setter efter en ren og ikke når den så vidt at han får blod i munnen, vedblir han ikke å være ulv, men blir menneske igjen. Men hvis han når renen så han får smake blod, vedblir han å være ulv. Hvis den ulv som har vært menneske og er blitt omskapt til ulv, får spise kokt mat, blir han menneske igjen.

Jeg hadde en faster, søster til min avdøde far; hun var gift med en mann som het Orbun Johannes. Min avdøde far fortalte mig om ham: En noaide hadde villet kjøpe ren av ham, og han solgte ikke. Da ønsket han ham til ulv. De var tre menn som holdt på å skille ut en liten flokk ren, og renene hvilte utenfor (teltet); selv begynte de å lage mat. Da gikk Johannes ut av teltet. Der gikk en liten stund; da løp renflokken avsted. De to løp ut for å se efter hvad som gikk for sig der, om ulven kom. Da var Johannes

de lei njago soakki, mi het'ti; i oǯ'ǯum vara raddjai gidda dam; de het'ti dat soakki. De i bisanam gum'pen; de li olmuǯen fast.

2.

De li muttom baggje-olbmast mæc'ce-ai'ti mæccėst, ja son lavi goi'kadet boc'cubiergoid ja vur'kit dokku dam ai'tai. De muttomin manai dam ai'tasis ja valdi goi'ke biergoid ja riemai borrat. De boatta dam aite uvsa mædda gum'pe, ja de čok'kedi gum'pe ai'te-uvsa buotta (ow'di) ja gavastalla. De dat olmuš jurdaši, maid son gal'ga dasa dakkat. I son časke dan. De son časki goi'ke biergost bitta ja bal'kesti duom gum'pi dokku, ja dat valdi ja borai dam biergo, ja de ruottasti gæinos miel'de.

De nub'bi jakki šaddai. De manna nubbe sii'di dat olmuš. De dobbe dan siida isid goč'čo boattit su goattai mallasida: „don læk dii'bma guossoham goi'ke biergo sudnji." Dat olmuš jærra, movt son læ sudnji guossoham; „i son goit muite." De daddja dat isid: „Muitakgo, igo dii'bma boattam du ai'te-uvsa ow'di dego gum'pe, go don leggjik biergo borrame, ja don čas'kik bitta ja ad'dik dasa?" De daddja dat isid: „Son læ dat, gæn don læk bæs'tan olmuǯen gik'sa borramušain."

(Per Bær 1924.)

136.

Oai've-gær'bmašest læ gærbmaš-gæđ'gi, ja dat bal'kista dam bajas. Gi dam oaǯ'ǯo, de šad'da hui viisis. De ribmek gær'bmašak vašohit dam olbmu, ja gal'ga dat olmuš golma dola čađa mannat, ow'dalgo hei'tek vašohæmest.

Mon læm gullam lad'delaǯǯain: go gærbmaš gaskista olbmu, de gal'ga olmuš, go čaǯi gawdna, viekkat dokku čaccai ja nakkehit havi čaccai; de buorrana. Muttu jos gærbmaš bæssa ow'dal čaccai (dat gilvuhalla), de buoc'ca olmuš. Muttu jos olmuš bæssa ow'dal čaccai, de gærbmaš ieš buoc'ca.

(Per Bær 1924.)

skapt om til ulv, og han løp efter en okseren; men så var der en krumbøiet bjerk som var i veien; han fikk ikke fatt i den, så han fikk smake blod; bjerken var i veien. Da vedblev han ikke å være ulv; han var igjen menneske.

2.

Det var en fjell-lapp som hadde et utstabbur ute i marken. og han pleide å tørke renkjøtt og gjemme det der i stabburet. Engang gikk han til stabburet sitt og tok tørrkjøtt og begynte å spise. Da kommer en ulv forbi døren til stabburet, og den satte sig foran døren og gapte (viste tegn til sult). Mannen tenkte på hvad han skulde gjøre med den. Han vil ikke slå den. Da skar han et stykke av tørrkjøttet og kastet det hen til ulven, og denne tok og åt kjøttet og løp så sin vei.

Så kom næste år. Mannen går til næste heim. Da byr husbonden der ham å komme inn i hans telt og spise; „du har ifjor traktert mig med tørrkjøtt.“ Mannen spør, hvordan han har traktert ham; han minnes det ikke. Da sier husbonden: „Minnes du at der ifjor kom likesom en ulv foran døren til ditt stabbur, da du satt og spiste kjøtt, og du skar av et stykke og gav den?“ Da sier husbonden: „Jeg er den du med kokt mat frelste til å bli menneske.“

136. ORMESTENEN.

Den øverste orm har en ormesten, og den kaster den i været. Den som får den, blir meget vis. Da begynner ormene å forfølge den mannen, og han skal gå gjennem tre bål, før de hører op å forfølge.

Jeg har hørt av kvæner: når en orm biter et menneske, skal det, når det finner vann, løpe hen til vannet og stikke såret i vannet; da blir det bra. Men hvis ormen først når til vannet (den kappes), da blir mennesket sykt. Men hvis mennesket først når til vannet, blir ormen selv syk.

137.

1.

Mui'taluvvu mærraguowdi birra, go dat lave bænnagbeivid aige gowdidet mæra ala, ja dalle læ dat varalaš, atte son i far'git daid biw'de vannasid. Damditti lejje boares biw'de-ol'muk nu varrogasak, go gæssebakkak šad'de, atte si daw'ja lavije val'det damlagaš goansta sin vannasæsek, maina si jurdašejje atte dat balla, ærenoamaš law'-kerasik, mak šad'dėk ænnamis. Daina læ daggar stræŋ'ga hajja. Go daid sup'put merri, de dalle gai'da dat mærra-guow'di. Ja vela muttom æra diŋgaid sup'put si merri, vai son ajjana, atte si bessek battarussi.

Rolsæjjo baikes, Kal'vavuona njalmis, lei ovta aige, go gæsse šad-dai, daw'ja vannasak bartis dam mærraguowdis, man ditti si fer'tije battaret gad'dai. Muttu muttom boarrasak rimme hut'kat, man lakkai si gal'ge duom god'dit. De cam'me si ovta riew'destokka birra, maid si lejje ow'dal bir'geham gad'dai, daggar bas'tilas awnaldak-bier'gasid, ja go dat ai'ge šaddai, go dat ɛin itta mæra ala, de vul'ge si faw'lai. Go si botte nu lakka, atte dat sin aicai, de rok'kahi dat sin, ja das'tu hoi'gadejje si dam dim'bara merri. Go guow'di bođi dam rajjai, de giessali son ježas birra dam ja i bæssam ježas ruok'tot oaž'žot, dai-nago dast lejje awnaldak-bier'gasak, mak dolle su, ja nu riewdai son gad'dai ja jami. Muttom aige gæžis maŋŋel go šibehak botte dam bai'kai, gosa dat lei guoccagam, ja borre daid rasid, de jamme dak spirik.

De riewdai dam sæmma vunni bæwčabællai.

Jos nu dappahuvai, atte borjas-vanas dæivahalai dahje bođi nu lakka, atte i læm æm'bo varri gar'vit, de si gal'ge borjastit daggu bajjil, goggu lei alimus, dainago son ajjani dam mokki, mi bajas gowdoi, vuolas njul'git, ow'dalgo son satti birra giessalet, ja das'tu lei vanas mannam bajjel, ja dalle si lejje bir'gijuvvum. Læ maida datge dappahuvvum Same-ænnamest.

(Talvik 1924.)

137. SJØORMEN.

1.

Det fortelles om sjøormen at den pleier i hundedagene å komme op på sjøen, og da er det fare for at den farer løs på fiskerbåtene. Derfor var gamle fiskere så forsiktige når sommervarmen kom, at de ofte pleide å ta med i båten et sådant middel som de tenkte den var redd for, især løkgress som vokser på marken. Det har sådan sterk lukt. Når de kaster det i sjøen, skyr sjøormen. Og enda noen andre ting kaster de i sjøen, forat den skal heftes, så de kan slippe bort.

På et sted på Rolfsøy i munningen av Langfjord var engang, da det blev sommer, båtene ofte i knipe for sjøormen, som de måtte flykte iland for. Men noen gamle begynte å grunne på hvordan de skulde drepe den. Da slo de om en rekvedstokk som de før hadde berget iland, greier med hvasse mothaker, og da den tid kom, da den igjen viste sig på sjøen, reiste de ut på. Da de kom så nær, at den fikk øie på dem, fôr den løs på dem, og så skjøv de tømmerstokken i sjøen. Da ormen kom til den, viklet den sig om den og kunde ikke komme løs igjen, fordi der var mothaker i den som holdt den, og således drev den iland og døde. Noen tid efter da kreaturene kom til det sted hvor den var råtnet, og åt gresset, døde dyrene.

Den drev iland på østsiden av fjorden.[1]

Hvis det hendte at en seilbåt traff på den eller kom så nær at det ikke mere var råd til å komme omkring den, skulde de seile over den der hvor den var høiest, fordi den heftedes med å rette ut den krumning som fløt op, før den kunde vikle sig (om båten), og imens var båten gått over den, og da var de berget. Dette har også hendt i Finnmark.

[1] Dette hendte for ca. 90 år siden.

2.

Guok'te olbma[1] leiga jottimen Ræipvakkai; de gulaiga: šoavihi fawlabæl'de; iđi čaʒe ala dego farpal. De jor'galeiga gadde vuollai. I galga sar'dnot mai'dege dam birra. Soai sugaiga nu ollo go nagadeiga; mæsta varra-smak'ka njalbmai. Muttu čuovoi gadde lakka; soai bæsaiga gad'degurri jur.

Jākkovuonfawlest læ ok'ta sai'de-coagis, gos vuog'ga-fadnasak biw'de saidid gæsset bæivadakkan. De leggje biw'dim-fadnasak dobbe; de has'tegotte muttomak: „vul'gusek gad'dai!" ja ærak vul'ge; muttu ak'ta fanas baʒi ak'tu ieš. De leiga guok'te olbma; de luitiga ræbba olgus coakkasa nala, ja de ieǯa nokkaiga. De guow'di baddjani bajas fawlist lakka sod'nu ja de bođi fadnas lusa ja baddjani ow'dastawni miel'de bajas ja guowlai fadnasi. De manai gas'ko fadnasa ja bal'kisti ieǯas baggjel fadnasa ja dæd'dili čaʒe vuollai buottin.

De leiga Jākkovuona sis'te on guok'te olbma biw'dimen gæsset; de on baddjani guow'de; de dat olbmaguovtes sugaiga gadde vuollai. Dego bođi nu lakka, de caggai njalmi juo rabas. De li dam mannjegæčče-olbmast luđijum bis'so; de valdi dam bissos ja sik'ti guowde njalbmai ja de baǯi dokku. De guow'di boršadi mæra vuollai, nu atte gosi fadnas njæi'ga bođi, ja buok mæra soar'pan moi'vi (dul'dehi) ja jawkai. Dok bæsaiga gad'dai, ige oi'dnum gos'tege šat dađe æmbu.
(Per Bær, 1924.)

138.

1.

Go har'dujuvvujit cub'but, de al'get boattit ollo ja manjemus boatta cub'buid maddo, ja dat god'da dan, gi læ har'dan daid cub'buid. Juokke diŋgas læ mad'do. Ruow'degaranasas lokket maid maddo.

[1] Johannes Larsen Bringnes og Jon Larsen Olderfjord.

2.

Johannes Nilsen Bringnes og Jon Larsen Olderfjord var på vei til Repvåg; da hørte de, at det bruste ute på fjorden; der kom likesom en tønne til syne på vannet. Da vendte de mot land. Man skal ikke tale noe om det. De rodde så meget som de orket; der kom næsten blodsmak i munnen. Men den fulgte efter nær land; de slapp så vidt til land.

På Refsbotndypet er der en seigrunn, hvor fiskerbåter fisket efter sei om sommeren i solskinn. Så var fiskerbåter der; da begynte noen å si: „La oss ro iland!“ og de andre reiste; men én båt blev igjen alene. Det var to mann; de slapp krabben ut på grunnen og la sig til å sove. Da kom sjøormen op fra dypet i nærheten av dem, kom hen til båten, hævet sig op langs forstavnen og kiket inn i båten. Så gikk den til midten av båten, kastet sig over den og trykte alt ned under vannet.

Det var atter to menn som fisket i Refsbotn om sommeren; atter kom sjøormen op; mennene rodde mot land. Da den kom så nær spilte den alt kjeften op. Nu hadde mannen i bakrummet en ladd børse; han tok den og siktet på sjøormens kjeft og skjøt dit. Sjøormen dukket under med sprøit, så den næsten kom bent på båten, og satte all sjøen i kok så den skummet, og blev borte. De to slapp iland, og sjøormen såes ikke mere noensteds.

138. DYRS STAMMOR.

1.

Når froskene tirres, begynner der å komme mange, og tilsist kommer froskemor, og hun dreper den som har tirret froskene. Enhver ting har en „maddo“ (stammor). Man sier at også tordivelen har en „maddo.“ Når man dreper den og den ikke er på folks

Go ruow'degaranasa god'det, go i læt olbmuid diŋgaid al'de, de al'get boattet, ja manjemus boatta vel dat mad'do nai ja njamista olbmus vara, nu atte dat jabma daggaviđi.
(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

2.

Mun læn gullan, atte i cub'bu galga illastit ige čuog'got sobbin ige ballahas'talet gæđgaǯiguin ige čiek'čat julgiguin. Gutte dam dakka, de bottek hui ollo æra cub'but birra dan olbma ja dar'vanit juokke saddjai, ja de boatta manjemus hui stuora cuobbo, mas læ oai'vi nu stuoris dego olbmu oai'vi, ja dat maida dar'vana gidda, ja da olmuš i bæsa balljo luovos, ja jus bæssa luovos, de son bos'tuhalla, nu atte son ruob'bo juokke saji ja bottana juokke saji, ja manjuǯassi jabma. Dam i buorid ok'tage.

Go sappana illasta ja biinida juokke lakke, de bottet hui ollo sappanat su birra ja dar'vanit gidda juokke saddjai, ja de boatta sappanid maddo, mi læ hui stuoris, ja dat dar'vana maida gidda, ja si gasket juol'ge-suonaid gas'kat, ja dat bottet nu ollo, atte olmuš i ol'le god'dit. Jus olmuš godde ovta čuođi, de i abot mai'dege; dat bottet vel æmbu. Mađi æmbu god'du, dađi æmbu bottet æra sappanat ja borret dasanaga. De son jabma.
(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

3.

Mon muitam ovta have, go mon lejjim ɛin manna, de leimi moai aččin biw'dimen skut'tarid, ja de šaddai nu ænnag skut'tar, atte i læm æra go roak'kat ja suop'pot vannasi. De oinime moai, go vannas vuol'de buolla dego dolla. De cæl'ka mu ač'če: „Dal gal'ge vuol'get battarussi. Dal bajjana skut'tar-mad'do (-æn'ni), ja de moai hævvanen'ne." Daggaviđi moai vulgin eret; muttu æm moai oai'nam, atte bođigo dat mæra ala, dainago dat lei sæw'njad.

saker, begynner de å komme, og tilsist kommer også „maddo“ og suger blodet av mennesket, så det straks dør.

2.

Jeg har hørt at en ikke skal mishandle en frosk, ikke stikke den med stokk eller kaste efter den med småsten eller tre på den med føttene. Når en gjør det, kommer svært mange andre frosker omkring den mannen og henger sig fast overalt, og tilsist kommer en meget stor frosk, som har hode så stort som et menneskehode, og den henger sig også fast, og mannen slipper næsten ikke løs, og hvis han slipper løs, blir han forgiftet, så han får utslett overalt og hovner op overalt, og tilsist dør han. Det helbreder ikke noen.

Når en mishandler og piner en mus på alle måter, kommer svært mange mus om en og henger sig fast overalt, og så kommer musmora, som er meget stor, og den henger sig også fast, og de biter fotsenene over, og de kommer så mange at mennesket ikke rår med å drepe dem. Hvis han dreper et hundre, hjelper det ikke noe; der kommer enda flere. Jo flere der blir drept, des flere kommer der av andre mus og biter ham på stedet. Så dør han.

3.

Jeg minnes en gang da jeg enda var barn; da var jeg og min far ute og fisket akkar, og så blev det så meget akkar at det var ikke annet enn å krøke og kaste inn i båten. Da så vi at det brente under båten likesom ild. Da sier min far: „Nu skal vi rømme. Nu kommer akkarmora op, og da går vi for det.“ Vi drog straks bort; men vi så ikke om den kom op på sjøen; for det var mørkt.

Iǯǯain mui'taluvvu maida boares aiges dappahuvvum: go si ollo gulid gesse ovta baikis, de boares ajjak ar'videjje, atte dal læ guollemad'do bajjanæme bajas, ja si fer'tije sukkat eret. Ucca aigaš maŋŋel mui'taluvvu atte dat bođi mæra ala nuvtgo ok'ta stuora luovvi.
(Talvik 1924.)

139. GI LÆ HUK'SIM TROANDEM DUOBMOGIR'KO?

Mon muitâm âin doluš mannâvuođâ mui'tâlusâid, mâid gullâm læm dâlâš boares olbmuid mui'tâlæmen. Ok'tâ dâin čuoddjâ navt: De læi muttom âlmâi, gutte bal'kâti guok'te jiettânâsâ huk'sêt gir'ko Troandemi, jâ dât gâlgâi læm duobmogir'ko, mi gâlgâi læm buok stuorâmus jâ čabbâsâmus gir'ko obbâ maïlmest, jâ bal'kân loppedi dât âlmâi jieš jieǯâs. Jiettânâs-guovtes âlgigâ dâl huk'sêt jâ bæš'ket — ævâ bæi'vek, muttu âivefâl ik'ko — nuvt hir'bmât, âtte olbmuk æi bâl'le obbâ oađđetge. Go dal âi'ge læi gollâm jâ gir'ko læi fâr'gâ gær'gâmen, de šâddâi âlmâi sâggâ morrâši, go diđi, âtte jiettânâs-guovtes dal fâr'gâ gær'gâbâ jâ vâl'debâ su bal'kân jâ fiewredævâ su jieǯâskâ dallui. Son morrâšin læi dal vâǯ'ǯemen muttom bâvte lâkkâ mæccest; de gullâ son, go mannâ čierro dâm bâvtest, jâ go son manâi lâgâbuidi, de oini son, go æd'ne vuot'to su manâs jâ law'lo vuot'tom-law'lâgâ: „Marfâš-Downâš! âle čiero! Skæk'kâ jâ Skæi'vâ fâr'gâ boattebâ âlbmâ-olbmu biergoin." Âlmâi šâddâi illui, go gulâi ræŋgâs-guok'tâ nâmâid. Go son dal mânâi gir'ko lusâ jâ oini, âtte soai dal læigâ juo gær'gâmen jâ huš'komen dâm mâŋemuš spiikâr toardnâ-gæǯest, de čuorvoi son sodnuidi: „Skæk'kâ jâ Skæi'vâ! boat'te dal vuolâs balkâde vieǯ'ǯât!" De fierrâlæigâ soai vuolâs goab'bâk bællai gir'ko jâ šâddâigâ gæđ'gen.
(S. Samuelsen 1923, Tana.)

140.

Mon læm gullam mu boares vanhemin ja vela æres boares ol'-muin, atte go gir'ko galgai sir'dujuvvut Lannis eret, de si bijje dam

På Ingøy fortelles det at det også skal ha hent i gamle dager, at da de drog mange fisk på samme sted, skjønte de gamle kallene at nu holder fiskemora på å stige op, og de måtte ro bort. Litt efter, fortelles det, kom den op på sjøen som en stor høikrake.

139. HVEM HAR BYGGET TRONDHJEMS DOMKIRKE?

Jeg husker ennu gamle fortellinger fra min barndom, som jeg har hørt gamle folk som dengang levde, fortelle. En av disse fortellinger lyder således:

Der var en mann som leide to riser til å bygge en kirke i Trondhjem, og den skulde være en domkirke, som skulde være den allerstørste og vakreste kirke i hele verden, og til lønn lovte mannen sig selv. Risene begynte nu å bygge og smelle — ikke om dagen, men bare om natten — så svært at folk slett ikke kunde få sove. Da nu tiden var gått og kirken snart ferdig, blev mannen meget bedrøvet, da han visste at risene nu snart blev ferdige og vilde ta ham som lønn og føre ham til sin gård. Som han nu bedrøvet gikk ute i marken i nærheten av et berg, hører han at et barn gråter inne i berget, og da han gikk nærmere så han at en mor vugget barnet sitt og sang en vuggesang: „Marfasj-Dovnasj! gråt ikke! Skækka og Skæiva kommer snart med kristenmanns kjøtt.“ Mannen blev glad, da han hørte navnene på drengene sine. Da han nu gikk til kirken og så at de alt holdt på å bli ferdige og slo den siste spikeren i spissen på tårnet, ropte han til dem: „Skækka og Skæiva! kom nu ned og hent eders lønn!“ Da trillet de ned på hver sin kant av kirken og blev til sten.

140.

Jeg har hørt av mine gamle foreldre og også av andre gamle folk at da kirken skulde flyttes fra Årøy, la de den underste tømmer-

vuolimus stokka (dim'bara) merri, ja gosa dat riewdai, dokku si gal'ge rakkadit gir'ko. Dat riewdai Dal'meluk'ti, ja damditti læ gir'ko šad'dam Dal'meluk'ti. Damlagaš os'ko rađ'đi ɛin dalle daid ol'muid.
(Talvik 1924.)

141.

1 a.

Dat li vuoras Mik'kal Niilas; de muttimin læba Mat'te ed'nuin vuoggjime sii'da-gaska (nubbe sii'di). De vuoddja dat vuoras owdast ja Mat'te æno manjest. De muttimin i oi'dnu geres ige ieš, muttu duššе hær'gi manna owdas; de muttimin fastain i oi'dnu hær'gi, muttu duššе geres ja ieš, ja dat manna ieš aldes dokku. Muttu ow'dalgo olbmuid lusa bođiga, de bisani vuoras ja vurdi raddjai, ja de jærra Mat'te-æno-rokkist: „Oidnikgo don, næppi, juoi'da ibmaša vuojededdin?“ Nub'bi vas'tidi: „son oini gal.“ Muttu de gildi: „Ik don galga buokaidi mui'talet. Muttu son ad'da dal dudnje dam ammata, atte don sattak dakkat sæmma lakkai.“ Muttu i son daggar ammat siđa gal.
(Per Bær, 1924.)

1 b.

Ovtâ gærde go olbmuk gâl'gė dig'gai vuod'djak jâ rak'kânišgottė mat'kai, de jerrė sii'dâguoimek Mik'kâl Niilâses: „Ikgo don aigo vuol'gek dig'gai?“ Mik'kâl Niilâs celki: „Gâl dal vuolgam munge dasmâŋŋelâš.“ Olbmuk vuod'djajeddjė. Go leddjė ruottâhân jâ dol'lėjeddjė, vai vuojanâk bessė muot'tâg borrâk, de oidnėk si, âtte Mik'kâl Niilâs boatta vuoje suovâ sis'te; muttu æi si dow'dâm, mâinâ dât vuoddja, ja go bođi bis'so-baččadâgâ duokkai, de si dow'dė, âtte dat læi čiel'gâ gum'pė vuojanen. Dam æi âdnam si væddjemæt'ıosen Niilâsi, muttu jak'kė, âtte gâl Niilâs sat'ta vuoddjet vaiku bâhakâsâin. Si vuod'djajeddjė, jâ uc'canâš mâŋŋeles vuod'djai mâida Niilâs mâŋŋai. Muttu go ærak dol'lėjeddjė muot'tâg borâhek, de dol'li mâida Niilâsge mæl'gâdi mâŋabællai. Mâŋemus'ta bottė buok vuod'djek mar'kâni,

stokk i sjøen og der hvor den drev hen, skulde de bygge kirken. Den drev til Talvik, og derfor er det blitt kirke der. Sådan tro hersket ennu dengang hos de folkene.

141. NOAIDER.

1 a. NILS MIKKELSEN.

Det var gamle Nils Mikkelsen; engang kjørte han og morbror Mattis til en annen heim. Gamlingen kjører foran og morbror Mattis efter. Så sees undertiden hverken pulken eller han selv, men bare renen går foran; undertiden sees ikke renen, men bare pulken og han selv, og den går avsted av sig selv. Men før de kom til folk, stanset gamlingen og ventet til Mattis kom frem, og da spør han avdøde morbror Mattis: „Så du, søstersønn, noe underlig, da du kjørte?“ Mattis svarte: „Ja, det gjorde jeg.“ Men han bød ham: „Du skal ikke fortelle det til alle; men jeg gir dig det embede at du kan gjøre likeså.“ Men Mattis brydde sig nok ikke om sådant embede.

1 b. NILS MIKKELSEN.

Engang da folk skulde kjøre til tinget og begynte å gjøre sig reiseferdige, spurte Nils Mikkelsens naboer ham: „Skal ikke du reise til tinget?“ Han sa: „Jeg reiser nok også, men litt senere.“ Folkene kjørte avsted. Da de hadde kjørt i galopp og så stanset, forat renene kunde få ete sne, ser de at Nils Mikkelsen kommer kjørende i en røk; men de kjente ikke hvad han kjørte med. Da han kom på et børseskudds avstand, kjente de at det var en skinbarlig ulv han brukte som kjøreren. Dette holdt de ikke for umulig for Nils; de trodde at han nok kunde kjøre om så med den onde. De kjørte avsted, og litt efter fulgte også Nils efter. Men når de andre stanset for å la renene ete sne, stanset også Nils et stykke efter dem. Tilsist kom alle kjørerne til kirkestedet, og Nils kjørte

jâ Niilâs vuji njul'gistâgâ bappâ vieso ow'di; dâs luiti son vuojanes jâ doalvoi ieš mæc'cai, jâ i ok'tâge duos'tâm mânnâk gæč'čâk su vuojanâ, ige ok'tâge jærrâm mâi'dege dâm birrâ, mo dât læi gævvâm; dâsgo buokâk leddjė vis'sas dâm âlâ, âtte Niilâs noai'devuođâines vuoddja gobmin.

Ædnâk jâjė dâsmâŋŋel, go æra gieldâ-olbmuk diettem-halos jærâhėk Mik'kâl Niilâses: „Mi vuojani dât læi, mâinâ don gumpė hames vuddjik?" dâlle son mui'tâli obbâ aššė. Son læi boc'cuin, go gâssâ muottâ-dal've læi; de bođi gum'pė boccui lusâ, jâ son čuoi'gâlâtti dâm. Go gum'pė fâl'li sudnji njalmin, de son čâski sobbin digŋi, jâ gum'pė gâlmâstuvâi dâl'lan. Mik'kâl Niilâs njui'ki gumpė âlâ jâ čânâi njalme giddâ jâ baggohi lawžė oai'vai. Gum'pė ælaski; muttu de læi lawžes, jâ njalbme læi giddâ. Gum'pė hærdohuvâi jâ i dâkkâm æra go nađudi. Mik'kâl Niilâs čânâi gumpė mæc'cai murri giddâ jâ divti orrok dobbe moad'de jan'dur; muttu ieš čuoigâi juokke bæive moddi gumpė lusâ, nu âtte gum'pė muttom mud'dui sænâi. De bođige ai'ge, go olbmuk gâl'ge vuod'djak dig'gai; de fuobmaši Niilâs, âtte dal son gâl'ga dâkkâk suot'tâs jâ gæč'čâlek, igo son satte vuoddjek dâinâ gumpin. Jâ nuvt son dâgâi; fâr'gâ son satti dabmâk gumpė, nu âtte dât mânâi luod'dâraige, jâ nuvt bæsâi vuod'djat gumpin æra vuod'dji mâŋes giddâ mar'kâni.

(Balke, Karasjok.)

2.

De læigâ ovtâ gærdi guok'te noaidi; nubbe nâmmâ læi Bavuš-Niilâs jâ nubbe nâmmâ fâstâin Biituš. Muttomin læi Biituš goddid juwsâtæmin Jawrâš-duod'dârest, jâ Bavuš-Niilâs læi dâlle Lâgesvuonâst, jâ go son fuobmâši, âtte Biituš læi goddid juwsâtæmin, de viekkâli son dokku Biitušâ biegotet. Muttu go son læi viekkâmen dokku, de jorrâli mâsâ bâttâdâvtidės cuowkâs, jâ son fer'ti jor'gâlet ruok'tut, jâ mâid josgo Biituš juo dâm gâskâst bâhâ sudnji dâgâi?

Muttomin læigâ sikke Biituš jâ Bavuš-Niilâs Lâgesvuonâst. Ovtâ bæivi, mi læi sodnâbæi'vi, vul'ge Lâgesvuonâ olbmuk gir'kui, jâ Bavuš-Niilâs mâidâ vulgi sin miel'de. Go si dal leddje borjâstæmin

bent frem foran prestens hus; der slapp han sin kjøreren og førte den selv ut i marken. Ingen torde gå og se på hans kjøreren, og ingen spurte ham om hvordan det var gått; for alle var visse på at Nils ved sin trolldom kjørte med et skrømt.

Mange år derefter, da andre sognefolk av nysgjerrighet spurte Nils Mikkelsen: „Hvad var det for en kjøre-ren du kjørte med, av utseende som en ulv?“ da fortalte han hele historien. Han var hos renene, da det var en vinter med dyp sne. Så kom en ulv til renene, og han gikk den op på ski. Da ulven tok på ham med kjeften, slo han den på snuten, og den dånte straks. Han sprang op på ulven, bandt kjeften dens til og la tømmen som grime på dens hode. Ulven levnet op; men da var den i bånd og kjeften var bundet til. Den blev motløs og bare trykte sig ned. Nils bandt den til et tre ute i marken og lot den være der noen døgn; men selv skidde han hver dag et par ganger til ulven, så den til en viss grad blev vant til ham. Så kom den tid da folk skulde kjøre til tinget; da fant Nils på at nu skulde han få moro istand og prøve om han ikke kunde kjøre med ulven. Og så gjorde han; han fikk snart ulven temt så den gikk i veisporet, og således kunde han kjøre avsted med en ulv efter de andre kjørende like til kirkestedet.

2. BAVUSJ-NILAS OG BITUSJ.

Der var engang to noaider; den ene het Bavusj-Nilas og den andre Bitusj. Engang var Bitusj på jakt efter villren på Javrasjvidden; Bavusj-Nilas var da i Laksefjorden, og da han merket at Bitusj var på jakt efter villren, løp han dit for å gjøre ham men. Men best som han løp, falt han overende så benene i hans bakdel næsten gikk i knas, og han måtte vende hjem igjen, og se! Bitusj hadde imens alt gjort ham men.

Engang var både Bitusj og Bavusj-Nilas i Laksefjorden. En dag (det var en søndag) reiste folk i Laksefjorden til kirke, og Bavusj-Nilas reiste også i lag med dem. Som de nu seilte under et berg, pekte

muttom båvte vuoli, de cui'guk æra olbmuk: „Hei, movt bar'go boaimåš dâm båvtist!" Muttu Bavuš-Niilås i jiednåt mâi'digin. De âin cui'guk olbmuk: „Hei, movt bar'go boaimåš dâm båvtist!" De gæč-čåsti Bavuš-Niilås dokku jâ celki: „Vuoi, vuoi, læ juo dâm Biituš dâdde! De boaimåšin mânåi bak'tåi bar'got, jâ jos mon im livči gæččåstâm dokku, de livči son min rippåstâm gobmot."

(Holm, Polmak.)

3.

Dampa nal'de li Goven jottime; de ok'ta olmai dampa nal'de occa dast, dego livči juoi'da mas'sam; de Goven jærra: „Maid don oʒak? Son oaidna: don oʒak." De daddja olmai: son læ dast mas'sam ruttabursa. De Goven daddja dam olbmai: „Mana ja jæra dam dampa goak'ka-bardnaǯest!" Go dat manai jærrat, hirbmos læi'ka dast buol'lai, ja dat gan'da manai gaptæina lusa ja dajai dasa, atte dak lokkek, atte son læ val'dam bursa. De olmai daddja, atte son læ jærram bære dust. De fer'ti mui'talit, atte Goven læ goč'čum su dust jærrat. De gaptæi'na dajai Goveni atte: „don galgak bevii'set, go don soaimak su goakka suolan." De Goven biw'da čajehet sudnje dam ganda oađđemsaje. De dat dol'vu dokku. De Goven roggasti gieđain dam ganda oai-vuluš vuol'de bursa, mast li rutta, ja sæddel, man al'de li dam olbma namma, gæst læi bur'sa jaw'kam. De gap-tæi'na skeŋ'ki Goveni viini ja njalga laibid, ja dam ganda bijai eret obba dampa nal'de vuostaš boas'tasaddjai.

Goven biwdi dabbe Porsaŋgost (Læwnjast) ovta nieida bii'gan; mutte nieida ač'če i lii'godam, dɛina lei giđa ai'ge vela. De Goven jur'dêli bahaid dam olbmai, ja olmai vulgi olgus biw'dui Ræipvakkai. De son jođi gæǯos bæivi. Goven jur'dili, atte son gal'ga hævvanit merri dam ræisost. De jođi lakka Ræipvagi dat olmai Sismokki buotta, ja dak leggje nuottastallame Mok'kiboađost (Coakkasist). De son manna dokku ovta fadnas lusa, ja son dæi'va ovta Bac'cavuon-olbma fadnas lusa. De dat Bac'cavuon-olmai jærra: „Maid don fæstak?" „Son fæs'ta saidi." De Bac'cavuon-olmai vas'tida: „Ik

de andre: „Hei, hvor fjellvåken skriker på det berget!“ Men Bavusj-Nilas mælte ikke noe. Atter pekte de andre: „Hei hvor fjellvåken skriker på det berget.“ Da så Bavusj-Nilas dit og sa: „Voi, voi, det er den pokkers Bitusj! Så er han som en fjellvåk gått op på berget og skriker, og hadde ikke jeg sett dit, hadde han kvelvet oss.“

3. JOHAN KÅVEN.

Kåven reiste med et dampskib; en mann ombord leter der, som om han hadde mistet noe; da spør Kåven: „Hvad leter du efter? Jeg ser at du leter.“ Da sier mannen at han har mistet pengepungen der. Kåven sier til mannen: „Gå og spør kokkegutten på dampskibet!“ Da han gikk for å spørre, blev der et svært leven, og gutten gikk til kapteinen og sa til ham, at de sa han hadde tatt en pengepung. Mannen sier at han bare har spurt ham. Han måtte da fortelle at Kåven hadde sagt han skulde spørre ham. Kapteinen sa til Kåven: „Du skal bevise det, da du beskylder min kokk for å være en tyv.“ Kåven ber dem da vise ham guttens soveplass. De førte ham dit. Kåven grov med hånden pungen med pengene frem under guttens hodepute, og en seddel med den manns navn som hadde mistet pungen. Da skjenket kapteinen Kåven brennevin og kaker, og gutten satte han i land fra dampskibet på første poststed.

Kåven vilde ha en pike her i Porsanger til tjenestepike; men hennes far vilde ikke avse henne, da det ennu var vår. Da tenkte Kåven ondt mot mannen, og denne reiste utover til Repvåg på fiske. Han reiste hele dagen. Kåven tenkte at han skulde omkomme på sjøen på den reisen. Mannen kom i nærheten av Repvåg ut for Innerbukta, og de holdt på å fiske med not på grunnen der. Han ror hen til en båt og treffer på en balsfjordings båt. Balsfjordingen spør: „Hvad dorger du?“ „Jeg dorger sei.“ Balsfjordingen svarer: „Du dorger ikke bare sei; det er noe annet du dorger. Men gå nu

don fæste dušše saidi; dat læ æra, maid don fæstak. Muttu mana dal Ræipvakkai gad'dai ja oro dast gidda lavurdakki, go son gad'dai boatta, ja ik galga viini val'dit dobbe vuos'ta jukkat, ik ovtastge, ja vuorde su dal dobbe!"

Son manai Ræipvakkai nieidainis ja oroi dast, ja viini fallet sudnji jukkat, mutto niei'da muitohi: „Ik don galga jukkat." Dego dat olmai bođi gad'dai, de dat mui'tali olbmasis: „Don læk bid'djum Ruow'desul'lui forlii'set, ja jos don dal dattok, dat olmai, gi dudnji dam læ biddjam, de vaiku gost livči, de dat gal'ga mæra bod'nai." Muttu olmai biet'tali, atte i son datto; bære son ieš bæssa. De goit li biddjam ruok'tot Goveni dam mud'dui: go son li fawlist, de bos'so bođi nu lakka, atte gosi gomihi, ja čuovoi gidda gad'dai sul'lui (Bil'-lavuon-sul'lui). Goven ieš bak'kudi atte: „de lik'ko lei, go miel'de lei dat, gutte lei vigehæbmi, ja son i galga dakkat dam nubbi havi."

(Per Bær, 1924.)

4. BÆLLJEHIS JOWNA BIRRA.

Sun orrom-sajek læk Andorkon ja Allasnjarkan ja Rænson (Rænsoit hallagasan). — Allasnjarkan ciwnaidatti son ovta varis boc'cu ja luiti dan luvas ak'tan hævahuššan nubbit ol'muit boaʒo-čokkiden sun noai'de-vuoda bak'te, ja dat ciwnidat'tum boaʒo bodi nubbit boaʒo-čoakke sisa, ja dan ciwnidat'tum boc'cu miel'de læi sun noai'devuotta, ja dat boaʒo vuoddjeli nubbit ol'muit stuora ælo manačet muttim stuora vare bad-djel, ja nuvt hævadi stuora gadasvuodaines lagalaǯǯaides oamasvuoda.

Son orrọ ovta dalve Andorkon bėnna orọhaga sėnne, ja muttom aige das'temannjel val'da son ovta æl'le bėnna gidda ja čadna badde vuollegaipe birra ja lai'di dan bėnna dig'ge-bai'kai, atte son vuosedan sun baddjelmærrasasvuoda dig'ge-ol'muiden. Muttim dig'ge-ol'muk daddje sudnje: „Manne don buvtak dan bėnna dekke?" Son vas'-tidan: „Son i læk bėn'na, muttọ dat læ lėb'ba." Muttọ digge-ol'muk daddjen: „Don galkak sun god'dit." Muttọ son vas'tidan: „Im mon godde, dɛinago son læ mæcci-lib'ba." Ol'muk vas'tiden: „Dat læ

i land i Repvåg og bli der til lørdag, når jeg kommer i land, og du skal ikke ta imot brennevin der å drikke, ikke av en eneste, og vent nu på mig der!“

Mannen reiste til Repvåg med sin datter og blev der, og de bød ham brennevin å drikke; men datteren påminte ham: „Du skal ikke drikke.“ Da mannen (balsfjordingen) kom i land, fortalte han den andre: „Det er satt gand på dig at du skal forlise ved Jernøya, og hvis du nu vil, skal den mannen som har satt den på dig, hvor han enn er, gå til havets bunn.“ Men mannen sa at han vilde det ikke, bare han selv slapp.

Dog hadde han (balsfjordingen) sendt ganden tilbake til Kåven så vidt: da Kåven var ute på sjøen, kom en hval så nær at den næsten veltet båten, og den fulgte med like til land på holmen (Billefjordholmen). Kåven selv sa: „Lykken var at den som var uskyldig, var med, og jeg skal ikke gjøre det en annen gang.“

4. JON ØRELØS.

Han bodde på Andorga og på Allasnjarga og på høiden ved Renså. På Allasnjarga svidde han hårene på en hanren og slapp den løs til å forderve andre folks renflokker ved hans trolldom. Renen med de svidde hår kom inn i andre folks renflokk, og med den fulgte hans trolldom, og den drev andre folks store hjord ut over et stort fjell. Således ødela han med sin store misunnelse sine næsters eiendom.

Han bodde en vinter på Andorga i et bjørnehi, og en tid efter tar han en levende bjørn fast og binder et bånd om underkjaken på den og fører den til tingstedet for å vise tingfolkene sin overmåte store makt. Noen tingfolk sa: „Hvorfor bringer du bjørnen hit?“ Han svarte: „Det er ikke en bjørn; men det er et lam.“ Men tingfolkene sa: „Du skal drepe den.“ Men han svarte: „Jeg dreper den ikke, for det er et vilt lam.“ Folk svarte: „Det er et stort skadelig rovdyr og en bjørn.“ Men han svarte: „Det er et

stuora skadalas mæcce-vašše-ælip ja bėn'na." Muttǫ son vas'tidi: „Dat læ ak'ta lėb'ba, ja son gal'ga vaʒ'ʒit buvin ovtas ige val'dit mεi'degen buvis, ja dεina mon dal galkam biddjat sun belljidi ovta mærka. Mon dal raikedam sun goabbas belljit ja čanam sun revtes bæl'ljai ruk'ses laike ja sun goro bæl'ljai vis'kes laike ak'tan duodastus-mær'kan, go mon sun læm mæc'cai lui'tam. De di gal'gabettet oai'nit buvidæddek sinne, igo son læ ak'ta mæcce-lib'ba." Son luiti sun dεit sanitgum: „Don læk dal mer'kijuvvum mun giedaitgum dun goabbas belljidasat, att don læk dal ak'ta mæcci-lib'ba; muttǫ ik val læ bėn'na dakkui elige lun'dui. Mutt dan ditti læk don bėn'na luova-haganat ja saddon, ja don galkak dan ditti oaddit nakkarat dalve bad-djel, mεit don læk oʒ'ʒum luov'vinat." De luiti son bėnna, ja dat manai mæc'cai, ja buvve-guododæd'djek oi'ne sun ja dob'de sun dεit mærkais, mεina son læi mer'kedum, ja si æi de ballam sunne, ja son læi muttom aikit buvin ovtas ja guodoi dego lib'ba.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

142.

1.

Alimus noai'di læ gir'di noai'di, ja rumaš orro jas'ka dam gaska go læ gir'dime. De leggje guok'te bardni Garasavvunist, ja de li niei'da, ja si leggje gir'de noaidik. Nissun-olmuš læ giewrat go olmai, go læ gir'di noai'di. De ir'gali nub'be bar'dni dan nii'di; dat leiga us'tibaʒʒat dat guok'te bardni gas'kanæska. De i dat šad'dam nai'ta-lit dat nub'be bar'dni daina nieidain; dat šaddai dego bæt'tit. De suttai dat niei'da ja noaidoi dam bardni, ja dat jami, ja nub'bi baʒi. De gawnadeiga, gir'kosajest oaidnaleiga. De bak'kuda dat bar'dni duom nii'di, go dat li su us'tiba noi'dum: „Gallego leddje god'de-riewdo ađđamak njal'gat dudnji čies'kat?" Niei'da vas'tida ruok'tot dasa: „Gal son od'ne čies'ka vel nubbe god'deriewdo ađđamid." Dalle leiga barast juo noai'dome goab'bag guoimeska. De bar'dni i biđistuva; de gir'dili eret rubmašest ja girdi merri. Niei'da mannjai

lam, og det skal gå sammen med buskapen og ikke ta noe av den, og derfor skal jeg nu sette et merke i ørene på det. Jeg gjør nu hull i begge dets ører og binder i dets høire øre en rød ulltråd og i dets venstre øre en gul ulltråd til et vidnesbyrd om at jeg har sluppet det ut i skogen. Så skal I se blandt eders buskap om det ikke er et vilt lam.“ Han slapp den med de ord: „Du er nu merket med mine hender i begge dine ører, at du nu er et vilt lam; men du er ikke en bjørn i gjerning eller av natur. Men allikevel er du en bjørn av skabning og vekst, og du skal derfor vinteren over sove din søvn som du har fått av din skaper.“ Så slapp han bjørnen, og den gikk til skogs, og gjæterne så den og kjente den på de merker den var merket med, og de var ikke redde for den, og den var undertiden sammen med buskapen og beitet som et lam.

142. KAMP MELLEM NOAIDER.

1.

Den høieste noaide er flyver-noaiden, og hans legeme ligger stille mens han flyver. Der var to gutter i Karesuando, og der var en pike, og de var flyver-noaider. En kvinne er sterkere enn en mann, når hun er flyver-noaide. Så gikk den ene gutten på frieri til piken; de var venner de to guttene. Den ene gutten kom ikke til å gifte sig med piken; han kom likesom til å narre henne. Piken blev sint og satte gand på gutten, og han døde, og den annen blev igjen. Da treffes de; de såes på kirkestedet. Gutten sier til piken at hun hadde satt gand på vennen hans. „Villrenoksens margeben var nok lekre for dig å kløve.“ Piken svarte derpå: „Jeg skal nok idag kløve også den andre villrenoksens margeben.“ De var da alt iferd med å sette gand på hinannen. Gutten kunde ikke klare sig; han fløi da ut av legemet og ut til sjøen. Piken fløi efter, og gutten

gir'dili, ja bar'dni manai merri. De niei'da bariduvai oag'got. Jus gowdida, de vuoi'ta dalle niei'da. Muttu bar'dni bovti garra baha dalki merri; niei'da i bal'lem oag'got. Muttu go dat læ gir'dime (gir'dim-ræisost), de i bal'le gukka orrot. De bar'dni gir'dili fast eret mærast ja girdi Guow'dagæino guw'lui. De niei'da manjist gir'da; de jovsahallagođi (bar'dni) dæno nal'de. Dænost lei čaccegal'do, gost olbmuk čaʒe viʒ'ʒek. Bar'dni suodnjali gal'doraigi sisa. De niei'da on (riemai) oag'got. Muttu bar'dni bovti garren olbmuid; moi'vije gal'do, ja i bal'lem oag'got niei'da. De bar'dni bođi bajas ja gir'dili gir'ko-ædnami. Niei'da mannjai. De oaʒʒoi gir'ko-ædnamest væga lasi; de vuiti bar'dni, ja go vuiti, de manai owdast, ja niei'da manjest čuovvo, ja rumaš væl'la jas'ka ædnan al'de; muttu æi dasa galga olbmuk guos'kat ok'tage. Dego bođiga rubmaši, de bak'kudi bar'dni nii'di: „Æi dudnji læm njal'gat čies'kat nubbe god'deriewdo ađđamak." Dat, gutte vuoitahalla, dat jabma. Niei'da jami dastmannjel.

(Per Bær, 1924.)

2.

Muttomin guok'te noaidi algiga giʒ'ʒodet gas'kanæska. De nub'bi sir'dai ja jođi suk'kis bæccevuowdi čađa, goggu šaddai luod'da hui bas'ki, ja dego bisani, valdi dadniflasko ja bonjai gassa bessudagaid ja čanai luodda nala guovtė stuora bæccai gidda. Ieš manai væl'ladit lakka bæʒi ja de nokkai. De gul'lai go bot'tal sis'te gincardi nu hir'bmadit atte bæʒit doargiste. De rab'bali dok'ku, nakkehi gorka flas'kui. De lei ruow'degaranas boattan jođahat-raigi ja ruot'tan bot'tal sisa. Dat lei nubbi noaidi gaʒ'ʒi. De valdi dat nub'bi noai'di ja dagai stuora dola bot'tal vuollai ja boldi dan noai'degaʒʒi, ja de jami dat nub'bi noai'di.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino, „hørt av faren".)

143. GUOK'TE GOD'DEBIW'DI.

1.

Ovta gærdi vulgiga guok'te olbma goddid biw'dik, ja go soai leiga vaʒ'ʒam maŋ'ga bæivi ja æba læm mai'dege gawdnam, de nokkagođi

for ned i sjøen. Piken tok til å fiske. Hvis han dukker op, da seirer piken. Men gutten reiste et sterkt uvær på sjøen, og piken kunde ikke fiske. Men da han er på flyvereise, kan han ikke være der lenge. Gutten fløi da igjen op av sjøen og fløi mot Kautokeino. Piken flyver efter; da begynte hun å nå inn på gutten på storelven. I storelven var et vassnøyte, hvor folk hentet vann. Gutten smatt ned i vassnøytet. Piken begynte igjen å fiske. Men gutten vakte op drukne folk; de grumset op vassnøytet, og piken kunde ikke fiske. Så kom gutten op og fløi avsted til kirkegården. Piken efter. Da fikk gutten på kirkegården folket der til hjelp; så seiret han, og da han seiret, gikk han foran og piken fulgte efter. Legemet ligger stille på jorden; men det skal folk ikke røre, ikke én. Da de kom inn i legemet, sa gutten til piken: „De var ikke lekre for dig å kløve, den andre villrenoksens margeben.“ Den som taper, dør. Derefter døde piken.

2.

Engang begynte to noaider å trette sig imellem. Den ene flyttet og vandret gjennem en tykk furuskog, hvor veien blev meget trang, og da han stanset, tok han en tinnflaske, vridde tykke vidjebånd og bandt den til to store furuer på veien. Selv gikk han og la sig nær furuen og sovnet. Da hørte han at det sprellet inne i flasken så svært at furuen skalv. Han skyndte sig dit og satte en kork i flasken. En tordivel var kommet henad flytningsveien og var løpet inn i flasken. Det var den andre noaidens gandengel. Den første noaiden tok da og gjorde op en stor ild under flasken og brente op gandengelen, og da døde den andre noaiden.

143. NOAIDEKUNSTER.

1. TO VILLRENJEGERE.

Engang gikk to menn på villrenjakt, og da de hadde gått mange dager og ikke funnet noe, slapp maten op for dem. De gikk inn i

sod'nust bieb'mo. Soai manaiga ovta aw'din goađi sisa, mi mæc'cai lei huk'sijuvvum dam varas atte god'debiw'dik dast orrot gal'ge ija baddjel, go si læk luokkast. Go ækked šaddai, de soai dagaiga stuora dola ja bijaiga malesbađi dola ala; muttu i sod'nust læm battai biddjat ærago dušše čacci. Go batti riemai dul'dėk, de vulgi boarrasæb'bo olmai olgus, jawkai gukka, ja go sisa bođi, de buvti son varas boc'cu-vaimo ja bijai battai. Son, gi goađis oroi, doaivoi, atte su olbmast lei læmaš boc'cu-vaibmo mat'kelawkast. Go soai gærgaiga borramest, de soai nokkaiga; muttu iđedist, go soai likkaiga oađđemest ja vulgiga olgus goađist, de lei stuora god'desarvis čuoǯ'ǯomen goađi lakka. Nuorab olmai dop'pi dawgis ja baǯi; dat gaččai, ja soai algiga njuovvat. Muttu go soai gærgaiga, ja go nuorab olmai lei sis'kelušaid raddjame, de fuomaši son, atte vaibmo lei erit. Son jærai olbmastes, atte gosa dam boc'cust lei vaibmo šad'dam. Dat vas'tedi: „Maidbe don borrėt ækkedest?“ Nuorra olmai suor'gani, go dam gulai, atte son lei vaimo borram, ow'dalgo boaco god'dujuvvui; son guđi olbmas ok'tu ja manai geidnusas ige fuollam mai'dege servid.

(Johan Kitti 1888, Loppa.)

2. BOARES AIKE GUOK'TE BADDJEJOT'TE.

Sudnun leddje ollo boc'cuk, ja soai jodigak ovta čawno; muttǫ nub'be li dɛise boantap ja nub'be li gæfep. De jottibak ovta bal'ga; boantap jotta owtan ja gæfep manjen. Muttǫ ælok læk nu stuoragak, att æi sida čakkat ovta sajen lækket; ædnamak sad'dek garček. De jotta gæfep owtan, ja de lui'tala ja dak'ka goade ja dik'ta ælos mannat mæc'cai. De boatta nub'be nai manjen jode; de lui'tala son nai nubbe bællai dieva; muttǫ de i lii'ku dat gæfep, go dat boanta boatta su nala jode. De val'da dot gæfep ja čatna herkides ja jotta eriden, dɛina go ædnam læ gar'če, ja de jotta ovta bæi'vasan. De lui'talan ja de dakka goade ja luoi'ta vas ælos mæc'cai. De vuol'ga nub'be nai jode ja lui'tala dat nai vas nubbe bællai dieva; de i lii'ku dot gæfep, gutte læ owtan jottam; de čatnagoatta vastek herkides ja vas jotta. De jotta nub'be nai; de boatta ja lui'tala vas bal'di. De sut'ta

en øde gamme som var bygget i ødemarken, forat villrenjegere skulde overnatte der, når de var ute i marken. Da det blev kveld, gjorde de op en stor ild og satte matgryten over ilden; men de hadde ikke noe å ha i gryten uten bare vann. Da gryten begynte å koke, gikk den eldste mannen ut og blev lenge borte, og da han kom inn, hadde han med et ferskt renhjerte og la det i gryten. Han som hadde vært i gammen, trodde at kameraten hans hadde hatt et renhjerte i reiseskreppen. Da de var ferdige med å spise, la de sig; men om morgenen, da de stod op og gikk ut av gammen, stod en stor villrenokse nær ved gammen. Den yngste mann grep buen sin og skjøt; den falt, og de begynte å flå. Men da de var ferdige og den yngste mannen stelte til innvollene, merket han at hjertet var borte. Han spurte kameraten sin hvor det var blitt av hjertet på renen. Denne svarte: „Hvad var det vel du spiste til kvelds?“ Den unge mannen blev redd, da han hørte han hadde spist hjertet, før renen blev drept; han lot kameraten sin igjen alene og gikk sin vei og brydde sig ikke om noe kameratskap.

2. TO FJELL-LAPPER I GAMLE DAGER.

De hadde mange rener og flyttet i samme strøk; men den ene av dem var rikere og den andre fattigere. De flytter ad samme vei; den rikere flytter foran og den fattigere efter. Men hjordene er så store at de ikke får rum på samme sted; landet blir trangt. Da flytter den fattigere foran, slår sig ned og setter op telt og lar sin hjord gå ut i marken. Den andre kommer også flyttende efter; han slår sig ned på den andre siden av haugen; men den fattigere liker ikke at den rike kommer flyttende inn på ham. Han tar og binder kjørerenene og flytter bort, fordi landet er trangt, og så flytter han en dagsreise. Så slo han sig ned og setter op telt og slipper atter sin hjord ut i marken. Så begynner også den andre å flytte og han slår sig igjen ned på den andre siden av bakken. Det liker ikke den fattigere som har flyttet i forveien; han binder igjen sine

dat gæfep da boantabui ige hoala ovtak. Gæfebun ælon leddje hollo vil'ges (bæjok) boc'cuk; muttǫ boantabun ælon æi læm ollokgen vel'gadak. De ani dat boanta ælos vare nal'de, ja dot gæfegis ani vagge sėnne. De vieǯ'ǯa gæfe ælos sii'di, ja de vieǯ'ǯa boanta nai ælos sii'di, ja de boččebak goab'bak bælen dieva. De luiti boanta ælos varrai, ja sun ællo manai vare nala. De luiti gæfep nai ælos; muttǫ ow'dalgo luiti, de čanai ovta bæjok hærke gidda lab'čai, gænne leddje nuvt har'mes stuorrak čoarvek, ja de čanai juokkelagan baineduvvum laike (baina-laikit) dan hærke čorviden, muttǫ alesgaccai (alesgaʒiden) ruk'ses lad'de; ow'dagedait nala bijai čap'padan (čap'pes lad'de). De luiti luvas dan hærkes ja dajai: „Ræineda dal mun sii'daguoime ælo!" Dat hær'ge manai varrai dan goč'čusan mel'de dego ol'mu ipmardusain. Muttǫ sun sii'daguoi'me i diettam, att dat læi noai'de, sun rad'na, gæsa bæddjodasait dakka. Dat boantap, dat hæikahi sii'daguoimes, dɛinago son i læm nuvt boanta go son es.

De ræinedi dat garvoduvvum bæjok hær'ge sun ælo, ja de gæč'ča isit ja gæč'ča dot boanta, go dan gæfebun bæjok boaʒo manna vare niel'de sun ellui. Go dat boaʒo lei boattam vare nala, de vieǯǯai vas dat gæfep ælos sii'di ja čanai vas herkides ja jot'tai eride danne daggavidi, ige hoallam ovtak, ige sat boattam dat boanta jode, dɛinago dat vil'ges boaʒo læi guodoham sun ælo visut baddjel ai'madasa, ja nuvt hævvani dan boanta ællo visu visut, ige sat darpahan lik'kaset. De oaǯǯoi nuogis barko dan ai'madasa vuolėn čoag'get rumpoit ja ige nakkam goar'jedet. Nuvt dat gefui; ollis sun obmudak doššai. Muttǫ i val dat bæjok sad'deduvvum hær'ge boattam ruok'tot eǯas ellui ige val bavtege baddjel mannam.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

3.

Muttim aike guolastæd'dje sukka nuorrai gæsačet males-guole, ja de boatta gad'dai ja gæssam læi mallasan ja čuop'pa battai. Malistæd'dje læ loavon, ja son læ nis-olmus, mut'tǫ noai'de val. De goč'čǫ

kjørerener og flytter atter. Da flytter også den andre; han kommer og slår sig igjen ned ved siden av ham. Den fattigere blir sint på den rikere og sier ikke noe. I hans hjord var der mange hvite rener; men i den rikeres hjord var ikke mange hvite. Den rike hadde sin hjord på fjellet, og den fattige hadde sin i dalen. Da henter den fattige sin hjord hjem, og den rike henter også sin hjord hjem, og de melker på hver sin side av haugen. Så slapp den rike sin hjord op på fjellet, og den gikk op på fjellet. Den fattigere slapp også sin hjord; men før han slapp den, bandt han i en tømme en hvit okseren som hadde så forferdelig store horn, og i dens horn bandt han allslags farvet ulltråd, men i de høieste spisser rødt klæde; på fremhornene la han sort klæde. Så slapp han okserenen sin løs og sa: „Vokt nu min grannes hjord!“ Okserenen gikk tilfjells som den var befalet, som om den hadde forstand som et menneske. Men hans granne visste ikke at grannen som han gjorde uskjel, var en noaide. Den rikere foraktet sin granne, fordi han ikke var så rik som han selv.

Da voktet den utklædde hvite okseren den rikes hjord, og okserenens eier ser og den rike ser, at den fattigeres hvite ren går langs fjellet hen til den rikes hjord. Da renen var kommet op på fjellet, hentet den fattigere igjen sin hjord hjem og bandt atter sine kjørerener og flyttet straks derfra, og han sa ikke noe. Den rike kom ikke mer flyttende, fordi den hvite ren hadde ført hans hjord ut over et flog, og således omkom den rikes hjord alle som én, og han behøvde ikke mer å røre på sig. Han fikk arbeide nok under floget med å samle kroppene og han orket ikke å ta vare på dem. Således blev han fattig; hele hans eiendom blev til intet. Men den hvite okserenen som var utsendt, kom ikke tilbake til sin egen hjord og gikk heller ikke ut over floget.

3. GRYTEN KOKER UTEN ILD.

Engang ror en fisker ut på sjøen for å dra kokefisk, og han kommer i land og hadde dradd kokning, og han skjærer op fisken i gryten. Kokken er på låven, og hun er en kvinne, men noaide.

guolastæd'dje mannat sun goattai ja dakkat dola ja malistet dan guollebade. Muttǫ malistæd'dje daddja: „Im mon jowta; mus læ hollo bar'go loavon: halmak cab'mit ja gor'nek sɛw'njet." De daddja guolastæd'dje: „Don galkak var'ga malistet." Go guolastæd'dje dan dajai, de sut'tagodi malistæd'dje ja daddja: „Buvte var'ga guollebade dēk!" De vieʒʒai guolastæd'dje bade ja guddi lovvui malistæd'dje lusa. De bajedi malistæd'dje dan bade halmait nala; de duol'dagodi guollebatte. De daddja guolastæd'dje: „Don boaltak ollis hal'ma-loavo." Muttǫ sus i læm mikkegen dolait, muttǫ batte dan ditti duoltai halmait nal'de ilma dolagæt'te. De imastalla guolastæd'dje, mi dat gal'ga lække, go batte duol'da halmait nal'de ilma dolahække. De daddja malistæd'dje: „Dɛinago don sidak nuvt hoappon borrat, de vɛr'te dun eʒat borramhallo duoltahet guollebade (lække dollan bade vuolen).

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

144.

Okta gæi'de-olmai daddja æra olbmaidi, atte son manna duom muorragæʒi sisa, ja nubbi gæʒi boatta olgus. De dat gæi'di manai dam muorragæččai, ja doid mielast oroi, atte dat manai čađa muora. Muttu li ak'ta ak'ka doares bæl'de (guk'ken eret), maid dot čalbmegæi'di i diettam, ja go bođi daid olbmuid lusa, de bak'kudi dɛida: son oini: dat guoggardi duom dim'bar miel'de.

(Per Bær 1924.)

145.

Dat læ maïlmis nu atte muttin bardnit go gawdnit vuogas nieidaid, de ad'det muttin moad'de suor'bmasa ja muttin liini sanemær'kan dehege gihlin daid sagaid baggjeli, atte soai læba loppadad'dan. De soai'ta nu, atte niei'da šad'da vuos'temielaid ige valde šaten bardni. De ad'da ruok'tot daid gihlid, ja de bar'dni dakka ieʒas nu buorrin nieida vuos'ta ja falla nii'di ovta suor'bmasa skæŋ'kan dan vassan

Fiskeren ber henne gå til gammen og gjøre op varme og koke fiskegryten. Men kokken sier: „Jeg har ikke tid; jeg har meget arbeide på låven; halmen skal bankes og kornet drøftes fra avnene.“ Fiskeren sier: „Du skal koke i en fart!“ Da fiskeren sa det, blev kokken sint og sier: „Bring i en fart fiskegryten hit!“ Fiskeren hentet gryten og bar den til låven til kokken. Hun satte gryten op på halmen; da begynte den å koke. Fiskeren sier: „Du brenner op hele halmlåven.“ Men hun hadde ikke noen ild; gryten kokte allikevel på halmen uten ild. Da undres fiskeren på hvad det kan være, at gryten koker på halmen uten ild. Kokken sier: „Fordi du vil spise så snart, må din egen mathug få fiskegryten til å koke (være ild under gryten).“

144. SYNKVERVING.

En synkverver sier til andre menn at han vil gå inn gjennem den ene enden av et tre og komme ut av den annen. Så gikk han inn gjennem den ene enden av treet, og det tyktes hine at han gikk gjennem treet. Men der var en kone et stykke derfra, som synkververen ikke visste av, og da hun kom til mennene, sa hun til dem, at hun så han krøp langs tømmerstokken.

145. Å SETTE DAUINGER PÅ FOLK.

Det er så i verden at noen gutter, når de finner piker som passer dem, undertiden gir noen ringer og undertiden et tørklæ som festegave eller pant på den avtale at de er forlovet. Det treffer så til at piken får imot gutten og ikke mer vil ha ham. Da gir hun festegavene tilbake, og gutten anstiller sig så blid mot piken og tilbyr henne en ring som gave for den svundne kjærlighet, og han

rakkisvuođa baggjeli ja dakkalud'da, atte i son læt sut'tan nii'di ige ane bahan, go niei'da ruok'tot dagai loppadusaidis. Muttu dan ditti læ bar'dni suoli suttas nii'di ja manna ja occa daggar goan'stas olbmuid, noidid, ja bijaha nieida ala baha vuor'jagid. Go niei'da læ val'dan ovtage suor'bmasa ieʒʒas lusa, de bas'tet dat baha vuor'jagat nii'di dehege jameŝguoʒʒat. Muttu jos i læt val'dan mai'dege, de æi baste.

Dat lei muttin niei'da, gæn namma lei Owleŝ El'le; sus leggje ollo irgit, ja son i val'dan daid. De lei muttin ir'gi Suomas ere, gutte bijai bahaid nieida ala, ja niei'da buoc'cai ja buoʒai gæsi; čak'čat jami. De haw'daduvvui muttin jogaŝ-gad'dai, mi goč'čujuvvu Laguŝ-jogaŝ.

De lei muttin olmai, gutte oroi lullelis muttin jaw'rigaddis gæsi. Dat jaw'ri goč'čujuvvui Rai'sajaw'rin. De lei dat vuoras olmai muttomin gæsset čok'kame olgubæl'de goađi; de oaidna lad'delaʒʒaid, mat bowtet davil nu ollo, ja dat leggje aive raggjerikkugat. Si bowte addja lusa; dat vuoras ad'dja ar'vidi, movt dal lei. Son jærai dain lad'delaʒʒain, gos dat leggje vuol'gan. Si mui'tale: si leggje vuol'gan Gag'-gavarre-ordas. Dat vuoras olmai ar'vidi, atte dat leggje don nieida baha bijagat, mat leggje far'reme ruovto-luodda Dat olmai lei riek'ta ar'vidan. Dat niei'da lei jabman, ja dat lad'delaʒʒat, dah leggje dat su bahas bijagat. Dat haw'daduvvui dan Laguŝ-jogaŝ-gad'dai. Go muotta ŝaddai, de val'de, rog'ge bajas ja dol'vu gir'ko-ædnami.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

146.

Mui'taluvvu, atte go su bar'ne nai'tali, væhaŝ aige maŋŋel de botte daggar vunuhas vuoiŋak su barne akka bajjeli, nuvt atte son ŝaddai dego dola sisa; i diettam gosa galgai. De fer'ti aj'ja riemmat su vækkehit ja vuojjit ruok'tot daid vunuhas vuoiŋaid dokku, gos si lejje boattam. Dat galgai læt su ow'dalaŝ ir'gi, gutte miela lei sunnji annam. Son goččoi su manaides ja maida æra ol'muid mannat lok'ti,

later som han ikke er sint på piken eller tar det ille op at hun tok sine løfter tilbake. Men allikevel er gutten hemmelig sint på piken og går og søker sådanne kunstmenn, noaider, og får satt slemme plager på piken. Hvis piken har tatt en eneste ring til sig, skader de slemme plager eller dauingene henne. Men hvis hun ikke har tatt noe, gjør de ikke noe.

Det var en pike som het Elen Olsdatter; hun hadde mange friere, og hun tok ikke mot dem. Der var en frier fra Finnland, som satte ondt på piken, og hun blev syk og var syk om sommeren; om høsten døde hun. Hun blev begravet ved en liten elv som heter Lagusj-elven.

Det var en mann som bodde lenger syd ved et vatn om sommeren. Vatnet het Reisavatnet. Så satt den gamle mannen engang om sommeren utenfor gammen; da ser han kvæner som kommer nordenfra; de var så mange og var alle lemlestede. De kom til gubben; han skjønte hvordan det var. Han spurte kvænene hvorfra de kom. De fortalte at de kom fra skogbandet på Gaggavarre. Gubben skjønte at det var de slemme sendinger til piken som drog tilbake. Mannen hadde tenkt rett. Piken var død, og kvænene, det var de slemme sendinger til henne. Hun blev begravet ved Lagusj-elven. Da der kom sne, tok de og grov henne op og førte henne til kirkegården.

146. Å SETTE ONDE ÅNDER PÅ FOLK.

Det fortelles at da hans[1] datter giftet sig, kom kort efter sådanne onde ånder over hans sønns kone, så hun kom likesom inn i ild; hun visste ikke hvor hun skulde gjøre av sig. Da måtte gamlingen ta til å hjelpe og drive de onde ånder tilbake dit hvor de var kommet fra. Det skulde være hennes forrige frier som hadde hatt hug

[1] Burjok-Henrik (se nr. 152, 3).

ja das'tu riemai son ruoktot vuojjit daid bahas vuoiŋaid, ja dam lakkai besti son su barnis akka.

Go bahas vuoiŋat ruok'tot bottek su lusa, gutte daid læ sad'dėm, ja i nagad daid cag'gat, de si god'dik ieǯas.

(Talvik 1924.)

147.

Mi læt gullan: dās owdeš aigi sis'te læt adnan olbmut ollo goanstaid riggostuvvan varas. Dat læt adnan gir'kosad'duid, maiguin jugahit olbmuid, vai bissut riggisin, ja dat gal'ga fuol'ki læt, gæsa jugahit. Muttu go olmuš læ jukkan daid bahaid, de gal'ga oaǯ'ǯot juoga daggar jukkamuša, maina vuovsada, ja go visut vuok'sa olgus, mi læ čoawji sis'te, de bæssa dain bahain erit. Muttu jos gukka šad'da orrot daiguin, nu atte i bæsa vuok'sit, de æi vuolge visut erit dat bahat olbmu sis'te.

Dat ad'det gafe sis'te, ja go gaf'fe læ loikas, de dan sis'te dat dakket baha olbmui; muttu go gaf'fe læ bakkas, de bullet dat bahat æige nagat mai'dege bahaid dakkat olbmui, gutte jukka.

Dat ad'det viinin; dat dakket bunsa ja dasa biggjet ja daina jugahit olbmuid.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

148.

1.

Ok'ta olmai Guow'dagæinos oini smiergattoid. Son mui'tali atte de lei ok'ta stuora jaw'ri, mas lei hui buorre šal'ka, ja sus li hui viššalis vuojan, ja son lei vuoggjime; de son huomaši luodda nald ieǯas ow'dalis guok'te čap'pes lai'genođo, mah fieraiga mannjalaga, ja son gæč'čali vuol'git vuojehit, ja son ruottahi manjis nu ollo go vuojan nagudi ja veji ruot'tat; muttu son i jok'san dam mud'dui, atte lei olihit čas'kit sobbin; muttu hær'gi gal jovsai ok'te nu lakka, atte gosi

til henne. Han (gamlingen) bød sine barn og også andre folk gå op på loftet, og så begynte han å drive de onde åndene tilbake og således frelste han sin sønns kone.

Når de onde ånder kommer tilbake til den som har sendt dem, og han ikke formår å stanse dem, dreper de ham selv.

147. Å DREPE FOLK VED GIFT.

Vi har hørt at i forrige tider har folk her brukt mange kunster for å bli rike. De har brukt sand fra kirkegården som de har gitt folk inn i drikke, forat de skulde vedbli å være rike, og det skal være en slektning de gir det til. Men når en har drukket det onde, skal han få en sådan drikk at han kaster op, og når han kaster op alt det som er i maven, da slipper han fri for det onde. Men hvis han kommer til å beholde det lenge, så han ikke får kaste op, går det onde ikke helt ut av ham.

De gir det i kaffe, og når kaffen er lunken, gjør det som er i kaffen, mennesket ondt; men når kaffen er varm, brenner det onde op og kan ikke gjøre den som drikker, noe ondt.

De gir det i brennevin; de lager punsj og legger det i den og skjenker folk.

148. SMØRKATT.

1.

En mann i Kautokeino så smørkatter; han fortalte at der var en stor innsjø på hvilken der var meget god vintervei; han hadde en meget flink kjøreren, og han kjørte. Da blev han var på veien foran sig to sorte ullgarnnøster, som trillet efter hinannen. Han prøvde å kjøre efter dem og lot renen trave efter så meget som den orket og kunde trave; men han kom ikke så nær innpå dem at han kunde ha nådd til å slå dem med staven; men renen kom dem

bæsai cab'mit ow'dajulgiguin. Muttu dat leggji nu falit fierrat, atte i dεin jottan ruot'ti hær'gige. Su hær'gi vaibai ja livoi gerrėsa ow'di, ja dεina son i ǯ'ǯun gidda daid smiergattoid.

Smiergat'to læ daggar: dat læ guok'te unna čap'pes lai'ge-nođuǯa ovtas sparros, ja soai fierraba mannjalaga, go læba matkuštæme, ja soai læba nu falit, atte daid i jovsa balljo burin vuojaninge, ja gutte jok'sa smiergatto ja bot'ke gas'kat, de boat'kana jur sæmma aigi dat olmuš gas'ko gas'kat, gæsa gullet dat smiergattot. Dat čoag'ga vuojaid dan olbmui, gutte læ adnime daid smiergattoid.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

2.

Muttin dalos Laddis mui'taluvvun læ ow'dal: go gusat bowtet ruok'-tot ja go æmit gal'ga boččit, de i læt miel'ki, ja gæsi juokke bæivi leggje gusat daggarat. De šaddai čoas'kin-ai'gi, ja de al'ge adnit visti sis'te. De muttomin iđedes arrat boatta æmit navehi ja de oaidna, go læ degu čalmas, mi hæŋ'ga gusa ruovsis. De njagahi muoraǯa gitti ja manai ja časki jamas dan. Dat lei smiergat'to. Ja bijai dolli, ja jur daggaviđi buoc'cai nubbi dalo æmit ja šaddai hui hæitot. Ja dowdasti dan nubbi dalo æmidi, atte dat lei su smiergat'to, mi lei njamman gæsi nubbi dalo gusaid. Son lei dan gæǯil vuow'dan nu ollo vuoja, atte lei jur rig'gun. De addi nubbi dalo æmidi daid ruđaid ja de algi dærvašnuvvat daggaviđi.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

149.

De læi muttom vuorâs, gutte læi ieǯâs loppedâm birui, jâ son læi birus ollo æloi ǯ'ǯum, jâ go dat ai'ge lâkkâni, de i son diettam, movt son gâlgâi. De mânâi son bappâ lusâ rađe jærrât, jâ bap'pâ i diettam, mâi son gâlgâi âd'det sudnji rađđen. De fuobmaši son âtte nâw'det su æra nâmmi. Go âlmai dâm gulâi, de illusi, jâ go bâhakâs

engang så nær at den næsten fikk slå dem med forføttene. Men de var så snare til å trille at ikke engang en ren som løp, nådde dem. Hans ren blev trett og la sig ned foran sleden, og derfor fikk han ikke fatt på smørkattene.

En smørkatt er sådan: det er to små sorte ullgarnnøster, som henger sammen, og de triller efter hinannen, når de er ute og ferdes, og de er så snare at en næsten ikke når dem med en god kjøreren. Når en når en smørkatt og sliter den itu, slites nettop på samme tid det menneske midt itu, hvem smørkatten tilhører. Den samler smør til det menneske som har smørkatten.

2.

Det er før blitt fortalt om en gård i Kvænland at når kyrne kom hjem og husmoren skulde melke dem, var der ikke melk, og om sommeren var det sådan med kyrne hver dag. Så kom den kolde tid, og de begynte å holde kyrne i hus. Da kommer engang husmoren tidlig om morgenen ut i fjøset og ser at det er likesom en liten mage (nettmage) som henger ved juret på en ku. Hun lurte sig til å ta et trestykke i hånden og gikk og slo den ihjel. Det var en smørkatt. Hun la den på ilden, og nettop i samme stund blev husmoren på nabogården syk og blev meget dårlig. Hun bekjente for nabokonen at det var hennes smørkatt som om sommeren hadde pattet kyrne på nabogården. Hun hadde derfor solgt så meget smør at hun var blitt rik. Hun gav da nabokonen de pengene, og da begynte hun straks å bli frisk.

149. MANNEN SOM HADDE LOVT SIG TIL DEN ONDE.

Det var en som hadde lovt sig til djevelen, og han hadde fått meget gods av djevelen, og da tiden nærmet sig, visste han ikke hvordan han skulde bære sig ad. Da gikk han til presten for å spørre om råd, og presten visste ikke hvad råd han skulde gi ham. Da fant han på å gi ham et annet navn. Da mannen hørte det,

bođi lit'to-ai'gai, de jærâi bâhakâs: „Gos læ dâ âlmai?“ Mutto âlmai čajehi ieǯâs nâmâ, mâi son læi ođđâses oǯ'ǯum. De bâhakâs suttâi jâ mânâi ok'tân uvsâin, jâ nuvt bæsâi dâ âlmai-rivuš erek bâhakâsâ haldos jâ âddi bap'pi balka, jâ de mun vul'gim erek.

(Balto 1890, Sørreisa.)

150.

1.

Doluš sâmi bađmus-geđgi birrâ mon dieđâm uc'cân mui'tâlet; muttu dâm, mâid mon dieđâm, dâm mon mui'tâlâm:

Rad'dovuonâst siskebæl'de Čoalme væstâbæl'de vuonâ læ ok'tâ sierrâ čuoǯ'ǯo, hir'bmâd stuorrâ bâk'te, mi goč'čujuvvu Ibba-gir'ko. Dât læ guk'kelâb'bust oaidnet, dego livče stoppo dâhje gir'ko. Dam læk doluš sâmek bal'vâlâm ibmelen jâ læk oaffâruššâm dâsâ boc'cuid jâ šivetid. Dâmditti gaw'dnujek dâst ollo čoarvek jâ dâvtek. Dai'dâ læt nuvt, âtte sâmek goččudeddje dâm sin æppe-ibmelæsek nâmâ Ibba.

Buolbmâg gieldâst gaw'dnujek guok'te stuorrâ bađmus-sâje, mâk goč'čujek „Vuobmân-gieddek.“ Dât vuostâs læ Gol'levâre bæivebæle vieltest Æddjâsul'lu buottâ owstâbæl'de Dæno; nub'be læ Garcovare bæivebæle vieltest Ålleknjargâ buottâ owstâbæl'de Dæno. Dâinâ giddin læ lâwnje vuol'de hir'bmâd ollo boc'cu-čoarvek jâ dâvtek. Muttom sâje âin dâl gæi'gâjek čoar'vegæǯek bâjâs, jâ dak čoarvek læk muttomâk sâggâ stuorâb go dalâš boc'cučoarvek jâ nuvt ædnâg, âtte viekkâ stuorrâ gieddek læk juokke sâje lâwnje vuol'de dievvâ. Dâinâ giddin dow'dujek goattesâjek âin dal. Dâst mat'tâ olmuš oaidnet, âtte dât „Vuobmân-gâlles“ læ viekkâ gukkes âige âin assâm ovtâ sâjest, ow'dâlgo âin sirdi nubbe sâddjâi. Mui'tâluvvu, âtte dât „Vuobmân-gâlles“ i âdnâm suoppânâ ige bisso; muttu dušše čuwdin čujoti boc'cu âlâ, de dât âin gâččâi. Dâggâr stuorrâ noai'de læmâš lâm son. Mâs'kevâre âl'de læ mâidâi ok'tâ stuorrâ bađmus-gæđ'ge, mâid doluš sâmek læk bal'vâlâm jâ dâsâ oaffâruššâm boc'cuid.

(Samuelsen 1923, Tana.)

blev han glad, og da den onde kom til den avtalte tid, spurte han: „Hvor er den mannen?“ Men mannen viste sitt navn, som han hadde fått nytt. Da blev den onde sint og tok døren med sig da han gikk, og således slapp den stakkars mannen fra den ondes vold og gav presten lønn, og så reiste jeg bort.

150. OFFERSTENER (SIEIDER).

1.

Om de gamle lappers offerstener vet jeg lite å fortelle; men det jeg vet skal jeg fortelle:

I Smalfjorden er der innenfor Sundet på vestsiden av fjorden et frittstående, forferdelig stort berg, som heter Ibba-kirken. Det er på avstand å se til som en stue eller kirke. Dette berg har de gamle lapper dyrket som en gud og har ofret til det rener og kreaturer. Derfor finnes der mange horn og ben der. Kanskje det er så at lappene kalte denne sin avgud Ibba.

I Polmak sogn finnes to store offerplasser som kalles Vuobman-engene. Den første er på sydsiden av Gollevarre i skråningen midt mot Mannsholmen på østsiden av Tana-elven; den andre er på sydsiden av Gartsovarre i skråningen midt mot Alleknjarga på østsiden av Tana-elven. På de engene er der under torven forferdelig mange renhorn og ben. Etsteds stikker ennu hornspissene op, og hornene er til dels meget større enn renhorn nu for tiden og så mange at temmelig store enger er overalt fulle av dem under torven. På engene sees ennu gammetomter. Derav kan en se at Vuobman-kallen har bodd temmelig lenge på et sted, før han flyttet til et annet sted. Det fortelles at han ikke brukte kasterep eller børse; men han pekte bare med fingeren på en ren, og så falt den. Så stor noaide var han. På Maskevarre er der også en stor offersten, som de gamle lapper har dyrket og ofret rener til.

2.

Muttom rigges bâddje-âlbmå nâmmâ læi Lemėtâš. De bođi son muttomin ovtâ sieide lusâ jâ oini dam sieide lusâ čok'kijuvvum hirmos ollo boc'cučorvid. De jurdâšišgođi son: „Go mon goddåšim goddė, de gâle monge âddåšim siei'dåi mâi'dege. Muttu âidu go son læi dam jurdâšæmin, de aicåi son guok'te god'de-njirro ruottâ boattimen ječâs guw'lui, jâ de âin čuoǯǯåstævå maŋŋåsæskå gæč'čât jâ de fâståin ruottåstævå jâ ruot'tâvâ giddâ bis'so-baččådâkki guow'do su jâ bissånæigå âidu su buottâ luowdåi. Lemėtâš båǯi guk'tuid jamås, njuovåi guk'tuid jâ rajåi ige âd'dåm siei'dåi mâi'dege. Mâŋŋėl mânåi son jâ vieǯǯåi dâid goddi biergoid jâ vuoššåi jâ boråi hæg'gâsis. Lemetâš læi hirmos riggis bâddje-âlmåi, jâ sust leddje ollo boc'cuk.

Nubbė jâgi âidu dâm sæmmå åigi, go son læi siidåinis dâm sieidė lâkkâ, de bođi son dâm sieidi lusâ, jâ de oaidnå son god'di-baččådâgâ duokkin dego suk'kis sieđ'gâbotto. De jurdâši son, âtte æi dâggu gâl'gâm læt sieđgåk. De mânåi dokku gæč'čât, jâ mâid josgo vit'tâ logi hærgik (leddje) jabmåm jur'bmåi jâ dâi čoarvik orruk su mielåst dego sieđ'gâbot'to. De dowdåi son, âtte dâk leddje buokrâkkån su hærgik; muttu ruŋgok gâli leddji buok muottâk vuol'de jâ æige oi'dnum ærå go čoarvik. Hær'ge-čorâ læi jabmåm, dâinâgo son gielisti sieidi jâ ige âd'dåm dâsâ mâi'dege; dâstgo gutte loppėd siei'dåi mâi'dege jâ i âddi, de i gævâ sudnji burist goas'sege.

(Holm, Polmak.)

3.

De lei ok'ta boares olmai, gutte lei hui likkulaš gulid oaǯ'ǯot muttin jawrist. Son valdi alces ovta nuorra olbma guoibmen, gutte diđi, atte son ani sieidi. Go soai bođiga jawre lusa, de soai suoppoiga nuotti ja oaǯǯoiga olo gulid. Go ækked šaddai, de soai vuoššaiga gulid, ja go batti dul'degođi, de valdi boares olmai vuoja ja bijai sierra nuvt atte nuorra olmai dam i gal'gam oaidnet. Go soai leiga gær'gam borramest, de soai bijaiga nok'kat; muttu nuorra olmai goǯi javohaga nuvt, atte boares olmai dam i ar'vedam. Go boares olmai lei væl'-

2.

Det var en rik fjell-lapp som het Klemet. Engang kom han til en sieide og så at der ved den var samlet svært mange renhorn. Da tenkte han: „Om jeg skulde få en villren, skulde også jeg gi sieiden noe.“ Nettop som han tenkte dette, fikk han se to villrensimler som kom løpende mot ham. Ofte stanser de for å se sig bak, og så løper de igjen og kommer på skuddhold midt for ham, og de stanset likeoverfor ham i samme skuddlinje. Han skjøt begge ihjel, flådde dem og gjorde dem til, men gav ikke sieiden noe. Siden gikk han og hentet kjøttet, kokte og satte det tillivs. Klemet var en svært rik fjell-lapp og hadde mange rener.

Næste år nettop på samme tid, da han med sin heim var i nærheten av sieiden, kom han hen til den, og da ser han i en avstand som skuddvidden for villren likesom et tett vidjekratt. Han tenkte at der skulde det ikke være vidjer. Han gikk da dit for å se, og se, femti okserener lå døde i en dunge, og deres horn så for ham ut som et vidjekratt. Da kjente han at det var hans okserener allesammen; men kroppene lå helt under sneen og ikke annet enn hornene såes. Renflokken var død, fordi han løi for sieiden og ikke gav den noe; for den som lover en sieide noe og ikke gir det, ham går det aldri godt.

3.

Det var en gammel mann som var meget heldig til å få fisk i en innsjø. Han tok med sig en ung mann som visste at han hadde en sieide. Da de kom til sjøen, kastet de noten og fikk mange fisk. Da det blev kveld, kokte de fisk, og da gryten begynte å koke, tok den gamle mann fettet og la det for sig selv, så den unge mannen ikke skulde se det. Da de var ferdige med å spise, la de sig til å sove; men den unge mannen våkte stilltiende, så den gamle mannen ikke skjønte det. Da den gamle mannen hadde ligget litt og han

lam oanehaǯǯa, ja son doaivoi, atte su olmai lei nok'kam, de njagai son olgus, valdi vuoddjalitti ja manai fadnasi ja sugai ras'ta joga. Go son bođi dokku, de manai son ovta vil'ges jor'ba gæđge lusa, maid son vuoidai vuojain, ja son manai fadnasi, bođi ruok'tot ja nokkai. Das'tu njagai nuorra olmai fadnasi, sugai ras'ta joga, valdi dam vui'dujuvvum gæđgi fadnasi ja suwdi guow'do jawre, gosa son dam bal'kesti, ja sugai ruok'tot nok'kam varas. Go son likkai bajas, de manai son olgus oaidnem ditti, movt olgubæl'de lei, ja son aicai, atte gæđ'gi lei sæmma sajest.

Dam bæive soai biwdiga, muttu soai æba oǯ'ǯum olo gulid, ɛitu dam mađi, atte soai vuoššaiga, ja dak leddjė hui silik, nuvt atte soai oaǯǯoiga hui un'nan vuoja. Muttu boares olmai vur'ki vuoja su lit'-tasas. Nuorra olmai ar'vidi dam hui burist; son bijai nok'kat, dainago son diđi, maid boares olmai galgai. Go boares olmai lei ruok'tot boattam, de manai nuorra olmai olgus ja sugai gæđgi lusa, maid son valdi fadnasi, ja čanai nubbi stuora gæđge dasa hui nannuset væddaih guoim gidda, sugai guow'do jawri ja sup'pi dokku, bođi ruok'tot ja nokkai. Go iđed lei šad'dam, de manai son olgus, ja son oini, atte gæđ'gi lei fastan sæmma sajest. Son šaddai sagga ibmaši; muttu son oroi javohaga.

Dam bæivi biwdiga soai maida; muttu æba soai oǯ'ǯum mai'dege gulid, vaiku soai oiniga hui olo gulid alu go soai suoppoiga nuotti. Muttu go nuotti bođi gad'dai, de æba soai oǯ'ǯum mai'dege. De dajai nuorra olmai atte: „Hæitok bai læge du ibmel.“ Boares olmai ar'vidi, atte su ibmel lei billestuvvum, ja son suttai nu sagga olbmas ala, atte son aigoi su god'dik. Nuorra olmai fer'ti battarek dađe buoreb, mađe fargabut. Boares olmai baʒi ok'tu ok'tan nuttin ja fadnasin; muttu son oaǯǯoi nu olo gulid, atte son i sattam raddjak.

(Johan Kitti 1888, Loppa.)

4.

Ellenjargast læ ok'ta siei'di. Dobbe gaw'nu dalge birra dâm gærge boc'cu-čoarvit jâ æra davtit. Muttomin loppedi ok'ta olmai, go mædda sugai: „Jos mon goddam bal'da, de gâlgak oaǯ'ǯot čolit.“ Son goddi

mente at hans kamerat var sovnet, listet han sig ut, tok fettkoppen og gikk til båten og rodde over elven. Da han kom dit, gikk han til en hvit, rund sten, som han smurte med fett. Han gikk til båten, kom tilbake og la sig. Siden listet den unge mannen sig til båten, rodde over elven, tok den smurte stenen i båten og rodde med den mitt ut på sjøen; der kastet han den og rodde tilbake for å legge sig. Da han stod op, gikk han ut for å se, hvordan det var utenfor, og han så at stenen var på samme plass.

Den dag fisket de, men fikk ikke mange fisk, nettop så meget at de kokte, og fiskene var meget magre, så de fikk meget lite fett. Men den gamle mannen gjemte fettet i koppen sin. Den unge mannen skjønte det meget godt; han la sig til å sove; for han visste hvad den gamle mannen skulde. Da denne var kommet tilbake, gikk den unge mannen ut og rodde hen til stenen; han tok den i båten og bandt en annen stor sten riktig fast til den med tæger, rodde midt ut på sjøen og kastet den der, kom tilbake og la sig. Da det var blitt morgen gikk han ut og så at stenen igjen var på samme plass. Han blev meget forundret, men tidde stille.

Den dag fisket de også, men fikk ingen fisk, skjønt de så riktig mange, når de kastet noten. Men når noten kom i land, fikk de ingen. Da sa den unge mannen: „Din gud er nok dårlig.“ Den gamle mannen skjønte at hans gud var utskjemt, og han blev så sint på kameraten sin, at han vilde drepe ham. Den unge mannen måtte flykte, jo snarere, dess bedre. Den gamle mannen blev alene igjen med noten og båten; men han fikk så mange fisk at han ikke kunde gjøre dem til.

4.

På Altenes står en sieide. Der finnes ennu omkring stenen renhorn og andre ben. Engang lovte en mann, da han rodde forbi: „Hvis jeg får en kveite, skal du få tarmene.“ Han fikk en stor

stuora bal'da; muttu go bođi gærge buotta, de dâjja: „Bâika mon dunnji âddan, muttu im bal'dačolit.“ Jâ de šâddai nu gârra dal'ki, âtte il'la son bir'gihi jeʒas, vâiku lei dâst ow'dalaš nu goal'ki jâ buorre dal'ki. Dâm oaʒʒoi son, go betti sieidi.

(Anders Larsen 1900, optegnet i Rafsbotn i Alta.)

5.

Dât læ dobbe bâjjel Cæican-valâit ok'tâ stuorâ gær'gė, mâit goč'čuje Jiettânâssan. Dobb ât lavije bâjje-ol'mut ow'dâlâš aigi offâruššat boc'-cuit dɛihe færâ mâit, ow'dâl go vul'ge vuojâhet boc'cuides râs'ta Jekkarvuonâ, dɛihe ow'dâl go dol'vu dɛit bâjjel jiekki, âmas æi hæv-vânet boc'cut.

Gir'kot læ ok'tâ varresæi'ni Bah-njargâs. Dam varresæini miel'de læ čacci gol'gân jâ læ rakkâdân dâggar čap'pes govait, mâh læ oai'nit dugo uk'sâ jâ klasât. Dâs lâkka lajje læ ok'tâ stuorâ gær'gi mâit, mi læ oai'nit dugo bap'pâ. Dâs læ oai'vi dugo ol'mus jâ vil'gis kravva birra čævehâ. Dân lavije goč'čot Bap'pân. Dɛidâ gir'koidi lavije ow'dâlâš ol'mut offâruššat.

Bâjje-ol'muin læ læmâš ow'dâl immilât duoddârih nâl'de, mâidi dât lavije offâruššat. Dâh lejje dâggar gærgit, mât lejje gukkudaluʒât, mâid dât lavije cæg'got jâ jieʒâ dâs'tu vela divvot dɛit æmbu ol'mu-lagaʒen, dugo čâlmit rakkâdet riššas jâ nuh ɛin. Muttin dâggar im-milât lejje dušše jal'ŋat dâihe jieʒa dâggar diŋgat. Dāl dât goč'čujet dâggar govait dege dɛit boares immilit sei'din.

(Salomon Nilsen 1884, Kvænangen.)

6.

Gærdi leiga guok'te barni væhaš ow'dalaš juwlait bal'da-varo gæssi-men Bah-njar(ga)-fawlis; de loppideiga soai, jos soai oaʒ'ʒobæva stuora bal'da, de gâl'gaba soai oaivi offaruššat Bah-njar-gir'kui. Go soai leiga gæssam væhaš aigi, de oaʒoigeiga soai stuora bal'da. Go soai gærgaiga varo gæssimes, de sugaiga soai sii'di ævage âd'dan mâi'dige

kveite; men da han kom midt for stenen, sier han: „En skitt gir jeg dig, men ikke kveitetarmer“. Og da blev det uvær, så han med nød og neppe berget sig, skjønt det litt før var stille og godt vær. Det fikk han, fordi han narret sieiden.

(Fortalt av en 80-årig mann, som sa at dette hendte i hans bestefars tid.)

5.

Det er der over Vassnes en stor sten, som de kalte Risen. Der pleide fjell-lappene før å ofre rener eller snart ett, snart et annet, før de lot sine ren svømme over Jøkelfjorden eller før de førte dem over jøkelen, forat renene ikke skulde omkomme.

Kirkene er en fjellvegg på Kvitebergneset. Langs denne fjellvegg har vannet runnet og laget sådanne svarte billeder som er å se til som en dør og vinduer. Der i nærheten er også en stor sten, som er å se til som en prest. Den har hode som et menneske og hvit krave om halsen. Den pleide å kalles for Presten. Til de kirkene pleide folk før å ofre.

Fjell-lappene har før hatt guder på fjellviddene som de pleide å ofre til. Dette var sådanne stener, som var langaktige og som de pleide å reise op og siden selv stelle på, så de blev mere lik et menneske; de gjorde likesom øine av svovel o. s. v. Noen sådanne guder var bare trestubber eller andre sådanne ting. Nu kaller de sådanne billeder eller de gamle guder for sieider.

6.

Engang var to gutter litt før jul og trakk kveitevad på Kvitebergdypet; da lovte de at hvis de fikk en stor kveite, skulde de ofre hodet til Kvitebergkirken. Da de hadde trukket en stund, fikk de en stor kveite. Da de var ferdige med å trekke vadet, rodde de hjem og gav ikke kirken noe. Da de kom hjem, trakk de båten

gir'kui. Go soai boriga sii'di, de soai gesiga vânnasa bâjas, bijaiga bal'da staf'fui. Ow'dalgo soai gærgaiga rajjat bal'da, de ælaski baldis jâ riemai likkadet, jâ de čierasti njiw'le-fierva miel'de gidda mæra rajjai, jâ ow'dalgo barneguovtos oliga čuolastet gidda bal'dai, de lei dâh juo čaʒist jâ vuojjali faw'lai fâstain. Barneguovtos baʒiga čuoǯ'ǯot jâ gæč'čat, go baldis mânai.
(Ole Hansen 1892, Kvænangen.)

7.

Gærdi lei ok'ta olmai goddit vaʒ'ʒimen Bahnjarga nâl'de. Go son lei vaʒ'ʒam ollis bæivi ige gaw'nan ovtage, de loppidi son, jos son vela gaw'na ovtage goddi, de ai'go son âd'dit čorvit Bahnjarga gir'kui. Go olmai lei vaʒ'ʒam væhaš aigi, de gawnai son guok'te stuora god'dehærgi, mâh leiga dorrun nu gukka, âtte čoarvek lejje sor'rum ok'ti. Olmai bori jura lâkka; de jurdaši son, goabba son duoin gâl'ga baččet dāl. De fuom'mai son, âtte nubbis, mi lei stuorip, dâs lejje mâida hui stuora čoarvit. De jurdaši olmai: „Im âdde gâl mâi'dige Bahnjar-gir'kui; gâl mon dal goddam ovta goit.“ Go son lei dam jur'dilan, de ærraneiga goddiguovtos ja leiga dego bosaduvvum iret su čâlmit owdas.
(Ole Hansen 1892, Kvænangen.)

8.

Duogabæl'de (nuorta-lulabæl'de) Girunvare læ stuora bak'ti, dego stuora gar'din, brattis bajas. Mattis Mattisen Hætta (dat lei mu ad'djarokki viel'lja) vaʒʒi muttimin dam guora ja valdi čorvid. De son gosi raimahalla daiguim; de riemai dego mænahuvvat, ja čalmek sewnjude. Son fer'ti mac'cat doal'vot ruok'tot sæmma gæđge gurri.
(Per Bær, 1924.)

op og la kveiten i båtstøen. Før de blev ferdige til å sløie kveiten levnet den op og begynte å røre på sig; så rente den nedover den sleipe fjæren like til sjøen, og før guttene nådde til å hugge den fast, var den alt i vannet og svømte igjen ut på dypet. Guttene blev stående igjen å se på at kveiten reiste.

7.

Engang gikk en mann efter villren på Kvitebergneset. Da han hadde gått hele dagen og ikke funnet noen, lovte han at hvis han enda traff på én villren, vilde han gi hornene til Kvitebergkirken. Da han hadde gått en stund, traff han på to store villrenokser som hadde slåss så lenge at hornene var viklet i hverandre. Mannen kom ganske nær; da tenkte han på hvem av dem han nu skulde skyte. Han la da merke til at den ene som var størst, også hadde meget store horn. Da tenkte han: „Ikke gir jeg Kvitebergkirken noe; jeg får nu nok allikevel den ene.“ Som han tenkte det, skiltes renene fra hinannen og var som blåst vekk for hans øine.

8.

På baksiden (sydostsiden) av Girunvarre er et stort berg, likesom et stort hus, bratt opover. Mattis Mattisen Hætta (det var min avdøde bestefars bror) gikk engang forbi der og tok horn. Da blev han næsten vettskremt med dem; han begynte å bli likesom dåneferdig, og det sortnet for øinene hans. Han måtte vende om og bringe hornene tilbake til samme stenen.

Anm. Det er en frittstående sten.

9.

De lei muttin olmai, gæn namma lei Issahaš Owla; son lei gafestallame; de jurdaša: son dat gal vuol'ga gæč'čalit, jogo læ næwri hal'dui ad'dujuvvun nu stuora fabmo, atte væddja juoi'daid. De manai Owla Onnegæđgi lusa ja dajai: „Jus dal bowtet guok'te god'desar'va, de son bačča daid ja ad'da nubbi gæđ'gai, vai bis'so boazolik'ko.“ Go son lei daddjan dan, de bowte guovtil ok'ti guok'te god'desar'va. Soai skalbmesteiga ok'ti, ja dar'vane čoarvit ok'ti nu nannusit, atte olmai jurdaši: duot æi bæsa goasge luovos. De valdi bisso ja sik'tegođi ja jur sæmmas jur'dila: son i adde duon gæđ'gai mai'dege, go son dal bačča duoid sar'vaid. De ow'dalgo hap'pehi baččit, bæsaiga dat sar'vat guovte saddjai ja ruottasteiga ja manaiga gæinoska miel'de.

Go davas guw'lui manna Roggilvaggis, de læ algos jokka, mi goč'čujuvvu Fawrisjokkan, ja de læ čacca, mi goč'čujuvvu Onnečacca, ja dan al'de læ gæđ'gi, mi goč'čujuvvu Onnegæđ'gi. Dat læ luod'danan gæđ'gi, mas læ rakko gaskas, ja dobbe læt ollo čoarvit ja čoar'vebastet ja ruđat ja juokkelagaš diŋgat. Dεid læt makkaš ow'dalaš olbmut bal'valan dan gæđ'gai.

Go Aslat Loggji jođi gæsse-oruhakki, go ol'li Gir'jegaisa raddjai, de činjadi son ja humai sow'kusid, go manai mæd'del. Go Roggilraigis sisa manai, de činjadi son ja siđai činjadit buot olbmuid, mat leggje su faros. De manai son Onnegæđgi lusa ja buorastat'tali ja njoarai viini dan gæđgi ala.

Æi galga bædnagat ciellat, go ælo vuoggjelit sisa oruhakki Roggilvag'gai. De lavijet jasat dehe iisat baggjin gaisain gač'čat, mat gobmardallet ok'tasæset. Jus bædnagat cillet, de gač'čet dat iisat ja god'det bowcuid.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

10.

De lei muttin bar'dni, gæn namma lei Morten; son čok'kadi Sieidi guoras ja dagai čoar'vegiela. De jur'dili: son dat gal gæččala, jogo læ nu ollo fabmo duon gæđgis, atte dat væddja mai'dege. De dajai

9.

Der var en mann som het Ole Isaksen; han kokte kaffe; da tenker han: han skal prøve om der er gitt den onde så stor makt at han formår noe. Han gikk da til Lykkestenen og sa: „Hvis der nu kommer to villrenokser, skal jeg skyte dem og gi den ene til stenen, forat renlykken skal vare.“ Da han hadde sagt det, møttes to villrenokser fra to kanter. De stanget hinannen, og hornene blev sittende så fast at mannen tenkte: de der slipper aldri løs. Han tok børsen og begynte å sikte og i det samme tenkte han: jeg gir ikke den stenen der noe, når jeg nu skyter de renoksene der. Da slapp renoksene løs før han nådde til å skyte, og løp avsted og fór sin vei.

Når en går nordover fra Roggildalen, er der først en elv som heter Favrisjokka, og så er der et vannskjell som heter Onne-tsjattsa, og på det er der en sten som heter Lykkestenen. Det er en kløvnet sten med en revne i midten, og der er mange horn og hornskjeer og penger og alslags ting. Dem skal folk før i tiden ha ofret til stenen.

Når Aslak Loggje drog til sommerplassen og nådde til Girjegaisa, pyntet han sig og talte hviskende, når han gikk forbi. Når han fra Roggilhullet gikk inn (til sin sommerplass), pyntet han sig og vilde at alle folk som var i følge med ham, skulde pynte sig. Så gikk han til Lykkestenen og hilste den og helte brennevin på den.

Hundene må ikke gjø, når de driver hjorden inn til lægeret i Roggildalen. Da pleier snefonner eller is å falle ned ovenfra fjellene som bøier sig sammen. Hvis hundene gjør, faller is ned og dreper renene.

10.

Der var en gut som het Morten; han satt ved sieiden og laget et håndtak av renhorn til en kastetømme. Da tenkte han: han skal nu prøve om der er så megen makt i den stenen der at den formår

son gæđ'gai: „Jus dal bowtet guok'te bowcu, de son njuovva đan gæđ'gai daid, vai šad'da riggis.“ Go son lei daddjan dan, de bowte guok'te čærbmaha dasa. Dat leiga aččí viellja čærbmahat. De dajai Morten: „Baška hal son dudnje ad'da.“ Go dan dajai, de jaw'ke dat čærbmahat.

De lei muttomin vuot sæmma sieidi guoras; de oaidna đan vil'ges gæđgi. De jurdaša: son dat dal guod'da duon gæđgi jaw'rai, ja de manai ja valdi gæđgi ja bal'kesti jaw'rai ja vulgi ieš ja vaʒʒi bæivi ja bođi fasten sæmma sieidi lusa. De oaidna đan vil'ges gæđgi, go læ fas đan siei'degæđgė al'de. De son valdi fasten đan vil'ges gæđgi ja guddi jaw'rai ja bal'kesti vel miha guk'keli ja vulgi ja vaʒʒi fasten ovta jan'dura. Go jorgihi, bođi sæmma gæđgi lusa. De oaidna, go vil'ges gæđ'gi læ fasten sæmma gæđgi al'de. De velledi, ja rot'tije nakkarat. De niegadi, go bođi boares ad'dja su lusa ja lokka: „Dal don it oaǯǯo duottadit đan gæđgi æmbu. Jus don dal vel guoddat goalmadis jaw'rai, de i gæva bures duina.“ Dego son gul'lai, i son šat likkahallan gæđgi; son manai gæinos miel'de.

Dat vil'ges gæđ'gi læ olbmu oaivi mattusaš.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

11.

Dat lei muttin niei'da; su namma lei El'le Mar'ja. Dat lei bii'gan Aslat Lojis. De lei son guođohæme ja bođi Sieidevag'gai Sieidegæđgi lusa ja aicai hui čabba čoar'vebaste. I son maššan; de valdi son baste ja vulgi. Go leiga ol'len ruok'tot, de buoc'cai ja šaddai hui hæitot. De lokka Aslat Loggjė: „Don daidat likkahallan or'ro diŋgaid.“ De vas'tidi niei'da: son lei val'dan čoar'vebaste Sieidegæđgis. De siđai Aslat Loggji doal'vot ruok'tot đan baste. Niei'da doalvoi, ja go bođi ruok'tot, de lei dærvaš.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

noe. Da sa han til stenen: „Hvis der nu kommer to rener, skal jeg slakte dem til stenen for å bli rik.“ Da han hadde sagt det, kom to renkalver dit. Det var hans farbrors kalver. Da sa Morten: „En lort gir jeg dig.“ Da han sa det, forsvant renkalvene.

Engang var han atter ved den samme sieiden; da ser han den hvite stenen. Han tenker: nu skal jeg bære den stenen der ut i vatnet, og så gikk han og tok stenen og kastet den ut i vatnet. Selv gikk han avsted og vandret en dag og kom igjen til den samme sieiden. Da ser han at den hvite stenen igjen ligger oppe på sieidestenen. Han tok igjen den hvite stenen, bar den til vatnet og kastet den enda meget lenger. Så gikk han avsted og vandret igjen et døgn. Da han vendte om, kom han til den samme stenen. Da ser han at den hvite stenen igjen ligger oppe på den samme stenen. Så la han sig, og søvnen tok ham. Da drømte han at en gammel gubbe kom til ham og sa: „Nu får du ikke røre stenen mer. Hvis du nu enda tredje gang bærer den ut i vatnet, går det dig ikke godt.“ Da han hørte det, rørte han ikke stenen mer; han gikk sin vei.

Den hvite stenen er så stor som et menneskehode.

11.

Der var en pike; hun het Elen Marie. Hun var tjenestepike hos Aslak Loggje. Så gjætte hun og kom til Sieidedalen til Sieidestenen og fikk se en meget vakker hornskje. Hun kunde ikke bare sig; hun tok skjeen og gikk. Da de var nådd hjem, blev hun syk og blev meget dårlig. Da sier Aslak Loggje: „Du har kanskje rørt liggende ting.“ Piken svarte at hun hadde tatt en hornskje fra Sieidestenen. Da bad Aslak Loggje henne bringe skjeen tilbake. Hun gjorde det, og da hun kom hjem igjen, var hun frisk.

12.

De lei ok'ta olmai vuojehæme čorraga, ja son i daı'tun atte oainahallat olbmuidi dɛina čorragin. De son lei vuojehæme ovta sieidi mæd'del, ja son huomaši dan sieidi lakka ollo olbmuid jur iežas gæino nal'de, nu atte i læt æra saji gæidno gar'vit. De son bissehi ovta dieva duokkai dan čorraga, ja dat čora livoi dan dieva duokkai, ja dat i oi'dnu olbmuidi; dat læ gobis. Go livoi visut čora, de son njagai dievaid duogi ja manai dan sieidi lusa, ja dat olbmut æi oaidnan. Ja son dajai daina siidin: „Jus don dal vækkehat mu, nu atte mun bæsan mæd'del ieččan čorragin, nu atte dot olbmut æi oaine æige gula, de mun addan dudnje burid jugastagaid, go boadan nubbe havi dāggu du bak'te, ja addan vel buori ja varas duppat-lasta.“ Go son lei daddjan, de son oskoi nu ollo dan sieidi nala, ja son jurdahi: „Jus mun dal bæsan mæd'del daina čorragin, nu atte dot olbmut æi oaine, de mun galgan dam siei'dai doal'vot viini ja njor'rėt ovta gop'polakki ja ad'dit ovta buori duppat-lasta ja čiekkat sieidi vuollai.“ Ja son jurdahi aive daid sanid, go manai čorragis lusa, ja čora lei ɛin livvadæmi sæmma lakke go baži, dalle go manai sieidi lusa. Go son jur vuoggjeli čorraga, de son vel dajai obba čuoddjalit: „De dal galgat vækkehit mu, siei'di, ja dal moai vuoggjeled'ne čorraga, nu atte æi galga oaidnit dot olbmut,“ ja son vuoggjeli čorraga.

De lei ok'ta hui jal'ges bai'ki ovta saji lakka daid olbmuid, ja son fer'ti dam jal'gadasa vuojehit baggjel, go i læn gæidno æra saji; muttu dat olbmut æi oaidnan æi mai'dege, ja dat olmai manai mannjel dan sieidi lusa ja doalvoi gop'polakki viini ja duppat-lasta, nu go lei dalle loppidan. Son lokka hui ollo abo sieidis, ja siei'di vækkeha maŋga have, jus darbaha olmuš væk'kin; muttu olmuš gal'ga os'kot, ja olmuš gal'ga ad'dit, jus loppida mai'dege. Jus i adde, de i buris goihge gæva sudnje mannjel; son bartaska, go boatta mannjel dam bai'kai dɛihe daida lakkusida, goggu lei dalle ow'dal, go siđai vækkehit iežas. Ja dɛina olbmut lavijekge ad'dit siei'dai dam, maid loppidit, ja de manna singuin buris alohi vel mannjelnai dalle, go læt ɛin lakka dam sieidi, ja si læt hui buorit gawdnat lap'pum boc'cuid nai, dat olbmut.

12.

Det var en mann som drev en renflokk, og han vilde ikke bli sett av folk med den flokken. Så drev han den forbi en sieide, og han fikk øie på mange folk i nærheten av sieiden nettop på hans vei, så han kunde ikke gjøre en omvei på en annen kant. Han lot da renflokken stanse bak en bakke, og den la sig til hvile der og såes ikke av folkene; det var i en senkning. Da hele flokken hadde lagt sig, lurte han sig bak bakkene og gikk hen til sieiden og folkene så ham ikke. Og han sa til sieiden: „Hvis du nu hjelper mig, så jeg slipper forbi med min renflokk, uten at hine folk ser eller hører det, skal jeg gi dig gode drammer, når jeg næste gang kommer her forbi dig, og jeg skal attpå gi dig et godt og friskt tobakksblad.“ Da han hadde sagt det, trodde han så meget på sieiden og tenkte: „Hvis jeg nu slipper forbi med denne flokken uten at hine folk ser mig, skal jeg bringe sieiden brennevin og skjenke en halv kopp og gi den et godt tobakksblad og gjemme det under sieiden.“ Og han tenkte bare disse ord, da han gikk til sin renflokk, og flokken lå fremdeles og hvilte således som da han forlot den, da han gikk hen til sieiden. Da han drev flokken avsted, sa han enda ganske høit: „Nu skal du hjelpe mig, sieide, og nu driver vi to flokken så at hine folk ikke skal se den“, og han drev den avsted.

Det var ensteds meget flatt i nærheten av de folkene, og han måtte drive flokken over den flaten, da der ikke var vei annensteds; men folkene så ikke noe, og mannen gikk siden til sieiden og bragte den en halv kopp brennevin og et tobakksblad, således som han dengang hadde lovet. Han sier at der er særdeles megen hjelp i sieiden, og den hjelper mange ganger, når en trenger den til hjelp; men en skal tro, og en skal gi, hvis en lover noe. Hvis en ikke gir, går det en dog ikke godt siden; en kommer i forlegenhet, når en siden kommer til det stedet eller der i nærheten, hvor en var før dengang da en bad sieiden om å hjelpe sig. Og derfor pleier folk å gi sieiden det de lover, og da går det dem alltid godt også senere, når de er i nærheten av sieiden, og de er også meget flinke til å finne bortkomne rener, de folkene.

Lei ok'ta olmai dam sæmma sieidi lut'te manname ok'te; son valdi ovta hui čabba čoar'vebaste, mi lei her'vijuvvum hui fiidnat, ja dat lei hui čabbat, ja čoar've-boagan-oaivi maida valdi, mi li maida hui čabbat, ja son manai ruok'tot. Muttu i son oǯ'ǯun rafi dam vuostaš ija oađđit. De son fer'ti iđes go likkai, mannat ja doal'vot dam čoar'vebaste ja dam čoar've-boagan-oaive ruok'tot, ja de son gal oaǯǯoi rafi oađđit dan manjet ija, ige son mannjel šaten halidam val'dit mai'-dege, maid oini siei'degæđgi lut'te.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

151. BASSEVARIT BIRRA.

1.

Varek læk basoduvvum maŋkalagan oaffarušaitgum; her'vijen ovta stuora sarves-boc'cu elege hær'ge-boc'cu juokkelagan bai'nagitgum; čad'nujuvvujen dan stuora boc'cu stuora čorviden juokkelagan girjo-duvvum bai'nagak, makka leddjen gollelakkasas ja silpalakkasas ja gop'para-lakkasas ja vel juokkelagan bai'naga hamen, ja go dak nuvt leddje garvodam dan boc'cu čorvit juokkelagan hærvasvuodain, de lui'te si dan stuora boc'cu mannat varrai, ja dat guddi gaitin-lagas hærva čorvides nal'de, ja dat læi oai'nit ak'ta harhmulas boaʒo. De mɛita si ieǯak dol'vu oaffarušait varrai; dɛina galkai dat varre lækket basse, go si oaffarat'te ælebit, ja dokkǫ i bajas gal'gam boattet ak'-tagen olmus elege ak'tagen ælip, ilma go i oaffaratte. Oaffarbai'ke læi vare nal'de ak'ta stuora gær'ge, ja dak dol'vu oaffarit dan bai'kai, atte dat varre galkai lækket sin ow'davas'tidæd'dje, ja si gal'ge rokka-dallat dan vare, go siddjidi hætte sad'da. Dat læi sis dego ak'ta jipmel, dat varrė, ja si gal'ge soabadet ieǯasak dɛina varin rokkadu-saitgum. Dan varen si æi gal'gam borrat æige jukkat, ja jus guttegen dɛwtoit galkai varrai mannat baddjeli muorra-raje, de hæt'tui son gabmagides nuollat eridi juolkenes. Nissunak æi oǯ'ǯum lobe goar'-

Det var en mann som engang gikk til den samme sieiden; han tok en meget vakker hornskje, som var meget pent utskåret, og den var meget pen, og han tok også en beltespenne av horn som var meget pen, og han gikk hjem. Men han fikk den første natten ikke fred til å sove. Så måtte han om morgenen da han stod op, gå og bringe hornskjeen og beltespennen tilbake, og da fikk han nok fred til å sove natten efter, og siden hadde han ikke mere lyst til å ta noe som han så ved sieidestenen.

Anm. Denne sieide står i Nordreisa i Sieidevagge (se min „Lappische Opfersteine und heilige Berge“, s. 348).

Mannen vilde bruke skjeen og beltespennen som mønster.

151. HELLIGE FJELL.

1.

Fjell er helliget ved mangeslags offer; de pyntet en stor graren eller okseren med all slags farvede ting; til de store horn på den store renen blev bundet allslags brogede, farvede ting, som så ut som gull og sølv og kobber og allslags farver, og når de således hadde klædd renens horn med allslags pynt, lot de den store renen gå til fjells. Den bar allslags pynt på hornene, og det var en forunderlig ren å se til. De bragte også selv offer til fjellet; dermed skulde fjellet være hellig, at de ofret kreaturer, og dit op skulde intet menneske eller kreatur komme, uten at en ofret. Offerstedet var en stor sten oppe på fjellet, og de førte offer dit forat stedet skulde være deres forsvarer, og de skulde be til fjellet, når de kom i nød. Det var for dem som en gud, det fjellet, og de skulde forsone sig med fjellet ved bønner. På fjellet skulde de ikke spise eller drikke, og hvis et mannfolk skulde gå op på fjellet over tregrensen, måtte han ta komagene av foten. Kvinner fikk ikke lov til å stige op på fjellet, fordi de var urene; piker som var femten år og yngre, fikk gå op på fjellet uten komager; men eldre piker eller koner fikk ikke lov dertil; så hellig holdtes fjellet. Og enn videre skulde de ikke

mot bajas varrai, dɛinago si leddje buttesmæt'tomak, ja neitak, gudek leddjen vit'ta jage nubbe lokkai, dak ja nuorabuk besse varrai mannat gabmagæt'te; muttǫ æi boarrasup neitak elege akkak, æi oʒ'ʒum lobe varrai mannat; nuvt bassen ad'nujuvvui varre. Ja vela æi gal'gam gavvit rasit varen elege i gal'gam ak'tagen ælip boattit varrai baddjeli bajemus muora elege or'da-raddjai. Dat læi nuvt mui'taluvvum munnje; mun owtep aike ol'muis læi daggar jak'ko nuvtgo dasa læ mui'taluvvum.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

2.

De læi ak'ta olmai, gutte galkai gæč'čalet Basečokka, dɛinago dak mui'tale, at i nis-olmus gal'gam goar'mot Basečokka nala; mudoi de vɛvtai gidda. De olmai valti ja gar'vodi nissun-gappėra ja vuod'dagit ja goarhmoi Basečokka nala, ja de vɛvtai dokk ja čok'kai gol'ma jan'duran; mutte huomahi gurastet do gappiran bɛddjel niske bavte bɛddjel. De bæsai luvas.

(Lars Jonsen 1922, Salangen.)

152.

1.

Ruob'ba-daw'da (boak'ko-daw'da) čuovvo olbmuid faro mield dɛihe galvo sis'te gerres sis'te. Go olbmuk fuomašek dam, de si vuggjek sud'degad'dai ja čas'kit dam gerresa luovos hærgis ja hoi'gadek sud'-dai (sud'derai'gai); de i dat bæsa vii'danit. De njui'ko gal bajas ok'tan gerresin guovte have; muttu i nagad dam æmbu. De vuoddjo dokku.

(Per Bær 1924.)

2.

De li ok'ta boareslagan viisis, jier'bmas sabmelaš, mi lei vuoggjime Bos'sogop'pai gukkes raidoin, ja son vuji ovta gili čađa, ja son vuji nubbi gillai, ja go son bođi dam gillai, de son gulai, atte dal læ

rykke gress op på fjellet, og intet kreatur skulde komme op på fjellet over det øverste tre eller til skogbandet. Så blev fortalt mig; de folk som levde før mig, hadde sådan tro, som her er fortalt.

2.

Det var en mann som skulde prøve Base-tsjokka, fordi de fortalte at et kvinnemenneske ikke skulde stige op på Base-tsjokka; ellers blev hun sittende fast. Mannen tok en kvinnehue på og kvinnekomagbånd og steg op på Base-tsjokka, og han blev sittende fast der og satt der i tre døgn; men så kom han på å kaste huen over nakken ut over berget. Så slapp han løs.

152. FARSOTT.

1.

Poka (barnekoppene) følger med folk eller i gods i en pulk. Når folk merker den, kjører de til en våk, hugger pulken løs fra kjørerenen og skyver den ut i våken. Så får poka ikke komme videre. Den hopper nok to ganger op med pulken; men den orker det ikke mer. Så synker den der.

2.

Der var en gammelaktig vis, klok lapp som kjørte til Bossekopp med en lang raide, og han kjørte gjennem en grend, og han kjørte til næste grend, og da han kom dit, hørte han at nu gikk der en

gol'game daggar ar'teges daw'da, maih æi dieđe ok'tage olmuš; muttu si varohit, atte dat læ rot'todaw'da. De gulai dat sabmelaš, ja son ar'vidi, atte go son dal vuol'ga eret dan gilis, atte de čuovvola hui vis'sa dat daw'da su miel'de. De son stel'li raidos mannjalaga, ja sus lei ok'ta duol'lje-gerės, mas leggje duolljit gar'rujuvvun dievva gerrėsa. Dan gerrėsa son bijai buok manjemussi daina jur'dagin, atte jus dat gol'godaw'da vuol'ga su miel'de, atte vai manalivči daid dulljid gas'ki. Go son li gær'gan, de son vuod'djai Bos'sogop'pai daina gukkis raidoin, ja son diđi matke nal'de ovta sajis hui stuora joga, mas lei hui stuora heŋ'ge, man baggjel manai hui stuora jokka, nu atte dat lei hui stuora gor'ʒin, nu atte buli viel'gadin dah gor'ʒi, go manai baggjel dan heŋge. De son vuji jur dan gor'ʒegad'dai daina gukkis raidoin, ja son stel'li nu atte dat manjemuš gerės lei jur dan gorʒi buotta. De son bisani ja nuolai dan vuostaš gerrėsa ja ransaki juokke saji; muttu i son vikkun mai'dege, ja son nuolai ovci gerrėsa daina lagin, atte son ani hui varas, lægo daid sis'te mikkege ibmašid. De son bođi dan manjemus gerrėsa lusa, man sis'te leddji duolljit. De son nuolai dan gerrėsa, ja son gæččai juokke duol'ljemaccis hui varrogasat, atte lægo mikkege ibmašid. De son li gæč'čan gaska-mud'dui daid dulljid; de son huomaši ovta duolljė nal'de ovta viel'ga-dasa guolgaid sis'te, mi læi oaidnit dego olbmu snuolgat dehege daggar soar'pe-šlii've-čol'ga. De son ar'vidi, atte dat læ rot'todaw'da čuov-vomen su miel'de, ja dat læ mannan dulljid sisa. De son bijai daid dulljid fasten sæmma lakke ja garai fasten dan gerrėsa hui čaw'ga, ja son časki vuottaraipi gas'kat ja hoi'gadi dan gerrėsa hui jottilit dan buol'li gor'ʒai ok'tanaga dulljidguin nu movt lei gar'rujuvvun. Ja njoammo-daw'da, mi lei nađahæme daid dulljid sis'te, šaddai maida mannat dam gor'ʒai, ja dɛina lagin son duš'šadi ja goddi dan rot'to-dawda. Ja dam rajes i gul'lun šaten gos'tege gol'game rot'todaw'da dɛin baikin. Dɛina lagin olbmut ar'videggji, atte dat læ læmaš rot'to-daw'da daid dulljid gaskas. Dat lei jier'bmas sabmelaš, go hutkai nu ollo ja daina lagin besti maŋ'ga suokkana, nu atte æi oʒ'ʒun rot'to-dawda baggjelasaset.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

sådan underlig sykdom som intet menneske kjente; men de tenkte sig at det var pesten. Lappen hørte det og skjønte at når han nu reiser fra den grenden, så gir ganske visst sykdommen sig i følge med ham. Så ordnet han raiden sin i rekkefølge, og han hadde en slede med skinn, som var fullpakket med skinn. Denne sleden satte han allersist i den tanke at hvis farsotten reiste med ham, vilde den gå inn mellem skinnene. Da han var ferdig, kjørte han avsted til Bossekopp med den lange raiden. Han visste at der underveis ensteds var en meget stor elv, og ved den var der et meget stort flog, som elven falt ut over, så den dannet en meget stor foss, som gikk hvit, idet den gikk ut over floget. Da kjørte han med den lange raiden like til kanten av fossen, og han stelte det så at den siste sleden var like ved siden av fossen. Så stanset han og pakket ut den første sleden og ransakte overalt; men han merket intet, og han pakket ut ni sleder på den måte at han gav nøie akt på om der var noe underlig i dem. Så kom han til den siste sleden som skinnene var i. Han pakket ut sleden, og han så meget nøie efter i hver skinnfold, om der var noe underlig. Da han var kommet midtveis i skinnene, fikk han på et skinn se noe hvitt i hårene, som var å se til som menneskesnott eller som en spytteklyse. Da skjønte han at det var pesten som fulgte med ham og at den var gått inn mellem skinnene. Han la da skinnene likedan som før og snørte dem igjen meget fast ned i sleden, og han hugg dragrepet over og skjøv sleden meget hurtig ned i den skummende foss tillikemed skinnene, sådan som den var snøret. Og pesten som lå der nedkuret inne mellem skinnene, kom også til å gå i fossen, og således ødela og drepte han pesten. Og fra den tid hørte man ikke mer om at pesten gikk noensteds i de egne. Således skjønte folk at det hadde vært pesten som var mellem skinnene. Det var en klok lapp som fant på så meget og på den måten frelste mange sogn, så de ikke fikk pesten på sig.

3.

Muttom mui'talus læ mui'taluvvum njoam'modawda (roat'to-dawda) birra. Ok'ta ol'go-ænnam borjas-skip'pa, gutte lei buk'temen ol'go-ænnames daggar töjjavaraid, de gulla skip'par, go muttom töjja-gæros luoi'ma. De goč'čo son ol'maid guod'dit dam bajas, i dušše dam, muttu maida æra töjja-gæroid, ja dajja na: „Mi gal'gat daid goi'kadet." Go bieg'ga burist bossogođi, de hoi'gadi son dam gæro merri, mast son gulai luoi'mamen, ja go dat baʒalduvai, de čuoʒ'ʒeli bajas dam gærost nuvtgo ok'ta ol'mu-hammasaš ja vulgi doarridit, muttu i jok'-sam skippa.

Mui'taluvvu maida dābbege min baiki lakka ok'ta dappahus, maid boares ol'muk læk mui'talam. Dallego boak'ko jođi ja ærenoamaš čuovoi dat ol'muid miel'de, oroi Skirves muttom aj'ja, gæn namma lei Hɛnrik. Go son oai'na vannas boattimen suga, de oai'na son ovta fiina ol'ma čok'kamen mannjegæččen (skot'tasist), gæs lei okta varra-bol'lo gieđas. De cæl'ka son dalo-ol'muidi: „On'ne bottek guossek sii'di," ja dalle goččoi son manaid ja ol'muides buok mannat sisa. Dalle manai son ieš fier'vai ja vuos'taivaldi dam guossi. Go soai bođiga bajabællai ul'leraje, de son riemai cag'gat ige dat'tum su luoi'tit bajas vissui; muttu dasa son su goddi. Dam guossi namma goč'čujuvvui Boak'kon (boakko-daw'da), ja æna das'tu i guod'dam daggu šaddoid. Mui'taluvvu, atte dat lei, go dat jami, dugo ok'ta dar'febit'ta. Lei ok'ta suk'ki-vanas, gæn miel'de dat daw'da čuovoi.

Fast mui'taluvvu dam sæmma ol'ma birra, atte son nubbe æra have læ guod'dam ovta æralagan dawda sækka sis'te bajas Aw'ʒai ja hæŋ-gastam ovta muorra-oak'sai, ja dobbe son divti dam hæŋ'gat, das'sago dat gal'mui ja goikai.

(Talvik 1924.)

3.

Der er en fortelling om en smittsom sykdom (pest). Der var et utenlandsk seilskib som bragte tøivarer fra utlandet; da hører skipperen at det klynker inne i en tøirull. Han byr sine menn å bære den op, ikke bare den, men også de andre tøiruller, og han sier: „Vi skal tørke dem.“ Da vinden begynte å blåse godt, skjøv han den rullen som han hørte klynk fra, ut i sjøen, og da den blev tilbake, reiste der sig op fra rullen likesom en menneskeskikkelse og begynte å forfølge skibet, men nådde det ikke.

Der fortelles også her nær vårt sted om en hendelse, som gamle folk har fortalt. Dengang da poka (barnekoppene) gikk (og den fulgte især med folk), bodde der i Skillefjord en gammel mann, som het Henrik. Da han ser en båt komme roende, ser han en fin mann sitte i bakskotten med en bolle blod i hånden. Da sier han til folkene på gården: „Idag kommer fremmede til gårds,“ og da bød han sine barn og folk alle å gå inn. Selv gikk han da til fjæren og tok imot den fremmede. Da de kom ovenfor flomålet, begynte han å stanse ham og vilde ikke slippe ham op til huset; men han drepte ham der. Den fremmedes navn var Poka (pokesykdommen), og jorden bar siden ikke noe der. Det fortelles at han var, da han døde, som et torvstykke.

Det var en robåt sykdommen fulgte med.

Det fortelles igjen om den samme mann at han en annen gang har båret en annenslags sygdom i en sekk op i dalen og hengt den på en tregren, og der lot han den henge til den frøs stiv og tørket inn.

Anm. Dette skal ha hent for ca. 100 år siden. Henrik var en gankall, som var født på Burjok i Langfjorden og derfor kaltes Burjok-Henrik.

4.

Dat lei muttin ak'ko, gæn namma lei An'ne. Son lei guovteguolman. Muttomin bođi son sisa goattai ja mui'tali: „son læ oaidnan dal guok'te olbmu, ja dat olbmut æi læn albma olbmut; dat læt dawda vuolis." Olbmut boagoste su suoli; de jerre si: „Maggarat dat leggje?" „Nub'bi lei hui šoaw'kat ja das leggje čalmit nu bas'tilat, ja jiednjačoal'to lei njunis. Nub'bi lei ruok'sat ja gavvaris njunni ja hui buoi'di. De humaiga dat olbmat gas'kanæska. Nub'bi logai nubbin: son dat manna Guow'dageidnui ja god'da dobbe visut daid nuorra olbmuid." Daina bur'šo-ruk'ses-varagin dat logai: „Mana don doares belid; don dat bivat mannat sami-siidaid mielde." De logai dat nub'bi: „son dat i godde gal visut." De soai ærranaddaiga, ja nub'bi manai Guow'dagæino guw'lui ja nub'bi ærrani nuortas guowloid."

Dat ak'ko logai: „Dal boatta daggar daw'da, mi god'da Guow'dagæino nuoraid. Muttu daida, mat samigoađis læt, dai'da dat i læt nu garas dat daw'da." De bođi dat span'ska daw'da.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

153.

1.

De leggje ruoš'šâčutti boattimen jâ botte duosâ Siei'debavte âlâ. De gan'dâ gawnâdi dâiguim, jâ dât læi sæw'njâk. De dâk jerrek dân, gosâ guw'lui si gâl'gek mânnâk, vai gaw'nek ol'muid. Gan'dâ dâjâi: „Jo, dân di oaǯ'ǯobettek diettik jur fâr'gâ." De gan'dâ jærâi: „Lægo dis bad'dė?" „Jo, mis læ bad'di." Gan'dâ dâjâi: „De boat'tek!" jâ de čânâi ovtâ giddâ jâ de čânâi nubbi jâ de čânâi goalmadâ jâ čânâi buokâid. De gan'dâ câk'kehi bæs'sespai'dârâ jâ de bal'kesti dokku vuolas jâ de dâjâi: „Njui'kijekket dal dokku!" ja dego ok'tâ vulgi dokku, de gač'če buokâk. De oini gan'dâ, go leggje giettâpæli jâ juol'gepæli; de gas'ke bani jâ bodnje gieđâi jâ njæʒ'ʒajeggje jâ gârro-deggje âtte jos mi livčimek diettam du bâhajuonâlâǯǯâ, mâi don leggjik biw'dimen, de mi livčimek god'dam du.

(Anna Josefsen 1924, Kistrand.)

4.

Der var en gang en gammel kone som het Anne. Hun var synsk. Engang kom hun inn i teltet og fortalte: hun hadde nu sett to mennesker, og de var ikke riktige mennesker; de var forvarsel for sykdom. Folk lo hemmelig ad henne; så spurte de: „Hvordan var de?“ „Den ene var meget blek og hadde så kvasse øine og en isklump i nesen. Den andre var rød og krumneset og meget fet.“ Da pratet de to mennene sig imellem. Den ene sa til den andre: „Jeg går nu til Kautokeino og dreper der alle de unge folkene.“ Til den med det pløsete røde ansiktet sa han: „Gå du til de avsides steder; du herdes å gå om i lappeheimene.“ Da sa den andre: „Jeg dreper nok ikke alle.“ Så skiltes de, og den ene gikk i retning av Kautokeino og den andre tok veien østover.“

Den gamle kona sa: „Nu kommer en sådan sykdom som dreper de unge folk i Kautokeino. Men for dem som er i lappetelt, blir den sykdommen kanskje ikke så hård.“ Så kom „spanskesyken“.

Anm. Spanskesyken kom i 1918.

153. FIENDENE OG VEIVISEREN.

1.

Russetsjudene kom dit op på Skarvberget. Da traff en gutt dem, og det var mørkt. De spør om til hvilken kant de skal gå for å finne folk. Gutten sa: „Ja, det skal I snart få vite.“ Han spurte: „Har I et taug?“ „Ja, det har vi.“ Gutten sa: „Så kom!“ og han bandt en fast og så den andre og så den tredje og alle. Så tendte gutten en neverfakkel og kastet den dit ned og sa: „Hopp nu dit!“ og da én gav sig ivei dit, så falt de alle ned. Da så gutten at de bare hadde én arm og én hånd; de skar tenner og vred hendene og gren og bante: „Hvis vi hadde visst hvad du illesinnede vilde få til, hadde vi drept dig.“

2.

Muttom alla vare læm gullam mui'taluvvumen Sallamist, gos ruošsat læt oapistuvvum bajjel vari, ja go bar'ne ækkedis bođi vuolas, de gawnai son, atte dat lejje hæjaid doallamen. De celki son: „Illodekkek di ɛin vela, go jammim læ din oaivi bajjel?“ De si val'de su gidda ja bijje gid'dagassi, go son boatta hæjja-ol'muid suorgatet, ja son oroi gid'dagasas iđet rajjai. De si vul'ge dokku suina, ja son čajehi sijjidi, atte son læ bæs'tam sin hægga, go jammam ruoššat gaw'nuje vare vuol'de, ja muttomin lei ɛin hæg'ga. Go si oi'ne barni, de vuttudejje si sin čormaidæse barni vuos'tai; muttu si lejje nu lammahuvvam, atte æi mat'tam æmbo bahaid dakkat. Dalle bæsai bar'ne luovos gid'dagasas, ja gullam læm vel, atte bar'ne galgai oaǯ'ǯot mavso dan owdas.

(Talvik 1924.)

3.

Dolin, dam aige, go Bölast Sallam-sul'lust læ læmaš gir'ko ja maida stuora gaw'pesaddji, lei maida ok'ta baddje-olmai, gutte boc'cuidesguim ælošti oarjagæǯi varin Sallam-sul'lust. Muttom čak'čabæivi, go son lei boc'cuides guođohæmen oarjabæl'de Böla, de i son ai'cam, ow'dalgo gar'jelčutti bođi su lusa ja siđai su vuol'get oappesen gaw'pesajidi, vai si oǯ'ǯuk rievvot. Baddje-olmai, gutte lei luondostes gavvel, loppedi dam daggaviđi ja mui'tali gar'jelidi, atte son dietta dast lakkusest stuora gaw'pebaike, gost vel od'ne ækkedest dol'lujek golmak hæjak; muttu fal fer'tijek si vuor'det, das'sa go sæwdnjad šad'da, dɛinago dast læk ollo gir'ko-olbmuk čoakkest, go dast od'ne læ læmaš ibmelbal'valus. Go gar'jelčutti aneldi baddje-olbma vas'tadusa vuoigalaǯ'ǯan, ja baddje-olmai oroi vel læmi dego bælledoal'le siddjidi, de dutte si baddje-olbma oai'vili. Ow'dalgo ækkedguovso jawkai, de govčai mier'ka-skoad'do varid, ja gar'jelak ballagotte; muttu baddje-olmai logai, atte æs'ka dat dal šaddaigi siddjidi vuogas, go si skoaddo siste bessek fuob'makæt'ta boattet baddjeli.

Baddje-olbmast lei ok'ta al'do-boaʒo, man namma lei Biǯos. Ow'dalgo skoad'do buok govčai, de njoarosti baddje-olmai dam boc'cu gidda

2.

Jeg har hørt fortelle om et høit fjell på Sørøy, hvor russene er blitt lost ut over fjellet, og da gutten om kvelden kom ned, fant han at de holdt bryllup. Da sa han: „Gleder I eder enda, mens I har døden over hodet?“ Da tok de ham fast og satte ham i fengsel, fordi han kom og skremte bryllupsfolkene, og han blev i fengslet til morgenen. Så gikk de dit med ham, og han viste dem at han hadde frelst deres liv, da de døde russer blev funnet under fjellet. Noen var der enda liv i. Da de så gutten, svinget de knyttneven mot ham; men de var så skamslått, at de ikke kunde gjøre mere ondt. Da slapp gutten løs av fengslet, og jeg har også hørt at gutten skulde få betaling for det.

Anm. Dette skal ha hendt ved Medfjord. Fortelleren hadde hørt det av Rasmus Olsen Gargo, født ca. 1820.

3.

I gamle dager, på den tid da der i Bøle på Sørøy var kirke og også et stort handelssted, var der også en fjell-lapp, som med sine ren opholdt sig på fjellene på vestenden av Sørøy. En høstdag da han gjætte sine ren vestenfor Bøle, anste han ikke før kareltsjuder[1] kom til ham og vilde ha ham til veiviser til handelsstedene, forat de kunde få røve. Fjell-lappen som av naturen var listig, lovte det straks og fortalte karelene at han visste av et stort handelssted der i nærheten, hvor der enda samme aften holdtes tre brylluper; men de måtte bare vente, til det blev mørkt; for der var mange kirkefolk samlet, da der den dag hadde vært gudstjeneste der. Da kareltsjudene holdt fjell-lappens fortelling for troverdig og han dessuten syntes likesom å holde med dem, var de tilfredse med hans forslag. Før det var avdaget, dekket mørkeskodde fjellene, og karelene begynte å bli redde; men fjell-lappen sa at nu først blev det høvelig for dem, da de i skodden kunde komme uformerkt over dem.

Fjell-lappen hadde en simleren som het Heilo. Før skodden dekket alt, tok han den fast med kastetømmen og sanket sig dessuten litt

[1] røverrusser.

suoppanin ja čoag'galaddai vel alcesis obba væha bessid, maid son čanai gip'pon. Go dal sewnjudi, de hasti baddje-olmai gar'jelid vuol'-get. Ieš vulgi son owdast ja Biččusa law'ǯegæǯest lai'di, ja gar'jelid goččoi son čuovvot su. Baddje-olmai vaʒ'ʒa ja hui daw'ja juoi'galad'da: „Biǯos manna gar'jelidi gæino čajehet vare vuollai.“ Go si botte varre-njiejaldakki, de buol'lahi baddje-olmai bæs'segippo ja čanai dam law'ǯegæččai, vulgi lai'dėt Biččusa ja goččoi gar'jelid čuovvot dam buol'le bæs'sespai'dara, dεinago lei nu sæwdnjad dego sækka sis'te. Gæidno manai vulus muttom skui'toraige, mi šaddai ceg'gusæb'bon ja ceg'gusæb'bon. Baddje-olmai rav'vi gar'jelidi, atte geinudak læ hui baha bod'nai mannat, atte æi si ainasge galga erit baccet dolačuow-gast; dastgo εito jur daggu læ gæidno, goggu son dolain owdast manna, ja æige si galga ollenisge doallat mangelagaš jiena, amas olbmuk Bölast fuomašet sin.

Go geinudak šaddai nu cæggos, atte i šat læm olbmuidi manahat'ti vuolas, de baddje-olmai fak'kėstaga rot'testi ieǯas doares-bællai mut-tom bak'teladnji, maid son diđi, ja gar'gali Biččusa ok'tan lawǯin ja spaidar-gippoin mannat vulus skui'toraige, ja gar'jelak čuvvu miel'de, dego baddje-olbmast leddje goččuhallam, ja nuvt manne si buokak sin sor'bmasæsek. Baddje-olmai maccai fast bajas, ja nubbe æra gæino manai son vuolas Böli, gost nai'talæd'djek leddje hæjastallamen. Baddje-olbmast lei daw'gebis'so miel'de, ja dal'lan go son rabasti hæddjavieso uvsa, de baǯi son maŋŋalagaid sisa uk'saraige golbma njuola, mak bajabæle moar'se oaive manne sæidnai, ja dajai: „Di doallabettet illo-čoaggalmid dast, vaiku jabmem skirvuhalla din oaive bajeld.“ Olbmuk aneldeddje, atte baddje-olmai lei oǯ'ǯum oai'vai, ige ok'tage ad'dėm su mænnodæmi, ow'dalgo son ieš mui'tali dam. Soabmasak olbmuin, guđek æi jak'kam baddje-olbma sagaid, borre hæddja-borramušaid iloin; muttu si, guđek jak'ke daid, si bælle-šor'-dujeddje æige nok'kam sagga obba ijast.

Go iđed šaddai, de buok olbmuk ok'tan baddje-olbmain gor'bmu bajas skui'toraige lusa gæč'čat, lækgo buok gar'jelak jamas mannam. Vaiku ænas dain leddje jabmam, de soabmasak leddje ain bællehægast ja dow'de burėst sin oap'pasæsek, gæn vuos'tai si vut'tu čorbma ja

never som han bandt sammen til en bunt. Da det nu blev mørkt, opfordret han karelene til å drage avsted. Selv gikk han foran og leide „Heilo“ efter tømmen, og karelene bød han følge efter ham. Han går og meget ofte joiger han: „Heilo går for å vise karelene veien til under fjellet.“ Da de kom til nedstigningen fra fjellet, tendte fjell-lappen neverbunten og bandt den til enden av tømmen; han leide „Heilo“ og bød karelene følge den brennende neverfakkel; for det var så mørkt som i en sekk. Veien gikk ned gjennem et skar som blev brattere og brattere. Fjell-lappen foreholdt karelene at nedgangen var meget slem og at de endelig ikke måtte bli igjen efter fakkellyset; for nettop der var veien, hvor han gikk foran med fakkelen, og de måtte slett ikke gi noen slags lyd, forat folk i Bøle ikke skulde bli opmerksomme på dem.

Da veien blev så bratt at det ikke mer var mulig for folk å gå ned, kastet fjell-lappen sig plutselig til siden inn i en bergrevne som han visste av, og lot „Heilo“ med tømmen og fakkelbunten gå ned gjennem skaret, og karelene fulgte med, som fjell-lappen hadde sagt til dem, og således gikk de alle til sin død. Fjell-lappen vendte igjen opover og gikk ad en annen vei ned til Bøle, hvor brudeparret holdt bryllup. Fjell-lappen hadde bue med, og straks han åpnet døren til bryllupshuset, skjøt han tre piler på rad inn gjennem døren; de gikk inn i veggen over brudens hode, og han sa: „I holder gledesfest her, skjønt døden svever over eders hode.“ Folkene mente at fjell-lappen hadde fått noe i hodet, og ingen forstod hans fremferd, før han selv fortalte det. Noen av folkene som ikke trodde hans fortelling, spiste med glede bryllupsmaten; men de som trodde den, blev forvirret og sov ikke meget hele natten.

Da det blev morgen, steg alle folkene tillike med fjell-lappen op til skaret for å se om alle karelene hadde slått sig ihjel. Skjønt de fleste av dem var døde, var noen enda halvt i live og kjente godt igjen sin veiviser. De hyttet med neven mot ham og skar tenner og kalte ham en kanalje, som førte dem i døden. Det er ikke her nødvendig å fortelle at ingen av karelene blev latt i live.

Der er gått mange år efter den hendelse, og meget opsmuldret

gas'ke banid ja goč'ču su karnalegen, gutte jabmemi sin dol'vuk. I dam darbaš dast mui'talet, atte i ok'tagen gar'jelin heg'gi guđ'đujuvvui.

Ollo jagek læk nokkam dam dappatusa rajest, ja ollo læ moarranam gæđ'gečiew'ra aigid miel'de vuolas gol'gam dam skui'toraige; muttu almaken mui'taluvvu sist, guđek vel daid maŋoš-aigidge læk fidnam dam baikest, atte soames davtek ain dalge gaw'dnujek, mak vælte-kæt'ta læk olbmu-davtek. Dam baike namma vel od'nege goč'čujuvvu Ruošša-floga.

(O. Thomassen 1889.)

4.

Ovcivagge birra læm mon gullam mui'talusa, atte ovci ruošša læk das hævvanam bajjel vari, mak sæmma lakkai čuvvu dollaspai'dar go Ruoš-luovtas ja nuvt gač'če bajjel vare. Dam lakkai læ dat vag'ge ož'žun dan nama Ovcevag'gin.

(Talvik 1924.)

5.

Dat lei muttin riggis sabmelaš; son lei gođinis ja æloin Našas. De gulla ruoššačuđi go boatta. Son šaddai ballui; i diettan movt galgai; muttu de dat bowte su lusa. De son loppidi oappistit olb-muid lusa ja aigoi ieš maid sær'vat dεida rievedišgoattit. De rakkadi son ollo niesti, valdi ræŋga ja manai ælo lusa ja valdi ollo hergid, ja de manai goađe lusa ja leŋ'gi ollo gerresid ja goallosti mannjalaga ja valdi bæssi miel'de. De vuod'djai, bijai ræŋga ow'dalis vuoggjet ja nævvoi ræŋga: „gal'ga val'dit bæssi ja vuoggjit alimus hæŋge duokkai Našas ja bal'kistit dan bæs'sespai'dara baggjel bavti." Ruoš-šaiguin logai son: „Go dolla gir'digoatta jottilit, de gal'gabet njui'ket gerresis eret ja viekkat dola manjis." De son ieš vuji manjis; dat oai'vamuš ruoššain lei su buotta ja biipustalai. De šaddai hui garra bor'ga; de son čor'bmadi ruošša biipo nu atte dat manai čoddaraige,

stengrus har i tidens løp rent ned gjennem skaret; men dog fortelles det av dem, som ennu i de senere tider har vært på stedet, at enda finnes der noen ben som sikkert er menneskeben. Stedet kalles ennu den dag idag Russefloget.

4.

Om Nidalen har jeg hørt en fortelling at ni russer er omkommet der ut over fjellet; de fulgte en neverfakkel likesom i Russeluft og falt således ut over fjellet. Således har den dalen fått navnet Nidalen.

5.

Der var en rik lapp; han lå med sitt telt og sin hjord på Nassja. Da hører han at russetsjudene kommer. Han blev redd; han visste ikke hvordan han skulde bære sig ad; men så kom de til ham. Han lovte å lose dem til folk og vilde også selv være med dem og røve. Han nistet sig godt ut, tok drengen med og gikk til hjorden; han tok mange kjørerener og gikk så til teltet, spente for mange pulker, bandt dem på rad og og tok never med. Så kjørte han i vei, lot drengen kjøre foran og påla ham: „Du skal ta neveren og kjøre til det høieste flog på Nassja og kaste neverfakkelen ut over berget.“ Til russene sa han: „Når fakkelen begynner å fare fort, skal I springe ut av pulken og løpe efter fakkelen.“ Så kjørte han selv efter; den øverste av russene kjørte ved siden av ham og røkte pipe. Det blev meget sterkt snefokk; da slo han med knyttneven

ja dop'pi miekki ja čuolasti oaivi eret ja goallosti dan hærgi iežas mannjai, maina ruoš'ša lei vuoggjime.

De ræŋ'ga ol'li bak'teraw'di, bal'kisti bæs'sespai'dara hæŋges bod'nai, De viekkale ruoššat mannjai, ja manjemužžaid hoigadeiga vel dokku; iežа vujiga lagamus dallui. Dobbe leggje hæjaid doallame, spel'leje ja dan'seje. Go sabmelažžak ol'liga, de baži isit čađa lase, nu atte moar'si oaivis ruw'na gaččai. Ieš bođi sisa ja dajai: „Di illodeppet ja jabmin lei oaive nal'de juo.“ De mui'tali son sagaid, atte son lei duš'šadan ollo ruoššaid.

Mutton niso, gi lei guođohæme, son gul'lai algos go luoibmogotte ja de šlubbardišgotte ja lakkune su hui lakka, ja manjemus bal'de vel ælo nai. Ællo ruottasti bajas varrai; ieš son viegahi manjis, ja go bisani ællo, de vel gul'luje væha, muttu æi šat boattan. Dat læ sæmma daid ruoššaid vai'ga, maid dat guok'te sabmelažža duš'šadeiga Naša vuollai.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

6.

Altast læ ok'ta sâjje, mi goččuduvvu Ruoššaluok'tan. Dân birra mui'taluvvu navt: Muttomin lejje ruoššačurit jottemen; si lejje val'dan Rairos ovta barni woappestet ježaset bâjjel vari Ræšvunni. Si sæw'-njanejje vari âla, jâ bar'ni dâjja ruoššaidi: „Di gâl'gabettet čuovvot mu; muttu gâl dât læ buoremus, âtte di čânnabettet ježaidæddet giddalagai, âmas di lappehet guret guimidæddet.“ Ruoššat dâsa ser've; dušše ok'ta boares ruoš'ša i dik'tan ježas gidda čânnat. Bar'ni vela dâjja: „Go di woai'nebettet mu bæs'se-spai'darin owdast jottelet mân-namen, de gâl'gabettet doammat mâŋes. Dâlle mi læt ol'lèn daloi lusa.“ Bar'ni mânai owdast jâ ruoššat giddalagai su mâŋes. Son doalvoi sin bâjjel ai'basa; ješ son njui'ki bak'testæl'lai jâ bal'kesti dân buol'li bæs'se-spai'dara bâjjel ai'basa. Ruoššat woi'ne, âtte bæs'se-spaidar vulgi nu jottelit. Si doi'vu, âtte daloi rajjai si lejje ol'lèn, jâ domme mâŋes jâ njui'ku buokat bâjjèl bavti. Go si gidda lejje čân'num, gesse dat owdimusat ærrasit miel'de. Go owdimusat balle,

til russens pipe, så den gikk i halsen på ham, og han grep hans sverd, hugg hodet av ham og bandt den ren som russen kjørte med, efter sig.

Drengen nådde frem til kanten av berget og kastet neverfakkelen ned fra floget. Da løp russene efter, og de sisste skjøv de dit; selv kjørte de to til nærmeste gård. Der holdt de bryllup, spilte og danset. Da lappene nådde frem, skjøt husbonden gjennem vinduet, så kronen falt av hodet på bruden. Selv kom han inn og sa: „I gleder eder og døden var alt over eders hode." Så fortalte han nytt, at han hadde tatt livet av mange russer.

En kvinne som gjætte, hørte først at de begynte å ynke sig og pludre, og de kom meget nær henne, og til sist skremte de også hjorden. Hjorden løp avsted op på fjellet; selv løp hun efter, og da hjorden stanset, hørtes de enda litt, men kom ikke mer. Det er skrømt efter de samme russer som de to lapper tok livet av under Nassja.

6.

I Alta er der et sted som kalles Russeluft. Om det fortelles således. Engang var russetsjudene på vandring; de hadde i Leirbotn tatt en gutt til å lose dem over fjellet til Rafsbotn. Mørket kom på dem oppe på fjellet, og gutten sier til russene: „I skal følge mig; men det er nok best at I binder eder fast, forat I ikke skal komme fra hverandre." Russene gikk med på det; bare én gammel russ lot sig ikke binde. Gutten sier videre: „Når I ser mig med neverfakkelen gå hurtig i forveien, skal I skynde eder efter. Da har vi nådd til gårdene." Gutten gikk foran og russene bundet til hverandre efter ham. Han førte dem ut over et flog; selv hoppet han inn på en lem i berget og kastet den brennende neverfakkel utover floget. Russene så at neverfakkelen fór så fort. De mente at de var nådd til gårdene, og skyndte sig efter og hoppet alle ut over berget. Da de var bundet fast, drog de forreste de andre med sig. Da de forreste skrek, mente de bakerste at de var nådd til folk. Bare

doi'vu mâŋemusat, âtte ol'mui rajjai si lejje ol'lėn. Dušše boares ruoš'ša vikkogori; muttu bar'ni mânai jâ foai'gadi vel dânge bâjjel vari.

De mânai bar'ni vuolas ol'mui lusa jâ gawnai sin hæjait doallamen jâ ilost. Bar'ni dâjja sijjidi: „Di dabbe lettet ilos jâ ettet diere, vâiku njammen læ woaive âl'de.“ Æi jakke bar'nai. Muttu iredes, go mânne gæč'čat, gaw'ne si ruoššait bavte vuol'de. Muttomin lei vel væhaš hæg'ga; gal dow'de barni; duššė čormait vut'tu bar'nai.

(Anders Larsen 1902, Kvænangen.)

7.

De boatte gar'jel-čurri ovtâ sii'di, gaw'ne ovtâ bardni siidân; jɛrre: „Gost ænep ol'muk læk?“ De dât mui'tâli: „Dât læk mânnam hæjâiden; gâl so gâl'ga din dokku lusėt.“ De si vul'ge bâjjel (bâddjel) vari. Dâddja bar'ni: „Gosa son mânna dɛina bæs'se-spai'dârin, gâl'gâbettet mânjin boattit.“ De so bal'kesti dâ bæs'se-spai'dârân bâjjel varre-rowdâ. De gar'jel-čurri dokku njul'čestâlle; de gâččadijje juovâ nâla jamâs jâ bælle-jamâs. Âk'tâ baʒi huoikâhât varre-rowdâ nâla; de goihge njul'či bâjjel varre-rowdâ dâttai.

De nubbe bæivi vul'ge gæč'čât. De lijje muttomâk bællehæggân vela jâ gas'ke banit bâjjel dâ bardni, go sin nuvt betti (fėl'li).

(Trane 1881, Karlsøy.)

8.

De lei dolin ak'ta ruošša-čutti vut an jottimen. De buođi ovta sii'di, gost i gaw'nam ol'muit, dɛinago leddje ol'muk ere battaram, ieʒago ovta boares akka, middja i læm væddjam ieččasit čuovvok. De jerrek ruoššak: „Gos ol'muk læk?“ De daddja dan att: „Ol'muk læk hæddja-siidan.“ De sittaguotte ruoššak ieʒasan doal'vok hæddja-sii'di. De daddja boares ak'ka: „Gal so duol'vǫ, go so gær'ga dāst,“ ja de vuolgahi doal'vok. De valdi allahis bæs'sespai'daran ja de daddja: „Go so da cak'kehan, de læ so lakka hæddja-siida.“ De

den gamle russen fattet mistanke; men gutten gikk og puffet også ham utover fjellet.

Så gikk gutten ned til folk og fant dem da de holdt bryllup og var glade. Han sier til dem: „I er her glade og vet ikke av noe, skjønt døden er over hodet på eder.“ De trodde ikke gutten. Men om morgenen, da de gikk for å se efter, fant de russene under berget. Noen var der enda litt liv i; de kjente nok gutten; de bare svinget nevene mot ham.

7.

Russetsjudene kom til en gård og fant en gutt hjemme; de spurte: „Hvor er de andre folkene?“ Han fortalte: „De er reist til bryllup. Jeg skal nok vise eder veien dit.“ Så gikk de over et fjell. Gutten sier: „Der hvor jeg går med neverfakkelen, skal I komme efter.“ Så kastet han fakkelen utover kanten av fjellet. Russetsjudene hoppet dit; de falt på en ur og slo sig helt eller halvt ihjel. En blev igjen på fjellkanten og ropte; men så hoppet han også utover fjellet.

Næste dag gikk folk for å se efter. Da var noen enda halvt i live og de skar tenner til gutten, fordi han hadde sveket dem således.

8.

Fordum var en flokk russetsjuder igjen på vandring. De kom til en gård hvor de ikke fant folk, fordi de var rømt, undtagen en gammel kone som ikke orket å følge de andre. Russene spør: „Hvor er folkene?“ Hun sier: „Folkene er i bryllupsgården.“ Da vilde russene at hun skulde føre dem til bryllupsgården. Hun sier: „Jeg skal nok føre eder, når jeg blir ferdig her,“ og så gav hun sig til å føre dem. Hun tok sig en neverfakkel og sier: „Når jeg tender den, er jeg i nærheten av bryllupsgården.“ Så blev det nattetid om

šaddai vela ija-ai'gi čak'čak sew'njis ija. De diđi boares ak'ka ovta alla bavti, manna baddjel lei jur'dagis ruoššait oaǯ'ǯok mannak. De buođi lakka don alla bavti dɛit ruoššait guoime. De daddja: „De so cak'kehan da bæs'se-spai'daran, ja de so manna daina owdan, ja go so viekkalan, de gal'gabettek jottilek manjin viekkalek; de læ hæddja-sii'da lakka.“ De buođi boares ak'ka varredarda nala, ja de li allak bod'nai. De gurǫsti don buol'le bæs'sespai'daran owdan baddjel don alla vari, ja ieš vel'ledi bak'tesnurke duok'kai, ja ruoššak rut'te, dat buoremus gutte jottilæmus, baddjel don alla vari bæs'se-spai'daran manjin. De ribme vuostaǯak bar'gok vare vuol'de, makka leddje bællehæggan. De duoi'vu dak manjebuk, atte læk dak owdibuk juo boattam hæddja-sii'di ja de læk juo ol'muit god'dalæmi, go gullek bar'gomen. Nuvt manai ollis dat ruošša-čutti baddjel dam alla bavti, ja dat bak'ti gal'ga lækkėk mui'talusa miel'de dobbe ol'gon Malages, ja da bavte goččudek Rædna-bak'tin.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

9.

Mon læm gullam dan, atte baddje-samik boares aiki leddje buolča jiednjodam muot'tagina ja čaʒin, go lɛddje gullam gar'jelit boattimen, ja de battare mæc'cai gait dinak; baʒi ak'ta gallis vel, boares gallis. De gačče gar'jelak dan gal'lan: „Manne don læk ak'tǫ?“ Dat dajai: „Boaris mon læm; im mon væddjam vuol'git rulap'pai.“ Gar'jelaǯǯak gačče: „Gonne dak hæjak læk?“ De gallis sardnoi: „Guk'kin læ nub'be sii'da, gonne læk hæjak, ja de læ muttim boanta bar'ni hæjastæmi.“ De gar'jelaǯǯak sitten ieǯasa doal'vot dokkǫ. De hoalla: „I so gal balljǫ væje; guk'ki læ mannat.“ De loppide stuora balka ja ad'den. De dat gallis gar'vodišgodi, go oaǯǯoi balka, ja de rakkadi alces bæssi, mait cak'kehi, ja dajai gar'jelida: „Gosa mon manam daina dolain, de gal'gabettet boattit manjin di.“ Ja gar'jelak loppiden; de vulki viekkat, ja de vulki da buolča nala, ja de gurasti da buol'li dola (da bæssi mi læi buollemen), ja de spikkasti ieš doares bællai ja gurasti da dola baddjel da buolča, mɛit lɛddje jiednjodam muot'ta-

høsten i den mørke natt. Den gamle kona visste av et høit berg som hun tenkte på å få russene til å gå over. Hun kom med russene i nærheten av det høie berget. Da sier hun: „Nu tender jeg neverfakkelen og går så foran med den, og når jeg løper, skal I løpe fort efter; da er bryllupsgården i nærheten.“ Den gamle kona kom på kanten av fjellet, og det var dypt ned. Da kastet hun den brennende neverfakkelen i forveien ut over det høie fjell, og selv la hun sig bak en bergnos. Russene løp, jo fortere dess bedre, ut over det høie fjellet efter neverfakkelen. Så begynte de første som var halvdøde, å skrike neden under fjellet. Da trodde de som kom efter, at de første alt var kommet til bryllupsgården og alt holdt på å drepe folk, da de hørte skriket. Således gikk alle russetsjudene ut over det høie berget, og berget skal, eftersom det fortelles, være der ute i Malangen, og de kaller det Rædna-berget (nær Kvalnes).

9.

Jeg har hørt at fjell-lappene i gamle dager hadde tiliset en ås med sne og vann, da de hadde hørt at russene kom, og så rømte de alle sammen til skogs; en gammel kall blev igjen. Da spurte russene kallen: „Hvorfor er du alene?“ Han sa: „Jeg er gammel; jeg orket ikke å reise til bryllupet.“ Russene spurte: „Hvor er det bryllupet?“ Kallen sa: „Langt herfra er den andre gården, hvor der er bryllup, og det er en rik gutt som har bryllup.“ Da vilde russene at han skulde føre dem dit. Han sier: „Jeg orker næsten ikke; det er lang vei.“ De lovte ham stor lønn og gav den. Da klædde kallen sig, da han fikk lønn, og gjorde sig en neverfakkel som han tendte, og han sa til russene: „Der hvor jeg går hen med denne fakkelen, skal I komme efter.“ Og russene lovte det; så begynte han å løpe og løp op på åsen og kastet den brennende fakkelen; selv slengte han sig til siden og kastet fakkelen ut over åsen som de hadde tiliset med sne og vann, og de hadde gjort det

gina ja čaʒin, ja da lɛddjen bæi'vek dam bar'gam, go ditte gar'jelit boattimen. De gar'jelak da dola manjin vikke gait dinak, dɛina gallis læi goč'čum, att gal'gek hoappon boattit ja mannat viega. De virre dokkọ vulus ja jabme gait dinak, ja de goččudek da buolča dal Čudibuol'čan.

(Gunner Gunnersen 1883, Lenvik.)

10.

De botte gar'jelak ak'ti bɛddje-ol'mai sii'di æige gaw'nan siitan go bɛddje-ol'ma gerregan ja sitte njar'gi ieʒasak oappistet. Gerrek, i dat diettan ieʒa rade, ver'ti dat vuol'git, ja de valti sabegidis ja lak'ki niwsagan allasis, ja de dɛddja gar'jelida: „Go dal sewnjut, de so dolain gal'ga oappistet. Goggọ dolla manna, dɛggọ gal'gabettet di nai mannat.“ De gerrek čuoikai owtan, des'sọ (des'sa go) ækket saddai. De gaski dola niwsagi, ja de didi ovta halla bavte, ja de gurasti niwsaga bɛddjel bavte, ja es čierasti bak'tedarrasa miel'de dob'beli, nuhgo æi oai'nan. Gar'jelak has'ke gait dinak bɛddjel bavte, ja dak hok'kane gait dinak.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

11.

Ak'ti boatta gar'jel-čutti ovta gɛrrega lusa, ja gɛrrek ani ovta barhni. De gɛrrek daddja bar'nases: „Vuolke mæc'cai!“ Čur'vọ: „Gugar, gugar, badar, badar, barhnaʒam!“ De gačček gar'jelak: „Mɛit don čuorvok?“ De daddja gɛrrek: „So čur'vọ bar'nasis, vai manna mun boantas viellja lusa.“ De gačček gar'jelak: „Gonnes dat dun boantas viel'lja læ?“ De daddja gɛrrek: „Don vari duogen.“ De goč'čuk gar'jelak doal'vot sin da boantas viellja lusa. De daddja gɛrrek: „Gal so dol'vọ; na, bottet mun miel'de!“ De vul'gen. De valti gɛrrek bæs'sespai'daran mieltis; de gačček gar'jelak: „Mɛis do dɛina?“ De daddja gɛrrek: „Vai son oai'na,“ ja de daddja: „Din gal'gabet dāl čuovvot da bæs'se-spai'daran. Go son hoappon manna,

om dagen, da de visste at russene kom. Russene løp alle sammen efter fakkelen; for kallen hadde befalt at de skulde komme fort og løpe. Så rullet de ned der og døde alle sammen, og nu kaller de den åsen Tsjude-åsen.

10.

Russene kom engang til en fjell-lappheim og fant ikke andre hjemme enn fjell-lappens kone, og de vilde hun skulde vise dem vei til neset. Konen visste ikke annen råd; hun måtte dra avsted; så tok hun skiene sine og laget sig knøsk, og så sier hun til russene: „Når det nu blir mørkt, skal jeg vise vei med en fakkel. Hvor fakkelen går, der skal I også gå.“ Konen gikk på ski foran, til det blev kveld. Da slo hun ild i knøsken, og hun visste av et høit berg og kastet knøsken utover berget; selv rente hun langs kanten av berget lenger bort, så de ikke så henne. Russene hoppet alle sammen ut over berget, og de omkom alle sammen.

11.

Engang kommer en russehop til en kjerring, og hun hadde en sønn. Kjerringa sier til sønnen sin: „Gå ut i skogen!“ Hun roper: „Kryp, kryp, røm, røm, gutten min!“ Russene spør: „Hvad er det du roper?“ Kjerringa sier: „Jeg roper til min sønn at han skal gå til min rike bror.“ Russene spør: „Hvor er den rike broren din?“ Kjerringa sier: „Bak det fjellet der.“ Da byr russene henne å føre dem til den rike broren. Hun sier: „Jeg skal nok gjøre det; kom med mig!“ Så drog de avsted. Da tok kjerringa en never-fakkel med sig; russene spør: „Hvad skal du med den?“ Hun sier: „Det er for å se. I skal nu følge neverfakkelen. Når den går fort, skal I følge fort efter.“ Dette sier hun underveis. De

de gal'gabet doarridet hoappon." Bal'ga nal'de dan sar'nǫ. De bottek nu gukkas; daddja dan att: „Dal de læp boantas viellja rajen; mutte dal gal'gabettet mu doarridet nu hoappon, go da bæs'se-spaitar manna." De botte ovta vari nala. De sar'nǫ gɛrrek: „De si dal de oi'nek mu boantas viellja baike; din gal'gabettet hoappon doarridet, gose dat bæs'se-spaitar manna." De vulki gɛrrek viekkat ja goč̄čoi gar'jelaʒ̄ʒait varka boattit mun miel'de. De gɛrrek viegai owtan ja lupcai muttim bak'te-ladnji, ja de gurasti bæs'se-spai'daran bɛddjel stuora halles vari, ja gar'jelak vikke bæs'se-spai'daran manjin, ja de mannen vare bɛddjel ja de ratte dokkǫ ja de hok'kane dokkǫ.

Idedes vul'ge gæč̄'č̄at; de læk muttimak vel binnus ællimen; ænemus oassi læ jabmam. Muttimis li gietta gas'kat, muttimis juol'ge gas'kat, dɛis mak vel leddjen ællimen. De gas'kek banidasak ja daddjek: „Vai min diettam, maggar bettulas do leddjek, ik don læm darpahit ællit."

Dat læi dappahuvvum Sær-æddjon Bölait varin.

(Jon Kvernmo 1883, Ibestad.)

12.

Ovta gærte vasten bodi gar'jelč̄oakke ovta sabmelas orrom-huodnahan lusa, ja dan aike jakke læi sæwdnjadæmus ja galmas. Go č̄oak'ke boattėmen læi, de ai'ce sabmelaʒ̄ʒak č̄oakke go boatta. De vul'ge sabmelaʒ̄ʒak battarušši ja val'de ieʒ̄ak arranis cak'ke dollaraddit giedaidi; nuvt vekkagotte, ja dat læi sæwdnjat. Gar'jelak doarride sabmelaʒ̄ʒait, go si vikke owtan, ja dollaraddin č̄uonamak riššek, ja gar'jelak doarridek sin ja adnek č̄uonamit ak'tan mær'kan, middja sin owtan manna; muttǫ æi si val oaine sabmelaʒ̄ʒait, muttǫ bære raddit ja č̄uonamit. Dat læi ok'ta gukkes jal'ga, manna ras'ta sabmelaʒ̄ʒak vikkek, ja don jalka owtep bælen læ ak'ta rappes bak'te, ja si ieʒ̄ak leddje oap'pasak ja ditte buoraget dan bavte. De si vikke hui bak'tedarrasi, ja go si leddje boattam bak'te-darrasi, de guraste si raddidasak baddjel dan rappes bavte ja ieʒ̄ak vekkalen doarras eridi bal'ga nal'de. Gar'jelak oi'ne č̄uonamit riššamen bavte vulus; de si gap'pe

kommer så langt; hun sier: „Nu er vi nær den rike broren; men nu skal I følge efter mig så fort som neverfakkelen går.“ De kom op på et fjell. Da sier kjerringa: „Nu ser I min rike brors gård; I skal følge fort efter der hvor neverfakkelen går hen.“ Kjerringa begynte å løpe og bød russene komme fort efter henne. Hun løp i forveien og la sig ned i en revne i berget og kastet neverfakkelen ut over det store høie fjell, og russene løp efter fakkelen, og så fór de ut over fjellet og ramlet ned der og omkom der.

Om morgenen gikk folk for å se; da var der enda litt liv i noen; størstedelen var døde. På noen var hånden av, på andre foten av dem som enda vår i live. De skar tenner og sa: „Å at vi hadde visst hvor svikefull du var! Da skulde du ikke ha vært i live.“

Dette hendte på Sørøy på Bølefjellet.

12.

Engang kom en russehop igjen til en lappisk bolig, og det var på den mørkeste årstid og koldt. Da hopen kom, blev lappene var at den kom. Da rømte de og tok i hånden glødende trestykker fra åren; således løp de avsted, og det var mørkt. Russene satte efter dem, idet lappene løp foran; gnistene av de brennende trestykker sprutet, og russene forfulgte dem og hadde gnistene til et merke som gikk foran dem. Men de så ikke lappene, men bare brandene og gnistene. Det var en lang slette lappene løp over, og fremst på sletten var et bratt berg; selv var de kjente og visste godt hvor berget var. De løp nær hen til kanten av berget og da de var kommet ut på kanten, kastet de brandene ut over det bratte berg, og selv løp de til side fra veien. Russene så gnistene sprute ned over berget; da skyndte de sig å hoppe for å nå lappene. Da de siste russer kom på kanten av berget, hørte de stor jamring og rop nede under

nuvt hoappon, vai si dal gal'gek jok'sat sabmelaǯǯaid. Go manjemus gar'jelak botte bak'te-darrasi, de gulle si stuora luoi'masan ja huikahæme bavte vuolen. De si doi'vu, att gar'jelak læk juo god'dalæmen sabmelaǯǯait, ja de nuvt vikke si mεita hoappon bavte baddjel dan luoimas-jiena lusa, ja nuvt hævvane si mεita. Nuvt leddje si, samek nai, var'jalam ieǯasak dan vašalas stuora gar'jel-čoakken, ja nuvt hævvane muttim čuodek gar'jelis.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

13 a.

De læi doluš aigest ok'ta ruoššačutti, mi manai birra maïlmi ja goddi olbmuid juokke baikest, gosa son bođi. De bođi dat ruoššačutti ovta gawpugaǯ'ǯi, mi læi sierra sajest, ja goddi buok olbmuid dam gawpugist; mutto dušše ovta bardni guđi ællit ja valdi dam allasis oappesen æra gawpugida. Mutto dat bar'dni læi miha gavvil; de vulgi dat bar'dni oappistet daid ruoššaid, ja son doalvoi daid muttom amas bai'kai, gost si æi diettam mai'degen gæinoid, ja si jerre bardnist, diettago son gæino. Bar'dni vas'tidi: „Mon dat galle dieđam buore gæino," ja de si manne mietta bæive; mutto go ækked šaddai ja sewnjudi burist, nu atte ruoššat æi šat oaidnam mannat, de dajai bar'dne: „Dal læ buoremus rađđi, atte mon valdam ja čanam din giddalagaid buok, amadek di lap'put." Ruoššak mieđeteggje dam ar'valusa ja ad'de jeǯaidæsek čadnat gutteg guoibmasis; mutto guok'te boares ruošša æba ad'dam jeǯaidæska čadnat gidda, ja soai vaʒʒiga luovos. De si manne matkisek mield. Dat, guđek leggje čad'nujuvvum, si manne rai'dolagaid, ja bar'dne lai'di sin, ja dat læi nu sæwdnjad, atte æi si oaidnam æi mai'degen, jus de mi livči boattam sin ow'di. Mutto bar'dne nævvoi sin, movt si gal'gek mannat. Son celki: „Jos mon mannagoađam jottilit, de gal'gabettet di maida boattit jottilit," ja bardnest læi vel čuow'ga gieđast. Son fer'ti adnit čuowga; dastgo i son læm oaidnet mannat muđoi, dainago dat læi nu sæwdnjad, atte i oi'dnum i mikkege. De vel rav'vi bar'dni ja dajai: „Jos

berget. De trodde at russene alt holdt på å drepe lappene, og så løp også de i en fart ut over berget efter jammerropet, og således omkom de også. Således hadde også lappene verget sig mot den fiendtlige store russehop, og således omkom noen hundre russer.

13 a.

Der var i gamle dager en russetsjude som drog omkring i verden og drepte folk overalt hvor den kom. Så kom russetsjuden til en liten by som lå for sig selv, og drepte alle folk i den byen; bare én gutt lot de leve og tok ham som los for sig til andre byer. Men gutten var meget listig; så gikk han for å lose russene og førte dem til et ukjent sted, hvor de ikke visste av noen vei, og de spurte gutten om han visste vei. Han svarte: „Jeg vet nok av en god vei," og så gikk de hele dagen. Men da det blev kveld og riktig mørkt, så ikke russene mer så å gå, sa gutten: „Nu er det det beste råd at jeg tar og binder eder alle fast i hverandre, forat I ikke skal komme vekk." Russene var enige i dette råd og lot sig binde til hverandre; men to gamle russer lot sig ikke binde fast, og de gikk løse. Så fortsatte de sin vei. De som var bundet, gikk i rekke og gutten leide dem, og det var så mørkt at de ikke så noe, hvad som enn måtte komme for dem. Men gutten veiledet dem, hvordan de skulde gå. Han sa: „Hvis jeg begynner å gå fort, skal I også komme fort!" Han hadde også lys i hånden. Han måtte ha lys; for ellers hadde han ikke sett å gå, fordi det var så mørkt at en så ikke noe. Gutten påminte dem videre og sa: „Hvis I ser det lys som jeg har i hånden, gå meget fort, skal også I gå meget fort, og hvis I hører stemmer, skal I forstå at jeg alt er i strid, og da skal I løpe så meget som I orker, for å hjelpe mig." Således gikk de meget lenge;

di oiničeppet dam čuowga, mi mu gieđast læ, mannamen hui jottilet, de gal'gabettet di maida mannat hui jottelet, ja jos di gullabettet jienaid, de gal'gabettet ar'vedit, atte mon læm jo soattame, ja de gal'gabettet di viekkat nu ollo go di nagadeppet, munnji væk'ken.“ De nuvt si manne gukkarak; mutto de diđi bar'dni, gutte læi oappis daida baikidi, ovta alla bavte, man čađa læ rai'gi ædnam vuollai, ja dam son oʒai, vai son bæsaši dokko lai'dit dam ruoššaraido; mutto il'la son dam gawnai, dainago læi nu sæwdnjad; mutto de son viimag gawnai dam raige, ja go son bođi dam lusa, de hoi'gadi son dam owdemuš ruošša ja bal'kesti dam čuowga, mi su gieđast læi, ja son čuor'vogođi: „Bottet, bottet væk'ken!“ ja dak owdemuš ruoššak, go si gač'če, de si gai'ku daid ærrasid mieldesek, guđek sist leggje gidda, jâ nuvt si manne buokak dam ovta rog'gai. Mutto dak guok'te ruošša, mak æba læm ad'dam ježaidæska čadnat, soai bođiga maida dam raige lusa. Mutto bar'dni hoi'gadi vel sodnonai dam rog'gai.

Dego bar'dni læi buok daid ož'žum dam raigi sisa, de son manai dam gawpugi, mi læi lagamusas, ja go son bođi dokko, de læi ok'ta nuorra barra, gutte læi nai'talæmi, ja de gawnai son sin illodæmen. Son valdi bisso ja baži ruwna moar'se oaivest moallon ja de vel dajai: „De nu livčidek di šad'dam dak'kujuvvut, jos mon im livče bæs'tam din sorbmist, mi læ boattemen din baggjeli.“ Mutto si æi jak'kam, maid bar'dni dajai; mutto si val'de su ja biggje su faŋ'gan, ja moadde bæivi gæžest, de si vul'ge gæč'čat, lægo dat duotta, maid bar'dni læi daggjam siggjidi. Mutto go si botte dokko ja oidne, maid bar'dni læi dakkam, de si hirbmastuvve bardni famo ja gavvilvuođa baggjel, maid si dal oidne. Mutto dak ruoššak, guđek leggje dam stuora raigi sist, æi læm vel jabman buokak; mutto muttomak galle leggje jabman; mutto dak, guđek leggje vel ællimen, go si oidne dam bardni, gutte sin læi hævaham, de si leggje sut'tam su baggjeli hui sagga, ja si daggje: „Jos mi livčimek diettam, maggaraš olmai don leggjik, de mi livčimek god'dan du ai'ga jo.“ Mutto bar'dni læi vel nu garas, atte son valdi muorra-šlubboha ja manai dokko dam rai'gai ja cabmi daid buok jamas, ja de son fasten manai bajas, ja go son bođi fast bajas, de si vul'ge fasten ruok'tot.

men gutten som var kjent med stedene, visste av et høit berg, som det gikk et hull gjennem ned under jorden, og det lette han efter, forat han kunde lede raden av russer dit. Men han hadde ondt for å finne det, fordi det var så mørkt. Tilsist fant han hullet, og da han kom til det, skjøv han til den forreste russen og kastet lyset som han hadde i hånden, og ropte: „Kom, kom til hjelp!“ og da de forreste russer falt, rev de med sig de andre som var fast i dem, og således gikk de alle i den samme gropen. De to russer som ikke hadde latt sig binde, kom også til hullet. Men gutten skjøv også dem ned i gropen.

Da gutten hadde fått dem alle ned i hullet, gikk han til den by som var nærmest, og da han kom dit, var der et ungt par som giftet sig, og han traff dem mens de gledet sig. Han tok børsen og skjøt kronen istykker av hodet på bruden og sa så: „Således vilde det gått eder, hvis jeg ikke hadde frelst eder fra døden som holdt på å komme over eder.“ Men de trodde ikke hvad gutten sa, og de tok og satte ham fast. Noen dager derefter gikk de for å se om det var sant hvad gutten hadde sagt dem. Men da de kom dit og så hvad gutten hadde gjort, blev de forferdet over guttens styrke og kløkt, som de nu så. Men russene som lå i det store hullet, var ennu ikke alle døde; noen var nok døde; men da de som ennu var ilive, så gutten som hadde ødelagt dem, var de svært sinte på ham og sa: „Hvis vi hadde visst hvadslags mann du var, hadde vi drept dig for lenge siden.“ Men gutten var enda så hård at han tok en treklubbe og gikk ned i hullet og slo dem alle ihjel. Så gikk han igjen op, og da han kom op igjen, drog de alle tilbake.

Men da kongen fikk høre om den gjerning som gutten hadde gjort, gav han ham underhold så han aldri behøvde å arbeide så lenge han levde; men han hadde gratis alt hvad han vilde ha og trengte til.

Mutto go gonagas oaǯǯoi dam dago gullat, maid dat bar'dni læi dakkam, de addi gonagas dam bar'dnai ælahusa, nu atte son i darbašam bar'gat i goas'sege, nu gukka go son eli; mutto sust læi nuvta buok, maid son dattoi ja darbaši.

13 b.

Gonagas valdi vel su jeǯas lusa, ja dobbe son oroi gukka aige, dassaǯi go son dagai maŋ'ga imaš-dago, nuvt atte gonagas lii'kui sudnji hui sagga, ja maŋemus'ta dagai son su allasis hær'ran ja rađ'đenvæk'ken. Ja go son læi gukka orrun danen, de maŋemus'ta son oaǯǯoi vel ain gonagas-nieida vel alcis ak'kan, ja das'to go gonagas jami, de bæsai son vel gonagassan maŋŋel su vuoppas, ja son rađ'đi nuvt gukka go son eli, dam riika baggjel ja læi gukka aige rafalaš. Mutto go son boarasmuvvagođi, de son soattagođi æs'ka æra gonagasaiguim ja soađai, gidda dassaǯi go son oaǯǯoi vel jettanasage jeǯas vuos'ta. De sad'di gonagas soatteskiipa jettanas-rii'ki, ja dam soatteskiipa al'de leggje hui ollo olbmuk; mutto go dak botte dokko jettanasa rii'ki, ja go si ribme soattat jettanasain, de jettanas goddi buok dam soattevæga, ja son valdi vel dam skiipage allasis.

Mutto de læi of'ta dam soattevægast, gutte baǯi heg'gi, nuvtgo jettanas i obba diettamge dam, ja dat læi gonagasa jeǯas bar'dne, ja de son bæsai gad'dai. Mutto de i dieđe, mi dal gal'ga læt rađđen; mutto de fuobmaši ovta gied'degašgal'go ja manai su sagaidi ja jærai sust rađe. Gied'degaš-gal'go dajai: „Must læ of'ta guolle. Jus don dam mattašik fii'lik ja oaǯ'ǯok buore milli, de dat væjaši galle du doal'vot du jeǯad rii'ki." De son siđai boares akko goč'čot guole jeǯas lusa; da njur'gi boares ak'ko, ja de bođi guolle. Daggja guolle: „Manen don mu sittit boattek dei'ki?" Daggja boares gal'go: „Dabbe læ of'ta amas olmuš, gutti i dieđe, movt gal'ga bæssat ruof'tot. Son ar'vala, ikgo don livči nuvt buorre, atte dolvušik su ruof'tot." Daggja guolle: „Galle mon doalvom su ruof'tot, jus son duos'ta mu miel'de boattet." Daggja bar'dne: „Galle mon duostam." De dajai guolle: „Boađe dalle! Moai vul'gi." Daggja bar'dne: „Goas'tadakgo don mu galvo?"

13 b.

Kongen tok ham også til sig, og der opholdt han sig en lang tid og gjorde mange undergjerninger, så kongen syntes meget godt om ham, og tilsist gjorde han ham til herremann og medstyrer. Og da han hadde vært det lenge, fikk han tilsist også kongsdatteren til kone, og siden da kongen døde, blev han endog konge efter sin svigerfar. Han hersket over det riket så lenge han levde og var i lang tid fredelig. Men da han begynte å eldes, begynte han først å krige med andre konger og kriget inntil han fikk endog risen mot sig. Da sendte kongen et krigsskib til riseriket, og på det krigsskibet var det svært mange folk; men da de kom dit til risens rike og begynte å krige med risen, drepte han hele den hæren og bemektiget sig endog skibet.

Men der var en i den hæren som blev i live, så risen slett ikke visste av det, og det var kongens egen sønn, og han slapp i land. Men han visste ikke hvad han nu skulde ha til råd; da husket han på en gieddegæsj-kone og gikk for å tale med henne og spurte henne om råd. Hun sa: „Jeg har en fisk. Hvis du kunde narre den og få den i godt humør, kunde den nok føre dig til ditt eget rike.“ Han bad den gamle kona kalle fisken til sig; da plystret hun, og så kom fisken. Fisken sier: „Hvorfor vilde du jeg skulde komme hit?“ Den gamle kona sier: „Her er en fremmed mann, som ikke vet hvordan han skal slippe hjem. Han slår på om ikke du vilde være så god å føre ham hjem.“ Fisken sier: „Jeg skal nok føre ham hjem, hvis han tør komme med mig.“ Gutten sier: „Jeg tør nok.“ Da sa fisken: „Kom da! Vi reiser.“ Gutten sier: „Orker du å føre mine saker?“ „Ja det gjør jeg,“ sa fisken. Så reiste de, og da de kom til stranden, sier fisken: „Nu skal du gå op på min rygg og

„Goas'tadam galle," dajai guolle. De soai vulgiga, ja go soai bođiga mærragad'dai, de daggja guolle: „De dal galgak mannak mu čielge ala, ja bija du galvoidad maida mu čielge ala! Mutto go moai dal vul'gi, de ik don galga gæččastit maŋŋasad; dastgo jus don gæččastak maŋŋasad, de jettanas oaidna daggaviđi, ja son dakka hæđe." Mutto i maššamge bar'dne; go soai vulgiga, de gæččasti son, ja daggaviđi go son læi gæččastam, de fuomaši jettanas, atte bar'dne læi vel dabbe su riikast. De guolle i diettam mai'degen rađđen; de fer'tiga soai fastain jor'galek gied'degašgal'go lusa jærrat gied'degašgal'gost rađe.

De gied'degašgal'go dajai: Must læ of'ta soab'be; dam mon addam dodnoidi, ja dat læ daggar soab'be: go dam gei'gi æl'le vuos'ta, de dat jabma, ja go dam gei'gi jab'me vuos'ta, de dat æl'la." De vel dajai boares gal'go: „Dam mon addam dodnoidi, ja go doai dal vuol'gebæt'te, ja jus bođiš jettanas dodno maŋest, de gal'gabæt'te dam gei'git su vuos'tai, dam soabbe." De soai vulgiga, ja go læiga mannam ovta oanekes aige, de boatta jettanas maŋest. De valdi bar'dne dam soabbe ja gei'gi jettanasa vuos'ta, já de jettanas jami; de gaččai merri, ja dat læi nuvt stuores, atte dewdi obba mæra ja šaddai of'tan stuora suolon. Bier'go šaddai ædnamen, ja varra šaddai čaccen, davtek šad'de bak'ten, ja vuovtak šad'de muorra-vuow'den. Dat guolle ja bar'dne manaiga gæinoska miel'de, dassaǯi go soai ol'liga gonagas gar'dema lusa. Go soai bođiga gad'dai, de dajai guolle bar'dnai: „Mana dal erit mu čielge al'de ja valde galvoidad maida," ja bar'dne dagai nuvt, movt guolle goččoi. Go son læi mannam gad'dai, de giiti son guole, gi su læi fiewredam ruof'tot; mutto guolle celki: „Ale mu giite, mutto giite Ibmela, gutte mu læ siwdnedam." Ja de vel dajai guolle bar'dnai: „De dal mana ruof'tot ja æle dær'van!" De vulgi ješ guolle fastain ruof'tot ja bođi dam boares gal'go lusa ja dajai: „De mon dol'vum dam bardne ruof'tot, ja dat soab'be, maid don ad'dik, læi stuora væk'ke. Daina moai goddime jettanasa, ja dat jettanasa gorol šaddai of'tan suolon." Mutto go jettanas-bardnek dam gulle, de si sut'te boares gal'go ala ja ai'gu su god'det; mutto de boares gal'go manai guole čielge ala, ja dat guolle doalvoi su dam sul'lu ala, mi jettanasa gorolest læi šad'dam, ja go boares gal'go bođi

legg også sakene dine på ryggen min! Men når vi nu reiser, skal du ikke se dig tilbake; for hvis du ser dig tilbake, ser risen oss straks, og han bringer oss i forlegenhet." Men gutten kunde ikke bare sig. Da de reiste, så han sig tilbake, og straks da han hadde gjort det, merket risen at gutten enda var der i hans rike. Da visste fisken ikke noe råd; de måtte vende om igjen til gieddegæsj-konen og spørre henne om råd.

Da sa gieddegæsj-konen: „Jeg har en stokk; den gir jeg eder, og det er en sådan stokk: når en rekker den mot noe levende, dør det, og når en rekker den mot noe dødt, så levner det op." Den gamle kona sa videre: „Jeg gir eder den, og når I nu reiser og risen skulde komme efter eder, skal I rekke den mot ham, den stokken." Så reiste de, og da de hadde reist en kort tid, kommer risen efter. Da tok gutten stokken og rakte den mot risen, og så døde risen; han falt i sjøen, og han var så stor at han fylte hele sjøen og blev til en stor ø. Kjøttet blev land, og blodet blev vann, benene blev berg og hårene blev vedskog. Fisken og gutten drog sin vei, til de nådde frem til kongsgården. Da de kom til land, sa fisken til gutten: „Gå nu ned av ryggen min og ta også sakene dine," og gutten gjorde som fisken bød. Da han var gått iland, takket han fisken som hadde ført ham hjem; men fisken sa: „Takk ikke mig, men takk Gud, som har skapt mig." Og fisken sa videre til gutten: „Gå nu hjem og lev vel!" Så reiste fisken tilbake igjen og kom til den gamle kona og sa: „Nu har jeg ført gutten hjem, og den stokken du gav, var til stor hjelp. Med den drepte vi risen, og risens kropp blev til en ø."

Men da risens sønner hørte det, blev de sinte på den gamle kona og vilde drepe henne; men hun gikk op på fiskens rygg, og fisken førte henne til den øen som var blitt til av risens kropp. Da den gamle kona kom op på øen, gjorde hun sig en gamme, hvor hun bodde. På øen var der et vann, som var blitt til av risens blod, og i det vannet var der fisk. Den gamle kona fisket efter de fiskene, og de var hennes næring. Den skogen som var blitt til av risens hår, i den tok hun brenneved som hun kokte fiskene med, og det berget som var blitt til av risens ben, i det berget fant den gamle

dam sul'lu ala, de dagai son goađe allasis, mast son oroi. Dam sul'lu al'de læi of'ta jaw're, mi læi šad'dam jettanasa varast, ja dam jawrest leddje guolek, ja dat boares gal'go biwdi daid gulid, ja dat leddje sust ællamuššan, ja dat vuow'de, mi læi šad'dam dam jettanasa vuovtain, dast son valdi boal'dem-muoraid, maiguim son vuoššai daid gulid, ja dat bak'te, mi læi šad'dam dam jettanasa davtin, dam bavtest gawnai boares ak'ko golle ja silba hui ollo. Go son dam fuomaši, atte dam bavtes læ sil'ba, de njur'gi son fastain su ježas guole, mi gonagas-bardne læi dol'vum ruof'tot, ja dat guolle bođi boares gal'go lusa ja jærai: „Maid don muina aigok dakkat?“ Daddja boares gal'go: „Don galgak vuol'get dal dam gonagas-bardne lusa, maid don ješ læk dol'vum gonagas-rii'ki, ja daja sudnji, atte dam bavtest, mi šaddai jettanas davtin, dobbe gaw'nui gol'le ja sil'ba hui ollo.“ Go dat gonagas-bar'dne gulai dam, de vulgi son dokko obba buok su joawkoines ja dagai gar'dem dam sul'lu ala, mi jettanas gorolest læi šad'dam. Go son dasa læi dakkam gar'demes, de son algi silba ja golle dam bavtest bar'gat, ja son gawnai hui ollo golle ja silba dam bavtest ja šaddai hui rigges, nuvt atte son dagai gar'demes dušše gollest ja silbast, ja dam boares gal'gui dagai maida gol'legar'dem, ja dat boares gal'go læi sust nuvtgo ibmel. Go sudnji mikkege hætten šaddai, de son manai su lusa ja jærai sust rađe.

Mutto go dat gonagas-bar'dne šaddai hui rigges ja sudnji šad'de ollo olbmuk, de riemai son fastain soattat jettanasain. De sad'di jettanas stuora soattejoawko; mutto dam gonagas-bardnest læi nu nana lad'ne, atte jettanasa soattevækka i nagadam daina. Galle si maid bar'ge, nuvt gukka go si veggje; mutto æi si nagadam dasa dakkat mai'degen, ja de si fer'tijeggje hæi'tet erit dam bargost. Go si leggje hæi'tam ja mannam ruok'tot, de dat gonagas-bar'dne i šat soattam i ovtainge, ja son eli gukka maïlmest, ja sudnji šad'de ollo manak, ja son eli hui riggesen, nuvt gukka go son jo læige dam maïlmest, ja de maŋemus'ta son hævvani dam jaw'rai, mi jettanas varast læi šad'dam, ja de mon im dieđe šat æmbo dam birra mai'-degen vii'dasæbbut.

Anm. Nr. a er optegnet med en annen håndskrift enn nr. b. (Friis.)

kona svært meget gull og sølv. Da hun merket at det var sølv i berget, plystret hun på sin egen fisk, som hadde ført kongssønnen hjem, og fisken kom til den gamle kona og spurte: „Hvad vil du gjøre med mig?“ Den gamle kona sier: „Du skal nu reise til den kongssønnen, som du selv har ført til kongeriket, og si ham at i det berget som blev til av risens ben, der fantes svært meget gull og sølv.“ Da kongssønnen hørte det, reiste han dit med alle sine folk og bygget en gård på den øen som var blitt til av risens kropp. Da han hadde bygget gården sin der, begynte han å drive ut sølv og gull av berget, og han fant svært meget gull og sølv i berget og blev meget rik, så han bygget gården sin bare av gull og sølv. Også til den gamle kona bygget han en gullgård, og hun var hos ham som en gud. Når han kom i noen forlegenhet, gikk han til henne og spurte om råd.

Men da kongssønnen blev meget rik og fikk mange folk, begynte han igjen å krige med risen. Da sendte risen en stor hærstyrke; men kongssønnen hadde så sterk en festning at risens krigsmakt ikke rådde med den. De arbeidet nok også, så lenge de kunde; men de maktet ikke å gjøre den noe, og de måtte gi op det arbeidet. Da de hadde gitt det op og var gått hjem, kriget kongssønnen ikke mer med noen. Han levde lenge i verden og fikk mange barn, og han levde i stor rikdom, sålenge han var i denne verden. Tilsist omkom han i det vannet som var blitt til av risens blod, og så vet jeg ikke mer noe videre om det.

154.

1.

Ok'ti læigà guok'te vielljàš mæcce-fuođ'đoid occâmin mæccist; guk'-tuk læigà soai skuttàrâk. De læigà soai čok'kàmin mæccist jâ vuoi-ŋàstæmin; čok'kàdeddinæskà gullâvâ, go olbmuk hàllek lâkkâ, ævàge àd'de, mâid gielàid halâšek; mânnâvâ suoli lâgâbuidi oaidnim ditti, gæk dâk læk, josgo mâid bahàlâʒʒàid. Čuđek čok'kànâm stuorrâ čorâ ovtâ sâddjài borâdit; sin gâskàst læ ok'tâ oai'vàmuš, gutte læ nu hærràstâkkis, âtte i višâ ješ borrâmušâ njal'màsis biddjàt. De fer'ti nub'bi læt, gutte su borâtâ. Bàrneguovtis ar'vâlævà: „Goab'bà son monnust læ skuttàrup bàččit dam âlbmà gâiŋeri, gutte borâtæmin læ, vai kafàl bâs'tà čoddâràigi sisâ, jâ boak'čànivči dâsâ borràm-sâddjài?“ Soai naggàtâlàigâ gukkà, goab'bà læ skuttàrup; mâŋimus'tà gældisti nuoràp viel'ljâ su dàw'gebissos, bijài njuolâ dàwge ow'di, sik'-testi jâ de baccâti. Njuollâ mânài jâ bâsti dâm âlbmà gâiŋir-gæččài, gutte su læi borâtæmin. Go dat âlmài čug'getâlài gâiŋeri, de son nisteti kafâlâ nâkketit mendu sâggâ su njàlmi sisâ, nu âtte dât mânài jâ bâsti giddâ čoddâ-njillui sisâ, jâ dât čuđihær'rà boak'čàni jâ jàmi dâsâ. Čuđek àl'ge dal naggàtâllàt gâs'kânæsek, guttemuš sist bàʒi dam âlbmà gâiŋeri, jâ àl'ge nu sâggâ doarrot, âtte bàrneguovtos oaʒʒoiga dilàlâšvuođâ god'dit sin njuolàiguim ovtâtæbmin.

(Ole Tappio 1893, Polmak.)

2.

Ok'tâ boares læs'kânissun asâi væha bâjabæl'de Vuow'deguoikâ ruoššâbæl'de; son goč'čujuvvui Guw'rum-ak'kon. Sus leddjė golbmâ bardne, mâk leddjė hui skuttar jâ dei'vė buok, mâi baččė. De bottė muttomin čuđek lâkkâ dâm baike. Guw'rum-akko bardnek mânnė ik'ku čuđi lusâ, go si leddjė čok'kamen birrâ stuorrâ dolâ jâ borrâmen. Oai'vamuʒʒâs leddjė ruow'de-bik'tâsâk, jâ ok'tâ âlmai borâhi su jâ gafâlin âddi bittai njalbmai, dâđis go son borâi. Dât golbmâ bardne ar'vâlėk, movt si gâl'gėk sat'tet sor'bmėt vâšalâʒʒâi. Boarrasâmus

154. GAFFELEN.

1.

Engang lette to brødre efter villdyr i ødemarken; begge var de flinke skyttere. Så satt de og hvilte ute i marken; som de satt der, hører de folk prate i nærheten, og de forstår ikke hvad sprog de taler; de går hemmelig nærmere for å se hvem det er, om det var noe djevelspakk. Tsjuder hadde satt sig, en stor flokk, på samme plass for å spise; blandt dem er en høvding som er så stor på det at han ikke selv gider putte maten i munnen. Det måtte være en annen som matet ham. Guttene rådslår: „Hvem av oss er vel flinkest til å skyte den mannen som mater ham, i albuen, så gaffelen går inn i svelget og han blir kvalt der på plassen?“ De tvistet lenge om hvem som var flinkest; til slutt spente den yngste bror buen sin, la en pil på buen, siktet og lot det gå løs. Pilen fór og gikk inn i albuen på den mannen som matet høvdingen. Da mannen blev truffet i albuen, kom han til å stikke gaffelen altfor langt inn i munnen hans, så den gikk inn i svelget, og tsjudeherren blev kvalt og døde der. Tsjudene begynte nu å tviste sig imellem om hvem av dem som skjøt mannen i albuen, og de begynte å slåss så meget at guttene fikk leilighet til å drepe dem med pilene sine alle som én.

2.

En gammel enke bodde litt ovenfor Outakoski på russesiden; hun kaltes Krokrygg-gamla. Hun hadde tre sønner, som var flinke skyttere og traff alt som de skjøt efter. Så kom engang tsjudene i nærheten av stedet. Krokrygg-gamlas sønner gikk om natten hen til tsjudene, mens de satt omkring et stort bål og spiste. Høvdingen hadde jernklær, og en mann matet ham og gav ham med en gaffel stykkene i munnen, eftersom han spiste. De tre guttene rådslo om hvorledes de skulde kunne drepe fiendene. Den eldste foreslo:

ar'vâlišgođi: „Go mi dæivâšeimek baččĕt dom gafâl-maddâgæččâi, dâlle go bitta nâkkehâ njalbmai!“ jâ son algi sik'tėdet; muttu i son oskeldâm baččet. De algi nuorâmus sik'tėdet ja celki: „Daidam mun gæč'čâlet baččet.“ Dok guovtes celkigâ: „Gæč'čâl!“ De baǯi nuorâmus jâ dæivâi âidu gafâl-maddâgæččai, go dât âlmai nâkkehi bitta oai'vamuǯǯâ njalbmai. Gafâl girdi njalbmeraige, jâ čuđek gad'dė, âtte borâhæd'dje ieš nâkkehi gafâlâ oai'vamuǯǯâ njalbmai. De šâddâi moi've jâ doarro sin gâskâst, jâ dâk golbmâ bardne al'gė baččet jâ vikkė birrâ čuđi jâ baččė juokke guowlos. Čuđek gad'dė, âtte sin vâšalâǯǯâk læ sâggâ æm'bo go si ieǯa, jâ dorvohesvuođâ sist hei'tė si doarromes gâs'kânæsek, vællaneddjė gârdnjel-bæle âlâ jâ oidnė, âtte gak'kur-njunek bottė juokke guowlos sin âlâ, jâ čur'vuk dorvohesvuođâs: „Kakarin nenä, ka, ka (d. l. gak'kur-njunne, gæ, gæ)!“

Bardnek baččė buokâi jâ guđđė dušše ovtâ ællet jâ mânnė dâm ovtâ lušâ jâ cel'kė: „Vuolge ruok'tot jâ vieǯǯâ vel æmbu; de gâl'ga gævvât siddjidi sæmma lakkai.“

Ruoš'šâ mânâi ruok'tot, jâ nubbe jâje bođi son sâggâ stuorab vægâin. Dal diđi son, mâggar Guw'rum-akko bardnek læ jâ gos sin goatte læ. De fak'tėjeddjė si ijâ aige, go Guw'rum-ak'ko barnidesguim læi oađđemen goađes, jâ birâstât'tė goađe. Guw'rum-akko bardnek suoddjâleddjė ieǯâsek gukka jâ baččė čuđi ræppen-raige, uk'sâgoaw'ko-raige jâ navar-raige, goggu si oidnė čuđi; muttu mâŋemus'ta vuoitahâd'dė si jâ goddahâllė. De ollašuvâi dât sadne: „Nu gævva stuorrâ sani mâŋŋel.“ Muttu dat assâm-bai'ke goč'čujuvvu âin dalge Guw'rum-gied'den.

(Balke, Karasjok.)

3.

Ækket sewnjudi; de čoag'gânijje gar'jelâk jâ dâkke dola vuow'dai jâ rebme biebmostât. Ræŋ'gâ âd'da gaf'fâlin hær'rases borrat. De čok'ka âk'tâ bar'ni vuowdė sės'te; de bačča soddin dâ gar'jelân, gæn ræŋ'gâ lei borahâllamen gaf'fâlin. De sut'te dâsa jâ doai'vu, âtt ræŋ'gâ čug'gi hærras gaf'fâlin. De doar'raje gâskastâsak, jâ bar'ne baččė-

„Om vi kunde treffe enden av gaffelskaftet, når han stikker en bit i munnen på ham!“ og han begynte å sikte; men han trodde sig ikke til å skyte. Da begynte den yngste å sikte og sa: „Kanskje jeg prøver å skyte.“ De to andre sa: „Prøv!“ Så skjøt den yngste og traff nettop enden av gaffelskaftet, da mannen stakk en bit i munnen på høvdingen. Gaffelen fløi gjennem munnen på ham, og tsjudene trodde at den som matet høvdingen, selv hadde stukket gaffelen i munnen på ham. Der blev da forvirring og strid blandt dem; de tre guttene begynte å skyte, løp omkring tsjudene og skjøt fra alle kanter. Tsjudene trodde at deres fiender var langt flere enn de selv, og i mismot hørte de op å slåss innbyrdes, la sig på albuen og så at lomnebb kom på dem fra alle kanter, og de ropte i mismot: „Lomnebb, se, se!“

Guttene skjøt dem alle og levnet blott én i live, gikk hen til ham og sa: „Gå hjem og hent enda flere; så skal det gå dem likedan.“

Russeren gikk hjem, og året efter kom han med en meget større styrke. Nu visste han, hvordan Krokrygg-gamlas sønner var og hvor deres gamme var. De passet på ved nattetid, da Krokrygg-gamla med sønnene sine lå og sov i gammen, og kringsatte gammen. Krokrygg-gamlas sønner verget sig lenge og skjøt tsjudene gjennem ljoren, gjennem dørgløttåpningen og gjennem naverhullet, hvor de så tsjuderne; men til slutt blev de overvunnet og drept. Da opfyltes det ord: „Så går det efter store ord.“ Men bostedet kalles ennu Krokrygg-engen.

3.

Det blev mørkt om kvelden; da samlet russene sig og gjorde op ild i skogen og tok til å spise. En dreng gir med en gaffel sin herre å spise. En gutt sitter inne i skogen; han skyter med en pil den russen som drengen matet med gaffelen. Da blev de sinte på drengen og trodde at han hadde stukket sin herre med gaffelen.

goađi fris'kat soddi guoime. De rebme gar'jelâk sėvahât guttek guoi'-mahâsak, jâ de god'dâlijje (god'dâlâšgoatte) guttek guoimisâk.

(Trane 1886, Karlsøy.)

4.

De leiga ak'ti guok'te vielljažan dɛit aigit goas'se gar'jel-balok leddje, ja de leiga giewras ol'muk ja dak bru'kigan gietta-juovsait vær'jon ja soddit. De leddje gar'jelak ovta sewnjus čak'ča-ija iddjaduvvam ovta saddjai, gonne dak dolo̧ buol'de ja bibmustalle, ja de li ak'ta dɛin gar'jelin, middja lei nu stuoris, att dat i gil'lim ieš borro̧kgen. De ver'tijeddje ieččasak boro̧hallak gaf'falitguoime ja juŋaitguoime. De dot guok'te vielljažan riemaigan vuoččegoattek gietta-juovsaitguoime, makka leiga dōbbelis, æige ruoššak oaine, dɛinago stuora dollo̧ læ sin gaskan ja sæw'njak birra juokke sajen. De daddjaba vielljašguovtis gas'kaneska: „Goab'bas monnos gal'ga dāl vuočček da gafalgæččai, dallego njal'mai guod'dilek dok iežа ruoššak?“ De daddja nuorap: „Gal mo gæč'čalan,“ ja de valdi ja gildi juovsas ja bijai soddi ja riemai sik'tegoattek da gafalgæččai. Dallego boro̧hallame leddje dak iežа ruoššak dam hærrasak, de vuži gafalgæččai, nuvtgo gafal ak'tan soddin manai čoddaraigi, ja dat jami. De duoi'vu iežа ruoššak, atte dat boro̧hal'le, dat čug'gi. De doar'rajeddje iežak gas'kanesak, ja dot vielljašguovtis vela vuoččiban sodditguoime da dola vuos'ta dɛit ruošša-čuđit ja god'diban ædnak mannjalaga. De duoi'vuk iežа ruoššak, att dak doar'rok, dak god'dek guđek guoimėsak, gidda das'sa go juok'sa-oarra gas'kak manai nubbi vielljan. De roaškehi, dalle go gas'kak manai. De gul'laje ruoššak ja ar'videddje, makka ol'mait dak læk. De vul'ge ruottahek, mutt dah æi oai'nam, dɛinago sæw'njak lei. Dak bæsaigan battarussi, ja mon mɛida bessėm battarussi, gutte leddjim javohaga gæč'čamen, gok'te doina guovtoin manna. Ruoššak rut'te duokko diek, muttomak jogo̧iden ja muttomak girgit gas'ki, doad-djalen julgidesa da sæw'njades. Uoi'nem iđedes go bæi'vi čuwgudi, ja de mo guđđim dɛit ruoššait, mɛit mon uoi'nem, dasa bælleheg'gi ja mannem ieš ruok'tot ja buottem diek ja imge dal dieđe, gokt dal læ mannam dɛit guoime mannjel.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

De begynte å slåss innbyrdes, og gutten skjøt frisk vekk med piler. Da begynte russene å skylde på hverandre og drepte hverandre.

4.

Der var engang to brødre på den tid da folk var redde for russene, og det var sterke folk; de brukte håndbuer og piler til våben. Så hadde russene en mørk høstnatt leiret sig for natten på et sted, hvor de brente bål og holdt måltid. Der var en av russene som var så stor på det at han ikke gad spise selv. De andre måtte mate ham med gafler og bordkniver. De to brødrene som var der, begynte å ville skyte med håndbuer, og russene så ikke, fordi det store bålet var imellem dem og det var mørkt overalt omkring. Da sier brødrene sig imellem: „Hvem av oss skal nu skyte på enden av gaffelen, når de andre russene fører mat til munnen hans?“ Den yngste sier: „Jeg skal nok prøve,“ og han tok og spente buen sin, la en pil på den og begynte å sikte på enden av gaffelen. Da de andre russene matet den storkaren sin, skjøt han på enden av gaffelen, så gaffelen med pilen gikk gjennem halsen på ham, og han døde. Da trodde de andre russene at det var den som matet ham, som stakk ham. De andre begynte å slåss innbyrdes, og brødrene skyter videre mot ilden russetsjudene med piler og dreper mange efter hverandre. Da tror de andre russene at det var de som sloss, som drepte hverandre, inntil buesnoren gikk av for den ene broren. Det smalt da den gikk av. Russene hørte det og skjønte hvad det var for menn. De gav sig til å løpe efter dem; men de så ikke, fordi det var mørkt. De to slapp unda, og jeg slapp også unda, som taus så på hvordan det gikk med de to. Russene løp hit og dit, noen ut i elver og andre mellem stener; de brakk benene sine i mørket. Jeg så det om morgenen da dagen lysnet; så lot jeg russene som jeg så, være igjen der halvdøde, og selv gikk jeg hjem og kom hit, og nu vet jeg ikke hvordan det siden er gått med dem.

5.

De lei boares akkan guok'te bardni; de buotte gar'jelak, spæddjarak, mɛit mi goččudep spæddjar-čuttin; de šad'de vara dal dait. De buotte ovta saddjai, ja de dakke stuora dolǫ, ja de ribme biebmostėk. De adne ovta hærra, man gal'ge borǫhallak gaf'falina stuora dollagaddin. De riemaiga luregoattik atte baččik giettajuovsain gafalgæččai. I star'gan dat boarrasep viel'lja; gæč'čalan dat nuorap viel'ljagis. De valdi, de baǯi dat nuorap viel'lja gafalgæččai; de manai gafal čađa, de buođi niek'keraige olgus. De val'de da borahæd'dje nala; de ribme doarrogoattik; de bæsaiga baččik gait dinait das'tǫ; de baʒi bære ak'ta vela. De vel'ledi dat jabma gorogit gas'ki gæč'čak, gos'te soddek buottek. De uoini, gos'te soddek buotte; de fal'li bajas, de vulgi da gæino, gos soddek buotte. De dot guovtis bal'laiga, vulgiga battardussi; æba šat adnam soddit. De vulgigan ovta gor'saraige bajas, ja gar'jel boatta manjest, ja oai'nėba att jovsahallaba, ja æba ane soddit. De gulla nuorap viel'lja go skilkehi sækka his'te. De gæččastan, lægo sod'de. De gawnai ovta gurtejuni. De valdi da soddi, de gæč'čalan baččik, duol'li vuok'taraddjai; de valdi, njul'či; de dæivai vuollevaimoide. De garrodi dat spæddjar suomagilli: „i olmai diettam dan bær'gahan gurtejune.“ De valdi manjemuš hægan, garroda ja njæʒʒohan do guovto, makka galgaiga su god'dik.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

6.

Dak guok'te vielljačak læika vuoč'ček, ja dak anigak boares-ai'gahas bissoit, namalaǯǯat boja-bissoit, makka ruw'kujuvvujen dɛit boaresai'gasas vuč'čis. Soai manaigak olkus huodnahisteskak vɛi'dema ditti ja vaʒʒigak vumit ja varit mietta; muttǫ go soai læikak nuvt vaʒ'ʒimen muttim vaggin, de gaw'nabak soai bal'ga gar'jelit manjen. De humadesgoattibak soai gas'kanaska dan bærrai, gal'gabakgo soai dal vuol'get ja guorrat sin luod'dasajit. De saddaigak soai soabalaǯǯak dan aseji; de vulkigak soai de dan bal'ga mel'de guorraman ditti, ja soai manaigak sin luoddait mel'de, gidda go soai gawnaigak sin oro-

5.

En gammel kone hadde to sønner; da kom russene, røvere, som vi kaller røvertsjuder; de blev dem var. Russene kom til et sted og gjorde op et stort bål og begynte å spise. De hadde en storkar, som de skulde mate med en gaffel ved det store bål. De to guttene begynte å lure på å skyte på enden av gaffelen med håndbue. Den eldste broren hadde ikke mot til det; den yngste broren prøvde. Han skjøt på enden av gaffelen; gaffelen gikk gjennem og kom ut gjennem nakken. Russene tok på ham som matet; så tok de til å slåss; brødrene fikk så skyte alle sammen; bare én blev enda igjen. Han la sig mellem de døde kroppene for å se hvor pilene kom fra. Da så han hvor de kom fra; han fór op og gikk dit hvor de kom fra. De to blev redde og rømte; de hadde ikke flere piler. De gikk op gjennem en kleiv, og russen kommer efter. De ser at han når dem igjen, og de har ikke piler. Da hører den yngste broren at det raslet i sekken. Han så efter om det var en pil. Da fant han et lomnebb. Han tok pilen og prøvde å skyte og siktet på tinningen. Russen hoppet op; han traff ham i pungen. Da bante røveren på kvænsk: „Han visste ikke av det pokkers lomnebbet.“ Da han var på det siste, bante han og gren til de to fordi de hadde drept ham.

6.

De to brødre var skyttere, og de hadde gammeldags børser, nemlig pilbørser, som bruktes av skytterne i gamle dager. De gikk ut fra sitt hus for å veide og gikk over daler og fjell; men som de gikk således i en dal, treffer de på en sti efter russer. De begynner da å tale sig imellem, om de nu skal gå og følge sporene deres. De blev enige om det, og de gikk hen ad stien for å følge sporene, og de gikk efter sporene, til de fant deres opholdssted. De opholdt sig i et berghull, og det var vidt inne som en gamme, og ytterst var det som en dør, og derinne holdt de sig. Da de så deres opholdssted,

haga. Si adne orohaga bak'teraiken, ja dat bak'te-rai'ge læi viides sènne dego ak'ta goatte, ja olkomusan læi dego uk'sa, ja dan sinne si leddje orromen. Go soai oinigak dɛit orohaga, de manaigak soai čikkuset doares bæle uk'saraike, ja de šok'čabak soai sisa. De oaǯ'-ǯobak soai oai'nit, att gar'jelak læk borramen biepmoit; muttọ sin gaskan læ ak'ta ammat-olmai, ja son læ nuvt halla-virkalas, atte i son ruw'ku ieǯas giedait val'dit biepmo bortin ja guod'dit ieǯas njal'-mai. Muttọ de adna son ovta, gutte læ danin val'dujuvvum, giddja čug'ge birko sag'gai ja cog'ga sun njal'mai. Dān ibmahan oai'nibak soai šok'čamušainaska, ja de soai sad'dabak imastallat. De ain soai gæččastæba sisa suollet; de oai'nibak, go bieb'me čug'ge birko sag'ge-gæččai ja dan gal'ga cog'gat dan halla ol'ma njal'mai. De vɛr'te caggastet galljet njalmės, nuvt galljet att dat bir'gostodal gal'ga, mi læ sag'ge-gæǯen, jottit njal'mai. Go son læ cog'gam nuvt galljet njalmės, de oaǯǯoigak soai, gudek læika uvsa duogen olkubælen, oai'nit sun njalme sisa gidda čod'dagan raddjai. De oǯ'ǯu nubbe dan guok'tasen mela vuoččit piila dan halla ol'ma njal'mai, go dat cagga-stan njalmis biepmo val'dem ditti. De sad'dabak soai hoalas dan birra; de daddja nub'be: „Æm moai vuoǯe"; muttọ nub'be daddja guoimes vuos'ta: „Moai gal'ge vuoččit." Nub'be vas'tidan: „Æm moai galka vuoččit; nago dat munnoiden bahat gævva?" Muttọ dat vas'tidan, gutte vuoččit sitta, ja daddja: „Æmgo moai læk vuoč'ček?" I son jow'dam gukkebu hoallat, de gei'ge son pii'labissos uvsa ja uk'sa-bælla gas'kal ja bijai piilas bissos rogge sisa. De lagadan sun bieb'me bir'go-stoddalan dan halla ol'ma njal'mai. Go son læi lagadæme, de caggastan dat halla olmai nuvt galljet njalmės. De hoap'palas'ta vuoč'če hoappon ja vuǯi dan caggo njalme sisa, nuvt atte pii'la manai gidda čod'dagi. De jami dat halla olmai. De al'ge dak nubbek gar'-jelak sivahesgoattit dan bieb'me, atte son valti ja goddi daggaras halla ol'ma eriden, ja ar'valesgotte, att dat læi adnam davte bir'go-stodda-lan sènne ja nor'dadam dan dɛina row'de-saggin gidda čod'dagan sisa. De vaššade si nuvt sagga dan bieb'mai ja sitte sun god'dit ja val'de ja doar'rajen dan jamesguǯǯa birra. Go dak leddje nuvt sagga doar'-ram, de alkigak soai, gudek læika uvsa duogen, vuoččet dɛit doar'ro

gikk de hemmelig ved siden av døråpningen og speidet inn. Da får de se at russene sitter og spiser; men blandt dem er der en embedsmann, og han er så fornem at han ikke bruker sine egne hender til å ta maten fra bordet og føre den til munnen. Men han har en som er antatt til det, som stikker kjøttet på en pinne og stikker det i munnen på ham. Dette under ser de idet de speider, og de undrer sig. De ser fremdeles hemmelig inn; da ser de at han som mater, stikker kjøtt på en pinne og skal putte det i munnen på den fornemme mann. Han må sperre munnen vidt op, så vidt at kjøttstykket på pinnen kan gå inn i munnen. Da han har sperret munnen så vidt op, kunde de to som stod bak døren der ute, se inn i munnen hans like til svelget. Da får den ene av de to lyst til å skyte en pil i munnen på den fornemme mann, når han sperret munnen op for å ta imot mat. De kommer i tale derom; den ene sier: „Vi skyter ikke"; men den andre sier imot: „Vi skal skyte." Den første svarte: „Vi skal ikke skyte; enn om det går oss ille?" Men den som vilde skyte, svarte og sa: „Er vi ikke skyttere?" Han hadde ikke tid til å tale mer; han rekker pilbørsen sin mellem døren og dørstolpen og la pilen i buefuren. Da nærmet den som matet, et kjøttstykke til munnen på den fornemme mann. Da han gjorde det, sperret den fornemme mann munnen vidt op. Da skynder skytteren sig og skjøt i den gapende munn, så pilen gikk inn i svelget. Da døde den fornemme mann. De andre russer begynte å laste den som matet, fordi han drepte en sådan fornem mann, og de mente at han hadde hatt et ben i kjøttstykket og med jernpinnen stukket det i svelget på ham. De blev så svært hatske på ham som matet, og vilde drepe ham og begynte å slåss om den døde. Da de var begynt å slåss så svært, begynte de to som stod bak døren, å skyte inn i gammen på russene som sloss, og de lukket døren deres til. Så skjøt de gjennem det åpne hull russene ihjel, til der bare var tre russer igjen. Da åpnet de døren og gikk inn. Da var de tre russer i en krok ved siden av døren, og de to visste ikke av dem. Men da døren var åpnet, løp de tre russer ut og rømte. Men de to forfulgte dem og nådde to av dem og

gar'jelit goade sisa, ja soai dɛw'kalæika(k) sin uvsa gidda. De vuoǯa-šæika(k) soai dan rabas raike gar'jelit jamas dokkǫ, gidda dassači go vel bacce bære gol'ma gar'jelak. De rabaigak soai uvsa ja manaigak sisa. De leddje dak gol'ma gar'jelak doares bælen goatte-lowkon, ja soai æba diettam dɛit. Muttǫ go uk'sa læi rappasam, de viekkale dak gol'ma gar'jelak olkus ja de battaren. Muttǫ soai doarradæikak dɛit gar'jelit; de jovsaigak guok'te dɛise ja vuǯigak; muttǫ go vel dan ovta læikak doarredæme, de jorai sudnon nub'be Ros'tǫ-jokki, ja son hævvani dasa. De dat nub'be maccai ruok'tot ja manai dan soatte-bai'kai ja dan goade sisa ja valti gaitin buoremus galvoit, makka læmas gar'jelit mel'de. Nuvt saddai dat vuoč'če boanta, dɛinago son i ballam vuoččemen dan halla ol'ma njal'mai.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

7.

Dam aige go ruoššak speddje dabbe, mui'taluvvu, atte de leiga daǯǯa ja sabmelaš sær'van ok'ti ruoššaid rievidam ja goddim ditti. Daǯǯast lei vær'jon stuora ak'šo ja sabmelaǯǯast fast daw'gi, maina son baǯi hui vis'sat. Soai leiga hui giewrak ja oroiga muttom sul'lust ovta stuora juovast, gosa soai leiga rakkadam alcesæska dego goatte-lagaš, mast soai oroiga alo, amasek ruoššak fuobmaškæt'ta boattik sod'nu baddjeli. Ovta gærdi has'tigođi sabmelaš, atte soai gal'gaba vuol'get gæč'čat, lækgo ruoššak boattam ovta vudni, gosa lei duššę muot'ki vaǯ'ǯet, ja dobbe lei vuow'di, gost ruoššak alo orru, go leddje jotteme. Daǯǯa mieđiti galle, muttu siđai vuost lig'gėt mallebađi. Sabmelaš fer'ti goitge vuor'dit, das'sago olmai gærgai. De soai vulgiga; muttu go soai bođiga muotki gas'ko, de soai aicaiga golbma olbma, guđek leddje sod'nu vuos'tai boatteme. Dat lei al'ki ar'videt, atte dat leddje ruoššak. Soai guw'dileiga gæđge duokkai. Ruoššak æi ai'cam sod'nu, dainago si leddje bæive vuol'de, ja bæi've baiti jur sin čal-midi; si fer'tėjeddje gæč'čat gieđa vuoli. Go si botte buotta dam gæđgi, gost soai leiga guw'dime, de jienehi sabmelaš væhaš, ja goal-mad ruoššain, gæst lei ruow'debivtas al'de, gæččasti bajas, ja de baǯi

skjøt dem; men da de videre forfulgte den ene, falt en av dem i Rostaelven, og han omkom der. Den andre vendte tilbake og gikk til kampplassen og inn i gammen, og han tok alt det beste gods russene hadde hatt med sig. Således blev skytteren rik, fordi han ikke var redd for å skyte den fornemme mann i munnen.

7.

På den tid da russene herjet her, fortelles det at en nordmann og en lapp hadde slått lag for å røve fra russene og drepe dem. Nordmannen hadde til verge en stor øks og lappen en bue som han skjøt meget sikkert med. De var meget sterke og holdt sig på en ø i en stor ur, hvor de hadde laget sig som en gamme, som de alltid opholdt sig i, forat ikke russene skulde komme uforvarende over dem. Engang opfordret lappen til at de skulde gå og se, om russene var kommet til en fjord, hvorhen det bare var å gå over et eide, og der var en skog, hvor russene alltid holdt til, når de var på vandring. Nordmannen var nok enig, men vilde først varme suppegryten. Lappen måtte dog vente, til kameraten var ferdig. Så gikk de; men da de kom midt på eidet, fikk de se tre menn som kom imot dem. Det var lett å skjønne at det var russer. De la sig ned bak en sten. Russene så dem ikke, fordi de hadde solen mot sig, og den skinte like i øinene på dem; de måtte se under hånden. Da de kom i linje med den stenen, hvor de to lå, gav lappen litt lyd, og den tredje av russene, som hadde jernbrynje på, så op. Da skjøt lappen ham med en pil i strupen, og han falt

sabmelaš njuolain čod'dagi, ja ruošša gaččai jamas. Dağğa fast čuolasti nubbi ak'šoin, ja goalmadest soai vuordnoheiga, gost æmbuk læk, ja go soai dam oağğoiga gullat, de soai goddiga maida suge ja gaččaiga dokku. Muttu æba soai sat'tam dakkat mai'dege, ow'dalgo sewnjudi. Go ækked šaddai, de dakke ruoššak stuora dola, man birra si manne. De soai njagaiga dokku, ja sabmelaš baği ruoššaid nu buoremusat go hap'pehi. Manjemus'ta ai'ce ruoššak, mi læikaid dat læ, go muttomak jabmek iccalassi; si al'ge sivahallat gutteg guoimes, ja de si al'ge doarrot, nuvt atte manjemust dušše bacce moaddis. Dat lei daina lagin al'ki sod'nuidi šad'dak hær'ran sin baddjel.

(Johan Kitti 1889, Loppa.)

8.

Rairos lei muttom dalo-buoi'ge, gutte lei ækkedes malestæme. Go son bossome lei vuoja eret ruitos, de oai'na son vuojjalittest ovta ol'mu gova, ja das'tu læ ucca barnaš, gutte daw'gebissoin baččalad'da. De dajja ač'če sunnje: „Adde munnje dam dawge!" ja ač'če das'tu bačča gak'kurnjuola ræppenraige bajas ja dæi'va ruošša čal'mai, ja ruoš'ša fierrala bællejamman bajjel goađe. De manna son olgus ja jærra atte: lægo son ok'tu dahje lækgo æmbot? De mui'tala ruoš'ša, atte vuowdis dobbe læt ænebak, ja das'tu god'dujuvvui son.

Das'tu vulgi aj'ja su barnines ja vivain dokku vuow'dai occat daid ruoššaid, ja go si gaw'ne daid, de læk ruoššak boal'deme stuora dola ja lejje borahæme ovta oaivi, gæst lei harnas'ka bajjelest. Dalle sitta bar'ni, atte gal son bačča; muttu aj'ja i oskil sunnje, muttu goč'čo viva baččit ja vivva bačča ja dæi'va gafalnađđi, ja dat gafal manna čoddaraigi, ja das'tu son jamma. De sut'te æra ruoššat ja rimme doarrot ja god'dalešgotte ieš guđeg guimidæsek, ja das'tu bačča bar'ni ja aj'ja væk'kin. Go fuommašejje, atte dat lejje gak'kurnjuolat, de rimme ruoššat garrodit daid gak'kur-njuolaid, ja dam lakkai šad'de dak ol'muk bir'gijuvvut.

(Talvik 1924.)

død om. Nordmannen hugg den andre med øksen, og den tredje tvang de til å si, hvor de andre var. Da de fikk høre det, drepte de ham også og skyndte sig dit. Men de kunde ikke gjøre noe før det blev mørkt. Da det blev kveld, gjorde russene op en stor ild som de gikk omkring. De to lurte sig dit, og lappen skjøt russene så godt som han nådde til. Til slutt merket russene hvad det var for en lek, da noen døde uten grunn; de begynte å skylde på hverandre, og de begynte å slåss, så til sist var bare noen få igjen. Det var således lett for de to å bli herre over dem.

8.

I Leirbotn var der en bonde som kokte mat om kvelden. Som han holdt på å blåse fettet av gryten, så han i fettkoppen billedet av et menneske. Så var der en liten gutt som holdt på å skyte med en bue. Faren sier til ham: „Giv mig buen!“ og så skyter faren en pil av lomnebb op gjennem ljoren og treffer russen i øiet, og han triller halvdød ned over gammen. Så går mannen ut og spør om han er alene eller om der er flere. Russen forteller at der borte i skogen er der flere, og så blev han drept.

Siden gikk gamlingen med sin sønn og svigersønn til skogen for å lete efter russene, og da de fant dem, holdt russene på å brenne et stort bål og matet en høvding som var klædt i harnisk. Da sier sønnen at han skulde nok skyte; men gamlingen tror ham ikke til det, men byr svigersønnen skyte. Denne skyter og treffer gaffelskaftet, og gaffelen går inn gjennem halsen, og så dør han. Då blev de andre russene sinte og begynte å slåss og drepte hverandre, og siden skyter sønnen og faren hjelper til. Da russene merket at det var piler av lomnebb, begynte de å forbanne de pilene, og således blev de folkene berget.

9.

Muttomin lei ok'ta olmai Rairos vuoš'šamen gulit goađistes. Su ucca barnaš hap'pahad'da čuruhit daw'gebissoin. De oai'na olmai ol'mu gova guollebađes, go vuoja bosso. De ar'veda, âtte dât læ ruoššačutte, gutte guow'la ræppenraige vuolas. Dâjja bar'nasis: „Âdde munnjige dâm daw'gebisso!" Jo, bar'ne gei'ge dâm ač'časis. Son gæl'dili dân jâ dâkka dâina hap'pahad'damen čuruhit sæines; muttu de val'da jâ gei'ge dân fak'kistaga bâjas jâ bačča ruošša jâ dæi'va jura čâl'mai. Ruoš'ša mânai gâlmas jâ fierrali bon'nai goađe âl'de. De mânai olmai olgus. Ruoššas lei væhaš hæg'ga; son vuornohi ruošša, gos ærrasat læt. I datto algos mui'talet; muttu olmai ai'ta: „Mon goddan du, jos it mui'tal." De fer'ti mânjemust mui'talet, cuoigoi: „Gæ, duobbe læ, duon vare vuolabæld." Muttu olmai goitge valdi jâ goddi ruošša.

Go ækket šâddai, valdi olmai dawges jâ su viva-guovtos mieldis jâ vulgi ruoššačuđit lusa. Si lejje dolastallamen. De læ ovta ruoššas stalle-bik'tasak bâjjelist. I dât soja borrat; ærrasat borahejje dân kaf'falin. De ai'go dat nuorat vivva baččet kaf'falgæččai, nuvt âtte kaf'fal mânna čoddaraigi, vâi jamma; muttu olmai goč'čo boarrasæb'bo vivas baččet, dâinago dât lei skut'taræb'bo. De baği dât boarrasæb'bo vivva jâ dæivai jura kaf'falgæččai. Kaf'fal mânai čoddarai'gai, jâ de son sojai vuolas jâ lei jammam. Ruoššak doi'vu, âtte duot dât čug'gi, gutte lei borahæmi, jâ de doarrastejje jâ god'de guret guimidæset. Muttu duot golmas fâl baččalejje, jâ lei gukka, ow'dalgo ruoššat fuommašejje, gos njuolat botte. Buot ruoššat goddahalle, jâ âin dalge goč'čujuvvu dât bai'ke Rairos Čurit-oai've.

(Anders Larsen 1900, optegnet i Rafsbotn i Alta.)

155. OLMAI JA RUOŠŠAK.

1.

Dam aige go ruoššak rievidam læk Finmarko, læk si maida boattam skippaid-guim, maid sabmelağak læk goččudam ruošša-njuoṇjan. Mut-

9.

Engang holdt en mann i Leirbotn på å koke fisk i gammen sin. Den vesle gutten hans sikter efter fluer med en pilbørse. Da ser mannen billedet av et menneske i fiskegryten, da han blåser fettet. Han skjønner at det er en russetsjude, som kiker ned gjennem ljoren. Han sier til gutten sin: „Giv mig den pilbørsen!" Ja, gutten rekker den til faren. Han spente den og gjør som om han sikter med den efter fluer på veggen; men plutselig tar han og retter den opad, skyter russen og treffer ham like i øiet. Russen dånte og trillet ned fra gammen. Så gikk mannen ut. Det var litt liv i russen; han tvang ham til å fortelle hvor de andre var. Til sist måtte han fortelle; han pekte: „Se, der borte er de, nedenfor det fjellet der." Men mannen drepte allikevel russen.

Da det blev kveld, tok mannen buen sin og de to svigersønnene sine med sig og gikk hen til russetsjudene. De hadde bål brennende. En russ hadde stålklær på. Han bøide sig ikke for å spise; andre matet ham med en gaffel. Da vilde den yngste svigersønn skyte på enden av gaffelen, så gaffelen gikk i svelget på ham og han døde; men mannen bød sin eldste svigersønn skyte, fordi han var en dyktigere skytter. Han skjøt da og traff nettop enden av gaffelen. Gaffelen gikk inn i svelget, og han bøide sig ned og var død. Russene mente at det var den som matet ham, som stakk ham, og så begynte de å slåss og drepte hverandre. Men de tre skjøt bare, og det var lenge, før russene merket hvor pilene kom fra. Alle russene blev drept, og ennu kalles det stedet i Leirbotn Russehaugen.

155. MANNEN OG RUSSENE.

1.

I den tid da russene røvet i Finnmark, kom de også med skib som lappene har kalt russekomser. En mann var alene ute og

tom olmai lei gulid biw'dimen ok'tu gæsset, ja go son lei fawlist, šaddai hui sewdnjis mier'ka; damditti i son fuomašam, ow'dalgo ok'ta ruošša-skip'pa bođi su lusa. Ruoššak sitte su oapisen, mi i læm ollenge su giel'demest, dainago si ai'te su god'dit. Son fer'ti vuol'get sin miel'de ja jægadet buok, maid si su goč'ču. Si jerre sust: „Dieđakgo don gos'tege olbmuid?“ Son vas'tedi siddjidi: „Dieđam,“ masa si lii'kujeddje hui sagga. Son mui'tali siddjidi ovta baike, gost ok'ta hui rigges gaw'pe-olmai lei orromen. Dokku halideddje si ainas; muttu olmai doalvoi sin olbmuin erit nu buoremusat go son sati. Jođideddinæsek botte si ovta ucca sul'luži, masa luobmanak šad'de. Dam điđi olmai ja mui'tali ruoššaidi, guđek manne gad'dai borram ditti luobmanid. Go leddje borram, biddjė si nok'kat; muttu olbma čadne gidda gieđaid sæl'gai ja biddjė ovta fak'tėt, amas son bæssat battaret. Olmai divoi ježas ovta gæđge lusa, mast leddje hui aw'jorawdak. Son riemai næs'ket sæl'gi gæđge vuos'ta; su fak'ta jærai sust: „Maid don bargat?“ „Mon næs'kit fer'tėm sæl'gam, dainago mu sæl'ge læ hui baha sadnjedet.“ Su fak'ta manai dam mok'kai, ja son neski baddi gæđge vuos'tai, dassaži go son oažžoi dam gas'kat. Maŋemus'ta nokkai maida su fak'ta. Go son oini dam, de manai son ruošša-skip'pi, gesi bor'jas bajas siw'lai ja vulgi borjastet dam spiela miel'de, mi jieloi gaddest erit; muttu i son læm gukkas borjastam, ow'dalgo ruoššak ai'ce dam. Si suor'ganeddje bajas, rut'te merri ja al'ge su doarredet vuojahemin. Olmai valdi ak'šo, ja ruoššak jok'se skippa, ja juokke ruoš'ša, mi dol'li skip'pa-raw'di gieđaiguim, šaddai čuolastuvvum ak'šoin, ja daina lagin goddi son buok ruoššaid. Das'tu borjasti son sii'dasas ja oažžoi buok ruoššaid obmudaga.

(Johan Kitti 1888, Loppa.)

2.

Dat lei muttin olmai, mi goč'čujuvvui Vuollot Mat'te. Son lei nu giew'ra atte lavi fadnasa val'dit dego gerresa ja guod'dit nubbi jawris nubbi jaw'rai. De lei muttomin gulid biw'dime Stuorajawris. De oaidna Gorveš-vari al'de olbmuid; son sugai faw'lai firbmid oap'pat

fisket om sommeren, og da han var ute på sjøen, blev det mørkeskodde; derfor enste han ikke før et russeskib kom til ham. Russene vilde ha ham til los, og dette kunde han slett ikke nekte, fordi de truet med å drepe ham. Han måtte reise med dem og adlyde alt hvad de befalte ham. De spurte ham: „Vet du av folk noensteds?“ Han svarte dem: „Ja,“ og det likte de svært godt. Han fortalte dem om et sted, hvor der bodde en meget rik kjøbmann. Dit vilde de endelig reise; men mannen førte dem bort fra folk så godt han kunde. På reisen kom de til en holme hvor der vokste molter. Det visste mannen og fortalte det til russene, som gikk i land for å spise molter. Da de hadde spist, la de sig til å sove; men mannen bandt de fast med hendene på ryggen og satte en til å holde vakt, forat han ikke skulde kunne rømme. Mannen stilte sig ved en sten som hadde meget skarpe kanter. Han begynte å skrubbe ryggen mot stenen; vakten hans spurte ham: „Hvad driver du på med?“ „Jeg må skrubbe ryggen min, fordi den er svært slem til å klø.“ Vakten hans gikk i snaren, og han skrubbet båndet mot stenen, til han fikk det over. Til slutt sovnet også vakten. Da han så det, gikk han ombord i russeskibet, heiste seilet op i masten og seilte avsted for den vindgråe som gustet ut fra land. Men han hadde ikke seilt langt, før russene merket det. De fór op i redsel, løp til sjøen og begynte å svømme efter ham. Mannen tok en øks, og da russene nådde skibet, blev hver russ som grep med hendene i skibsrekken, hugget med øksen, og således drepte han alle russene. Siden seilte han hjem og fikk alt russenes gods.

2.

Der var en mann som het Mattis Olsen. Han var så sterk at han pleide å ta en båt som en pulk og bære den fra det ene vatnet til det andre. Engang lå han og fisket på Storvatnet. Da ser han folk på Gorvesjfjellet; han rodde utpå for å se til garnene og fikk

ja goddi ollo gulid, bođi gad'dai, ja de oaidna ruoššaid go guowladit dieva duoge. De valdi son fadnasa ja guddi ja ceg'gi goađe vuos'ta; ieš manai goattai; vuoššai gulid ja de heŋ'gi vuoddjabađi duol'dat. Dat duoldai, dassaǯi go šaddai šæl'gat dego spæjal. De oaidna vuoddjabađis, go olbmut guw'let ræppenis sisa. De lei'ki fak'kistaga dan vuoddjabađi dolli, ja dat šloavai ja njiwǯehi ræppenraige olgus ja boldi dain ruoššain čalmid, ja dat firre eret goađi al'de. Ad'dja ieš viekkali ja cabmi visut jamas daid ruoššaid.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

156.

1.

Go ruoššak speddje Finmarko, de ruoššaskip'pa šlavehad'da sisa Kelvii'ki, ja bap'pa, go fuob'mai dam, de čali breve ja gali dɛina čibbid raddjai merri ja luiti dokku. I boattam bieg'ga. De čali nubbe breve ja gali boakkan raddjai ja luiti merri. De i vel boattam bieg'ga. De čali goalmad breve, ja dɛina gali nu gukkas go vuovsoi (raddi raddjai), ja luiti dokku merri De bođi nu garra væs'tan, atte buok čaccebor'gan ja ruoššaskip'pa rii'vehalai mieđas Porsaŋgo ras'ta Ræinbæŋka vuollai. Dobbe læ daggar sæg'gi, bavtek birra buok; i bæsa olmuš gosage. Skip'pa cuow'kani; siw'li gaččai gadde vuos'ta, ja dam miel'de besse muttomak gad'dai. Muttu æi dak bæssam gosage, duš'še dok'ku, ja Ruoššagællirin goččudet dam baiki. Ok'ta ruoš'ša bæsai bak'teladnjaraigi bajas ere dobbe.

(Per Bær 1924.)

2.

Ak'ti boatta gar'jelskip'pa, soatteskip'pa, lul'de; de oi'nek Kjɛlviikan dan. De mannen gir'kui bap'pa ja ol'muk, ja rokkadallen Ipmili, gutte galkali sin bæs'tit da rievvar-skippan. Gar'jel-skip'pa læi boattam lakka gaddi; de bodi garra dal'ki sydvæstan, ja de triivahalai Ræin-

meget fisk; han kom i land og ser da russene kike frem bak haugen. Da tok han båten og bar den og satte den op mot gammen; selv gikk han inn, kokte fisk og hengte så levergryten på å koke. Den kokte til vannet blev så blankt som et speil. Da ser han i levergryten at folk kiker inn gjennem ljoren. Han tømte plutselig levergryten i ilden, og ilden blusset op og slo ut gjennem ljoren og brente øinene på russene, og de trillet ned av taket på gammen. Gubben selv løp ut og slo alle russene ihjel.

156. FIENDENE DØR AV HUNGER ELLER DRUKNER.

1.

Dengang da russene plyndret i Finnmark, krysset et russeskib inn til Kjelvik, og da presten merket det, skrev han et brev, vadde med det ut i sjøen til knes og slapp det der. Der kom ikke vind. Da skrev han et annet brev, vadde ut til beltet og slapp det i sjøen. Der kom enda ikke vind. Da skrev han et tredje brev, og med det vadde han så langt som han nådde bunnen (til brystet), og slapp det der i sjøen. Da kom der så sterk vestenvind, at alt stod i ett rokk og russeskibet drev med vinden over Porsangen under Reinbenken.[1] Der er det en snevring; berg rundt om; en slipper ikke noensteds hen. Skibet knustes; masten falt mot land, og langs den slapp noen i land. Men de slapp ikke noensteds hen; de omkom der, og man kaller stedet Russekjelleren. En russ slapp derfra op gjennem en bergrevne.

2.

Engang kommer et russeskib, et krigsskib, østenfra; de ser det i Kjelvik. De gikk til kirken, presten og folkene, og bad at Gud skulde frelse dem fra røverskibet. Russeskibet var kommet nær

[1] Reinbenken er et fjell på Porsangens nordøstside.

bæŋkait vuollai, ja de dokkọ cow'kani stuora dalkin. De dobbe læ ak'ta saddje, mɛit goč'čuk Gar'jel-bor'din. Dan vuos'ta manai ja cow'kani, ja hok'kanen. De nuvt Ipmil (Jipmil) vækketi dan aike dɛit rievvarit owtan min.

(Jon Kvernmo 1883, Ibestad.)

3.

Ruoššačuđi aige botte Ruoššak Roggeluoft-gar'gui, ja de vuojjalɛjje ras'ta Væigasvuon-sul'lu vuollai, ja de botte sul'lu vuollai. De vai'be; æi šat bæssam gukkebuid(a). De jamme dam sul'lu bavte sisa. Danne goč'čujuvvu Ruošša-baf'tėn faw'lebæld sul'lu.

Ruošša-čuđek maidai vuojjalɛjje Rak'ker-awjo-njargast, mi dal goč'čujuvvu Ruošša-njar'gan; vuojjalɛjje ras'ta Stallogargo vuollai. Mutto coak'ko raw'me lei garas, doalvui gas'ko nuore Fala-bællai, ow'dalgo besse gad'dai bas hæggai-gum, ja de njommu bajas bavte vuollai, gosa jamadɛjje, go æi bæssam gukkebuid(a). Dam ai'gai galgai læm gir'ko ja han'del Stallogargost; si oi'ne vistit, man ditti si vuojjalɛjje ras'ta; muttu æi dow'dam rawme, guđe guw'lui dat doalvoi.

(Per Lien 1891, Kvalsund.)

4.

Lei ok'ta jaw'ri Guow'dagæinos, man namma lei Vuoraš-jaw'ri. Dam jawris lei suolo. Ok'ta olmai lei su akkainis vuoš'šame guolle-bađi gæsset muttin fier'tobæivi. De oaidna go ruoššak botte nubbe bællai jawri ja čuǯ'ǯut jaw'regaddes ja geč'čet dan sul'lui ja botte visut čuođi ruošša dan sul'lui, ja dat olmai vuoššai maŋ'ga guollebađi ja addi borrat daida ruoššaidi, ja si val'de dan olbma akka ieǯaset gas'ki ja nok'ke. Ok'ta ruoš'ša galgai dego fak'ta; muttu lei songe vai'ban ja ribahi rot'tet nakkarid. De huomehi da olmai, atte dat ruoš'ša, mi lei fak'tėmen, læ nok'kan; de son njakkali ja gaikehesti gak'tehælbmai su akkas, ja soai viekkaleiga ja njui'kiga fadnasi ja suk'kaiga faw'lai. De gulai dat fak'ta, ja son viekkali mannjai ja dop'pi fanas-mannjegæš-

land; da kom en storm fra sydvest, og det blev drevet under Reinbenken, og der forliste det i uværet. Det er et sted der som man kaller Russebordet. Skibet støtte mot det og forliste, og folkene omkom. Således hjalp Gud oss den gang fra røverne.

3.

I russetsjudetiden kom russene til Roggeluft-øren; så svømte de avsted over mot Fægfjordholmen, og de kom op under holmen. Da blev de trette; de kom ikke lenger. De døde på den holmen i berget. Derfor kalles det Russeberget; det ligger på ytre side av holmen.

Russetsjudene la også på svøm fra Kvalsundneset, som nu kalles Russenes; de svømte over mot Stallogargo. Men strømmen var sterk, da sjøen falt, og førte dem midt ut på sundet mot Kvaløy, før de slapp i land med lite liv. De krøp op under et berg, hvor de døde, da de ikke slapp lenger. På den tid skulde der være en kirke og handel på Stallogargo; de så husene, og derfor la de på svøm ditover. Men de kjente ikke strømmen, hvor den bar hen.

4.

Der var en innsjø i Kautokeino som het Vuorasj-javre. I denne innsjø var en holme. En mann med sin kone kokte en klar dag om sommeren fisk i en gryte. Da ser han at russer kom til den andre siden av innsjøen, og de står der ved bredden og ser på holmen, og nøiaktig hundre russer kom til holmen. Mannen kokte mange gryter fisk og gav dem å spise, og de tok mannens kone mellem sig og la sig til å sove. En russ skulde være som vakt; men også han var trett og kom til å blunde. Da merket mannen at den russen som holdt vakt, var sovnet; han lurte sig frem og rykte sin kone litt i koftekanten, og de løp avsted, sprang i båten og rodde utpå. Da hørte vakten det, og han løp efter og

stawdnai gidda; muttu olmai časki airoin gieđaid gas'kat, ja dak æra ruoššak maida huomašeggje, ja si njui'ku jaw'rai ja vul'ge vuoddjat mannjai, go olmai sukka birra sul'lu. Muttu su ak'ka ɛin cab'ma daid ruoššaid airoin, dađi miel'de go si dar'vanit fadnasi gidda. Ja soai sugaiga birra sul'lu golbma jan'dura daina lagin ja cabmiga visut daid ruoššaid, nu atte i baccan ok'tage, ja soai bir'geheiga daina lagin dam havi iežaska hægga.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

5.

Dolin li ovta aige goas'se gar'jel-čuđek vajalden ja speddjen dān nuor'tagæže. De buotte ak'ti ovta gal'la guow'do ja de jerre danne: „Gonne læk ol'muk?“ De daddja: „Gal so dietta, gos'te læk ol'muk; so gal'ga suw'dėk din vancain dokkǫ,“ ja dat lei nubbe bæl'de sul'lu, gos'te læk gir'ko-al'muk čoakkin. De ruoššak sitte iežasan suw'dėk dokkǫ. De riemai duot suw'degoattik vuoč'čen farbmi farbmi nala, ja de juokke aige, goas'se vuol'ga ænebuit viež'žak, de ver'tije lækkik guok'te gol'ma ruošša miel'de, almase bæssa makk battarussi, ja dego ol'li suw'dėk gɛit dinait da sul'lui, de riemai gavvilvuođain gavvaluššak, atte dak gal'gek vuoč'čen vuoinastek, ow'dalgo baddjel sul'lu vul'gek, gos'te gir'ko-al'muk læ čoakkin. De biddje nok'kǫk, ja van'cafasto čadnje ruoššak allahisa gidda, almase makk dot bæssa sukkak, ow'dalgo si baddjanek. De ruoššak leddje burės nok'kam; de njagai bajas ja čuoppai fasto gas'kak ja da baddė, mɛina leddje iežas čadnjam, ja ruottasti van'ci, middja li das gad'deguoran, ja hoi'gadi faw'lai. De varga hui hap'pehan ak'ta ruoš'ša vanca ow'dagæččai gidda, muh i dawga. De bæsai nuft faw'lai, ja ruoššak bacce gad'dai, ja æige da sul'lun læm ol'muk, æi goabbage bæl'de.

De sugada faw'leles ja rakkadalla allahes piika, ja ruoššak fil'lijek gad'dai boattik ja de daddjek suomagilli: „Laurakannja, tule ranthen!“ ja ige dat boattam. De vušše buwro ruoššak gaddin ja čur'vuk gad'dai boattik gaž'žak sin sil'babastin. De daddja: „I olmai fuola dɛit,“ ja dego ruoššak ribme næl'gogoattik ja ar'viden: æi si bæsa goihge

grep fatt i bakstavnen; men mannen slo med åren hendene av på ham. De andre russene merket det også og sprang ut i vatnet og begynte å svømme efter, mens mannen rodde rundt om holmen. Men hans kone slo stadig russene med åren, eftersom de fikk fatt i båten. Og de rodde rundt om holmen tre døgn på den måten og slo alle russene, så ikke en eneste blev igjen, og på den måten berget de livet sitt den gangen.

5.

Fordum var det engang at russetsjudene vandret og plyndret her nord. Så kom de engang til en kall og spurte ham: „Hvor er folkene?“ Han sier: „Jeg vet nok hvor folkene er; jeg skal ferje eder dit med båten,“ og det var på den andre siden av en ø hvor kirkealmuen var samlet. Russene vilde at han skulde ferje dem dit. Så begynte han å ferje først farm på farm, og når han reiste for å hente flere, måtte alltid to tre russer være med, forat han ikke skulde få rømme. Da han var ferdig med å ferje alle sammen til øen, begynte han listig å foreslå at de skulde først hvile, før de gikk over øen dit hvor kirkealmuen var samlet. Russene la sig til å sove, og båtfestet bandt de fast til sig, forat han ikke skulde kunne ro, før de stod op. Russene var sovnet godt inn; da lurte han sig op, skar av festet og det taug de hadde bundet ham med, løp til båten som lå der ved land og skjøv den utpå. Det var nærved at en russ fikk tak i forstavnen på båten; men det gikk allikevel ikke. Således slapp han ut på dypet og russene blev igjen i land, og der var ikke folk på øen, ikke på noen av sidene.

Han ror der ute på dypet og lager sig en pigg. Russene vil narre ham til å komme i land og sier på finsk: „Laurakannja, kom i land!“ Men han kom ikke. Så kokte russene grøt på land og roper at han skulde komme og spise med deres sølvskje. Han sier: „Jeg bryr mig ikke om eder.“ Da russene begynte å sulte og skjønte at de allikevel ikke slapp derfra og at de måtte prøve sine

dābbil ereden, si ver'tijek gæč'čalek vuiminesa vuol'gik ja vuoddjak don van'ci, de ribme vuoddjagoattik. De dat olmai cabmi dɛit, makka leddje bajel čaʒi, ja dak, makka buk'če, dɛitgis čuoggoi doina piikain, mɛit li rakkadam, dugọ ol'muk bodnehit de čug'guk, ja de dak, makka æi duos'tam vuol'gek vuoddjak, de dakgis nel'gu jamas do vildan sul'lui. De dɛina lagin matti dat olmai bæs'tėk maŋ'ga ol'mu hægga dɛina gavvilvuođaines ja olmaivuođaines. De mo jakkam: ɛin dalak gal'gek ruoššarabok gaw'nuk od'ne dalak dan sul'lun. Dat galgai lækkek dabbe nuor'tan Galsa-sul'lun.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

6.

Lok'kales ok'ta niso sugai gad'dai Vuorramok'kai, manna miel'de, ja čoggi luommanid. De fuom'mai, Ruoššačurri bođi Saimokgaddi vaʒʒi. Niso mânai vânnasi ok'tan manain jâ vulgi sukkat Lok'kal vuollai. De ruoššat jok'se fiervas jâ sup'pu gergid mâŋŋai. Ok'ta gær'gi dæivai vânnasi (vânnas vuos'tai), jâ mânai rai'gi. De niso valdi mana gâppira jâ coggai rai'gai jâ de sugai Lok'kali. De dot vul'ge gaddi miel'de jâ oi'ne, gosa vânas sukka. De ar'videjje, âtte dobbe mat'tet læt ol'mut orromen, jâ de botte ruoššat, vaʒ'ʒe gaddi miel'de Girkgoaraš rajjai; de rimme dâkkat plâtta dobbe. Niso bori Lok'kali sii'di jâ mui'tali, mâid son oini, âtte ruoššat læ boattimen. De vulgi boares Lok'kal-Owla sukkat birra Lok'kala golma gærdi vuos'tebæi'vai, jâ go goalmad gærdi lei boattan birra Lok'kala, de lejje ruoššat gâs'ko nuori. Muttu go boares Owla bæsai goalmad gærdi birra, de šâddai (câkkani) gârra nor-ou'sta-bieg'ga Akkabavti vuos'tai. De hajjusi dat plât'ta jâ de hævvanejje. Go bieg'ga bâjjel mânai, de mânne ol'muk dokku bavte vuollai jâ gaw'ne muttom rummaša jâ vit'ta logi čog'ge gurot giera faccaid.

(Isak Isaksen 1927, Kvænangen.)

7.

Da li gæssi; de gar'jelak botte ovta siita bak'te; de lɛddje ol'muk battaram mæc'cai, ja de læi ak'ta boares gɛrrek, gutte i væddjam

krefter og svømme til båten, så tok de til å svømme. Mannen slo dem som var over vannet, og dem som dukket, stakk han med den piggen han hadde laget, som folk stikker flyndrer, og de som ikke torde legge på svøm, de sultet ihjel på den øde ø. På den måten kunde mannen frelse mange folks liv ved sin list og mandighet. Jeg tror at ennu skal der finnes russegraver den dag idag på den øen. Det skulde være her nord på Karlsøy.

6.

En kvinne fra Nøklan rodde i land i Årøbukta (hun hadde et barn med) og sanket molter. Da blev hun var at russetsjuder kom gående langs Sekkemolandet. Hun gikk i båten med barnet og gav sig til å ro mot Nøklan. Da nådde russene henne i fjæren og kastet sten efter henne. En sten traff båten, og det blev et hull. Da tok kvinnen barnets hue og stoppet i hullet og rodde så til Nøklan. Hine gikk langs landet og så hvor båten rodde hen. Da skjønte de at der kunde bo folk. Russene kom og gikk langs landet like til Bankenes; der begynte de å bygge en flåte. Kvinnen kom hjem til Nøklan og fortalte hvad hun hadde sett, at russene kom. Da gav gamle Nøkkel-Ola sig til å ro omkring Nøklan tre ganger mot solen, og da han tredje gang var kommet omkring Nøklan, var russene midt på sundet. Men da gamle Ola tredje gang var nådd rundt, blåste der op en sterk nordost mot Kjerringberget. Da løste flåten sig op, og de omkom. Da vinden var hørt op, gikk folk dit under berget og fant en og annen kropp og samlet op 50 votter til venstre hånd.

7.

Det var sommer; da kom russene forbi en gård; folkene var rømt til skogs, og der var en gammel kjerring som ikke orket å

battaret, læi nu heitut, ja de ar'vidi att: æi dak godde mun. De gažadek gar'jelak: „Gonne læk iež̆a ol'muk?“ De gɛrrek mui'tali, atte dak læk dom bæl'de da stuora jawri. Gar'jelak gač̆č̆en: „Mɛit dak læk dobbilt dakkamen?“ De gɛrrek mui'tali: „Dak læk guos'-sin mu boantas viellja lut'te, Nik'kulas viellja.“ Gar'jelak gač̆č̆en: „Igo da jawren læ van'ca?“ Gɛrrek dajai: „Dak læk mannam van-cain?“ De gar'jelak gač̆č̆e vast gɛrreges: „Ikgo don ane radi doal'vot min do bællai da jawri?“ Gɛrrek dajai: „Im mon ane radi.“ Gar'-jelak daddje: „Mi mat'tip vuoddjat.“ Gɛrrek vas'tida gar'jelita: „Vaiko di mat'tibettet vuoddjat, mon im matte vuoddjat.“ Gar'jelaž̆ž̆ak dad-djen: „Mi gal'gap goarrot dudnje bæs'se-muodda.“ De gɛrrek daddja gar'jelaž̆ž̆aiden: „Vuojom mon, vaiko di goarrobettet muodda.“ Gar'-jelaž̆ž̆ak daddjen: „Go mi goarrop muodda bessin, de ik galka don vuoddjot, ja de mi gal'gap dudnje avi rakkadet, bæs'se-avi, ja de mi gal'gap bæs'se-avin adnit badde gidda, mas'te mi doallap, ja de don vuojak owtan ja mi manjên.“

De vul'ge vuoddjat, go leddje rakkadam muodda gɛrregi. De botte gas'ko jawri; de šaddai barro; de vai'bagotte gar'jelak vuoddjat, go barro šaddai, ja go gɛrrek dan oini, atte vai'bagotte juo, de gɛrrek jaggaldi avi gas'kat. De gar'jelak bacce dasa, ja gɛrrek ver'ti gielistet, ige dat obba adnamgen da boantas viellja. De gɛrrek maccai vast gad'dai. Gar'jelaž̆ž̆ak doš'še da jaw'rai visu visut ja vuddju dokkǫ, dɛina æi læm gɛikat, mak mat'te riek'ta vuoddjat, ja de dolle guttek guiminasak gidda, ja de dɛina vuddju jawre sisa.

(Gunner Gunnersen 1883, Lenvik.)

157.

1.

Muttomin bori ok'tâ Ruoššač̆urin goare sisa. Son gawnai dušše ovta boares akka sis'te. De jærai sus: „Gos dus læ joaw'ko?“ De dâjja boares ak'ka: „sus læ joaw'ko ol'gon,“ goč̆'č̆o ruošša orrot sis'te dâm bodda, go son mânna olgus goare âla č̆uor'vot joawkos sii'di.

rømme; hun var så svak, og så skjønte hun: de dreper mig ikke. Russene spør: „Hvor er de andre folkene?“ Kjerringa fortalte at de var på hin side av det store vatnet. Russene spurte: „Hvad gjør de der?“ Kjerringa fortalte: „De er i gjestebud hos min rike bror, bror Nikkolas.“ Russene spurte: „Er der ikke båt i dette vatnet?“ Kjerringa sa: „De er reist med båten.“ Russene spurte igjen kjerringa: „Har du ikke råd for å føre oss til hin side av vatnet?“ Kjerringa sa: „Jeg har ikke råd.“ Russene sa: „Vi kan svømme.“ Kjerringa svarer russene: „Skjønt I kan svømme, kan ikke jeg svømme.“ Russene sa: „Vi skal sy dig en neverpels.“ Kjerringa sier til russene: „Jeg synker, selv om I syr en pels.“ Russene sa: „Når vi syr en pels av never, skal du ikke synke, og vi skal lage dig et belte, et neverbelte, og vi skal ha et bånd i neverbeltet som vi holder i; så svømmer du foran og vi efter.“

Så gav de sig til å svømme, da de hadde gjort en pels til kjerringa. De kom midt på vatnet; da blev det bårer; russene begynte å bli trette av å svømme, da det blev bårer, og da kjerringa så, at de alt begynte å bli trette, kuttet hun beltet av. Russene blev igjen der, og kjerringa måtte lyve; hun hadde slett ikke den rike broren. Hun vendte tilbake til land. Russene omkom på vatnet alle sammen og sank der; for det var ikke alle som riktig kunde svømme, og så holdt de fast i hverandre, og derfor sank de i vatnet.

157. FIENDENE OMKOMMER I GAMMEN.

1.

Engang kom en av russetsjudene inn i en gamme. Han traff bare en gammel kone derinne. Han spurte henne: „Hvor har du folkene?“ Da sier hun: hun har folkene ute, og hun ber russen bli inne, mens hun går ut op på gammen for å rope folkene hjem. Russen

Ruoš'ša dâsa mierehi. Dolla arranes buli. De mânai boares ak'ka olgus, bijai gergit uvsa ow'di, âmas ruoš'ša olgus bæssat, mânai dâs'tu goare âla jâ čuor'vo: „Čuđerak, čuđerak, gugarak, gugarak[1].“ Valdi dâs'tu ræppena bâjas, čâski vel skieva erit jâ lei'ki ovta æb'bara ribaid ræppenraige arrani, bijai dâs'tu ræppena gidda. Suovva dievai goattai jâ haw'kadi ruošša, gutte i bæssan olgus.

(Anders Larsen 1900, hørt i Rafsbotn i Alta.)

2.

De læi ok'tâ rievvar; dât rievidi ovtâ âlbmas akka, jâ de valdi lowsân bâddjel vare, jâ son goččoi: „Gosâ oaidnebettek dam bæs'sespai'dâr mânnâmen, de gâl'gâbettek dokku viekkâk,“ jâ de doalvoi ovtâ gorǯe bâjabællai, jâ de bal'kesti dâm bæs'sespai'dâr dâm gor'ǯai, jâ de duš'še dâk buok, jâ de oidne æra lowparâk dâm. De mânne dâm akka lusâ, jâ dâ ak'ka âni golbmâ bardne, jâ dât bijâi guod'det geđgi jâ muorâi, jâ de botte lowparâk. De âddi borrâmušâ lowparidâ, jâ dâk goččoi bardni ere vuol'get, jâ dak bâr'dė muorâi ræppen-rai'gai jâ dæd'deleddje uvsâ geđgiguim, jâ dât câkketi dolâ, jâ de suovvâ dievâi goađe dievvâ, jâ de nâgâdi buokâi, jâ de olbmuk gii'tâleddje dâm owdâs dâm boares akka.

(Balto 1890, Sørreisa.)

3.

Sabmelaǯǯait orohagak (orrom-huodnahak) lɛddje rakkaduvvum (bajas cæggoduvvum) muorais ja lɛwhnitgum govčaduvvum birra, ja gas'ko bajelt læi rai'ge, mɛit goč'čuk ræppenen, ja sinne læi gas'ko guolpe gærkek bijaduvvum, njæl'le gærkek, ja dat saddai njælle čik'ki, man goč'ču arranen, ja dan nal'de si bol'de dola, ja dola nal'de si malisten, ja dɛit arran-gerkit vuos'ta basse si gakkoidasak, ja arranan birra adne si sæŋkaidasak (oaddem-sajidasak). Sin oaddem-sajin adne soakke-rissit ja juokkelagan muorra-rissit.

[1] „Tsjudene er kommet. Gå lenger og lenger bort.“ (et slags avtalt sprog, som ikke skulde forståes av russen.)

gikk med på det. Der brente ild på åren. Den gamle kone gikk da ut, la sten foran døren, forat russen ikke skulde slippe ut, gikk derpå op på gammen og ropte: „Tsjudene, tsjudene, langt bort, langt bort!“ Så tok hun ljoreluken op, slo dessuten skjåstangen av, heldte en bøtte rusk gjennem ljoren ned på åren og la så ljoreluken på. Røk fylte gammen og kvalte russen, som ikke slapp ut.

2.

Der var en røver; han røvet en manns kone, og så tok han henne til los over fjellet. Hun bød: „Hvor I ser neverfakkelen gå hen, dit skal I løpe,“ og så førte hun dem ovenfor en foss og kastet neverfakkelen i fossen. Så omkom de alle, og andre landstrykere så det. De gikk da til den kona; hun hadde tre sønner og satte dem til å bære frem sten og ved. Så kom landstrykerne. Hun gav dem mat og bød sønnene gå bort; de stablet ved op like til ljoren og tynget på døren sten. Hun tendte ild på, og gammen blev full av røk; så rådde hun med dem alle, og folk takket den gamle kona for det.

3.

Lappenes boliger var bygget av tre og dekket rundt om med torv og midt ovenpå var et hull som de kaller ræppen (ljore), og inne var der midt på gulvet lagt stener, fire stener; det blev firkantet og kaltes arran (åre). På åren brente de ild, og over den kokte de, og mot årestenene stekte de kaker. Om åren hadde de sine sovesteder. På sovestedene hadde de bjerkeris og allslags ris.

Der var en gammel vis lappekone på hjemstedet; hun hadde mange fullvoksne sønner; hun var enke. Hennes sønner var skyttere, og de var gått ut i skogen for å lete efter vilt. Det var på den tid koldt vær og sne og sludd. Da kom en stor hop russe-

De læi ak'ta boares sabmelas viisis niso goadobaikėn; muttǫ sunne leddje ollo dievas-saddǫk barhnek; muttǫ son læi læs'ka. Sun barhnek leddje bis'sarak, ja dak leddje vuol'gam mæc'cai oʒačet mæcceælebit. Dan aike læi čoaskes il'me ja muotta ja slap'ce. De bodi ak'ta stuora gar'jel-rievvar-čoak'ke ja gaw'ne dan læska ak'tǫ siitan. Go si botte, de sitte si god'dėt dan læska; muttǫ de jerre gar'jelak, sittago son ællit sin mel'de. Son vas'tedi: „Mon sidam lækket dingum ak'tan.“ De adnu si sust biepmǫ ja sitte dakkat lieg'ga dola goade sisa (arrani). De val'mi son dɛita biepmo das'te, mɛit son ani, ja dagai mɛita dola arrani, dɛinago si lɛddje gas'tasak ja goallomen. Muttǫ goatte saddai sagga bakkas; de gar'jelak oadestuvvagotte, dɛinago si lɛddje lieg'ganam. Go si oadestuvve, de valti son ja čok'kegodi muttim čoskait olkusbællai goade-uvsa ja muttom gerkit. De jerre muttom gar'jelak: „Mɛit don galkak daitgum dakkat?“ Son vas'tedi siddjidi: „Dait mon galkam guod'det arranan nala ja boal'det goade lieggasen, vai di bivvabettet ja goi'kek din bik'tasak.“ Vastek val'degodi ieǯas galvo olkus goade sėnne, ja si jerre: „Manne don valtak ieǯat galvo olkus goaden?“ Son vas'tedi siddjidi: „Vai di oaǯ'ǯobettet buorep saje vel'ledet ja vuoinastet, dɛinago goatte læ unnagas ja bas'ke ja di leppet nuvt olos.“ Dasmannjel de goarhmoi son goades nala ja valti muttim bivtas-lipparit meltis. De bajedan son čalmides ieǯas birra ja gæč'ča mæcce gow'lui. De ai'ca son barhnides boattimen siita gow'lui. De čur'vǫ son barhnidasas: „Battarettet, battarettet, gukkas, gukkas! Gar'jelčutte læ danne.“ De barhnek gulle ætnėsak jiena ja ipmirden, mɛit son hoalai dɛita. Æd'ne balai, att go sun barhnek sii'di bottek, de gar'jelak sin god'dek, ja das mannjel de manai son vulus goade nal'de ja manai vas goade sisa. De valti gar'jelit mėkkit, saitit ja gaitin gar'jelit buoremus nævvoit, mɛit si adne mieltesak, dɛinago gar'jelak lɛddje sagga vai'bam ja nok'kam nuvt lossadet; æi si gullam, go son sin nævvoit olkus doalvoi. Das'te mannjel de dagai son goi'ke muorain stuora dola arranan nala, ja go dolla læi buoraget buol'lam, de rɛi'di son muttėm goi'ke soakkerissit arranan birra, vai dɛita dolla val'da gidda. Dasmannjel de manai son olkus ja dɛwkai goadės uvsa gidda. De biddjagodi dɛit

røvere og fant enken alene hjemme. Da de kom, vilde de drepe henne; men så spurte de om hun vilde leve i lag med dem. Hun svarte: „Jeg vil være sammen med eder.“ De bad henne om mat og vilde ha henne til å gjøre op varme i gammen (på åren). Hun gjorde mat ferdig til dem av det hun hadde, og gjorde også varme op på åren; for de var våte og frøs. Men gammen blev meget varm; russene begynte å bli søvnige, fordi de var blitt varme. Da de blev søvnige, tok hun og begynte å samle noen vedkubber og noen stener utenfor gammedøren. Noen russer spurte: „Hvad skal du gjøre med disse?“ Hun svarte dem: „Disse skal jeg bære på åren og brenne dem, så det blir varmt i gammen, forat I kan holde eder varme og klærne eders tørkes.“ Så begynte hun å ta sine saker ut av gammen, og de spurte: „Hvorfor tar du dine saker ut av gammen?“ Hun svarte dem: „Forat I kan få bedre plass til å ligge og hvile; for gammen er liten og trang og I er så mange.“ Derefter kløv hun op på gammen og tok noen klæsfiller med sig. Hun løftet øinene op og så sig omkring og så mot skogen. Da ser hun sønnene sine komme hjemover. Hun roper til dem: „Røm, røm, langt, langt! Russefienden er her.“ Sønnene hørte sin mors stemme og forstod hvad hun sa til dem. Moren var redd for at når hennes sønner kom hjem, vilde russene drepe dem. Derefter gikk hun ned av gamme-taket og gikk igjen inn i gammen. Hun tok russenes sverd, spyd og alle deres beste redskaper som de hadde med sig; for de var meget trette og sov så tungt; de hørte ikke at hun bragte deres redskaper ut. Derefter gjorde hun et stort bål på åren av tørrved, og da bålet var kommet godt i brand, la hun tørr risved omkring åren, forat ilden skulde ta fatt i den. Derefter gikk hun ut og stengte døren. Den ved hun før hadde samlet, la hun på døren, og de stener hun før hadde samlet, tynget hun på vedkubbene. Derefter gikk hun op på gammen og lukket ljoren med de filler hun før hadde bragt dit. Således kom gammen til å beholde all varmen og røken inne og således ødela hun en stor hop russer.

Derefter kom hennes sønner hjem fra veideferden, og de var

ow'dal čok'keduvvum muorait uvsa nala, ja dεit ow'dal čok'kejuvvum gerkitgum dæd'dali dεit čoskait. Dasmannjel manai son goade nala ja dεwkai dεitgum ow'dal doalvoduvvum lipparitgum ræppenan. Nuvt saddai goatte adnėt sistes gaitin bak'kasan ja suova, ja nuvt hævadi stuora čoakke gar'jelis.

Das'te mannjel de botte sun barhnek vεi'dem-matken sii'di, ja si lεddje hædna ilǫlaʒʒak dan baddjeli, go sin æd'ne læi dakkam daggar stuora dago viisisvuodaines ja læi sattam bir'get ieʒas olbmudagait ja vela val'dit rievvarit obmudagait ja hævahet ieʒasak. Si lεddje vel hollo ilǫlaʒʒak dan baddjeli, go æd'ne satti čuor'vot siddjidi ipmirmæt'tom sanitgum ja nuvt var'jalet sin gar'jelit vašen erit.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

4.

De lei muttin boares ak'ko, gæs lei bar'dni. Bar'dni lei mannam mæc'cai gulid biw'dit. De lei ak'ko ak'tu goađistis; son lei vuoš'šan gulid, ja de lei duoldahæmi vuoddjabađi. De oaidna vuojas, go suoi'vanas'tet olbmut. De ar'vidi: dat læt ruoššat, bajedi vuoddjabađi eret ja roggai gulid garrai. Ruoššat bowte goattai; de dat addi ruoššaide borrat. Ieš vulgi olgus ja mui'tali ruoššaide: son vulgi bardnis čuor'vot borrat. Muttu ak'ko čuorvoi bardni mannat battarussi ruoššačuđin. De manai fas ieš goattai ja divoi ruoššaide saje ja ieš manai ja suoppoi muoraid dievva uvsa ja dagai hui stuora dola, manai olgus ja bijai ruk'tasækka ræppen ala. Ieʒas diŋgaid lei son guod'dan visut olgus, ja go ruoššat jærahe, manin dat daid guod'da ol'gus, de logai boares ak'ko: son guod'da, vai guossit al'kit čakket oađđit. De šloavai ruk'tasæk'ka, ja buol'lai visut dat goatti. Ruoššat æi bæssan olgus, dainago muorat leggje dievva uvsa. De si bulle goađi sisa.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

meget glade over at deres mor ved sin visdom hadde gjort en så stor gjerning og hadde kunnet berge sitt gods og enda ta røvernes gods og ødelegge dem selv. De var også meget glade over at moren kunde rope til dem uforståelige ord og således verne dem mot russenes fiendskap.

4.

Der var engang en gammel kone som hadde en sønn. Gutten var på veien til skogen for å fiske. Den gamle kona var alene i gammen; hun hadde kokt fisk, og så kokte hun en gryte med lever. Da ser hun i levergryten skyggen av folk. Hun skjønte at det var russer, tok levergryten av og øste fisken op i fatet. Russene kom inn i gammen, og hun gav dem å spise. Selv gikk hun ut og fortalte russene, at hun gikk for å rope på sin sønn at han skulde spise. Men den gamle kona ropte til ham at han skulde flykte fra russetsjudene. Så gikk hun selv igjen inn i gammen og redde soveplass for russene. Selv gikk hun og kastet fullt av ved foran døren og gjorde op en meget stor ild, gikk ut og la en pose krutt op ved ljoren. Sine egne saker hadde hun båret ut allesammen, og da russene spurte hvorfor hun bar dem ut, sa hun at hun gjorde det forat de fremmede skulde få god plass til å sove. Så flammet kruttposen op, og hele gammen kom i brand. Russene slapp ikke ut, fordi der var fullt av ved foran døren. Så brente de inne i gammen.

158.

1.

Ovta nissunest leddje golbma bardni, guđek hærideddje biw'demin, muttu maida ruoššaid rievedemin. Si leddje hui giewrak buokak. Muttomin si leddje fawlest ja god'de unnis bal'da, ja de bođi mađohes garra dal'ke, nuvt atte si šad'de ballui, atte æi si daide hæggast bæssat gad'dai. Sist i læm æra rađđi go loppidet goastidet sil'babal'da gir'kui sæmma mat'tusaǯǯa go dam, mi sist lei fadnasist. Dam si dakke, ja dal'ki loǯ'ǯi, ja dær'van si botte gad'dai. Si manne vissui, gost sin æd'ni lei aitu faccaid bassamen. Æd'ni anoi sist buore boatten gad'dai. Si al'ge mui'talet æd'nasæsek, man bas bartest si læk bæssam, ja atte si fer'tėjeddje loppidet sil'babal'da gir'kui. Go æd'ni gulai bal'da birra, suttai son nuvt, atte son boǯisti faccaid gas'kat, ja dajai: „Daid gieđaidguim læm mon din giet'kam; manne galgaidek di loppidet bal'da, mi aige miel'de šad'da diddjidi dušše likkohesvuottan?“ Bardnik æi sat'tam vas'tedet mai'dege, ja mi lei loppidum, dat lei loppidum, ja baldis hak'kujuvvui.

Dam šad'de ruoššak diettet ja al'ge dam oǯǯudet; muttu bardnik manne gir'kui dam gat'tėt, ja juokke čuotti, mi gir'kui viggai, šaddai god'dum; dušše ok'ta ain guđ'đui, gæsa bardnik rav'vėjeddje mannat æmbuid vieǯ'ǯat. Dam rajest al'ge si alu oađđit gir'kos. Muttomin leddje si nok'kam, ja de botte fast ruoššak; muttu i gullam dušše ok'ta. Son fal'li galle bajas ja valdi muora, maina son goddi 50; muttu de dæivahalai son ovta njulli, mi su god'da. Das'tu besse ruoššak sisa, god'de vielljašguovto, gæk leiga oađđemen, ja val'de bal'da.

(Johan Kitti 1889, Loppa.)

2.

De leddje Tunæsan guok'te vielljačaga ja ok'ta oab'ba, ja dat læiga nu giewrak. De ak'ti leiga fawlin. De buotte ruoššat, maŋga čuođi, ja leddje god'dam da oabba, ja ak'ta ruoš'ša lei gar'vodam da oabba

158. BRØDRENE PÅ TUNES.

1.

En kvinne hadde tre sønner som drev på å fiske, men også å røve fra russene. De var alle meget sterke. Engang var de ute på sjøen og fikk en liten kveite, og så kom der en overmåte sterk storm, så de blev redde for at de ikke skulde slippe i land i live. De hadde ingen annen råd enn å love å koste en sølvkveite til kirken like stor som den de hadde i båten. Det gjorde de, og været spaknet, og de kom i land i god behold. De gikk inn i huset, hvor deres mor nettop holdt på å vaske votter. Moren bød dem velkommen i land. De begynte å fortelle henne, hvilken slem knipe de var sloppet ut av og at de måtte love en sølvkveite til kirken. Da moren hørte om kveiten, blev hun så sint at hun vred vottene itu, og sa: „Med disse hender har jeg vugget eder; hvorfor skulde I love kveiten som med tiden bare blir til ulykke for eder?“ Sønnene kunde ikke svare noe, og det som var lovet, var lovet, og kveiten blev skaffet.

Dette fikk russene vite og begynte å ville få fatt i den; men guttene gikk til kirken for å vokte den, og hver tsjude som vilde inn i kirken, blev drept; hver gang blev bare én latt igjen, som guttene bød gå og hente flere. Fra den tid begynte de alltid å sove i kirken. Engang hadde de lagt sig til å sove, og da kom russene igjen; men bare én hørte det. Han fór op og tok et vedtre som han drepte 50 med; men så blev han truffet av en pil, som drepte ham. Så slapp russene inn, drepte de to brødrene som sov, og tok kveiten.

2.

Der var på Tunes to brødre og én søster, og de to var så sterke. Engang var de ute på sjøen. Da kom russene, mange hundre, og hadde drept søsteren. En russ hadde tatt søsterens klær på.

bik'tasit nala. Duok gad'dai buođiban. De vulgi ak'ta ruoš'ša owdal, dat mi li gar'vodan oabba bik'tasit, ja valdi oal'ge-muorait ja guok'te æb'baran, vai doai'voban: oab'ba dat læ. De nub'bi gad'dai buođi; de dogdai da, atte ruoš'ša læ. De valdi ai'ro-loabmiran, časki ruošša jamas. De uoi'ne ieʒa ruoššat; de vul'ge vulus čuotte-viisan. De nub'bi duop'pi javta-siwlo, časki gas'kat gærgi vuos'te ja de cabmi dɛit ruoššait jamas, guđi moad'dasa bære ja sad'di ruok'tok ja dajai atte nubbe da værdi vel boattik.

Ruoššak liddje nu gavvilak, ja dat buotte juowl-ija, maŋ'ga čuođi, ja leiga jukkamaǯǯak[1] vielljašguovtis. De buotte sisa; de nub'bi viel'lja (boarrasæb'bo) huomehi, ja i adnam ieʒa værjo go klum'pa-bæli. Dɛina cabmi maŋ'ga čuođi jamas, ja nub'bi i bittam likkadet. De ruoššat besse god'dik ja god'de goabbačit ja buol'de vel da baiki.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

3.

Dat lɛddje Tunæsan gol'ma gɛwras vielljača. Go nuore ruw'kone, de adne row'de-arjoit vančan. Ak'ti lɛddje mærra-nedan; de loppide Kjelviika gir'kui sil'ba-bal'da, jus bessek hæggan vel gad'dai, ja hæggan botte gad'dai ja sil'ba-bal'da ad'de gul gir'kui. Ak'ti bođi gar'jel-čutti dasa, ja guok'te viellja juo leika hok'kanan; de li ok'ta vel baččan. Go gar'jel-čutti ijan bodi, de li oaddimen. Dego huomedi, de li stoppo dievva gar'jelin. De mait has'kadi bɛjas, ja de li ok'ta bræt'ta guolpe gas'ko væggan hui veg'gi, ja dat dop'pesti ja njuwtesti gar'jelit vægga vuos'te; muh i avtan satek. Mutt gal dɛit goddi, mak stobon lɛddje; mɛn de botte muttimak lassa-raikit ja uk'saraikit muttimak, ja goddahalai de, mutt de savvali val: „Vai mu vielljak ællime! I dat val liččǫ nuvt gæp'pat sisa boattit," ja de gal'ge dan aike val'dan da sil'babal'da mait.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

[1] garremaǯ'ǯan.

De kom iland. En russ gikk dem i møte, han som hadde tatt søsterens klær på sig, og han tok et vasstre og to bøtter, forat de skulde tro det var søsteren. Den ene skrittet i land; da kjente han at det var en russ. Han tok årelomen og slo russen ihjel. De andre russer så det og kom nedover i hundrevis. Den andre grep en jektmast og slo den av mot en sten, og så banket han russene ihjel; han levnet bare noen få og sendte dem hjem og sa at de kunde komme dobbelt så mange.

Russene var så listige, og de kom julenatten, mange hundre, og de to brødrene var drukne. Russene kom inn; den ene bror (den eldste) merket det og hadde ikke annet verge enn en klump (tresko). Med den banket han mange hundre ihjel. Den andre vant ikke å røre sig. Så fikk russene drepe og drepte dem begge og brente dessuten op gården.

3.

Der var på Tunes tre sterke brødre. Når de brukte sjøen, hadde de jernårer i båten. Engang var de i havsnød; da lovte de en sølvkveite til Kjelvik kirke, hvis de slapp i land i live, og de kom til land i live, og sølvkveiten gav de til kirken. Engang kom russetsjuder dit, og to brødre var alt omkommet; én var enda igjen. Da russetsjudene kom om natten, lå han og sov. Da han merket det, var stuen full av russer. Da hoppet han op, og der var et brett midt på gulvet fra vegg til vegg; han grep det i en fart og klemte russene mot veggen; men det nyttet ikke mer. Han drepte nok dem som var i stuen; men så kom noen gjennem vinduene og noen gjennem dørene, og så blev han drept. Da ønsket han: „Gid brødrene mine var i live! Da skulde det ikke være så lett å komme inn."

Den gang skulde de også ha tatt sølvkveiten.

159. BUOL'ČA-VARI BIRRA.

Buol'ča-varri, dat læi ak'ta battaram-varri sabmelaʒʒaidi boares aikin, dalle go gar'jel læi luovas ja golkai baddjeriika ja mærrariika baddjel god'dalæme ditti ol'muit. Dat varri læi rappis aive birra; muttǫ ovta saje læi buorre gæi'no nala mannat (boattet). Muttǫ vare nal'de læi jal'gat or'roidi, ja de leddje sabmelaʒʒak battaram dan vare nala, ja sabmelaʒʒak balle gar'jel-čoakke boattimen dan gæino miel'de. De gawnaden ja raddiden, gok'te si gal'ge dan bal'ga dakkat boattimæt'-tomen bajas gar'jelita. Si val'de nuvt ollo boc'cu-čorvit ja balle dɛit ædnaman sėsa, go ædnam læi lieggas, nuvt att čoarvek cæg'gahen bajas saggitgum, ja muot'tagan aike si balle muot'tagan sisa, att saggek lɛddjen bajas, ja gud'de ollo čaʒe ja čač'čejen dan muot'tagan ja čorvit. De gal'mui dat čačče-muotta, ja de vɛw'de čoarvek gidda dego bavte sėsa; dat goč'čujuvvu buol'čaduvvum. Simme varė nal'de guovte bæle gæino læi bak'te goabbak bælin, ja si val'de ja čok'kejen ollo gerkit čoak'kai bak'tedar'di ja nuvt rɛi'dejen, att go si likkastat'tek vuolemus gærke, de vierralek ollis gær'ge-duw'ne.

Dat dappaduvai nuvt, att gar'jel-čoak'ke boatta ja gaw'na ovta sabmelas gerregan, ja si val'de sun oappistæd'djen bal'ga vari nala ja loppiden, att son gal'ga oaʒ'ʒot ællit singum ovtas. Muttǫ sabmelaʒʒak, dak leddje val'mem dan gerregan vare vuollai. De vul'ge si vare nala; alkon si vaʒ'ʒe doarras ras'ta dan buol'čaduvvum bal'ga, ja si njalkastalle, ja vɛwtaden dɛit buol'čaduvvum čorvidi bik'tasak gidda, ja muttim oasse mannek vela bajas varrai dan bal'ga, gėdda dassači go si botte lakka halemusa bavte vuollai. De hoap'palas'te sabmelaʒʒak ja gɛikeden vuoddo-gærke dan čok'kejuvvum gær'ge-duwnėn, ja de vierralen ollis gær'ge-duw'nė, ja dat gær'ge-duw'ne lasedi vela allasės ænep gerkit, go verai. De saddai stuora gær'ge-rėddo, ja dat gær'ge-rėddo sor'mi gol'ma čuotte gar'jelan. Muttimak vɛvtaden gėdda dɛit čorviden, makka leddje vɛwtaduvvum (galme-duvvum) muotta-jienja sėsa; dɛina si æi bæssam battaret. Muttǫ dat læi nuvt ollo suokkat gar'jel dan matkėn; gol'ma čuode hævadi sabme-laʒʒait rakkaduvvum gær'ge-rėddo buol'ča-varen (-guran) vulus. Mut-

159. DET ISLAGTE FJELL.

Buoltsjavarre (det islagte fjell) var et fjell som lappene rømte til i gamle dager dengang russen var løs og strøk om i Kvænland og havriket (Norge) for å drepe folk. Fjellet var bratt rundt om; men på ett sted var der god vei til å komme op. Oppe på fjellet var det slett for beboere, og så var lappene rømt op på fjellet, og de var redde for at russehopen skulde komme ad den vei. De møttes og rådslo hvorledes de skulde gjøre veien ufremkommelig for russene. De tok så mange renhorn og grov dem ned i jorden, og jorden var ikke frossen, så hornene stod op med spissen, og da det kom sne, dekket de dem med sne, så spissene stod op, og bar meget vann på sneen og hornene. Da frøs den vasstrukne sneen, og hornene blev stående fast som i et berg; det kalles å være islagt. Pa det samme fjell var der på begge sider av veien et berg, og de samlet mange stener på kanten av berget og laget det så at når de rørte ved den underste stenen, trillet hele stendungen ned.

Det gikk så til at russehopen kom og traff på en lappekjerring, og de tok henne til å vise dem vei op på fjellet og lovte at hun skulde få leve sammen med dem. Men lappene, de hadde satt den kjerringa under fjellet. Så begynte de å gå opover fjellet; først gikk de på tvers over den islagte sti, og de gled og klærne blev sittende fast i de fastfrosne horn; en del gikk opover fjellet ad stien, til de kom nær op under det høieste på berget. Da skynte lappene sig og rev løs grunnstenen i den ophopede stendunge, og så rullet hele stendungen, og den tok med sig flere stener, da den rullet. Det blev et stort stenskred, og det drepte tre hundre russer. Noen bar fast i de hornene som var frosset fast i sne-isen; derfor kunde de ikke flykte. Men det var så tykt med russer på den ferd; tre hundre ødela det stenskred lappene hadde laget ned fra Buoltsja-fjellet (-skaret).

En del var ennu under fjellet, og så var der noen lapper som ikke var på fjeldet, men holdt sig på et nes i et vatn, og det vatnet

tim oasse læi vela orromen Buol'čavare vuolen, ja de sabmelaǯǯak leddje vela muttimak, makka æi læm vare nal'de, muttǫ leddjen orromen muttom jaw're-njarkan, ja dat jaw're læi gal'mum. Sabmelaǯǯak val'de ja čulle jienja mel'de rabas bal'ga duok dek. De gar'jelaǯǯak botte vas muttom sabmelaǯǯa gow'do, ja de si sitte sun oappistet allasasak bal'ga dɛit jaw'renjarka or'roit lusa. Muttǫ sabmelas gerrek i vuol'gam; de val'de gar'jelak ja god'de sun. De botte gar'jelak sabmelaǯǯait orohaga lusa; muttǫ de sabmelaǯǯak, go oǯ'ǯu oai'net gar'jelit boattimen, de battaruššì si vul'ge ja val'de ak'ta gutte slubbogan gettases, ja nuvt vul'ge battaruššì; muttǫ si vekkagotte njuol'ga jaw'rai, ja si vikke nuvt roaŋ'kot duok ja dek, nuvtgo si leddje dog'dusak. Muttǫ gar'jelak, dak vikke aive njuol'ga. Dɛinago samek vikke ruok'tot doarras, de gal'ge si vekkat njuol'ga. Muttǫ go si nuvt vikke, de gaččaden si dan čaččе-čuoppaduvvum bal'ga sisa, mi læi čuoppadum sabmelaǯǯais rus'sui doarras. Dego gar'jelaǯǯak gač'če dan bal'ga sėsa, de vikke sabmelaǯǯak ja cab'me gar'jelit dɛit slubboitgum, mɛit si leddje val'dam gedaiden, go si battaren, ja nuvt doš'šaden sabmelaǯǯak ollo gar'jelit.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

160.

1.

Dolin âigin goas čuđik lâvijeddje jottit mâidâ âw'din meccidge čâđâ occâm ditti, jos i gawnâšeddje dobbe ædnâm-vuluš gođid; dâstgo olbmuk, guđek battâreddje čuđi owdâst eret, lâvijeddje rog'gât mies'tâgi vuoli râigė ædnâm vuollâi, jâ dâm sad'du, mâid si dâm râigist olgus goi'vu, gud'de si fâstâin muttim ærâ guw'lui mendu gukkâs, âmâs saddo læt dâinâ lâkkâsin, goggu goatti læ ædnâm vuol'de. Dâi gođi sis'ti orru nâbbu dâlle sikki âlbmâk, nissunâk jâ smavvâ manâk ok'tânâgâ sin giet'kâmidesekguim. Dât goatti lâvi âd'nujuvvut čiegŋâlâsâst ædnâm vuol'de, vai dâlle, goas mannâ læ čierromin, de dât jiednâ i gul'luše ædnâm âlâ.

var frosset til. Lappene tok og hugg i isen en åpen vei (renne) på kryss og tvers. Russene traff igjen på en lapp og vilde ha henne til å vise dem vei til beboerne på neset. Men lappekjerringen gikk ikke; da tok russene og drepte henne. Så kom russene til lappenes bosted; men da lappene fikk se russene komme, tok de flukten og tok hver en klubbe i hånden, og således rømte de. Men de løp bent ut på vatnet og løp så kroket hit og dit, således som de var kjente. Men russene løp bare bent frem. Fordi lappene løp att og fram, skulde russene løpe bent. Men da de løp således, falt de i den i vannet huggede vei som lappene hadde hugget på kryss og tvers. Da russene falt i veien, løp lappene og slo dem med klubbene som de hadde tatt i hånden da de rømte, og således ødela de alle russene.

160. LAPPENE SKJULER SIG UNDER JORDEN.

1.

I fordums tid da tsjudene pleide å streife om også gjennem ødemarken for å lete efter om de ikke skulde finne underjordiske gammer der — for folk som flyktet for tsjudene, pleide å grave et hull i jorden under busker, og den sanden som de grov op av hullet, bar de til en annen kant riktig langt bort, forat den ikke skulde være i nærheten der hvor gammen var under jorden. I de gammene bodde altså både menn, kvinner og små barn med deres vuggekomser. Gammen pleide å være dypt under jorden, forat når et barn gråt, lyden ikke skulde høres oppe på jorden.

Tsjudene traff da engang til å komme gjennem en ødemark, og

Čuđik dei've dâlle muttimin boattit muttim åw'den mæcci čâđâ, jâ dâm mæccist dei've læt goađik ædnâm vuol'de dâhje, nuvtgo mi dam ai'gâi goččudep (nâw'dėp) dâid gođid, čuđe-roggik. Dâlle leddje si målistæmin dobbe ædnâm vuol'de, jâ muttin nissun læi čâdnâm su čuol'dim-båddis ladnjå-væd'dâi giddâ. Dât nissun go læi čuol'dimin, de likkâdi dât ladnjå; de dat bowti čuđid dår'kilvutti, jâ si år'videddje, âtte dâm båikist læk olbmuk ædnâm vuol'de, jâ ål'ge gæč'čât birrâsidi, igo gogguge læk råi'gi ædnâm vuollâi dâhje lug'go. Go si leddje dâst čuoǯ'ǯomėn, de čur'vi muttom ædnâm vuol'de: „Rui'to gow'då," jâ si gawnâtâlle dam lakkâi.

(Ole Tappio 1893, Polmak.)

2.

Muttom bærâš læi rog'gâm âlcis ædnâm-vuolaš goađe, go čuđi owdâs læi ovtelâssi bâllo, jâ dobbe si orru ovtâ aige rafest. Muttomin leddjė si vuoš'šâm guli, jâ dâk gâl'gė goi'vujuvvut garrai; muttu niei'dâ, gutte gâlgâi goai'vot guli, læi buošše, jâ go i gawdnâm guollemuorâ dâllanâgâ, de suttâi jâ čur'vi čuoddjâlet: „Gos læ guollemuorrâ?" Dâm gullė čuđek, jâ gawnâhâllė jâ goddahâllė.

Dat ædnâm-vuolaš goatte læi muttom sul'lus Garašjogâ âl'de, mi âin dalge goč'čujuvvu Guollemuor-suolo.

(Balke, Karasjok.)

3.

Gargos mui'taluvvu maida læt dappahuvvam vainoid aige, atte ol'muk læk fer'tem rakkadit gođid ænnam vuollai. Dappahuvai ovta gærde, go ruoššačuotti boatta, de manna son owdas, ja manjis boatta ok'ta boaris ruoš'ša ja gulla, go manna čierro su julgid vuol'de ænnam vuol'de. Dalle lei æn'ni lawgudæmi su manas. De čug'gi son su sai'tesoabbis mær'kan ja vuol'ga daid hærraid maŋŋai sin vieǯ'ǯat. Dam gaska go son manna jaw'kusi, manna boan'nja olgus ja guod'da dam soabbi mæl'gadi æra sajjai ja čug'ge dam dasa ja dasa vela bijai

der traff det til å være gammer under jorden eller, som vi nu for tiden kaller dem, tsjudehuler. De holdt da på å lage mat der under jorden, og en kvinne hadde bundet sitt bregdebånd (vevebånd) til roten på en ungbjerk. Mens kvinnen vevde, rørte bjerken sig; dette vakte tsjudenes opmerksomhet; de skjønte at på det sted var der folk under jorden, og begynte å se rundt omkring, om der ikke noensteds var et hull, som gikk ned i jorden. Som de stod der, ropte en under jorden: „Gryta koker over," og således fant de dem.

2.

En familie hadde gravet sig en underjordisk gamme, da der stadig var frykt for tsjudene, og der bodde de en tid i fred. Engang hadde de kokt fisk, og fisken skulde øses op i et fat; men piken som skulde øse op fisken, var hastig av sig, og da hun ikke fant fiskespaden straks, blev hun sint og ropte: „Hvor er fiskespaden?" Det hørte tsjudene, og folkene blev funnet og drept.

Denne underjordiske gamme var på en holme i Karasjokka, som ennu kalles Fiskespade-holmen.

3.

På Gargo skal det også ha hendt i ufredstiden at folk har måttet lage gammer under jorden. Det hendte engang, da russetsjudene kom, at de gikk foran, og efter kom en gammel russ, og han hørte at et barn gråt under hans føtter under jorden. En mor holdt da på å bade sitt barn. Da stakk han sin spydstokk som merke (i jorden) og gikk efter storkarene for å hente dem. Mens han ikke såes, gikk mannen ut og bar stokken et godt stykke bort og stakk den ned der; dessuten la han der et merke som efter et levende

dugo ovta æl'le ol'mu mærka (ɔ: baika). Go ruoššat botte ruok'tot, de gaw'ne si dam soabbe ja rimme rog'gat; mutto æi si gaw'nam mai'degen æreb go gid'dun ænnam, ja dalle god'de si dam boares ruošša, go son dajohi sin. Dam lakkai bes'tujuvvui dat dalo-olmut, ja vela sajje oi'nujuvvu dālge, gost si læk rog'gam.

(Talvik 1924.)

4.

Vainoit aigi orru ol'mut ænnan-vuolaš gorin. Ovt ha botte ruošša-čurit jâ mânne mæd'del ovta goari. Ok'ta boares ruoš'ša, gutte mânjis vaʒʒi, gulai ol'muid sar'nomen ænnan vuol'de jâ čug'gi soabbis mær'-kan. Son bori æraid lusa jâ mui'tali: „Mon gullen ol'muid sar'nomen ænnan vuol'de." „Na, bijjetgo don mærka?" jerre ærrasat. „Jo, čug'gijen mon gâl soabbi mær'kan." Ruošša-čurit mac'ce ruok'tot; muttu dân gâskas lejje ol'mut goarest viegahan soabbe gukkas erit jâ čug'gen dân dokku ænnami. Ruošša-čurit botte soabbi lusa jâ rimme rog'gat. Si rog'ge jâ rog'ge, muttu æi gaw'nan mâi'dige. De sut'te si boares ruš'ši, val'de jâ god'de su; doi'vu, âtte dât dât gielisti.

(Anders Larsen 1900, Kvænangen.)

5.

De buođi gar'jelčutti; de occek ol'muit hævahik; de læk mannamen sæw'njaden ik'ko. De bacca ak'ta buwsait čoaw'dalet; ieččasak manne owdan. Dasa ak'ta spæddjar baʒi; de læ gullam spæddjar Baras-æmma birra mui'talæmi. „Gost dal læ dat, go i gul'lu?" De lei ædnam-raigin; de lei gulit vuoš'šamen. De occa guollemuora ige gawna; ieččasak bagadallek ige vel gawna. De sut'ta; de riebma bæl'kik ja garrodėšgoattik, ja de riemai haistihik: „gæčča sun batta-rai'gai! i læ son suoladam ige læ gielistam," ja de garrodi ja belki nu har'madik. De gulai spæddjar-gar'jel; de guđi soabbis mær'kan, vai gaw'na sæw'njaden dan saje. De vulgi doarridik ieččasit; de jovsai ja bonjaldatti ruok'tot. De gaw'ne soabbi; æi šat gula mɛi'dege.

menneske (ɔ: skarn). Da russene kom tilbake, fant de stokken og begynte å grave; men de fant intet annet enn england. Da drepte de den gamle russen, fordi han førte dem på villspor. Således blev de folkene frelst, og stedet hvor de har gravet, sees ennu.[1]

4.

I ufredstiden bodde folk i underjordiske gammer. Engang kom russetsjudene og gikk forbi en gamme. En gammel russ, som gikk efter, hørte folk tale under jorden og stakk stokken sin ned som merke. Han kom til de andre og fortalte: „Jeg hørte folk tale under jorden.“ „Nå, satte du merke?“ spurte de andre. „Ja, jeg stakk stokken ned som merke.“ Russetsjudene vendte tilbake; men imens hadde folkene i gammen løpet langt bort med stokken og der stukket den ned i jorden. Russetsjudene kom til stokken og begynte å grave. De grov og grov, men fant ikke noe. Da blev de sinte på den gamle russen og tok og drepte ham; de trodde at han løi.

5.

Russetsjudene kom; de leter efter folk for å drepe dem. Så går de om natten i mørke. En blir tilbake for å løse buksene; de andre gikk i forveien. En røver blev igjen der; han hadde hørt fortelle om Baras-kona. Hvor er hun nu, da han ikke hører henne? Hun var i en jordhule; hun holdt på å koke fisk. Hun leter efter fiskespaden og finner den ikke; de andre rettleder henne, men hun finner den enda ikke. Hun blir sint; hun tar til å skjenne og banne, og hun tok til å be dem lukte: „Se mig i revholet! Jeg har ikke stjålet og ikke løiet,“ og så bante og skjente hun forferdelig. Da hørte røverrussen det; han lot staven sin igjen som merke for å

[1] I Saddogopˈpe. Russene gikk forbi Vasitnjarˈga (Vassnes) og vendte så om.

De ribme rog'gǫk ædnaman, dak gar'jelak, spæddjarak; de gaw'ne ædnamraigis olo ol'muit; de val'de, god'daleddje gait dinait.

(Anders Nilsen 1883, Balsfjord.)

6.

De leddje ruoššat vaʒ'ʒimen. De leddje ol'muk ædnamagoađin, ja li hil'bis boares ak'ka olin, ja leddje gulit vuoš'šamen. De riemai boares ak'ka čuor'vot nu har'madin buk'tik guollemuora jottilen, ja li ak'ta ruoš'ša buvsa čoaw'dalæmin, ja gulai so da jiena ja čug'gi soabbis dasa mær'kan. Soab'bi manai čađa goattedakki, ja vulgi viegahik ieǯa ruoššait: „so gulǫi ovta boares akka jiena." De jovsai, ja mac'ce dok occǫk, ja de rog'gajen ja æige gaw'nam sæmme saje. Niei'da uoini da soabbi ja manai ja valdi ere, ja dɛina ruoššat æi gaw'nam da saji. De rog'ge nu gukki, ja de sut'te ieǯa ruoššak, ja de val'de ja de god'de duon ruošša, go dat gielisti.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

7.

Dolin boares aige dɛlle goas'se ruoššačuđek jotte dābbe Norjan, de lak'kujen ol'muk adnit ædnamas-guođit, gosa lakkuje battarek gar'jel-baloit owdan. De li ovta aige, goas'se li gar'jelčutti jottimen, ja de leddje ol'muk ædnamas-guođit sis'te, ja dak adne dobbil guođit sis'te gɛit bier'gasit: dollastɛlljegit ja males-stɛlljegit, ja æige duos'tam ieǯa aige dolastek go ijait. De li ak'ti ruošša-čutti dɛigǫ mannamen, goigǫ dak ædnamas-goađek leddje, ja dat lei ija-ai'gi, ja de leddje dalle malistam sai'vagulit. De ak'ta ruoš'ša li baccam ieččasit mannjai buwsait čoaw'dalek, ja dal'lanaga čur'vi ak'ta niei'da dobbe ædnamas-goađin; de čur'vi suomagilli: „Kaska kala-kaapets!" ja de vela čur'vǫ nubbe goađin suomagilli: „Toinen kota, toinen kota on kala-kaapets." De gulai dat ruoš'ša, middja li baccam ieččasit mannjai buwsait čoaw'dalek, ja de i adnam ieččasan rađđin, go ceg'gi soabbis dasa mær'kan ja vulgi ieččasit doarridek.

finne stedet i mørke. Så satte han efter de andre; han nådde dem og fikk dem til å vende om. De fant staven; de hørte ikke mer noe. De tok til å grave i jorden, russene, røverne; da fant de i jordhulen mange folk; de drepte alle sammen.

6.

Russene var ute og gikk. Folk holdt til i gammer under jorden, og i lag med dem var en trollet gammel kone, og de holdt på å koke fisk. Så begynte hun å rope så svært at de skulde komme i en fart med fiskespaden. En russ holdt på å løse sine bukser; han hørte stemmen og stakk sin stav der som merke. Staven gikk gjennem taket på gammen. Han løp avsted efter de andre russene: „han hørte stemmen til en gammel kone." Han nådde dem, og de vendte tilbake for å lete; de begynte å grave, men fant ikke det samme sted. En pike så stokken og gikk og tok den vekk, og derfor fant russene ikke stedet. De grov så lenge, og så blev de andre russene sinte og drepte den der russen fordi han løi.

7.

Fordum i gamle dager dengang da russetsjudene ferdedes her i Norge, pleide folk å ha gammer i jorden, hvorhen de pleide å rømme av frykt for russene. Det var engang, da russetsjudene var på ferde; folk var i gammene under jorden, og de hadde der i gammene alle sine saker: ildstell og matstell, og de torde ikke ha ild til annen tid enn om nettene. Så gikk engang russetsjudene der, hvor gammene under jorden var, og det var nattetid; de hadde da kokt laks. En russ var blitt igjen efter de andre for å løse sine bukser, og nettop da ropte en pike der i gammen under jorden; hun ropte på finsk: „Kom med fiskespaden!" og så roper en annen i gammen på finsk: „I den andre gammen, i den andre gammen er fiskespaden." Russen som var blitt igjen efter de andre for å løse buksene, hørte det, og da hadde han ikke annet råd enn at han satte staven sin der til merke og satte efter de andre.

De li ak'ta olmai, middja li mannam čikkui atte gæč'čak vavoit, ja de uoini, go ruoš'ša soabbis ceg'gi dasa mær'kan, ja go ruoš'ša li mannam baddjel dieva, de viegai dokkọ ja guddi ruošša soabbi ere da sajėn dōwbele dokk ja de ceg'gi dokkọ. De mac'ce ruoššak ja buotte do soabbi raddjai. De ribme rog'gagoattėk danne, gos'te soab'be li, ja rog'ge ædnaman; mutte æi gaw'nam mεi'degen, dεinago soab'be i læm da sajin šatan, gos ruoš'ša ceg'gi. De sut'te da ieččasak da ruš'ši ja val'de ja god'de da ruošša, dεinago gielisti sin, ja bal'keste dan ædnam-rai'gai, mεit leddje rog'gam, ja manne vast iežak mađki-sak. De nuvt besti dah olmai, gutte li čiegon, dεinago dat soabbi guddi ere da sajin, gost dah ol'muk leddje ædnamas-guođin.

(Anders Nilsen 1888, Balsfjord.)

8.

Oros læ ak'ta varre, ja dam varen læ ok'ta as'ke, ja dan aske nal'de læ ak'ta jaw're, ja dan as'kai læ vaddes boattit. Boares aike mui'tale dak boarrasak, makka leddjen dan aike ællėmen, go gar'jelak botte svænska baddjel hui Nor'ji: de ballagotte sabmelažžak hæggai-nasak ja battaresgotte Orruhi dan asḳe nala, ja si balle godit allasasak ædnaman sisa, nuvt att sisamanno sin goade sisa læi jaw'regadden čaččerajen, nuvt att gar'jelak æi gaw'nam sin, vaikọ vela si botten dan aske nala, ja si gulle gal ol'muit jienahės (gielahės) jiena; muttọ æi val gaw'nam sisa-manahaga sin godit sisa. Nuvt sad'de si bes'tu-juvvum dan aike dεit vašalas gar'jelis, ja nuvt læk dal munnje dak boarrasak mui'talam, gudek læk gullam owtep boarrasis, makka læmas sin ow'dal, ja nuvt læ dal mui'taluvvum vas gierragan gierragan gidda dān raddjai.

(Ole Johnsen 1883, Ibestad.)

161.

1.

De nag'gijeddjė čuđek muttom âlbma oappesen, gæn nâmmâ læi Lawrâkâš, jâ son gâlgâi oappestet Ânarjawre miel'de dâidi baikidi,

Det var en mann som hadde skjult sig for å se hvad som var på ferde, og han så at russen satte staven sin der til merke. Da russen var gått over bakken, løp han dit og bar russens stav langt bort derfra og satte den der. Russene vendte tilbake og kom til staven. De begynte å grave der hvor staven var, og grov op jorden; men de fant ikke noe, fordi staven ikke mer var på det sted hvor russen satte den. Da blev de andre sinte på russen og drepte ham, fordi han løi for dem, og kastet ham i det jordhull de hadde gravet, og de andre gikk igjen sin vei. Således frelste den mann som var skjult, fordi han bar staven bort fra det sted hvor de folkene var i gammene under jorden.

8.

Oros er et fjell, og det er der en lem, og på den er der et vatn, og det er vanskelig å komme til den lemmen. I gamle dager fortalte de gamle som levde på den tid, da russene kom over Sverige til Norge: lappene blev da redde for sitt liv og rømte til Oros op på lemmen, og de grov sig gammer i jorden, så at inngangen til gammen var i vannkanten ved bredden av innsjøen, så russene ikke fant dem, selv om de kom op på lemmen. De hørte nok folks utydelige stemme; men de fant ikke inngangen til gammene deres. Således blev de på den tid frelst fra de fiendtlige russer, og så har nu de gamle fortalt mig, som igjen har hørt det av de gamle som har vært før dem, og således er det nu fortalt fra slekt til slekt liketil denne tid.

161. LAVRAKASJ OG FIENDENE.

1.

Tsjudene tvang en mann som het Lavrakasj, til å være los, og han skulde lose dem over Enaresjøen til de steder hvor der bodde

gos olbmuk assėk nânnames jâ sul'luin. Nuvt sukkė si muttom uccâ sul'luš mædda, mâs æi læm muorâk, dušše dâgŋâsâk jâ luomelâstâk. Go si bottė mâsa mædda sul'lu, de celki Lawrâkâš: „Dobbe læ ollo luobmanâk.“ Čuđek dat'tu dâl'lan jor'gâlet sul'lui luobmani borrâm ditti jâ vikkė guttek guoimesek gaččost luobmani lusâ. Lawrâkâš celki: „Dom gæččen sul'lu læ ænemus luobmanâk.“ Buokâk viekkâleddjė dokku; dušše fak'tâ gâlgâi čâdnât fâdnâsi mâŋŋalâgâi jâ čâdnât giddâ muttom gæđ'gai. Lawrâkâš vækkehi čâdnât fâdnâsi mâŋŋalâgâi nu hoappos go matti, jâ celki fak'ti: „Viekkâl donge, ow'dâlgo buok borrėk erit du owdâs; gâl mun vel čâdnâlâm gæđ'gai, jâ de viegâm munge.“ Go fak'tâ læi boattam uccâ gâskâš erit fâdnâsin, de hoi'gâdi Lawrâkâš buok fâdnâsi ok'tân faw'lai jâ njui'ki fâdnâsi jâ algi sukkât lâkkâ gadde nubbe gæččai sul'lu, gos buok čuđek leddjė. Go čuđek oidnė Lawrâkâǯǯâ dobbe sukkâmen jâ favtâ čuoǯ'ǯomen gâs'ko sul'lu, de mânnė muttomâk dâl'lan vuost favtâ god'det jâ ribmė čuor'vot:

„Lawrâkâš, Lawrâkâš,
boađe gad'dai, boađe gad'dai!
Šiegâ borrâmušâ vuoš'šâp,
gusâ-vuojâ čâlbmai biddjâp,
ised bâstė gitti âd'dep.“

Lawrâkâš celki: „Dabbe læ buok.“ Fâst čur'vu čuđek: „Lawrâkâš, Lawrâkâš, boađe gad'dai! Nuvt dak'kujuvvu, movt cel'kujuvvum læ.“ Lawrâkâš fas'ted âive dâm: „Dabbe læ buok.“ Go duššas leddjė čur'vum dâm, de al'gė si čuor'vot: „Jos livčik boattam, de bak'kâ dâdne livči gur'kui lei'kėjuvvum.“ Muttu Lawrâkâš sugâi faw'leli jâ faw'leli.

Vâkko gæǯes iskâi Lawrâkâš fâs dam sul'lu oaidnem ditti, movt čuđidi læ gævvâm. De oini son, âtte si leddjė vig'gâm rakkâdet moad'de lâttâ dâgŋâsin jâ lâwnjin sukkâm ditti dâhje vuoddjâm ditti dâiguin gad'dai; muttu dâk leddjė biđ'gijuvvum bieggâs jâ vuddjum. Jâ jabmâ rubmâši oini son dâgŋâsi gâskâst gowdudæmen. Ærrasâk leddjė sul'lus, muttomâk jabmam, muttomâk bællehæggâs dâm mâđe, âtte si bâjededdjė oaive jâ knip'pėjeddjė Lawrâkâǯǯâ vuos'ta.

(Balke, Karasjok.)

folk på fastlandet og på øene. Således rodde de forbi en holme, hvor der ikke var trær, bare lyng og molteblader. Da de næsten var kommet forbi holmen, sa Lavrakasj: „Der borte er meget molter.“ Tsjudene vilde straks vende om til holmen for å spise molter og løp for å komme forut for hverandre til moltene. Lavrakasj sa: „På hin ende av holmen er der mest molter.“ Alle løp dit; kun en vaktmann skulde binde båtene efter hverandre og fast til en sten. Lavrakasj hjalp til å binde båtene efter hverandre så fort som han kunde, og sa til vaktmannen: „Løp du også, før de spiser op alt for dig; jeg skal nok enda binde båtene til en sten, og så løper jeg også.“ Da vaktmannen var kommet et lite stykke bort fra båtene, skjøv Lavrakasj alle båtene under ett ut på, hoppet op i en båt og begynte å ro nær land til den annen ende av holmen, hvor alle tsjudene var. Da disse så Lavrakasj ro der og vaktmannen stå midt på holmen, gikk noen straks for først å drepe vaktmannen, og de begynte å rope:

„Lavrakasj, Lavrakasj,
kom i land, kom i land!
God mat koker vi,
smør legger vi i grøtøiet,
husbonds skje gir vi dig i hånden.“

Lavrakasj sa: „Her har jeg alt.“ Atter ropte tsjudene: „Lavrakasj, Lavrakasj, kom i land! Det skal bli gjort, som det er sagt.“ Lavrakasj svarer bare: „Her har jeg alt.“ Da de hadde ropt forgjeves, begynte de å rope: „Dersom du var kommet, hadde vi helt varmt tinn i halsen på dig.“ Men Lavrakasj rodde lenger og lenger ut på.

En uke efter besøkte Lavrakasj atter holmen for å se, hvordan det var gått tsjudene. Da så han at de hadde søkt å gjøre endel flåter av lyng og torv for å ro eller svømme til land ved hjelp av dem; men de var blitt spredt av vinden og hadde sunket. Og døde kropper så han flyte mellem lynget. Andre var på holmen, noen døde, noen halvt i live så vidt at de løftet hodet og knyttet hånden mot Lavrakasj.

2.

Dâm áigė go dolin áigin ruoš'šâ-čuđik jotte jâ sor'bmijeddje olbmuid jâ stâjideddje buok mi sist læi, go si dei'vė boattit dâggár báikidi, gost dæiváì læt dâggár olmuš, gæn si várre læt oap'pásâ væhá vii'dásâb'but dâinâ guowloin, dâggárâš olbmu vál'de si âlcesæsik oappisėn. Muttimin dei've si boattit Ruoššâluk'ti, dât læ ok'tâ gop'pi mærrâgáddist Dænovuonâ sis'tė. Dâlle dâm hávi læi sist oappisin muttom sábmelâš, gæn nâmmâ læi Lawrogainen. Si jærâteddje sust dár'kilit: „Lægo lâkkâsin dâggárâš bái'ki, mâst læ dâhje livče ollo olbmuk jâ obmudâk dâm mâđi âtte guoddetivči dâhje âtte livči váive vær'tâ vuol'git dokku?“ Lawrogainen, gutte diđi, âtte dâs'tánâgâ læ lâkkâ Vuog'gá — dâm áigė læi Vuoggást gir'ko jâ ásse dâm ai'gái ollo olbmuk dobbe; dâstgo dâm áige leddje olbmuk sâggâ javálâb'buk jâ rig'gásâb'buk go dal, jâ ásse sâggâ ænebuk ovtáin sâjin lâkkâlâgái, æi dušše mærrâgáddin, muttu mâidái guow'dâ-ædnâmin. Lawrogainen diđi burist, âtte jos čuđik bessek boattit Vuog'gái, de si oǯ'ǯuk dobbe sor'bmėt olbmuid jâ vál'dit sin obmudâgáid jâ stâjedit velá gir'kogin jâ boal'dit dâm. Dâstgo dâm áige âdne olbmuk gir'ko mavsulâmusin buok dâst, mi mátti læt, jâ háliduvve gát'tit gir'ko nu ollo go vejulâš læi, ow'dâl go mâi'digin æráid. Dâmditti ar'vâli Lawrogainen čuđiguim âtte: „Buoremus læ, go mi vuor'dip, dâssáši go buok olbmuk nokkâdik, vai mi bæssáp dâlle muossái mânnát jâ gæč'čât, goggu læ buoremus ál'git stâjidet. Dāst læ lâkkâ riggis gawpug; buoremus læ, go mi læp varrogâsák.“ Dâmditti asâti son čuđid oađđit jâ báǯi ješ goccit jâ ok'tâ ruoššâčuđđi sudnji guoibmin. Dât bái'ki, gosâ čuđik nok'ke, læi ja læ ok'tâ várre-goatti, nu âtte si buokák šâd'de čikkusi dokku.

Go soai læigá dâinâ ruoššáin goccimin, de dâddjá Lawrogainen: „Hei, hei, mo mon goalom! Al'go moai buorep hæi'bot! Im mon bivâ šâtâin, muđoi jos dâlle væháš lieg'gânâm dâm mâđi, vai sattám goccit. Nā gâlle roap'pánâm.“ Lawrogainen jurdâši dam lakkái bæssát diettit, goab'bá sodnust læ giewráp. Go soai læigá oanekâssi

2.

På den tid da russetsjudene streifet om og drepte folk og røvet alt de hadde, tok de, når de traff til å komme til sådanne steder hvor der traff til å være en mann som de mente var litt videre kjent i de egnene, tok de en sådan mann til los for sig. Engang traff de til å komme til Russevika; det er en vik ved kysten i Tanafjorden. Dengang hadde de til los en lapp, som het Lavrogainen. De utspurte ham nøie: „Er der i nærheten et sted hvor der er mange folk og så meget gods, at det kunde lønne sig å dra dit?“ Lavrogainen som visste at Omgang lå like ved — på den tid var der kirke i Omgang og der bodde mange folk der; for på den tid var folk meget mere velstående og rikere enn nu, og der bodde mange flere på ett sted nær hverandre, ikke bare ved kysten, men også inne i landet. Lavrogainen visste godt at hvis tsjudene fikk komme til Omgang, vilde de drepe folkene der og ta deres gods og plyndre også kirken og brenne den. For på den tid holdt folk kirken for det dyreste av alt som kunde være til, og vilde vokte den mest mulig fremfor noe annet. Derfor sa Lavrogainen til tsjudene: „Det er best at vi venter til alle folk har lagt sig, så vi da kan gå i ro og mak og se efter hvor det er best å begynne å plyndre. Her i nærheten er en rik by; det er best at vi er forsiktige.“ Derfor bød han tsjudene legge sig å sove, og selv våkte han og en russetsjude i lag med ham. Det sted hvor tsjudene sov, var og er en hule i fjellet, så de alle var skjulte der.

Da Lavrogainen våkte i lag med russen, sier han: „Hei, hei, hvor jeg fryser! La oss heller ta tak! Jeg holder mig ikke mere varm; kanskje jeg da blir litt varm såpass at jeg kan våke. På denne måten går jeg nok klar.“ Lavrogainen tenkte på den måten å få vite, hvem av dem som var sterkest. Da de hadde tatt tak en stund, skjønte Lavrogainen at russen var rent vek imot ham. Da kastet han, mens de tok tak, russen under sig, tok kniven sin ut av sliren, og så støtte han den inn i brystet på ham bent gjennem hjertet,

hei'bum, de dowdài Lawrogainen, âtte dât ruoš'šâ læ mendu navcâ-tæbmi su ek'tui. De hæibodeddinis râg'gâli dâm ruoššâ vuollàsis, fàtti niibis doppàst jâ de šuw'gâli miel'gâ-ràigė sisâ bæn'tâ čâđâ vaimo, rot'ti stevvelid eret su julgin jâ càgi dâid ruovto-geǯi jieǯàs julgidi, vàʒ'ʒeli Vuog'gài, bođi dokku.

Dât læi âin bære mâŋŋit ækkit. Dobbe leddje olbmuk dàn'sėmin jâ spel'lėmin. Lawrogainen mui'tâli siddjidi: „Gâl bâ dist læ mendu sâggâ illo, vaiku jàbmim læ dist oaive âl'de.“ Dam lakkài mui'tâli son siddjidi buok, movt àš'ši læ; muttu il'là dâk olbmuk dat'tu su jàk'kit. Mâŋimus'tà dâddekin jàk'ke si sudnji jâ čuovvoleddje su farost Ruoššâluk'ti. Ruoššâluovtâ jâ Vuoggà gâs'kâ i læk guk'ki, go olmuš vaʒ'ʒà bâddjel ædnàmčielgi dâggu. Lawrogainen, gutte điđi burist dâm vàrrėgoađi, mân sis'te čuđik leddje oađđimin, mânài dâmditti dâm goatte-njalbmài jâ huikàdi hir'bmuset. Čuđek àl'ge boattit olgus ovtài ovtài; dâstgo vàrregoađist fer'ti olmuš njâkkot olgus bækkit. Dâmditti læi àl'ki god'dit dâst buok dâid čuđid; dâstgo si leddje maŋgàs, gæk fàk'tijeddje olgubæl'de buri værjoiguim.

(Ole Tappio 1893, Polmak.)

162.

De lejje ol'mut čoag'ganan ovta bak'tehollui Awkos, jâ go ruoššat botte sul'lui, de sukke vânnasin golma gærdi birra sul'lu, jâ jus æi woaine dɛlle ol'muid, de gurre dan sul'lu. De li âk'ta boares ak'ko særvis, mâs lei ucca bænnagaš, æige dât ras'ken dân god'dit; muttu boares ak'ko gâlgai čiekkat dân gavtis vuollai, go ruoššait gulla sukkamen. Muttu go ruoššat lejje mânjemuš gærdi sukkamen birra sul'lu, de mâssihi boares ak'ka ciellat dân bænnaga, jâ de ruoššat botte gad'dai. Dušše isit bæsai heg'gi; gâitin sor'mijuvvujejje ruoššain.

(Isak Isaksen 1924, Kvænangen.)

163.

Dalle go ruoššak luovos manne, de botte Girkor'di ja bol'de gir'ko. Muttom boares ak'ka oini ja manai ja varskuvi, atte ruoššat bottet.

rykket støvlene av føttene hans og trakk dem bakvendt på sine egne føtter, gikk til Omgang og kom frem dit.

Det var ennu bare sent på kvelden. Der holdt folk på å danse og spille. Lavrogainen fortalte dem: „I er nok altfor glade, skjønt I har døden over hodet.“ Så fortalte han dem alt, hvordan det stod til; men med nød og neppe vilde de tro ham. Til slutt trodde de ham dog og fulgte med ham til Russevika. Mellem Russevika og Omgang er det ikke langt, når en går over landryggen der. Lavrogainen som godt kjente den hule i fjellet, hvor tsjudene sov, gikk derfor til munningen av hulen og satte i et fælt rop. Tsjudene begynte å komme ut en for en; for en måtte bøie sig og krype ut av hulen. Derfor var det lett å drepe alle tsjudene der; for de var mange, de som holdt vakt utenfor med gode våben.

162. RUSSENE PÅ HAUKØY.

Folk hadde samlet sig i en berghule på Haukøy, og da russene kom til øen, rodde de i en båt tre ganger rundt om øen, og hvis de da ikke så folk, forlot de øen. Så var det blandt dem en gammel kone som hadde en liten hund, og de nente ikke å drepe den; men den gamle kona skulde skjule den under koften sin, når hun hørte russene ro. Men da russene siste gang rodde omkring øen, kom konen til å la hunden få gjø, og da kom russene i land. Bare husbonden slapp fra det med livet; de blev alle drept av russene.

163. RUSSENE I NUVSFJORD.

Dengang da russene gikk løs, kom de til kirkegården og brente op kirken. En gammel kone så dem og gikk og varskudde at rus-

De dat šig'gu dan orrot jas'ka. Dat battari eret ja bæsai heg'gi; muttu dak, mak gir'kos leddje, dak god'dujuvvujeddje. Ruoššat gar'du gir'ko. Si botte vuoja dom bæle Sommarsæt bæl'de ja oi'nujeddje dego hawdak čaʒis. Guok'te nieida viekkaleiga; nub'bi bæsai heg'gi; nub'bi fer'ti njui'kėt jaw'rai ja hævvani, ja jawri namma goč'čujuvvu Riw'govag-jaw'ri. Dak čup'pe njuok'čam erit bappas. Brudaparra viekkali gir'koglases olgus, ja dak manaiga merri ja hævvaneiga. Gir'ko-al'tar bal'kestuvvui merri ja al'tarriŋ'ga; dak riewdaiga Lap'pai gad'dai, ja dobbe gir'ko læ od'na bæivi raddjai.

(Berit Frisk 1922, Loppa.)

164.

Stallogargos orru dolin ollo ol'mut. Ovta havi bori dokku ok'ta ruošša-njoaw'nji, jâ ruoššat god'de buot ol'muit, rievidejje jâ dâkke sâje aibas aw'den. Dušše gol'ma ol'ma, guok'te sammelaǯǯa jâ ok'ta daǯǯa, gæt lejje luokkas girunit biw'dimen, bacce heg'gi. Go si botte vuolas, de vul'ge ruoššat njownjin nuortas borjastet. Dât gol'ma ol'ma sut'te, val'de vânnasa jâ vul'ge ruoššait mâŋŋai. Si doarredejje sin gidda Avenuorrai, muttu dân mâđe mâŋest, âtte ruoššat æi ai'can sin. Avenuorrai mânne ruoššat gad'dai. Si rakkadejje bor'jasin lavo, čug'gu saitid olgubællai jâ bijje dâit gæččai suokkoidæset goi'kat. Jeǯa bijje si oarret; muttu guok'te ruošša lejje bâjjen fak'tan. Dât gol'ma ol'ma lad'dėjejje fawlabæld sul'lu. Daǯǯa dâjja: „Muttu mali mi dal riemmat vuoš'šat.“ Muttu sammelaǯǯa-guovtos æva særva; dâjjaba: „I dal læt dilli mali vuoš'šat.“ Si vul'ge sul'lu bâjjel gaddabællai. Sammelaǯǯa-guovtos læ bis'so; muttu daǯas i læt æra vær'jo go ak'šo. Sul'lu âl'de gaw'ne si dân guok'te ruošša. Nubbes læ harnis'ka bâjjelis; muttu go son lei læk'kome râdde râvas, de baǯi nub'be sammelaš su jâ dæivai nuvt, âtte son jami. Muttu de riemai dât nub'be ruoš'ša viegahet sammelaǯǯa gidda; sammelaš viekka jâ ige oaǯǯo dili baččit ruošša; daǯǯa fâs ak'šoin ruošša mânjest, jâ dât nub'be sammelaš daǯa mâŋabæl'de. De oai'na daǯǯa, âtte gâl dal fârga jok'sa samme-

sene kom. De truet henne til å ti stille. Hun rømte og kom derfra med livet; men de som var i kirken, blev drept. Russene slo ring om kirken. De kom svømmende på hin side på Sommersetsiden og såes som ærfugler i vannet. To piker løp avsted; den ene kom derfra med livet; den andre måtte hoppe ut i et vatn og omkom, og vatnets navn er Rivgodalvatnet. De skar tungen av på presten. Et brudepar løp ut av et vindu i kirken og satte på sjøen og omkom. Alteret i kirken og alterringen blev kastet i sjøen; de drev i land på Loppa[1], og der er kirke den dag idag.

164. RUSSENE PÅ STALLOGARGO.

På Stallogargo bodde fordum mange folk. Engang kom en russekomse dit, og russene drepte alle folkene, røvet og gjorde stedet aldeles øde. Bare tre menn, to lapper og én nordmann, som var oppe i fjellet på rypejakt, blev i live. Da de kom ned, seilte russen avsted med komsen østover. De tre menn blev sinte, tok en båt og satte efter russene. De forfulgte dem like til Havøsund, men så langt efter, at russene ikke blev dem var. I Havøsund gikk russene i land. De laget av seilene et telt, stakk spydene ned utenfor og la sine strømper på enden av dem for å tørre. Selv la de sig til å sove; men to russer var oppe som vakt. De tre menn landet på yttersiden av øen. Nordmannen sier: „Vi skal nu ta til å koke suppe." Men lappene var ikke enige heri; de sier: „Nu er det ikke tid til å koke suppe." De gikk over øen til den andre siden. Lappene hadde børse; men nordmannen hadde ikke annet våben enn en øks. Oppe på øen traff de de to russene. Den ene hadde harnisk på; men da han blottet brystet, skjøt den ene lappen ham og traff så han døde. Men da gav den andre russen sig til å løpe efter lappen; lappen løper og får ikke høve til å skyte russen; nordmannen med øksen efter russen og den andre lappen efter nordmannen. Da ser nordmannen

[1] På Yttervær hvor kirken da blev bygget.

laǯǯa. De valdi jâ bal'kesti ak'šos ruošša mâŋŋai jâ dæivai juol'gai, nu âtte čæw'ǯe-suonna mânai gâs'kat. De ruoš'ša i šât bæssan gosage. De vuornohejje dân ruoššas, gos ærrasat læt, jâ god'de dâs'tu dân. De mânne dat golmas vuolas lavo lusa. Ruoššat orre lossadet. Si val'de jâ gud'de juovvageđgit far'jorâwda âla birra, nuvt âtte i ok'tage bæssan olgus. Dâs'tu val'de si saitit jâ čug'gu čâra farjo buot ruoššait jamas. Muttu ok'ta goitge bæsai far'jorâwda vuole olgus. Son viegai fier'vai, valdi vânnasa jâ sugai râs'ta nuori, dop'pi dillja mieldes jâ vulgi battarussi. Duot golmas vul'ge su doarredet. Ruoš'ša viegai jaw'rai; son matti buok'čat, jâ go itta bâjas, de doalla dillja bâjas, jâ go duot golmas gâl'ge baččet, de bačče dan dil'ljai. De dâjje duot golmas gâskastæset: „Dik'tut hâl mânnat; mâit mi duon ovtast berustet?“ Jâ de hei'te dân ruošša doarredæmes. Ruoš'ša baʒi heg'gi.

Nubbe gæsi bori son guolle-oas'ti skippa miel'de Nor'gi. Gâl dowdai dân guok'te sammelaǯǯa. Son skeŋ'ki dân guok'tasi ovta jaf'fosækka jâ ovta riew'nasækka dân owdast, go soai dâlle sestiga su hægga; mui'tali: „Jos doai livčide væha gukkebuš vel doarredan, de mon in livče šât væjjan æmbu. De mon livčėn mâs'san hæg'gan.“

(Anders Larsen 1902, hørt i Refsbotn.)

165.

Ovta havi lejje ruoššačuret jottemen, jâ de čær'gogođi bâjan. De dâjje ruoššačuret: „Don læt âlmes hær'ra jâ mi fâs ænnan âl'de.“ Muttu bâjan čer'gi, ænan luod'dani ruoššačurit julgit vuol'de, jâ si vujju dokku ænnan vuollai. De besse si oai'net, gutte lei hær'ra mâida ænnan âl'de.

(Anders Larsen 1902.)

166.

1.

De læi ok'tâ bâddje-âlmâi, hil'bâd jâ kiew'râ jâ uccânâš mâidâ diet'te. De vulgi ok'tânâgâ boaʒo-æloinis jottit. De vuot'tâi: golbmâ

at russen nu nok snart innhenter lappen. Da tok han og kastet øksen sin efter russen og traff ham i foten, så at knesenen gikk av. Da kom russen ikke mere noensteds hen. De tvang russen til å fortelle hvor de andre var, og drepte ham så. De tre gikk da ned til teltet. Russene sov tungt. De tok og bar sten fra uren op på kanten av seilet rundt om, så ingen slapp ut. Siden tok de spydene og stakk gjennem seilet alle russene ihjel. Men én slapp allikevel ut under seilet. Han løp til fjæren, tok båten og rodde over sundet; han tok en tilje med sig og flyktet. De tre satte efter ham. Russen løp ut i et vatn; han kunde dukke, og når han kom op, holdt han tiljen i været, og når de tre skulde skyte, skjøt de på tiljen. Da sa de sig imellem: „La oss nu gå; hvad bryr vi oss om den der ene?“ Og så hørte de op med å forfølge russen. Han blev i live.

Næste sommer kom han med en fiskerkjøpers skib til Norge. Han kjente nok de to lapper igjen. Han gav dem en sekk mel og en sekk gryn, fordi de dengang sparte hans liv. Han fortalte: „Hvis I hadde forfulgt mig litt lenger, hadde jeg ikke orket mere; da hadde jeg mistet livet.“

165. RUSSENE OG TORDENEN.

Engang var russetsjudene på vandring, og da begynte tordenen å slå. Da sa de: „Du er herre i himmelen og vi på jorden.“ Men tordenen slo, jorden revnet under russetsjudenes føtter, og de sank ned under jorden. Så fikk de se hvem som var herre også på jorden.

166. RIMAKALLEN.

1.

Der var en fjell-lapp, kåt og sterk og også litt trollkyndig. Så gav han sig til å vandre med renhjorden sin. Da så han spor: tre menn

olbmu læ mânnàm čâđâ vuowdi. I dât sar'dnum dâm birrâ mâi'digin ærà olbmuidi, go si æi vuot'tàm. Bođi dâm sâddjài, gost si gâl'gik orrogoattit; dâddjà olbmuidisguim: „Mon im âstâ goađe rakkâdit; mon aigom vuol'git goddid doarridit; mon læm vuot'tàm golbmâ goddi jođi-deddin.“ Vàldi ak'šo jâ gukkis sàiti mieldis; de čuoi'gâli, de oai'nà: dolâ bol'dik vuowdist. De mânnà dokku; biddjà dâm sàitis dolli; dâk golbmâ âlbmà læk nubbi bæl'de dolâ. De rakkânek nok'kât. De læi dâm golmâ stalost ok'tâ kiew'râ, nub'be ruow'di-diet'te, goalmàd bârok. Dâddjà kiew'râ: „It'tin mi gâl'gâp Rii'mâgal'là vâràiguim bosàdit.“ Rii'mâgàllis læi dâm olbmu nâmmâ. Dâddjà ruow'de-diet'te: „Jos dal læš jo Rii'mâgàllis gul'dâlæmin min sâgàid!“ De nok'ke, ruow'de-diet'te dolâmussi, kiew'râ gâs'ki, bârok râwdâmussi. Dego nok'ke, de dât rot'ti dâm gukkis sàite dolàst jâ čug'gi guok'tàs čâđâ jâ fâl'li jâ čâski ak'šoin goalmàdist juolge râs'tà, jâ nu buvti god'dit buok golbmâs.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

2.

De læi ak'ta sabmelas, gutte li boanta, man namma li Rii'magallis. Dat li gullam alkon, att gol'ma stalok leddje baddjeriikan vuol'gam occat Rii'magal'la, dan stuora noaite ja boanta. De læ ovta bæive vaʒ'ʒimen ælos bir'ra; de oai'na gol'masan luoddait muttim jaw're-gaddin sad'du nal'di. De gæč'ča ja mol'let dait luoddait, ja de leddje stuor'rak. De vuol'ga sii'di ja daddja: „Ak'ka, mus læk oc'cek.“ De vuol'ga mæc'cai; de ækket sad'da; de oai'na stuora dola. De vuol'ga da dola lusa; de oai'na: dat læk gol'ma stalok dollagaddin; dolastek ja malistek ækkedi ja daddjek: „Juogo sin dal it'tas ækkedi bessek Rii'magal'la skawča navildæǯ'ǯi da muddo?“ De læ es Rii'magallis ol'goles dola ja gul'dal, mɛit dak hollek. De Rii'magallis goak'te balla: so læ ak'tǫ, dat golmas. De orrǫ aita danne ja jurtašad'da: „Mɛis son gal'ga dakkat?“ Na, de dak nok'kagotten; de dakkek radi, gosa guttemus gal'ga nok'kat. De læ ak'ta dɛis row'di-diet'ti, ak'ta dɛis gɛw'ra, ak'ta dɛis haris. De soppek nut, att row'di-diet'ti davemussi,

har gått gjennem skogen. Han talte ikke noe om det til andre folk, da de ikke la merke til det. Han kom til det sted hvor de skulde slå sig ned; han sier til sine folk: „Jeg har ikke tid til å sette op teltet; jeg vil gå efter villren; jeg så spor efter tre villren, da vi vandret.“ Han tok øks og et langt spyd med sig; så skidde han avsted. Da ser han: de har et bål i skogen. Han går dit og legger spydet sitt i ilden. De tre menn er på den andre siden av bålet. Så lager de sig til å sove. Av de tre stalloer var den ene sterk, den annen kunde døive jern, den tredje var rapp på foten. Den sterke sier: „Imorgen skal vi blåse Rimakallens blod.“ Mannen het Rimakallen. Den som kunde døive jern, sier: „Enn om nu Rimakallen alt hørte hvad vi sier!“ Så la de sig til å sove, jerndøiveren nærmest bålet, den sterke i midten, den fotrappe ytterst. Da de var sovnet, rykket Rimakallen det lange spydet ut av ilden og stakk det gjennem de to, for op og hugg med øksen foten av den tredje, og således fikk han drept alle tre.

2.

Der var en lapp som var rik og som het Rimakallen. Han hadde først hørt at tre stalloer var reist fra Kvænland for å lete op Rimakallen, den store noaide og riking. Så gikk han en dag rundt om sin hjord; da ser han ved et vatn i sandet sporene av tre menn. Han ser efter og måler sporene, og de var store. Han går hjem og sier: „Kone, det er noen som leter efter mig.“ Han går ut i marken; det blir kveld; da ser han en stor ild. Han går hen til ilden; da ser han: der sitter tre stalloer ved ilden; de har varme og koker til kvelds og sier: „Mon vi imorgen kveld på denne tid får rake Rimakallens skjegg?“ Da er Rimakallen selv utenfor bålet og hører på hvad de taler. Han blir næsten redd; han er alene mot de tre. Han holder sig stille der og tenker: „Hvad skal jeg gjøre?“ Nå, så la de sig til å sove; de rådslår om hvor hver av dem skal ligge. En av dem kan døive jern, en av dem er sterk, en av dem er rapp på foten. Da blir de enige om at jerndøiveren skal

gɛw'ra gas'ki, haris soggemussi; de nok'kek. De Rii'magallis njagat saitis dola sisa; de oai'na: æi gula, æi oaine; dak læk nok'kam. De sai'te bak'kani ja accagassan saddai. De dat valti saites dolan ja de šur'gali row'didiet'te ja gɛwra čada, ja haris baʒi. De dan goddi, ja de valti dɛit obmudaga ja manai ruok'tot, ja de dajai ak'kai: „Gæčča, mɛit mon læm dal vuoi'tam."

(Jon Kvernmo 1883, Ibestad.)

3.

Rii'magallis læi jaw'regad'de-or'ro ja guolasti jawrit. De læk hærrak sut'tam, go æi bir'gem Rii'magal'lain, ja sad'dije gol'ma vænska, gæk gal'ge god'det Rii'magal'la. De dak botte dokkǫ, gonne Rii'magalles læi, da jaw'regad'dai. De læi Rii'magallis virhmit jawrin gæssemen idedes. De sukka gad'dai ja manna ruok'tot. De vuot'tǫ sad'dun gol'ma raw'di vaʒ'ʒam; boatta sii'di; de sar'nǫ gerregasas atte læk vaʒ'ʒam gol'ma raw'dek sad'dun. De ækket saddai; de vulki oappačet (gæččačet), gaw'nago. De oini dola go buolla lappa-gallo vuolen; de njagai dokkǫ; njagai dokkǫ lakka. Stuor bædnagan leddje čadnam gallo nala, att jus Rii'magallis boatta, de dedit. Bæna i cieladam, bære libjudi belljit manjus. De oai'na ok'ta dan, go bæna libjut belljit manjus; daddja dam: „Dai'da Rii'magallis lakka; mannes bæna libjut?" Ja Rii'magallis gulla dan, mɛit da hollek: „Idit mi gal'gap gæččadet Rii'magal'la čal'megaska." Vænskak leddje gullam, atte čal'megas'ka gal'ga læk'kit goar'telan. De nok'kek, ja dolla vai'dǫ, unnǫ dolla; sewnjudi. Rii'magallis njagai lakka; dak leddje oaddime. Hærrak leddje ad'dam saitit vænskaidi. De leddje čug'gim ovta saiti ædnami cæg'got. Rii'magallis valti da saiti ja coggai dolli. De vurti gidda go ruvsuduvai row'di. De dat boskadi guok'tasa dɛin saitin, ja goalmat galkai viekkalet erede; muttǫ hap'pedi gitti gidda ja dol'li. De sidai væn'ska bossot čowka bæssai, vai oai'na, maggar læi čal'megas'ka. Ja go læi oai'nan, de dajai: „Vaikǫ mi liččuimek bæivin boattan du lusa, æp mi læm dudnje dakkat ovtak." De dat bære čor'madi dan jamas ja gudi de dasa, ja dasa dak mis'ke, dak væn-

ligge fremst, sterkingen i midten og den fotrappe innerst; så sover de. Rimakallen lurer spydet sitt inn i ilden; han ser at de hører ikke og ser ikke; de er sovnet. Da blev spydet varmt og glorødt. Han tok det ut av ilden og kjørte det gjennem jerndøiveren og sterkingen, og den fotrappe blev igjen. Så drepte han ham og tok deres gods og gikk hjem, og så sa han til kona: „Se hvad jeg nu har vunnet.“

3.

Rimakallen bodde ved en innsjø og fisket i innsjøene. Storkarene blev sinte, fordi de ikke kom ut av det med Rimakallen, og sendte tre kvæner som skulde drepe ham. De kom dit hvor han var, til vatnet. Da holdt han på å trekke garn på vatnet om morgenen. Han ror i land og går hjem. Da ser han i sanden spor efter tre korsrever som har gått der; han kommer hjem og forteller kona si at der har gått tre korsrever på sanden. Det blev kveld; da gikk han for å se efter om han fant dem. Han så at en ild brente i en heller under en stor sten; han lurte sig dit; han lurte sig nær. De hadde bundet en stor hund oppe på stenen forat den skulde varsle om Rimakallen kom. Hunden gjødde ikke, bare viftet med ørene bakover. En ser at hunden vifter med ørene bakover; han sier: „Kanskje Rimakallen er nær; hvorfor vifter hunden med ørene?“ Og Rimakallen hører hvad de taler: „Imorgen skal vi se mellem øinene på Rimakallen.“ Kvænene hadde hørt at det skulde være et kvarter mellem øinene hans. Så legger de sig til å sove, og ilden daler; den minker; det blev mørkt. Rimakallen lurte sig nær; de lå og sov. Storkarene hadde gitt kvænene spyd. De hadde stukket et spyd oprett i jorden. Rimakallen tok spydet og stakk det inn i ilden. Han ventet til jernet blev rødt. Da stakk han to med spydet, og den tredje vilde løpe vekk; men han grep ham raskt i hånden og holdt ham fast. Kvænen vilde blåse varme i never for å se hvor langt det var mellem øinene på ham. Og da han hadde sett det, sa han: „Om vi var kommet om dagen til dig,

skak. Dɛnne læk oai'nan davtit mannjel dɛis vænskais, æige hærrak diettan dakkat ovtak da baddje-ol'mai. — Rawtasjaw're-gaddin læ dat gal'lo (Rawtas-gal'lo).

(Jon Andersen 1921, Ibestad.)

167.

Val'bur Sarrå, skier'bmå âlmåi Ræi'sâvuonåst. De bođi Værrâgawpugi; de læi stallo dobbe vuor'dimin; de dattoi, âtte soai gâlgåigâ hæi'bot. Val'bur Sarrå læi hil'bušâm ruoššåiguim, jâ ruoš'šâlâš læi såd'dim stalo. Fer'ti Val'bur Sarrå loppidit hæi'bot. Val'bur Sarrå våldi jâ luoikâti dağåst vuol'låm-niibi jâ bijåi soajå sisâ jâ nâđâ våldi giettâsis jâ mânåi Værrâgir'ko duok'kåi, gosâ soai læiga lit'to-sâje dâkkåm. De vuor'då stalo ækkedist; i stallo boađi; mæs'tâ dat'to goallogoattit čok'kåt; de oai'nå, de boattå, jâ nu stuoris, âtte nåstek oi'dnujek julgi gâs'kâl, go njui'kistâd'då stallo. De bođi. Dâddjå Val'bur Sarrå: „Hei, hei, mân gukkå don jåw'kik!“ „Jaw'kât mon gâle fer'tijim, go mon âddjånim sun'de kæståst ækkidis mallåsin.“ Dâddjå Val'bur Sarrå: „Gæččåst don kartâ, lægo obbâ mugi nâmmâ!“ Stallo dop'pi girjis, lokkål „Sarak Sarak Halt“; de čug'gi Val'bur Sarrå dâinâ dağâ-vuollåm-niibin stalo râd'dåi. Stallo čievčåsti, jâ Val'bur Sarrå râwgåi golmâ dâihe njællje sâlâ duokkåi, jâ stallo mâidå gâččåi ædnâmi, jâ æskâ viekkâli Val'bur Sarrå jâ čug'gi nubbi gærdi; de goddi.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

168.

Læi ovtâ gærde Čåccesul'lust giehmân jâ bâddje-âlmåi gilledæmi. Stuorrâ vânås læi gobmot, bik'kâduvvum. Bâddje-âlmåi viekkâli, njui'ki bâddjel vâdnås, jâ giehmân oini dâm. Viekkâli giehmân sæmmåst njui'kit dâtge bâddjel dâm vâdnås; gus'ke frak'kâ-hælmėk giellâsi. Dât mânåi stuorrâ hæppâden giehman'nåi. De dâjåi giehmân dâm: „Ok'ti gâlgåk, âlbmåšâm, julgidâd âdnit.“ Stallon ai'go mânnât

hadde vi ikke gjort dig noe.“ Han slo ham ihjel med bare knyttneven og lot ham ligge der, og der råtnet de kvænene. Der har de siden sett ben av kvænene, og storkarene visste ikke å gjøre fjelllappen noe. Ved Ravtasjavre står den stenen (Ravtas-gallo).

167. VALBORG-SARAK OG STALLO.

Valborg-Sarak het en halt mann i Bugøfjord. Han kom til Vadsø, og da ventet en stallo der på ham; han vilde at de skulde ta tak. Valborg-Sarak hadde gjort russene et puss, og en russ hadde sendt stallo. Han måtte love å ta tak. Han lånte av en nordmann en tollekniv, stakk den i ermet og tok skaftet i hånden og gikk bak kirken i Vadsø, hvor de hadde avtalt å møtes. Han venter på stallo om kvelden; men stallo kommer ikke; han begynte næsten å fryse der han satt; da ser han: stallo kommer og er så stor at stjernene sees mellem føttene hans, når han gjør et hopp. Så kom han. Valborg-Sarak sier: „Hei, hei, hvor lenge det blev før du kom!“ „Det måtte nok bli lenge; for jeg heftedes i gjestebud hos fogden til kvelds.“ Valborg-Sarak sier: „Se på kortet, om det i det hele er mitt navn!“ Stallo tok brevet sitt og leste: „Sarak Saraksen Halt“. Da stakk Valborg-Sarak stallo i brystet med den norske tollekniven. Stallo sparket til ham, og han spratt tre eller fire favner bort; Stallo falt også til jorden. Da først løp Valborg-Sarak til og stakk for annen gang; da drepte han ham.

168. ANDREAS BÆIVE OG KJØBMANNEN.

Der var engang på Vadsø en kjøbmann og en fjell-lapp som kappedes. En stor båt lå der hvelvet og tjærebrædd. Fjell-lappen tok tilsprang og hoppet over båten, og kjøbmannen så det. Han tok tilsprang i det samme for å hoppe, han også, over båten; men frakkeskjøtene rørte ved kjølen. Det blev til stor skam for kjøbmannen. Da sa han: „Engang skal du, min gode mann, få bruke føttene dine“.

giehmân. Bâddje-âlmài mânài bâjàs gâlle, jâ giehmân golbmâ ækkid vàʒʒi birrâ gir'ko dâm noai'devuođâ oaǯ'ǯom ditti. De rak'kânešgođi mađ'kài skip'pàres lusâ gilvo viekkàt, goab'bà læ jottilæb'bo. De sugài guok'ti miilâ ere Čàccesul'lust olgus, gan'dâ skip'pàren; guđi gandàs vâdnàs lusâ jâ bædnàg, mi goč'čujuvvu ràk'kė. De læi boc' cuin dât sàbmelâš âlmài. De bođi giehmân dokku; de njur'gi. De fuobmàši bâddje-âlmài, ɛtte de læ dât sæmmà gil'bo-âlmài màđkėst. De viekkâli sàbmelâš âlmài; de viegài gukkis àige; de njur'gi stallo; de li buottâ, gul'lui. De âin viekkâli buorebut sàbmelâš âlmài, savài ɛlcis god'de-aldo julgid, jâ viegài gukkis àigi. De njur'gi âin stallo, âin læ buottâ. Savvâli sàbmelâš âlmài muow'jâ-miesi julgid, jâ âin viegài gukkis àigi. De njur'gi stallo; de gulài, de læi baccàm mâŋà-bællài. Dât oappis âlmài diđi, goggu læi fielbmà. De viegài, jâ diđi, goggu læi bâskimus, njui'ki dɛggu râs'tà fielmà, jâ viegài fâst stalo ow'di dokku, gost læi gâl'lji fielbmà; čuoǯǯàsti dâsâ. De stallo bođi fielmà duokkài; de šâddài oidnusi. De čur'vi giehmân: „Dāggugo njui'kijik don?“ Sàbmelâš âlmài dâjài: „Dāggu mon njui'kijim. Âlmâ donge, âlmài, njui'kik dāggu?“ De stallo mânài ruovto bâđài fielmàst ere jâ de viekkâli jâ de njui'ki, gâččài guow'do fielmà. Sàbmelâš âlmài dâjài: „O ho âlbmàšâm, ik læmge nu vɛlik go sàbmelâš âlmài.“

Dɛlle ɛdne dàw'ge-bissoid. De geldi dàwgi gàrvisen jâ vàldi njuolâ njuollâbursàst, bijài daw'gài, jâ de sif'ti râd'dài, jâ go bâǯi, stallo njui'ki; njuollâ mânài hàc'cegâskâ dabbe. De geldi nubbe gærdi jâ dol'li oai'večok'ki; de njui'ki stallo; de njuollâ fàtti balloid. De dâddjà sàbmelâš âlmài: „Vai, âlbmàšâm, silud vâhàgɛt'tik hel'veti.“ De gesi gad'dài dâm giepmànni jâ de roggài hàwdi dâsâ. De viekkâli bessid log'got Juow'lâgæččài. De læi miilâ màđ'ki, jâ mânài fâst ruok'tot jâ bijài bessid hàwdi birrâ (vuollài), jâ de bijài jabmà kroppâ dâi bessi âlâ jâ bijài bessid fâst âlâ, gowčài jâ de bijài lɛwnjid âlâ, jâ de vulgi ruok'tot dât sàbmelâš âlmài boc'cuides lusâ, gost læi ow'-dâlge. De viekkâli dokku mærrâgad'dài, gost giehmànnist læi vânàs, gan'dâ jâ ràk'ke, vàldi airoid ere vâdnâsist jâ goddi ràk'ke, bijài vâdnâsi jâ hoi'gâdi appài vâdnàs jâ gandâ riew'dât. De mânài ruok'tot lavo lusâ.

Han vilde gå som stallo. Fjell-lappen gikk op (på fjellet), og kjøbmannen gikk tre kvelder rundt om kirken for å få noaide-evnen. Så gjorde han sig ferdig til å reise til sin kamerat for å løpe om kapp, hvem som var hurtigst. Han rodde da to mil utover fra Vadsø og tok gutten med; gutten og en hund, som kalles rakke, lot han igjen ved båten. Lappen var da hos renene. Kjøbmannen kom dit; så plystret han. Da merket fjell-lappen at nu var den samme mannen som han hadde kappes med, på farten. Da tok han til å løpe; han løp lenge; da plystret stallo; han var jevnsides med ham, hørtes det. Da løp lappen bedre; han ønsket sig en villrensimles føtter og løp en lang tid. Da plystret stallo igjen; han er fremdeles jevnsides med ham. Lappen ønsket sig en ung renkalvs føtter og løp videre en lang tid. Da plystret stallo; han hørte det; stallo var blitt bakefter. Mannen som var kjent, visste hvor der var en lon. Han løp og visste hvor den var smalest, og der hoppet han over lonen og løp igjen i forveien for stallo dit hvor lonen var bred; der stanset han. Stallo kom til lonen; da blev han synlig. Kjøbmannen ropte: „Var det her du hoppet?“ Lappen sa: „Det var her jeg hoppet. Du, kar, hopper vel også her?“ Da gikk stallo baklengs fra lonen, tok tilsprang og hoppet og falt midt i lonen. Lappen sa: „Å hå, min gode mann, du var ikke så rask som lappen.“

Dengang brukte de buer. Da spente lappen sin bue og tok en pil av pileposen, la den på buen og siktet på brystet. Da han skjøt, hoppet stallo; pilen gikk mellen benene. Lappen spente buen annen gang og holdt på issen; stallo hoppet, og pilen tok i pungen. Da sier lappen: „Så, min gode mann, du tapte din sjel til helvede.“ Da drog han kjøbmannen i land og grov en grav der. Så løp han til Julelvdalen for å flekke never. Det var en mils vei, og han gikk tilbake igjen og la never rundt om i graven; så la han den døde kropp på neveren og la never ovenpå, fylte graven og la gresstorv på den. Så gikk han tilbake til sine ren, hvor han før hadde vært. Derpå løp han hen til stranden, hvor kjøbmannen hadde båten, gutten og rakken sin; han tok årene ut av båten og drepte

De oini viel'ljâ hàmi vielljàstes: i læm nu čàbbis nugo ow'dâl. I jærràm mâi'dege. De bijài nok'kât dât Bæive An'dârâs. De viel'ljâ i diettàm jieʒà ràđi: sâr'vàduol'lje læi ceg'gujuvvum gieškài âlâ goi'-kât, vàldi soabbi jâ huš'kâli dâm duollje njæi'gâ, jâ dât bàwketi. Gulài dât Bæive An'dârâs dâggàr baw'kâs ol'gon; de gàddi: dât stallo læ æl'làm jâ boattàm dei'ki. De fuoikàdi jâ viegài olgus gæč'čât; i oai'-nàm mâi'dege. De dâjài vielljàines: „Ja, gâl dāl boađàk gullàt, gos mon læm jottàm." De mui'tâli viel'ljâses buok dâm bârgo birrâ, jâ dāl goč'čujuvvu dât fielbmà Stalo-fielbmàn.

(Sarak Saraksen 1893, Tana.)

169.

Čoavvà-An'dârâs læi buođđomin Addjàsul'lust; de goddi ovtâ luosâ, mi gâlgài dæd'dit bismàrbuddi. De vulgi sukkàt râs'tà dæno; muttu de læ vâdnàs mâŋŋà-gæčče nu lossàt, âtte goas i čàcce bâddjel ruowdâ boađe, vâiko jieš mâidà læi stuorrâ olmuš. De lâkkânišgođi gad'dài vânàs; de fâl'li vâdnàs mâŋŋà-gæčče bâjàs; dεlle viekkâli dât stallo gad'dài. De čuop'pâgođi dâm luosâ vuoš'šât; čuoppài čilgid jâ oaive, jâ mâid læš rui'to gæssàm, čuoppài dievvâ, dâmditti go âldis leddje manàk vuor'dâgist mæràst jâ soamis vela Værrâ-olbmukgi. Vàldi dâid guollestukkàid jâ bijài bâssem-murri jâ bâsi, jâ go vuoššài jâ gærgài, de borrâgođi. Borài buok dâm ruito jâ borài vel dâid bâs'sum gulidgi buok igi vela orrum gâllànæmin. De nokkài; de gulài dušše njurgotâllâmin ol'gon. De mânài stallo gæinos, ige oaid-nàm; guossoti, muttu oaidnàm i.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

170.

Huvvà Jom'pân læi god'dàm jo gut'tâ stalo ow'dâl, jâ šâddài dàl've. Bođi velà ok'tâ stallo; i dat diettàm dâm. Dâgài gârrâ dàlki; vulgi loavàt gabmâgi čodnàt vodnâsis giddâ. De bođi stallo; de dat'togođi

rakken, la den i båten og skjøv båten med gutten ut på havet på rek. Så gikk han tilbake til teltet.

Da så hans bror hans utseende: han var ikke så vakker som før. Han spurte ikke. Andreas Bæive la sig til å sove. Broren visste ikke annen råd: et grarenskinn var stillet op på spiler for å tørke; han tok en stokk og slo den mot skinnet, og det smalt. Andreas Bæive hørte sådant smell utenfor; han trodde stallo var levnet op og kommet dit. Da satte han i et jammerrop og løp ut for å se; han så ikke noe. Da sa han til bror sin: „Ja, nu får du nok høre, hvor jeg har ferdes.“ Så fortalte han bror sin om alt det arbeidet, og nu kalles den lonen Stallolonen.

169. TSJOAVVA-ANDREAS OG STALLO.

Han holdt på å sette laksestengsel på Mannsholmen; da fikk han en laks, som skulde veie et bismerpund. Så gav han sig til å ro over elven; men bakenden av båten var så tung, at vannet næsten kom over ripen, skjønt han selv også var en stor mann. Da båten nærmet sig land, fôr bakenden av den op; da sprang stalloen i land. Tsjoavva begynte å skjære laksen op for å koke den; han skar op ryggstykkene og hodet, og han skar gryten full, så meget som den kunde rumme, fordi han ventet barna sine fra sjøen og dessuten noen folk fra Vadsø. Han tok fiskestykkene og satte dem på stekepinnen og stekte dem, og da han hadde kokt og var ferdig, begynte han å spise. Han spiste op alt i gryta og enda alle de stekte fiskene, og enda syntes han ikke å bli mett. Så la han sig; da hørte han bare en som plystret utenfor. Da gikk stallo sin vei, og han så ham ikke; han bevertet ham, men så ham ikke.

170. HUVVA JOMPAN.

Han hadde alt før drept seks stalloer, og det blev vinter. Der kom enda en stallo; han visste det ikke. Det blev hårdt vær; han gikk med løse komager for å belegge båten. Da kom stallo og vilde

hei'bui. Âlmài dat'to gar'vudit, mutt i luoite stallo. Âlmài âssàduvài, dop'pi fás'te, bot'ki râs'tà, čânàsti boagànin jieǯàs birrâ; gâiketi agŋo-bàddid jâ čâdnâli gabmâgidis giddâ. Dâddjà stallo: „Oaǯǯok gâle mânnàt gar'vudit." „Im šât aigo; mon læm jo gar'vudâm." De àlgigâ hæi'bot; âlmài vàldi jâ bàl'kesti vuollài; muttu i læk nii'be, mâinâ god'dà. De fallà stallo: „Godde mu niibin!" „Im, du niibin im godde." Dɛlle go læigà hæi'bomin, il'là nâgàd âlmài dâm stalost, čur'vi: „Oaive Àl'di doalvom." Stallo mâidà čur've: „Gulâ muvvagi!" De gâččài stallo vuollài; âlmài rot'ti geđgi gâs'ki jâ fàtti gæđge jâ čorbmâdi bæl'ljemad'dâgi; de jàmi stallo, jâ bijài ædnàm sisâ nu dego haw'dài. Rappânjoas'ke læ bàike nâmmâ, gost læ dât stallo god'dum, jâ âlbmà nâmmâ læ Huvvà Jom'pân.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

171.

De læi ok'tâ âlmài duod'dârėst goddid biw'dėmėn; de njur'gi stallo. Dât âlmài vulgi battârussi; de son gulài, âtte stallo njur'gi owdâbæl'de; de savvâli jieǯàs god'de-al'don jâ de ruottàsti. Muttu de gulài, âtte stallo læi âin owdâbæl'de. De savvâli jieǯàs muow'jâmiessin jâ de ruottàsti âin jâ ruottài giddâ mærrâgad'dài, gost sust læi fânàs, jâ njui'ki dâm sisâ. Dâst læi ok'tâ stuorrâ gæđ'gi. Go son dal læi hoi'gâdâm fâdnâsis faw'lài, de gæččàsti son ruok'tut dâm stuorrâ gæđge guw'lui, jâ dât gæđ'gi læi Vađos-bàk'ti Làgesvuonàst. De læi juo stallo dâm gæđge duokkin, jâ læi hirbmos stuoris stallo. De soai littudæigà dâst, son fâdnâsist jâ stallo gàddist, jâ bijàigâ vissis àigi, goas soai gâlgàigâ gawnâdet. Jâ de mânài son bai'kài.

Muttu de bođi son dâm mærreduvvum ai'gài lit'to-sâddjài, jâ stallo i læm vel boattàm. De bođi stallo; muttu stallo i oaidnàm dâm âlbmà, dâinâgo son màtti gæi'dit jieǯàs stalo owdàst. De celki stallo: „Gukkà bâ âlmài jaw'kàge." Muttu dat olmuš bàǯi stalo, go son læi dâst vaǯǯâšæmin; son gâlgài bàččet oai'vài; muttu go bis'so bæšketi, de njui'ki stallo nu âllâgâssi, âtte luođđâ fàtti vuollevaibmui, jâ de jàmi stallo.

(Balke, Polmak.)

ta tak. Mannen vil klæ sig; men stallo tillater det ikke. Mannen blev fortrytelig, grep båtfestet, slet det over og bandt det om sig som belte; han grep hamlebåndene og bandt komagene sine. Stallo sier: „Du kan få gå og klæ dig.“ „Jeg vil det ikke mer; jeg har alt klædd mig.“ Så begynte de å ta tak; mannen tok og kastet ham under sig; men han hadde ikke kniv å drepe ham med. Stallo tilbyr: „Drep med min kniv!“ „Nei, med din kniv vil jeg ikke drepe.“ Da de holdt på å ta tak, rådde mannen neppe med stalloen og ropte: „Jeg bringer hodet til Alda.“ Stallo roper også: „Hør også mig!“ Da falt stallo under ham; mannen grep mellem stenene og fikk fatt på en sten og slo stallo på øret; da døde stallo, og han la ham i jorden som i en grav. Rappanjoaske er navnet på det sted hvor den stalloen blev drept, og mannen heter Huvva Jompan.

171. STALLO BLIR SKUTT.

Der var en mann som gikk på villrenjakt inne på fjellvidden; da plystret en stallo. Mannen tok flukten; da hørte han at stallo plystret foran ham; så ønsket han at han var en villrensimle, og løp avsted. Men så hørte han at stallo fremdeles var foran ham. Da ønsket han at han var en ung renkalv, og løp avsted og løp like til stranden hvor han hadde båten sin, og sprang inn i den. Der var en stor sten. Da han hadde skjøvet båten sin utpå, så han tilbake mot den store stenen, og stenen var Vađosberget i Laksefjorden. Da var stallo alt bak stenen, og han var forferdelig stor. De gjorde da en avtale, han i båten og stallo på land, og fastsatte en viss tid da de skulde treffes. Og så gikk han hjem.

Han kom da til den fastsatte tid til det avtalte sted, og stallo var enda ikke kommet. Så kom stallo; men han så ikke mannen; for denne kunde gjøre sig usynlig for stallo. Da sa stallo: „Mannen blir nok lenge borte.“ Men mannen skjøt stallo, mens denne gikk der; han vilde skyte ham i hodet; men da børsen small, hoppet stallo så høit at kulen rammet en testikkel, og så døde han der.

172. OLMUŠ GOD'DU STALLUI.

1.

De læi muttomin stallo bid'djum muttom âlbmå âlâ, jâ soai littudæigå hæi'bot jâ ærrånâddåigâ dâm håve goabbåk guw'lusis. Muttu go lit'to-åi'gi dievåi, de bođigâ soai guk'tuk hæi'bom-sâddjåi. Muttu go soai læigå hæi'bomen, de vuoitåtâllå olmuš; muttu dât olmuš rokkâdâllå su vuostås gærde luoi'tėt. De luiti stallo su, jâ soai ålgigâ fâst nubbi gærdi hæi'bot. De âin vuoitåtâllå olmuš, jâ âin rokkâdâllå dât olmuš su luoi'tit. De luiti velå stallo nubbe gærde; de op'piti son vuoitåtâlåi, jâ de goddi stallo dâm olbmu jâ våldi jâ njuovåi sust nåkki jâ våldi su hamâ mieldis jâ manåi ruok'tut.

(Balke, Polmak.)

2.

Muttom olmuš Lajesvuonâst asâi dâm njargâst, mi læ Vanj-njarg jâ Goppe gâskâst. Dât njar'gâ goč'ču dal Stallu-njar'gâ, darugilli Stallnes. De mânâi dât olmuš olgus ækkedest, loavat gammâgi, ođđâ njuorjukiguim. De bođi stallo, dat'to hæi'bot. Âlmai læ il'la: son ælla goađest gammâgid mol'somen. Muttu stallo i suovvâm. De fer'ti hæibâstet. Ođđâ njuorjukâk diet'tâlâs njâlakɛs'tė, jâ de šâddâi âlmai vuollai. De god'dui. Stallo jorgoi hamâ dâst jâ de mânâi.

Dâm âl'mast læi viel'ljâ, buorre skuttar. Dât i læm baikest dâm have. Muttu dâlan go bođi jâ gulâi ɛtte mi læi šâd'dâm, de bijâi silb-boallo bisso sis jâ čuoi'gâli stalo mâŋŋai. Bâjjen Laggo âld oai'na dolâ buollemen; čuoi'ga dokku. De oai'na ɛtte stallo goi'kâdâlla su vielljâ nakke dolâ vuos'ta. De baši jâ dæivâi mâid. Stallo jamâs. De âlmai valdi vielljas hamâ jâ mânâi ruof'tot. De i ož'žum bâhakâs dâm ol'mu.

V a l d â t u s: Nu dɛjje dala Lajesvuon-samek. Lež'žėkgo doluš ol'muk gad'dam, ɛtte go stallo hamâ oaž'žo, de sielo mâid val'da?

(Saba 1920.)

172. ET MENNESKE BLIR DREPT AV EN STALLO.

1.

Engang var en stallo satt på en mann; de avtalte å ta tak og skiltes den gang og gikk hver til sin kant. Da den avtalte tid kom, kom de begge til kampplassen. Da de tok tak, tapte mannen; men han ba stallo første gang om å slippe ham. Da slapp stallo ham, og de begynte atter for annen gang å ta tak. Atter taper mannen, og atter ber han stallo om å slippe ham. Da slapp stallo ham også for annen gang. Atter tapte han, og da drepte stallo ham, tok og flådde skinnet av ham og tok hans ham med sig og gikk hjem.

2.

En mann i Laksefjorden bodde på neset mellem Skjånes og Bugten. Det neset kalles nu Stallonjarga, på norsk Stallnes. Så gikk den mannen ut om kvelden med løse komager; det var nye kobbeskinnskomager. Så kom stallo og vil ta tak. Mannen vil det nødig; han vil gå til gammen og skifte komager. Men stallo tillot det ikke. Så måtte han ta tak. De nye kobbeskinnskomagene gled naturligvis, og så kom mannen under. Da blev han drept. Stallo flådde skinnet av ham og gikk.

Denne mann hadde en bror som var en god skytter. Han var ikke hjemme da. Men straks han kom og fikk høre hvad som var hendt, la han en sølvknapp i børsen sin og gikk på ski efter stallo. Høit oppe ved Langfjordelven ser han et bål brenne; han skier dit. Da ser han at stallo holder på å tørke hans brors skinn mot varmen. Så skjøt han og traff også; stallo døde. Da tok mannen sin brors skinn og gikk hjem. Så fikk den onde ikke det menneske.

Anm. Så sa de nuværende lapper i Laksefjord. Mon folk i gamle dager trodde at når stallo fikk skinnet, tok han også sjelen?

173. STALO BIRRÂ.

Stallo læ olbmus rakkâduvvum gob'me, mâsâ olmuš rakkâd rubmâšâ ædnâmes dâhje lâwnjes dam bok'te go čuop'pa lâwnje olbmu rubmâš habmasâǯ'ǯân; muttu jos dâsâ gâlgâš šâd'dâk hæg'gâ, de gai'beduvvu vel noai'degoan'stâ jâ noai'desanek. Âlmâke fer'tė olmuš juokke aige loppedek ovtâ oase ieǯâs hæggâs, juogo goalmadâsâ dâhje bæle, dâđemiel'de go stallo gâl'ga šâd'dâk giew'rân. Stallui fer'tė mâida olmuš âd'dek obbâ hivvudâgâ ælo miel'de nugo sil'bâ- jâ gol'le-čiŋâi bâddjeli jâ vela ruđâi miel'de jâ rak'ka-bædnâgâ ælo fak'tėk dâm boddâ go stallo hæi'bo dâinâ olbmuin, gæn bâddjeli læ bid'djujuvvum. Dâlle æskâ læ garves vuol'gek dâm olbmu lusâ, gæn ditti dât læ æl'lahuvvum.

Jos dal stallo goddahâlla olbmui, de buoc'ca dât olmuš, gi biddjâm læ, jogo æmbo dâhje ucceb, dâđemiel'de go son læ hæggâstes loppedâm oase. Jâ dawjemus'ta gul'lujuvvu, âtte stallo læ goddahâllâm jâ ige olmuš. Nu dâl'lan go stallo læ hæibo sist gâč'čâm olbmu vuollai, de falla stallo jâ cæl'ka: „Godde mu niibin; dât læ čabbâ nii'be." Jos olmuš fil'lėhâd'da stalo god'dek stalo niibin, de dât i jame, muttu oaǯ'ǯo famoi jâ vuoi'ta olbmu jâ god'da. Dat læ mæl'gâd diđulâš buok olbmuidi; dâmditti æi si goas'sege fil'lėhâddâ dâsâ. Go stallo læ goddahâllâm, de i darbâš æra go bal'kestek stokki dâm rubmâš âlâ dâhje mies'kâ muorâ; de dât šâd'da dâl'lan ænân, dâhje čaccai doal'vok; de šâd'da dâlle mâida bowdnân. Jos olmuš val'da ælo stalos, de oaǯ'ǯo son læt visses dâm âlâ âtte bottėk vela ovce stalo, mâinâ dât mâŋemus læ kiewrâmus. Jos son dâl buok dâinâ staloin læ val'dam ælo, de son læ šâd'dâm rigges âlmajen.

Dušše ovtâ gærde læ mui'tâlæd'dje gullâm, âtte Ânares læ stallo god'dam olbmu jâ njuovâi dâm olbmu nakke jâ coggâi baddjelâsâs. Dâggar stallo i satte šâtân ieǯâs gæi'dek, muttu fer'tė âlbmuset vaddjolek. Mui'tâlæd'dje i šât dieđe, gosâ dât stallo šâddâi.

Go stallo læ god'dujuvvum, de fer'tė rak'ka mâida god'dujuvvuk, âmâs njoallok stalo havi jâ æl'latek. Muttu jos olmuš gâl'ga gawdnâk rakka, de fer'tė olmuš vuos nu dâl'lan go son læ oǯ'ǯum stalo vuollai,

173. STALLO.

Stallo er et spøkelse som blir laget av et menneske, og som mennesket lager kropp til av jord eller torv ved at det skjærer et torvstykke i skikkelse av et menneske; men hvis det skal få liv, kreves dessuten noaidekunst og noaide-ord. Dog må mennesket alltid love en del av sitt eget liv, minst tredjedelen eller halvdelen, alt eftersom stallo skal bli sterk. Mennesket må også gi stallo en hel mengde gods med, såsom sølv- og gullprydelser til å ha på sig og dessuten penger og en rakke (liten hund) til å vokte godset, mens stallo kjemper med det menneske han blir satt på. Da først er han ferdig til å gå til det menneske for hvis skyld han har fått liv.

Hvis nu stallo blir drept av mennesket, blir den som har sendt ham syk, mere eller mindre, eftersom han har lovet en del av sitt liv. Og som oftest hører man at stallo er blitt drept og ikke mennesket. Så snart stallo i kampen er falt under mennesket, tilbyr han og sier: „Drep mig med min kniv; det er en pen kniv.“ Hvis mennesket lar sig narre til å drepe stallo med hans egen kniv, dør stallo ikke, men får krefter og overvinner mennesket og dreper det. Dette er nokså bekjent for alle mennesker; derfor lar de sig aldri narre av det. Når stallo er drept, behøver man bare å kaste tørrbjerk eller et råttent tre på kroppen; da blir den straks til jord, eller man skal føre den ut i vann; da blir den til en tue. Hvis en tar godset fra stallo, kan en være viss på at der kommer enda ni stalloer, av hvilke den siste er sterkest. Hvis en da har tatt godset fra alle disse stalloer, da er en blitt en rik mann.

Bare én gang har fortelleren hørt at en stallo i Enare har drept et menneske og flådd huden av det og tatt den på sig. En sådan stallo kan ikke mere gjøre sig usynlig, men må vandre åpenlyst. Fortelleren vet ikke mer hvor det blev av den stalloen.

Når stallo er blitt drept, må hunden også bli drept, forat den ikke skal slikke stallos sår og bringe ham til live igjen. Men hvis en skal finne hunden, må en først, så snart en har fått stallo under

vuordnotek gos rak'ka læ, jâ go dâm læ oǯ'ǯum diettek, de æskâ læ ai'ge čug'git stalo. Dat, gutte god'da stalo, virulâǯǯât i duostâ mui'-tâlek, âtte son læ god'dam, bâlos dâm owdâs, âtte olbmuk dai'dėk nâw'dek, âtte son læ god'dam olbmu. Âlmâken i gâlgâ ok'tâge aibâs šii'tek, muttu dušše dowdâhek, âtte dai'da læk nu. Jâ dât dâk'kujuvvu dâm ditti, âmâsek æm'bo stalok boattek su âlâ.

Stallo i læk juokke aige dâm olbmu lut, gæn âlâ læ bid'djujuvvum. Dât mânna erik jâ boatta muttom aige gæǯes fâstân olbmu givsedâm ditti. Mâŋemus'ta son gai'bed olbmu hæi'bok ieǯâines, jâ de fer'tė mærreduvvuk visses ai'ge jâ visses bai'ke, gos soai gâl'gâbâ heibudek. Stallo dat'to virulâǯǯât hæi'bom-baike læk guk'ken erit olbmui orrom-sâjes, daw'ja miilâ jâ moad'de miilâ. Go olmuš læ oǯ'ǯum âlcis vække stalo god'dek, de fer'tė lit'to bid'djujuvvuk, goggu jâ mân gukkas dât vækketæd'dje olmuš gâl'ga čiekkâk ieǯâs. Go dal stallo boatta jâ hæi'bogoatta, de bâr'ga olmuš ovtelâssi dâm âlâ, âtte stalo sæl'ge ovtelâssi gâl'ga læk olbmu vækketæd'dje guw'lui, vai væk'ke fuobmaš-kæt'ta mat'ta viekkâk stalo sæl'gai jâ dop'pėk giddâ. Jos stallo ai'ca vækketæd'dje olbmu, de dât dâl'lan guođđelâ dâm, gæinâ son læ hæi'bomen, jâ gir'dela vække âlâ jâ šâd'da sâggâ giewrâb dâm bettulâš-vuođâ bok'te, mâi olmuš læ dâkkâm sudnji, go guoime læ val'dam, vaiku sudnus læi lit'to guovta hæi'bok.

De læiga guok'te vielljâš Vuow'deguoikâs; nubbe nâmmâ læi Aslâk jâ nubbe nâmmâ Bavval. Ok'tâ âlmai Bis'sojogâs, gæn nâmmâ læi Raw'de-Jakup, læi sut'tâm muttom ašše ditti Aslâk âlâ jâ læi loppe-dâm, âtte guosse gâlgâi oaǯ'ǯok, jâ loppadusâ mield bođi fârg stallo Aslâk âlâ. Aslâk læi nugo virulaš âlmai gâs'kâgær'dan kiew'râ; muttu go dat Bis'sojok-âlmai ieš læi kiewrâs âlmai, de bâlâi son, âtte stallo mâida dai'da læk âppar kiew'râ, jâ i duos'tâm ok'tu mânnâk hæi'bok staloin, vaiku stallo læi moadde gærde dâm gai'bedâm, jâ dal mâŋe-mus'ta âlmâke fer'ti loppedek jâ biddjâk litto, goas jâ gos soai gâl-gâigâ gawnâdek. Ow'dâl lit'tobæive mânâi Aslâk vielljâs Bavval lusâ, gutte læi vierromæt'tom giewrâs olmuš, muttu nu ođiš, âtte son ođi mæs'tâ ovtu. Gosâ son čok'kani, dâsâ nokkâi son jâ matti oađđet olles jan'dur. Aslâk biwdi Bavvalâ boattek sudnji væk'ken staloin

sig, tvinge ham til å si hvor hunden er, og når en har fått vite det, da er det først tiden til å stikke stallo. Den som dreper en stallo, tør sedvanlig ikke fortelle at han har gjort det, av frykt for at folk kanskje skal påstå at han har drept et menneske. Dog skal ingen aldeles nekte det, men bare gi tilkjenne at det kanskje er så. Og det gjør en forat der ikke skal komme flere stalloer på en.

Stallo er ikke alltid hos det menneske han er satt på. Han går bort og kommer efter en tid igjen for å plage mennesket. Til sist krever han at mennesket skal kjempe med ham, og da må der fastsettes en viss tid og et visst sted, hvor de skal kjempe. Stallo vil sedvanlig at kampplassen skal være langt borte fra folks bosted, ofte en mil eller flere mil. Når en har fått sig hjelp til å drepe stallo, må det avtales hvor og hvor langt borte hjelperen skal skjule sig. Når nu stallo kommer og begynner å ta tak, søker mennesket alltid å få det så til at stallo vender ryggen mot hjelperen, forat denne ubemerket kan falle stallo i ryggen og gripe fatt. Hvis stallo får øie på hjelperen, forlater han straks den han kjemper med, og farer på hjelperen og blir meget sterkere ved den svik mennesket har øvet mot ham, da det har tatt en hjelper, skjønt de hadde avtalt å kjempe de to alene.

Der var to brødre i Outakoski; den ene het Aslak og den annen Pål. En mann i Børselv, som het Smed-Jakob, var blitt sint på Aslak av en eller annen grunn og hadde lovet han skulde få en gjest, og efter hans løfte kom snart en stallo på Aslak. Aslak var som en almindelig mann middelssterk; men da Børselv-mannen selv var en sterk mann, var han redd for at stalloen også kanskje var altfor sterk, og torde ikke gå alene og kjempe mot stallo, skjønt denne mange ganger hadde fordret det, og nu måtte han til sist dog love det og gjøre avtale om når og hvor de skulde møtes. Før den avtalte dag gikk Aslak til sin bror Pål, som var en ualmindelig sterk mann, men så søvnkjær, at han sov næsten alltid. Hvor han satte sig, der sovnet han og kunde sove et helt døgn. Aslak bad Pål komme ham til hjelp med å kjempe mot stalloen til den fastsatte tid. Han lovte det og gikk med sin bror; men han skulde

hæi'bok dâm mærreduvvum aige. Son loppedi dâm jâ mânâi vielljâs miel'de; muttu son gâlgâi čikkuses orrok væha doares-bæl'de, âmâs stallo su oaidnet. Aslâk mânâi ovtâ bis'so-baččâdâgâ erit Bavvales jâ vurdi stalo boattem; muttu dâm gâskâs læi Bavval nok'kâm. Stallo riemâi hæi'bok Aslâgâin, jâ Aslâk-rieppo læi stuorrâ hæggâhæđes stalo sâlâs; dâsgo stallo læi hirbmos kiew'râ, nugo Aslâk ow'dâl juo bâlâi. Il'la son doalâi hæggâs, muttu oaǯǯoi âlmâke jiednâdek dâm mâđe âtte viel'ljâ gulâi. De čuoǯ'ǯeli Bavval jâ oini, âtte stallo juo læi sâggâ biledæmen vielljâ. De čur'vi Bavval: „Mâi bârgâk, cirgân?“ Stallo bal'kesti Aslâgâ erit jâ gir'deli Bavval bâddjeli. Ow'dâlgo stallo bæsâi Bavval sâlli, dop'pi Bavval stalo giettâgeǯin, bâjedi bâjas jâ bal'kesti ædnâmi, nu âtte stallo dæš'kâni dego njar'bės dai'ge ædnâm âlâ.

Go dat Bis'sojok-âlmai oaǯǯoi diettek, âtte Bavval læi god'dam stalo Aslâk owdâs, de loppedi son âtte: „Don gâlgâk oaǯ'ǯok ieǯâdlagaš guosse.“ Loppadusâ mield bođi fârg stallo Bavval ieǯâs âlâ, go Bavval læi oađđemen, jâ rafetutti su nâkkar sist. Il'la son višâi moridek, go doaivoi, âtte dât læi âlbmâ-olmuš; muttu go sivvo dowdâi, âtte bâhakâs læ, de likkâi Bavval jâ jærâi: „Mâi dattok?“ Stallo fas'tedi: „Famoi aigom gæč'čâlek.“ „Vuorde, dâs'sa go mon oađam jâ vuoiŋâstâm!“ De vurdi stallo. Viimâk gukkes aige gæǯes likkâi Bavval, jâ dal gai'bedišgođi stallo famoi gæč'čâlek. „Movt don aigok gæč'čâlek famoi?“ jærâi Bavval. „Goab'ba sat'ta guoimes god'dek,“ fas'tedi stallo. „No, æmgo moai vuost bârgâ mâi'dege?“ Dâsâ mieđehi stallo. De mânâigâ soai muttom stuorrâ gæđge lusâ, mi læi ruoš'šâbæl'de âidu boares râs'ta-buođo buottâ dædnogaddes. Bavval celki: „Doal'vo moai dam gæđge dokku bâddjelidâ miel'lai, âmâs čacce val'det!“ I stallo fas'ted dâsâ mâi'dege. De valdi Bavval gæđge sâlli jâ guđi dâm miel'lai. Dat gæđ'ge læi nu stuores go guok'te jaf'foroagga bâddjalâgâi. Dat læ âin dalge bâjabæl'de Nuor'benjargâ. Bavval dâddja: „Guodde dal dam gæđge vel bâddjeli!“ Stallo algi râččâk dâinâ geđgin; muttu i son nâgâdâm lof'tėk. De algi son dâm fierâhet bâddjelidâ. Bavval dâddja: „Âle, cirgân, fierât! Gud'dim monge; guodde donge!“ De suor'gâni stallo jâ viekkâli erit nu hoappos go

holde sig skjult litt avsides, forat ikke stalloen skulde se ham. Aslak gikk et børseskudd bort fra Pål og ventet på stallos komme; men imens var Pål sovnet. Stallo begynte å ta tak med Aslak, og Aslak stakkar var i stor livsfare i stallos fangtak; for stallo var forferdelig sterk, som Aslak alt i forveien hadde fryktet for. Med nød og neppe berget han livet, men fikk allikevel gi såpass lyd at broren hørte det. Da stod Pål op og så at stallo alt for svært ilde med broren. Han ropte da: „Hvad gjør du, djevel?“ Stallo kastet Aslak fra sig og fløi på Pål. Før stallo fikk fangtak på Pål, grep denne stallo med enden av hånden, løftet ham op og kastet ham til jorden så han klasket mot jorden som en tynn deig.

Da Børselv-mannen fikk vite at Pål hadde drept stalloen i Aslaks sted, lovte han: „Du skal få en gjest sådan som du selv.“ Efter løfte kom snart en stallo på Pål selv, mens han lå og sov, og gjorde ham uro i søvne. Han gad nødig våkne, da han mente det var et riktig menneske; men da han kjente på sig at det var den onde, stod han op og sa: „Hvad vil du?“ Stallo svarte: „Jeg vil prøve krefter.“ „Vent til jeg har sovet og hvilet litt!“ Da ventet stallo. Til sist, lenge efter, stod Pål op, og nu begynte stallo å kreve å prøve krefter. „Hvordan vil du prøve krefter?“ spurte Pål. „Hvem som kan drepe den annen,“ svarte stallo. „Nå, skal vi ikke først gjøre et arbeide?“ Det gikk stallo med på. Så gikk de til en stor sten, som lå på russesiden rett overfor det gamle tverstengsel ved elven. Pål sa: „La oss føre denne stenen høiere op på elvemelen, forat ikke vannet skal ta den!“ Stallo svarte ikke noe på det. Så tok Pål stenen i fanget, bar den op og lot den ligge på melen. Stenen var så stor som to russematter (mel) ovenpå hinannen. Den ligger ennu ovenfor Nuorbenjarg. Pål sier: „Bær nu stenen enda lenger op!“ Stallo begynte å streve med stenen; men han orket ikke å løfte den. Så begynte han å trille den opover. Pål sier: „Trill ikke, djevel! Jeg bar den; bær også du!“ Da blev stallo redd og løp avsted så fort han kunde, og gjorde sig usynlig. Nu dreper stallo næsten sin husbond, når denne setter ham på et sådant menneske som fanden selv ikke rår med.

satti, jâ dâgâi ieʒâs oaidnemæt'tosen. Dal mâsa god'da stallo fâs isides, go biddja su dâggar olbmu âlâ, mâs i fanenge ieš biđi.

Dât mui'tâlus, mi dal čuovvo, læ dat aidno, mâi mi læp gullâm nissun-stalo birrâ. Biettar-Aslâk irgastâlâi muttom Guow'dâgæin-nii'di, gi mielâstes livči dat'tum val'det su. Muttu Aslâk mânâi fâstâin mâŋas. Niei'dâ suttâi jâ loppedi: „Moar'se don gâlgâk oaǯ'ǯok." Aslâk oaǯǯoi mâida moar'se, mi gukka givsedi su, nu âtte Aslâk fer'ti âdnet ovtelâssi favtâid luttes. Stallo satti su âlmâke givsedek dâm bok'te, go gæi'da buok tiŋgâi, mâk gullė Aslâkki: suoppânâ ris'se-gæw'len, sâvehi boal'dem-gâl'dân. Muttom iđed go Aslâk gâlgâi gabmâgi giessâk juol'gâi, de i gawdnâm vuod'dâgides, dušše fâstes muorrâ-saggi hanâhin. Dâid valdi Aslâk jâ bal'kesti dol'li; de æskâ oini Aslâk, âtte dâk leddjė su vuod'dâgâk. Go son gâlgâi olgus mânnâk æranides gal'gâk, de fattėhâlla stallui, mi gæssa su mæc'cai vækkâvaldil, nu âtte favtâk æi nâkkaš doallâk. Dobbe givseduvvui Aslâk maŋgâ lakkai; muttu erinoamaʒek gai'bed stallo furrušek suinâ. Aslâk oaǯǯoi stalo littodek visses aige, goas soai gâlgâigâ furrušek. Dâm boddâ læi Aslâk âlmohâm ašše boares ak'kui jâ jærrâm sus rađe. Ak'ko âddi dâm rađe âtte čâdnât nii'bedoppâ fiettâr-bad'dai jâ mieđehet stalo gai'badussi. Go nissun-stallo dâlle læi râppâm ieʒâs jâ Aslâk gâlgâi mânnât âlâ, de dâgâi, dego son aiguši al'get bar'gui. Stallo gaddi mâida, âtte Aslâk gæssegođi nawles; muttu dâm sâddjai gesi Aslâk niibe jâ čalesti nissun-stalo čoawje guow'dât. Stallo čievčâsti Aslâgâ vela moad'de sâlâ erit jâ dâjâi: „Vuoi don bâhajuonâlâš, go bet'tėk mu!"

Dat nissun-stallo læi issurâs lakkai čiŋâdâm lađđiguim jâ silbâiguim. Jâ dat Aslâk læi An'dârâs-Niilâs čæcce.

Son goč'čujuvvui Hæidnâ-Bavval. I šât dit'tu, mâi Hæidnâ mak'sa; muttu ođišis olbmuk sami gâskâs âdnėk âin dâm buddustâk-nâmâ: Hæidnâ-Bavval, jâ âin gul'lu sikke læikâs jâ æd'de mielâs, go nub'be oađđa mendu gukka: „Likkâ dal bâjas, Hæidnâ! Don hæidnâluvvik aibâs."

(Balke, Karasjok.)

Den fortelling som nu følger, er den eneste vi har hørt om en kvinne-stallo. Aslak Pettersen gikk på frieri til en Kautokeino-pike, som gjerne hadde villet ta ham. Men Aslak trakk sig tilbake. Piken blev sint og lovte: „Kjæreste skal du få.“ Aslak fikk også en kjæreste, som plaget ham lenge, så han alltid måtte ha vakt hos sig. Stalloen kunde allikevel plage ham derved at hun kvervet synet hans på alle ting som tilhørte ham: en kastetømme blev til en rishank, skiene til vedkubber. En morgen da Aslak skulde surre komagene på foten, fant han ikke komagbåndene sine, men bare stygge trepinner i komaghempene. Aslak tok og kastet dem på varmen; da først så han at det var hans komagbånd. Når han skulde gå ut for å forrette sin nødtørft, blev han grepet av stallo som med makt drog ham ut i marken, så vaktmennene ikke orket å holde igjen. Der blev Aslak plaget på mange måter; men især krevet stallo å drive utukt med ham. Aslak fikk stallo til å fastsette en viss tid da de skulde drive utukt. Imens hadde han åpenbaret saken for en gammel kone og spurt henne om råd. Hun gav ham det råd å binde knivsliren til livbåndet på buksen og gå med på stallos krav. Da kvinnestalloen hadde blottet sig og Aslak skulde legge sig på henne, gjorde han som om han vilde begynne arbeidet. Stallo trodde også at Aslak drog frem sitt lem; men istedet drog han sin kniv og sprettet op maven på kvinnestalloen. Hun sparket Aslak enda mange favner bort og sa: „Voi du svikefulle, at du svek mig!“

Denne kvinnestallo var svært pyntet med klæde og sølv. Og denne Aslak var farbror til Nils Andersen.

Han kaltes Hæidna-Pål. Man vet ikke mere hvad „hæidna“ betyr; men søvnkjære folk blandt lappene har ennu det utnavn: Hæidna-Pål, og ennu hører man både for spøk og i grettenhet, når en sover altfor lenge: „Stå nu op, Hæidna! Du blev ganske en Hæidna.“

174.

Baha olmuš rakkada stalo ja biddja vaividit, gæn dat'to (gæsa baha læ), ja loppida dasa, go rakkada dam stalo, bæli sielost, bæli rubmašest, bæli davvirist ja juokke diŋgast bæli. Golgat iežas vara dasa ja loppida. Jos dat olmuš, gæsa bid'djum læ, dasa dakka juoi'da dahje čas'ka dam, de duosa, gi læ rakkadam dam, boatta časkastak alcisge.

(Per Bær 1924.)

175.

De li ak'ti baddjeriikan ak'ta stallo, mi li rakkadam alces goađi ol'muit bal'ga nala, ja de ani dat stallo manait ja ani ovta bardni. De algi dat bar'ne irgastallat ovta baddje-ol'ma nii'di. De šaddai nuvt, atte dat naiti dɛina baddje-ol'ma nieidain ja de oažžuigan ovta mana. De šaddai ak'ta ai'ge. De vulgigan dokkǫ buoc'cuidæska guoimi dokkǫ, gost dat stallo li orromen. De šaddaigan orrot dasa da stalo bai'kai. De ani dat stallo guok'te goađi. De orui eš dan nubbi goađis. De manai dat bar'ni dan goattai, gos alda ač'či orrǫ. De jæradišguođi bar'ni aččines: „Goas'se dus læ ænemus nakkarak?“ De daddja ač'če: „Mannes don dan siđat diettit?“ „Na, dɛina go sust læk ækkedgæžin ænemus nakkarak.“ De daddja dat ač'či bar'nasis, atte sus mɛida læk ækkedgæžis ænemus nakkarak. De valdi dat bar'ni ja vulgi buoc'cuides lusǫ. De baži ak'ka dasa dɛina ucca manažinis. De valdi, ani ovta buori vuoddjem-hærgi. De daddja stallo, go ækket šaddai, ak'kasis atte: „Mɛit si gal'gek ækkedes malisen rakkadik?“ „Si rakkadek buoc'cu-julgit malisen; æi si malis dɛid galsot-julgit.“ De gulla duot niso dan guovto sagait, go dak sardnuigan suomagilli. D(e) ɛitǫ malisteddje ækkedes mallasit. De gal'ge borragoattit; de valdi, lužoi dat manna. De daddja dat æd'ni: „Dāhgis manna durdedi jura ol'muit borram-aigi.“ De daddja, atte olgus sun læ vuol'git raddjat dan mana. De daddja stallo duon nissonen att: „Don oažžok sikkastallak vaikǫ dɛidahaga bierguiden.“

174. Å LAGE EN STALLO.

Et ondt menneske lager en stallo og sender ham til å plage hvem han vil (den han er uvenn med), og lover stalloen, når han lager ham, halvten av sin sjel, halvten av sitt legeme, halvten av sitt gods og halvten av alt. Han gyder sitt eget blod i ham og gjør løfte. Hvis det menneske som stallo er satt på, gjør ham noe eller slår ham, rammer slaget selve den som har laget stallo.

175. STALLO SOM MENNESKE-ETER.

Der var i Kvænland en stallo som hadde bygget sig en gamme ved alfarveien, og han hadde barn og én sønn. Sønnen begynte å fri til en fjell-lapps datter. Det blev så at han giftet sig med den fjell-lapppiken, og de fikk ett barn. Så hendte det en gang, at de reiste med renene sine dit hvor stalloen bodde. De kom til å bo på stallos plass. Stallo hadde to gammer. Selv bodde han i den ene gammen. Sønnen gikk til den gammen hvor hans far bodde. Han spurte sin far: „Når sover du tyngst?“ Faren sier: „Hvorfor vil du vite det?“ „Nå, fordi jeg selv sover tyngst på kveldsiden.“ Faren sier til sin sønn at han også sover tyngst på kveldsiden. Sønnen gikk til renene sine. Konen blev igjen der med det lille barnet sitt. Hun hadde en god kjøreren. Stallo sier, da det blev kveld, til kona si: „Hvad skal vi koke til kveldsmat?“ „Vi skal koke renføtter; vi skal ikke koke bellingføtter.“ Kvinnen hører hvad de to talte, da de talte kvænsk. Så kokte de kveldsmat. De skulde begynne å spise; da skjet barnet. Moren sier: „Dette barnet skitnet sig til nettop som folk skal spise.“ Hun sier at hun skal gå ut og stelle barnet. Stallo sier til kvinnen: „Du kan tørke det om så på selve kjøttet.“ Kvinnen svarer at det går ikke an å tørke skitt på maten. Så løp hun ut med barnet sitt for å stelle det. Hun klædde pelsen av sig og trakk den på en trestubbe, og selv løp hun til kjørerenen sin, slet den løs og satte sig selv i pulken. Renen

De vas'tida niso att i dat gæva laddje atte biebmuiden nuskit sik'kot. De viekkalan olgus duoina manaines, atte raddja mana. De nuolasti muodda ereden naldis ja coggọli ovta muorra-jal'nja nala, ja eš viekkali hærgis lusọ ja gaikehi hærgis luovos ja eš čok'kedi gerrisa sisa. De hær'gi vulgi ruot'tat balgis-raigi ruok'tot. De oai'na, go bæna boatta manjin ruotta. De i adnam eʒ̄a rađi; de fer'ti dan manas gas'kat čuop'pat ja bal'kistet nubbi lakki dan bædnagen, atte bæna dεina addjanešgoatta. D(e) εitọ bæna baʒi dεina mannalakkin dokkọ manjas. Buođi eš stallo manjest viega bædnages raddjai. De uoini: de li bæna addjanæmi dεina biebmuin. De časki dan bædnagis ja bijai vastan ruot'tat ow'dan. Dās oai'na niso, go vast bæna boatta manjin ruotta. De bal'kesti dan nubbi lakki dan manastis. De baʒi vastan dat bæna manjas dεina mannalakkin addjanet. Das boatta stallo bædnages raddjai. De suttai stallo da bædnagasas. De gudi da bædnagan dokkọ manjas; de vulgi eš viekkat nu ædnak go jo væddja. De oai'na niso, go stallo boatta eš viega; de ani niso ovta stuora niibi; de valdi da niibis eʒ̄as lakka. De jovsai stallo nu lakka, go duop'pi geresgæččai giddâ. De niso časki doina stuora niibin suorbmait gas'kat. De baʒi stallo mannjai ja čur'vọ: „Niso, buvte dēke mun suor'malakkit!“ Daddja niso: „Mon im buvte galle.“

De dat vuji gidda das'sa go jovsai ol'muidis. De jerrek ol'muk: „Gosas don læk manak dakkam?“ De daddja niso dεida ol'muiden, atte son fir'ti dan mana gas'kat čuop'pat ja ad'dit stalo bædnagen borrọt, „deke goit mon liččim borọhallam dan bædnagen. De lei mun lik'ko, go dat bæna baʒi dεid mannalakkit guoimi dokkọ addjanet, ja de buođi eš stallo mun manjin viega ja duop'pi mun gereslik'kui gidda. De mon bessim čas'kit dεit suorbmait gas'kat stuora nii'bin, ja de baʒi manjas dokkọ bal'ga nala, ja vela čur'vọ munnje, att mo galgam sun suor'malakkit ruok'tot buk'tit. Mon fer'tijim stallui daddjat: mon im buvte galle dεit dun gaʒ'ʒa-gas'kasit.“ De daddje ol'muk sudnje: „Lik'ko lei, go don vela hæggas buottek, vaikọ dat dun manna šaddaigen duš'šat; dεina i manas læ nu stuora hætti. Mutte

begynte å løpe tilbake ad veien. Da ser hun at en hund kommer løpende efter. Hun hadde ikke annet råd; hun måtte skjære barnet sitt over og kaste den ene halvdel til hunden, så hunden skulde heftes med den. Hunden blev da tilbake der med det halve barnet. Stallo kom selv løpende efter hen til hunden. Da så han at hunden heftedes med den maten. Han slo til hunden og sendte den igjen til å løpe frem. Atter ser kvinnen at hunden igjen kommer løpende efter. Da kastet hun den andre halvdelen av barnet sitt. Hunden blev atter efter og heftedes med det halve barnet. Atter kommer stallo til hunden. Da blev han sint på hunden og lot hunden igjen der; selv gav han sig til å løpe så meget som han orket. Kvinnen ser at han selv kommer løpende, hun hadde en stor kniv; hun tok kniven frem. Stallo nådde så nær at han grep i enden av pulken. Kvinnen hugg med den store kniven fingrene av på ham. Da blev stallo igjen og roper: „Kvinne, kom hit med fingerstumpene mine!“ Kvinnen sa: „Det gjør jeg nok ikke.“

Hun kjørte til hun nådde sine folk. De spør: „Hvor har du gjort av barnet ditt?“ Da sier hun dem at hun måtte skjære barnet over og gi stallos hund det å ete; ellers var jeg blitt ett av hunden. Det var min lykke at hunden blev igjen og heftedes der med de stykkene av barnet, og så kom stallo selv løpende efter mig og grep fatt i akterspeilet på pulken min. Jeg fikk hugget fingrene hans av med den store kniven, og så blev han igjen der på veien; han ropte enda til mig at jeg skulde komme igjen med fingerstumpene hans. Jeg måtte si til stallo: „Jeg kommer nok ikke med de fingerstumpene dine.“ Da sa folkene til henne: „Det var en lykke at du enda kom fra det med livet, skjønt barnet ditt omkom; for med barnet er det ikke så farlig. Men hvis du selv var blitt ett, da var der skjedd en meget større skade; da var din mann blitt alene igjen, og I er to unge mennesker; I kan nok få et barn igjen.“ De sier: „Visste I ikke at stallo var flyttet nær veien?“ Kvinnen sier: „Jeg visste det ikke, når mannen min ikke skulde vite det, som går med renene.“ Men stallo hadde med list flyttet nær alfarveien, forat han skulde få drepe

jus don eš liččik borọhallam, de lič̆či miha stuorip skađđa šad'dam; de li baccit dun boad'nji ak'tọ eš, ja doai læp'pi guok'te nuorra ol'mu; gal doai mana vastan sa'ttibæt'ti oaǯ'ǯot.“ De daddjek ol'muk: „Æp'pegus doai diettam. atte stallo li jottam balgesgurri?“ Daddja niso: „Son i galle diettam, go dat boad'nji i gal'gam diettit, middja buoc'cuit olis manna.“ Mutte stallo lei gavvilvuođain jottam ol'muit balgesgurri dam ditte atte son galgai bæssak ænep ol'muit god'dalik ja borrọt bajas. Mutte dam aigi mannjel šaddai rafi dam balgesgurri, go dat niso læi bæssam gaǯǯait gas'kat čuop'pat.

De li dat stallo battaram nu gukkas ereden ol'muit bal'ga nal'de ja orui dobbe nu gukki go stalon bar'ni šaddai stuorat, ja naiti dat bar'ni ja valdi alces akka. De leddje baddje-ol'muk orromen dɛin sajin, gos'te dat ač'če li ow'dal orrum. De vuol'geban dokkọ baddje-ol'muit guos'sai. De ar'vališguotte baddje-ol'muk, middja gal'ga daida gussiden ækkedes malisen. De val'de baddje-ol'muk ja njuvve moadde stuora hærgi. De manne baddje-ol'muk suoli dokkọ jawri lusọ, middja læ lakka dɛit orohaga dieva vuol'de, ja čulle raigit dan jaw'rai. De ar'vališguotte alcasa ovta aigi aje. De ar'videddje: „Dat læ buoremus atte vuol'git jawri nala stalostallat.“ De ɛitọ si vul'ge jawri nala. De ar'vališguotte, guttemuš sis gal'ga stallo lætit. De daddja stallo: „Gal de hal son juo læ stallo, giddja juo læ stallo.“ De valdi ja addi ruow'deboc'ci ereden eǯas lut'te akkas lusọ, ja ak'ka coggai dan ruow'deboc'ci eǯas lum'mi. De daddja ak'ta baddje-olmai sun ak'kahis atte: „Di gal'gabettet suoladet da ruow'deboc'ci ere stalo akka lumman ja biddjat dola hisa buollit.“ Ja mannjel go dak leddje olgus vuol'gan, de rakkadeddje stuora gal'vadolọ. De falai stalo akka oaivis dɛida baddjelheniden god'dit dikkit. De dak dɛwdok, makka leddje vuol'gam jawre nala, ja gutte stallo galgai lætit, de čadne dan čalmit nala buoc'cu-duollji nu čaw'ga, atte i gal'-gam ereden boattit; muoddin law̌ǯin čadne nu nannusit. De ɛitọ viekkalad'de eš guđek guw'lui ja čuor'voguotte boattit dieke. De ɛitọ stallo algi viegahallat. Dego lei stallo viekkamen, de gaččai ovta rudni hisa, mɛit dat leddje čuollam jaw'rai, ja de eǯa baddje-ol'mak viekkaleddje šlubboidasasek, mɛit dak leddje ow'dal jo guod'dam

folk og ete dem op. Men efter den tid blev det fred ved den veien, da kvinnen hadde fått hugge fingrene av på ham.

Den stalloen var rømt langt bort fra alfarveien og bodde der så lenge til sønnen hans blev stor; sønnen giftet sig og tok sig en kone. Fjell-lapper bodde på de steder hvor stallos far før hadde opholdt sig. De (stallo og hans kone) går i besøk til fjell-lappene. Da begynte disse å rådslå om hvad gjestene skulde ha til kveldsmat. De tok og slaktet noen store okserener. Så gikk de hemmelig hen til et vatn som lå nær deres opholdssted under en bakke, og de hugg huller (i isen) på vatnet. Så begynte de å tale om tidsfordriv for sig. De mente: „Det er best å gå ut på vatnet og leke stallo (blindebukk). Så gikk de ut på vatnet. De talte om hvem av dem som skulde være stallo. Stallo sier: „Jeg skal nu være stallo, jeg som er stallo.“ Da tok han og gav jernrøret fra sig til kona si, og kona puttet det i lommen sin. Da sier en fjell-lapp til kona si: „I skal stjele jernrøret fra lommen til stallos kone og legge det i ilden å brenne.“ Og efterat de var gått ut, gjorde de en stor ild av tørrved. Stallos kone bød hodet sitt til fjell-lappkonene til å lyskes. Karfolkene som var gått ut på vatnet, bandt et renskinn over øinene på ham som skulde være stallo, så fast at det ikke skulde gå løs; med noen bånd bandt de det så fast. Så løp de til hver sin kant og begynte å rope: „Kom hit!“ Stallo begynte å løpe efter dem. Som han løp, falt han i et hull i isen som de hadde hugget, og da løp lappene til med sine klubber som de alt i forveien hadde båret dit ut på vatnet. De begynte å banke stallo hver med sin klubbe. Stallo begynte å rope til kona si: „Jernhempe, kom fort hit med jernrøret mitt!“ Stallos kone grep i lommen sin; hun fant slett ikke jernrøret i lommen. Da sier en lappekone til henne: „De slemme barna har dratt jernrøret bort og puttet det i ilden.“ Stallos kone skulde suge jernrøret sitt ut av ilden. Da suget hun halsen sin full av glør og døde av de glørne hun suget inn i halsen sin, og mannen blev drept av lappene på vatnet. Således fikk folk være i fred på den veien.

dokkǫ jawre nala. De cab'miguotte da stalo eš guttek šlubboinis. De stallo algi čuor'vot ak'kasis atte: „Ruow'de-hæm'po, buvte dieke jottilik mu ruow'deboc'casan!“ De stalo ak'ka duop'pi lum'mahis; i obba gaw'namgen lummanes da ruow'deboc'ci. De daddja baddjel-hædni stalo ak'kai att: „Dak bahas manak læk gæssam dun ruow'deboc'casan ja cog'gǫlam dolǫ hisa.“ De stalo ak'ka galgai jugistik ruow'deboc'cahis ere dolǫ his'te. De jugisti hilait dievva čod'dagis, ja de valdi ja jami stalo ak'ka dɛit hilait guoimi, mɛit dat jugisti čod'dagasas, ja boadnjegis baddje-ol'mak god'de jawri nal'de. De nuvt besse ol'muk rafai dan bal'ga nal'de.

(Ole Naustnes 1882, Balsfjord.)

176.

1.

Boares aigi lavijejje oar'janat bijjat staloid ol'muit âla. Vela dâlle âin go mon lejjim manna, dâkke si dâm. Dal dât i šât gâl læt. Stalo si rakkadejje lâwnjes, mies'ka stokkin, bæs'se-rok'tusin jâ golgatejje dâsa âldasin vâra čælčeres; de dâsa bođi hæg'ga. Stallo njur'go go dât boatta. Son mui'tala, mânne son læ bij'jum, jâ littuda dâs'tu dâihe mærrida, guđe bæivi soai gâl'gaba fag'gadet. Go stallo vuollai gâč'ča jâ vuoitatalla, lave son fallat ježas niibi; muttu i dân gâlga val'det. Jos don dâin čug'gėt stalo, de don čug'gėt ješ ježat. Go stallo goddatalla, de i oi'nu fâl æra go mies'ka stok'ki; dušše dât bacca vela.

Daw'ja lave âlmaken stallo vuoitahallat. Ja mi be son læ ærago bâs vuoi'ŋa? Mu ač̄či âla mâit lejje oar'janak bijjan stalo. Mi leimet čoaggamest, jâ son lei ok'tǫ ješ goarest. De gulla, âtte dât ratta olgubæld uvsa. Gâl dal ar'veda, mi hâl dât læ. De val'da jâ raw'ka ow'dan. Stallo bori âl'musi jâ mui'tali, mân ditti son lei bij'jum, jâ mærridi bæivi, goas dal gâl'gaba fag'gadet. Mu ač'či dâjja: „Na, ævago soai dal juo fag'gat? Ovta hâl dât dâkka, goas moai fag'ga-

176. STALLO SETTES PÅ FOLK.

1.

I gamle dager pleide søringene å sette stalloer på folk. Enda da jeg var barn, gjorde de det. Nu hender det ikke mere. En stallo gjorde de av gresstorv, råtne bjerkestubber og never på gamle trestubber og lot blod av sin egen lillefinger renne på ham; så fikk han liv. Stallo plystrer, når han kommer. Han forteller hvorfor han er sendt, og avtaler så hvilken dag de to skal ta tak. Når stallo blir liggende under og taper, pleier han å tilby sin egen kniv, men den skal en ikke ta. Hvis du stikker stallo med den, stikker du dig selv. Når stallo blir drept, sees ikke annet enn en råtten bjerkestubbe; bare den blir igjen.

Ofte pleier dog stallo å tape. Og hvad er han vel annet enn en ond ånd? Også på min far hadde søringene satt en stallo. Vi var i en forsamling, og han var selv alene i gammen. Da hører han at det ramler utenfor døren. Han skjønner nu nok hvad det er. Da kaller han ham frem. Stallo kom til syne og fortalte, hvorfor han var sendt, og fastsatte dagen da de skulde ta tak. Min far sier: „Nå, skal vi ikke alt nu ta tak? Det gjør det samme, når vi tar tak.“

den'ne." Jâ stallo særvai dâl'lanaga fag'gadet, jâ ač'či goddi stalo, jâ de i oi'nun æmbo go mies'ka muorra-bittat. Dâid guddi son jokkabavti gâs'ki jâ haw'dadi dokku.
(Anders Larsen 1902, optegnet i Refsbotn efter en 60-årig lappekone.)

2.

Berit Ellėst Njiemaluovtas lei ok'ta iw'golaš ir'gen, jâ dât bijai Ellė âla stalo. Dât bori manohæves Njiemaluk'ti. Go iret šâddai, de bori stallo sæmma ol'ma hames læska lusa. Dât lei čâk'ča, jâ stallo givsidi læska gira raddjai. Ok'ta gaw'pe-olmai, Norum-rok'ke Hammarfæstas, valdi stalo læska âl'de erit. Gran'na vulgi doal'vot læska gawpugi; væhaš bieg'ga; goč'čo læska hal'sėt. Læs'ka oai'na: i dât darbaš, stallo juo nu hal'se. De si botte lâkka gawpuga; de fâl'li stallo gad'dai jâ logai, âtte de dal son i šât aigo læska givsedet.
Norum lavi gaddjot bijat diŋgait. Dat læ 40 jâge arvo dast ow'dal.
(Anders Larsen 1906.)

177.

1.

Ok'ta bii'ganieid læi ovta havi dabbe Rep'povuonast, gæn namma læi Kir'ste. Son dajai, atte su al'de læ stallo, ja son vai'vašuvva dain. Dat dat'to su vuol'git alelassi vajjolet. Ovt ija sæmma dalost oini dalo boares æmid ækkedes ija, go stuorra dolla-aššo læi goađist arran sist: čok'kai stallo arran-gaddest, vil'ges gaf'te bajjelest ja dašaliw'ska-gappir oaivėst, ja boaldaši biipo arrangaddist, ja niei'da ođi boaš'šogittast.
Ok'ti vulgi nieid vajjolet gaddi mɛld. Go son bođi dan rajjai, fuomaši son: stal'lo væl'la muot'tah al'de selgulašši, gieđak leb'bijuvvum muot'tah ala, ja nuvt oađđa selgulašši. Valdi niei'da niibi ja časki su rad'dai. Stallo bajas fal'li; niei'da čur'vi: „O Immil, armet mu baj-

Og stallo gikk straks inn på å ta tak, og far drepte stallo. Da såes der ikke mere enn råtne trestykker. Dem bar han til berg ved elven og begrov dem der.

2.

Berit-Elen på Saraby hadde en kjæreste fra Lyngen, og han satte en stallo på henne. Han kom i måneskinn til Saraby. Da det blev morgen, kom han i den samme manns skikkelse til enken. Det var høst, og stallo plaget enken like til våren. En kjøpmann, avdøde Norum på Hammerfest, fridde henne fra stallo. Naboen førte enken til byen; det var litt vind; han ber henne halse seilet. Hun ser, at det behøves ikke; stallo halser alt. Da de kom i nærheten av byen, sprang stallo på land og sa, at nu vil han ikke mere plage enken.

Norum pleide å fri for påheksede ting. Dette var for omtrent 40 år siden.

177. STALLO SOM FRIER.

1.

Der var engang her i Repparfjord en tjenestepike, som het Kirsten. Hun sa at en stallo var efter henne, og hun plagdes med ham. Han vilde at hun alltid skulde gi sig til å gå med ham. En natt så på den samme gården den gamle husmor på gården først på natten, da der var en stor glodunge på åren i gammen, at en stallo satt ved åren med hvit kofte og norsk hue med skygge på hodet; han satt og røkte pipe ved åren, og piken sov innerst i gammen.

Engang gav piken sig til å gå langs stranden. Da hun kom så langt, så hun at stallo lå på rygg på sneen med hendene utbredt på sneen, og han sov således liggende på ryggen. Piken tok kniven og stakk den i brystet på ham. Stallo for op; piken ropte: „Å Gud,

jeli!“ Stallo gaččai ænnami sæmma lakkai ja jami eret ja mof'tašuvai suorre-low'min, maih son (nieid) valdi ja bal'kesti vuolas bajjel bavti.
(Per Lien 1891, Kvalsund.)

2.

Rog'geluovtas eli ok'te niei'da boares aigis, gæn namma læi Mojin Kis'te. Su ala læi bid'djujuvvun stallo, ja son irgastalai sunnje. Soai læiga dakkan mærradusa, atte soai gal'gabæva fag'gadet dam al'de, atte dat niei'da galgai su miel'de vuol'git, jos son vuoi'ta. De sunnus šaddai fag'gi, go dat mærriduvvun bæi'vi bođi. Vag'gigaddes bođiga soai vuos'talagai. De dat gævai, atte stallo tāppi, ja niei'da goddi su. Stallo falai iežas niibi; mutto niei'da i fuollan. Go son goddi, de šaddai stallo guow'nja stok'kin.
(Kvalsund 1921.)

3.

De li ovta olbmas niei'da, maid stallo suoladi ja doalvoi mæc'cai, gukkas vuow'dai, gos stallo oroi. Niei'da lei æmidin stalos maŋga bæi'vai, ja stallo lii'kui dan alcesis ak'kan bærehaga. De das'tu leddje gukka occan olbmut; muttu æi dat læm diettan, gosa dat manai. De fuomaša muttim olmai att: „maid dah gal'ga mak'sit die dat, go bæs'si læ log'gujuvvun ere ɛin sogin dušše væha dego mær'kan?“ De riemai dɛid manjis mannat, guorrat dɛid loggujun sogid, ja son guorai, das'sa go ol'li nieida raddjai (dan stalo goađi lusa). Stallo li mæccis, dalle go olmai bođi nieida lusa. Olmai jærai nieidas: „Gi du læ dei'ki dol'vun?“ Niei'da mui'tali, atte stallo dat læ dol'vun. Niei'da goččoi dan olbma: „Čiega ere,“ go stalo boattima ai'gi li ruok'tot mæccis. Stallo bođi mæccis nieida lusa, borai ja jugai. Go dat li borram ja jukkam, de vel'ledi; nieida as'kai oaivis bijai, ja niei'da galgai oaivis dikkid god'dit. Niei'da riemai dikkid god'dit. Stallo li buore mielas. Niei'da valdi stalo boc'ci. Stalos li daggar ruow'deboc'ci, maina jugista olbmus hæga ere. Niei'da li val'dan dan, stalo lummas suoladan dikkid goddideddin, ja bijai dolli bak'kanet, ja riemai jæradit stalos

forbarm dig over mig!“ Stallo falt til jorden og blev liggende som før og døde. Han blev forvandlet til et gaffelformet torvstykke, som hun tok og kastet ned over berget.

2.

I Roggeluft levde engang i gamle dager en pike som het Mojin Kirsten. På henne var der satt en stallo, og han fridde til henne. De hadde avtalt at de skulde ta tak om det at piken skulde gå med ham, hvis han vant. Så kom det til kamp mellem dem, da den avtalte dag kom. Ved Vaggegadde kom de mot hinannen. Da gikk det så at stallo tapte og piken drepte ham. Stallo bød henne sin egen kniv; men hun brydde sig ikke om den. Da hun drepte ham, blev han en tørr-råtten bjerk.

3.

En mann hadde en datter som stallo stjal og førte med sig ut i villmarken, langt ut i skogen hvor han bodde. Piken var husmor hos stallo i mange dager, og stallo likte henne svært godt som kone. Folk hadde siden lenge lett efter henne; men de hadde ikke visst, hvor hun var gått hen. Da anser en mann: „Hvad skal det bety det der, at never er flekket av bjerketrærne bare litt som til et merke?“ Han begynte da å gå efter dem, å følge merkene på de avflekkede bjerketrær, og han fulgte sporene til han kom til piken (til stallos gamme). Stallo var ute i skogen, da mannen kom til piken. Han spurte henne: „Hvem har ført dig hit?“ Hun fortalte at stallo hadde ført henne. Piken bød mannen: „Gjem dig!“ da tiden kom for stallos tilbakekomst fra skogen. Stallo kom fra skogen til piken, spiste og drakk. Da han hadde spist og drukket, la han sig; han la sitt hode i pikens fang, og hun skulde lyske ham i hodet. Stallo var i godt humør. Piken tok hans sugerør. Stallo hadde et sugerør av jern, som han suget livet av folk med. Piken hadde tatt det, stjålet det av stallos lomme, mens hun lysket ham, og la det i

(stalos leggje golbma bardni): „Gos boarrasæmus bardni rutta læ?“ Dat mui'tali, stallo, atte dat læ boaš'šo-caggi vuol'de. Jærai: „Gos gas'kalæmus bardni rutta læ?“ „Dat læ gas'ka-goattemuora vuol'de.“ Jærai: „Gos nuoramus bardni rutta læ?“ „Dat læ uk'sa-bærbmeha vuol'de.“ De riemai jærrat: „Gos du ieǯad rutta læ?“ „Dat læ su oađđemsaje buotta golbma sala ere goađis.“ Dego niei'da li dɛid gullan gaitin (stalos li gietta nieida helmi vuol'de), de olmai likkai dobbe bajas ja rabasti goatte-uvsa ja anoi buore bæive. Stallo likkai bajas ja oini, atte rivtes olmuš dokku læ boattan. Son savvali dan ruow'deboc'cis. „Gost dat læ dal?“ Ruow'deboc'ci li dolas, bak'ka-nan nu bakkasin dego hilla. Ruow'deboc'ci ruottai daggaviđi stalo njalbmai ja boldi stalos njalmi ja čod'daga, nu atte son jami. De niei'da oʒai daid ruđaid gaitin, go li gullan, gos dat læt, ja de manaiga ruok'tot.

(Johan Sikko 1882, Kautokeino.)

4.

De li ak'ta boaʒo-sabmelaš; de jot'tai boc'cuidesgun ieǯa duob'dagita, ja gosa dal luoi'tali, de li stalo goatti baltan, ige dan diettam, att stallo li danne. Dego boc'cuk botte dasa, de stallo nai bodi dasa. De adna sabmelaš ovta neita. De stallo sittagodi alces dan gærregin; biw'da gal'lan neita. De vuostačin gil'dek; gɛl'da eš gallis, gɛl'da nei'da. De dad-dja gallis: „I su nei'da gæva dudnje; do læk boanta, ige so ane nei'da-sis mɛi'dege.“ De daddja stallo vas: „Oai'na olmai: don anak hædna boc'cuit.“ De daddja sabmelaǯǯa gærrek: „I so lii'got ovta neitas eride luoi'tit.“ I dal stallo dan aiki šat mɛi'dege hoallam; de vaʒʒi goattasis vas. De bođi nubbe bæivi vas, go boc'cuk botte vastek, ja de li val'dam stuora ak'šos miel'de. De daddja stallo: „Jis eppet adde neitadek sudnje, de so biddja din moallon gait dinait dɛina ak'šoin.“ De ver'tije lobidit, ja de daddja dat sabmelaš: „Oaǯǯok vel gol'ma njæl'le hærki raddjon.“ De manai vastek goattasis stallo; mɛn de rav'vi, att idit so vieǯ'ǯa moar'sis. Gallis lobidi att: „Ver'tek oaǯ'ǯot.“

ilden for å bli varmt. Hun begynte å utfritte stallo (stallo hadde tre sønner): „Hvor er den eldste sønnens penger?“ Stallo fortalte at de var under stangen bak i gammen. Hun spurte: „Hvor er den mellemste sønnens penger?“ „De er under det midtre gammetre.“ Hun spurte: „Hvor er den yngste sønnens penger?“ „De er under dørstokken.“ Så begynte hun å spørre: „Hvor er dine egne penger?“ „De er rett ut for min soveplass tre favner borte fra gammen.“ Da piken hadde hørt alt dette (stallo hadde hånden under kanten på pikens kofte), reiste mannen sig der borte, åpnet døren til gammen og bød goddag. Stallo stod op og så at et riktig menneske var kommet dit. Han ønsket sig jernrøret sitt. „Hvor er det nu?“ Jernrøret var i varmen og var blitt så varmt som en glo. Det løp straks inn i munnen på ham og brente op hans munn og hals, så han døde. Så lette piken op alle pengene, da hun hadde hørt, hvor de var, og så gikk de to hjem.

4.

Det var en renlapp; han flyttet med renene sine til andre egner, og der hvor han da slo sig ned, var en stallos gamme like ved, og han visste ikke at stallo var der. Da renene kom dit, kom også stallo dit. Lappen hadde en datter. Stallo vilde ha henne til kone; han ber kallen om datteren. De sier først nei; kallen selv sier nei; piken sier nei. Kallen sier: „Min datter passer ikke for dig; du er rik, og jeg har ikke noe til min datter.“ Da sier stallo igjen: „Jeg ser at du har mange rener.“ Lappens kone sier: „Jeg kan ikke være av med min eneste datter.“ Stallo sa nu den gang ikke mer; han gikk igjen til sin gamme. Næste dag kom han igjen, da renene kom igjen, og han hadde tatt den store øksen sin med. Han sier: „Hvis I ikke gir mig eders datter, hugger jeg eder alle i småbiter med øksen.“ Da måtte de love det, og lappen sier: „Du skal enda få tre fire okserener i medgift.“ Stallo gikk igjen til sin gamme, men minte om at næste dag hentet han sin kjæreste. Kallen lovte: „Du må få henne.“

De bodi goalmat bæivi vas, go boc'cuk botte, moar'sis vieʒʒačit, ja de li gallis ver'tim čadnjat njæl'le hærki, ja de ver'tije val'dit neita nal'de bik'tasit eri ja garvohit stokki nala, gappira oai'vai ja oabme-skrobma (skroap'pa)-gabmagit juol'gai; eʒas neita dat bijai boc'-cuit miel'de. De oaʒʒoi stallo dɛit hergit, lai'di goadis lusa dɛit. Gallis eš guddi dokkǫ garvohum stokki stalo lusa ja de ceg'gi ol'goli goadi. De bodi neita æd'ni, sar'nǫ, atte æi læ hoalak su neitan. De manaiga ruok'tot vas. Stallo njuovadišgodi dɛit boc'cuit; ovta njuovai; de dak nubbek ere besse bad'degæʒin. Gallis læi čadnjam nuvt, att gal'ge bæssat luvas; mɛn i oai'nam dam stallo, ow'dalgo li malistam alcis. De goččoi dal gærregis malistit; de i dot likkadam ige jienadam mɛi'dege. Daddja stallo att: „Mɛit do hæppanaddak; i so læ vieʒ'ʒam du danin, att galkak hæppanad'dat." De daddja vas stallo: „Eš rad'dek; gal so eš malista; malistam so læ nu maŋ'gi." Dego li malistam, de dajai att: „Gærrek, boade boračit!" I dat boattam. „I so diede, manne do læk nu hæppat-dievas. Do dat goit nælkok, go ik biepmoit huola. Eš rad'dek; ak'ti ammo næl'go-goadak; diege borak." De daddja vas stallo: „Olmai læ od'ne vai'-bam dego bæna." De rogadi dam moar'sasis: „Snas'ke goattai ol'mai laʒačit! Danne ruolla-laddje lat'temis čuoʒʒok ikge jiednadala mɛi'dek ikge barka mɛi'dege. I olmai læ danin du vieʒ'ʒam, att ik galka bar'gat mɛi'dek. I so du bieb'magoade iccalis, go ik daga mɛi'dek. Ikgos gal'mu olkus čuoʒ'ʒot?" De stallo laʒi eš; „gallep gertit so læ laččam; lačča dalnai." De stallo suttai; de viekkali ja dop'pi; de gurasti sæŋ'gasis dan. De verrali dat stok'ki; gappir vel rɛwkai eri. De suttai, dego oini: leddje bæt'tam. De li nuoladam halas ovta skir'tui. De vulki dokkǫ, gonne didi manjemus'ta; i gaw'nam dɛit šat danne. De suttai; de vulki viekkat ja de viegai; gæʒos ija viegai, ja de idedis guk'sun de aicai mano; manno bodi balvai čada. De doaivoi, att su vuop'pa da læ dobbilt. De vulki dokkǫ ruot'tat; de ruottai nu gukki, dassašgo vaipai. De goarhmoi bæcce-gæččai, ja de čuorvoi danne att: „Vuop'pa ja vuone, boat'te vieʒʒačet sun!" De čuorvoi nu gukka, das'sa go jami dasa.

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

Så kom han den tredje dagen, da renene kom, for å hente sin kjæreste, og kallen hadde måttet binde fire okserener. De måtte ta klærne av piken og klæ dem på en trestubbe, huen på hode og gamle skrotkomager på foten; datteren selv sendte han med renene. Så fikk stallo okserenene og leide dem til sin gamme. Kallen selv bar den påklædde stubben hen til stallo og reiste den op utenfor gammen. Pikens mor kom og sa at datter hennes hadde ikke mål. Så gikk de to tilbake igjen. Stallo begynte å slakte renene; han slaktet én; de andre slapp bort av båndet. Kallen hadde bundet dem således, at de skulde slippe løs; men det så ikke stallo, før han hadde kokt mat til sig. Så bød han kona si koke mat; hun rørte sig ikke og mælte ikke noe. Stallo sier: „Hvorfor skjemmes du? jeg har ikke hentet dig, forat du skal skjemmes.“ Stallo sier igjen: „Du rår sjøl; jeg skal nok sjøl koke; jeg har kokt så mange ganger.“ Da han hadde kokt, sa han: „Kone, kom og et!“ Hun kom ikke. „Jeg vet ikke, hvorfor du er så skamfull. Du sulter jo, når du ikke bryr dig om mat. Du rår sjøl; engang blir du vel sulten; da må du vel ete.“ Stallo sier igjen: „Jeg er idag trett som en hund.“ Da satte han hårdt i til sin kjæreste: „Skynd dig inn i gammen og red op til mig! Du står der som et troll og mæler ikke noe og arbeider ikke noe. Jeg har ikke hentet dig forat du ikke skal arbeide noe. Jeg vil ikke fø dig for ingenting, når du ikke gjør noe. Fryser du ikke der du står ute?“ Stallo redde selv op: „jeg har redd op mange ganger; jeg rer også nu op.“ Så blev han sint; han løp og tok fatt; han kastet stubben på sengen. Da trillet den om; huen føk også av. Han blev sint, da han så at de hadde narret ham. Han hadde klædd sig naken i bare skjorten. Så gikk han dit hvor han visste de var sist; han fant dem ikke mer der. Han blev sint; han gav sig til å løpe og løpe; hele natten løp han, og i morgenlysningen fikk han se månen; månen kom gjennem skyene. Da trodde han, at hans svigerfar var der. Han gav sig til å løpe dit; han løp så lenge til han blev trett. Da kløv han op i toppen av en furu og ropte der: „Svigerfar og svigermor, kom og hent mig!“ Han ropte så lenge til han døde der.

178.

1.

De leddje smavva luntak dal've-ækkedit čierastallak. De lei stallo dieva vuol'de, vuor'da, ja de lakkui ovt ain val'dek ækkedit. De li boares gal'la namma boares Bæč'či, ja de čanjai vuovsa rietti hisa. De vel'ledi dieva vuollai; de boatta stallo; de daddja: „De læ ak'ta dasa gal'mun." De valdi, guddi goattai, ja de bijai suovva-muora nala lɛg'ganek. De boares Bæč'či čanjai ere rietti his'te ja manai goatte-čikki. Riemai boares stallo gari goppǫk, masa gal'ga vuoja bossok. De daddja boarrasæmus bardnin stallo: „Lagak viedka!" De boares Bæč'či ani viedka ja de čuolasti ere oaivi dast. De daddja boares Bæč'či: „Im mo gawna." De daddja stallo gas'kalæmus bardnin: „Viega on, ræŋgažis, viedka gei'gik!" De boares Bæč'či oaivi dast nai čuolasti. De daddja stallo nuoramus bardnin: „Mana on gei'gik viedka!" De boares Bæč'či čuolasti ere oaivi dast nai. De stallo ieš viekkali, ja boares Bæč'či čuolasti oaivi ere dast nai ja de njuovai stalo nakki ere ja bijai nalas. De boatta stalo ak'ka sisa ja de daddja: „Da ol'muk læk jo ækkedit doallam." De daddja boares Bæč'či stalo akkain: „Gonnes monnu boarrasæmus bardni rudǫk læk?" De daddja stalo ak'ka: „Ikgos don diede? Boaš'šo-bællje vuol'de læk." De jærra vast boares Bæč'či: „Gonnes monnu gas'kalæmus bardni rudǫk læk?" De daddja: „Gas'kabællje vuol'de." De jærra vast boares Bæč'či: „Gonnes monnu nuoramus bardni rudǫk læk?" „Us'kibællji vuol'de." De jærra boares Bæč'či: „Gonnes monnu ieččan rudǫk læk?" Daddja stalo ak'ka: „Ikgos do diede? Boaš'šo-loaido vuol'de." De valdi boares Bæč'či ja goddi da stalon akka ja valdi dɛit rudǫit ja manai sii'dahis.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

2.

Ak'ti læi sabmelaš njuovvam gusa, man namma li Bæč'či, ja de bijai nakki bal'ga nala gal'mučet, ja de manai eš nakki sisa. De bodi stallo ja guddi goattasis, doaivoi: da læ gussa, ja de bijai bajas

178. GAMLE BÆTTSJE OG STALLO.

1.

Småguttene var om vinterkveldene ute og rente på ski. Under bakken var en stallo; han ventet og pleide å ta en ad gangen om kvelden. Der var en gammel kall som het gamle Bættsje; han bandt sig inn i en oksehud. Så la han sig under bakken; stallo kommer og sier: „Her er en frosset ihjel.“ Han tok og bar ham til gammen og la ham på røikbaren for å tine. Gamle Bættsje løste sig ut av huden og gikk i kroken i gammen. Den gamle stallo begynte å hule ut et fat som han skulde blåse fettet i. Han sier til den eldste sønnen: „Bring mig dikselen!“ Gamle Bættsje hadde dikselen og hugg hodet av ham. Gamle Bættsje sier: „Jeg finner den ikke.“ Stallo sier til den mellemste gutten: „Løp, drengen min, og rekk mig dikselen!“ Gamle Bættsje hugg hodet også av ham. Da sier stallo til den yngste gutten: „Gå du og rekk mig dikselen!“ Gamle Bættsje hugg hodet også av ham. Da løp stallo selv, og gamle Bættsje hugg hodet også av ham, flådde skinnet av ham og tok det på sig. Stallos kone kommer inn og sier: „De folkene har alt holdt kveld.“ Gamle Bættsje sier til stallos kone: „Hvor er vår eldste sønns penger?“ Hun sier: „Vet du ikke det? De er under boassjosperren.“ Bættsje spør igjen: „Hvor er vår mellemste sønns penger?“ Hun sier: „Under midtsperren.“ Igjen spør gamle Bættsje: „Hvor er vår yngste sønns penger?“ „Under dørsperren.“ Så spør gamle Bættsje: „Hvor er våre egne penger?“ Stallos kone sier: „Vet du ikke det? Under fleten nærmest boassjo.“ Da tok gamle Bættsje og drepte stallos kone, tok pengene og gikk hjem.

2.

En lapp som het Bættsje, slaktet engang en ku; han la huden på veien for å fryse og la sig selv inn i huden. Så kom stallo og bar den til sin gamme; han mente det var en ku, og la den op på

muorait nala. De šaddai suovva goattai; Bæč'či nirvoha suova owtan. De galkai stallo Bæčči njuovvat; vulki eš olkus gobačet gari, masa Bæčče vuoja biddja, go dal vuoš'ša. De manne stalo luntak olkus miel'de, ja de bijai gærreges mæc'cai bessid čoaggačet. De li Bæč'če da bodda mannam eride muorait nal'de. De bijai stallo luntas viedka viežžačet goattai. Bæč'če valti viedka, čuolasti luntan oaivi eride, ige dat lun'ta boattam viedkain. De čuorvoi Bæč'či: „I so gaw'nam." De bijai gas'kalæmus lunta ožačet viedka. De čuolasti oaivi danne eride Bæč'či ja de čuorvoi: „I so gawna viedka." De bijai nuoramus lunta; „gal su nuoramus lun'ta gaw'na." Bæč'či čuolasti oaive eride; de čuorvoi: „I so gawna." Vulki stallo eš sisa; čuolasti oaive eride Bæč'či ja de njuovai stalo ja de malesti, das'sa bodi stalo gærrek mæccin. De gielisti stalo gærrega, att dat læ Bæčči bier'go. Stalo gærrek doaivoi, att dat læ su gallis, ja de borai gal'las bierko. De daddja stalo gærrek: „Mu njad'da dat." Daddja Bæč'či: „So gul čuoppadi čuwtis." De gažadi Bæč'či gærregis, gonne gænak lunta rudak leddje; de mui'tali ežas rudait mɛita. De gawnai gærrek stalo gieđait gari sinne; de suttai; de occagodi boc'casis. De li Bæč'či jo biddjam da bocci hilait sisa. De valti gærrek da boc'casa, jugisti hilait sisas. De dat jami; de valti Bæč'či gaitin, mɛit adni. De goddi hæila da siita.

De dat nogai.

(Per Pedersen 1883, Lenvik.)

3.

De læi muttom bâddje-sabmelâš, gæn nâmmâ læi Spieč'če, jâ læi nubbe siidâ boad'nja, mân nâmmâ læi stallo, jâ stallo læi mære bid-djâm, goas son gâlgâi guos'sai boattet Spiečče sii'di, ja Spieč'če jot'tai, go điđi, goas stallo gâlgâi boattet, jâ ieš baži goattesâddjai jâ giesâi iežâs riette sisâ. De bođi stallo dâm mærreduvvum bæi'vai jâ oini, âtte Spieč'če læi jot'tam, jâ Spieč'če læi goattesâjes, jâ riet'te læi birrâ gis'sum. De dâjâi stallo, âtte Spieč'če læ juo gâlbmum jâ goi'kâm

gammetrærne. Det blev røk i gammen; Bættsje griner på grunn av røken. Så skulde stallo slakte Bættsje; han gikk selv ut for å hule ut et fat til å legge Bættsjes fett i, når han nu kokte ham. Stallos gutter gikk ut med ham, og han sendte kona si til skogen for å samle never. Bættsje var imens gått ned av gammetrærne. Så sendte stallo gutten sin for å hente en diksel i gammen. Bættsje tok dikselen og hugg hodet av gutten, og gutten kom ikke med dikselen. Da ropte Bættsje: „Jeg fant den ikke.“ Stallo sendte den mellemste gutten for å hente dikselen. Da hugg Bættsje hodet av ham og ropte: „Jeg finner ikke dikselen.“ Stallo sendte den yngste gutten; „den yngste gutten min finner den nok.“ Bættsje hugg hodet av ham og ropte: „Jeg finner den ikke.“ Stallo gikk selv inn; Bættsje hugg hodet av ham, og så slaktet han stallo og kokte ham, til stallos kone kom fra skogen. Han løi for henne at det var kjøttet av Bættsje. Hun mente at det var hennes mann, og så åt hun mannens kjøtt. Stallos kone sier: „Det smaker av mig.“ Bættsje sier: „Jeg skar mig i fingeren.“ Så spurte han kona hvor hver av guttene hadde pengene sine; hun fortalte også om sine egne penger. Da fant kona stallos hender i fatet; hun blev sint og begynte å lete efter sugerøret sitt. Bættsje hadde alt lagt det inn mellem glørne. Kona tok sugerøret og suget glørne i sig. Så døde hun; da tok Bættsje alt det de hadde. Han drepte hele den heimen.

Så var det slutt.

3.

Der var en fjell-lapp som het Spiettsje, og der var en husbond i den andre heimen som het stallo, og stallo hadde fastsatt, når han skulde komme i besøk til Spiettsjes heim, og Spiettsje flyttet, da han visste når stallo skulde komme, og selv blev han igjen på teltplassen og tullet sig inn i et skinn. Stallo kom den fastsatte dag og så a Spiettsje var flyttet, og selv lå han på teltplassen og et skinn var tullet om ham. Da så stallo at Spiettsje alt var frosset ihjel og tørket

riette sisâ, jâ de valdi jâ bijâi sæl'gai Spieǯǯe jâ mânâi sii'dâses jâ bijâi suo-murri lieg'gânet jâ bijâi stuorrâ dolâ, vai lieg'gânâ, jâ ieš mânâi olgus rog'gâk bollo, mâsâ vuojâ goai'vo. Stalos læi ak'ka jâ golbmâ bardne, jâ ak'ka læi guos'sai mânnâm vanhemides lusâ, jâ stallo goǯǯoi nuorâmus bardne vieʒ'ʒât vietkâ goađes. Spieč'če læi mânnâm dam riettes sis'te erit jâ mânâi uk'sâbællai fak'tėt, jâ bođi viet'kâ-vieʒ'ʒe; čuolâsti čævat râs'ta jâ govčâi, coggâi bik'tâsi vuollâi. De fas'tedi Spieč'če, âtte i son gawdnâm vietkâ. De stallo bijâi gâs'-kâlâmus bardne vieʒ'ʒât vietkâ, jâ Spieč'če goddi dâm bardne jâ dâjâi, âtte i son gawdnâm vietkâ. De bijâi boarrasâmus bardne vieʒ'ʒât vietkâ, jâ Spieč'če čuolâsti čævat râs'ta. De viekkâli stallo ieš, jâ de čuolâsti čævat stalos râs'ta jâ valdi stalo bik'tâsi jâ coggâi bâddjelâsâs, jâ de valdi jâ bijâi ruito duol'dât, jâ ænâs gorodi bijâi ruito sisâ jâ bijâi suo-muorâ âlâ.

De bođi stalo ak'ka jâ jærâi: „Gos bardnek læk?“ „Dâ læk vai'-bâm jâ oađđemen,“ jâ i suovvâm likkâtâllâk, jâ goddeti dikki oaivestes stalo ak'kai jâ jærâi ruttâčiegai dâm akkas. „Im mun muite, boares olmuš, gosâ mun læm dâi čiekkâm.“ Dâk mui'tâli gos dâ læk. Stalo akkas læi dâggar ruow'deboc'ce, mâinâ hæggâ njâmesti, jâ Spieč'če læi njagâdâm dol'li. Spieč'če luiti males-ruito jâ roggâi garrai jâ âddi ak'kai mâid borrât, jâ gawnâi stalo ak'ka stalo roaŋ'ke suorbmâ gares jâ dowdâi, âtte dâ læi stalo suor'bmâ. De čur'vi boc'casis jâ gâlgâi njâmestik hæggâ Spieǯǯes erit. De bođi boc'ci njalbmai; snorrâni stalo akka njalbme, jâ de jami. Spieč'če valdi buok stalo æloi, silbâi jâ golli, jâ mânâi sii'dâses jâ jugi manaidâsâs silbâ jâ golle jâ gii'tâli dâm owdâs, go burės gævâi, dâinâgo sus læi hæggâbâllo, dâinâgo son diđi, âtte dâ læ varâlâš guos'se, jâ i dušše bâlâtâm ieʒâs hæggâ, muttu su akkas jâ manaides, jâ dâm lakkai læk boattam stalo silbâk jâ gollek sabmelâʒʒâi duokkai, jâ dâl mun vul'gim ere.

(Balto 1890, Sørreisa.)

4.

De læi ak'ta boad'nje eʒas galmidan stalo rud'negad'dai. Dego stallo bodi čaʒe vieʒʒaček, de gawnai boatnje dasa gal'mun. De valti

inn i skinnet; han tok ham på ryggen og gikk hjem og la ham på røikbaren for å tine. Han gjorde op en stor ild, forat han skulde tine, og selv gikk han ut for å hule ut en bolle til å øse fettet i. Stallo hadde kone og tre sønner, og kona var gått i besøk til sine foreldre. Stallo bød den yngste sønnen hente en diksel i gammen. Spiettsje var gått ut av skinnet og hen til døren for å passe på. Han som skulde hente dikselen, kom; Spiettsje hugg halsen av på ham og dekket ham til, la ham under klærne. Så svarte han at han ikke fant dikselen. Så sendte stallo den mellemste sønnen for å hente den; Spiettsje drepte ham og sa at han ikke fant dikselen. Da sendte stallo den eldste sønnen for å hente dikselen, og Spiettsje hugg halsen av på ham. Da løp stallo selv, og Spiettsje hugg halsen av på ham, tok hans klær på sig og hengte gryten på å koke, og de fleste kroppene la han i gryten og op på røikbaren. Så kom stallos kone og spurte: „Hvor er guttene?“ „De er trette og sover,“ og han tillot henne ikke å røre dem. Han lot henne lyske hodet sitt og spurte henne om pengegjemmene. „Jeg gamle menneske minnes ikke hvor jeg har gjemt dem.“ Hun fortalte hvor de var. Stallos kone hadde et sådant jernrør at hun med det suget livet av folk, og Spiettsje hadde lurt det inn i ilden. Han tok ned matgryten, øste op i fatet og gav også kona å spise. Hun fant stallos krokete finger i fatet og kjente at det var stallos finger. Da ropte hun på sitt sugerør og skulde suge livet av Spiettsje. Sugerøret kom i munnen på henne; munnen trakk sig sammen, og så døde hun. Spiettsje tok alt stallos gods, sølv og gull, gikk hjem og delte sølvet og gullet mellem sine barn og takket for at det gikk godt; for han var redd for livet, da han visste at det var en farlig gjest, og han var ikke bare redd for sitt eget liv, men også for sin kone og sine barn. Således er stallos sølv og gull kommet til lappene, og da reiste jeg bort.

4.

En mann hadde latt sig fryse til ved stallos ishull. Da stallo kom for å hente vann, fant han mannen tilfrossen der. Han tok ham

sæl'gai ja guddi goattai sidi nala. Go lieg'gan, bæssa malisen rɛi'dek. De rajai ludages bessit rad'nečėk, ja es manai mæč'čai vuoddjabuolla čuolaček. De boad'nje læi da gaska bɛddjanan bɛjas ja biddjan ludaga row'deboč'čas hilait sisa ja nokkahallan stalo luntait ja val'dan stalo viedka ja mannan uk'sabællai stalo vak'teček. Dego stallo bodi, de čuolasti viedkain oai'vai ja nuoladi bik'tasit eri ja gar'vodi es ja rɛi'di stalo eǯas rig'gai malistet. Dego ludak ruok'tot bodi bessitguin, de li juo malis duol'damen, ja dat doaivoi: boad'nje dat læi. Dego malis læi duol'dan, de luiti boad'nje badi vulus ja roggai bɛjas. De jærra boad'nje ludages, mæda malis čos'kǫ: „Gonne boarrasæmus barhni rutta læ?“ „No juo, boad'nje læ daddjome. Ikgo do diede, gonne dat rutta læ? Dat læ boaš'šobællje duogen.“ De oanegaǯǯa das jærra boad'nje: „Gonne gas'kalæmus barhni rutta læ?“ „No juo, boad'nje læ daddjomen. Ikgo do diede, gonne gas'kalæmus barhne rutta læ? Dat læ gas'kabællje duogen.“ Oanegaǯǯa das jærra boad'nje: „Gonne nuoramus barhnača rutta læ?“ Das daddja ludak: „No juo, boad'nje læ daddjomen; dat læ uk'sabællje duogen.“ De alkiga borrat. De li stalon roabme-gaǯ'ǯa; de divohalla boad'nje do roabme-gaǯǯa ludagan ow'di. De dob'da ludak; de dɛddja: „Eš-njad'da bi dat.“ Oanegaǯǯa li borran, juo dob'da; de dop'pi row'deboč'čases ja strubesti hilait dievva čod'dagan ja buli dasa. De boad'nje nu oaǯǯoi dɛit obmudaga.

(Lars Jonsen 1885, Salangen.)

179. BUDULAW'RA.

1.

Dat li vaʒ'ʒimen ak'ti; de trɛf'fui ovta ol'mu, middja hasti joga has'kat, ja de haskadesgodigak, ja de Budulaw'ra læi gɛwrap haskadet. De dat olmai suttai ja de littoi: gol'ma jagi dastmannjil de soai galkaigak gawnadet. De manne gol'ma jagek birrales; de læi stallo lit'tum, atte goalmat jage sinne galkaigak gawnadet, ja dego gol'ma jagi lɛǯǯe mannam, de dietta Budulaw'ra aiki. De val'da hærki law'-

på ryggen og bar ham til gammen og la ham på en hylle. Når han tør op, kan han gjøre ham ferdig til kokning. Han sendte kona si å plukke never, og selv gikk han til skogs for å hugge en bolle til fettet. Imens var mannen stått op og hadde lagt ludags jernrør i glørne; stallos gutter hadde han lagt til å sove og stallos diksel hadde han tatt og var gått til døren for å passe på stallo. Da stallo kom, hugg han ham i hodet med dikselen, tok klærne av ham og tok dem selv på og gjorde stallo ferdig til kokning i hans egen skjerding. Da ludag kom tilbake med never, kokte maten alt, og hun mente det var hennes mann. Da maten var kokt, tok mannen gryten ned og øste op. Han spør ludag, mens maten avkjøles: „Hvor er den eldste sønnens penger?“ „Nå, mannen er tullet. Vet du ikke hvor de pengene er? De er bak boassjosperren.“ Litt efter spør mannen: „Hvor er den mellemste sønnens penger?“ „Nå, mannen er tullet. Vet du ikke, hvor den mellemste sønnens penger er? De er bak midtsperren.“ Litt efter spør mannen: „Hvor er den yngste sønnens penger?“ Atter sier ludag: „Nå, mannen er tullet; de er bak dørsperren.“ Så begynte de å spise. Stallo hadde en kroket finger; da legger mannen den krokete fingeren foran ludag. Hun kjenner den igjen; da sier hun: „Det smaker av mig selv.“ Hun hadde spist litt; hun kjenner den alt; da grep hun jernrøret og slukte halsen full av glør og brente op der. Således fikk mannen deres gods.

179. BUDULAVRA.

1.

Han var engang ute og gikk; da traff han en mann som utfordret ham til å hoppe over en elv. De begynte å hoppe, og Budulavra var sterkere til å hoppe. Da blev mannen sint og avtalte: om tre år skal de møtes. De tre år gikk hen; da hadde stalloen avtalt at i det tredje år skulde de møtes, og da tre år var gått, visste Budulavra tiden. Han tar en okseren i bånd og vandrer med den. Han

ʒai, maina vajalt. De diededi siid-ol'muiden, att son galkai staloin gawnadet, ja dego hærki luoi'ta ja de hær'gi sii'di boatta, de gal'ge siid-ol'muk dan diettit, att son læ staloin gawnadam. De læ lai'demen hærki njunjačan vulus; de njirkat stallo manjilt, ja de bodi Budulaw'ra gas'ka-vuomači; de njirkat stallo buotta. De luoi'ta Budulaw'ra hærki ja čadna lawʒes biras. Go boatta Bol'novuddui, manna ovta joga ras'ta. De boatta stallo owtalt, ja de hoaladesgodigak, gok'te soai galkaigak al'git, vaggitgum vai rowtohitgum. De ar'vit Budulaw'ra, atte soai sallavaggin al'gibak rɛi'stadallat. De vag'gideigak dal, ja de stallo li oʒ'ʒum da golma jagin ludagan, ja dego vag'gahallabak, Budulaw'ra ja stallo, de njakka ludak ja gal'ga vækketet stalo. De vig'ga mannjebællai Budulawra ja juol'gai viggahan gidda. De oai'na Budulaw'ra, ja de læ nu lakka, atte Budulaw'ra olla su čævčastet jamas. De vag'gahallabak, ja Budulaw'ra nakka. De stallo gačča, mɛina god'dit su gal'ga. De stallo sitta ad'dit eʒas sil'baniipi, mɛina god'dit gal'ga. I Budulaw'ra da sida; son adna ies ruos'ta-dag'garan, mɛina god'da; de čug'gi stálo, ja de gurasti erit, go li ol'len čug'get. De stallo æl'la ja de vast vag'gai has'ta. De vag'gidesgodigak vastek, ja gukki bar'ga Budulaw'ra; de manjočassi nagad Budulaw'ra staloin, ja de čug'gi ja de rit'ti juokke jæsana guđek saʒʒai ja giemardalai bessudagaiden. De li ak'ta jaw'ri danne, ja de hoikai gudek saʒʒai jawri birra. De dat jaw'ri læ ruok'sat vel dalak, ja de stallo ani ruk'ses čowla, mɛit læi nuollam ere, go vag'gidesgodi, ja de Budulaw'ra manai vag'gidam-saʒʒai ja čanai da ruk'ses čowla nalas ja vulki ruok'tot vaʒʒi boaʒo-sii'dases. Dego siid-ol'muk oi'nen, de jak'ken, atte stallo læ Budulawrain nagadam, ja de ballanen, go oi'nek boattimen ruk'ses čowlain. De hæt'tu čuor'vot almas æi ballat, ja de manai sii'di ja li nakkam vuos'te-čuoʒ'ʒoines.

(Jon Kvernmo 1883, Ibestad.)

2.

Bude-Law'ra læi vieʒ'ʒamen nubbe siitan alto; de lai'di, de gulla, go hui'ka manjen stallo, ja lai'di vas ovta gaska. De hui'ka nu siiton,

sa fra til sine hjemmefolk at han skulde møtes med en stallo, og når han slapp renen og den kom hjem, skulde hjemmefolkene vite at han hadde møtt stallo. Han leier renen nedover en fjellnase; da plystrer stallo bak ham. Budulavra kom midt på fjellsletten; da plystrer stallo rett utfor ham. Budulavra slipper da renen og binder tømmen om sig. Da han kommer til Bolnobotn, går han over en elv. Da kommer stallo imot ham, og de talte om hvordan de skulde begynne, med fangtak eller med eggjern. Da foreslår Budulavra at de skal begynne å prøve med fangtak. De tok da fangtak, og stallo hadde i de tre årene fått en kjerring, og mens de fangtakes, Budulavra og stallo, lurer hun sig til og skal hjelpe stallo. Hun prøvde å komme attom Budulavra og vil ta fatt i foten hans. Han ser det, og hun er så nær at han når å sparke henne ihjel. Så fangtakes de og Budulavra vinner. Da spør stallo hvad han skal drepe ham med. Stallo vil gi ham sin egen sølvkniv å drepe ham med. Budulavra vil ikke ha den; han har selv en rusten kniv å drepe ham med. Så stakk han stallo, og da han var ferdig med å stikke ham, kastet han (kroppen) bort. Da levner stallo op og utfordrer ham igjen til fangtak. De begynte igjen å fangtakes, og Budulavra strever lenge. Til sist rår han med stallo og stakk ham; han skar hvert lem for sig og tredde dem op på vidjer. Det var et vatn der og han kastet hvert stykke for sig omkring i vatnet. Vatnet er ennu rødt. Stallo hadde en rød kjole som han hadde tatt av sig, da han begynte å ta tak. Budulavra gikk til det stedet hvor de hadde tatt tak, og bandt den røde kjolen på sig og gikk til fots hjem til sin renheim. Da hjemmefolkene så ham, trodde de at stallo hadde rådd med Budulavra, og de blev redde, da de så ham komme i den røde kjolen. Da måtte han rope, forat de ikke skulde være redde, og så gikk han hjem og hadde rådd med sin motstander.

2.

Budulavra hentet en simle fra en annen heim; han leide den; da hører han at en stallo roper bak ham, og han leide den igjen

ja manna hain ja lai'di. De hui'ka vas nubbe siton. Lai'di vastek ja manna. De hui'ki owtan; de boatta lusa. Na, de gawnadæbak. De daddja stallo: „Čana altot gidda!“ De vag'galastigak. Go da vag'gadæbak, de gurot stallo Budelawra buolvait nala, muttọ i vuollai oaʒʒo, bæssa bajas. Muttọ de botki stallo Budelawra ave gas'kat; de bonjai stallo bessudaga (soagačan) avven; de gesi birra ave vastek. Go li ræi'da, de vag'galastiga vastek. De nagai Budelaw'ra staloin. De galkai row'dadet niipin. Daddja stallo: „Ale eʒat ruos'ta-dag'garin row'dat! Munne læ sil'banii'be; dɛina row'dadak.“ Muttọ Budelaw'ra liika row'dadi eʒas niipin. De lud'di čoaive ja bijai gærki sisa ja gurasti viel'ma sisa. De vak'ti jamdirta; de bodi stallo viel'man bajas; de dak saddaiga vag'gai vastek. De nagai vas Budelaw'ra. Go dat nagai, de dat vastek row'dadi ja de čuoppadi bek'ken bek'ken ja gurodi viel'ma sisa duokko deke juokke gan'ti. De dat vak'ti vas ovta jamdirta. Dego læi vak'tim jamdirta, de bodi stallo vastek. Bekkek leddje ovtas mannam; de li varrostuvvam. Na, de dat bodi bajas viel'man. Dego dat bodi, de vas vag'galastigak; vag'gideika staloin Budelaw'ra; mɛn de læi nu gew'ra; il'la de nagai. De goddi ja čuoppadi vasten bek'kėn bek'kėn ja giemardi bessudagaide ja gurodi dɛit viel'ma sisa vastek. Go li dal gær'gam, de vak'ti vas jamdirta oai'net, boattago; mɛn i boattam sat. De valti altos; de manai altoines.

(Jon Andersen 1921, Ibestad.)

180.

De li spainas čuoi'game mecci miel'de, ja dat ani ovta rakke, ja de gawnai ovta goattebæli. De manai dokkọ ja dagai dola. De lei dobbe battebælik, bas'tebælik, gieb'mebælik ja kum'mabælik, nii'belakkik, kruv'volakkik, pan'njabælik, ja dat leddje bælik gait din.[1] De

[1] Stalloene hadde ødelagt alt der.

et stykke. Da roper det ved siden av ham; han går fremdeles og leier renen. Da roper det igjen på hans andre side. Han leier atter renen og går. Da ropte det foran ham og kommer hen til ham. Nå, så treffes de. Stallo sier: „Bind simlen din fast!“ Så begynte de å ta tak. Som de tar tak, kaster stallo Budulavra på kne, men får ham ikke under sig; han slipper op. Men så slet stallo Budulavras belte av; da vred stallo en vidje (liten bjerk) til belte; så tok Budulavra igjen beltet om sig. Da han var ferdig, tok de igjen tak. Da rådde Budulavra med stallo. Så skulde han stikke ham med kniven. Stallo sier: „Stikk ikke med din egen rustne kniv! Jeg har en sølvkniv; stikk med den!“ Men Budulavra stakk allikevel med sin egen kniv. Han sprettet op maven, la en sten inni og kastet stallo i elvestilla. Så holdt han vakt et døgn; da kom stallo op av elvestilla, og de begynte igjen å ta tak. Budulavra vant igjen. Da han vant, stakk han igjen (stallo), skar ham op stykke for stykke og kastet stykkene i elvestilla hit og dit til alle kanter. Han holdt atter vakt et døgn. Da han hadde holdt vakt et døgn, kom stallo igjen. Stykkene var gått sammen; han var blitt frisk. Nå, så kom han op av elvestilla. Da han kom, tok de atter tak; Budulavra og stallo tok tak; men han var så sterk; med nød og neppe rådde Budulavra med ham. Så drepte han ham og skar ham atter op stykke for stykke, tredde dem på vidjebånd og kastet dem igjen i elvestilla. Da han nu var ferdig, holdt han igjen vakt et døgn for å se om han kom; men han kom ikke mer. Så tok han simlen sin og gikk med den.

180. EN LAPP HEVNER SIN BRORS DØD PÅ STALLO.

Det var en dreng som gikk på ski i skogene, og han hadde en rakke (hund); så traff han på en halv gamme. Han gikk inn og gjorde op ild. Der var halve gryter, halve skjeer, halve kjeler og halve kummer, halve kniver, halve gruer, halve panner, og det var halvt alt sammen. Han gjorde op ild for sig og begynte å tørke

dagai dola allahis ja riemai goi'kadallak ieʒas, nuolai su gabmagidis ja gesi suinit ere his'te, ja de gesi galsohidis ni ja goi'kadalai danne. De bijai rakkes olgus goatteduvta nala. De son celadi vuostaʒen. Spainas ruottasti olgus gæč'čak. De cik'cesti son rakke njalmi, dajai: „Don gelistak; ik galga har'jehik gelastallak.“ De manai goattai fas goi'kadik ieʒas fasgen. De li oanehaʒʒa dobbe, de celadi fasten garrasæbbuk; de ruottasti olgus fasgen gæč'čak. De daddja: „Har'jehak gelistik,“ de cik'cesti njalmi fasten. De manai fasten goattai ja de goi'kadalai ɛin; de oaʒʒui goikisin ieʒas. De riemai bibmustallak; de celadi garrasik; de ruottasti olgus. De oai'na gol'ma stalo go buottek. De duop'pi sabehidis ja de čuoi'gali ras'ta skaw'dolan jawri. Dak vul'ge mannjai sæmme luodda. De gač'či jaw'rai. De maccai spainas dokkǫ ja časki suobbin oai'vai, ja de jærai: „Dongo læk sun viellja god'dan? Dal galgak don balka oaʒ'ʒok.“ De sardnui, att læ. Dak leddje golmas. De vuostaʒa časki bællejamas. De jærai: „Gos anak don uobmudaga?“ De sardnui: Ovta vaggin; dobbe læ ak'ta bæna sus, middja læ læŋkuin; dan galgak luovos luoi'tik, ow'dalgo valdak.“ Gait dinain jærai sæmme laddje; juokkehaš sardnui ovta laddje. Dego buođi jawri lusa, de časki vuostaʒa, goddi nubbe ja goddi vela goalmadani, ja dajai: „Gal'gabett dal balka oaʒ'ʒot dan owdan, go lettek sun viellja god'dan.“ De manai mæc'cai das'tǫ ja baʒi da bædnaga, ow'dalgo valdi da ruđa, ja de lei rutta nu mađohæmik dobbe, ja de valdi dan ruđa gait din, mait nagadi juo guod'dik. I obba væddjange ænok val'dik, ja de manai ruok'tot das'tǫ ja šaddai boantan ovta manon.

(Hans Larsen 1889, Balsfjord.)

181. GUOK'TE NEITA MAK IT'TUHALAIGAN.

De leddje guok'te neita, makka jamaiga ækkedis, ja de ik'ko de bodi stallo. De jærai stallo: „Goggǫ so boatta goattai?“ De daddje eččasak: „Boade uk'saraiki!“ De bodi; de ver'tije čowka cak'kehit goattai ja gar'voden eriden. De dajai da nub'be nei'da att: „So læ

sig; han tok komagene sine av og trakk sennegresset ut av dem, og så trakk han bellingene av og tørket dem der. Rakken sin satte han utenfor på gammetomten. Da gjødde den første gang. Drengen løp ut for å se efter. Han klep rakken i munnen og sa: „Du lyver; du skal ikke venne dig til å lyve.“ Han gikk inn i gammen igjen for å tørke sig igjen. Han var der en stund; da gjødde rakken igjen sterkere; han løp igjen ut for å se. Han sier: „Du venner dig til å lyve,“ og han klep den igjen i munnen. Han gikk atter inn i gammen og tørket sig fremdeles; han blev tørr. Så begynte han å holde måltid; da gjødde den sterkt; han løp ut. Da ser han at tre stalloer kommer. Han grep skiene sine og skidde avsted over et vatn med kravis. De kom efter i samme spor. Så falt de i vatnet. Drengen vendte tilbake dit og slo en med staven i hodet og spurte: „Har du drept bror min? Nu skal du få lønn.“ Han sa at han hadde gjort det. De var tre. Den første slo han halvdød. Han spurte: „Hvor har du gods?“ Han sa: „I en dal; der har jeg en hund som er lenket; du skal slippe den løs, før du tar det.“ Han spurte dem alle om det samme; alle sa det samme. Han slo den første, da han kom op på iskanten, og han drepte den andre og drepte også den tredje og sa: „Nu skal I få lønn for at I har drept bror min.“ Siden gikk han til skogs og skjøt hunden før han tok pengene, og der var så overlag med penger der, og han tok alle pengene, det han orket å bære. Han orket slett ikke å ta mere, og så gikk han hjem og blev rik med en gang.

181. TO PIKER SOM KOM UT FOR SKRØMT.

Det var to piker som støiet om kvelden, og om natten så kom stallo. Han spurte: „Hvor kommer jeg inn i gammen?“ Da sa de andre: „Kom gjennem døren!“ Han kom; da måtte de tende lys i gammen, og de klædde sig på. Den ene piken sa: „Jeg skal gå ut

olkus biepmo vieǯǯačit amas ol'mui.“ Daddja dat nuorap oab'ba: „Rakkis oab'ba, valte su miel'de!“ ja de manai miel'de. Stallo čok'kaha ak'tọ goadin, ja de li ol'goli boattam vuoddjem-hær'gi; de čok'kedeika gerres sisa ja de vujiga dan ija bænagullam duokkai. Dego bodiga dokkọ, de mui'taleika, gok'te li gævvam. De basse dak ol'muk lieg'ga čaʒin muodo. De bodi stallo goattai ik'ko; doarridam dat li. De manai giedain juokke ol'mu muodo baddjel; i gaw'nam muodo gal'masa gænnek. De vaʒ'ʒai olkus ja de dajai: „Gii'te dal, go nu gavvilak læiti!“

(Sunna Olsdatter 1883, Lenvik.)

182.

1.

De lei ok'ta sii'da, mas leggje guok'te goađi. Nubbi goađis lei boares ak'ko ja boares ad'dja. Sud'nus lei ok'ta bardnaš. Nubbi goađis leggje ollo manat ja bii'ga. De vuod'djaje goađi æigadat juow'labaside Guow'dageidnui. De šad'de juow'labasit, ja manat lavije alo stoakkat ja viekkat bielloiguin. Nubbi goađi bardnaš maid viggai dokku; muttu boares ak'ko i luoi'tan. Dat logahi girji, ris'si nubbi gieđas. Dat nubbi goađi manat vildaske bærehaga; bii'ga manai boc'cuide. De dat giettade ovta mana ja njuvve ja ieǯa lokket: si læt nies'teboc'cu njuovvan. De bođi bii'ga goađe lusa; manat dop'pije dan njuv'vun mana čolid ja dol'vu goattai ja bal'kiste biiga as'kai. Bii'ga suor'gani hir'bmadit. De manai bii'ga boares akko goađis. Ak'ko nævvoi biiga: gal'ge unnimusa biddjat giisa sisa ja de sog'gai. Bii'ga i duos'tan šat goađis orrot.

De oidne manat, go manno bođi smak'komuora ala; de šaddai stallon ja goddaši visut daid manaid. De manai bii'ga boares akko goattai, jærai, movt son dal galgai. Ak'ko vas'tidi: „Dal galgat mannat ja val'dit buoremus vuojana ja vuod'djat mar'kani.“ De vieǯǯai bii'ga vuojana; de bođi goađe lusa, manai boares akko goattai. Boares

og hente mat til den fremmede mannen." Den yngre søster sier: „Kjære søster, ta mig med!" og så gikk hun med. Stallo sitter alene i gammen, og en kjøreren var kommet utenfor; de satte sig i pulken og kjørte den natt en mil. Da de kom dit, fortalte de hvordan det var gått. Folkene vasket ansiktet deres med varmt vann. Så kom stallo om natten inn i gammen; han hadde satt efter dem. Han gikk med hånden over hvert menneskes ansikt; han fant ikke hos noen ansiktet koldt. Så gikk han ut og sa: „Takk nu til, at I var så listige!"

182. STALLO LIKER IKKE AT BARNA STØIER I JULEN ELLER PÅ HELLIGDAGENE.

1.

Der var en heim med to telt. I det ene teltet var der en gammel kone og en gammel kall. De hadde en liten gutt. I det andre teltet var der mange barn og en tjenestepike. Foreldrene i det teltet kjørte til julehelgen til Kautokeino. Så kom julehelgen, og barna pleide alltid å ståke og løpe med bjeller. Veslegutten i det andre teltet vilde også dit; men den gamle kona slapp ham ikke avsted. Hun lot ham lese i bok, med riset i den ene hånd. Barna i det andre teltet blev aldeles ville; tjenestepiken gikk til renene. Så stakk de et barn og slaktet det, og selv sa de: vi har slaktet slakteren. Så kom piken til teltet; barna tok tarmene til det slaktede barn, bragte dem til teltet og kastet dem i fanget til piken. Hun blev forferdelig redd. Så gikk hun til den gamle konas telt. Gamla rådet henne til, at hun skulde legge det minste barnet i kløvbommen og så legge den ved veggen. Piken torde ikke mere være i teltet.

Da så barna at månen kom ned på huggestabben; så blev den til stallo og drepte alle barna. Da gikk piken til den gamle konas telt og spurte hvordan hun nu skulde bære sig ad. Gamla svarte: „Nu skal du gå og ta den beste kjørerenen og kjøre til kirkestedet."

ak'ko nævvoi: „Dal galgat mannat ja guow'lalit uk'sagaskas, ja jus stallo jærra, maid siđat, de siđa dollaraddi.“ De manai bii'ga uk'sagas'ki, oini go stallo lei biddjan manaid oivid birra arrama bas'sut. De jærai stallo biigas: „Maid siđat?“ Bii'ga siđai dollaraddi; stallo addi. De manai bii'ga ja suoladi unnimus mana čađat goađi olgus ja skubmuha ja njalfatta (loawdahælmi vuoli rot'ti). De manai boares akko goattai. Boares ak'ko nævvoi: „Galgat biddjat skubmuha ja njalfatta hui luovos, ja dego vuod'djat, galgat vuoddjit njago muora vuoli.“ De bii'ga vuod'djai ja oaidna: njago muora al'de lei manno. Stallo lei mannan mano hamis čok'kat muora ala, ja go bii'ga vuji vuoli, de dop'pi stallo, ja dat njalfat'ta ja skubmut čuovoiga stalo gieđa. Niei'da bođi mar'kani, mui'tali æigadida, movt siidas lei gævvan. Soai æba jakkan algos; muttu manjemus goit jakkiga. Go bii'ga li mui'talan visut, de jami ieš, ja vuojan luod'dani guow'dat ja šaddai stuora gæđ'gin.

De vuod'djaiga æigadat ja manaiga sii'di. Stallo goddi daggaviđe go bođiga. De boares ak'ko sir'dai, ja nubbi goađi ællo šaddai visut gæđ'gin; duššе boares akko ællo vulgi.

Durkihan-varis læt stuora gæđgit, mat læt dego guok'te goađi, ja smavva gæđgit, mat læt dego boc'cut, mat livvadit macco oivid. Dat læt sikke vil'ges gæđ'git ja čap'pes gæđgit.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

2.

Manat stokke ja rieibmodeggje juokke laggje, ja de ribme boc'cu-stallat. De čow'de bielloid eret boc'cuin ja ribme dɛigun viegadit, ja de val'de mana nies'teboaʒon ja giettadeggje. Manna doaivoi algos: læi'ka sis læ. Liini biggje čalmih nala dam mannai ja de giettadeggje; de dat jami. De si njuovvagotte dan, čolid val'de ja vara, dol'vu goattai ja daggje bii'gai: si læt val'dan nies'teboc'cu. Bii'ga riemai čolid raddjat. Go li raddjame dɛid čolid, de buk'te jul'gid ja oaivi

Piken hentet en kjøreren; hun kom til teltet og gikk til den gamle konas telt. Den gamle kona rådet henne: „Nu skal du gå og kike i døråpningen, og hvis stallo spør hvad du vil, så be om en ildbrand.“ Piken gikk da til døråpningen og så at stallo hadde lagt barnas hoder om åren for å stekes. Da spurte stallo piken: „Hvad vil du?“ Piken bad om en ildbrand; stallo gav henne en. Så gikk piken og stjal det minste barnet ut gjennem teltet og ytterhue og reisehette (hun trakk det ut under kanten av teltduken). Så gikk hun til den gamle konas telt. Den gamle kona rådet henne: „Du skal ta ytterhuen og reisehetten ganske løst på, og når du kjører avsted, skal du kjøre under et krumbøiet tre.“ Piken kjørte avsted og så at månen satt på et krumbøiet tre. Stallo hadde i månens skikkelse gått og satt sig på treet, og da piken kjørte under det, grep han til, og reisehetten og ytterhuen fikk han i hånden. Piken kom til kirkestedet og fortalte foreldrene hvordan det var gått hjemme. De trodde det først ikke; men tilsist trodde de det dog. Da piken hadde fortalt altsammen, døde hun selv, og kjørerenen sprakk og blev til en stor sten.

Så kjørte foreldrene avsted og reiste hjem. Stallo drepte dem straks de kom. Så flyttet den gamle kona, og det andre teltets rener blev alle til sten; bare den gamle konas rener drog avsted.

På Durkihanfjellet er der store stener, som ser ut som to telt, og små stener som ser ut som rener der ligger og hviler med hodet bakover. Det er både hvite stener og sorte stener.

2.

Barna ståket og støiet på alle måter, og så begynte de å leke ren. De løste bjellene av renene og begynte å løpe om med dem, og så tok de et barn til slakteren og stakk det. Barnet trodde først at det var deres spøk. De la et tørklæ over øinene på barnet og så stakk de det; så døde det. De begynte da å slakte det; de tok tarmene og blodet, bragte det inn i teltet og sa til tjenestepiken, at de hadde tatt en slakteren. Piken tok til å rense tarmene. Mens hun

goattai. De bii'ga gal suor'gani ja oini, maid dat læt bar'gan. De bii'ga hutkai, atte læ buoremus vuol'git Guow'dageidnui æigadid vieǯ'-ǯat. Guow'dageidnui leggje mannan juow'labaside dat æigadat. De bii'ga valdi stainaha vuojanin ja njalfatta bijai oai'vai. Gal bii'ga oini, atte manno bođi smak'komuora ala, ja bii'ga ar'vidi, atte si læt it'tuhallan. De vuod'djai sabehi nal'de.

Æi manat daddjadan ballat; malisbatti duol'da. De bođi manno suomuora ala; manat lokke: haw'ski læ, go čuow'gad læ goatti; si oidnet gok'kėt (mallasa). De luoi'tadi manno goattai; de šaddai stallon; de riemai borrat dεid. Gawnai duorgaih sis'te ovta. Go li dam borrame, de gulai giisas vel ovta mana, mi hoakka: „Oabba guom-oavvi mieg'ga“ (d. e. oai'vi smier'ga); lei uccagielagaš vel. De stallo viggai gii'sai; mu i dat bæssan dokku, go i gawdnan čoaw'daga. De dat bosoi gunaid čoawdaraigi gii'sai, ja de jami dat manna.

Go bii'ga li ruottahæme njago soagi vuole, de stallo lei čok'kame njago soagis, dop'pi njalfatta. Bii'ga manai, ja stallo baǯi. Bii'ga ruottahi lakka Guow'dagæino; de luod'dani stainat gas'ko Guow'dagæin-joga. Das læ vel dalai stuora gæđ'gi. Bii'ga manai ieš Guow'da-geidnui ja mui'tali isidi ja æmidi, movt læ gævvan. Muh æba soai jak'kan; de vulgiga sii'di. Go ol'liga goađi lusa, de manaiga goattai. Go isit ol'li uk'sagas'ki, stallo li goađis malistæme; dop'pi isida skaw'-čai ja raw'gi ere. De æmit bođi; dat dop'pi čiǯǯi, raw'gi eret. Stallo borai daid.

Boares akkos lei bar'dni, njæl'lje nubbe lok jakkasaš bar'dni. De vieǯǯai dam bardnis ja bædnagis ieǯas goattai, čanai gidda ja bard'nai addi abbesa ja siđai stāvėt; muh i son mat'tan vel væhage stavėt. De bođi stallo ja siđai sir'dat eret dam baikis. Dat manaiga.

(Anders Eira 1925, Kautokeino.)

3.

Ak'ti leddje manak ak'tọ siidan ja de jabmen gæǯo bæivi. Go de ækket šaddai, de ilmestuvven. De šad'den gær'gin muttin uŋgak, ja de botten vanhemak sii'di, ja de gaw'nen manaidasak gal'lon. De

gjorde dette, bragte de føttene og hodet inn i teltet. Da blev piken forferdet og så hvad de hadde gjort. Da fant piken på at det var det beste å reise til Kautokeino og hente foreldrene. Hun tok en gjeldsimle til kjøreren, og reisehetten satte hun på hodet. Hun så nok at månen dalte ned på huggestabben, og hun skjønte at de var kommet ut for skrømt. Så kjørte hun avsted på ski.

Barna hadde ikke vett til å være redde; matgryten kokte. Da kom månen ned på røikåsen; barna sa: „Det er hyggelig at teltet er lyst; vi ser å passe maten.“ Så senket månen sig ned i teltet; så blev den til stallo; så tok han til å ete dem. Han fant et barn i rislaget på gulvet. Mens han åt det, hørte han enda et barn i en kløvbomme som gjentok: „Søsters gorhode knasker;“ det talte ennu ikke rent. Stallo vilde da inn i kløvbommen; men han kom ikke dit, da han ikke fant nøklen. Så blåste han aske gjennem nøkkelhullet inn i kløvbommen, og barnet døde.

Da piken kjørte under en krumbøiet bjerk, satt stallo i bjerken og grep efter reisehetten hennes. Piken reiste, og stallo blev igjen. Piken kjørte nær Kautokeino; de sprakk gjeldsimlen midt på Kautokeino-elven. Der er ennu en stor sten. Piken gikk selv til Kautokeino og fortalte sin husbond og matmor hvordan det var gått. Men de trodde det ikke; så reiste de hjem. Da de nådde til teltet, gikk de inn. Da husbonden nådde til døråpningen, satt stallo i teltet og spiste; han grep husbonden i skjegget og rev det av. Så kom husmoren; han grep et bryst og rev det av. Stallo åt dem.

En gammel kone hadde en gutt, en fjorten-årsgammel gutt. Hun hentet gutten og hunden sin til sitt eget telt, bandt dem fast og gav gutten en abc og bad ham stave; men han kunde endnu ikke stave litt engang. Da kom stallo og bad dem flytte bort fra stedet. De reiste.

3.

Engang var barna alene hjemme, og da støiet de hele dagen. Da det så blev kveld, blev de forgjort. Da blev noen unger til sten. Da foreldrene kom hjem, fant de barna sine som store stener. De

manne nubbe sii'di, viǯ'ǯen ovta boares gerregan, att dat galgai manidet stalo ja luđagan manaidasak framma buk'tit. De bođi stallo ja dajai dan, att i son gier'dam, att cui'gegættes manak gal'gen bæssat nuvt jabmat vuostaš bassebæivi. De manai boares gerek birra goađi golma gærdi, ja de šaddai ieš gal'lon, ja de šaddai vanhemak gal'lon ja de gεitin dat ieǯa uŋgak, gække leddjen mel'de jabmamen.
(Malangen 1887.)

4.

Doluš mui'tâlus, mâi min akkok læ mui'tâlâm, âtte jos manak æi sii'vuk oro sodnâbei'vi, mânnek luokkaidi čierâstâllâk, de stallo boatta lawkâin duos'tok luokka vuollai, âtte manak čierâstek dâm lawkâ sisâ, jâ jos vela dâllege æi dæivâ sisâ čierâstek, de ik'ko vieǯ'ǯa oađededdin. Muttu jos manak val'dek jâ girje lokkek sodnâbeivi, de stallo i fuolâ sis. Muttu jos æi jægâdâddâ vanhemidisek, de âlmâke boatta jâ val'da sin. Go di mânnâbettet boc'custâllâk mæc'cai, de i særvâ diddjidi buris, go de mânnâbettet jâ ad'destâllâbettet guowǯâi jâ gumpi, mo dâk râssek. Dâsgo dolen aigi go si læmâš nuorâ, de leggje si it'tuhâllâm jonsok-aigi. Si læ spabbâ cab'mam čâđâ jonsok-bæivi, jâ læ boattan guor'bâ čærbmâk hamis sin lusâ stallo goađi âlâ, jâ nubbe havi fâstân bođi gaicâ hamis goatte-ræppen âlâ jâ vaʒʒi čâđâ iddjâboddâ goađi birrâ, jâ si fer'tijeddje lokkâk bâjil lokkusidisek. Muttu âlmâke si bâlle nu hir'bmâdek. Nuvtgo mâidai doluš bâddje-olbmui lusâ bođi sii'di stallo jâ valdi jâ borâi buok manai. Nuvt mâida diddjidige gævva, jos de rig-gerebettet iddjâ-boddâi.
(Henrik Balto 1890, optegnet i Sørreisa.)

5.

Ak'ta olmai manai juokke bassebæive mæc'cai ja čuolai vuome, muttǫ i val ovtage ar'gabæive, ja son čuoppai čuoǯ'ǯǫ-muorait. Muttǫ dat dappaduvai, atte bodi ak'ta stallo sun lusa, ja stallo valti sun

gikk da til naboheimen og hentet en gammel kjerring, forat hun skulde mane stallo og hans kone til å komme frem med barna deres. Stallo kom da og sa at han tålte ikke at utuktede barn skulde få støie således første helligdag (juledag). Så gikk den gamle kjerring tre ganger rundt om gammen og blev så selv til en stor sten, og så blev foreldrene til store stener og så alle de andre ungene som hadde vært med å støie.

4.

Det er en gammel fortelling som våre bestemødre har fortalt, at hvis barna ikke er snilde om søndagene, men går og renner på ski i bakkene, så kommer stallo med en skreppe for å ta imot dem under bakken, så barna renner inn i skreppen, og hvis de da ikke treffer til å renne inn i den, henter han dem om natten, mens de sover. Men hvis barna tar og leser i bok om søndagene, bryr stallo sig ikke om dem. Men hvis de ikke adlyder sine foreldre, kommer han allikevel og tar dem. Når I går ut i marken for å leke ren, går det eder ikke godt, når I går og hermer efter bjørner og ulver, hvordan de bærer sig ad. For i gamle dager da de var unge, så de skrømt ved jonsoktid. De hadde slått ball hele jonsokdagen, og da kom stallo til dem op på gammen i skikkelse av en renkalv med avsvidde hår, og en annen gang kom han igjen op til ljoren i gammen i skikkelse av en geit og gikk hele natten rundt om gammen, og de måtte lese sine lekser utenat. Men allikevel var de svært redde. — Således kom også stallo hjem til fjell-lapper i gamle dager og åt alle barna. Så går det også eder, hvis I holder støi om nettene.

5.

En mann gikk hver helligdag i skogen og hugg ved, men ikke en eneste hverdag, og han hugg trær på roten. Men det hendte at en stallo kom til ham og tok tak med ham, og de begynte å ta

vag'gai, ja soai alkigak vag'gidet, ja soai vag'gideika hæitegæt'te. Manjačassi de læi stallo gewrap, vaikǫ boad'nje gæč'čali dan manjemus vuoimes bar'gat stalo vuos'ta; muttǫ i son nagadam mεi'degen. Stallo læi gewrap go dat bassebæive-baddjelduol'mo. Nuvt læi rakkadæd'dje val'men ja biddjam raje, att i son sat ænep bassebeivit boattam ovtagen čuoǯ'ǯǫ-muorait čuollat, ja de nuvt hævvani dat bassebeivit-baddjel-duol'mo.

(Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

183.

1.

Bælljehes boad'nje læi boares bar'ne. De val'dui, nuor'tan vieǯǯai baddje-ol'ma neita, man namma læi Git'te. Dat læi dobbe nuor'tan boc'cuides vieǯ'ǯamen. De čur'vuk muttom gerregak: „Boade mu goade bak'te!“ De dajai gallis dan att: „Jus mun eppet oaine, de oai'nebettet rattibællais jabmam.“ De bodi ruomas ja de goddi nu har'madet ælo, att baddje-ol'mak mæs'ta gefune. — De dat bodi dēke. De ani gol'ma barhne, ja de læi dan vuostas barhne namma Vuol'la. De saddai (Vuol'la) boaris ja de skibaiduvai; barhnek mannek: nub'be Saǯ'ǯi (Sāǯǯa-sul'lui), nub'be Ad'diri; goalmat bar'ne, dat li boaʒo-olmus, ja dat oroi dābbe Roabavuonan. De jami dat vuostas gerrek, ja val'dui nubbades, ja gut'ta barhne manjep akkan ani. Dat oroi Jal'geslagon do bælen Barskar-vuomin. De ani njala, gonne biepmo ani: bierkoit ja duvsa, Laber-las'tasen. De suoladi gerrek dan njala. De manai gallis njala gæč'čamen. De gawnai att suoladuvvum læi njalla. De bodi sii'di Barskar-vuobmai, gaǯai gerregen: „Dogus læk njalan læmas val'dime biepmoit?“ De dajai gerrek: „Im mo læ; da læ bar'nat.“ Ja dat læi baddjeriikan Vuolla Jowna dalle. De boatta baddjen vulus, ja dat læi jur ruot'tabæive jowlait owtan; bodi da Hæl'ljari dāsa, ja dego jow'labæi've saddai, de manai Barskar-vuobmai, gonne ač'če læi. Dego bodi sii'di, de valti gallis soabbe ja galkai čas'kit barhnis. De dajai bar'ne dan att: „Do galkak oai'nit, gutte

tak og tok tak ustanselig. Tilsist var stallo sterkere, skjønt mannen prøvde sine siste krefter mot stallo; men han formådde ikke noe. Stallo var sterkere enn den helligdagsbryteren. Således hadde skaperen innrettet det og satt en grense, at han ikke mere kom til å felle noe tre på roten, og således omkom den helligdagsbryteren.

183. JON OLSEN.

1.

Den øreløse mannen var en gammel ungkar. Så giftet han sig; han hentet i øst en fjell-lapps datter som het Gitte. Han var der øst og hentet renene sine. Da roper noen kjerringer: „Kom innom mitt telt!" Kallen sa: „Hvis I ikke ser mig, ser I døde attmed veien." Så kom ulven og drepte rener så svært at fjell-lappene næsten blev fattige. Så kom han hit. Han hadde tre sønner, og den første sønnen het Ola. Han blev gammel og syk; sønnene drar, den ene til Senja, den andre til Andorga; den tredje sønnen var renlapp, og han bodde her i Grovfjorden. Så døde den første kjerringa, og han giftet sig for annen gang og hadde seks sønner med den siste kona. Han bodde på Jalgeslakko på hin side i Balteskarskogen. Han hadde et stabbur, hvor han hadde mat: kjøtt og avdrått, i Labergholtet. Så stjal kjerringa i stabburet. Kallen gikk for å se til stabburet. Han fant at det var stjålet der. Han kom hjem til Balteskarskogen og spurte kjerringa: „Har du vært i stabburet og tatt mat?" Hun sa: „Nei; det er sønnen din." Og Jon Olsen var da i Kvænland. Han kommer ned fra fjellet, og det var julekveldsdagen; han kom hit til Hellaren, og da juledagen kom, gikk han til Balteskarskogen hvor faren var. Da han kom hjem, tok kallen en stokk og vilde slå sønnen. Da sa denne: „Du skal se hvem som er tyven, før sneen smelter." Da blev sted-

suola læ, ow'dalgo dat muotta sud'da.“ De æd'nebælli galnai nubbe bæli visu visut; i ac̆'c̆e duos'tam jiednadet i ovtak; oroi jɛs'ka.

De val'dui Vuolla Jowna læskain Siellagen. Nuorra læs'ka læi ige adnam manait ige oʒ̆'ʒ̆um Vuolla Jowna manait dɛina, bære ælo ja silpa; dat læi boantas læs'ka. De jami dat, eli bære jage. De saddai Vuolla Jowna læs'kan; de dat oroi læs'kan; dan ælo ani visu visut, mɛit dat læs'ka ani, ja silpa. Dan ælos doalvoi juokke c̆ɛvc̆a bajas baddjerii'ki dal'vai ja gidan vas vieʒ̆ʒ̆ai. De oini baddje-ol'ma neita baddjen dobbe ja val'dui dɛina; æi arpulaʒ̆ʒ̆ak oʒ̆'ʒ̆um æi ovtak dan ælon, Siellagen. De dat orrogodi baddjeriikan es dalvit, ja go manait oaʒ̆ʒ̆oi, de ris'tadi C̄ok'kiras gir'kon visu visut; ani njæl'le barhni ja guok'te neita. Dat læi val juk'ki ja ben'na-vuoc̆'c̆i; gesit oroi dābbe Norjan; Rebevaggin dat oroi ja ani njala Rebesul'lun, bieb'monjala. Go gidan bodi, de ani biepmo dan njalan. De læi van'ca Rebejawrin ja guolasti Rebejawri.

De læi vuop'pa sut'tam baddjen; sad'di vænska merri ja lobidi att: „Galkak mu neita oaʒ̆'ʒ̆ot, jus da bæivin oaʒ̆ʒ̆ok erede.“ De bodi væn'ska Nor'ji. Ani boares gallis vanca ja ruw'kui virhmit jawrin. De læi vække oai'nan, att væn'ska olkobælt siita orrǫ. De oini væn'ska att gallis vaʒʒi vuollen jawri lut'te; de læi gæssime virhmit ak'ti idedes; de oai'na go rissek lik'ke jokkanjar'ga-gæʒ̆en; de ar'vedi atte de læ dat olmai. Mutto de sugai nuortas bællai joga; vielmis dat læi. Oanit de bodi væns'ka; de sidai vaggi. De nagadi boares gallain vuollai. Go galkai god'det, de dajai gallis: „Ik do dal hain! Mon læm vur'kim silpait mæc'cai, mɛit gerrek i diede gosa mon læm vur'kim.“ De soabaigak att luoi'tet luvas, ja nubbe bæive de galkaigak gawnadet nubbe bæl jawre; sarhnoi: „Mon boadam suga,“ ja de væn'ska manai nubbe bællai jawre, ja gallis manai ruok'tot lowtagoattai. De ani sil'babaste, mas'te læi jor'ba luodda naddagæʒ̆en; fii'li da luvas ja lɛd'di dɛina bisso; doaivoi dan atte laddjo-luodda i dæiva, muttǫ sil'ba-luodda dat manna njuol'ga.

Nubbe bæive de manai gadde nubbe bællai jawre. De oini ai'ga, gonne læi væns'ka; dat ani ruk'ses bik'tasit; dievan c̆uoʒ̆ʒ̆oi ja vurti. De dat njagai lakka, de vuʒ̆i, ja dokkǫ dat raboi dan. (Nuvt dak

mora aldeles lam på den ene siden; faren torde ikke si noe; han var taus.

Jon Olsen giftet sig med en enke fra Salangen. Hun var en ung enke og hadde ikke barn, og han fikk ikke barn med henne, bare rener og sølv; det var en rik enke. Så døde hun; hun levde bare et år. Da blev Jon Olsen enkemann og vedblev å være enkemann; han hadde hele den hjord som enken hadde, og sølv. Hjorden førte han hver høst op til Kvænland for vinteren, og om våren hentet han den igjen. Han så en fjell-lapps datter der oppe og giftet sig med henne; arvingene i Salangen fikk ikke noe av hjorden. Han begynte da selv å opholde sig i Kvænland om vinteren, og da han fikk barn, lot han dem alle døpe i Jukkasjärvi kirke; han hadde fire sønner og to døtre. Han var en drikker og bjørneskytter. Om sommeren opholdt han sig her i Norge; han bodde i Revdalen og hadde stabbur på Revholmen, et matstabbur. Når han kom om våren, hadde han mat i stabburet. Der var båt i Revvatnet og han fisket der.

Svigerfaren hans i Kvænland var blitt sint; han sendte en kvæn til sjøen og lovte: „Du skal få datter mi, hvis du får tatt ham av dage.“ Kvænen kom til Norge. Den gamle kallen hadde båt og brukte garn i vatnet. Folkene hans hadde sett at kvænen holdt sig utenfor heimen. Kvænen så at kallen gikk ned til vatnet. En morgen trakk han garnene; da ser han at riset rører sig på elvenesodden; han skjønte at det var den mannen. Men så rodde han til nordsiden av elven; der var elven dyp. Om litt kom kvænen; han vilde ta tak. Han rådde med kallen og fikk ham under sig. Da han skulde drepe ham, sa kallen: „Gjør det ikke enda! Jeg har gjemt sølv i skogen, og kjerringa vet ikke hvor jeg har gjemt det.“ Så blev de enige om at han skulde slippe løs, og næste dag skulde de treffes på den andre siden av vatnet. Kallen sa: „Jeg kommer roende.“ Kvænen gikk til den andre siden av vatnet, og kallen gikk hjem til teltet. Han hadde en sølvskje med en rund kule i enden av skaftet; den filte han løs og ladde børsen med den; han mente at blykule treffer ikke; men sølvkule går bent.

suk'cenek min boares ačček.) Valti bære bik'tasit ere, ruk'ses čowla eride. I ak'tage dieđe, gosa dagai. De dat oaǯǯoi rafe. Ani sil'baguvse, unna vii'ne-guvsača, mɛit læi vuop'pa ven'ski ad'dam, mɛina čaǯe galkai jukkat. Dego Vuolla Jowna jodi bajas baddjerii'ki, de dat skeŋ'ki vii'ne vuop'pasis dɛina guvsin, ja vuop'pa doktai guvse. De dajai dan att: „Da madi olmai don leddjik, att oǯ'ǯuk guvse. De jɛrne ane da guvse!"

(Jon Andersen 1921, Ibestad.)

2.

Son læi val'dum ovtain boares læskain baddjeriikan. Læs'ka læi nuvt boanta, att son ani ovta viego silpa ja golle, gop'paran, masegan, boc'cuit, buvit ja vel ain ænebu. De jami dat boantas nis-olmus, mannjelgo val'dum læi Jownain, ja son val'du vastek mannjel ovtain nuorra neitain, ja nei'da læi vit'ta jage nubbe lokkai; son læi devasmæt'tom huodnahan doallat, dɛinago son læi nuvt nuorra, bære manna, ige dan boares boatnjen læm, vaikọ læi gæč'čalam juo adnėt ow'dal akka, i læm sus likka ger'debasvuotta, dɛinago son i nakkam nuorravuodainės dæw'dėt dan bæivalas huonas-doallamusa gai'badusait. De alki son cab'megoattėt dan nuorra akkas. De oaǯǯoi dan nuorra akka ač'če gullat, att sun vivva læ nuvt garras sad'dam sun neita vuos'ta. De saddai son stuora vaššai vivvasės, dɛinago son raŋ'gasi akkas; de valti vuop'pa ja osti ovta noaites vænska, atte dat galkai god'dėt sun, dɛinago dat læi nuvt baha. De addi vuop'pa dan ven'ski ovta sil'ba- ja gol'le-duk'kadan, mas'te læi sun ieǯas namma ja guol'ga-mær'ka nal'de. Dat sun vivva læi jottam baddjeriikan erit mærrariiki, ja son oroi dalvit ja gesit mærrariikan boc'cuidesgum; muttọ sun vuop'pa oroi baddjeriikan, ja dobbe osti son vænska ja bijai mærrariiki viva goddačet.

Dan aike jagen læi gidda; i læm vel muotta sud'dam æige jawrit jienjak sal'gam; muttọ muttim halemus devva-čorok leddje juo bew'-

Næste dag gikk han til lands til den andre siden av vatnet. Han så snart hvor kvænen var; han hadde røde klær og stod på en haug og ventet. Kallen lurte sig nær ham og skjøt og grov ham ned der. (Således forteller våre gamle fedre.) Han tok bare klærne, den røde kjolen. Ingen vet hvor han gjorde av ham. Så fikk han fred. Han hadde en sølvkoks, en liten brennevinskoks, som svigerfaren hadde gitt kvænen til å drikke vann av. Da Jon Olsen flyttet op til Kvænland, skjenket han sin svigerfar brennevin i koksen, og svigerfaren kjente den igjen. Da sa han: „Såpass kar var du at du fikk koksen. Behold den da gjerne!“

2.

Han var gift med en gammel enke i Kvænland. Enken var så rik at hun hadde en våg sølv og gull, kobber, messing, rener, bufe og enda mere. Så døde den rike kvinnen efterat hun var blitt gift med Jon, og han giftet sig siden igjen med en ung pike, og piken var femten år; hun var ikke helt dyktig til å holde hus, fordi hun var så ung, bare barnet, og den gamle mannen hadde, skjønt han alt før hadde prøvet å ta kone, allikevel ikke tålmodighet, fordi hun på grunn av sin ungdom ikke kunde opfylle den daglige husholdnings krav. Så begynte han å slå sin unge kone. Da fikk hennes far høre at hans svigersønn var blitt så hård mot hans datter. Han blev meget hatsk på ham, fordi han tuktet sin kone; han kjøpte da en kvæn som var noaide, til at han skulde drepe ham, siden han var så slem. Svigerfaren gav kvænen et beger av sølv og gull med sitt eget navn og hårmerke. Hans svigersønn var flyttet fra Kvænland til havriket (Norge), og han opholdt sig der vinter og sommer med sine ren; men svigerfaren bodde i Kvænland, og der kjøpte han kvænen og sendte ham til havriket for å drepe svigersønnen.

På den tid av året var det vår; sneen var enda ikke smeltet og isen på innsjøene ikke gått op; men noen av de høieste bakkerygger var alt snebare. Så kommer den utsendte kvænen til havriket, og

lan. De boatta dat sad'deduvvum væn'ska mærrariiki ja de boatta Jowna siita olkusbællai ja vaʒ'ʒa olkusbæle ja birra sun siita. Muttǫ Jownan læi ak'ta oab'ba, gutte doktai ja ipmirdi dan vænska mokke; muttǫ i sun vel'lja ipmirdam. De daddja oab'ba viel'ljases: „Don galkak ieǯat varodet; dat læ boattam dun god'dim ditti mærrarii'ki, ja don galkak val'dit bisso meltat, go meccide vuolkak, ja don galkak lεi'ket bissoset luoda silpan, mεina galkak vuoččėt dan vænska.“ Muttǫ væn'ska vaʒʒi gieǯa bæive sun orohaga birra. De vulki Jowna njallases, ja sun njalla læi jaw're-sul'lu nal'de. De vulki son njalas lusa vieǯǯačet boc'cumelke ja vuostait allases mæc'ce-nes'tin. De gawnadæba soai vuostas gærte dεina vænskain ja de hoaladæba ovtas, ja son ani lapčen ave. Muttǫ væn'ska ani ave ruk'ses lad'dėn, ja sun aven leddje gol'le-malljek. De littoigak soai aike, soames bæive mannjel gawnadet ovtas muttom dievvai, gonne læi bew'la, ja leddje dan dievan muttom gærkek saddjehen ja luvas. De dievastuvai dat ai'ge, mεit soai leika mærrėdam; de gawnadeika dan mærredam-aike dan nammaduvvum dievvai. De alkigak soai vag'gedesgoattit; muttǫ soai anigak dεit ow'dal hoaladum avit. Jownan læi boares muod'da nal'de; muttǫ vænskan læi ruk'sės ræd'djo ja ruk'ses bowsak mær'kan, att son gal'ga vara golkahet, ja sun aven læi dop'pa silpan ja nii'be bære halek stalle ja nadda gol'le. De alkigak soai vag'gadallat ja gæč'čalet, goab'ba læ gewrap. De hæi'taleika vag'gedæmė, ja de bajadallagodigak dεit luvas gerkit baddjalaga gæč'čalæme ditti, goab'ba læ gewrap; muttǫ Jowna bajedi losėp gerkit baddjalaga. De dagaigak soai vas sædo, goas'se soai gal'gabak vas gawnadet ovtas muttim jaw'regad'dai. De čanai Jowna boares muoddas nalas ja čanai golma gærte lapče biras ja valti bissos meltis ja dan sil'baluoda, mεit son læi lεi'kem. Go son aicai vænska, de lεd'degodi son bissos. Væn'ska njurkudesgodi, go aicai Jowna boattimen dan mærreduvvum bai'kai, ja adna soabbe giedanes. Vænska nal'de leddje dak ow'dal humaduvvum bik'tasak, ja sun sælken læi ak'ta das'ko. De bodigak nuvt lakka goab'bak guoimeskak; de dop'pi Jowna bissos ja vuǯi vænska čada dan sil'baluoda; muttǫ væn'ska gaččai vulus

han kommer utenfor Jons heim og går utenfor og omkring den. Men Jon hadde en søster, som kjente og forstod kvænens erend; men hennes bror forstod det ikke. Da sier søsteren til sin bror: „Du skal passe dig; han er kommet til havriket for å drepe dig. Du skal ta børsa di med dig, når du går ut i marken, og du skal støpe til børsa di en kule av sølv, som du skal skyte kvænen med.“ Men kvænen gikk syv dager omkring hans bolig. Da gikk Jon til sitt stabbur, og det stod på en holme i et vatn. Han gikk til sitt stabbur for å hente renmelk og ost til niste for sig i marken. Da treffes han og kvænen for første gang og taler sammen, og han hadde en tømme til belte. Men kvænen hadde et belte av rødt klæde, og på det var der forgylte plater. Så avtalte de tiden, å treffes noen dager efter på en bakke hvor det var snebart, og på den bakken var noen stener synlige og løse. Så kom den tiden de hadde bestemt, og de traffes på den bestemte tid på den nevnte bakke. De begynte å ta tak; men de hadde de førnevnte belter. Jon hadde en gammel pels på; men kvænen hadde rød trøie og røde bukser til tegn på at han skulde utgyde blod, og i hans belte var sliren av sølv og kniven bare blått stål og skaftet gull. De begynte å ta tak og prøve hvem som var sterkest. Så hørte de op å ta tak og begynte å løfte de løse stenene op på hverandre for å prøve hvem som var sterkest; men Jon løftet tyngre stener op på hverandre. Så gjorde de igjen avtale om når de atter skulde treffes ved et vatn. Jon tok en gammel pels på sig, bandt en tømme tre ganger om sig og tok sin børse med og den sølvkulen han hadde støpt. Da han så kvænen, begynte han å lade sin børse. Kvænen begynte å plystre, da han så Jon komme til det bestemte sted, og han hadde en stokk i hånden. Han hadde de før omtalte klær og på ryggen en taske. Da de kom hinannen så nær, grep Jon sin børse og skjøt sølvkulen gjennem kvænen, og denne falt ned på jorden. Da løp Jon hen til ham, da han lå på jorden, tok en gammel rusten kniv av sliren sin og stakk den i brystet på kvænen, og kvænen døde.

ædnaman nala. De vekkali Jowna vænska lusa, go væn'ska læi ædnaman nal'de ja de dop'pi Jowna iežas doppan boares ruos'taniipe, ja dan niipe coggai vænska mil'gi, ja de væn'ska jami.

VARIANT.

Go soai bodigak dan mærreduvvum bai'kai jaw'regad'dai (jaw'renjar'gi), de alkigak soai vag'gedesgoattit. Go soai vag'gai valtigak goab'bak guoi'masaskak, de valtigak soai goab'bak guoimiskak avidi gidda; muttǫ Jowna læi ger'dum lapče golma gærte, ja dan golmagær'dasas lapče čanai biras. Dat avve læi nanos; i dat boat'kanam, vaikǫ væn'ska doalai danne gidda ja sliwnjoi Jowna, vai son gal'ga vulus ædnami oažžot sun. Jowna læi mεit val'dam vænska ruk'ses sil'ba-avvai gidda; muttǫ vænska sil'ba-avve boat'kani Jowna giedait owtan, ja go vænska avve boat'kani gas'kat, de moggėrdi Jowna vænskan ræddjo eridi nal'de, ja nuvt oažžoi Jowna vænska ædnami dego ovta luonto-gap'palaga. De valti Jowna doppanes dan ruos'taniipe, mas'te i oi'num stalle, ja dεina galkai čug'get vænska mil'gi. Muttǫ væn'ska daddja sudnje: „Ale čug'ge iežat niipin, muttǫ valte mun doppan niipe ja čug'ge mun dεina!" Jowna vas'tidi sudnje: „Gal mun nii'be gælpet dun god'det," ja son goddi vænska iežas niipin. Muttǫ dan vænska niipe sinne læi noi'dudak. Jus son liččui čug'gem vænska dεina vænska iežas niipin, de liččui dat nii'be jorkidam Jowna iežas mil'gi. De son bali hawde dan jaw'renjar'gi ja raboi vænska dan jaw'renjar'gi, ja de valti son vænskan dan ruk'ses ræddjo, bowsait, sil'ba-ave ja dasko, man sinne læi gol'le-stow'pa (duk'kat).

De golai dat gidda ja gæsse; de saddai čak'ča; de vuol'ga Jowna baddjeriiki, ja sad'da dal've. De gaw'na son vuoppas, ja de oas'ta son viine. De val'da dan gollestowpa ja njoarra viine dan sisa ja ad'da vuop'pasės dεina jukkat. Muttǫ vuop'pa daddja vivvases: „Vuoi, man gew'ra ja vuoimalas don læmas, go don læk dan duop'pam lusat!" De læi vivva sut'tam garraset vuop'pases ja aikoi vuoppas god'dit, dεinago vænska læi biddjam sun goddačet mærrariiki.

Ole Jonsen 1883, Ibestad.)

VARIANT.

Da de kom til det bestemte sted ved et vatn (et nes i vatnet), begynte de å ta tak. Da de tok tak, tok de fatt i hinannens belter; men Jon hadde lagt tømmen tredobbelt, og denne tredobbelte tømme bandt han om sig. Beltet var sterkt; det sletes ikke av, skjønt kvænen holdt fast i det og slengte Jon hit og dit, forat han skulde få ham ned i marken. Jon hadde også tatt fatt i kvænens røde sølvbelte; men dette sletes av i hendene på Jon, og da kvænens belte sletes av, vrengte Jon trøien av ham, og således fikk han kvænen til jorden som et kreatur. Så tok Jon den rustne kniv av sliren, som der ikke såes stål i, og med den skulde han stikke kvænen i brystet. Men kvænen sier til ham: „Stikk ikke med din egen kniv, men ta kniven av min slire og stikk mig med den!“ Jon svarte ham: „Min kniv er god nok til å drepe dig,“ og han drepte kvænen med sin egen kniv. Men i kvænens kniv var der trolldom. Hvis han hadde stukket kvænen med hans egen kniv, hadde kniven vendt sig mot han eget bryst. Så grov han en grav på neset i vatnet og begrov kvænen der, og han tok av kvænen den røde trøien, buksene, sølvbeltet og tasken hvori der var et gullstaup (gullbeger).

Så gikk den vår og sommer; det blev høst; så reiser Jon til Kvænland, og det blir vinter. Da treffer han sin svigerfar, og så kjøper han brennevin. Han tar gullstaupet og skjenker brennevin i det og gir sin svigerfar å drikke av det. Men svigerfaren sier til sin svigersønn: „Voi, hvor sterk og kraftig du var, siden du har tatt det til dig.“ Da var svigersønnen blitt svært sint på sin svigerfar og vilde drepe ham, fordi han hadde sendt kvænen til havriket for å drepe ham.

3.

De læi ak'ta mærr-olmus, gutte val'dui bɛddje-nieitain, ja de dat læi hil'bat ak'kasis. Dat ani vuoppa bɛddjeriikan, boantas boatnje, ja de dat gulai dan, atte ak'kai læi hil'bat. De dat osti ovta vænska bɛddjeriikan, gutte galkai Vuolla Jowna god'dit. De bodi mannjelas go boc'cuk leddje boattam oalki vuollai, ja de oi'nek boaʒo-vaʒ'ʒek da vænska, go vaʒ'ʒa dɛis oalke vuolin ja njir'gọ, ja danne li ruk'sis čow'la. Mutte li gullam Vuolla Jowna, atte vuop'pa læi sad'dem vænska bɛddjeriikan goddačet. Noai'de dat læi; dat læi niegadam, atte dat boatta. De goit de val'da ovta bæive akkas rakka-boalo ja biddja bisso sisa ja de vuol'ga vaʒ'ʒat oalke vuollai. De boatta Rebebore raddjai; de gulla, go njirkat manjin. Boatta Rebejar-gad'dai; de gulla, go njirkat siiton. Oaṇegaǯǯa vaʒ'ʒa; de gulla owtal. De boatta owtal; de goit de sar'nọ: „Dun vuop'pa læ mun biddjam du lusa." De val'da Vuolla Jowna bissos ja vuočča sil'baluodain; de jami dat, ja de valti danne dan sil'baguvse ja ruk'ses ræddjo. De boatta vuop'pa miccamar-aike mærrarii'ki. De ad'da doina sil'baguvsin viini jukkat. Dego læ vuop'pa jugistam, de dat gačča: „Doptakgo don dan guvsi?" De daddja vuop'pa: „Go dal læk duoppan, ane hal!"

(Jon Kvernmo 1883, Ibestad.)

184.

1.

Bædnâg-njun-turkâk assėk dom bæl'de stuorrâ duod'dâr, mân bâddjel i matte mikkege goar'gŋok. Dam duod'dâr gâs'ko læ ok'tâ gurrâ, goggu dâk mat'tėk boattek dam bællai duod'dâr. Damšlâi turkâk læk dâggarâǯǯâk, mâk borrėk olbmui jâ æra lakkai duš'šâdėk. Rivtes turkâk assėk dam bæl'de dam duod'dâr, jâ buok maïlme olbmuk fer'tijėk mak'sek hirbmos stuorrâ væro dâm rivtes tur'ki, vai dât doalla giddâ dâm gurâ, âmâsek bædnâg-njun-turkâk bæssâk dam bællai jâ duš'šâdek olbmuid.

(Balke, Karasjok.)

3.

Der var en sjølapp som giftet sig med en fjell-lapp-pike, og han var slem mot kona si. Hans svigerfar var i Kvænland, en rik mann, og han fikk høre at han var slem mot kona si. Da kjøpte han en kvæn i Kvænland, som skulde drepe Jon Olsen. Han kom litt efterat renene var kommet under fjellaksla, og rengjæterne ser at kvænen går der under aksla og plystrer, og han har en rød kjole. Men Jon Olsen hadde hørt at hans svigerfar hadde sendt en kvæn fra Kvænland for å drepe ham. Han var noaide og hadde drømt at han kommer. Så tar han dog en dag sin kones kraveknapp og legger den i børsa og går så hen under fjellaksla. Han kommer til Revhaugen; da hører han at det plystrer bak ham. Han kommer til Revvatnet; da hører han at det plystrer ved siden av ham. Han går et stykke. Da hører han det foran sig. Så kommer han (kvænen) mot ham; han sier: „Din svigerfar har sendt mig til dig.“ Da tar Jon Olsen børsa si og skyter med sølvkulen; da døde hin, og Jon tok av ham en sølvkoks og den røde trøien. Ved midtsommertid kommer svigerfaren til havriket. Han gir ham brennevin å drikke av sølvkoksen. Da svigerfaren har tatt en dram, spør han: „Kjenner du koksen igjen?“ Svigerfaren sier: „Da du nu har fått tak i den, så behold den!“

184. TRYNETYRKEN.

1.

Hundetryne-tyrkerne bor på hin side av en stor fjellvidde, som ingen kan stige over. I midten av denne fjellvidde er der et skar, hvor de kan komme til denne side av fjellvidden. Denne slags tyrker er sådanne som eter mennesker og ødelegger dem på annen måte. De rette tyrker bor på denne side av fjellvidden, og alle folk i verden må betale dem en forferdelig stor skatt, forat de skal holde skaret stengt, så hundetryne-tyrkerne ikke slipper til denne side og ødelegger mennesker.

2.

Bædnagnjun-dur'ki hak'sa olbmu luodda ja guorra dam. Ruoivesædnama gal guorra čađa; muttu duppak-ædnam, go dasa bæssa olmuš, de i havse guorrat olbmu.

(Per Bær 1924.)

185.

Ol'ger Dan'ska læi kristalaš olmuš. Dallego ol'muk vašotašgotte Ol'ger Danska, de Ol'ger Dan'ska čiekkadi; mutto æi dak diettam, gosa dat manai. Dak occe, mutto æi gaw'nam.

De li of'ti of'ta skii'pa, mi li jottimen, ja dat li oappis dam merri, atte i læm boađđo. De son li jottimen; de roak'kasi stiwran duokkai. Ol'muk guw'lek ja æi dak oai'nam mai'degen, atte mi dat læi, mi læi stiwran duokkin. De si val'de ovta klāssa-far'pal, ja of'ta olmai manai dam sisa. Son manai bon'nai ja oini; atte skii'pa læi gidda. Son bođi vuolas. Dast læi Ol'ger Danska gar'din, ja manai sisa. De gawnai biiga. Bii'ga læi kiewkanėst ja jærai: „Gosa don læk vuol'gam?“ „Son læ vuolgam Ol'ger Danska dærvatet.“ De manai sisa. Ol'ger Dan'ska læ oađđimen bordi vuos'ta. Bii'ga dajai: „Ik galga don gieđa ad'dit.“ „Maid son gal'ga ad'dit?“ De bii'ga addi dam træg'galægga, mi hæŋ'gai væggast. De son valdi dam ja addi Ol'ger Dan'ski. De cownai Ol'ger Danska bajas, ja son dærvati daina træg'galæggain. De son čar'vi dam buok čoak'kai ja dajai: „O ho, kristalaš os'ko læ ain bis'temen, ja son boatta vel manjimuš soađi aigi majil'mai.“ De son fast bæsai luovos, ja son vulgi. De Ol'ger Dan'ska bor'distukka doji ja addi dam al'mai, ja dat læi bære gol'li dat stuk'ka ja dat almai riggoi of'tan manost.

(Bigga Olsen 1924, Lebesby.)

186.

Låw'de-Dånil Dordnejoga âl'de Gæđ'geguoikâ oaivist læi stuoris jâ kiew'râ jâ nuvt kiew'râ, âtte âin dal læ Suomâ-ædnâmist Låw'de-

2.

Hundetryne-tyrken lukter et menneskes spor og følger sporet. Hampeland følger han nok sporet gjennem; men når mennesket når til tobakkland, kan han ikke lukte menneskets spor.

185. OLGER DANSKE.

Olger Danske var en kristen. Da folk begynte å forfølge ham, skjulte han sig; men de visste ikke hvor han var gått hen. De lette, men fant ham ikke.

Da var det engang et skib, som var på fart, og det var kjent med sjøen, at det ikke var noen grunne der. Så reiste det; da blev det sittende fast efter styret. Folkene kiker, og de så ikke noe, hvad det var som var fast i styret. Da tok de en glasstønne, og en mann gikk i den. Han gikk til bunns og så at skibet stod fast. Han kom ned. Der var Olger Danskes gård, og han gikk inn. Han traff en tjenestepike. Hun stod i kjøkkenet og spurte: „Hvor skal du hen?“ „Jeg skal hilse på Olger Danske.“ Så gikk han inn. Olger Danske satt og sov mot bordet. Piken sa: „Du skal ikke gi ham hånden.“ „Hvad skal jeg gi?“ Piken gav ham en dregglegg som hang på veggen. Han tok den og gav Olger Danske den. Så vekte han ham og hilste med dreggleggen. Olger Danske klemte den helt sammen og sa: Å hå, den kristne tro varer enda, og jeg kommer enda under den siste krig til verden.“ Da slapp mannen løs igjen og vilde gå. Olger Danske brøt et stykke av bordet og gav mannen det, og det var bare gull, og mannen blev rik med en gang.

186. LAVDE-DANIEL.

Lavde-Daniel ved Dordnejok fra Steinfossbruna var stor og sterk og så sterk at ennu står i Finnland Lavde-Daniels minnestener. Det

Dånil mui'to-gæđgek cæg'got orromin. De ŝâddåi suomâ-gonâgâsåst jâ ruoŝŝâ-gonâgâsåst vâŝŝe gâskåstæskå, âtte ar'vâliŝgođigâ soađe. Muttu de dâddjå ruoŝŝâ-gonâgâs suomâ-gonâgâsåin, âtte i son jåkke, âtte du riikåst gaw'dnu ok'tâgen nu kiew'râ go mu riikåst åppetâmus. De biddjå suomâ-gonâgâs gir'ko-gieldåi miel'de gulâtusâ, âtte gaw'-dnuŝigo gos'tegen dâggårâŝ âlmåi, mi livči nu kiewråslagâŝ jâ mâidå nu stuoris.

De i gaw'dnum ok'tâgen ærå go dât Låw'de-Dånil. De bijåi gonâgâs såne, âtte gâl'gå boattit gonâgâs-bai'kåi; muttu i vuol'gåm. Bijåi nubbe gærde sȧni, âtte gâl'gå boattit. Dâddjå Låw'de-Dånil âtte: „Mo mon gâlgåm vuol'git gonâgâsâ går'deni, mon gutte læm nu vai-våŝ, âtte æi must læk obbâ bik'tâsâkge? Mo mon gâlgåm dokku bivvåt?“ De gonâgâs gulåi dâm, âtte dât læ gæfi; de såd'di gonâgâs guok'te heppuŝ jâ guok'te soattehærrå jâ guok'te soaldåt vieǯ'ǯâm ditti dâm âlbmå dokku. De botti vieǯ'ǯât. Dâddjå dâs'tu dât Låw'de-Dånil: „Gi gâl'gå mu boares vånhemid bieb'mât, go mon gâlgåm dokku vuol'git?“ Hærråk loppideddje, âtte gâle gonâgâs bieb'må. I dattuŝi vuol'git; de čieroi dam åŝŝe ditti, go Ibmil læi sudnji siwdni-dâm dâggårâŝ stuorrâ dåvtid. De fer'ti vuol'git. Go bođi dokku, de gulåi dâm, mân ditti son læ dokku viǯ'ǯum. Dâddjå gonâgâsåin: „Mo mon gâlgåm dâggårâŝ âlbmå vuos'tåvål'dit, gutte læ borråm bæivålâǯǯåt gonâgâsâ bordist, jâ mon læm borråm biw'gelåibi?“ Dâddjå gonâgâs dâm: „I daggu læk hætte. Don gâlgåk mâidå burist bib'mu-juvvut.“ De bijåi gonâgâs sierrâ kabmåri nu go njællja mano raddjåi jâ gâl'gå burist bib'mujuvvut. Muttu ow'dâlgo kabmåri mânåi, mânåi olgus jâ våldi ovtâ gæđge; âidu veji čibbides raddjåi bâjidit, jâ guddi dâm gæđge fâst dâsâ. De mânåi dâm kabmåri, gost son gâlgåi dal orrot. Oroi guok'te mano dobbe; de dattoi jieǯås olgus. De olgus bođi; de mânåi dâm gæđgis lusâ, dop'pi dâm gæđge, bâjedi râdde raddjåi. De mânåi fâstâin kabmårâssås; de oroi mano arvo dobbe; de op'peti dattoi jieǯås olgus. Bođi olgus, mânåi dâm gæđgis lusâ, dop'pi dâm gæđge, bâjedi bâjåbællåi oaivis. De dâjåi gonâgâsåin dâstmâŋŋå: „Dal mon læm mæs'tâ jo gærgos.“

De čåli gonâgâs ruoŝŝâ-kæi'såri, âtte oaǯ'ǯo gâle boattit kes'ti ok'tâ-

blev fiendskap mellem kongen i Finnland og russekongen så de begynte å tenke på krig. Men så sier russekongen til den finske kongen: „Jeg tror ikke der i ditt rike finnes noen så sterk som den vekeste i mitt rike.“ Da kunngjør den finske kongen omkring i kirkesognene om der fantes noensteds en mann som var så sterk og også så stor.

Da fantes der ingen annen end Lavde-Daniel. Kongen sendte da bud at han skulde komme til kongsgården; men han reiste ikke. Kongen sendte annen gang bud, at han skulde komme. Lavde-Daniel sier: „Hvordan skal jeg reise til kongens gård, jeg som er så fattig, at jeg ikke har klær engang? Hvordan skal jeg holde mig varm på reisen dit?“ Da kongen hørte at han var fattig, sendte han to hester og to krigsherrer og to soldater for å hente den mannen dit. De kom for å hente ham. Så sier Lavde-Daniel: „Hvem skal fø mine gamle foreldre når jeg skal reise dit?“ Herrene lovte at kongen nok skulde fø dem. Han vilde ikke reise; han gråt, fordi Gud hadde skapt ham sa beinstor. Så måtte han reise. Da han kom dit, fikk han høre hvad han var hentet dit for. Han sier til kongen: „Hvordan skal jeg ta imot en sådan mann som daglig har spist ved kongens bord, og jeg har spist byggbrød?“ Kongen sier: „Med det har det ingen nød. Du skal også bli godt fødd.“ Kongen satte ham da i et kammer for sig selv for en tid av fire måneder, og han skulde bli godt fødd. Men før han gikk inn i kammeret, gikk han ut og tok en sten; han kunde nettop løfte den op til knærne, og han bar den på plass igjen. Så gikk han inn i det kammeret han nu skulde være i. Han var der i to måneder; da vilde han ut. Da han kom ut, gikk han hen til stenen sin, grep den og løftet den til brystet. Så gikk han igjen inn i kammeret sitt og blev der omtrent en måned; så vilde han atter ut. Han kom ut, gikk hen til stenen, grep den og løftet den over sitt hode. Derefter sa han til kongen: „Nu er jeg alt næsten ferdig.“

Da skrev kongen til russekeiseren, at han kunde komme til gjestebud med sine sterke folk. Russekeiseren kom i gjestebud til den finske konge og mange andre storkarer også. Så blev der laget til måltid i den finske konges gård. To sterke menn, Lavde-Daniel og

nâgâ kiewràidisguim. De bođi ruoššâ-kæisàr suomâ-gonâgâsâ kes'ti jâ ollo æra hærràk mâidà. De rakkâduvvui borràm-lakkài suomâ-gonâgâs gàr'din sis'te. De guok'te kiewrâ, dât Làw'de-Dànil jâ ruoššâ-kæi'sàr kiew'râ, dâk gâl'gâbâ borràt guovtà ovtâ bordist jâ àlgigâ mâidà borrâgoattit, jâ æra hærràk fâst æra bordi âld borrâgotte. De læ sist jukkàm-vii'neklasàk borde âld; de vàl'di dâk guok'te kiewrâ vii'neklasà goab'bàgen jâ skoal'kâlævà klassârâwdàid ok'ti jâ nu jukkàb. Borràb âin; de vàldi ruoššâ-kæi'sàr kiew'râ op'peti vii'neklasâ jâ jugisti ok'tu ige skoal'kâlâm guoimis klassârâw'di. Làw'de-Dànil vàldi klasâ jâ jugisti ok'tu, jâ âni ruoššâ-kæi'sàr kiew'râ bâhàn dâm, vàldi, čàr'vi njuni, nu âtte njunne dâr'vàni ok'ti; muttu Làw'de-Dànil gei'gi gieđàs jâ dop'pi gàibe vuollài jâ rot'ti bâddjel dâm bordi lusàs jâ bijâdi gavvot lat'tài jâ gâiketi gieđàiguim bik'tâsid guow'dât jâ dæd'deli guvtin belgin vaibmogoppài. Dâggu šâddài ràiʹge, rot'ti vaimo olgus jâ bàl'kesti dâm borde âlâ.

De oini ruoššâ-kæisàr, âtte sust i læk kiew'râ, jâ i šât dat'tum soattài dâm hàve. De oaǯǯoi Làw'de-Dànil dâm gol'lekærâ, mâinâ læi ješ jukkâmin, jâ op'peti dâm kærâ oaǯǯoi, mâinâ ruoššâ-kæi'sàr kiew'râ læi jukkâmin; de oaǯǯoi guok'te kærâ. De oaǯǯoi suomâ-gonâgâsàst stuorrâ gol'leruđâ, mâid son gâlgài âdnet čâđàk râddi âl'de muito ditti. Muttu de dattoi suomâ-gonâgâs, âtte dât gâlgài orrot su lutt hær'ràn; muttu i dât dattum hær'ràn orrot. Dâs'tu bođi fâstâin ruok'tot ješǯàs gir'kogil'di, gost læi vuol'gàm, jâ bârgài bæivàlâǯǯàt bârgo jâ jottà jâ gawpàš.

(Erik Mikkelsen 1893, Tana.)

187.

De oroi ak'ta boares ad'dja, mas leggje boc'cut ja dat oroi dan masælges Muoddahas-oaivi baikin. Das li bar'dni ja niei'da, ja dat niei'da li nai'talam, ja dan addjas li ræŋ'ga. De li giđđa; guod'dan leggje aldot, leggje misid njollun. De manai dat vivva ja ræŋ'ga boc'cuide; de gal'bmujeggje ollo miesit, šaddai garra dal'ki. De bođi

russekeiserens sterke mann, skal spise alene ved ett bord, og de begynte også å spise, og de andre storkarer begynte å spise ved andre bord. De hadde brennevinsglass på bordet. Da tok de to sterke menn hver sitt vinglass og klinket kantene av glassene mot hinannen, og så drakk de. De spiste videre; da tok russekeiserens sterke mann atter vinglasset og drakk alene og klinket ikke med sin kamerat. Lavde-Daniel tok glasset og drakk alene, og det likte ikke russekeiserens sterke mann; han tok og klep ham i nesen så nesen gikk sammen; men Lavde-Daniel strakte ut hånden, tok ham under haken og rykte ham over bordet til sig, la ham på rygg på gulvet og rev med hendene klærne hans itu og trykte ham med begge tommelfingrene i hjertekulen. Der blev det et hul; han rykte hjertet ut og kastet det på bordet.

Da så russekeiseren at han ikke hadde en sterk mann, og han vilde ikke mere ha krig den gang. Lavde-Daniel fikk da det gullbeger han selv drakk av, og han fikk dessuten det beger som russekeiserens sterke mann hadde drukket av; så fikk han to beger. Av den finske konge fikk han en stor gullpenge som han alltid skulde ha på brystet til minne. Men så vilde den finske konge at han skulde bli hos ham som storkar. Men han vilde ikke være storkar. Siden kom han hjem igjen til sitt eget kirkesogn, hvorfra han var reist, og arbeidet daglig og reiste om og handlet.

187. HOTTE.

Der var en gammel gubbe som hadde rener, og han bodde her på landryggen ved Muoddahasfjellet.[1] Han hadde en sønn og en datter, og datteren var gift. Gubben hadde en dreng. Det var vår; simlene hadde kalvet og slikket kalvene. Da gikk svigersønnen

[1] Muoddahas-fjellet ligger i Kautokeino ved grenserøs nr. 331.

ræŋ'ga ruok'tot ja mui'tali dan isidi, atte miesek gal'bmuje olo; de vivva baǯi vel mæc'cai. De dat boares ad'dja vulgi mæc'cai vivas lusa; dah li sut'tan har'bmadit; dah li val'dan sai'tesoabbe miel'de, go vulgi mæc'cai. De bođi viva lusa dat vuop'pa ja de časki dan vivas jamas. De li nu sut'tan, ja de vivva ælaski ja de doji dan sai'tesoabbi ja de bal'kesti eri. Vuop'pa dop'pi dan sai'tegæǯi ja čug'gi dan vivas rad'dai, ja de dat jami, ja roggai gæđ'geroggi ja bijai dokku. Dat ræŋ'ga læ šok'čan gæč'čat, maid dat dobbe dakka. De oini, atte dat goddi su boaʒovas-guoimi. De ræŋ'ga viegai ruok'-tot, ja de ad'dja boatta ieš. De bal'lai ræŋ'ga, i duos'tam vuor'dit; dat balai, atte god'da vel su nai. De vulgi mannjai ja viegahi miila ja čuor'vo dan ræŋgas vuor'dit sagaide ja loppida ad'dit nu olo balka go halida.

De šaddai lakka dan al'de, go vivas lei god'dan. De bođi ad'dja laga ow'di; alma li dalle nu jal'la lakka, addi vali bahadak'kai. De dajai dat ad'dja na: „Ibmil ad'dus mærka, jus son læ god'dan viva!" De jor'gasi čalbmi daggaviđi, go dan li daddjan. De dajai ad'dja: „Vievsis baǯi čalbmai." — Niei'da logai: „Manne su boadnji god'det? Manne su ik god'dan?" Šad'de manat nieidas, ja dan addjas val'de nubbe nai čalmi nai eret, dat ad'djubat, ja givsidė nu ja lokke: „Ik don læt dal god'dime sin ačči." De šaddai čalmehæbmin.

Dat ad'dja lei vaʒ'ʒime dan Muoddahas-oaive baikin, go lei nuorra; de viegaldatti dat ad'dja god'debiw'di, mi bal'lai, ja dat bal'kesti muodda dasa dam varrai, vai gæp'po, ja de daina šaddai Muoddahas-oai'vin dat varre. Ja viegai davas. De læ jokka davvelis Muodda-has-oaivi, ja dasa bal'kesti bisso dan jokki; dɛina læ jokka nama oǯ'ǯun Bis'sojokka. De viegai ɛin davas; de lei ak'ta lakko daggu. De bal'kesti dasa gavti ieǯastis. De šaddai Gak'telakkon dat. De ɛin viegai davas; de bođi nub'be lakko davven dobbe lakka Urdet-oaivi. De nađoi dan lakkui, ja dat lakko oaǯǯoi nama Nađđon-lakkon.

Das lei, dam bahas addjas, daggar rak'ka-bæna, mi guorra olbma, gosa manna. De jovsai dat rak'ka-bæna dam god'debiw'di; muttu

og drengen til renene; mange kalver frøs ihjel, for det blev hårdt vær. Drengen kom hjem og fortalte husbonden at mange kalver var frosset ihjel; svigersønnen blev igjen i marken. Da gikk den gamle gubben ut i marken til sin svigersønn; han var overmåte sint; han hadde tatt spydstaven med, da han gikk ut i marken. Så kom svigerfaren til svigersønnen og slo ham ihjel. Han var så sint. Svigersønnen kom til live igjen, brøt spydstaven av og kastet den bort. Svigerfaren grep spydspissen og stakk den i brystet på svigersønnen, og denne døde; han grov op en grop mellem stenene og la ham der. Drengen hadde lurt sig efter for å se hvad han gjorde der. Han så at han drepte hans renvokterkamerat. Da løp drengen hjem, og så kommer gubben selv. Drengen blev redd; han torde ikke vente på ham; han var redd for at han vilde drepe også ham. Gubben satte efter, løp efter ham en mil og ropte på drengen, at han skulde vente så han fikk tale med ham, og lovte å gi ham så stor lønn som han vilde ha.

Så blev det rettssak om at han hadde drept sin svigersønn. Gubben kom for retten; dengang var loven så tåpelig at den lot illgjerningsmannen avlegge ed. Da sa gubben så: „Gud gi et tegn, hvis jeg har drept min svigersønn.“ Da vrengte det ene øiet sig, straks han hadde sagt det. Gubben sa: „En hveps stakk øiet.“ — Datteren sa: „Hvorfor drepte du mannen min? Hvorfor drepte du ikke mig?“ Datterens barn vokste op, og de tok også det andre øiet fra gubben, de barnebarna, og de pinte ham således og sa: „Nu dreper du ikke far vår.“ Så blev han blind.

Gubben gikk, dengang han var ung, ved Muoddahasfjellet. Da løp han efter en villrenjeger, som blev redd og flyktet; jegeren kastet mudden der på fjellet for å bli lettere, og derav fikk fjellet navnet Muoddahas-fjellet. Han løp nordover. Der er en elv nordenfor Muoddahasfjellet; der kastet han børsen i elven; derav har elven fått navnet Børselv. Han løp videre nordover; der var en fjellslette Der kastet han koften av sig; så blev den til Koftesletten. Han løp videre nordover; da kom der en annen fjellslette der i nord nær

dat lei nu sii'vui, dat god'debiw'di; i dat god'dan dan rakka-bædnaga, vaiku li nagadet. De čarvoi njuni nu visudit, att bottani visu visut, amas i havse guorrat.

(Nils Eira 1896, Kautokeino.)

188. SKÆRVA-GONAGAS.

Skærvas oroi mutton rigges olmai, gutte goččuduvvui Skærva-gonagassan. Son vaʒʒi, mânnjelgo lei jamman, jâ i ok'tage bap'pa nâgadan su gidda čânnat. Alo go skavudi, oi'nui son; muttu mânjemus âma dievvagori sus ai'gi. Son gokkadešgori alo, go vaʒʒi: „In bâla gâl ærain go Galsa čær'galas bænnages.“ De fer'tėjejje sad'dėt sani Galsa bap'pi âtte boattet. Go bap'pa bori vânnasin Skærva ol'gogæǯi rajjai, de goččoi son vânnas-ol'maides val'det siwli bon'nai. Boatta čaccebor'ga dego miel'ki; muttu dâggu, goggu bappa-vânas sugai, lei goal'ke. Go Skærv-vagi sisa sukke, de oi'nege Skærva-gonagasa boattemen vaʒʒi olgus gadde miel'de bappa vuos'taival'det. Bap'pa siđai jeǯas gad'dai luoi'tet. Son doalvoi ol'mas girk-gar'dai. Skærva-gonagas riemai bappa soai'mat jâ logahallat sunnji suddoid. „Don læt uc'cen katekismusa suoladan,“ celki son. „Dâina katekismusain gâlgam mon du gidda čânnat,“ vas'tidi bap'pa. „Don læt akkainad ællan ovtas ow'dal aige lobekæt'ta.“ „Muttu oammenassan mon val'denge su,“ vas'tedi bap'pa. „Don læt stevvela ovta havi cog'gan gurot juol'gai owdast.“ „Muttu mus lei nu hoap'po; mon gâlgan (vuol'get) gir'kui sar'nedet,“ vas'tedi bap'pa. Skærva-gonagas i diettan šât æmbo logatallat, jâ de mani Galsa bap'pa su ænnan vuollai. Mutto Skærva-gonagas fâl čolgai bappa viel'gadin. Dân rajest i vaʒ'ʒan son šât æmbo.

(Anders Larsen 1900, Kvænangen.)

Urdetfjellet. Han kurte (la sig ned) på den sletten, og den fikk navnet Kuresletten.

Han hadde, den slemme gubben, en rakke (hund) som fulgte en mann på sporet, hvor han gikk. Den rakken nådde villrenjegeren; men han var så pyntelig, den villrenjegeren, at han ikke drepte rakken, skjønt han hadde kunnet det. Han klemte snuten på den så til gagns at den blev aldeles hoven, forat den ikke skulde kunne få været av sporet.

188. SKJERVØYKONGEN.

På Skjervøy bodde en rik mann som kaltes Skjervøykongen. Han gikk igjen, efterat har var død, og ingen prest maktet å binde ham. Han såes alltid, når det skumret; men tilsist blev hans tid full. Han gjentok alltid, når han gikk: „Jeg er ikke redd for andre enn hunden på Karlsøy med den hvite halskraven.“ Så måtte de sende bud til Karlsøy-presten om å komme. Da han kom med båt til ytterenden av Skjervøy, bød han båtfolkene sine å legge masten ned. Der kommer sjørokk som melk; men der hvor prestebåten rodde, var det stille. Da de rodde inn på Skjervøyvågen, så de Skjervøykongen komme gående utover langs landet for å ta imot presten. Presten bad dem sette ham i land. Han førte mannen sin til kirkegården. Skjervøykongen begynte å laste presten og opregne hans synder. „Du har som liten stjålet en katekisme.“ sa han. „Med den katekismen skal jeg binde dig,“ svarte presten. „Du har levet med din kone før tiden ulovlig.“ „Men jeg tok henne som min eiendom,“ svarte presten. „Du har engang tatt støvel først på venstre fot.“ „Men jeg hadde sådan hast; jeg skulde til kirken for å preke,“ svarte presten. Skjervøykongen visste ikke mere å opregne, og så mante Karlsøypresten ham under jorden. Men Skjervøykongen spyttet på presten så han blev hvit. Fra den tid gikk han ikke mere igjen.

189.

1.

Dolin boares aige lei ak'ta olmai Bac'cavuonan, manna goččuden Nuor'ta-Vuol'lan dεike Vuolak-boad'njen, ja dat lei nu gew'ra, att dat i gaw'nam ieǯas lakkasaǯǯa famoiden. De li ak'ti ak'ta gaw'pe-olmai, middja oroi Finmarkon Sörværan, ja dast leddje gol'ma bardni, ja dak mεida leddje giewrak, ja giewrait dak occe, ja dak vela mat'te gæido. De dalle dεit aigit lakkujen Bac'cavuon-ol'muk biwdoin jottėk dobbe Sörværan, ja de leddje dok bardnek boattam gullak, atte dat de Nuor'ta-Vuol'la gal'ga lækkik nu gew'ra, æige diettam, gok'te gal'ge boattek oai'nek, man gew'ra dat læ. De lakkuje da gaska, go duok læk fawlin, illistek aldasit diŋgait. De lakkujen namalaǯǯak aldasit jielle hoi'gadek bod'nai, ja de Nuor'ta-Vuol'la juokke aige εin cag'ga jielle bajas, gidda das'sa ak'ti viimak de suttǫi; de gεikehi ollis bak'tebiekki luovos ja guod'deli marstok'ka-juol'gin ja binnaš vela garrodi, att dāl goit am bisso, ja dan uoi'ne dot giebmanne bardnek.

Na, de dagai vuoč'čen dat boarrasæmus viel'lja ræiso oarjas Nuor'ta-Vuolla lusa atte gæč'čalek dan vuoimi, ja de gawnadeiga Saddo-njargan, ja de li Nuor'ta-Vuol'la Malagis vaʒ'ʒimėn, su'ro-gagga vieǯ'-ǯamėn. De buođi stallo da gaskan; de jærai Nuor'ta-Vuolla akkan: „Gonnes isit læ?“ De dat dajai: „I dat læ siidan; mutte gal dat varga boatta.“ De vel'ledi stallo luoi'dui, das'sa go isik boatta, ja de Vuolaban ak'ka daw'ja vaʒ'ʒa ol'gon gæč'čamen, vargago boad'nje boatta. De uoini boattime vanca sugǫ ja uoini, atte boad'nje læ, mi boatta sugǫ, ja dego boad'nje lad'di, de viegai boadnjis lusa vulus ja de daddja: „Dast læ ak'ta guos'si vuor'dime dun.“ De jærai Nuor'ta-Vuol'la: „Maggar habmi dat læ dan ol'man?“ De dajai ak'ka: „Allak læ, mutte sæg'ge galle læ, ja boalok raddin rat šel'guk.“ De daddja Vuolap: „Mana hal bajas, ja go goattai boađak, de galgak fak'kistaga daddjak: „De isik buođi.“ Mutte jus don oainak, att dat rusudan, de dalle im dεina daide nagadek; mutt jus dat šuowkudan, de dalle buorahik nagadam.“ De manai ak'ka bajas; de daddja fak'kistaga: „De isik buođi ja siđai dun boattik van'ca-væk'kin.“ De uoini ak'ka,

189. NORD-OLA.

1.

Fordum i gamle dager var der en mann i Balsfjorden som de kalte Nord-Ola eller Olakallen, og han var så sterk, at han ikke fant sin like i styrke. Der var engang en kjøbmann som bodde i Finnmark i Sørvær, og han hadde tre sønner; de var også sterke, og de lette efter sterke folk, og de kunde også gjøre sig usynlige. Dengang pleide balsfjordingene å reise på fiske der i Sørvær, og de guttene hadde fått høre, at den Nord-Ola skulde være så sterk, og de visste ikke hvordan de skulde få se hvor sterk han var. Så pleide de mens hine var på sjøen, å fare ille med deres saker. De pleide nemlig å skyve deres hjell ned, og Nord-Ola reiste hver gang hjellen op igjen, inntil han engang tilsist blev sint; da rev han løs et stykke av et berg og bar det hen til marstokkfot; han bante enda litt, at nu står den nok, og dette så kjøbmannssønnene.

Nå, så gjorde først den eldste bror en reise sydover til Nord-Ola for å prøve hans styrke, og de traffes på Middagsnes. Da var Nord-Ola på en tur til Malangen for å hente en syrekagge. Stalloen kom imens; han spurte Nord-Olas kone: „Hvor er husbonden?" Hun sa: „Han er ikke hjemme; men han kommer nok snart." Stallo la sig i loaido, til husbonden kom, og Olas kone gikk ofte ute og så efter om mannen kom snart. Da så hun en båt komme roende og så at det var mannen som kom roende. Da han landet, løp hun ned til ham og sier: „Her er en fremmed som venter på dig." Nord-Ola spurte: „Hvordan ser den mannen ut?" Kona sa: „Han er høi, men smal, og knappene på brystet skinner." Ola sier: „Gå nu op, og når du kommer inn i gammen, skal du plutselig si: „Nu kom husbonden." Hvis du ser, at han blir rød, da rår jeg kanskje ikke med ham; men hvis han blir blek, da rår jeg godt med ham." Konen gikk op; så sier hun plutselig: „Nu kom husbonden, og han vilde du skulde komme og hjelpe ham med båten." Kona så at den fremmede blev blek, da han hørte det. Han gikk ned for å hjelpe med båten. De begynte å trekke op båten. Da

go guos'si šuowkudi, go da gulai. De vulgi guos'si vulus van'ca-væk'kin. De riemaiga vanca gæssik. De daddja Vuolap dɛina gussin: „Bajet don, amas olmai, duon su'ro-gagga gad'dai!“ ja dat lei ollis dud'no. De ɛitǫ riemai guos'si bajedek; mutte lossat-lagan lei. De jur'dėli Vuolap: „No, ikgus don gæp'padæbbuk bajedangen? No, gal mon gus'tǫ duina biđam.“ De gæs'saiga vanca. Dego leiga gæssimen vanca, de hoi'gadæba vanca goab'bak guoimiskan gu'lui. De hoi'gadesti Vuolap binnaš; de gaččai buol'vabæle nala dat guos'si. De hoi'gadi guos'si naddjai; de Vuolap caggasti, nuvtgo juol'ge sad'-duit sisa vuojoi lakka buol'varaje. De hoi'gadi vastan Vuolap, nuvtgo guos'si bađa nala gaččai. De gesiga bajas da vanca. De daddja Vuolap gussin: „Vuol'go dal bajas!“ De daddja guos'si: „Mana hal don juo! Gal mon am boađam manjin.“ De manai Vuolap owdan ja manai goattai. De čiekkadi guos'si eriden čađa gæido; uoini dan att i so biđe dɛina. Ja de vela gæč'čalad'daguođi, go Vuolap læ oađđimen goađin, atte val'da daggaraš gærgi, mɛit juo nagadan guod'-dik, ja guod'da uvsa nala, ja de Vuolap ɛin fierahan ėre dan gærgi. De dat dađe dak'kehan, gidda das'sa go Vuolap suttǫi, duop'pi da gærgi ja gurǫsti vulus dokk nu gæp'padek go mi gurǫstep ovta loge-mar'kasaš gærgi. Ja dajai vela, go goas'segen i galga boattėk čalmit ow'di dat olmai, gutte da gærge diahen guod'da uvsa nala. De bal'lai guos'si ja uoini dan, att sudnje læ mađohæbmi dɛina bittek, ja vulgi ruok'tok ja galgai vuor'dek, das'sa go Vuolap ɛin buorup boarastuvva.

De oroi loge nar jɛgi arvo gidda das'sa de doaivoi, att Vuolap læ dal boarastuvvam dam mađo, atte dat læ vettum ja son dal dɛina nagadan. De buođi ja de gawnai Vuolaban ovta baiken, manna goč-čuden Delge-njar'gan; de gawnadeiga danne ja de šaddaiga fag'gai bajelt Delge-njarga. Ja gal dal oai'na stallo: gal so dal bitta, mutte vela gal'ga givsėdek vielljaides jabmima nal'de. De vig'ga čiek'čak. De daddja Vuolap: „Hæs'ta, dat čiek'ča, mutt i olmuš.“ De ɛin hæi'ta dalle; de vig'ga gas'kekgis har'duit Vuolabes, dɛinago dat lei miha alip go Vuolap. De daddja Vuolap: „Bæna, dat gas'ka, muh i olmuš.“ De hæi'ta ɛin. De oai'na Vuolaban ak'ka dan atte i dat

sier Ola til den fremmede: „Løft du, fremmede mann, den syrekaggen i land!“ og det var en hel tønne. Den fremmede tok også til å løfte den; men den var tungvoren. Da tenkte Ola: „Nå, løftet du den ikke lettere? Nå, dig klarer jeg nok, ser jeg.“ Så begynte de å trekke båten op. Mens de trekker båten, skyver de båten til hver sin kant. Så skjøv Ola den litt; da falt den fremmede på det ene kne. Han skjøv også; Ola stod imot, så foten sank ned i sanden næsten til kneet. Da skjøv Ola igjen, så den fremmede falt på baken. De trakk båten op. Da sier Ola til den fremmede: „La oss nu gå op!“ Den fremmede sier: „Gå nu du! Jeg kommer efter.“ Så gikk Ola foran og gikk inn i gammen. Den fremmede gjemte sig vekk, idet han gjorde sig usynlig; han så at han klarte ham ikke. Og så prøvde han, da Ola lå og sov i gammen, å ta en sådan sten som han nettop orket å bære, og bar den på døren. Ola veltet den stenen vekk. Det gjorde den fremmede gang på gang, til Ola blev sint; han tok stenen og kastet den nedover så lett som vi kaster en sten på ti mark. Og han sa dessuten at aldri skulde den mann komme for hans øine, som bestandig bar stenen på hans dør. Da blev den fremmede redd og så at det var umulig for ham å stå sig mot ham, og han reiste hjem og skulde vente til Ola blev eldre.

Så holdt han sig i ro omtrent i ti år, til han trodde at Ola nu var blitt så pass gammel at har var veiknet og at han rådde med ham. Så kom han og traff Ola på et sted som de kalte Telgenes; de traffes der og begynte å ta fangtak ovenfor Telgenes. Og nu ser stallo: nu klarer han det nok; men han vil enda plage ham for sine brødres død. Stallo vil spenne. Da sier Ola: „Hesten, den spenner, men ikke folk.“ Han hører da op; så vil han bite Ola i ryggen fordi han var meget høiere enn Ola. Da sier Ola: „Hunden, den biter, men ikke folk.“ Han hører da op. Da ser Olas kone at nu klarer han sig ikke mot ham. Hun lurte sig da avsted for å hjelpe ham og tok en bile med, og Ola ser at kona hans kommer. Da holdt han ryggen på stallo bare hen mot kona si, til hun kom stallo så nær at hun nådde til å hugge ham bakfra, og hun hugg knehasesenene over på stallo. Da hjalp Ola til å skyve stallo over, så han

dāl biđe dɛina. De vulgi dasa vækʼken njakkak ja valdi piila mielʼde, ja de oaiʼna Vuolap akkas go boatta. De caggadan bære sælgė stalon dokkǫ akkas guʼlui, gidda dasʼsa go buođi Vuolaban akʼka nu lakka stalo, atte olahi čuolastek manjas bæli ja čuolasti fæŋʼkesuonait stalon gasʼkak. De Vuolap vækʼken hoiʼgadi vællok don stalo, atte oaǯui vuollai. De daddja stallo: „Vai so liččí diettam dun biru gavšo, so liččí čuolit garʼgedam birra bæsʼtagit.“ De valdi Vuolap niibis doppǫn ja de galgai ruowʼdadek stalo. De daddja stallo: „Valde dāle sun silʼba-nađak niibe, mɛina don sun ruowʼdadak.“ De daddja Vuolap: „Mon læm ruosʼta-dagʼgarinam daggar olʼmait owʼdal ruowʼdadam go dun; gal mon dun nai sæmme ruosʼta-dagʼgarina lađʼkim.“ Ja de dat goddi dan stalo bajelt Delge-njarga, gost læ akʼta stuora galʼlo odʼne dalak, manna vuollai hawʼdadi, ja dak læk gawʼnujuvvum mannjel davtek, mɛit dan aiʼgasaš olʼmuk læk oaiʼnam.

Dolin boares aige lakkujen dābbe nuorʼtagæǯin mannak javtait guoime Birʼgenes gulit ja livsit guoime akʼti ja gukʼti gæsin. De lei akʼta javta-skipʼpar ere Romsan mɛida dan aige Birʼgenes, ja de leddje ovta saddjai čoagʼganam doallak dugǫ jugalmasait javta-skipʼpar ja Bɛrgɛnserak, ja de dalle li dan aige akʼta gæmʼpa mɛida Birʼgenes, middja i læm vela gawʼnam ieǯas laddjasaǯǯa famoiden. De daddja javta-skipʼpar: „Son galʼga skafʼfuk dieke nubbi jɛge ovta unna sabmelaǯǯaǯan dobbe nuorʼtagæǯin, middja galʼga miha giewrap go dat din gæmʼpa.“ De valʼde sanin gidda ja daddje: „Jus don dam sattak skafʼfuk, de galgak oaǯʼǯok buori mavso; muh jus don ik satte, de galgak boattėk ollo makʼsik, dɛinago don siđak das gudni ere valʼdik.“ De šaddai nuvt dakʼkujuvvum, att dat galgai nubbė jɛgi dam bukʼtik.

Dego dat skipʼpar buođi ruokʼtot, de manai Vuolaba lusa biwʼdit dan nubbe jakkai ieǯas mielʼde Birʼgenin; muh i dat sarʼnum dasa, manin dat galʼga, mutte loppidi fal stuora balka Vuolaben, jus vuolʼga. De šaddai nu, atte Vuolap loppidi vuolʼgik, ja go dat aiʼgi šaddai, dego læi losʼsim javta gulin ja livsin, de dagai tura ieš Vuolaba lusa atte dan oaǯʼǯot mielʼde, ja dat vulgi mielʼde, go nu buore balka loppidi. De buođi dat jakʼta Birʼgenin, manna mielʼde Vuolap lei. De manai skipʼpar gadʼdai ja de dajai gaddin dɛida diimaš olʼmaiden:

fikk ham under sig. Da sier stallo: „Å at jeg hadde visst om din pokkers tispe; så skulde jeg ha viklet tarmene hennes op om buskene.“ Da tok Ola kniven ut av sliren og skulde stikke stallo. Stallo sier: „Ta nu min kniv med sølvskaftet og stikk mig med den!“ Ola sier: „Jeg har med den rustne dolken min før stukket sådanne menn som dig; jeg dreper nok dig også med den samme rustne dolken.“ Og så drepte han stallo ovenfor Telgenes, hvor der den dag idag står en stor sten, som han begrov ham under, og benene er siden funnet, som denne tids folk har sett.

Fordum i gamle dager pleide de her nord å reise med jekter til Bergen med fisk og tran en og to ganger om sommeren. Så var der på den tid en jekteskipper også fra Troms i Bergen, og de var kommet sammen til ett sted for å holde som et lag, jekteskipperen og bergenserne. På den tid var der i Bergen også en kjempe som enda ikke hadde funnet sin like i krefter. Da sier jekteskipperen: „Jeg skal skaffe hit næste år en liten lapp der nordfra, som skal være meget sterkere enn eders kjempe.“ De tok ham på ordet og sa: „Hvis du kan skaffe ham, skal du få god betaling; men hvis du ikke kan det, skal du komme til å betale meget, fordi du vil ta æren fra ham.“ Det blev så at han skulde næste år bringe ham.

Da skipperen kom hjem, gikk han til Ola for å be ham være med ham til Bergen næste år; men han fortalte ham ikke hvad han skulde være med for, men lovte ham bare stor lønn, hvis han reiste. Det blev så at Ola lovte å reise, og da tiden kom, da skipperen hadde ladet jekten med fisk og tran, gjorde han selv en tur til Ola for å få ham med, og Ola reiste med da han lovte ham så god lønn. Den jekten som Ola var med, kom til Bergen. Da gikk skipperen i land og sa på land til mennene fra ifjor: „Nu har jeg bragt den lappen som jeg ifjor lovte å bringe, som skal være sterkere enn eders kjempe.“ De sa: „Det er godt.“ De to skal nu prøve hvem som er sterkest; men skipperen fødde Ola med alt det han orket å spise av alle slag, mens de var på reisen. Så kom skipperen ombord; han sier til Ola: „Jeg er kommet til å gjøre et løfte i veddemål, og hvis jeg nu ikke kan holde det, blir det slemt for mig.“

„De so læ buk'tam dal dan sabmelaǯǯa, mεit so dii'ma loppidi buk'-tik, middja gal'ga lækkik giewrap go dat din gæm'pa.“ De daddje dak: „De læ buorre.“ De gal'gaba dal gæč'čalad'dak, goab'ba læ giewrap; mεn skip'par galle biebmai Vuolaban alte go juo nagadi borrǫk juokke laja, dalle go mađki nal'de leiga. De buođi bor'dai skip'par; de daddja skip'par Vuolabina: „De læ son šad'dam ovta lobi loppidik væđon, ja jus son dal i satte dam dakkak, de šad'da sudnje baha.“ De jærra Vuolap: „Middjas dat læ, mεit don læk loppidam?“ De daddja skip'par: „Dāst læ ak'ta olmai, middja gal'ga lækkik gew'ra, ja de son šaddai dalle loppidek: sust læ ak'ta olmai bordin, middja gal'ga lækkik liika giew'ra go dat, ja dak sitte skaf'fuk sun dan ol'ma, ja jus son i satte dan skaf'fuk, de læ son ieš owdan.“ De dajai skip'par Vuolabina: „Mo gal jakkam: i mu bordin gaw'nu ak'tagen ieǯa go jus dust væl'ta.“ De riemai Vuolap runadišgoattėk ak'tǫ allahes. Dego li ol'lem runadek, de daddja Vuolap: „Mo siđalem oai'nėk dan giewras ol'ma.“ De daddja skip'par: „Gal don dan boa-đak oai'nik, ja doai šad'dabæt'ti dεina giettalaga, nuvtgo mon jakkam.“ De jærra skip'par, ai'gogo vuol'git gad'dai. De daddja Vuolap hilljin: „No, gal so vuol'ga.“ De daddja skip'par: „Ik galga juovsak guođđik ikge soddė.“ De vulgiga gad'dai, skip'par ja Vuolap, ja Vuolap valdi juovsas miel'de, middja lei dam aige vær'jo. De buođiga gad'dai; de lei ak'ta javta-gielas, middja li vuddjum lairė sisa, nuvtgo il'la uoi'nui; dušše gæččė-binnaš uoi'nui. De gal'gaba dal gæč'čalek, Vuo-lap ja dot gæm'pa, duom giellasan bajedek ere lairė sis'te. De galgai dat Bir'gen-gæm'pa vuoč'čen gæč'čalek bajedek; mutte i dat nagadam i likkastat'tekgen. De goč'čǫ Vuolap, atte dat gæm'pa gal'ga occǫk daggar gærge, mεit juo il'la nagadan guod'dik, ja guod'dik don javta-giellasa nala, ja de dat gæm'pa εito guddi daggar gærgė, mεit juo nagadigen guod'dik, ja bijai duom giellasan nala. De vaǯǯi Vuolap dam giellas gæččai ja bajedi, nuvtgo javta-gielas ruppasi, ak'tan doina gergin, ja šliw'gi duob'belen. De suttai Bir'gen-gæm'pa, go uoini: dot lei nu gew'ra, miha giewrap go son. De ruottasti mεk'kahis, ja de Vuolap ruottastigis juok'sahis, ja go Bir'gen-gæm'pa uoini, go Vuolap juok'sasis ruottasti, de vulgi battarussi. Vuolap gildi juovsas

Ola spør: „Hvad er det du har lovet?“ Skipperen sier: „Her er en mann som skal være sterk, og jeg kom da til å love: „Jeg har en mann ombord, som skal være like sterk som han,“ og de vilde jeg skulde skaffe den mannen, og hvis jeg ikke kan skaffe ham, står jeg selv til ansvar.“ Skipperen sa til Ola: „Jeg tror nok at ombord hos mig finnes ingen annen, hvis det går dig forbi.“ Da begynte Ola å nynne så smått for sig selv. Da han var ferdig med å nynne, sier han: „Jeg skulde ha lyst til å se den sterke mannen.“ Skipperen sier: „Du kommer nok til å se ham, og du kommer nok i kast med ham, eftersom jeg tror.“ Så spør skipperen, om han vil gå på land. Ola sier sakte: „Nå, jeg skal nok gå.“ Skipperen sier: „Du skal ikke legge buen din eller pilen igjen.“ De gikk i land, skipperen og Ola, og Ola tok med sig buen sin, som var den tids våben. De kom i land; der var en jektekjøl som var sunket ned i leren, så den neppe såes; bare litt av enden såes. Nu skal de to, Ola og kjempen, prøve å løfte kjølen op av leren. Bergenskjempen skulde først prøve å løfte den; men han orket ikke å rikke den engang. Da byr Ola at kjempen skal lete op en sådan sten som han neppe orket å bære, og bære den op på jektekjølen. Kjempen bar også en sådan sten som han såvidt orket å bære, og la den op på kjølen. Da gikk Ola hen til enden av kjølen og løftet den tillike med stenen så det buldret (i leiren) efter den, og han slengte den til siden. Bergenskjempen blev sint da han så at hin var så sterk, meget sterkere enn han selv. Han løp efter sitt sverd, og Ola løp efter sin bue, og da Bergenskjempen så at Ola løp efter sin bue, tok han flukten. Olå spente buen sin og la en pil på den, og så ventet han til kjempen kom bak nova; da først skjøt han så nova føk vekk. Hvis han hadde villet skyte før, hadde han skutt gjennem kjempen; men han vilde spare den andres liv, og de såes ikke mer, mens Ola var i Bergen.

ja biddjali soddė nala, ja de Vuolap vurdi, das'sa go nuova duokkai manai dat gæm'pa; de æs'ka vuǯi, nuvtgo nuovva ere rawgai. Jus dat lič̌č̌i ow'dal sittam vuoč̌č̌ėk, de li vuoč̌č̌ėk čađa do gæmpa; mutt dat siđai guoimis hægga sparėk, ja de šat æba oai'nalam da gaska go Vuolap lei Bir'genes.

(Anders Nilsen Laksvatn 1888, Balsfjord.)

2.

Vuolak li giewras sabmelaš ja de sugǫi Hasseviikan ovta gæssebiwdo, ja de leddje gol'ma stalo danne, ja Vuolak guddi gærgė stalo uvsa nala, ja stalok balle da giewras ol'man. De buotte gullak: li ere Bac'cavuonan (gærge namma li Hæsta-gallo). De vul'ge occǫk. Ak'ta dɛin vulgi. De gawnadeiga danne. De li Vuolak oađđimen goađin; de gulla go njur'gǫ. De daddja Vuolahan ak'ka, Jussa-Mag'ga: „De læ dal dudnji guos'si boattimen"; gul'dala go njur'gǫ. De Vuolak baddjani bajas; de vulgi gæč̌'čak. De li stallo fak'timen dast. De valdi fag'gai; de bodnjadišguođiban. De stallo Vuolahan bodnjali buol'vabelit nala. De Vuolak bajas bæsai; de bodnjali stalo bod'nai. De daddja stallo: „Valde su sil'baniibi, mɛina dal čug'gik sun." Daddja Vuolak: „Sust læ ruos'tadaggar." De daddja stallo: „Boatta jagi mannjel viel'lja, mɛina ik nagǫt." De Vuolla dal da goddi.

De buođi jagi mannjel stalo viel'lja. De li Vuolak goađin; de buođi stallo goattai; de valdi fag'gai goađin, ja de manaiba goattebelin olgus. De li nu giew'ra; i Vuolak sittam nagǫdek (nagǫdad'dam) đɛina. De Vuolahan ak'ka, Jussa-Mag'ga, valdi ak'šo ja čuolasti stalo fiŋkijen (fæŋ'kesuonait); de stallo gač̌čai, ja de Vuolak roggǫi gal'lo gurri, ja sil'barutta nu ædnak da stalon, ja Vuolak dɛit valdi.

De li fawlin Vuolak oag'gomen gulit. De uoini stallo Vuolahan fawlin, ja de stallo valdi, guddi gærge Vuolahan uvsa nala. Stallo manai luok'kai gæč̌'čak, go Vuolak gad'dai boatta, nagǫdago girgin, mi læ uvsa nalde. Vuolak buođi, uoini: gær'gi li uvsa nalde. Vuolak gæč̌'čaladdai; il'la nagǫdi. Stallo dal gæč̌'ča luokkan. De stallo jakki: „Gal son dal nagǫda Vuolahina." De stallo vulus vulgi Vuolaha

2.

Ola var en sterk lapp og rodde sommerfiske i Hasvik. Det var tre stalloer der, og Ola bar en sten foran en stallos dør, og stalloene var redde for den sterke mannen. Da fikk de høre at han var fra Balsfjorden (stenens navn var Hestestenen). Så reiste de for å lete ham op. En av dem reiste. Så traffes de der. Ola lå og sov i gammen; da hører han at det plystrer. Hans kone, Jussa Magga, sier: „Nu kommer der en fremmed til dig;“ hun hører at det plystrer. Da stod Ola op; han gikk for å se efter. Da holdt stallo vakt der. Han tok tak med ham, og de begynte å brytes. Da brøt stallo Ola ned på kne. Ola kom op og brøt stallo ned. Da sier stallo: „Ta min sølvkniv og stikk mig nu med den!“ Ola sier: „Jeg har en rusten dolk.“ Da sier stallo: „Om et år kommer min bror, som du ikke rår med.“ Så drepte Ola ham.

Året efter kom stallos bror. Da var Ola i gammen; stallo kom inn i gammen, og tok tak med ham i gammen, og de kom ut med halve gammen. Han var så sterk; Ola kunde ikke rå med ham. Da tok Olas kone, Jussa Magga, en øks og hugg stallo i knehasene (hasesenene); da falt stallo, og Ola grov ham ned ved en stor sten. Stalloen hadde så mange sølvpenger, og Ola tok dem.

Så var Ola ute på sjøen og fisket. Stallo så Ola ute på sjøen og tok og bar en sten på Olas dør. Han gikk op i bakken for å se om Ola, når han kom i land, orket med stenen som lå på døren. Ola kom og så at en sten lå på døren. Han prøvde og orket det med nød og neppe. Stallo sitter nu oppe i bakken og ser på. Da trodde han: „Nu rår jeg nok med Ola.“ Så gikk stallo ned til Ola

lusa ja daddja: „Do læk god'dam su guok'te viellja; olmai gal'ga du god'dit dal dam owdan.“ De soai vulgiban luok'kai, Vuolak ja stallo. Daddja Vuolak akkainis: gal'ga manjen boattit gæč'čak væk'ken sunnje; i dat olmai nagot dεina staloin. De ak'ka valdi saiti, vulgi manjen. De fag'gadallaban; i Vuolak siđa nagodek staloin; stallo miha giewrap. De Vuolak bodnja stalo sælgi mæra luso; de ak'ka njakka dal sælgebællai, ja čug'gi so stalo gil'gi. De stallo gaččai; de goddiban vel dan nai stalo, ja da stalon li sas'te-sækka dievva sil'ba-ruđok.

(Peder Steinnes 1882, Balsfjord.)

3.

De leddje gol'ma vielljaʒan, mεit goččudeddje stallon, ja de leddje gullan dan Vuola-boadnje birra, val'de ja occe dan bajas ja gaw'ne, ja de sitte dεina gæč'čalad'dak faggi, mak'te dat læ giew'ra. Dallego dat lei nuorra, Vuola-boad'nje, æi dak stalok bittam dεina, ja dak sitte daw'ja dεina gæč'čalad'dak; æi dak bittam æi goas'sege. Jabme dak guok'te boarrasæmus stalok ireden, baʒi nuoramus viel'lja dεin staloin, ja de lei guk'ki ai'ge, das'sa go gawnai Vuola-boadnji. De sitta gæč'čalik fagge val'dik. De læ Vuola-boad'nje boarastuvvam nu sagga; de gulla: i son dal biđe daina staloin. Ja oai'na ak'ka: i dalle Vuola-boad'nje biđe šat daina staloin. Adna golmasuorgak saiti, biddja dola hisa bak'kanik, ige stallo oaine, go saite bakkada; bodnja Vuola-boad'nje sælgi stalon dola luso. Bak'kani sai'ti, valdi Vuola-boadnje ak'ka, čug'gi vuolle-vaimoide. Dεina dak nagodeiga væk'kalaga, ja Vuola-boadnje ak'ka goččudeddje Juse-Mag'gen.

(Anders Nilsen Naustnes 1888, Balsfjord.)

190. BÆIVE-OLAV.

Buolbmág gieldást, Æddjásul'lu buottâ, owstâbæl'de Dæno mielle âl'de læ ok'tâ stuorrâ gæđ'ge, mâid doluš sáme-giew'râ, gæn nâmmâ læi Bæiv-Vuolák, guddi Dædnogáddest bâjás jâ bál'kesti mielle âlâ.

og sier: „Du har drept de to brødrene mine; nu skal jeg drepe dig for det.“ De gikk da op i bakken, Ola og stallo. Ola sier til sin kone: „Du skal komme efter og se og hjelpe mig; jeg rår ikke med den stalloen.“ Da tok kona et spyd og kom efter. De tar tak; Ola kan ikke rå med stalloen; stallo var meget sterkere. Ola snur stallos rygg mot sjøen; nu lurer kona sig bak på stallo og stakk ham i siden. Stallo falt. Så drepte de også den stalloen, og han hadde en skinnsekk full av sølvpenger.

3.

Der var tre brødre som de kalte stalloer, og de hadde hørt om Olakallen, og de lette ham op og fant ham, og de vilde prøve fangtak med ham, hvor sterk han var. Da Olakallen var ung, rådde stalloene ikke med ham; de vilde ofte prøve det med ham; men de klarte sig aldri. De to eldste stalloer døde; den yngste broren av de stalloene blev igjen, og det var en lang tid før han traff Olakallen. Så vil han prøve å ta tak. Olakallen er blitt så gammel; da merker han at han nu ikke klarer sig mot stalloen. Og kona hans ser at Olakallen ikke mer klarer sig mot stalloen. Hun har et tregrenet spyd; hun legger det i ilden, og stallo ser ikke at hun varmer spydet. Olakallen vrir ryggen på stallo mot ilden. Spydet blev varmt. Olakallens kone tok og stakk ham i pungen. De rådde med ham, da de hjalp hinannen. Olakallens kone kalte de Juse-Magga.

190. BÆIVE-OLAV.

I Polmak sogn er der midt mot Mannsholmen på østsiden av Tanaelven på melen en stor sten som en lappekjempe i gamle dager (han het Bæive-Olav) bar op fra elvebredden og kastet på melen. Bæive-

Bæiv-Vuolàk læi muttomin dorrum ruoššàiguim Čàccesul'lust. Ruoššàk leddje vuolgâtâm hir'bmâd stuorrâ stalo Bæiv-Vuolàkin hæi'bot. Go stallo bođi, de goččoi Bæiv-Vuolàk stalo guod'det dam gæđge bâjàs; muttu stallo i nâgâdâm dâm obbâ likkâtetge. De bâlàski stallo, go oini, mân giew'râ Bæiv-Vuolàk læ, viekkâli battârussi; muttu Bæiv-Vuolàk juvsài jâ bàl'kesti stalo guow'do Dæno.

Dât sæmmà Bæiv-Vuolàk vættâli muttomin 12 âlbmàin sukkàt gilvo Stuorrâvuonàst Čàccesul'lui. Muttu Bæiv-Vuolàk vuiti jâ bođi ow'dâl Čàccesul'lui, vaiku son læi ok'tu.

(Samuelsen 1923, Tana.)

191.

Guok'te vielljaǯa leiga bowcuid vuojehæme. De šaddai bajandal'ki, ja bajan riemai hir'bmadit čær'got. Nub'bi siwdnadalla ja daddja vielljaines: „Ikgo donge siwdnid, vai bajan i čærgǫ nu garrasit mun'nu bak'te?“ Muttu nub'bi riemai ɛin de garrodit. Nub'bi ɛin giel'da; muttu duot su viel'lja, son ɛin garrusta, go bajan čer'ge oaivi bak'te. Son li guovte gærde garrudallan, dam bodda go bajan čærgoi guovte gærde sud'nu oaivi baggjel. Muttu go de čer'gi bajan goalmad gærde, de manai jamas dat nub'be viel'lja, son gutte lei garrodan. Muttu nub'bi maidai suor'gani dɛina go son lei jur baldas, go bajan čer'gi, ja son oini, go viel'lja gaččai ædnami, ja son jami dasanaga. Nub'bi bæsai ællit, mi lei siwdnidan aluhi, go gulai bajan čær'gome.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

192.

Čak'čat far'rijet buot loddit min lut'te eret bar'bmorii'ki. Dobbe orrut dat unna olbmuǯat, maid mi goččudet bar'bmoriika-olmuǯen. Si æi læt stuoribut go njuk'ča, ja si biw'det čuodnjagid ja æra loddid daina lagin, atte sis læ hui gukkes staw'ra ja giella læ dan gæǯes. Si biddjet dan giela loddi čæbehi ja de buvihit. Si æi doaje ovtage

Olav hadde engang slåss med russer i Vadsø. Russene hadde sendt en forferdelig stor stallo til å kjempe med Bæive-Olav. Da stalloen kom, bød Bæive-Olav ham å bære stenen op; men stalloen orket ikke engang å rikke den. Da blev stalloen redd, da han så hvor sterk Bæive-Olav var, og tok flukten; men Olav nådde ham og kastet ham midt ut i elven.

Den samme Bæive-Olav veddet engang med 12 menn om å ro om kapp fra Karlebotn til Vadsø. Men han vant og kom før dem til Vadsø, skjønt han var alene.

191. DE TO BRØDRE OG TORDENEN.

To brødre drev renene. Da blev det tordenvær, og tordenen begynte å slå forferdelig. Den ene signet sig og sa til bror sin: „Vil ikke du også signe dig, forat tordenen ikke skal slå så sterkt nær ved oss?" Men den andre tok til å banne stendig. Den første forbyr ham det hver gang; men den der broren hans, han banner stendig, når tordenen slår over hodet på dem. Han hadde bannet to ganger, mens tordenen to ganger slo over hodet på dem. Men da tordenen slo tredje gang, blev den andre broren drept, han som hadde bannet. Men også den første blev redd; for han var like ved siden av broren, da tordenen slo, og han så at han falt til jorden, og han døde på stedet. Den andre fikk bli i live, han som alltid hadde signet sig, når han hørte tordenen slå.

192. BARBMORIKET.

Om høsten drar alle fugler bort fra oss til Barbmoriket. Der bor de små mennesker som vi kaller Barbmorikets folk. De er ikke større enn en svane, og de fanger gjess og andre fugler på den måte at de har en meget lang stang og i enden på den en snare. De legger snaren om fuglens hals og stryper den. De bryter ikke

davti, æmbu si borret hui sii'vut, ja daid davtid si čog'git čoak'kai ja dol'vut dokku sæmma saddjai, gos læt giellan dan loddi.

Læ ok'te mui'talusas, de bođiga guok'te vielljaǯa bar'bmo-olbmuid lusa, ja soai oiniga, maina lagin si biw'det buok čuodnjagid ja æra loddid. Soai leiga oaidnan, atte čuodnjagat ja njuvčat ja buok æra loddit æi ballan balljọ væhage dain bar'bmorii'ka-olbmuin; si vaʒ'ʒet loddid sis'te æige læt stuoribut go dat loddit. Soai leiga oanehaš sin lut'te ja gæččaiga suoli visut aldeset viero, ja de soai bæsaigage oaidnit vel dan nai, atte si čog'git daid davtid. Go si gas'ket čuodnjaga, de si, go čup'pet battai čuodnjaga dehege æra loddi, de si occet aive lađđasa, vai æi galga doaddjit davti. Go si leddje malestæme čuodnjaga biergo, de soai gæččaiga, maina lagin si al'ge borrat, ja soai oiniga, atte si borret nu varrogasat, atte i galga dod'djut ok'tage dak'ti. De goč'ču sud'nu nai boattit bæw'dai borrat. De soai manaiga, ja soai riemaiga borrat. De soai boraiga sæmma lakke. Soai boraiga hui varrogasat ja čoggiga daid davtid visut čoak'kai. De dat olbmut lii'kujeggji hir'bmadit sud'nuje. Go si leddje gær'gan borramis, de si gii'te ieǯaset gas'kanæset gieđain gutteg guoimisek, ja soai maid giitiga sæmma lakke aldesetgis, ja čog'ge daid dawtid ovta lit'tai, ja ok'ta lei, mi doalvoi dokku sæmma saddjai, gost leggje giellan dan čuodnjaga.

Dat bar'bmoriika-olbmut sitte ɛin orrot sud'nu gukkit ieǯaset lut'te; muttu æba soai orrun bir'geme dan riikas. Dobbe lei nu bakka sud'nu mielas, ja soai fer'tiga vuol'git. Go soai leiga vuol'gan, de mieđošteggje vel dat olbmut sud'nu.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

193.

1.

Dalle go mi leimek smav'vak, lavije min vanhemak giel'dit min, atte mi æp oaǯǯo čierastallat lakka juow'labasid, dainago dalle lejje lakka dat, maid si goč'čujejje juow'lalad'din. Go si gaw'ne manaid riei'modæme daihe čierastæmi, de si val'de daid, ja mi lavimek, go juow'labasek botte, vur'kėt ere sabehid æpge duos'tam čierastet.

noe ben, men spiser meget pent, og benene samler de sammen og bringer dem hen til det samme sted hvor de har fanget fuglen.

Det er engang blitt fortalt at to brødre kom til Barbmorikets folk, og de så hvordan de fanget alle gjess og andre fugler. De hadde sett at gjessene og svanene og alle andre fugler næsten ikke var et grand redd for folkene i Barbmoriket; de gikk inn mellem fuglene og var ikke større enn de. De var en kort tid hos dem og så hemmelig alle deres skikker, og de fikk også se det at de samlet benene. Når de plukker en gås og skjærer den eller en annen fugl op i gryten, leter de bare efter leddet for ikke å bryte noe ben. Når de kokte gåsekjøtt, så de hvordan de begynte å spise, og de så at de spiste så forsiktig at ikke noe ben skulde brytes. Så bad man dem også å komme til bords og spise. De gikk og begynte å spise. De spiste på samme måte. De spiste meget forsiktig og samlet alle benene sammen. Da likte folkene dem svært godt. Da de var ferdige med å spise, takket de hverandre innbyrdes med hånden, og de to takket dem også på samme måte. De samlet benene i et kar, og der var en som bar dem hen til det samme sted hvor de hadde fanget gåsen.

Folkene i Barbmoriket vilde at de skulde være lenger hos dem; men de syntes ikke å kunne klare sig i det riket. De syntes det var så varmt, og de måtte reise. Da de reiste, fulgte folkene dem et stykke på veien.

193. JULEKVELD.

1.

Da vi var små, pleide våre foreldre å forby oss å renne på ski nær julehelgen, fordi da var de som de kalte julesvennene, i nærheten. Når de fant barn som støiet eller rente på ski, tok de dem, og vi pleide, når julehelgen kom, å gjemme vekk skiene og torde ikke renne på ski.

Væha aigi mannjel dappahuvai, atte dat nuorat vuojehejje hæstaiguoime juow'laruot'ta-ækked. De mannjel go si hei'te, gulai mu æn'nerok'ki, atte vujje čađa ija hæstaiguoime, ja das'tu dobbe dam dalos, gost dat nuorat lejje vuojjam, iđi ik'ko nuvtgo ok'ta manno glase ow'di, maid si jak'ke atte lei stallo.

Læ mui'taluvvum maida dappahus, atte go si læk juow'la-ækked mannam hæstain muoraid vieʒ'ʒat, de si læk dar'vanam gidda æige læk bæssam luovos, ow'dalgo læk fer'tên loppidit, atte æi si goas'sege dam galga bar'gat. Damditti jak'ke si maida, atte dat læ juow'lastallo, mi sin gidda doalai.

Mui'taluvvu maida boares aige æppe-os'kon: go juowlak lakkanejje, ærenoamaš juow'laruot'ta-ijja, de gal'ge si mui'tet bijjat čaʒe lit'tai, vai go juow'lastallo boatta vuojjimist, atte son dalle gaw'na čaʒe bæwde al'de ja jukka. Jos si æi muite čaʒe bijjat, de njamma son dalle vara sin oaivis su goi'kuses. Damditti læ dat dabalaš artik'kal mui'tit juow'laruot'ta-ækked atte bijjat čaʒe lit'tai ja čuop'pat biergo garrai, vai dat juow'la-guos'se, gutte juow'la-ija boatta, gaw'na biemmo.

Ođđabæive ruot'ta-ækked maidai bijje si čaʒi lit'tai ja bijje gok'časa dam bajjeli, ja iđedes go si bajas lik'ke, de val'de si vuostaʒeddin ja geč'če dam čaʒi. Jos dast læ ollo bærralak goap'povuođos, de cel'ke si: „Dajag šad'da guollejakki." Muttu jos dak bærralak æi oi'num, dalle cel'ke si, atte šad'da vanne-guolle-jakkudak.

(Talvik 1924.)

2.

Juow'laruot'ta-ækket gud'det sabmelaʒʒat čaʒi goattai hui valljit, vai stallo oaʒ'ʒo jukkat, ja muoraid čor'gijit juokke moalo smak'komuorgoađibæl'de ja smak'komuor duokkin eret, vai stalo rai'do i dar'van. Jus dan æi daga, de manna likkohæmit dan ođđa jagi, mi al'ga. Stalo

Kort tid efter hendte det at de unge kjørte med hester julekvelden. Efterat de hadde hørt op, hørte min avdøde mor at de kjørte hele natten med hester, og siden viste sig om natten på den gården hvor de unge hadde kjørt, en måne foran vinduet, og de trodde at det var stallo.

Den hendelse er også blitt fortalt at når de julekvelden reiste med hest for å hente ved, er de blitt stående fast og har ikke sloppet løs, før de har måttet love at de aldri skulde gjøre det. Derfor trodde de også at det var julestallo som holdt dem fast.

Det fortelles også om en overtro i gamle dager: når julen nærmet sig, især julenatten, skulde de huske på å ha vann i et kar, forat når julestallo kom fra kjøringen, han da skulde finne vann på bordet og drikke. Hvis de ikke husket på å sette frem vann, suget han blod ut av hodet på dem for sin tørst. Derfor er det en sedvanlig artikkel julekvelden å huske på å ha vann i et kar og skjære op kjøtt i et fat, forat julegjesten som kommer julenatt, skal finne mat.

Nyttårskveld hadde de også vann i et kar og la et dekke over det, og om morgenen når de stod op, tok de først og så på vannet. Hvis der var mange perler på bunnen av koppen, sa de: „I år blir det et fiskeår.“ Men hvis perler ikke såes, da sa de at det blir et år med lite fisk.

2.

Julekveld bærer lappene rikelig med vann inn i teltet, forat stallo kan få drikke, og de rydder vekk hver vedsmule mellem huggestabben og teltet og bak huggestabben, forat stallos raide ikke skal bli sittende fast. Hvis de ikke gjør det, går det ulykkelig

rai'do læt sappanat ja roattot ja daggar čabolagaš æl'lit. Jus čacci i læt goađis, de jukka stallo vara.

Ođđabæive ruot'ta-ækket de vuššet samit gulid dehege buwro. Jus biergo vuš'šet ja dan borret, de rai'gana čoaw'ji.

(Elen Ucce 1926, Kautokeino.)

3.

Ruot'ta-ækket samit fer'kut muoraid nu ollo go ol'lijet, vai besset juow'labasid bures dola šlamaidat'tit, ja muoraid fidnijet hui čab'bat ja muora ceg'gijet smak'komuora duokkai, masa stallo gal'ga vuojana čadnat dam bodda go manna goađis čaʒi jukkarne, ja čacci gal'ga dievva giewdni. Jus i læt čacci goađis, de stallo jugista gas'kalæmus manas vara visut.

Sappan-rai'do læ stalos, ja buot rissit gal'get čor'gijuvvut birra goađi eret, vai i dar'van sappan-rai'do daida. Jus dar'van, de dat čuor'vo ovta olbma boattet gal'gat su raido.

(Anders Eira 1925, Kautokeino.)

4.

Ruot'ta-ækket gal'get alohi rad'djujuvvut ja suoppalas'tujuvvut visut ris'sigierragat ja buok smakkot čoak'kai, amas stallo, go ik'ku vuoddja, buvahallat hergidis daida ris'segeʒidi. Stallo adna hær'gin ruot'ta-ækket ja juow'la-ijaid go vuoddja siidai miel'de juokke goattegaska ja smak'komuoraid birra, de sust læt god'desappanat ollis rai'do manjis, ja dat læt su hærgit, ja dεina sabmelaʒʒat lavijet ruot'ta-ækket raddjat ja suoppalas'tit visut hui rainasin birra smak'komuora ja goađi ja smak'komuora gaska, vai læ stallui hui jal'gat vuoggjit, dεinago jus dat æi læt rad'djujuvvum visut eret stalo luodda owdas, ja jus dar'vanit su hærgit daida, de son čuor'vo gal'gat dan olbmu, gutte læ ækkes hakkan muoraid ige læt gil'lan raddjat daid ris'segeʒid, mat læt dod'djudan muorain. Gutte læ nuoramus dain, guđek læt čuop'pame muoraid, son gal'ga raddjat hui rainasin birra smak'komuora,

i det nye år som begynner. Stallos raide er mus og rotter og sådanne unyttige dyr. Hvis der ikke er vann i teltet drikker stallo blod.

Nyttårskveld koker lappene fisk eller grøt. Hvis de koker kjøtt og spiser det, går der hull på maven.

3.

Julekveld hugger lappene ved så meget som de når til, forat de i julehelgen kan la ilden brenne godt, og de stabler veden meget pent op og stiller et træ op bak huggestabben, forat stallo skal binde kjørerenen til det, mens han går inn i teltet for å drikke vann, og av vann skal der være en kjel full. Hvis der ikke er vann i teltet, drikker stallo alt blodet av det mellemste barn.

Stallo har en raide av mus, og all risved skal ryddes vekk omkring teltet, forat raiden av mus ikke skal bære fast i den. Hvis den bærer fast, roper han at en mann skal komme og gjøre hans raide løs.

4.

Julekvelden skal alltid risvedtoppene og alle treflisene nøie ryddes vekk og sopes sammen, forat ikke stallo, når han kjører om natten, skal få sine kjørerener strypt i risvedendene. Når stallo julekveld og julenettene kjører fra heim til heim mellem teltene og omkring huggestabbene, da har han en hel raide av lemen efter sig, og de er hans kjørerener. Derfor pleier lappene julekvelden å rydde og sope alt ganske rent omkring huggestabben og mellem teltet og huggestabben, forat det skal være ganske slett for stallo å kjøre. For hvis det ikke er ryddet ganske vekk av veien for stallo og hvis hans rener blir fast i det, roper han at det menneske skal løse dem, som om kvelden har skaffet ved og ikke har gidet rydde vekk risved-endene som er brukket av veden. Den som er yngst av dem som hugger ved, han skal rydde ganske rent omkring

vai i darbaš ik'ku vuol'git stallui væk'kin. Dɛina lavijet nuoramus bardnit hui viššalat (læt) ruot'ta-ækkit raddjat hui rainasin birra smak'komuora.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

5.

Lavijėt manaid bal'dalit juowlaid aige atte: „Jus dal it sævte valljit muot'taga, de boatta stallo ik'ku ja šlubista vara oaivis," ja dalle lave vel laikes manaid oaǯ'ǯot sæk'tit muot'taga, ja dalle si læt hui jegulaǯǯat. — Æi lave duos'tat manat stoakkat juowlaid aige.

Ruot'ta-ækkeda lavijet adnit sabmelaǯǯat dan diida, atte dalle gal'ga hui ollo čacci, dievva čaccigiewdni, vai stallo bæssa ik'ku jukkat čaʒi. Si ballet, atte jus i læt čacci, de stallo jukka daid olbmuid varaid.

Go ruot'ta-ækket manna muorra-fiino nala čok'kat ja čok'ka das mannjeli gask-ija, de boatta mannjel gask-ija olmuš ja vig'ga čuog'got saitin čalmidi; muttu olmuš i galga raw'kalit čalmid ige ballat. Ja son baldahalla ɛin maŋga lakke; muttu i galga ballat, ja gutte læ čok'kan, dassaʒi go læ gær'gan baldahallamės dat olmuš, de jærra dat olmuš: „Maid don siđat?" De gal'ga vas'tidit dat olmuš, mi čok'ka muorrafiino nal'de: „Mun siđan ollo ruđaid ja ollo bowcuid, ja mun siđan, atte mun galgan šad'dat juokke lakke hui likkulaš maïlmis, nu gukka go ælan." De son šad'da hui riggis ja likkulaš. Muttu dasa gal'ga hui jallo, gutte manna ruot'ta-ija čok'kat muorrafiino nala.

(Isak Eira 1921, Kautokeino.)

huggestabben, så han ikke behøver om natten å gå og hjelpe stallo. Derfor pleier de yngste guttene å være meget flittige til julekveld å rydde ganske rent omkring huggestabben.

5.

De pleier å skremme barna i juletiden: „Hvis du nu ikke henter rikelig med sne, kommer stallo om natten og suger blodet av hodet ditt.“ Da får man endog late barn til å hente sne, og da er de meget lydige. — Barna pleier i juletiden ikke å tore støie.

Julekveld pleier lappene å ha den overtro at da skal der være svært meget vann, en vannkjel full, forat stallo om natten kan få drikke vann. De er redde for at hvis der ikke er vann, drikker stallo de folkenes blod.

Når man julekvelden går og setter sig på vedhaugen og sitter der til efter midnatt, kommer efter midnatt et menneske og vil stikke en i øinene med et spyd; men en skal ikke blinke med øinene og ikke være redd. Og han søker atter å skremme en på mange måter; men en skal ikke være redd, og når en har sittet til det menneske er ferdig med å skremme, spør han: „Hvad vil du?“ Da skal den som sitter på vedhaugen, svare: „Jeg vil ha mange penger og mange ren, og jeg ønsker at jeg skal bli meget lykkelig i verden i alle måter, så lenge jeg lever.“ Da blir han meget rik og lykkelig. Men den skal være meget dristig som går og sitter julenatten på vedhaugen.

FORKORTELSER TIL ANMERKNINGER

Aarne = Antti Aarne, Verzeichniss der Märchentypen (FFC 3).
Aarne U = Verzeichniss der finnischen Ursprungssagen (FFC 8).
Árnason = J. Árnason, Íslenzkar Þjóðsögur og Æfintyri.
Asbjørnsen, Huldr. = Asbjørnsen, Norske Huldre-eventyr og folkesagn. Kristiania 1914.
Bolte = J. Bolte und G. Polívka, Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm 1—3.
Christiansen = R. Christiansen, Norske Eventyr. Kristiania 1921.
Demant-Hatt = Emilie Demant-Hatt, Med lapperne i højfjeldet.
Dähnhardt = O. Dähnhardt, Natursagen 1—4.
Faye = A. Faye, Norske Folke-Sagn. 2. opl. Christiania 1844.
Feilberg = H. F. Feilberg, Ordbog over jyske almuesmål. 1—4.
Fellman, Ant. = J. Fellman, Anteckningar under min vistelse i Lappmarken. 1—4. Helsingfors. 1906.
Fellman, Handl. = I. Fellman, Handlingar och uppsatser angående finska Lappmarken och lapparne. 1—4. Helsingfors 1910—1915.
Friis = J. A. Friis, Lappiske Sprogprøver. Christiania 1856.
Grundström = H. Grundström, Sägner och folktro bland lappar och nybyggare i Jokkmokk 1. 2.
Hackman = O. Hackman, Finlands svenska folkediktning I A 1, 2.
Haukenæs = Th. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger.
Helland = A. Helland, Norges Land og Folk.
Koskimies = A. V. Koskimies og T. Itkonen, Inarinlappalaista kansantietoutta.
Köhler = R. Köhler, Kleinere Schriften.
Kristensen = E. T. Kristensen, Det jyske almueliv.
Liebrecht = F. Liebrecht, Zur Volkskunde.
Moltke Moe = Moltke Moe, Samlede Skrifter.
Müllenhoff = K. Müllenhoff, Sagen, Märchen und Lieder. Schleswig 1921.
Nicolaissen = O. Nicolaissen, Sagn og eventyr fra Nordland. 1. 2.
Olsen = O. T. Olsen, Norske folkeeventyr og sagn. Kristiania 1912.
Paulaharju, Muist. = S. Paulaharju, Lapin muisteluksia. Helsinki 1922.
Qvigstad, Aberglaube = J Qvigstad, Lappischer Aberglaube. Kristiania 1920.
„ Märchen = Qvigstad, Lappische Märchen- und Sagenvarianten (FFC 60).
„ Sagen = Qvigstad, „ „
„ Ursprungssagen = Qvigstad, „ „
Qv.-S. = Qvigstad og Sandberg, Lappiske eventyr og folkesagn.
Salmelainen = Suomen kansan satuja ja tarinoita 1—4. Helsinki 1852—1866.
SK = Suomalaisia kansansatuja 1. 2. Helsinki 1886. 1893.
Turi = J. Turi, Muittalus samid birra. København 1910.
Wesselski = A. Wesselski, Märchen des Mittelalters. Berlin 1925.
Z. f. Volksk. = Zeitschrift des Vereins für Volkskunde. Berlin.

ANMERKNINGER

1. 1. Aarne 1. 2. 8. Qvigstad, Märchen 8*. 8**. 8***. Dähnhardt 3, 129 (bytte øine). — 1, 2. Aarne 2. 5. 8. Qvigstad, Märchen 8*. 8**. Dähnhardt 3, 73—75. — 1, 3. Aarne 2. 8. Qvigstad, Märchen 8*. 8*. Grundstrøm 2, s. 42.
2, 1. Aarne 2. — 2, 2 Aarne 5. Qvigstad, Märchen 5. Bolte 2, 117 anm.
3. Aarne 1, Jfr. SK 1, nr. 46. 86. Bolte 2, 207 f.
4. Aarne 57. SK 1, nr. 84.
5. Jfr. I, nr. 2. 3. Qvigstad, Märchen 66*.
7. Jfr. I, nr. 4. Aarne 130 B. Bolte 1, 237.
8. Jfr. Christiansen 111.
9. Aarne 153. 157. Bolte 2, 98.
10. Aarne 154.
11. Jfr. Aarne 85. Bolte 1, 206.
12. Jfr. Friis nr. 19.
14. Donner, Lappalaisia lauluja, s. 112.
16. Balke, Karasjok. Ordene uttales med forskjellig modulasjon.
18. Nicolaissen, Sagn 2, 20. — Norsk: Kveita sa til seien: „Hvad hjelper styrken når mannen alltid firer?"
19. Jfr. Kristensen, Almueliv, Tillæg 1, 81 f. (nr. 833. 839. 849). — Variant (Kautokeino): Njuk'ča daddja: „Jus mun livčim guovva-viel'lja, gal mun de ras'kelin galmihit mærra-olbmuid fanas-duovtoidi gidda ja boares akkoid arrangad'dai duollje nala ja vaibat čærbmahid suwnjidi". — Svanen (svanemåneden, mars) sier: „Hvis jeg var bror februar, skulde jeg nok ha hjerte til å la sjømennene fryse fast til båttoftene og de gamle koner på skinnet ved åren og de trette renkalver i snehullet."
21. Aarne 302. Bolte 3, 434. Feilberg 1, 631 a; 4, 218 b.
22. Aarne 303. Feilberg 3, 51 a.
23. Aarne 311.
25. Jfr. Friis nr. 35.
26. Qvigstad, Märchen 328* og Aarne 513 B. Feilberg 3, 242 b (skib); 3, 30 a (redskap).
27. 28. Aarne 365. Feilberg 4, 120 b.
29. Jfr. Aarne 400. Bolte 2, 318. Köhler 1, 309 f.
30. Aarne 403 A; 510 A. Feilberg 4, 12 b (and).

31. Aarne 425 B.
32. Aarne 451. Christiansen 451. Bolte 1, 70.
33. Jfr. Aarne 461.
34. Jfr. Aarne 475. Bolte 2, 423. Moltke Moe 2, 16 ff.
35. Aarne 501. Bolte 1, 111. Feilberg 3, 492. Moltke Moe 1, 28 ff.
36. Aarne 507. Feilberg 1, 448 (gjeld); 4, 289 a (lig). Molkte Moe 2, 231 ff. Wesselski, Märchen nr. 12. — Variant 1 (Elen Ucce 1926, Kautokeino): Petter vil ikke slå til et lik som er opstillet ved kirkedøren. De tar hatt, krone, saks; forfølges av riser til hest. Følgesvennen avbryter en bro og forfølgerne drukner. Petter skal gjemme gullnøste, saks og bringe kongsdatteren hennes kjærestes hode. — Variant 2 (Johan Hansen 1888, Kåfjord i Lyngen): En mann finner på fjellet en død mann, som er begravet under is, og fører liket til kirkegård.
37. Aarne 506; jfr. Christiansen 506. Variant (Erik Mikkelsen 1893, Tana): En gutt betaler den dødes gjeld, får løfte om kongsdatteren, lates igjen på en øde ø. En gås bringer ham til kongsgården. Han blir gift med kongsdatteren. Gåsen krever efter hans løfte halvdelen av barnet.
38. Jfr. I, nr. 16. Aarne 510 A og 403 A.
39. Jfr. I, nr. 17. Aarne 530.
40. Jfr. I, nr. 20. Aarne 561.
42. Aarne 590. Bolte 1, 551. Köhler 1, 303.
43. Aarne 591. Jfr. Hackman I A 1, 364.
44. Jfr. I, nr. 24. Kalevala 40.
45. Aarne 650. Christiansen 650.
46. Aarne 675. Bolte 1, 485. Feilberg 3, 1179 a; 4, 161 a.
48. Jfr. Qvigstad, Lappiske stjernenavne, s. 8.
49. Moltke Moe 1, 3 ff. Z. f. Volksk. 17, 143 ff. Feilberg 2, 40 a, 614 b (mosgrodde klær); 4, 246 a.
50. Aarne 853. Bolte 1, 201. Köhler 2, 465.
51. Jfr. Feilberg 1, 432 a; 3, 713 a. Koskimies, s. 196—200.
52. Aarne 882. Köhler 1, 212; 2, 463. Feilberg 4, 274 b.
53. Aarne 900. Bolte 1, 443.
54. Aarne 930 og 461. Jfr. I, nr. 28. Moltke Moe 1, 34. Bolte 1, 282. Köhler 2, 355 ff. Feilberg 3, 55. Salmelainen 2, nr. 7: Antti Puuhaara.
55. Aarne 921. Bolte 2, 359. Köhler 1, 151. Feilberg 2, 200 a, 723 a; 4, 314 a (hverken naken eller klædd).
56. Aarne 952. Bolte 3, 450.
60. Aarne 1000. 1002. 1010. 1005. 1029.

61. Aarne 1060. 1115. 1116. 1063. 1084. 313 (den magiske flukt).
62, 1. Aarne 1049. 1031. 1130. — 62, 2. Aarne 1060. 1088. 1115.
63. Aarne 1082.
64, 1. Aarne 1063. 1085. 1135. 1137. 1115. — 64, 2 Aarne 1137. 1115. — 64, 3 Aarne 1137. — 64, 4 Aarne 1115.
65. Aarne 1137. Jfr. Qvigstad, Sagen 1135. Betydningen av čollåš kjender jeg ikke.
66. Aarne 1641. Bolte 2, 401. Köhler 1, 39 ff.
67. Aarne 1091. Bolte 3, 358 anm. Feilberg 2, 816 a; 4, 283 a. Z. f. Volksk. 8, 266, anm. 2.
68. Jfr. I, nr. 32.
69, 1. Aarne 1245. Feilberg 2, 483 b; 3, 461 b. Jfr. I, nr. 41, 1.— 69, 2. Jfr. I, nr. 41, 5—69, 3. 4. Aarne 1260.
70. And. Mehlum, Hallingdal og Hallingen, s. 97.
71. Jfr. I, nr. 44. Aarne 1453.
72. 73. Aarne 1535. Bolte 2, 1 ff. Feilberg 2, 384 (Lars).
74. 75. Christiansen 1542. Köhler 1, 230 ff.
77. Jfr. Aarne 1653. Bolte 1, 520 f. Köhler 1, 72. Jfr. Friis, nr. 29.
78. Aarne 1730.
79. Christiansen 148 C. Feilberg 2, 72 a, 782 b; 4, 317 a (pandekage).
81. Aarne U 8, Qvigstad, U 3.
82. Aarne U 16, Qvigstad U 10. Feilberg 4, 4 a. Dähnhardt 1, 208.
83. Feilberg 3, 214 a (sjæl som humlebi).
84. Aarne U 48, Qvigstad U 12. Turi, s. 179, 244 f.
85. Jfr. K. Nielsen, Lærebok i lappisk II, s. 164 f.
86. Qvigstad U 31. Dähnhardt 1, 147 ff.
87. Jfr. I, nr. 65. Variant (Ellen Ucce 1926, Kautokeino): Go Ibmil lei siwdnidæme loddid ja go gakʼkur oini, atte Ibmil addi čuodnjagida rukʼses julgid, de i fuolastuvvan čapʼpes julgid, anohi rukʼses julgid, ja go Ibmil i adʼdan, de suttai ja girʼdili. Ibmil hoiʼgadi gakʼkura batti daid čappes julgid. — Da Gud holdt på å skape fuglene og lommen så at Gud gav gjessene røde føtter, brydde den sig ikke om svarte føtter og bad om å få røde føtter. Da Gud ikke gav den det, blev den sint og fløi avsted. Gud skjøv de svarte føttene i baken på lommen.
88. Qvigstad U 61. Dähnhardt 2, 112 f. Feilberg 2, 466 b. Norsk (Vesterålen): Hin-mannen har skapt lusa og vilde gjøre den så stor som en kalv. Men en kone sa han skulde gjøre dem små og mangfoldige til søndagstrøie (tidkort) for folk.
89. Jfr. I, nr. 67. — Æpparaš kan ikke komme over en elv. Den kan ikke gjøre noe, når den ikke kommer foran en (Henrik Olsen

1920, Lebesby). Man slipper fra skrømt, når man går over rennende vann (I, nr. 78 anm. Feilberg 3, 522 b).

89, 3. Dette hendte i 1924. — Lese fadervår bakvendt: Feilberg 4, 21 b. 132 b. Jfr. I, nr. 81.

90. Haukenæs 1, 104. Jfr. Z. f. Volksk. 16, 194.

94. Ved Vuoidas-tsjættsa ligger en gammel lappisk offersten (siei'de), Vuoidas-gal'lo. Den tålte ikke at man førte haledyr (kyr, hester, hunder) forbi den (Qvigstad, Lappische Opfersteine, s. 351). Se Wiklund, Ortsnamnen vid Kiruna och Torneträsk, s. 53 (Vuokiatsa).

95, 3. Dette hendte fortellerens far, Jon Andersen Ucce (født ca. 1858) i hans ungdom. — 95, 7. Dette hendte Mattis Mattisen Hætta (Garena Mat'te), bosatt i Siebe i Kautokeino, i hans ungdom; han er født ca. 1880.

96, 3. Om Elen Olsdatter, se nr. 145.

99, 1. Hvis man hører ramling av bord på et sted hvor der ikke er mennesker, er det et sikkert varsel om dødsfall. Enkelte tror å ha hørt snekring om natten utenfor et hus hvor en lå syk. Dette er et varsel om snar død (O. Thomassen).

100. Om draugen se Helland, Finmarken 2, 291—293; Nordland 2, 431—434, Qvigstad, Sagen 17. Nicolaissen 1, 8 f. O. T. Olsen, Folkeeventyr, s. 12 f. Braset Hollraøventyra, s. 119 f.

101. Byggkorn: Feilberg 3, 737 b. — Skyte bakover: I, nr. 111, 1.

102. Jfr. Jonas Lie, Den fremsynte, k. 3 (Elias og draugen).

104. Jfr. I, nr. 11.

105. Jfr. O. T. Olsen, Folkeeventyr, s. 14.

106. Jfr. I, nr. 118. Feilberg 4, 120 b.

107. Jfr. Feilberg 3, 520 b (spøgelse driller hund). Asbjørnsen, Huldr., s. 60. Kristensen, Jyske Folkesagn, nr. 91. 98; Danske sagn 2, s. 69. 73. Grønberg, Vendelbomoal, s. 226 (nissen og hunden). Thiele, Folkesagn 2, 272 f. Müllenhoff nr. 515 (Niss Puk in der Luke).

108, 1. Når man har sett noe overnaturlig, skal man vokte sig for å se ild eller lys: Feilberg 2, 11 b, 482 a; 4, 295 b. Olsen, Folkesagn, s. 40. 53. 80.

110. Bolte 3, 321. Dähnhardt 1, 247. 354 f. Feilberg 3, 975 b; 4, 131 a (Eva).

111. Jfr. I, nr. 134.

112. Jfr. I, nr. 124—126. — S. 397: Halde er et fjell mellem Assebakte og Karasjok kirkested. — S. 401: Tsjoavva: se I, nr. 130; II, nr. 118. 169. Tsjoavva var et slektsnavn i Enare, og Andreas var kommet derfra til Norge. Han var gift med Erik Mikkelsens moster.

114. Qvigstad, Sagen 35. — 114, 1. Ikke tale om et overnaturlig syn: Feilberg 3, 765 b. Dania 3, 109. — 114, 2. Ikke spise hos de underjordiske: Feilberg 3, 495. Nicolaissen, Sagn 1, 79; 2, 46.
115. Qvigstad, Sagen 36. Bolte 1, 368. Jfr. I, nr. 127.
116. Qvigstad, Sagen 41. Bolte 1, 367. Feilberg 2, 46 b.
121—123. Qvigstad, Sagen 46.
125. Qvigstad, Sagen 47. Feilberg 3, 534 (stall).
126. Turi, s. 213. Demant-Hatt, s. 140. Kolmodin, s. 5, nr. 32. N. Martens, Skogliv, s. 74 f. (Troldtjernet). Daae, Bygdesagn, 1, s. 124 (Tvebotten-tjernet). Asbjørnsen. Huldr., s. 73. Árnason, s. 479 (tvíbytna).
127, 1. Qvigstad, Sagen 56. Helland, Nordland, 2, 425 f. Asbjørnsen, Huldr., s. 272 (Skarvene fra Ut-Røst).
128. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid I, s. 29 ff. Helland, Nordland 2, 520 ff. Qvigstad i Håløygminne 1925, s. 31 f.
130. Qvigstad, Aberglaube, s. 259.
131. Jfr. I, nr. 138.
131. Jfr. I, nr. 19.
134. Jfr. I, nr. 140. — 134, 3. Arbe Samuel: Arbe var slektsnavn. — S. 465: Holmen = Valjokholmen. — 134, 3 er siste del av et stykke om ardnâ-haw'de (skattegjemme), som Balke har optegnet i Karasjok; første del er trykt i K. Nielsen, Lærebok i lappisk II, s. 174 f.
135. Jfr. I, nr. 141.
136. Jfr. Turi, s. 181. N. Keyland i Fataburen 1909, s. 162—164. Andersson, Tietoja Sodankylän waiheista, s. 87. Bolte 2, 464 f.
137. Helland, Finmarken 2, 300 f.; Nordre Bergenhus 1, 664. — Sjø-ormen (ruomme) ser ut som en hvelvet båt (gomo van'ca); hodet sees ikke. Når man hugger den over, skal man legge salt mellem de to deler, forat de ikke skal gå sammen igjen (Kvænangen 1924); jfr. Feilberg 3, 148 b (salt). — Seile over sjøormens krumning: C. Schøyen, Nord i værene, s. 166 f.
138, 1. 2. Jfr. I, nr. 146. E. Melander, Klocka och trolltrumma, s. 4 (grodernas stormor). — Når man mishandler en frosk, kan til slutt en stor og sort *mad'do* komme og hevne den. Også firfislen *(dæʒʒe-lâggis)* har en *mad'do*, som kan hevne den (S. Nilsen, Kvæn-angen). — Cuobbo-mad'do læ nu stuorat dego gat'to (Froskemor er så stor som en katt) (Salangen 1926). — Cuobbo-æd'ne eller mad'do er så stor som en liten kasse; den har mål (row'ga) som en rensimle, når den kaller på kalven. Den forfølger mennesker med stor fart, og når den får kastet sine klør om et menneskes fot, hovner foten op og mennesket må dø. Den finnes i en sump

ved Maridalsvatnet i Ankenes (Tomas Henriksen Hellaren (f. ca. 1851) 1921, Grovfjord i Ibestad. — 138, 3. Om akkarmor (akkarstørja) fortelles det samme som om kraken (Helland, Finmarken 2, 301). I Finmarken blev en fembøring liggende å fiske for lenge, efterat de andre båter hadde rodd bort. Da kom akkarstørja op og drog båten ned (Tomas Henriksen).

139. Aarne 500. Bolte 1, 495. Feilberg 3, 125 a. Z. f. Volksk. 3, 384. Fataburen 1907, s. 199 ff.; 1908, s. 19 ff.

140. Talvik kirke blev flyttet fra Årøy i 1705. Jfr. om Skjervøy kirke Qvigstad i Håløygminne 1925, s. 32; om Saltdalens kirke A. Hagemann, Blandt lapper og bumænd, s. 17 f.

141. 1. Nils Mikkelsen var noaide og levde i Kautokeino, da S. Zetlitz var sogneprest der (1836—1851). Da en kone engang spurte ham, om det var sant at han var noaide, svarte han: „Im mon hâl jurâ noai'de gâl læk; savvâlâm-čæp'pe mon gâl læm (jeg er nu ikke nettop noaide; men jeg er nok ønskemester)" (Balke). — 141, 2. Fellman, Anteckningar 2, s. 329 ff, især s. 332, nr. 5. — 141, 3. Johan Kåven var nordmann og en bekjent kvaksalver i vore dager; se om ham Helland, Finmarken 2, 55 f.; A. Halvorsen, se om ham Helland, Finmarken 2, 55 f; A. Halvorsen. Billeder av livet i Finmarken, s. 162—166; Th. Haukenæs, Midnatssolens rige, s. 410—412; Turi, s. 198. — 141, 4. Om Jon Ørelløs (d. e. døv) (Bælljehes Jowna) se en fortelling i Journal de la Société Finno-Ougrienne 3, 83 f.; se også nr. 183.

143, 1. Jfr. Fellman, Ant. 2, s. 329 f., nr. 2. Paulaharju, Muist. s. 145.

144. Qvigstad, Sagen 99. Grundstrøm I, s. 39. Braset, Øventyr, s. 181. Bolte 3, 201. — En rækerkvæn gikk gjennem en tømmerstokk; men da han gjorde det for annen gang, slo en pike med et ris på stokken. Han blev rammet, og det såes at han krøp langs stokken. Dette hendte for noen år siden i Lakselv i Porsanger (Johan Hansen 1918, Børselv i Porsanger).

145. Qvigstad, Sagen, nr. 12. — Morten Mortensen, sjølapp, bosatt på Oterelv i Kvænangen, død ca. 1900, fortalte at han en aften kom fra Nordstraum. På veien mellem Klubben og Baddern så han at en hel del ærfugler kom fra sjøen op på land. Han spurte hvor de skulde hen, og de sa at de var sendt av Johannes Hansen i Nordstraum til en pike som het Marit på Bakken (fortellerens søster) for å hevne at hun hadde avvist hans frieri. Morten spurte hvem som hadde vekket dem op. De svarte: Tomas Larsen Karvik. De kom fra kirkegården på Skorpa. Morten fikk dem til å vende tilbake (Ole Hansen 1924, Kvænangen). —

146. Elen Mattisen, sjølapp, født 1858 i Malangen, fortalte 1920, at hennes mor var blitt drept av en sending (næwʼre hægʼga, ond ånd), som svenske fjell-lapper fra Karesuando hadde sendt henne; hun blev strypt og blødde, da hun lå på likstrå. De var sinte på Elens far, fordi han hadde tatt et renskinn fra dem, da deres rener tråkket ned hans slåttemark.
148. Jfr. I, nr. 161. Qvigstad, Aberglaube, nr. 340.
149. Feilberg 4, 311 b (navn).
150. Jfr. Qvigstad Sagen, nr. 119 og Lappische Opfersteine und heilige Berge. — En villrenjeger lovte en sieide renhorn og fant to villren, hvis horn var viklet i hverandre. Han tenkte: „Dat læ bære čabba čorʼvusat; mus læ aldam appo daida (det er for vakre horn; jeg har selv bruk for dem)." Da slapp renene løs (Kautokeino 1924). — To lapper skulde lete op en renhjord. Den ene sa til sieiden: „Jus don dal sattat bisehet dam ælo, de mon njuovan dudnje čabʼbasæmus miesi, mi læ ælos (hvis du nu kan stanse hjorden, skal jeg slakte til dig den peneste kalven i hjorden)." De fant snart hjorden. Da sa den ene: „Battaraigi gal mon dudnje addan, go dat æi læn gukʼkelida mannan (jeg gir dig en skitt, da de ikke var gått lenger bort)." Så brakk den beste renkalven benet (Kautokeino 1924). — 150, 9. Turi, s. 215 (Lykkestenen).
152. Jfr. I, nr. 167—169. Qvigstad, Sagen, nr. 121.
153. Jfr. I, nr. 170. Qvigstad, Sagen, nr. 122. — 153, 1. Skarvberget ligger på vestsiden av Porsangerfjorden. — 153. 2. Veiviseren førte russene fra Akkarfjord over fjellet og ut over et flog, som nu kalles Russefloget. I nærheten ligger Russevika i Medfjord. — 153, 4. Nidalen ligger på øen Seiland i Talvik prestegjeld. — 153, 5. Nassja er et fjell i nordvesthjørnet av Kautokeino. — 153, 7. Fiendene kom på ski fra Stakkeng på Vannøy. Veiviseren kastet fakkelen og slengte sig til side bak en stor sten. Uren er Russe-ura i Torsvågnæringen utenfor Vestre Sandfjord. Der skal ennu finnes mange menneskeben (Variant 1923).
154. Jfr. Qvigstad, Sagen, nr. 126.—154, 2. Krokrygg-engen (Guwʼrumgiedʼde) ligger i Outakoski i Finnland. I Tana-elven er der en ør, Guʼwrum-gargo.
155, 1. Jfr. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid I, s. 69.
156, 1. Straks herved (ved Sværholt) skal rysser i forrige tider været strandet og kommen under et stort hull i en klippe, hvor de har skrevet i klippen og der været omkomne (Jordebok og mandtal for Finmarken 1694). Efter Lillienskiolds Speculum boreale (1698)

kaltes hulen Ryssehulen. — Variant: En søndag, da der holdtes gudstjeneste i Kjelvik, kom et stort russeskib, fullt av folk, om Skarvsteinen. Det var litt nordenvindskjøling. Presten gikk inn i sakristiet og skrev på tre papirstykker. Så gikk han ut i sjøen til knes og kastet den første lapp; da blev det litt vind. Han gikk ut til underlivet og kastet den annen lapp; da blev det sterk vestenvind. Han gikk ut så langt som mulig; da blev det orkan. På russeskibet reves seilene itu, og det drev av til Særholt. Russene kom i land og holdt til i Russehellaren. Der sultet de ihjel. Der fantes et papir efter dem at hvis de hadde blitt i live, skulde de ikke ha spart barnet i morsliv (Johan Hansen 1918, Børselv i Kistrand). — Jfr. J. Þorkelsson, Þjóđsögur, s. 274: Presten Magnus frelser fra tyrkerne. — 156, 3. Variant: Russene satte på en flåte fra Russenes over Kvalsund. Flåten gikk itu i strømmen; noen druknet, og de som kom i land, blev slått ihjel ved Russeberget (Ruošša-bak'te) på Kvaløy. Der står en sten som kalles Daumannssteinen med et mosgrodd kors i (Bård Israelsen, sjølapp i Kvalsund, 1924). — 156, 6. Variant: Russene kom til Baddern; men innbyggerne var da flyktet over til Nøklan. Russene rev en del av husene ned og laget derav en flåte. På denne vilde de fra Bankenes sette over til Nøklan; men underveis blev de overfalt av en storm, som drev dem utover fjorden, flåten løste sig op, og stykkene drev i land på Småholman. En del av russene druknet, og resten sultet ihjel på holmene. — Bukten på Nøklan, hvor russene drev i land, kalles Ruoššamok'ke, Russebukta. — 50 votter til venstre hånd: jfr. I, nr. 174, 2. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid, 1. s. 70. Olsen, Folkesagn, s. 111. — 156, 7. Jfr. Turi. s. 207.

158. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid I, s. 70 f. Jfr. Feilberg, 1, 574 a (havsnød). Tunes ligger på Magerøy en mil vest for Nordkapp.

159. Qvigstad, Sagen, nr. 127.

160. Helland, Finmarken 2, 364 f. Foreningen til norske fortidsminders bevaring, årsberetning 1869, s. 168 f.; 1871, s. 162 f. Qvigstad, Sagen, nr. 130. Moltke Moe 2, 241. — I Karasjok kjenner man ikke til huler, som har vært brukt til bolig for mennesker, men kun til villrenfangst. De eldste hustomter ligger alltid like ved elven og mest mulig omgitt av myr eller vann, så de kun er tilgjengelige fra én kant. Av slike gamle hustomter finnes langs Karasjoks øvre løp 7, ved Bavtajok 6, ved Jesj-jok 2 og ved Bakkiljok 2. Disses beboere skal være blitt drept av tsjudene

dengang disse overvintret på Mađargied'de i Assebakte (Balke). — 160, 8. Oros er Nåvafjell i Grovfjorden.

161. Om Lavrakasj se I nr. 174, 2. Qvigstad, Sagen, nr. 129. — 161, 2. Strax ved Omgang er en vig kaldes Ryssevigen, hvor i forrige tider en find, som skulde ledsage ryssene til Omgang over fjeldet, kjørte om natten med en ildebrand i hånden, og da han kom på bredden av fjeldet, vendte han sin ren om og kastede branden udover fjeldet, da alle rysserne kjørte efter ilden udfor fjeldet og omkom, hvilke ligger sammesteds begraven i Ryssevigen (Jordebog og mandtal for Finmarken 1694).

162. Jfr. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid I, s. 71 f. (Dødmandsriften).

163. Dalen og vatnet kalles også Jomfrudalen og Jomfruvatnet. Riw'go betyr en norsk kvinne. Efter en annen beretning blev kirken flyttet til Hasvik på Sørøy. Kirken i Hasvåg, som nevnes i 1589, blev først i 1712 flyttet til Hasvik. — Et annet sagn beretter at russene kom på en lodje (etslags russisk fartøi) til Marholmen og derfra svømmet over til Yttervær på Loppa. De landet der en kirkesøndag og drepte alle folk i kirken. Jfr. Nicolaissen, Fra Nordlands fortid I, s 72.

166. Qv. - S. nr. 37. Turi, s. 204 f. Wiklund, Ortnamnen vid Kiruna och Torneträsk, s. 26. — 166, 3. Ravtasjavre ligger i Sverige (kartblad Torneträsk). — Jfr. I, nr. 181.

168. Se I, nr. 139. Qvigstad, Sagen, nr. 137.

169. Se nr. 118. — Båt tung når vette setter sig i den: Feilberg 4,87. Faye, s. 19.

170. Se I, nr. 181.

173. Jfr. I, nr. 175. — Kvinnelig stallo: Fellman, Ant. 2,162 f.

174. Jfr. I, nr. 176.

175. Qvigstad, Sagen, nr. 135.

176. Qvigstad, Sagen, nr. 138.

177. Qvigstad, Sagen, nr. 136.

179. Turi, s. 203 f. — Variant: Vude-Law'ra kjempet med Stallo på Bolnohøiden. Han lovte hodet av en bukk som offer til det hellige fjell Harvesčokka; stallo lovte mannens hode til Bes'kegæčče, odden av Stallobes'ke, Stalloneset, i Torneträsk (Per Larsen Sunna fra Jukkasjørvi 1896).

182. Qvigstad, Sagen, nr. 142. E. Melander, Klocka och trolltrumma, s. 115 fl. Jfr. Fellman, Handl. 1,394 (om månen); Halász, Svéd-lapp nyelv V, 1 (om månen). — 182,2. Hun kjørte avsted på ski: man står på ski efter en springende ren, idet man holder sig i kjøretømmen, som er bundet til renens hode. — Gorhode:

når en ren slaktes og hodet blir liggende lavere enn kroppen, renner goren til hodet. — Variant til 182, 1. 2: *Juowˈla-stallo* (julestallo): Barna lekte; et par var gift; de andre var tjenere og barn. De satte op telt og de slaktet en hund som ren og drev utukt (furrušeggje). Da kom stallo og åt dem. En som hadde skjult sig under rislaget i teltet, sa: „Guom-oaiˈve smierˈga (gorhodet knasker).“ Stallo svarte: „Gal dun oaiˈvi maid smierˈga (også ditt hode skal knaske).“ Den gamle pika flyktet. Underveis satt stallo ved veien i et tre som hun måtte kjøre under, og grep efter hennes hue; men han fikk kun tak i hennes reisehette (njalfatˈta). Da hun nådde frem til kirkestedet, sprakk kjørerenen og hun besvimte (jamalgi). Foreldrene vendte da tilbake. Da faren kikte inn i teltet, grep stallo ham og skar begge hendene av ham, fordi han hadde opdradd sine barn så slett, og han skar begge brystene av på moren, fordi hun hadde diet så ugudelige barn. De døde, og så blev de alle til sten (Johan Jonsen Sikko 1882). — 182, 3. Ved Grønli (Vilˈges-gærˈgi, Kvitstein) i Salangen er to store stener som ser ut som lappegammer. Der støiet barna en kveld; da kom stallo og gjorde dem til sten. — 182, 5. I Snaglia i Salangen hugget man ved en juleaften. Da kom juowˈlastallo (julestallo) med en øks og truet med å hugge hodet av dem, hvis de gjorde det en annen gang (Salangen 1922).

183. Den øreløse (døve) mannen (bælljehis boadˈnje), Jon Olsen, er omtalt i nr. 141, 4. Hans sønn Ole Jonsen (Vuolˈla boadˈnje) bodde i Balteskarskogen. Dennes sønn Jon Olsen (Vuolla Jowna) var noaide. Han var efter folketellingen i 1801 da 30 år gammel. — Kvænland (baddjeriiˈka, eg. oplandet) er den del av Sverige som støter til Norge. De fastboende taler der kvænsk. — Jon Henriksen Bakkejord bar i 1921 i sin kofte den sølvknapp som Jon Olsen skjøt kvænen med og som han hadde tatt fra sin kones brystkrave. En sølvkule kan ens fiende ikke forgjøre (noaiˈdot); se Feilberg 3, 737 (sølvknapp).

184. Qvigstad, Sagen, nr. 144. Feilberg 1, 682 b (hundetyrk).

185. Feilberg 1, 640; 2, 63 b (jernstang).

186. Låwˈde var slektsnavn.

187. Jfr. A. Hagemann, Et lappisk sagn (i Morgenbladets ekstranr. 22 for 1902). Hotte skal efter noen ha begravet sin svigersønn i Ruošša-gurra nær Mollijus-jawˈre. Der ligger en flat helle over graven.

188. Jfr. A. Hagemann, Skjervøkongen (i Ugens Nyt, nr. 2 for 1905). Skjervøykongen var handelsmann på Skjervøy Christen Heggelund,

som i 1678 skjenket Skjervøy kirke en tavle, hvorpå han selv med hustru og barn samt sognepresten var avmalt. I 1685 skjenket han kirken en vakker lysekrone av messing. Han omtales av P. Dass i Nordlands Trompet, s. 117 f. (Seips utgave). Karlsøypresten har vel vært den bekjente Mikkel Jensen Heggelund, prest til Karlsøy 1694—172. (?).

189. Nord-Ola levde ca. 1720. Se om ham Balsfjords bygdebok av N. S. Magelssen og Peter Larssen, s. 18—21.

190. Jfr. I, nr. 165.

192. Se Friis, Lappisk Mythologi, s. 96. — Loddaši ænnâm (småfuglenes land) er det land som trekkfuglene drar hen til om høsten. Der skal bo dvergfolk, som aldri knekker benene på de fugler som de spiser (Saba). Jfr. finsk lintukoto, flyttfåglarnas vistelsesort om vinteren, hvilken trakt man fordom trodde vara bebodd af dvergar.

193. Om julesvennene og julestallo se Qvigstad, Aberglaube, nr. 239—246. Helland, Finmarken 2, 294. — 143, 1. Varsel om godt fiske: Qvigstad, Aberglaube, nr. 202. — 143, 5: hente sne, nemlig til å smelte vann. — Om juleskikker se E. Melander, Klocka och trolltrumma, s. 117.

INNHOLDSFORTEGNELSE.

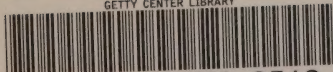
		Side.
1.	Reven, bjørnen og fjell-lappen	3
2.	Bjørnen og reven	15
3.	Reven og skogrypen	15
4.	Reven og ravnen	17
5.	Reven og haren	17
6.	Den overmodige rev	17
7.	Dyrene og risene	19
8.	Musen og katten	21
9.	Mannen og bjørnen. Bjørnen viser løven et menneske	23
10.	Reven, mannen og bjørnen	25
11.	Kråken og kobben	27
12.	Laksen og seien	27
13.	Bjørnen og abboren	29
14.	Bjørnens morgensang	29
15.	Ekornets ønske	29
16.	Kua	29
17.	Harens råd til sine unger	31
18.	Kveiten og laksen	31
19.	Mars måned	31
20.	Gutten og lusen	31
21.	Risens hjerte	33
22.	De to brødre, kongsdøtrene og Ridder Rød	33
23.	Stallo og de tre søstre	41
24.	Guttens og risedatterens flukt	43
25.	Askeladden vokter kongens tre og stjeler risens og den ondes øie	47
26.	Gutten og hans hjelpere	51
27.	En kort fortelling om en draug	57
28.	Den døde henter sin brud	57
29.	Gutten som var lovt bort	59
30.	Piken som hoppet i vannet og blev til en gull-and	63
31.	Den forgjorte ulv	77
32.	Piken som lette efter sine brødre	79
33.	Havfruens spørsmål	85
34.	Gutten som fyrbøter hos den onde	85
35.	De tre fastrer	95
36.	Følgesvennen	97

Side.
37. Peter Båtsmann 125
38. Askepott 129
39. Prinsessen på glassberget 133
40. Gutten og lykten (Aladdin) 135
41. Rennesnaren 139
42. Broren og den troløse søster 143
43. Den tyvaktige gryte 155
44. Stika-Per 157
45. Den sterke gutt 167
46. Gutten med ønskegave og prinsessen 167
47. Skibskapteinen og den hedenske konge 171
48. De syv sovere 175
49. Den evige jøde 175
50. Gutten som målbandt kongsdatteren 175
51. Mannen som giftet sig og tenkte ut hvorledes hans kone skulde være barnløs 179
52. Veddemål om hustruens troskap 181
53. Den danske prins og den engelske prinsesse 187
54. Anders Buhara 205
55. Kongen og den kloke gutt 211
56. Soldaten som forlot tjenesten og den fallerte kjøbmann 215
57. En døv og blind mann 223
58. Bjerkene på de to elskendes graver 225
59. Asjesj-ædne og Ludesj-ædne 229
60. Tjensteguttens og husbondens akkord 231
61. Gutten i tjeneste hos risen 233
62. Stallo og hans tjenestegutt 243
63. Skomakeren og smådjevlene 249
64. Gutten og stallo 251
65. Stallo og Lille-Per 261
66. En allvidende doktor 267
67. Gutten viser djevelen et underlig dyr 275
68. En edderkopps vev redder menneskeliv 275
69. Molbohistorier 277
70. Den opfinnsomme kone 279
71. Tsjuoddsjastak eller nøklen i rokkelaget 281
72. Rike-Mattis og Fattig-Mattis 283
73. Store-Lars og Lille-Lars 289
74. Peik og kongen 301
75. Gutten og kongen 305
76. Mannen som kjøpte sig kløe 307
77. Askeladden 309

Side.
78. Presten, klokkeren og kirkevergen 311
79. Pannekaken 319
80. Jaktskrøner 321
81. Mannen i månen 323
82. Adamseplet 323
83. Menneskets sjel er i skikkelse av en humle 325
84. Hundens lønn 325
85. Villrenenes oprinnelse 327
86. Ulvens skapelse 331
87. Hvorfor lommen har føttene langt bak 331
88. Lusenes oprinnelse 331
89. Utbor 333
90. En mann henter et dauingben i likhuset 343
91. Mannen som agerte spøkelse 345
92. Spøkeri ved kirkegården 345
93. Den skinndøde 345
94. Dauinger løser en ku 349
95. Skrømt i ødemarken 349
96. Den døde går igjen 359
97. Spøkelser i kirken 367
98. En tiggerkjerring bortføres av skrømt 369
99. Forvarsel for død 371
100. Draugen i fiskerbåten 375
101. Draugen blir skutt 381
102. Draugen hevner sig 381
103. Draugen i fjøset 383
104. Draugen blir skremt 385
105. Kamp med en draug 385
106. Kamp mellem drauger og dauinger 387
107. Draugen erter hunden 389
108. Skrømt ved sjøen 391
109. Den onde som hjelper 393
110. De underjordiskes oprinnelse 393
111. Gieddegæsj-konen 395
112. Govetter 395
113. Halder 403
114. Govetterne tar barn 405
115. Moren og hennes barn 411
116. Jordmor hos de underjordiske 411
117. Giftermål med en underjordisk pike 413
118. Tsjoavva-Andreas 421

Side.
119. Mannen og haldepiken ... 423
120. Gutten og hulderpiken ... 427
121. Hulderkua ... 429
122. Haldesauer ... 433
123. Hulderrener ... 433
124. Underjordiske viser sig ... 435
125. Den tomme bås ... 437
126. Innsjø med dobbelt bunn ... 439
127. Havfolk ... 439
128. Tre fiskere ... 443
129. Havfruen ... 447
130. Maren ... 447
131. Skibsfolkene hos risen ... 447
132. Risen blir til sten i solen ... 451
133. Risen ... 453
134. Skatter som er gjemt i jorden ... 461
135. Mennesker som ulver ... 469
136. Ormestenen ... 471
137. Sjøormen ... 473
138. Dyrs stammor ... 475
139. Hvem har bygget Trondhjems domkirke? ... 479
140. Talvik kirke ... 479
141. Noaider: 1. Nils Mikkelsen. 2. Bavusj-Nilas og Bitusj. 3. Johan Kåven. 4. Jon Øreløs ... 481
142. Kamp mellem noaider ... 489
143. Noaidekunster: 1. To villrenjegere. 2. To fjell-lapper i gamle dager. 3. Gryten koker uten ild ... 491
144. Synkverving ... 497
145. Å sette dauinger på folk ... 497
146. Å sette onde ånder på folk ... 499
147. Å drepe folk ved gift ... 501
148. Smørkatt ... 501
149. Presten frelser en som hadde lovt sig til den onde ... 503
150. Offerstener (sieider) ... 505
151. Hellige fjell ... 521
152. Farsott ... 523
153. Fiendene og veiviseren ... 529
154. Gaffelen ... 557
155. Mannen og russene ... 571
156. Fiendene dør av hunger eller drukner ... 575
157. Fiendene omkommer i gammen ... 583

Side.
158. Brødrene på Tunes 591
159. Det islagte fjell 595
160. Lappene skjuler sig under jorden 597
161. Lavrakasj og fiendene 605
162. Russene på Haukøy 611
163. Russene i Nuvsfjord 611
164. Russene på Stallogargo 613
165. Russene og tordenen 615
166. Rimakallen 615
167. Valborg-Sarak og stallo 621
168. Andreas Bæive og kjøbmannen 621
169. Tsjoavva-Andreas og stallo 625
170. Huvva Jompan 625
171. Stallo blir skutt 627
172. Et menneske blir drept av en stallo 629
173. Stallo 631
174. Å lage en stallo 639
175. Stallo som menneskeeter 639
176. Stallo settes på folk 645
177. Stallo som frier 647
178. Gamle Bættsje og stallo 655
179. Budulavra 661
180. En lapp hevner sin brors død på stalloer 665
181. To piker som kom ut for skrømt 667
182. Stallo liker ikke at barna støier i julen eller på helligdagene 669
183. Jon Olsen 677
184. Trynetyrken 687
185. Olger Danske 687
186. Lavde-Daniel 689
187. Hotte 693
188. Skjervøykongen 697
189. Nord-Ola 699
190. Bæive-Olav 709
191. De to brødre og tordenen 711
192. Barbmo-riket 711
193. Julekveld 713
Anmerkninger 721

GETTY CENTER LIBRARY
3 3125 00073 6518